

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
“ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,”

Βραβευθέν υπό τῆς ἐν Παρίσι τοῖς Ἑταιρείας
πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ: ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ 20

1933

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ «ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ»

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ	Πρόεδρος
ΘΩΜΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	Γεν. Γραμματεὺς
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Ταμίας
ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ	} Σύμβουλοι
ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ	

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΠΟΛΥΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΤΥΧΗ ΑΓΑΘΗ

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟ *Δραμιόν Νέντρον*
.....
..... *ἀπὸ τοῦ Μενελαίου βραβείου*

ΕΒΡΑΒΕΥΣΕΝ

Διὰ τὰ ἐπιδοθέντα δραμιὰ καὶ τὴν ἄσπιν ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς δράσων
ΑΝΕΙΠΕ ΔΕ ΤΑΣ ΤΙΜΑΣ ΕΝ Τῇ Δεκεμβρίου ΜΗΝΟΣ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙ
ΕΤΟΥΣ ΧΙΛΙΟΣΤΟΥ ΕΝΑΚΟΣΙΟΣΤΟΥ Τριακοστοῦ δευτέρου

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

A large, elegant cursive signature in black ink, likely belonging to the President of the Academy.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

A smaller cursive signature in black ink, likely belonging to the General Secretary of the Academy.

ΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΒΗΡΑΣ

Ἐπὶ τῆς τελματώδους καὶ ἀνχιμηρᾶς πεδιάδος, ἣτις ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἐβρου, 30 περίπου χιλιόμετρα πρὸς Β. τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως (Δεδεαγάτς) εὐρίσκεται ἐπὶ χθαμαλοῦ πεπλατυσμένου γηλόφου μικρὸν πόλισμα, ὅπερ ἐπὶ μὲν τῆς Τουρκοκρατίας ὠνομάζετο Φερετζικ νῦν δὲ Φέραι¹⁾ καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ « τὰ Φέραι » (πβλ. Κυριακίδην, Θρακικά Ι σελ. 108). Ἡ νέα αὕτη ὀνομασία καίπερ πλησιάζουσα πολὺ πρὸς τὴν τουρκικὴν δὲν ἀνταποκρίνεται ἐν τούτοις πρὸς τὴν ἀρχαίαν τοπωνυμίαν· διότι ὡς γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Καντακουζηνοῦ (Ἱστορ. Ι 263 καὶ 275 Βόνν.) ἡ πόλις τῶν Φερῶν ἔκειτο παρὰ τὴν Ζίγχαν. Ἀποκλειομένων λοιπὸν τῶν Φερῶν ποίαν παλαιὰν πόλιν ἢ πόλισμα πρέπει νὰ ταυτίσωμεν πρὸς τὸ ὑπ' ὄψιν χωρίον, ὅπερ περικλειόμενον ὑπὸ παλαιοῦ πυργωτοῦ τείχους φέρει ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου σημείου του σπουδαῖον βυζαντινὸν ναόν; Μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο ἡσχολήθησαν ἤδη παλαιότεροι καὶ νεώτεροι ἐρευνηταί. Οὕτω ὁ πρῶτος διὰ βραχέων δημοσιεύσας τὸν εἰρημένον ναὸν διαπρεπῆς Ρῶσος βυζαντινολόγος Θεόδωρος Οὐσπένσκυ (Izvestija τοῦ Ρωσ. Ἱνστ. τῆς Κ/πόλεως τόμ. 12 σελ. 3—28) ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ Φερετζικ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν βυζαντινὴν Βήραν, περὶ ἧς οἱ βυζαντινοὶ χρονογράφοι καὶ μάλιστα ὁ Κατακουζηνὸς (I, 310) ἀναφέρει ὅτι ἦτο «φρούριόν τι καρτερώτατον παρὰ τὸν Ἐβρον», ὅπερ πρότερον μὲν ἦτο φροντιστήριον ἀνδρῶν μοναζόντων (μονῆ) ἐπὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καντακουζηνοῦ (μέσα 14ου αἰ.) πόλισμα «κατ'ὀπισμὸν ὑπὸ ἀγροτῶν τινων». Ἀφ' οὗ λοιπὸν καὶ ἡ θέσις τοῦ Φερετζικ καὶ τὰ ἐπ' αὐτοῦ λείψανα τείχους (πύργοι) καὶ ὁ ἐν τῇ περιοχῇ του ὑψούμενος βυζαντινὸς ναὸς συμπίπτουσι πρὸς μαρτυρίας τῶν βυζ. χρονογράφων περὶ τῆς βυζαντινῆς Βήρας, ἐταῦτισεν αὐτὴν ὁ Οὐσπένσκυ πρὸς τὸ Φερετζικ. Προχωρῶν δὲ μάλιστα περαιτέρω ὑπεστήριξεν ὁ αὐτὸς Ρῶσος σοφὸς—ἀκολουθῶν εἰς τοῦτο τὸν Μ. Γεδεῶν (Ἐκκλ. Ἀλήθ. 1898 σ. 145)—ὅτι ὁ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὠχυ-

1) Καὶ ὁ Μελέτιος (Γεωγραφία, Βενετία, 1807 σελ. 102 καὶ 104) ἀποκαλεῖ τὸ Φερετζικ «ἢ Φέρε».

ρωμένης περιοχῆς τοῦ Φερετζικ ὑψούμενος περικαλῆς βυζαντινὸς ναὸς εἶναι τὸ καθολικὸν τῆς ὑπὸ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ ἀνεγερθεῖσιν τῷ 1152 μονῆς τῆς Θεοτόκου Κοσμοσωτείρας, ἧς τὸ τυπικὸν κατὰ κώδικα περισωθέντα ἐν τινι μονῇ τῆς Κεφαλληνίας, ἐδημοσίευσεν κατ' ἀποσπάσματα μὲν πρῶτος ὁ Μανουὴλ Γεδεὼν (Ἐκκλ. Ἀλήθεια 1898 σ. 112, 144, 188) ὁλόκληρον δὲ ἀργότερον ὁ Σεβ. Louis Petit (Izvestija τοῦ Ρωσ. Ἰνστ. τῆς Κ/πόλεως τόμ. 13 σελ. 19 ἔ.). Καὶ ὁ μὲν Γεδεὼν ἐιοποθέτησε τὴν μονὴν (ἄρα καὶ τὴν Βῆραν, ἐν ἣ παρεδέχθη ὅτι ἔκειτο ἡ μονὴ) «παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑβρον, ἐν θέσει καλουμένη ἡ σήμερον Βουλιαγμένη» (Γεδεὼν ἔ. ἀ. σελ. 112), ὁ δὲ Petit ἐταύτισεν αὐτὴν πρὸς τὴν δίωρον ἀπὸ ἀπὸ τῆς Αἴνου κειμένην μονὴν τῆς Παναγίας Σκαλωτῆς (φωτογραφία ταύτης παρὰ Λαμπάκη Δελτ. Χρ. Ἀρχ. Ἐτ. Θ' σελ. 52).

Πρὸς ταύτισιν δὲ τοῦ ἐν Φερετζικ ναοῦ πρὸς τὸ καθολικὸν τῆς μονῆς Κοσμοσωτείρας ἐστηρίχθη ὁ Οὐσπένσκυ ἐπὶ χωρίων τοῦ εἰρημένου τυπικοῦ ἔξ ὧν συνάγεται: 1) ὅτι ἡ μονὴ «ἀνηγέρθη εἰς τόπον πρῶην ξερμον καὶ πλήρη ὄφρων καὶ σκορπίων, ὅστις πρότερον ὀνομάζετο Βηρός» 2) ὅτι ἔκειτο παρὰ τὸν Ἑβρον, τοῦθ' ὅπερ δὲν λέγεται μὲν ρητῶς ἐν τῷ τυπικῷ, συνάγεται δ' ὅμως ἐκ τοῦ λεγομένου, ὅτι ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς εἶχε δικαίωμα νὰ ἔχη πλοίαριον ἐν τῇ Μαρίτσα (Ἑβρον) ἀφ' ἐνὸς μὲν χάριν ἀλλειίας ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς διακομιδὴν τῶν μοναχῶν εἰς Αἴνον καὶ 3) ὅτι ἡ μονὴ ὑπήγετο ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μητροπολίτου Τραϊανουπόλεως. Κεῖται δ' ἡ Τραϊανούπολις εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ Φερετζικ πρὸς νότον ἀπόστασιν παρὰ τὰ χωρία Οὐγιουντζικ καὶ Αιτζάκιοι, ὡς ἔξακριβοῦται ἐκ πολλῶν σωζομένων λειψάνων τῆς, περὶ ὧν καὶ ἡμεῖς θέλομεν ἀσχοληθῆ ἄλλοτε (1). Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ἐταύτισε τὴν Βῆραν πρὸς τὸ Φερετζικ ὁ Στίλπων Κυριακίδης (Θρακικά τόμ. 1 σελ. 108) στηριχθεὶς ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπὶ τῶν μνημονευθέντων χωρίων τοῦ Καντακουζηνοῦ ἀφ' ἑτέρου δ' ἐπὶ τῶν μαρτυριῶν δύο παλαιῶν περιηγητῶν: τοῦ Bertrand de la Broquière (1433) καὶ τοῦ Robert de Dreux (1660).

Ἐν τούτοις παρὰ τὰς ἰσάας εὐνοϊκὰς μαρτυρίας ἡ ταύτις τῆς Βῆρας πρὸς τὸ Φερετζικ συναντᾷ καὶ τινὰς δυσκολίας: διότι ναὶ μὲν τὰ εἰρημένα χωρία συμβιδάζονται πρὸς τὴν ἐν Φερετζικ τοποθέτησιν τῆς Βῆρας ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλα χωρία καὶ μαρτυρία περιηγητῶν, αἵτινες σαφῶς δηλοῦσιν ὅτι ἡ Βῆρα ἔκειτο παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑβρον. Ἴδου δὲ ποῖα εἶναι ταῦτα: Παρὰ Νικ. Χωνιάτη (595 Βόνν.) λέγεται «Ἀφισμένος δὲ (ὁ Ἄγγελος) κατὰ Στάγειραν, ἧτις Μάκρη λέγεται νῦν, συλλαμβάνεται καὶ τὸν ἔσχατον ἥλιον θεασάμενος ἄμφω τὸ ὄφθαλμῶ μικρὸν ἴσπερον ἔξορῦττεται κατὰ τὴν ἐν

1) Περὶ τῆς ταύτισεως τῆς Τραϊανουπόλεως ἴδου Dumont-Homolle Rapport sur un voyage archéologique en Thrace σ. 224.

Βήρα μονήν, ἧς δομήτωρ ὁ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοκεὺς Ἰσαάκιος». Κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο ἡ Βήρα, καὶ ἄρα ἡ μονὴ τῆς Κοσμοσωτείας, ἔκειτο παρὰ τὴν Μάκρην, ἤτοι παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Αἰγαίου. 2) Παρὰ Καντακουζηνῶ (III 348, 2) ἀναγινώσκομεν «Ἐλθὼν δὲ (ὁ βασιλεὺς) εἰς Βήραν ἔνθα αὐτῶ ὠρμίζοντο αἱ νῆες κατὰ τὸν Ἐβρον ποταμὸν . . .» Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου συνάγομεν ὅτι ἡ Βήρα ἔκειτο παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐβρου ἔνθα θὰ ἐσχηματίζετο λιμὴν· διότι καίτοι ὁ Ἐβρος τυγχάνει πλωτὸς ὅμως εἶναι δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ μεγάλα πλοῖα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου τὸν ἀνέπλεον ἐπὶ 30 χιλιόμετρα, ἵνα ὀρμίσωσι παρὰ τὸ Φερετζίκ, ὅπερ, εἰρήσθω, δὲν κεῖται παρὰ τὸν ποταμὸν ἀλλ' εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας περίπου ὥρας ἀπ' αὐτοῦ. 3) ἡ μαρτυρία τοῦ περιηγητοῦ Belon, ἐπισκεφθέντος τὴν Θράκην περὶ τὸ 1550 (*Observations de plusieurs singularitez* κ.τ.λ. σ. 141) ἣτις διδάσκει ὅτι ἡ Βήρα ἔκειτο παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ οὐχὶ «10 ὥρες βορείως τῆς Μάκρης», ὅπως θέλει ἡ σημείωσις τοῦ Ἐκδότου τῶν Θρακικῶν (τόμ. 1 σελ. 113 σημ. 1) ἀφ' οὗ λέγει «ἀντικρὺ ἀπὸ τὸ λιμένα, σὲ ἀπόστασι ἐνὸς τετάρτου τῆς λεύγας (1100 μ. περίπου) περᾶσαμε μιά μικρὴ πόλη ἀπάνω σ' ἓνα λόφο σὲ πολὺ ὄμορφο μέρος, πὺν τὴν λέν Βήρα, πὺν εἶναι κλεισμένη γύρω μ' ἓνα παλῆδ κάστρο». Τέλος 4) ὁ Du Cange σχολιάζων τὸν Geoffroy de Ville Hardouin τοποθετεῖ τὴν Βήραν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐβρου, λέγων «Cette abbaye (de Véra) n'est autre que le lieu appelé des Grecs Βήρα, et estoit un fort chasteau de Trace près l'embouchure de la rivière Mariza, non loin de la ville d'Aipos» (*Observations* σελ. 167).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μαρτυριῶν συνίγομεν, ὅτι πλὴν τῆς ἐν Φερετζίκ τοποθετουμένης Βήρας ὑπῆρχε καὶ ἄλλη κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐβρου, μεταξὺ Αἴνου καὶ Μάκρης καὶ ὅτι αὕτη περιεβάλλετο ὑπὸ ὄχυροῦ τείχους περιέκλειε δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰσαακίου Ἀγγέλου ἰδρυθεῖσαν μονὴν τῆς Κοσμοσωτείας. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τόποι χέρσοι μὲ ἀγρίαν ἐπ' αὐτῶν βλάστησιν συχνὰ ἀπεκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν «βηρός»⁽¹⁾ καὶ ὅτι ἐπομένως κάλλιστα ἠδύνατο νὰ ὑπάρχη καὶ ἄλλος τόπος παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐβρου φέρων τὸ ὄνομα Βήρα, ἀλλ' εἶναι λίαν ἀπίθανον καὶ ἡ δευτέρα αὕτη Βήρα νὰ περιεβάλλετο ὑπὸ ὄχυροῦ τείχους καὶ νὰ περιέκλειε μονήν. Διὰ τοῦτο παρὰ πάσας τὰς ἀνωτέρω καταλεχθείσας ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς καὶ δευτέρας Βήρας μαρτυρίας ἔχω τὴν γνώμην ὅτι μία καὶ μόνη Βήρα ὑπῆρξε παρὰ τὸν Ἐβρον καὶ διὴ ἐν Φερετζίκ.⁽²⁾ Εὐδοοῦται δὲ ἡ παραδοχὴ αὕτη ἀν τὴν ἔκφρα-

1) Αὐτὸ τοῦτο τὸ τυπικὸν τῆς Κοσμοσωτείας λέγει «...ἐρημικοῖς τόποις καὶ ἀμφιλαφείσι τὸ πρότερον, τοῖς καὶ βηρός καλουμένοις τῇ κοινῇ συνθηγεία...» (*Petit*, ξ. ἀ. σελ. 20).

2) Καὶ ὁ Μελίτιος ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ του (ἔκδοσις Βενετίας 1807 τόμ. Β' σελ. 104,

Εἰκ. 1. Ἐπιτομή τοῦ καθολικοῦ τῆς Βήρας ἀπὸ Β. Δ.

σιν «παρὰ τὰς ἐκβολάς», ἦν παρέχει ἡ δευτέρα ὁμάς τῶν χωρίων, δὲν ἐρμηνεύσωμεν στενῶς ὡς μικρὰν λωρίδα παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Αἰγαίου (ἐφ' ἧς εἶναι ζήτημα ἂν ὑπάρχη ὠχυρωμένος λόφος) ἀλλὰ θεωρήσωμεν ὡς περιλαμβάνουσαν ὅλην τὴν ὄπισθεν πεδιάδα (Hinterland) μέχρι τοῦ Φερετζίκ. Ὡπωσδήποτε τὸ ζήτημα θὰ λυθῆ ὀριστικῶς διὰ τῆς ἐρεύνης τῆς ἀπὸ Αἴνου εἰς Μάκρην χώρας. (1) Ἐὰν ἐν τῇ εἰρημένῃ περιοχῇ δὲν εὑρεθῆ ὠχυρωμένον κάστρον περιλαβεῖον τὰ λείψανα βυζαντινῆς μονῆς, τότε ἀσφαλῶς ἡ Βήρα ἔκειτο ἐν Φερετζίκ, ὃ δ' ἐπὶ τοῦ λόφου αὐτοῦ ναὸς εἶναι πράγματι τὸ καθολικὸν τῆς Μονῆς Κοσμοσωτείρας.

Ἐρχόμεθα ἰδῆ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐν Φερετζίκ βυζαντινῶν λειψάνων, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ κύριον θέμα τῆς ἡμετέρας μελέτης.

Τρία εἶναι τὰ ἐν Βήρᾳ διατηρηθέντα βυζαντινὰ μνημεῖα:

- 1ον Ὁ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ γθαμαλοῦ γηλόφου(2), ἄριστα σωζόμενος, βυζαντινὸς ναός, ὃν οἱ κάτοικοι τοῦ Φερετζίκ ὀνομάζουσιν Ἁγ. Σοφίαν.
- 2ον. Τὸ κατὰ τὴν ὄφρυν τοῦ αὐτοῦ γηλόφου συγκρότημα τῶν πύργων τοῦ περιβάλλοντός ποτε τὸν ναὸν ὄχυροῦ τείχους καὶ
- 3ον Τὸ μέγα κάτωθεν καὶ πρὸς δυσμὰς τοῦ λόφου τοξωτὸν ὑδραγωγεῖον, ὃπερ ἐτροφοδοτεῖ τὴν μονὴν καὶ τὸ φρούριον.

Ἐκαστον τῶν μνημείων τούτων θὰ ἐξετάσωμεν κεχωρισμένως.

Α'. Ὁ ναός.

Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη πρῶτος περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Βήρας ἔγραψεν ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Κ/πόλει Ρωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Θεόδωρος Οὐσπένσκυ, ὅστις ἐν τῇ ἐμβριθεῖ αὐτοῦ περὶ τῶν κωδίκων τοῦ ἐν Κ/πόλει Σεραγίου μελέτη, ἣτις καταλαμβάνει ὀλόκληρον τὸν 12ον τόμον τῶν Izvestija, ἀφῆρθεσε πέντε μόνον σελίδας (22-27) εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ναοῦ καὶ τῆς περιοχῆς του, παρέσχε δὲ μόνον τὴν κάτοψιν αὐτοῦ καὶ φωτογραφικὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ ἀπεικονίσεις. Ὁ Οὐσπένσκυ ἐμελέτησε τὸν ναὸν πρὸ 30ετίας περίπου ὅτε ἀκόμη ἦτο τζαμί καὶ διετήρει τὸν μιναρέν του (βλ. εἰκ. 1)· τούτου ἕνεκα, φαίνεται, ἡ μελέτη του ἐγένετο ἐν σπουδῇ καὶ παρουσιάζει μεγάλας ἀτελείας ὀφειλομένας βεβαίως καὶ εἰς τὸ ὅτι τὸ θέμα δὲν ἦτο

λέγει «Πέραν τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ εἶναι ἡ Βερροία (προφανῶς Βήρα) κοινῶς λεγομένη Φέρε... Εἶτα ἡ Τραινούπολις κλπ.»

1) Ἡ ὑπὸ τοῦ Petit προταθεῖσα μονὴ τῆς Σκαλωτῆς ἀποκλείεται τῆς ἐξετάσεως: διότι ὡς συνάγω ἐκ φωτογραφιῶν τῆς συλλογῆς τῆς Χρῆστ. Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας ἡ Μονὴ αὕτη ἀνήκει εἰς χρόνους πολὺ μεταγενεστέρους τοῦ 12ου αἰῶνος, ὅτε ἰδρῦθη ἡ μονὴ τῆς Κοσμοσωτείρας.

2) Τὸ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὕψος τοῦ γηλόφου τούτου δὲν ὑπερβαίνει κατὰ τὸν Viquessel τὰ 40 μέτρα. (Voyages dans la Turquie d'Europe, 1868 τόμ. II 6. 161).

τῆς ἀπολύτου εἰδικότητος τοῦ σοφοῦ μεσαιωνοδίφου. Ἐτη τινὰ μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ ἀπελευθέρωσιν τοῦ δυτικῶς τοῦ Ἑβρου κειμένου τμήματος τῆς Θράκης ἀπεστάλην ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας πρὸς ἐξέτασιν τοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ τοῦ Φερετζικ καὶ ἐκτέλεσιν ἔργων στερεώσεως αὐτοῦ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τούτων, περὶ ὧν ἔγραψά τινα ἐν Ἑπετ. Ἑταιρ. Βυζ. Σπουδῶν τόμ. 6^ο σελ. 448, ἐπελήφθη τῆς λεπτομεροῦς μελέτης τοῦ ναοῦ ἐκπονήσας τὰ παρατιθέμενα ἐνταῦθα ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια τῶν κατὰ μῆκος καὶ πλάτος τομῶν τοῦ ναοῦ, κατόψεων τῶν τρούλλων καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν λεπτομερειῶν. Ἀνεῦρον δ' ἐπίσης καὶ νέα σπουδαῖα τεμάχια ἐκ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ καὶ τοῦ γλυπτικοῦ διακόσμου τοῦ ναοῦ καὶ τέλος προέβην εἰς τὴν μερικὴν ἀπόξερσιν⁽¹⁾ τῶν καλυπτόντων τοὺς ἐσωτερικοὺς τοίχους κονιαμάτων καὶ ἀποκάλυψιν σπουδαιοτάτων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς τοιχογραφιῶν τοῦ 12^{ου} αἰῶνος. Περὶ πάντων τούτων θὰ κάμω ἐνταῦθα λόγον ἐν συντομίᾳ.

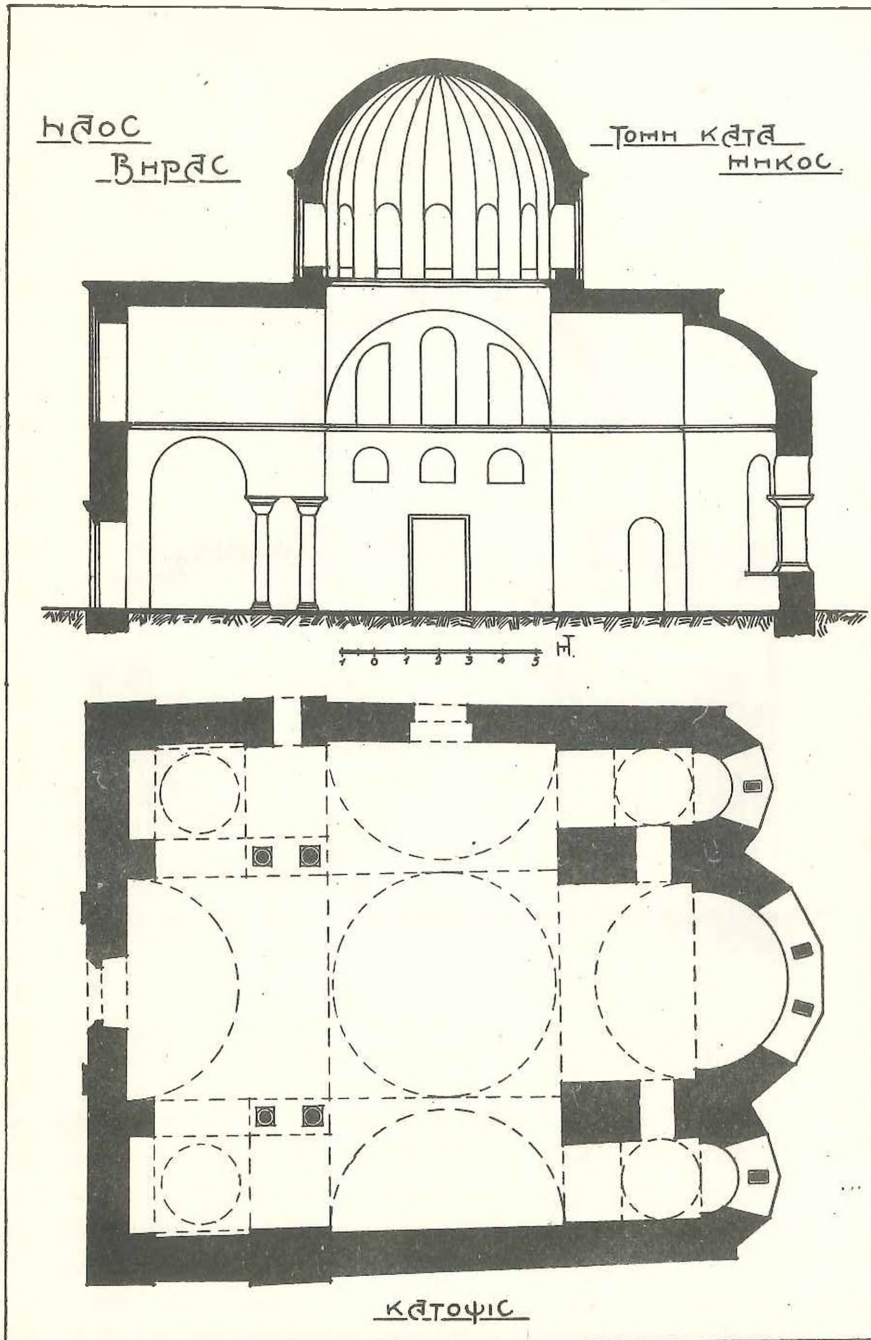
1. Ἀρχιτεκτονική.

Ὁ ναὸς ἔχει ἐν κατόψει (εἰκ. 2) περίγραμμα περίπου τετράγωνον⁽²⁾ (17.60×20.00 μ.) κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ὁποίου προβάλλουσι τρεῖς κόγχαι, ὧν ἡ μὲν μέση, μεγαλυτέρα τῶν ἄλλων, εἶναι πεντάπλευρος, αἱ δὲ δύο ἄραι τετράπλευροι⁽³⁾. Ἐντὸς τοῦ τετραγώνου περιγράμματος εἶναι ἐγγεγραμμένος ἑλληνικὸς σταυρὸς φέρων δηλ. τρεῖς ἰσομήκεις κεραίας (Ἀν., Νοτ. καὶ Βορ.) καὶ μίαν (Δυτ.) μακροτέραν, ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁποίων ἴσταται ὁ τρούλλος. Ὡς στηρίγματα τοῦ τρούλλου καὶ τῶν καλυπτόντων τὰς κεραίας κυλινδρῶν θόλων χρησιμεύουσι πρὸς ἀνατολὰς μὲν δύο χονδροὶ τοῖχοι χωρίζοντες τὸ κύριον βῆμα ἀπὸ τῆς προθέσεως καὶ τοῦ διακονικοῦ—ἅτινα συγκοινωνοῦσι πρὸς τὸ βῆμα διὰ μικρῶν τοξωτῶν θυρῶν—πρὸς δυσμὰς δὲ δύο ζεύγη κίωνων ἀντικρυζόντων παραστάδας τοῦ δυτικοῦ τοίχου, πρὸς ἃς οἱ κίονες συνδέονται διὰ τόξων. Καὶ ἡ μὲν στέγασις τῶν κεραίων τοῦ σταυροῦ ἐπιτηγάνεται, ὡς συνήθως, δι' ἰσοπλατῶν καὶ ἰσοῦψῶν κυλινδρῶν καμαρῶν, ἡ δὲ τῶν τμημάτων, ἅτινα καταλείπονται μεταξὺ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ τετραγώνου περιγράμματος διὰ χαμηλοτέρων ἡμισφαιρικῶν τρουλλίσκων-τοποθετημένων ἐπὶ τυμπάνων φερομένων ἐπὶ τόξων ἰσοῦψῶν πρὸς τὰ συνδέοντα τοὺς δυτικοὺς κίονας πρὸς τὰς ἀντιστοίχους παραστάδας. Διὰ τῆς τοιαύτης διατάξεως ἡ ἔξωτερικὴ ὄψις τοῦ ναοῦ δὲν παρουσιάζεται ὡς βαρὺς τις κύβος, ἀλλ' ὡς ἀνάγλυφος πυραμὶς κορυφουμένη εἰς τὸν κεντρι-

1) Ἐλπίζω νὰ δυνηθῶ προσεχῶς νὰ προβῶ καὶ εἰς τὴν ὀλοσχρῆ ἀποκάλυψιν τῶν τοιχογραφιῶν καὶ τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν ἀπεικόνισιν.

2) Ἡ βόρειος καὶ ἡ νοτιὰ πλευρὰ τοῦ ναοῦ παρουσιάζουσι θλάσιν μὴ σημειουμένην ἐν τῇ κατόψει τοῦ Οὐσπένσκου. (Ἔρα Izvestija τόμ. 12 πίν. 5).

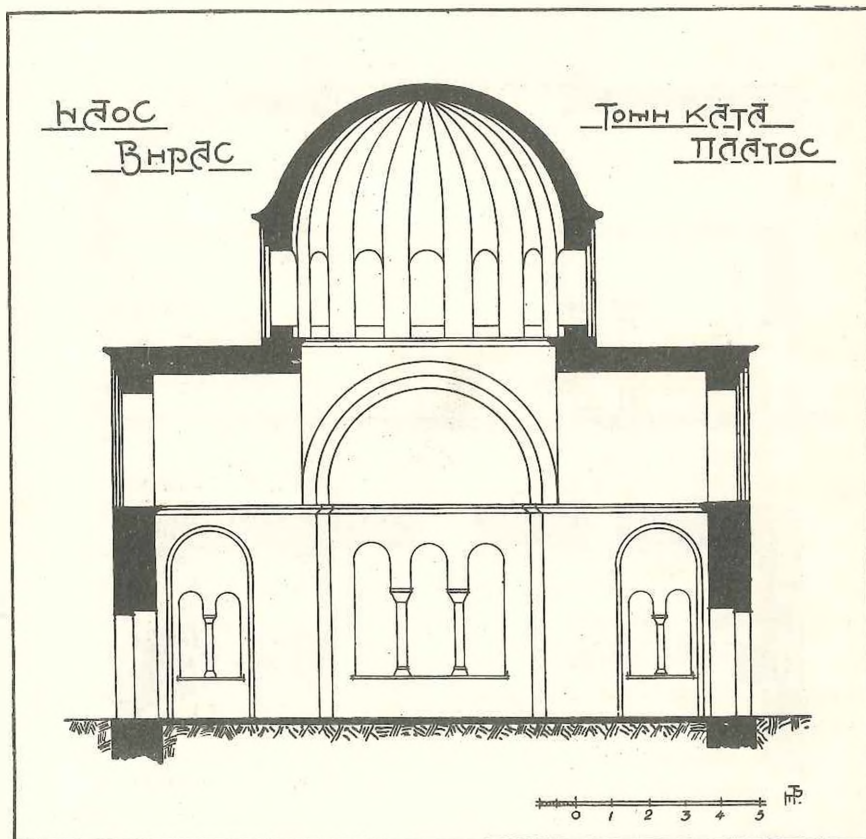
3) Καὶ οὐχὶ τετράπλευροι ὡς σχεδιάζονται ἐν τῇ κατόψει τοῦ Οὐσπένσκου ε. ἀ.

Εἰκ. 2. Κάτοψις καὶ κατὰ μῆκος τομὴ τοῦ ναοῦ.

κὸν τροῦλλον, ὅστις ἐπικαθήμενος ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν καὶ σαφῶς τονιζομένων κεραιῶν τοῦ σταυροῦ δορυφορεῖται ὑπὸ τεσσάρων μικροτέρων τρουλλίσκων, ἄριστα πληροῦντων τὰ ἐκ τῆς ὑψώσεως τῶν κεραιῶν δημιουργούμενα κενὰ τῶν γωνιῶν τοῦ τετραγώνου.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν διάταξιν τῆς κατόψεως παρατηροῦμεν ὅτι αὕτη,

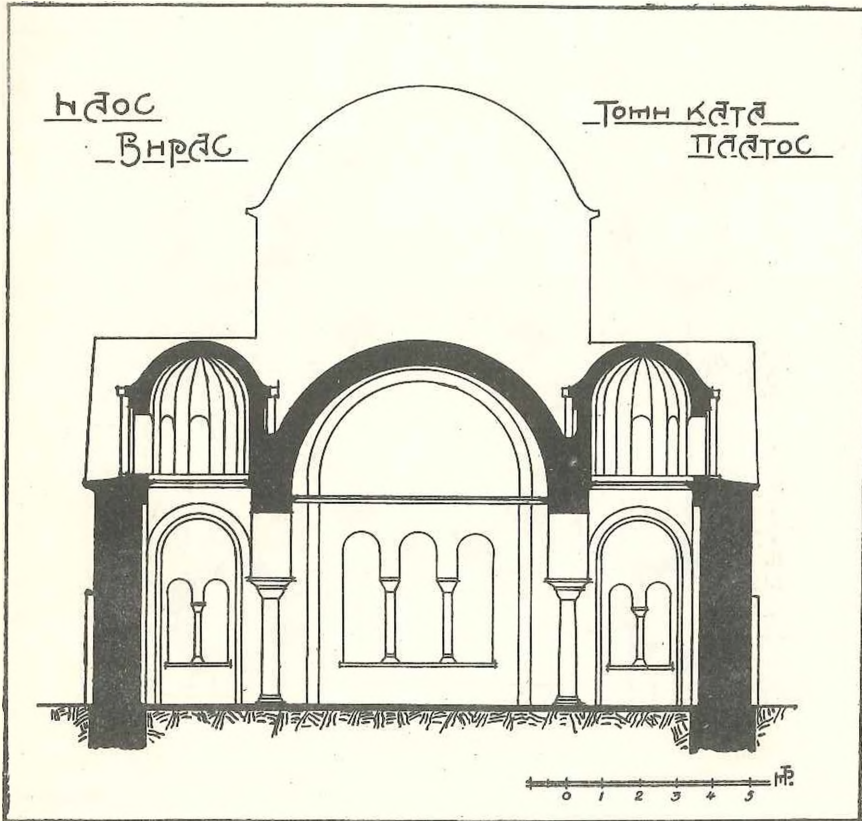
Εἰκ. 3. Κατὰ πλάτος τομὴ τοῦ ναοῦ εἰς τὸν δεῦτερον ἄξονα.

ἀνήκει εἰς τὸ «δικιόνιον» ἀποκληθὲν σύστημα, ὅπερ ἐφηρμόσθη συνηθέστατα μὲν εἰς τὰς βυζαντινὰς ἐπαρχίας καὶ δὴ τὴν κυρίως Ἑλλάδα (1), σπανιώτατα δέ, ἂν μὴ οὐδόλω, εἰς τὴν ζώνην τῆς Κωνσταντινουπόλεως (2). Ὡστε τὸ ἡμέτερον παράδειγμα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πλέον πρὸς Ἀνατολὰς προκεχωρημένος ἀντιπρόσωπος τοῦ δικιονίου τύπου. Παρουσιάζει δ' ὁ ἐξεταζόμενος:

1) Millet, L'école grecque dans l'architecture byzantine σελ. 63.

2) Millet ἔ. ἀ. 57 σημ. 2.

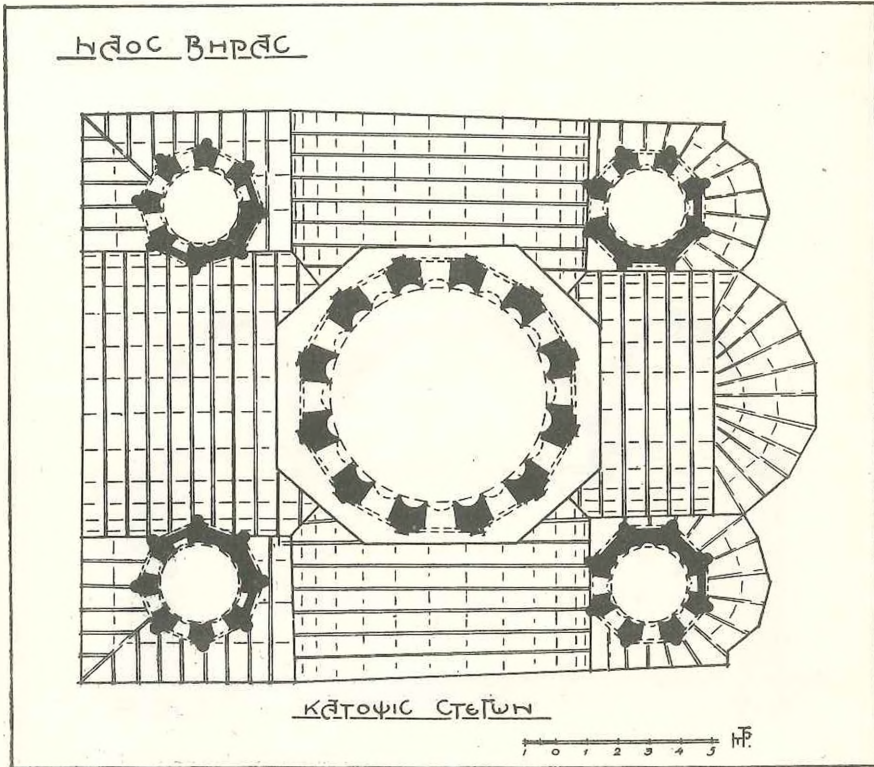
ναὸς ταύτην τὴν παραλλαγήν, ὅτι ἀντὶ δύο ἀπλῶν στηριγμάτων (κίωνων ἢ πεσσῶν) ἀντικυζόντων τοὺς τοίχους τοῦ ἱεροῦ, φέρει ζεύγη κίωνων, ὧν μάλιστα οἱ πρὸς τὸ κέντρον εἶναι παχύτεροι τῶν συντρόφων των. Ἡ μετὰ διδύμων κίωνων διάταξις αὕτη ἐφημερόσθη ἀναμφιβόλως ἐνταῦθα λόγῳ τῆς μεγάλης σχετικῶς διαμέτρου (7.00 μ.) ἣτις ἐδόθη εἰς τὸν κεντρικὸν τροῦλλον καὶ ἀντι-

Εἰκ. 4. Κατὰ πλάτος τομὴ τοῦ ναοῦ εἰς τὸν νάρθηκα.

στοίχως εἰς τὰς βασταζούσας αὐτὸν καμάρας, αἵτινες ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄκρα κλίτη ἔχουσι τὴν ἀναλογία πλάτους 1:2,5. Εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ ἀρχιτέκτων τοῦ ναοῦ φοβούμενος τὰς ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν καμαρῶν καὶ τοῦ τροῦλλον προκυπτούσας ἰσχυρὰς ὠθήσεις ἐπεδίωξε νὰ ὑποδεχθῇ ταύτας κατασκευάζων ἰσχυρὰ ποδαρικά καὶ πρὸς Ἄν. μὲν τὸ ἐπέτυχε διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν δύο ἐξαιρετικῶς παχέων τοίχων (1,20—1,80 μ.), οἵτινες χωρίζουσι τὸ ἱερόν, πρὸς Δ. δέ, ἐπειδὴ ἡ τοποθέτησις ἐνὸς καὶ μόνου χονδροῦ στηρίγματος θ' ἀπέβαιεν αἰσθητικῶς καὶ πρακτικῶς δυσάρεστος, ἐπενόησεν εὐφρέστατα τὴν ἐπι-

δύο κομψῶν κίωνων στήριξιν, ὧν ὁ ὑπεράνω τοῖχος ἔχει ἀκριβῶς τὸ πάχος τοῦ ἀνατολικοῦ. Τὴν φροντίδα του δὲ περὶ τῆς ὅσον οἶόν τε καλύτερας ἐξουδετερώσεως τῶν ὠθήσεων τῶν θόλων ἐπεξέτεινεν ὁ ἀρχιτέκτων καὶ εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους τοῦ ναοῦ κατασκευάσας αὐτοὺς πρὸς ἀνατολὰς μὲν παχύτερους, προσθέσας δὲ πρὸς Δυσμὰς ἐλαφρὰς ἀντηρίδας (εἰκ. 2) κατὰ τὰ 4 σημεῖα ἐφαρμογῆς τῶν ὠθήσεων. Αἱ προφυλάξεις τοῦ ἡμετέρου ἀρχιτέκτονος

Εἰκ. 5. Ὅριζοντία τομὴ τῶν τρούλλων καὶ κάτοψις τῶν στεγῶν τοῦ ναοῦ.

δικαιολογοῦνται οὐ μόνον ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν διαμέτρων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ ὑλικοῦ δομῆς ὅπερ εἶχε πρόχειρον καὶ ὅπερ συνίστατο ἐκ μικρῶν σχετικῶς καὶ ἀκανονίστων λίθων, οὓς διαβλέπει τις κάτωθεν τοῦ ἐνῆαχου καταπεσόντος ἐξωτερικοῦ ἐπιχρίσματος (ἴδρα εἰκόνα 1).

Ὁὐ μόνον δ' ὡς πρὸς τὴν μορφήν ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς γενικὰς αὐτῆς ἀναλογίας ἡ κάτοψις τοῦ ναοῦ τῆς Βήρας πλησιάζει πρὸς τοὺς ὁμολόγους ναοὺς τῆς ἐπαρχίας τοῦ 11ου καὶ 12ου αἰ. Τὸ δὲ μόνον στοιχεῖον ὅπερ τὴν πλησιάζει πρὸς τοὺς ναοὺς τῆς πρωτεύουσας εἶναι τὸ πολυέδρον τῶν κογχῶν αὐτῆς.

Ἄν ὅμως ἡ κάτοψις συμφωνῇ πρὸς τοὺς ναοὺς τῆς ἐπαρχίας δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἑξωτερικὴν διάπλασιν τῆς μάξης τοῦ ναοῦ.

Πράγματι ὁ μεθ' ἑνὸς κεντρικοῦ καὶ τεσσάρων κατὰ τὰς γωνίας κειμένων τρούλλων τύπος ναοῦ, παραληφθεὶς πιθανώτατα ἐξ ἀρχαίων ἀνατολικῶν — μεσοποταμιακῶν ἰδίᾳ (1) — προτύπων, ἔνθα ἀντὶ τρουλλίσκων ἔχομεν τυφλοὺς σφαιρικοὺς θόλους, ἐφηρμόσθη τὸ πρῶτον κυρίως ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα ὑπὸ τῆς δυναστείας τῶν Μακεδόνων ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου τοῦ Α' ἀνεγερθεῖσῃ Νέᾳ ἐκκλησίᾳ, ὡς συνάγομεν ἐξ ἀπεικονίσεως αὐτῆς ἐπὶ χειρογράφου (2) περὶ ἧς ἀλλαγῆς θὰ κάμωμεν ἐκτενέστερον λόγον. Ἔσχε δὲ ὁ τύπος οὗτος εὐρεῖαν διάδοσιν τόσον ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅσον καὶ εἰς τὰς λοιπὰς χώρας τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας. Καὶ κατὰ μὲν τὸν 10ον — 12ον αἰῶνα ἢ χρῆσις τῶν γωνιαίων τρουλλίσκων ὑπῆρξεν ὀργανικῇ, εἰργάζοντο δηλαδὴ οὗτοι πραγματικῶς ἀντιτιδρῶντες εἰς τὰς ἀθήσεις τοῦ κεντρικοῦ τρούλλου, ἀργότερον, ὅμως (ἀπὸ τοῦ 13ου αἰ.) παρανοηθέντος τοῦ κυρίου αὐτῶν σκοποῦ, ἐχρησιμοποιήθησαν οἱ γωνιαῖοι τρουλλίσκοι «διακοσμητικῶς» πρὸς αὐξῆσιν τῆς γραφικότητος τοῦ ἑξωτερικοῦ. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην ὁμάδα δύναται τις νὰ καταλέξη 1) τοὺς μονωρόφους (= ἄνευ γυναικωνίτου) ναοὺς τῆς Τεγέας, (3) Παντανάσσης παρὰ τὴν Μονεμβασίαν, (4) Νέρες (5), Ροσάνου (6) καὶ Στύλου (7) (Καλαβρίας) καὶ 2) τοὺς διωρόφους τοῦ Μυστρᾶ (8). Εἰς δὲ τὴν δευτέραν 1) τοὺς μονωρόφους Ἄγ. Ἀποστόλους τῆς Θεσσαλονίκης (9) καὶ 2) τοὺς διωρόφους: Παρηγορήτισσαν τῆς Ἄρτης, (10) καὶ Ναγκορίτσιου, (11) Γκρατσανίτσας, (12) Ραβανίτσας, (13) Μανασίγιας (14) καὶ

1) Ρούσαφα *Sarre-Herzfeld* Archäol. Reise im Euphrat-und Tigrisgebiet τόμ. II σ. 39.

2) Μηνολόγιον χ'φον Βιβλ. Βατικανοῦ ὑπ' ἀριθ. 1162. Il menologio di Basilio, Milano, 1907.

3) Εἰκὼν τοῦ ἑξωτερικοῦ παρὰ *Struck* Mistra, Wien 1910 εἰκ. 9 σελ. 22.

4) Ὁ ναὸς οὗτος ἄγνωστος εἰσέτι εἰς τὴν ἐπιστήμην δημοσιευθήσεται προσεχῶς ὑπ' ἐμοῦ.

5) *Millet* Ecole grecque εἰκ. 102.

6) *Horja Teodoru* Ephemeris Dacoromana V, 152. *Diehl* L'art byzantin dans l'Italie Méridionale σ. 190.

7) *Bertaux* L'art dans l'Italie Méridionale. Paris 1904 σ. 120. *Teodoru* ἔ.ἀ. σ. 153.

8) Μητρόπολις *Struck* Mistra εἰκ. 30. Ἀφεντικὸ *Millet* Mon. byz. de Mistra πίν.

23. Παντάνασσα *Millet* Mon. byz. de Mistra πίν. 35.

9) *Millet* Ecole grecque εἰκ. 98.

10) Ὁρλάνδος Ἀρχαιολ. Δελτ. 1919 σελ. 13 εἰκ. 4.

11) *Millet* L'ancien art Serbe Paris 192 εἰκ. 95—98.

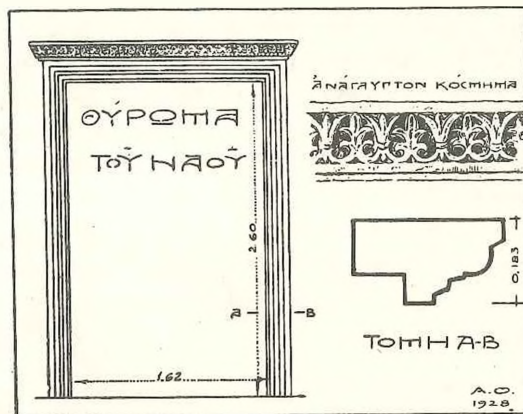
12) *Millet* ἔ. ἀ. εἰκ. 103—106.

13) *Millet* ἔ. ἀ. εἰκ. 179—184.

14) *Millet* ἔ. ἀ. εἰκ. 237—239.

Ματεϊτσας⁽¹⁾ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας. Ἐκ τῶν σερβικῶν δὲ τούτων ναῶν παρελήφθη ἡ χρῆσις τῶν τρουλλίσκων εἰς Ρουμανίαν⁽²⁾ (Βλαχίαν, Μολδαβίαν κλπ.) καὶ Ρωσίαν, ἴδια κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν αἰῶνας.

Τοσαῦτα ὡς πρὸς τὴν γενικὴν διάταξιν καὶ τὴν μορφήν. Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὰς λεπτομερείας. Ἡ εἴσοδος εἰς τὸν ναὸν ἐτελεῖτο κυρίως διὰ τῆς δυτικῆς θύρας, ἀνοίγματος 1.62×2.60, ἣτις φραγεῖσα, ὅταν ὁ ναὸς μετεβλήθη εἰς τζαμί, ἠνοίχθη καὶ πάλιν ἐσχάτως καὶ χρησιμεύει ἐκ νέου ὡς ἡ κυρία θύρα τῆς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Χριστοῦ ἀποδοθείσης ἐκκλησίας. Πλὴν δὲ τῆς θύρας ταύτης ὑπῆρχε καὶ δευτέρα ἐν τῷ μέσῳ τῆς νοτίας κεραίας τοῦ σταυροῦ. Ἡ δ' ἐν τῇ κατόψει σημειουμένη ἐπὶ τῆς ἀντηρίδος τῆς νοτίας πλευρᾶς μικρὰ θύρα ἀνήκει προφανῶς εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπενεχθείσας μεταρρυθμίσεις. Ἐκ τῶν δύο παλαιῶν θυρῶν ἡ δυτικὴ μόνον διετήρησε

Εἰκ. 6. Πλαίσιον τῆς δυτικῆς θύρας τοῦ ναοῦ.

μέχρι σήμερον τὸ ὥραϊον αὐτῆς μαρμάρινον πλαίσιον συνίσταται δὲ τοῦτο ἐκ σειρᾶς βαθύνσεων καὶ ἐνὸς βεργίου, ἅτινα θέουσι κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς, ἐν ᾧ ὑπεράνω τοῦ ἀνωφλίου ὑπάρχει στέψις λοξότμητος κοσμουμένη δι' ἀναγλύπτων ἀνθεμίων καὶ λωτῶν. Τομὴν τοῦ πλαισίου καὶ λεπτομέρειαν τοῦ κοσμήματος παρέχει ἡ εἰκὼν 6. Πρὸ τῆς δυτικῆς θύρας ὑπῆρχε πιθανώτατα δικιόνιον προστώφου, ὡς συνειθίζετο κατὰ τὸν 11ον καὶ 12ον αἰῶνα (Ἀγ. Μονὴ Ναυπλίου, Βλαχέρναι Ἡλείας κλπ.). Εἰκάζω δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ὑπάρξεως λευπᾶνων δύο στενῶν παραστάδων ἐκατέρωθεν τῆς θύρας (εἰκ. 2). Τὴν μετὰ προστώφου δὲ λύσιν θεωρῶ πιθανωτέραν τῆς μετὰ συνεχοῦς νάρθηκος

1) Millet ἔ. ἀ. εἰκ. 126, 127.

2) Ὅρα πλεῖστα παραδείγματα παρὰ Bals L'art Roumain σποράδην καὶ N. Ghika Budesti Evolutia Architecturii in Muntenia si in Oltenia, σποράδην.

ἔκτεινομένου καθ' ὄλον τὸ πλάτος τῆς προσόψεως· διότι κατὰ τὰς γωνίας τοῦ ναοῦ δὲν φαίνονται ἕγνη παραστάδων δικαιολογουσῶν τὴν εἰρημένην διάταξιν.

Ἐπισημασθέντος τοῦ ναοῦ ἐπισημασθέντος διὰ παραθύρων ἀνοιγομένων ἄλλων μὲν ὑψηλὰ κατὰ τὰ ἡμικυκλικὰ τμήματα τῶν κεραιῶν τοῦ σταυροῦ, ἄλλων δὲ κατὰ τοὺς τρούλλους. Τὰ μόνον χαμηλὰ τοποθετημένα παράθυρα ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν κογχῶν τοῦ ἱεροῦ, ἓν τρίλοβον εἰς τὴν μεγάλην κόγχην, ἔχον κατὰ τὸν Κ/πολιτικὸν τύπον τοὺς κιονίσκους κατὰ τὰς ἄκμας τοῦ πενταέδρου πρίσματος τῆς κόγχης (1) καὶ ἄνα ἓν δίλοβον εἰς τὴν πρόθεσιν καὶ τὸ διακονικόν. Τὰ παράθυρα ταῦτα τοῦ ἱεροῦ φαίνονται εὐκρινῶς ἐπὶ τῆς εἰκόνης 4.

Πλὴν δὲ τῶν τοῦ ἱεροῦ πάντα τὰ λοιπὰ τοῦ ναοῦ παράθυρα εἶναι τοξωτὰ μονόλοβα. Ἰδιαίτερος τὰ ἐπὶ τῶν κεραιῶν τοῦ σταυροῦ ἀνοιγόμενα τρία παράθυρα, παρακολουθοῦντα τὴν κομπύλην τοῦ κυλίνδρου εἶνε κατεσκευασμένα τὸ μὲν μὲ ἡμικυκλικὸν ὑπέρθυρον, τὰ δὲ ἄκρα μὲ τεταρτοκύκλιον. Ἐξωτερικῶς δὲ πάντα τῶν παραθύρων τὰ ἀνοίγματα περιβάλλονται ὑπὸ ὁμολόγου πλαισίου σχηματιζομένου διὰ βαθύνσεως τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου, ἔφ' οὗ ἀνοίγονται.

Ἄξιον προσοχῆς εἶναι ὁ σχηματισμὸς τῶν τρούλλων, οἵτινες κατὰ Κ]πολιτικὰ πρότυπα εἶναι (ὡς αἱ κόγχαι τοῦ ἱεροῦ) πολὺπλευροὶ καὶ ἔχουσι τὰς γωνίας τῶν ἐνισχυμένας διὰ κιονίσκων (εἰκ. 5). Οὗτοι ὁ μὲν κεντρικὸς τρούλλος εἶναι δωδεκάπλευρος μὲ ὀρθογωνίους κιονίσκους κατὰ τὰς γωνίας, οἱ δὲ τέσσαρες μικρότεροι ὀκτάπλευροι μὲ τὰς γωνίας ἐνισχυμένας δι' ἡμικυκλικῶν κιονίσκων. Ἐφ' ἑκάστης δὲ πλευρᾶς τῶν τρούλλων ἠνοίγετο ἄνα ἓν τοξωτὸν παράθυρον· τούτων ὁμῶς τὰ πλεῖστα εἶναι σήμερον πεφραγμένα· φαίνεται ἔν τούτοις ὅτι τινὰ τούτων—τὰ πρὸς τοὺς τοίχους τῶν κεραιῶν τοῦ σταυροῦ—εἶχον καὶ ἀρχικῶς φραγθῆ, ἵνα παρεμποδίζετο ἢ εἰς τὸν ναὸν διείσδυσις τῶν ὀμβρίων ὑδάτων.

Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ τυμπάνου τῶν τρούλλων κατεσκευάσθη διὰ συνεχῶν ἀβαθῶν κογχῶν ἀνερπουσῶν καὶ ὄλον ἐν σμικρνομένων πρὸς τὴν κορυφὴν τῶν τρούλλων ἔνθα καὶ ἀποσβέννυται. Ἡ διάταξις αὕτη εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν ναῶν τῆς πρωτεύουσας (2), ἔν ἧ ἦτο ἐν χρῆσει ἰδὴ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ (Ἄγ. Σέργιος καὶ Βάκχος). Ἐξω δὲ τῆς πρωτεύου-

1) Ὅμοια παραδείγματα ἐν Κωνσταντινουπόλει: Ναὸς Παναγρᾶντου *Ebersolt* Miss. scient. 1911, fasc. 3 πίν. IX. Παμμακαρίστου: *Millingen* Byz. Churches in C/pt πίν. XXXVIII. Παντοκράτορος: *Millingen* ἔ. ἀ. πίν. LXIX.

2) Παραδείγματα: Ναὸς Παμμακαρίστου *Millingen*: Byzantine Churches in C/pt εἰκ. 51. Διακονίσης: *Millingen* ἔ. ἀ. πίν. L. Παντεπόπιου ἔ. ἀ. εἰκ. 73. Παντοκράτορος ἔ. ἀ. εἰκ. 79 καὶ 80. Ἄγ. Θεοδώρου Τίρωνος ἔ. ἀ. εἰκ. 84 καὶ 85. — Χώρας ἔ. ἀ. εἰκ. 105 καὶ 106.

σης ἀπαντᾷ εἰς ναοὺς τῆς σφαιρῆς ἐπιρροῆς τοῦ Βυζαντίου, ὡς π. χ. ἐν τῷ ἔσωνάρθηκι τῆς Νέας Μονῆς Χίου (1). Ἐν δὲ τῇ κυρίως Ἑλλάδι τὸ μόνον γνωστὸν εἰς ἡμᾶς παράδειγμα εἶναι ὁ Ἀγ. Σώζων τῆς Σκριποῦς (2).

Τὰ ἡμισφαίρια δι' ὧν καλύπτονται οἱ τροῦλλοι (ἐπενδεδυμένα διὰ φύλων μολύβδου) καταλήγουσιν εἰς γεῖσα ὀριζόντια, ὡς καὶ εἰς πλείστους ναοὺς τῆς Κ/πόλεως.

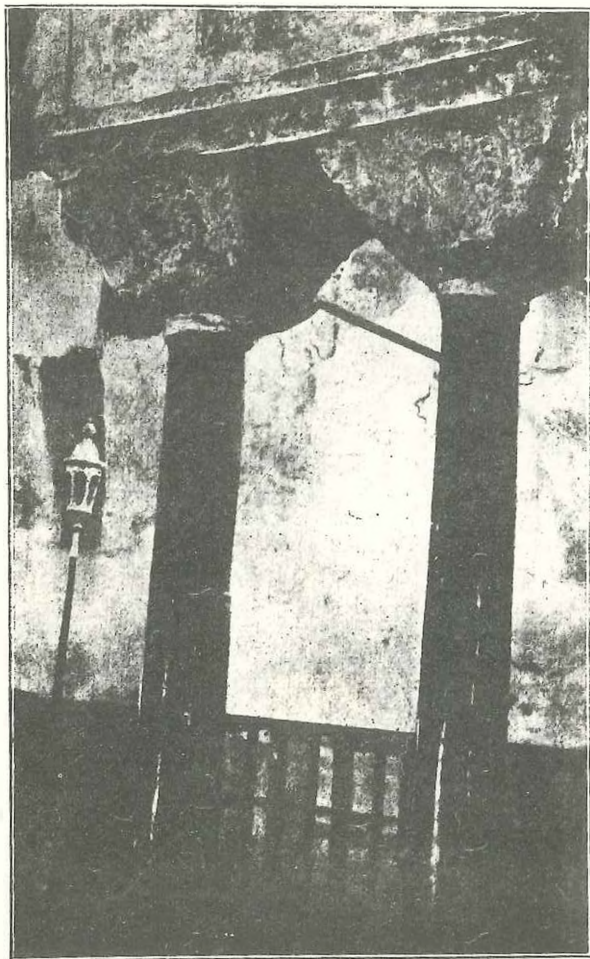
Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν πλαστικὴν διαμόρφωσιν καὶ τὴν διακόσμησιν τῶν ἔξωτερικῶν ἐπιφανειῶν τοῦ μνημείου τούτου καὶ αὕτη παρουσιάζεται συμφώνως πρὸς τὰ Κ/πολιτικὰ πρότυπα. Οὕτω αἱ κεραῖαι τοῦ σταυροῦ καταλήγουσιν οὐχὶ εἰς ἀετώματα, ὡς ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' εἰς τὰ ἐκφράζοντα ἀληθέστερον τὴν ἐσωτερικὴν κατασκευὴν καμπύλα γεῖσα, μετὰ τῶν χαρακτηριστικῶν ὁμοκέντρων διαδοχικῶν βαθύνσεων, αἵτινες δίδουσιν εἰς τὸ κτήριον ποιάντινα πλαστικότητα. Πλὴν τούτων οὐδεμία ἄλλη — κερραμοπλαστικὴ ἢ ἀνάγλυπτος — διακόσμησις ἐφαιδρυνε τὰς ἔξωτερικὰς ἐπιφανείας του, ἐξαιρέσει τριῶν μικρῶν κογχῶν τοποθετημένων εὐθὺς ὑπὸ τὰ παραθύρα τῶν κεραίων τοῦ σταυροῦ. Ἡ ἔλλειψις ἔξωτερικῆς διακοσμῆσεως ὀφείλεται προφανῶς εἰς τὴν ποιότητα τῶν ὕλικῶν δομῆς· ὄντως αἱ διακοσμήσεις συμβαδίζουσι πάντοτε μὲ τὴν εὐγένειαν τοῦ ὕλικου τῶν προσόψεων. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνταῦθα οἱ μεγάλοι μαλακοὶ πωρόλιθοι — τοὺς ὁποίους τόσον συχνὰ χρησιμοποιοῦσιν οἱ βυζαντινοὶ — σπανίζουσιν ἢ παντελῶς ἐλλείπουσι κατεσκευάζοντο. αἱ προσόψεις διὰ μικρῶν λίθων καὶ πηλοῦ καὶ ἐπεχρίοντο, πιθανώτατα ἀρχῆθεν, διὰ κονιάματος. Μόνον δὲ τὴν γραμμὴν τῶν γεῖσων ἐσημείωνε ἀπλῆ ὀδοντωτὴ ταινία, ἣς τμήματα διεσώθησαν εἰς τὰς γωνίας τῶν χαμηλῶν τμημάτων (εἰκ. 1). Ὅσον ὅμως πτωχὸν καὶ ἂν ἦτο τὸ ἔξωτερικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Βήρας, ὅμως ἐπεβάλλετο διὰ τῶν ἐπιτυχῶν ἀναλογιῶν τοῦ οἰκοδομικοῦ σκελετοῦ, αἵτινες εἶναι πράγματι ὄραται. Ὄντως ὁ μέγας τροῦλλος, ὅστις δίδει τόσην εὐρύτητα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν οὐδόλως φαίνεται βαρὺς ἔξωτερικῶς, οἱ δὲ δορυφοροῦντες αὐτὸν τροῦλλίσκοι κατεσκευάσθησαν ἐπίτηδες χαμηλοὶ ὥστε νὰ μὴ ἀποκρύπτουν οὔτε τὸν τροῦλλον οὔτε τὰς ἰσχυρῶς τονιζομένας κεραίας τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ νὰ πληροῦν ἀρμονικῶς τὰ μεταξὺ των δημιουργούμενα κενά. Οὕτω δὲ τοποθετημένοι, οὐ μόνον ἐργάζονται ὀργανικῶς ὡς ἀντίρροπον τῶν ἐσωτερικῶν ὠθήσεων, ἀλλὰ καὶ ἔξωτερικῶς συμβάλλουσι εἰς τὴν εὐρυθμίαν τοῦ συνόλου.

2. *Γλυπτικὴ*. Λιτὴ ὡς τὸ ἔξωτερικὸν εἶναι καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀνάγλυπτος διακόσμησις τοῦ ναοῦ. Μιὰ ἀπλῆ λοξότμητος ζώνη (κοσμήτης) περιθέουσα ὅλον τὸ οἰκοδόμημα τονίζει τὴν γραμμὴν τῶν γεννήσεων τῶν κυλινδρικῶν θόλων, μία δ' ἄλλη ὁμοία ταινία ὑπογραμμίζει τὴν βάσιν τοῦ

1) *Orlandos*: Monuments byzantins de Chios, Athènes 1930, πίν. 10 καὶ 11.

2) *Ὀρλάνδος*: Ἐπετ. Ἐταιρ. Βυζ. Σπουδ. Τόμ. Η'. σελ. 327 εἰκ. 11.

τυμπάνου τοῦ τρούλλου. Τὰ μόνα μέλη ἅτινα διεκοσμήθησαν πλουσίως εἶναι τὰ κιονόκρανα τῶν τεσσάρων ἐσωτερικῶν κίωνων. Οἱ κίονες οὗτοι ἔχοντες ἐν συνόλῳ ὕψος 3.60 μ. ἀποτελοῦνται ἐκ βαθμιδωτῆς βάσεως, κορμοῦ ἄρ-

Εἰκ. 7. Κίονες μετὰ γυφίνων μεταγενεστέρων κιονοκράνων.

ραβδώτου, ἐξ ἐστιλβωμένου (1) σκοτεινοχρόου μαρμάρου καὶ τοῦ κιονοκράνου φέροντος ὑπεράνω ταπεινὸν ἄβακα. Ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεσκέφθην τὸν ναὸν τὰ κιονόκρανα ταῦτα παρουσίαζον τὴν μορφήν, ἣν παρέχει σήμερον ἡ εἰ-

1) Τὰ ἐστιλβωμένα μάρμαρα ὠνόμαζον οἱ Βυζαντινοὶ «γανωτὰ» (Πορφυρογέννητος Περὶ βασιλ. τάξ. 72,7).

κῶν 7. Ὁμολογῶ ὅτι οὐδόλως μὲ ἐνεθουσίασε ἡ δυσανάλογος πρὸς τὸν λεπτὸν κορμὸν μᾶζα των ἀκόμη δὲ περισσώτερον ἢ χονδροειδῆς μορφὴ των. Ἐξετάσας ὅμως αὐτὰ ἐκ τοῦ πλησίον παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἦσαν γύψινα. Ἡ διακόσμησις των ἀπετελεῖτο ἐκ φύλλων ἀκάνθης περιβαλλόν-

Εἰκ. 8. Κίονες μετὰ μαρμαρίνων κιονοκράνων.

των ἔκτυπον στέφανον τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ὁποίου εἶχε καταστραφῆ, διότι πιθανῶς θὰ εἰκόνιζε σταυρὸν ἢ ἄλλοτι χριστιανικὸν μονογράφημα. Ἡ ἐκ γύψου ἐκτέλεσις τῶν κιονοκράνων, μελῶν ὀργανικῶν βασταζόντων ὅλον τὸ ὑπερθεν βᾶρος μοι ἐράνη λίαν ὑποπτος, ὅχι διότι οἱ βυζαντινοὶ δὲν ἐξετέ-

λουν πολλὰς διακοσμήσεις⁽¹⁾ καὶ μικρὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἀκόμη μέλη ἐκ γύψου⁽²⁾ ἀλλὰ διότι λόγῳ τῆς ὄργανικῆς σημασίας τοῦ μέλους, ἦτο παράλογος ἢ τοποθέτησις γυψίνων κιονοκράνων ἐπὶ μαρμαρίνου κορμοῦ. Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ καταστρέψω μικρὸν τμῆμα τῆς γυψίνης διακοσμῆσεως, ἵνα διακρίνω μίπως ὑπῆρχε, ἐσωτερικῶς τοῦλάχιστον, πυρὴν μαρμαρίνου. Ὄντως δὲ εὐθὺς ἀμέσως παρετήρησα ὅτι οὐχὶ ἀπλοῦς ἀκατέργαστος πυρὴν μαρμαρίνου ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸ γύψινον περικάλυμμα ἀλλ' ὀλόκληρον δι' ἀναγλύφου διακοσμῆσεως κεκοσμημένον κιονόκρανον. Διέταξα λοιπὸν τότε τὴν καταστροφὴν τῶν γυψίνων

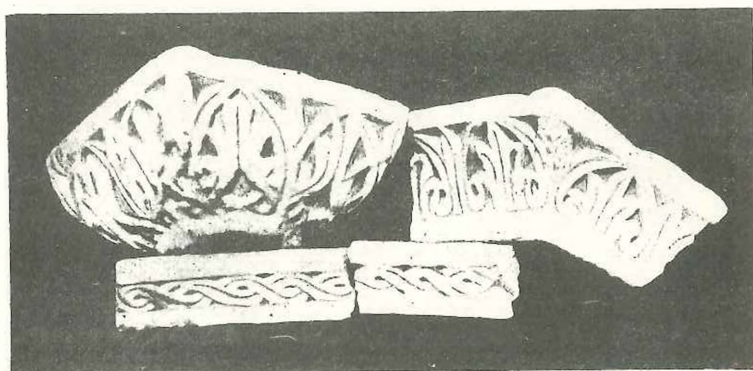
Εἰκ. 9. Λεβητοειδὲς κιονόκρανον ἐκ Βῆρας.

περικαλυμμάτων τοῦ ἐνὸς ζεύγους τῶν κιόνων, διατηρήσας τὰ τοῦ ἐτέρου. Ποία δὲ ὄραία, κομψὴ καὶ εὐάρμοστος πρὸς τὸν λεπτὸν κορμὸν μορφῆς κιονοκράνου προέκυψε φαίνεται εἰς τὴν παρακειμένην εἰκόνα 8. Πρέπει κατὰ ταῦτα νὰ δεχθῶμεν ὅτι αἱ γύψιναι ἐπενδύσεις ἀνήκουν εἰς μεταγενεστέραν τινὰ περίοδον. Τὰ παλαιότερα κιονόκρανα εἶναι τοῦ λεγομένου λεβητοειδοῦς τύπου (Kesselkapitell) φέροντα ἄνωθεν τοῦ «λέβητος» ταπεινὸν τετράγωνον ἄβακα. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν 4 πλευρῶν τοῦ «λέβητος» κοσμεῖται δι' ἀβιάσιως εἰργασμένων ἀκανθοειδῶν ἀνθεμιῶν—ἐναλλάξ πενταφύλλων καὶ τριφύλλων.— Δι' ὁμοίων δὲ συνεχῶν ἀνθεμιῶν καλύπτονται καὶ οἱ ἄβακες, οἵτινες ση-

1) Ὅσιος Λουκᾶς Φωκίδος *Schulz and Barnsley* The Monastery of St. Luke of Stiris σ. 26 καὶ πίν. 28 ταινία βάσεως τρούλλου, πίν. 12 φεγγίται παραθύρων.

2) Βουλγαρέλλι, τέμπλον παναγίας Βελλᾶς Ὁρλιάνδος Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ τόμ. Β' εἰκ. 20 σελ. 164, Κάτω Παναγιὰ Ἄρτης, φεγγίτης παραθύρου νοτίας πλευρᾶς.

μειωτέον δὲν ἦσαν ἠνωμένοι, ὡς εἰς τὰ μεταγενέστερα γυνήματα ἐγένετο, ἀλλὰ χωριστοί. Ὡς πρὸς δὲ τὸν λεβητοειδῆ τύπον τοῦ κιονόκρανου παρατηροῦμεν ὅτι οὗτος, καίπερ συγγενέων ὡς πρὸς τὴν μορφήν πρὸς τὸν δωρικὸν ἔχινον, ἡμῶς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐξέλιξις τοῦ ἰωνικοῦ κιονόκρανου, οὗτινος ὁ ἔχινος ἐξογκούμενος βαθμηδὸν κατέλιξε νὰ λάβῃ τὴν μορφήν γάστρας, τῶν ἐλικῶν ὅλον ἐλάττωμένων εἰς μέγεθος. Τὴν ἐξέλιξιν δὲ ταύτην ἄριστα δεικνύουσιν ἡμῖν παλαιοχριστιανικὰ κιονόκρανα ἐξ Ἀρμενίας⁽¹⁾ καὶ αὐτῆς τῆς Ἀγ. Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως⁽²⁾. Κατὰ δὲ τὴν μεσοβυζαντινὴν ἐποχὴν αἱ ἔλικες κατηργήθησαν ὁλοσχερῶς ἀπέμειναν δὲ μόνον ὁ ἄβαξ καὶ ὁ κάτωθεν αὐτοῦ ἐξογκούμενος ἔχινος, ὅστις καὶ πλουσίως διεκοσμήθη. Λεβητοειδῆ κιονόκρανα διετηρήθησαν καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει⁽³⁾ καὶ ἀλλαγοῦ

Εἰκ. 10. Κιονόκρανον καὶ ἐπίκρανον ἐκ Βήρας.

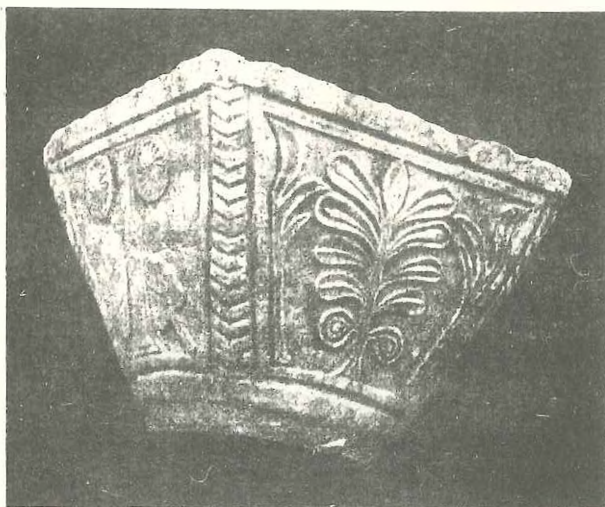
Καὶ ἐν Βήρα δὲ ἀνεῦρον ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ δύο ἄλλα τοῦ αὐτοῦ τύπου κιονόκρανα, ὧν τὸ μὲν (εἰκ. 9) προερχόμενον πιθανῶς ἐκ τοῦ πρὸ τῆς εἰσόδου προστώου ἔχει ἐκάστην τῶν πλευρῶν του κεκοσμημένην διὰ κλασικίζοντος ἀνθεμίου περιβαλλομένου ὑπὸ κλαδίσκου, τὸ δὲ φέρει (εἰκ. 10) διακόσμησιν ἐξ ἀνθεμίων καὶ τριφυλλῶν. Πλὴν δὲ τῶν δύο τούτων διασφίζεται καὶ τρίτον κιονόκρανον ἔχον τὴν μορφήν ἀντεστραμμένης κολούρου πυραμίδος, ἧς αἱ πλευραὶ κοσμοῦνται ἐναλλάξ διὰ πολυφύλλου ἀνθεμίου καὶ δύο ἑκατέρωθεν αὐτοῦ κλαδίσκων (εἰκ. 11) καὶ σταυροῦ μετὰ δύο πυροστροβίλων.

1) *Strzygowski* Die Baukunst der Armenier I εἰκ. 361, 364 κλπ.

2) Γυναικωνίτης Ἀγ. Σοφίας *Ebersolt* Arch. Miss. Scient. fasc. 3 πίν. XV εἰκ. 2.

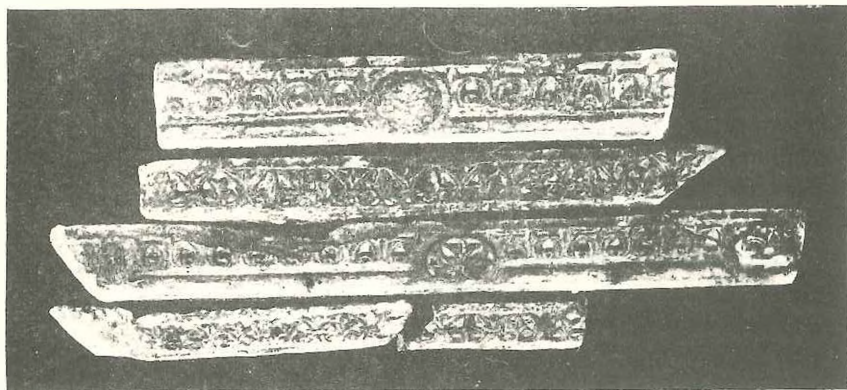
3) Ἀγ. Ἀνδρέας ἐν κρίσει *Millingen* Churches in C/rel πίν. XXVI. Παμμακάριστος ἔ. ἁ. πίν. XL.

Ὡς δ' ὁ λεβητοειδῆς οὔτω καὶ ὁ δευτέρως οὔτως «πυραμιδοειδῆς» τύπος (Kämpferkaritell) ἔλκων τὴν καταγωγὴν ἐκ παλαιοχριστιανικῶν προτύπων⁽¹⁾ ἔχρη-

Εἰκ. 11. Πυραμιδοειδῆς κιονόκρανον.

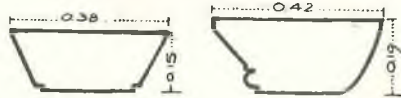
σιμοποιήθη, μεθ' ἡπλοποιημένης ὁμοῦ διακοσμῆσεως, κατὰ τοὺς μέσους βυζαντινοὺς αἰῶνας ἐν Κωνσταντινουπόλει⁽²⁾ καὶ ἀργότερον ἀλλαχοῦ⁽³⁾.

Εἰκ. 12. Ἐπιστύλια τοῦ τέμπλου.

- 1) *A. Colasanti* L'arte bizantina in Italia πίν. 48,49 (Ραβέννα), πίν. 51 (Γράδο).
- 2) Μονὴ χώρας *Millingen* Byz. Churches in C/pel LXXXIV, Μοναστήρ-Τζαμί *Ebersolt* Arch. Miss. Scient. fasc. 3 πίν. X εἰκ. 14.
- 3) Μυστράς, Εὐαγγελίστρια *Millet* Monum. Byz. de Mistra πίν. 57 εἰκ. 1, 2 καὶ 3.

Ὡς τελευταίαν γλυπτικὴν διακόσμησιν ἀναφέρω τὰ λείψανα ἐπιστυλίων τοῦ τέμπλου, ἅτινα εὔρον κατεσπαρμένα εἰς τὰ περίξ τοῦ ναοῦ (εἰκ. 12). Τὴν ἐκ τοῦ τέμπλου προέλευσιν τῶν τεμαχίων τούτων μαρτυρεῖ ἀσφαλῶς ἡ διατομή των (εἰκ. 13) ἣτις εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν χαμηλῶν βυζαντινῶν εἰκονοστασίων. Ὡς δὲ παρατηρεῖ τις τὰ εἰρηθέντα τεμάχια ἀνήκουσιν εἰς δύο τύπους, ὧν ὁ μὲν ἔχει ὕψος 0,19, ὁ δὲ 0,15. Καὶ τὰ μὲν ὑψηλά, φέροντα ἔμπροσθεν διακόσμησιν ἐκ συνεχῶν τριφύλλων ἀκανθοειδῶν ἀνθεμίων (εἰκ. 12) διακοπτομένων ὑπὸ κομβίων (cabochons) προσέρχονται ἐκ τοῦ μεσαίου τμήματος, ὅπερ λόγῳ τοῦ μεγαλυτέρου ἀνοίγματος ἔπρεπε νὰ κατασκευασθῇ παχύτερον καὶ ὑψηλότερον. Τὰ δὲ χαμηλότερα, διακοσμούμενα δι' ἐναλλασσομένων τριφύλλων καὶ πενταφύλλων ἀνθεμίων, ἐχρησίμευον ὡς ἐπιστύλια τῶν δύο ἄκρων τμημάτων—προθέσεως καὶ διακονικοῦ. Δυστυχῶς πλὴν τῶν ἐπιστυλίων δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνεύρω ἄλλα τμήματα τοῦ τέμπλου (κιονίσκους κλπ.) μόνον δ' ἴσως τὸ ἐπὶ τῆς εἰκόνης 10 μετὰ πλέγματος διακεκοσμημένον τεμάχιον ἀνήκει πιθανῶς εἰς τὰ ἐκατέρωθεν τῆς ὠραίας Πύλης τιθέμενα. Πάντως τὸ τέμπλον πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὡς ἀποτελούμενον ἀπὸ χαμηλοὺς κιονίσκους (τέσσαρας ἐν ὄλῳ πιθανώτατα) ἐφ' ὧν ἠδράζοντο τὰ περι-

Εἰκ. 13. Τομὴ ἐπιστυλίων τοῦ τέμπλου.

γραφέντα ἐπιστύλια εἰσδύοντα κατὰ τὰ ἄκρα εἰς τοὺς χωρίζοντας τὸ ἱερὸν παχεῖς τοίχους, τὰ μέτωπα τῶν ὁποίων θὰ ἐκαλύπτοντο διὰ μαρμαρίνων προσκυνηταρίων, ὡς ἐν Ὁσίῳ Λουκά, Πόρτα Παναγιά, Μυστρᾶ καὶ ἄλλαχοῦ. Περαινόντες τὸν περὶ τῆς γλυπτικῆς διακοσμήσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ λόγον προσθέτομεν ὅτι τὰ κάτω μέρη τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ, θὰ ἦσαν πιθανώτατα ἐπενδεδυμένα δι' ὀρθομαρμαρώσεως ἐκ ποικιλοχρῶμων μαρμάρων. Τοῦτο δὲ καθίσταται βέβαιον—ἂν ὄντως ὁ ναὸς τοῦ Φερετζίκ εἶναι τὸ καθολικὸν τῆς μονῆς τῆς Κοσμοσωτείας—καὶ ἐκ τοῦ τυπικοῦ, ὅπερ ἀναφέρει ὅτι ὁ ναὸς ἐκοσμήθη «μαρμάρων μαρμαρυγαῖς καὶ χρυσαΐσμασιν» (Petit, Izvestija τόμ. 12 σελ. 59). Ὁμοίως διὰ μαρμάρων ἐστρωμένον ἦτο καὶ τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ (Petit ἔ. ἀ. σελ. 60).

3. **Ζωγραφικὴ.** Οἱ τοῖχοι ἀπὸ ὠρισμένου ὕψους καὶ οἱ θόλοι τοῦ ναοῦ ἐκαλύπτοντο ἄλλοτε διὰ τοιχογραφιῶν, ὧν τμήματα ἀπεκάλυψα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν στερεώσεως κάτωθεν τοῦ παχέος κονιάματος, δι' οὗ οἱ Τοῦρκοι ἐπέχρισαν τὸ ἐσωτερικόν, ὅταν μετέβαλον τὸν ναὸν εἰς τζαμί. Τινὰς τῶν τοιχογραφιῶν φαινομένης ἐν τῷ διακονικῷ εἶχεν ἴδει καὶ ὁ Οὐσπένσκυ (Izvestija τόμ. 12 σελ. 27) ὡς π.χ. τοὺς εἰς ὕψος 1.75 ἀπὸ τοῦ ἐδάφους εἰκο-

νιζομένους ὀλοσώμους Ἀγίους: Σίλβεστρον, [Γρηγόριον] τὸν Διάλογον, Ρομύλον καὶ Βικέντιον. Ἀνήγαγε δὲ περιέργως ὁ Οὐσπένσκυ τὰς τοιχογραφίας ταύτας εἰς τὸν 16ον αἰῶνα. Ἄλλ' ὡς θὰ ἴδωμεν ἡ χρονολόγησις αὕτη εἶναι ἀδύνατος ὄχι μόνον διὰ στυλιστικούς καὶ τεχνικούς λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι ἤδη τὸ 1433 ὁ ναὸς εἶχε μεταβληθῆ εἰς τζαμί, ὡς ρητῶς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Bertrandon de la Broquière (Θρακικά I σελ. 123). Ἐπειδὴ δ' ἀπὸ τοῦ 1433 μέχρι τῆς προσφάτου ἀπελευθερώσεως τῆς Δυτ. Θράκης ὁ ναὸς ἐξηκολούθει νὰ λειτουργῇ ὡς τέμενος τοῦ Ἀλλάχ ἔπεται ὅτι αἱ τοιχογραφίαι εἶναι πάντως ἀρχαιότεραι τοῦ 1433.

Αἱ νέαι τοιχογραφίαι ἀπεκαλύφθησαν αἱ μὲν εἰς τὰ τύμπανα τῆς Β.

Εἰκ. 14. Τοιχογραφία ἱεράρχου.

καὶ Ν. κεραίας τοῦ σταυροῦ εἰκ. 21, 22 καὶ 23 ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ μετώπου του ἐπὶ τοῦ νοτίου ζεύγους τῶν κίωνων βαίνοντος τοίχου. Καὶ ἡ μὲν ἐπὶ τοῦ βορείου τυμπάνου (εἰκ. 14) παριστᾷ ἱεράρχην ἅγιον, ἐστραμμένον πρὸς τὸν θεατὴν κατὰ τὰ $\frac{3}{4}$ καὶ κρατοῦντα πρὸ αὐτοῦ ἀνεπτυγμένον εἰλητάριον, ὅπερ ἀναγινώσκει. Ἡ κόμη καὶ τὸ βραχὺ σχετικῶς γένειον εἶναι λευκά. Λευκὸν δ' ἐπίσης καὶ τὸ φαιλόνιον οὐτίνος αἱ πτυχαὶ εἶναι δηλωμένα διὰ μελανῶν γραμμῶν. Τὸ βάθος τῆς εἰκόνος ἦτο κυανοῦν. Αἱ δὲ ἐπὶ τοῦ βορείου τυμπάνου τοιχογραφίαι εἶναι προτομαὶ δύο ἐστεμμένων ἁγίων κρατούντων τὸ σκῆπτρον διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ στρεφόντων τὴν κεφαλὴν κατὰ $\frac{3}{4}$ πρὸς τὰ δεξιὰ. Καὶ ὁ μὲν ἅγιος τῆς εἰκ. 15 φέρει μέλανα στρογγύλον πώγωννα ὁ δὲ τῆς εἰκ. 16 εἶναι ἀγένειος καὶ ἔχει τὴν κόμην καταπίπτουσαν εἰς οὐλοὺς βοστρυχοὺς μέχρι

τοῦ αὐχένος. Τέλος ἡ τοιχογραφία τῆς εἰκ. 17 παριστάνει ἄγγελον καὶ δὴ πιθανώτατα, λόγῳ τῆς θέσεως ἐν ἣ εὔρηται καὶ τῆς στάσεως τοῦ ἀγγέλου, τὸν ἀρχάγγελον Γαβριὴλ ἐκ τῆς σκηπῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· ἡ Παναγία θὰ παρίστατο, ὡς συνήθως, ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ συμμετρικοῦ (βορείου) τοίχου. Ὁ Ἀρχάγγελος εἰκονίζεται, ὡς συνήθως, θλόσωμος ἐστραμμένος πρὸς τ' ἀριστερὰ κατὰ τὰ $\frac{3}{4}$. Στηριζων τὸ βάρος τοῦ σώματος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς ἔχει τὸν ἀριστερὸν κεκαμμένον καὶ προτείνει τὴν δεξιὰν εὐαγγελιζόμενος τὴν Θεοτόκον. Τὸ βαθέως κυανοῦν πεδῖον ἐφ' οὗ εἰκονίζεται κάμνει ζωηρὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ λευκὸν ἱμάτιον, ὅπερ ἀναδιπλούμενον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ του

Εἰκ 15. Προτομή ἁγίου.

ὄμμου καταπίπτει εἰς ὠραίας πτυχάς. Ἡ κεφαλή, σχετικῶς μικρά, περιβάλλεται ὑπὸ τῆς οὐλῆς καστανῆς κόμης, ἐν ᾧ οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε προσηλωμένοι ἐπὶ τοῦ θεατοῦ. Καίτοι δὲ τὸ ὕψος εἰς τὸ ὅποιον εἰκονίζεται ὁ ἄγγελος εἶναι ἄνω τῶν τεσσάρων μέτρων, ὅμως τὸ σῶμά του δὲν παρεστάθη ἐπιμηκυσομένον—διὰ λόγους προοπτικῆς—ἀλλ' ἔχει τὰς κανονικὰς ἀναλογίας.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν τεχνικὸν χαρακτῆρα τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Βήρας παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς: Αἱ μορφαὶ ἐν γένει εἰκονίζονται πλατεῖαι, τὰ πρόσωπα εἶναι στρογγύλα, ἡ δὲ φωτιστικὴ τῶν εἶναι ἀπλή. Δὲν ἔχουν οὔτε τὴν λεπτὴν ἐπεξεργασίαν οὔτε τὸ σοφὸν δούλευμα, ἅτινα χαρακτηρίζουν τὰ πνευματικώτερα καὶ συμβατικώτερα μεταγενέστερα ἔργα τοῦ 14ου αἰῶνος (Μυστραῖ). ἅτινα διακρίνει ἡ χάρις καὶ ἡ ἡαδινότης, ἀλλὰ παρουσιάζουσι ἕνα ρεαλισμὸν

προσεγγίζοντα τὰ ὄρια τοῦ βαρβάρου (1). Ἰδίας προσοχῆς ἄξιος εἶναι ὁ Ἀρχάγγελος, ὅστις ἐξετελέσθη κατὰ τὴν γραμμικὴν ἐκείνην μέθοδον, ἣτις χαρακτηρίζει τὸν 11ον καὶ 12ον αἰῶνα, δηλ. μετὰ τὰς πτυχὰς διαδεχομένας ἀλλήλας εἰς κανονικὰς καμπύλας. Μεγάλας ἀναλογίας παρουσιάζουσιν αἱ ἡμέτεραι τοιχογραφίαι πρὸς ἄλλα ἔργα τῆς Μακεδονικῆς σχολῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας. Οὕτω π. χ. ὁ ἀρχάγγελος μετὰ τὴν ἀληθῶς κλασσικὴν πτύ-

Εἰκ. 16. Προτομὴ ἀγίου.

χωσιν ἔχει μεγάλην ὁμοίτητα πρὸς τὸν Χριστὸν τῆς Ζίτσα (2) (1218), ὁ ἱεράρχης μας πρὸς τὸν δωρητὴν τῆς Μορασα (3) (1252) παρουσιάζει τὴν αὐτὴν

1) Ὁ εἰδημονέστατος περὶ τὰς βυζαντινὰς τοιχογραφίας λόγιος ζωγράφος κ. Φ. Κόντογλου διακρίνει εἰς τὰς τοιχογραφίας μας πολὺ «λαϊκὸν πνεῦμα».

2) *Vl. Petkovitch. La peinture Serbe 1930 σελ. 5 εἰκ. d.*

3) *Petkovitch ἔ. ἀ. σελ. 6 εἰκ. α.*

ἀντίληψιν τῆς πτυχῆς, προφανῆς δὲ εἶναι ἡ συγγένεια τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Βήρας πρὸς τὰς τοῦ Milesevo (1). Μεγάλως ἐπίσης ἀναλογίας παρουσιάζουσιν αἱ ἐξεταζόμεναι τοιχογραφίαι καὶ πρὸς τὰς τοῦ νάρθηκος τῆς ἐν Ἡπείρῳ Παναγίας Βελλῶς (2) (1281). Συνελόντι δ' εἰπεῖν εἶναι ἀσφαλῶς ἔργα τῆς αὐλικῆς σχολῆς, ἥτις τόσον ζωηρῶς ἐμφορεῖται ἀπὸ ἐλληνιστικὰς ἀναμνήσεις (3).

Εἰκ. 17. Ἀρχάγγελος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

4. *Τὰ κινητὰ ἀντικείμενα.* Ὀλίγα εἶναι τὰ κινητὰ ἀντικείμενα ἅτινα ἀπέμειναν. Εἶναι δὲ ταῦτα:

1) χαλκοῦς σταυρὸς μὲ κεραίας καταληγούσας εἰς σφαιρίδια (εἰκ. 18). Ἔχει πᾶχος 0.005 καὶ ὕψος 0.40. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς κάτω κεραίας φέρει ἔμβο-

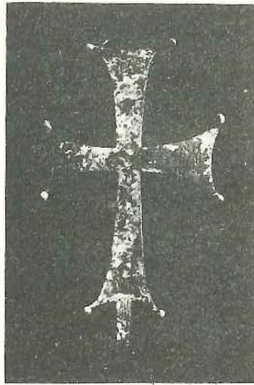
1) *Pelkovitch* ξ. ἀ. σελ. 11.

2) Ὀρλάνδος Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ Τόμ. Β' σελ. 160.

3) Πλείονα περὶ τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Βήρας θέλομεν γράφει μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τῆς τοιχογραφήσεως τοῦ ναοῦ.

λον, δι' οὗ θὰ ἐνεπηγνύετο ἐντὸς βάσεως πιθανῶς λιθίνης. Φέρει δι' ὠραίων γραμμάτων τὴν συντεταγμένην ἐπιγραφὴν | C XC NI KA. Εὐρέθη ὑπὸ τὸ τὸ δάπεδον τοῦ ἱεροῦ βήματος ὅπου θὰ εἶχε βεβαίως κρυβῆ κατὰ τὴν κατάκτησιν.

2) Ἐπιγραφὴ (εἰκ. 19) λαξευμένη ἐπὶ σκληροῦ παρολίθου διαστάσεων 0.92×0.88 μ. Τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων τῆς ποικίλλει ἀπὸ 0.03 ἕως 0.065 μ.

Εἰκ. 18. Χαλκοῦς σταυρός.

Εἶναι ἕμμετρος. Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Οὐσπένσκυ (1). Ἴδου πῶς ἔχει τὸ κείμενον μεταγεγραμμένον:

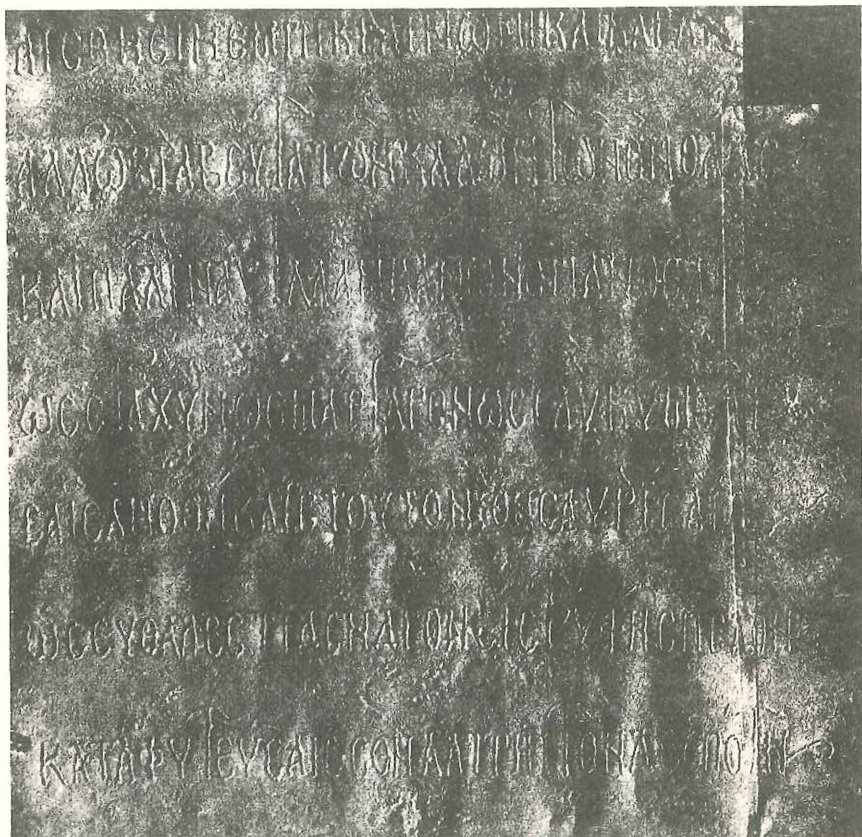
*Αἴσθησον ἐμπικραίνων ἢ καὶ καρδ[ίαν]
ἀλλ' ὦ βραβευτὰ τῶν καλῶν τῶν ἐνθάδε
καὶ πάλιν αὐτὰ λαμβάνων ἐπὶν θέλης
ὡς στάχυν, ὡς μάργαρον, ὡς γλυκὴν μέλι
5 ταῖς ἀποθήκαις τοῦτον θησαυρίσαις
ὡς εὐθαλές τι δένδρον εἰς τροφῆς πέδον
καταφυτεύσαις σὸν λάτρην τὸν δεσπότην.*

Πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Οὐσπένσκυ διαφωνῶ μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου στίχου, ἣν ὁ Οὐσπένσκυ ἀναγινώσκει «ἄλλων βραβευτά»· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος καὶ ἐκ τοῦ νοήματος ἀσφαλεστερα συνάγεται ἡ ἀνάγνωσις «ἀλλ' ὦ βραβευτά»· διότι ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ λίθου καὶ ἡ ψιλὴ καὶ ἡ

1) Izvestija Ρωσικοῦ Ἰνστ. Κ/πόλεως Σόφια Τόμ. 12 1907 σελ. 26. Ἡ ἡμετέρα εἰκὼν ἐλήφθη ἐκ τῆς αὐτῆς μελέτης (πίν. 1).

περισπωμένη τοῦ ὦ, τὸ δὲ Ν οὐδαμοῦ τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς ἐγράφη ταχυγραφικῶς ὑπεράνω ἄλλου γράμματος.

Ὡς δὲ ἤκασεν ὁ Οὐσπένσκυ πρόκειται περὶ τῆς ἐπιτυμβίου πλακὸς μέλους τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας φέροντος τὸν τίτλον τοῦ δεσπότη. Δὲν ἀναφέρεται ὁμως ρητῶς ἂν πρόκειται περὶ τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου,

Εἰκ. 19. Ἐπιγραφὴ ἐπιτυμβίου πλακός. Φωτογραφία ἐξ ἐκτάπου.

ὅστις εἶχε ταφῆ ἐν τῇ μονῇ τῆς Κοσμοσωτείρας, ἢ περὶ ἄλλου τινός. Πάντως ὁ ἐπιγραφικὸς χαρακτὴρ τῶν γραμμάτων ἀνήκει εἰς τὸν 12ον ἢ τὸν 13ον μ. Χ. αἰῶνα· εἶναι δ' ἡ ἐπιγραφὴ ἐλλιπής, περισώζουσα τὸ τέλος μόνον τοῦ ἐπιτυμβίου ἐλεγείου.

Χρονολογία κατασκευῆς τοῦ ναοῦ. Ἄς προσπαθῆσωμεν ἤδη νὰ συ-

ναγάγωμεν τὸν χρόνον κατασκευῆς τοῦ ναοῦ ἀσχέτως πρὸς τὴν ταύτισιν αὐτοῦ μὲ τὸ καθολικὸν τῆς Κοσμοσωτείας, οὕτως εἶναι ἀπολύτως ἀσφαλὲς τὸ ἔτος τῆς ἰδρύσεως (1152). Πρὸς τοῦτο θὰ βοηθηθῶμεν 1) ἐκ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ τύπου καὶ τῶν ἀναλογιῶν τοῦ κτηρίου, 2) ἐκ τῆς μορφῆς τῶν κιονοκράνων καὶ τοῦ εἴδους τῆς γλυπτικῆς ἐν γένει διακοσμήσεως καὶ 3) ἐκ τῶν τοιχογραφιῶν.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸν ἀρχιτεκτονικὸν τύπον, οὗτος παρουσιάζεται, ὡς εἴπομεν ἤδη, ἀπὸ τοῦ 9ου αἰῶνος. Λόγῳ ὅμως τῶν καμπύλων γείσων, εἰς ἃ καταλήγουσιν αἱ κεραῖαι τοῦ σταυροῦ, ὁ ἡμέτερος ναὸς δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ 12ου αἰῶνος (*). Ἐκ τῆς ἐτέρου ἕνεκα τῆς λελογισμένης χρήσεως καὶ λειτουργίας τῶν γωνιαίων τρουλλίσκων δὲν δυνάμεθα νὰ τάξωμεν αὐτὸν μετὰ τὸν 13ον αἰῶνα. Τοῦτο ἄλλως τε μᾶς ἐπιβάλλουσι καὶ αἱ ἀναλογίαι τῆς τε κατόψεως καὶ τῆς τομῆς, αἵτινες δὲν εἶναι ἐπιμηκυμέναι, ὡς αἱ τῶν ναῶν τοῦ 14ου καὶ 15ου αἰῶνος, ἀλλὰ πλησιάζουσι τὸ τετράγωνον (ἢ κάτοψις) καὶ τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον (ἢ τομή).

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν (12ον—13ον αἰῶνα) πρέπει νὰ καταταχθῇ ὁ ναὸς τῆς Βήρας καὶ λόγῳ τῆς μορφῆς τῶν κιονοκράνων του καὶ λόγῳ τοῦ εἴδους τῆς γλυπτικῆς αὐτοῦ διακοσμήσεως, ἀκόμη δὲ καὶ λόγῳ τῆς τεχνικῆς τῶν τοιχογραφιῶν του, αἱ ὁποῖαι ὡς ἐκ τῆς συγγενείας των πρὸς χρονολογημένας σεβδικὰς τοιχογραφίας, πρέπει νὰ ἔξετελέσθησαν κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 12ου ἢ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 13ου αἰῶνος.

Κατὰ ταῦτα καὶ ἡ τεχνικὴ ἐξέτασις τοῦ ναοῦ, καταλήγουσα εἰς τὴν κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 12ου αἰῶνος χρονολόγησιν αὐτοῦ, εὖνοεῖ τὴν πρὸς τὸ καθολικὸν τῆς Κοσμοσωτείας ταύτισιν του. Ἐὰν δὲ τοῦτο οὕτως ἔχῃ ἀπομένει μόνον ἡ ἐξῆς ἀπορία: Ποῦ εἶναι τὰ τόσα καὶ τόσα κτίσματα, (νοσοκομεῖα, λουτρά, κινστέρναι κλπ.) ἅτινα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ τυπικοῦ, περιελάμβανεν ἡ μονὴ τῆς Κοσμοσωτείας; Πῶς οὐδὲν αὐτῶν ἵχνος ὑπάρχει πλέον; Εἰς τὴν ἀπορίαν ταύτην δυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν ὅτι δὲν εἶναι ἀπίθανον ἀνασκαπτομένου τοῦ περὶ τὸ καθολικὸν χώρου, ὅστις κατέχεται ὑπὸ διαφόρων ξρειπωμένων οἰκίσκων, νὰ ἀποκαλυφθῶσι τὰ λείψανα τῶν ἐν λόγῳ κτηρίων. Ἴσως δὲ τότε εὑρεθῇ καὶ τὸ θεμέλιον τῆς κατὰ τὸ τυπικὸν «ἀριστερᾷ τοῦ νάρθηκος» κατασκευασθείσης προεχοχῆς, ἐν ἣ εἶχε τεθῆ ὁ τάφος τοῦ κτήτορος τῆς μονῆς τῆς Κοσμοσωτείας σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου Ἀγγέλου.

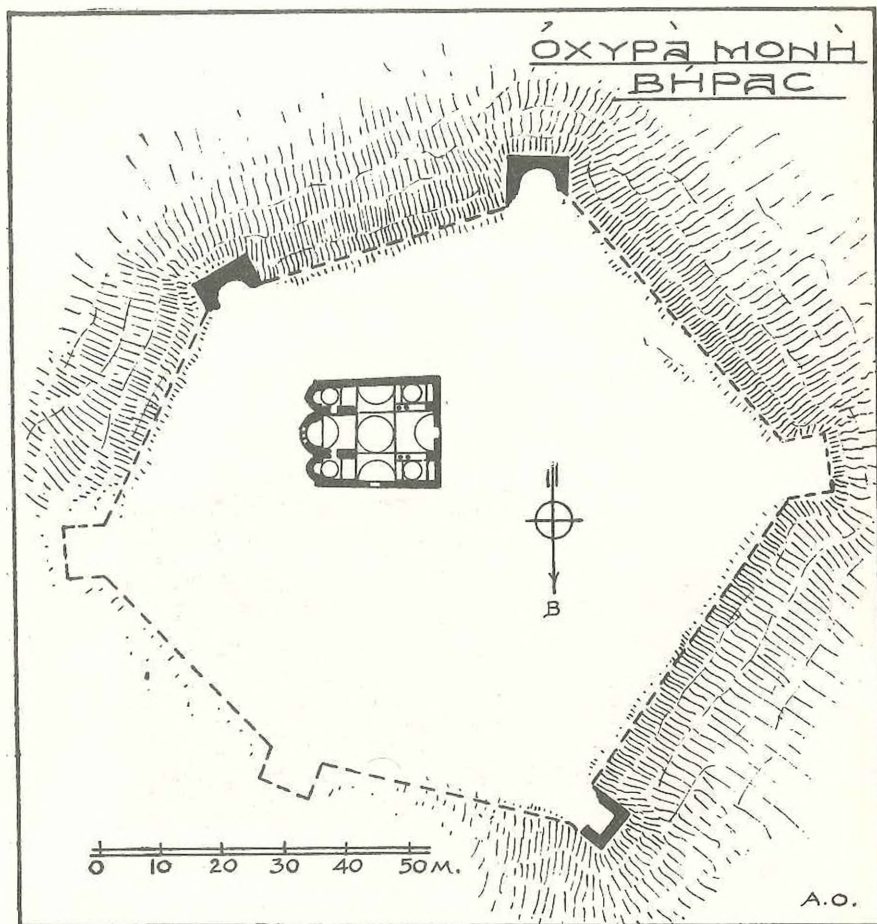
2. Οἱ Πύργοι.

*Ὡς πᾶσαι αἱ βυζαντιναὶ μοναὶ οὕτω καὶ ἡ τῆς Βήρας περιεβάλλετο ὑπὸ

1) *Diehl* Manuel d'art byzantin 1910 σελ. 411.

ἰσχυροῦ περιβόλου, ὅστις συχνὰ ἐχρησίμευεν ὡς ἀμυντήριον τῶν μοναχῶν ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ τόπου κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν πειρατῶν ἢ τῶν ἐχθρῶν (1).

Ἐκ τοῦ περιβόλου τῆς μονῆς τῆς Βήρας διετηρήθησαν περιέργως μόνον

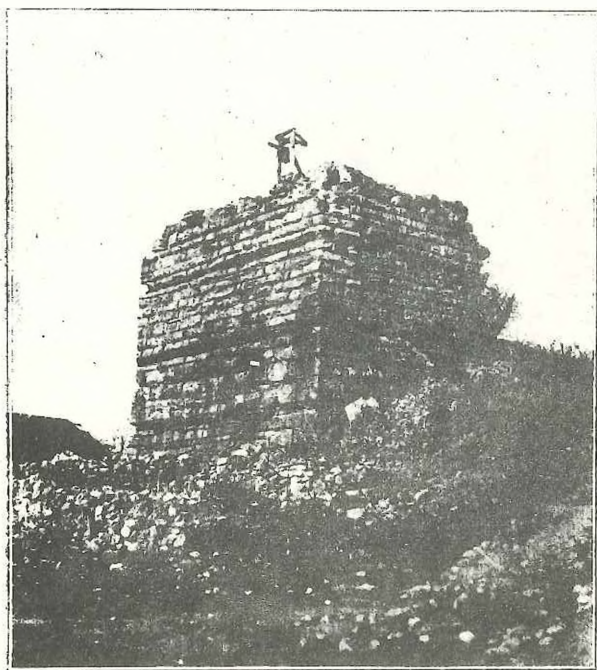

Εἰκ. 20. Τοπογραφικὸν διάγραμμα τῆς ἐν Βήρα ὠχυρωμένης μονῆς.

τρεις πύργοι, ὧν δύο μὲν κεῖνται πρὸς νότον τοῦ ναοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ 18 καὶ 30 μέτρων (εἰκ. 20) εἰς δὲ πρὸς Β. εἰς ἀπόστασιν 50

1) Βλέπε σχετικῶς Ὁρλάνδου Μοναστηριακὴν ἀρχιτεκτονικὴν Ἀθήναι 1927 σελ. 5.

μέτρων. Τῶν μεταπυργίων δὲν κατώρθωσα νὰ διακρίνω σαφῆ ἴχνη: Φαίνεται ὅτι ταῦτα, ἐκτισμένα ἀμελέστερον, κατηδαφίσθησαν εὐκόλως ὑπὸ τῶν νεωτέρων κατοίκων τοῦ Φερετζίκι, εἰς οὓς παρέσχον τοὺς πρὸς κατασκευὴν τῶν οἰκιῶν τῶν λίθους. Μὴ σωζομένων λοιπὸν τῶν μεταπυργίων οὐδὲ ἄλλων πύργων δύσκολος, ἂν μὴ ἀδύνατος, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, ἀποβαίνει ὁ καθορισμὸς τοῦ γενικοῦ διαγράμματος τοῦ περιβόλου, ὅστις περιέζωνέ ποτε τὴν μονήν. Πάντως ὅμως οὗτος θὰ ἠκολούθει τὴν ὄφρυν τοῦ γηλόφου καὶ θὰ εἶχε πιθανῶς τὸ ἐν τῇ ἄνωθεν εἰκόνι σχῆμα.

Εἰκ. 21. Ὁ Ν. Α. πύργος.

Ἐκ τῶν πύργων κάλλιον διατηρημένοι εἶναι οἱ πρὸς νότον (εἰκ. 21). Ἐκ τούτων δὲ πάλιν ὁ δυτικὸς, ἐξωτερικῶς τετράγωνος καὶ ἐσωτερικῶς κυκλικὸς διασώζεται εἰς ὕψος 8 περίπου μέτρων καὶ εἶναι ἐκτισμένος κάτω μὲν διὰ μεγάλων ὀρθογωνίων λίθων (εἰκ. 21) ἄνω δὲ διὰ μικροτέρων, μὲ ἀρμούς ὀριζοντίους πληρουμένους διὰ παχέος καὶ σκληροῦ κονιάματος. Κατ' ἀποστάσεις δὲ 2.50 περίπου μέτρων, παρεμβάλλονται μεταξὺ τῶν λίθων ζῶναι ἐξ ἔρυθρῶν παχεῶν πλίνθων. Ὁμοίαν μορφήν καὶ κατασκευὴν παρουσιάζει καὶ ὁ ἀνατολικὸς πύργος, ὅστις ὅμως διατηρεῖται εἰς μικρότερον ὕψος. Τέλος ὁ

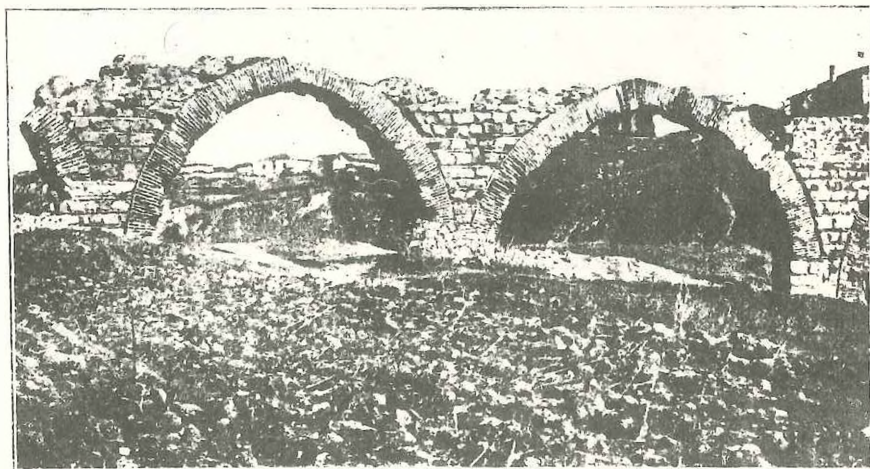
τρίτος πύργος (βόρειος), ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τετράγωνος, ἔχει τοιχοποιίαν πλέον ἀκανόνιστον (εἰκ. 22).

Ἡ χρονολογία κατασκευῆς τῶν πύργων δὲν δύναται ἀσφαλῶς νὰ ἐρισθῇ. Πάντως ὅμως οὗτοι δὲν δύνανται νὰ εἶναι ἀρχαιότεροι τοῦ τέλους τοῦ 13ου αἰῶνος, ὅποτε ἡ μονή—ἂν πράγματι εἶναι ἡ τῆς Βήρας—ἐγκαταλει-

Εἰκ. 22. Ὁ Νότιος πύργος.

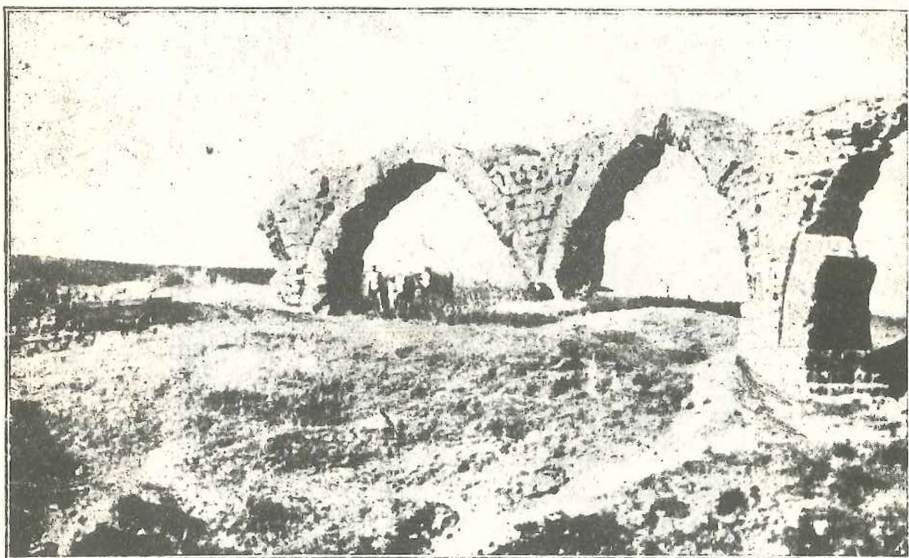
φθεῖσα ὑπὸ τῶν μοναχῶν (Καντακουζηνός Ἱστορ. I σ. 310 Βονν.) ἀπέβη ὀχυρὸν φρούριον.

Εἰκ. 23. Τὸ πρὸς Δ. τῆς μονῆς ὕδαγωγέιον.

3. Τὸ ὑδραγωγεῖον.

Ὁ γήλοφος ἐφ' οὗ κεῖται ὁ ναὸς παραρρέεται κατὰ τὴν δυτικὴν αὐτοῦ πλευρὰν ὑπὸ ἀβαθοῦς χειμάρρου, ὅστις ἐνιαχοῦ ἔχει διαβρώσει τὴν κλιτῶν του. Καθέτως πρὸς τὸν χεῖμαρρον τοῦτον διασφύζεται, ἐρχόμενον ἀπ' ἀνατολῶν, ἀγνοῶ πόθεν, ὑψηλὸν ὑδραγωγεῖον, οὗτινος διατηροῦνται σήμερον δύο ἀκέραιαι καὶ ἡμίσεια καμάρα (εἰκ. 23) διατεταγμέναι ἐν κατόψει εἰς σχῆμα καμπύλον (εἰκ. 24). Κατὰ τὴν προέκτασιν τῶν εἰρημμένων καμα-

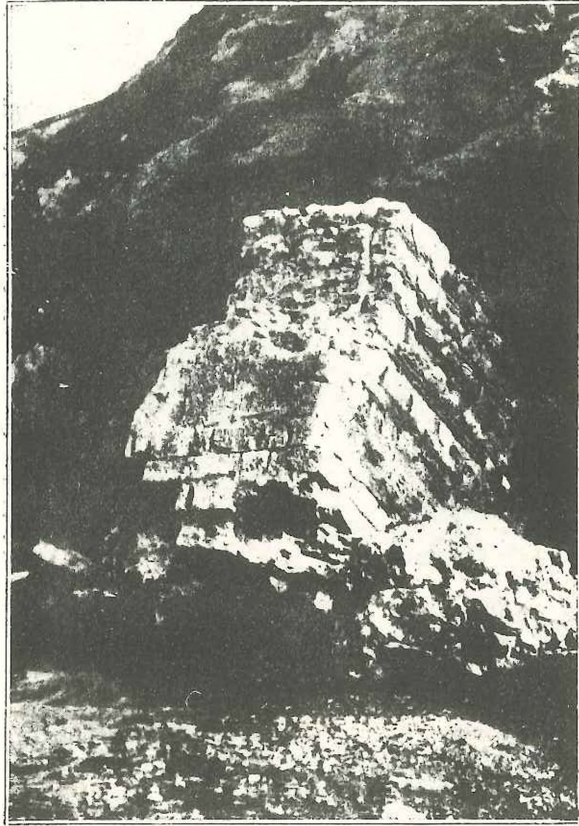

Εἰκ. 24. Τόξα τοῦ ὑδραγωγείου.

ρῶν ὑπάρχει πρὸς ἀνατολὰς μέγας ὀρθογώνιος ὄγκος τοιχοποιίας ἀνεστραμμένος (εἰκ. 25), ὅστις ἀνήκει προφανῶς εἰς τὸ τελευταῖον ποδαρικὸν τοῦ ὑδραγωγείου.

Τὸ πλάτος τοῦ ὑδραγωγείου εἶναι 1.30, τὰ δὲ τόξα του ἐκτισμένα διὰ ζωηρῶς ἐρυθρῶν πλίνθων ἔχουσιν ἄνοιγμα 7.00 καὶ ὕψος 5 μ., παρουσιάζουσι δὲ κατὰ τὴν κορυφὴν των ἐλαφρὰν θλάσιν, ὡς τὰ ἀραβικὰ. Ἡ μεταξὺ τῶν τόξων τοιχοποιία εἶναι ἐπιμελῶς κατεσκευασμένη διὰ κανονικῶν παρολίθων μετὰ πλίνθων παρεμβαλλομένων κατὰ τοὺς ὀριζοντίους ἀρμούς. Τὸ σύνολον, λόγῳ τῆς μεγάλης κλίμακος ὑφ' ἣν ἐξετελέσθη, τῆς ἀρίστης κατασκευῆς του καὶ τέλος τῆς χρωματικῆς του ἀρμονίας, εἶναι ἐπιβλητικώτατον. Ἄν, ὡς πιστεύω, ὁ ναὸς ὃν περιέγραψα ἀνωτέρω, εἶναι τὸ καθολικὸν τῆς μονῆς τῆς Κοσμοσωτείας, τότε δὲν εἶναι ἀπίθανον τὸ ὑπ' ὄψει ὑδραγωγεῖον

νὰ κατεσκευάσθη διὰ βασιλικῶν ἐξόδων, νὰ εἶναι δηλονότι καὶ αὐτὸ ἔργον τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου. Ἔχομεν ἄλλως τε ἐν τῷ τυπικῷ (ἔ. ἀ. σελ. 57) καὶ σχετικὴν ἔνδειξιν «περὶ τοῦ διαπορθμευθέντος παρ' ἡμῶν (τοῦ Ἰσαακίου) ὕδατος εἰς τὴν μονήν», ἣτις ἐγένετο «πολλοῖς ἰδρῶσι καὶ δαπάνῃ πολλῶν νομισμάτων». Ἡ θλάσις ἐν τούτοις, ἦν παρουσιάζουσι τὰ τόξα κατὰ

Εἰκ. 25. Ποδαρικὸν τοῦ ὑδραγωγείου.

τὴν κλεῖδα, καίπερ ὄχι ἄγνωστος καὶ εἰς βυζαντινὰ ἔργα (1) μοὶ ἐμβάλλει τὴν ὑπόνοιαν μίπως πρόκειται περὶ ἔργον Τουρκικοῦ τοῦ 15ου αἰῶνος· διότι καὶ τὸ σύστημα τῆς τοιχοποιίας εἶναι διάφορον τοῦ τοῦ ναοῦ καὶ μεγάλην παρουσιάζει ὁμοιότητα πρὸς ἀσφαλῶς τουρκικὰ κτίρια τῆς γειτονικῆς Τραϊανουπόλεως, περὶ ὧν ἄλλοτε θὰ γράψω τινὰ ἐνταῦθα.

1) Ἀπαντᾷ π. χ. εἰς τὰ μεγάλα ἐσωτερικὰ τόξα τῆς ἐν Ἄρτῃ Παμηγορητίσσης. Ὀρλάνδος Ἄρχ. Δελτ. 1919 εἰκ. 24.

ΚΑΣΤΡΟΝ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μεσαιωνικῆς Θρακίης πολύτιμον παρέχουσι συμβολὴν αἱ περισωθεῖσαι ἐκ μολύβδου σφραγιδες (μολυβδόβουλλα), αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν πολιτικὴν, στρατιωτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν αὐτῆς. Ὡς γνωστόν, κατὰ τὴν βυζαντιακὴν περίοδον, ὅτε ἡ αὐτοκρατορία διηρέθη εἰς διοικητικὰς περιφερείας, αἵτινες ἐκαλοῦντο θέματα, μικρὸν τμήμα τῆς ἀρχαίας Θρακίης ἀπετέλει τὸ θέμα τὸ φέρον τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἐνῶ τὸ μέγιστον ἔμμημα τῆς χώρας ἀπετέλει τὸ θέμα τῆς Μακεδονίας, περιβάλλον πανταχόθεν τὸ θέμα τῆς Θρακίης, ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Τῶν δύο τούτων θεμάτων περιεσώθησαν πολυάριθμοι σφραγιδες ἐκ μολύβδου, *στρατηγῶν, κατεπάνω, πραιτόρων, τουρμαρχῶν, πρωτονοταρίων, χαρτουλαρίων, κριτῶν, κομμερσιαρίων, ἀρχόντων πόλεων, τοποτηρητῶν* καὶ ἄλλων τιτουλαρίων τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἱεραρχίας. Ὡσαύτως περιεσώθησαν πολυάριθμοι σφραγιδες *μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων* τῶν διαφόρων θρόνων τῶν δύο θεμάτων.

Αἱ πλεῖσται τῶν ἀνωτέρω σφραγίδων ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ Α. Mordtmann (1), G. Schlumberger (2) καὶ Κ. Κωνσταντοπούλου (3) αἱ δὲ ἄλλα σποραδικῶς εἰς νομισματικὰ καὶ βυζαντιολογικὰ περιοδικὰ.

Πολλὰ τῶν σφραγίδων τούτων δὲν ἐδημοσιεύθησαν μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας, παρουσιάζουσαι παραναγνώσεις καὶ ἐσφαλμένας ἀποδόσεις. Ὡσαύτως ἡ χρονολόγησις πολλῶν ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐσφαλμένη. Ἐπιφυλασσόμενος εἰς προσεχῆ τόμον τῶν «Θρακικῶν» νὰ δημοσιεύσω διορθώσεις εἰς τὰς γνωστὰς ἐκ μολύβδου σφραγίδας τῆς Θρακίης, νῦν δημοσιεύω μίαν

1) Παράρτημα Φιλολογ. Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως τόμ. 13, σελ. 84—94.

2) Sigillographie de l' Empire Byzantin σελ. 111-168 καὶ 729-732.

3) Βυζαντινὰ μολυβδόβουλλα ἐν τῷ Ἑθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ. Journ. Inter d. Archeol. Numismatique τόμ. 5 σελ. 153—161 καὶ 9 σελ. 163—165 καὶ τῆς εἰς ἴδιον τόμον ἐκδόσεως σελ. 5—13 καὶ σελ. 283—289. Τοῦ αὐτοῦ Βυζ. μολυβδ. Συλλ. Α. Σταμούλη σελ. 7, 8, 9, 11, 12, 13.

ἀνέκδοτον, προερχομένην ἐκ συλλογῆς ἀγορασθείσης ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου ἐν ἔτει 1925.

Ἡ σφραγὶς διαμέτρου 21 χιλιοστῶν τοῦ μέτρου, φέρει ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων ἐπιγραφὰς ἐντὸς κύκλων συγκεκολ. σφαιριδίων.

Ἡ ἐπιγραφὴ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως ἔχει ὡς ἑξῆς :

..Ε..

ΤΩ ϸΩ

Δ' ΙΩ

Ἡ τῆς ὀπισθίας

.. . κ'.

ΚΑΣΤΡ.

ΜΑΡΟΝ.

ΑΣ

[+Κ(ύρι)]ε [[β(σὴ)θ](ε)]

τῶ σῶ

δ(ούλω) Ἰω(άννη)

.. . . .

κάστρ[ου]

Μαρον[ι]

ας.

Ἡ σφραγὶς ἀνάγεται εἰς μεγάλην κατηγορίαν μολυβδίνων σφραγίδων, ὃν κύριον γνώρισμα εἶναι ὅτι φέρουσιν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων ἐπιγραφὰς, ἄνευ θρησκευτικοῦ τινος τύπου, ἤτοι σταυροῦ ἢ εἰκόνας τῆς Θεοτόκου ἢ ἁγίου. Ἡ κατηγορία αὕτη χρονολογικῶς τάσσεται εἰς τὴν ἐνδεκάτην ἢ δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα. Τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐν γένει τεχνοτροπίας τῶν σφραγίδων καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι πολλὰς ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς πρόσωπα γνωστὰ ἐκ τῆς ἱστορίας, ζήσαντα κατὰ τὰς δύο ταύτας ἑκατονταετηρίδας.

Ἡ χρονολόγησις τῶν ἐκ μολύβδου βυζαντιακῶν σφραγίδων, ἣτις παρῶσιν πάντοτε πολλὰς δυσχερείας, δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ, μετὰ σχετικῆς πάντοτε ἀκριβείας, διὰ τῆς συστηματικῆς ἐρεῦνης τῆς βαθμιαίας ἐξελίξεως, ἣν παρουσιάζουσιν αὐταὶ εἰς τὸν ρυθμὸν τῶν γραμμάτων καὶ τὴν τεχνοτροπία τῶν τύπων. Τὰς παλαιότερας, αἵτινες ἀσφαλῶς ἀνήκουσι εἰς τὴν ἕκτην καὶ ἑβδόμην ἑκατονταετηρίδα, τόσον τὸ πάχος τοῦ πετάλου τοῦ μολύβδου, ὅσον καὶ ἡ τραχύτης ἐν γένει τῆς τεχνοτροπίας, διακρίνει σαφῶς ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων, εἰς ἃς ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως τὸ σταυροειδὲς μονόγραμμα τὸ ἀναλυόμενον εἰς *Κύριε* ἢ *Θεοτόκε βοήθει* μετὰ τῶν λέξεων ἐν ταῖς γωνίαις τοῦ μονογραφήματος τῶ σῶ δούλω. Αἱ σφραγίδες αὐταὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὀγδόην καὶ ἐνάτην ἑκατονταετηρίδα, ὡς ἐξάγεται.

πλὴν ἄλλων τεκμηρίων, ἰδίᾳ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν εἰκονομάχων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πολλαὶ σφραγίδες τοῦ τύπου τούτου δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν εἰς πρόσωπα γνωστὰ καὶ ἔξ ἄλλων πηγῶν.

Κανονικὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνωτέρω κατηγορίας ἀποτελεῖ ἄλλη, ἣς αἱ σφραγίδες ἀντὶ σταυροειδοῦς μονογραφήματος φέρουσι ἐπὶ τῆς ἔμπροσθίας ὕψους σταυρὸν ἀπλοῦν ἢ διπλοῦν ἐπὶ βάσεως, ἔχοντα συνήθως ἑκατέρωθεν ἑλικοειδεῖς ἐκβλαστήσεις καὶ πέραξ τὴν ἐπιγραφὴν *Κύριε ἢ Θεοτόκε βοήθει*. Τὰς σφραγίδας ταύτας δυνάμεθα νὰ τάξωμεν εἰς τὴν δεκάτην ἑκατονταετηρίδα καὶ τὸ πρῶτον ἡμῖσι τῆς ἑνδεκάτης, διότι περιεσώθησαν δημόσια ἔγγραφα τῶν χρόνων τούτων, ἔχοντα κάτωθεν ἐξηρημένως σφραγίδας τοῦ ἀνωτέρω τύπου. Τὰ παλαιότερα ὑποδείγματα αὐτῶν δύνανται νὰ ταχθῶσι καὶ εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος.

Τῆς κατηγορίας ταύτης συνέχειαν ἀποτελεῖ ἄλλη, ἣς αἱ σφραγίδες φέρουσιν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων ἐπιγραφάς, ἄνευ θρησκευτικῆς τινὸς εἰκόνας. Αὗται ἐμφανίζονται κατὰ τὴν ἑνδεκάτην καὶ δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα (*). Περιεσώθησαν σφραγίδες τοῦ τύπου τούτου, αἵτινες ἀνήκουσιν ἀσφαλῶς εἰς πρόσωπα γνωστὰ καὶ ἔξ ἄλλων πηγῶν (**). Ὅσον ἀφορᾷ ποῖα ἔξ αὐτῶν δύνανται νὰ ταχθῶσιν εἰς τὴν ἑνδεκάτην, καὶ ποῖα εἰς τὴν δωδεκάτην, τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐν γένει τεχντροπίας τῶν σφραγίδων, διότι ὑπάρχει οὐσιώδης ὡς πρὸς τοῦτο διαφορὰ καὶ εἶναι ζήτημα ἐξοικειώσεως πρὸς τὰ ἐπιγραφικὰ ταῦτα μνημεῖα. Καθ' ὅσον δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, ἢ ἐνταῦθα δημοσιευομένη σφραγὶς ἐν ἣ μνημονεύεται τὸ κάστρον Μαρωνείας, δύναται νὰ ταχθῇ μετὰ πολλῆς πιθανότητος εἰς τὸ δεῦτερον ἡμῖσι τῆς ἑνδεκάτης ἢ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος.

Ὅ,τι καθιστᾷ τὴν προκειμένην σφραγίδα μνημεῖον ἱστορικὸν μεγάλης σπουδαιότητος, εἶναι ὅτι ἐν αὐτῇ ἐμφανίζεται τὸ ὄνομα *κάστρον*, ὅπερ σπανιώτατα συμβαίνει εἰς τὴν βυζαντιακὴν σιγίλλογραφίαν. Μέχρι τοῦδε ἦτο γνωστὸν τὸ ἀξίωμα *καστροφύλαξ* ἔξ ἐνὸς βυζαντιακοῦ δακτυλίου, εὐρεθέντος ἐν Ἐλευσίνι καὶ δημοσιευθέντος τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Fr. Lenormant (**).

1) Παράλλῃως πρὸς τὴν κατηγορίαν ταύτην, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἐμφανίζεται καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὰς σφραγίδας τῆς ὁποίας ἐν μὲν τῇ ἔμπροσθίᾳ ὄψει εἰκονίζονται ἀγιογραφικοὶ τύποι ἐν δὲ τῇ ὀπισθίᾳ εὐρηται ἐπιγραφαὶ δηλοῦσαι τὸ ὄνομα καὶ τὸ τιμητικὸν καὶ πραγματικὸν ἀξίωμα τοῦ κτήτορος τῆς σφραγίδος.

2) Σφραγὶς Πόθου Ἀργυροῦ κατεπάνω Ἰταλίας (1032-1034) Σφραγὶς Κωνσταντίνου Διογένους κατεπάνω Θεσσαλονίκης (1028 — 1029). Σφραγὶς Νικήτα κατεπάνω Ἀντιοχείας (1030 — 1034) Σφραγὶς Μιχαὴλ κατεπάνω Ἀντιοχείας (ἢ Μιχαὴλ Σπονδύλου 1028—1030 ἢ Μιχαὴλ Οὐρανοῦ 1056—1059).

3) Fr. Lenormant, *Recherches archéologiques à Eleusis*, σελ. 387. Schlumberger, *Sigillographie de l'Empire Byzantin*, σελ. 170 καὶ 322.

δακτύλιος οὗτος, φέρων ἔμμετρον ἐπιγραφὴν, ἀνήκει χρονολογικῶς εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἑνδεκάτης ἢ τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα (*).

Δυστυχῶς ἐν τῇ προκειμένῃ σφραγίδι δὲν ἐσώθη τὸ ὄρφικιον τοῦ κτήτορος αὐτῆς Ἰωάννου. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς ὀπισθίας ὄψεως, ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ, ἐν μόνον γράμματι σώζεται εὐκρινῶς, τὸ κ, ἔχον καὶ κεραΐαν συντμήσεως. Ὅτι ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ εἶναι δυνατόν ν' ἀναγνωσθῇ ἡ λέξις *δικηγητῆ* δὲν φαίνεται πιθανόν, διότι πρὸ μὲν τοῦ κ σώζεται ἀμυδρὸν γράμμα, ἔπερ εἶναι ἀσφαλῶς Ο ἐκ δὲ τῶν δύο πρὸ αὐτοῦ γραμμάτων τὸ μὲν πρῶτον ἡμιαφθαμένον δὲν δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ μετὰ τινος πιθανότητος, τὸ δὲ δεύτερον εἶναι Δ, Δ ἢ Λ. Ὅπωςδήποτε ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἄρχοντος τοῦ κάστρου Μαρωνείας, ἀδελφον ὅμως πῶς τιτλοφοροῦμένου.

Ἡ μνεία τῆς Μαρωνείας ὡς κάστρου εἶναι λίαν ἐνδιαφέρονσα ἀπὸ ἱστορικῆς ἐπόψεως. Κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους ἡ πόλις περιεβάλλετο ὑπὸ ἰσχυροτάτου τείχους καὶ ἦτο ἐν τῶν σημαντικωτέρων φρουριῶν τῆς πρὸς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος θρακικῆς ἀκτῆς. Τὸ τεῖχος τοῦτο σώζεται μέχρι τοῦδε, καίτοι ἡρειπωμένον, εἰς μεγάλην ἔκτασιν. Ἰδοὺ τί γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ Μ. Μελίρρυτος ἐν τῇ ἐκδοθείσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ ἔτος 1871 πραγματεία *«Περιγραφή ἱστορικὴ καὶ γεωγραφικὴ τῆς ἐπαρχίας Μαρωνείας»* σελ. 11. «Ἡ παλαιὰ Μαρωνεία εἰς τὸ παραθαλάσσιον εὐρισκομένη, ἐσυνόρευεν ἢ ἐγεινίαζε πρὸς δυσμὰς μετὰ τῆς λίμνης Ἰσμαρίδος, τῆς νῦν καλουμένης τουρκιστὶ Ἀνά - Κιολοῦ. Τὸ τεῖχος αὐτῆς ἐξετείνετο ἐκ τοῦ παραλίου καὶ ἐσχημάτιζε τρίγωνον πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἡμικύκλιον ἐκ τοῦ χερσαίου μέρους καὶ εἶχε περιοχὴν δύο ὠρῶν, ὡς φαίνεται μέχρι τῆς σήμερον. Τὰ ἐρείπια τῶν τειχῶν ἐξ ἀσβέστου, ἄμμου θαλασσίου καὶ ἀκανονίστων τὸ πλεῖστον λίθων ἐκτισμένα, εἶχον πάχος 7—10 ποδῶν, ἡ δὲ μεγάλη πύλη τῆς εἰσόδου ἦν, ὅπου σήμερον ἡ λεγομένη μεγάλη καλύβη. Ἄν εἶχε καὶ ἄλλας μικροτέρας εἰς διαφόρους πλευρὰς τοῦ τείχους, δὲν διακρίνονται πού, ὡς ἐκ τῆς ἐπελθούσης καταστροφῆς τοῦ πανδαμάτορος χρόνου».

1) Ὑπὸ τοῦ Lenormant ἀνεγνώσθη ἡ ἔμμετρος ἐπιγραφὴ τοῦ δακτυλίου: **CFRAGIC KACTPOΦYΛAKOC ΔEPMOKΛHTOY**. Τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην ἀπεδέχθη καὶ ὁ Schlunberger. Ὁ ἀειμνηστος ὁμοῦς καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἡμῶν Σπ. Δάμπρος ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ ἔργου αὐτοῦ *Collection des romans Grecques en langue vulgaire et en vers* (σελ. XLVI) παρατηρήσας ὅτι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Lenormant παραμένει ὁ στίχος ἑνδεκασύλλαβος, ἀντικατέστησε τὸ Λ τῆς λέξεως **ΔEPMOKΛHTOY** δι' ἐνὸς Α καὶ οὕτω ὄχι μόνον ἀπεκατέστησε τὸν τρίμετρον ἱαμβικὸν στίχον ὁμαλῶς δωδεκασύλλαβον, ἀλλ' ἀνέγνω ὀρθῶς καὶ τὸ ἐπώνυμον τοῦ καστροφύλακος **ΔEPMOKΛHTOY** (Δερμοκαΐου) ἐπώνυμον γνωστοτάτης βυζαντινῆς οἰκογενείας. Πρβλ. καὶ Κωνσταντοπούλου ἐν *Journ. d. Archeol. Numismatique* τόμ. 8ος σελ. 318.

Ἡ Μαρωνεία παρ' ὅλα ὅσα ὑπέστη ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν καὶ τῶν διω-
σεων τῆς δυτικῆς Θράκης, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Κομνηνῶν καὶ τῶν
Παλαιολόγων, ὅμως διετηρεῖτο ἐν σχετικῇ ἀκμῇ μέχρι τῆς τουρκικῆς κατα-
κτῆσεως. Βραδύτερον ἐμαράνθη καὶ ἡρημώθη, ἔνεκα κυρίως τῶν πειραι-
κῶν ἐπιδρομῶν, τῶν κατοίκων μεταναστευσάντων εἰς τὴν σημερινὴν Μα-
ρωνείαν.

Τὰ λείψανα βυζαντιακῶν τειχῶν καὶ ὀχυρωμάτων τῶν πόλεων τῆς δυτι-
κῆς Θράκης δὲν ἐμελετήθησαν μέχρι τοῦδε μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας.
Ἡ ὠραία μελέτη τοῦ Στίλπωνος Κυριακίδου περὶ τοῦ Μπουροῦ - Καλέ
παρὰ τὰ βορειοδυτικὰ ἄκρα τῆς λίμνης Μπουροῦς, τῆς Βιστονίδος τῶν ἀρ-
χαίων, τὸ ὁποῖον ταυτίζει οὗτος πρὸς τὴν Ἀναστασιούπολιν, τὴν ὕστερον
μετονομασθεῖσαν Περιθεώριον ὑπὸ Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου εἶναι
ἴσως ἡ μόνη ἢ παρέχουσα σαφῆ ἰδέαν περὶ τοῦ τρόπου τῆς τειχοδομίας τῶν
φρουριῶν τῆς Δυτικῆς Θράκης κατὰ τοὺς ὑστέρους βυζαντιακοὺς χρόνους (1).
Εἰς τοῦτο δὲ συντελοῦσι καὶ αἱ δημοσιευόμεναι ἐκ φωτογραφιῶν εἰκόνες
τῶν πύργων καὶ τῶν ἄλλων λειψάνων τοῦ τείχους τοῦ Μπουροῦ - Καλέ (2).
Ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω λίαν σύντομον περιγραφὴν τοῦ Μελιρρῦτου, περὶ τῶν
τειχῶν τῆς Μαρωνείας δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ὅτι μέρος τοῦλάχιστον αὐτῶν θὰ
ἀνήκει εἰς τοὺς ὑστέρους βυζαντιακοὺς χρόνους καὶ θὰ εἶναι ἀναλόγου τει-
χοδομίας πρὸς τὰ περιωθέντα λείψανα πύργων καὶ τειχῶν τοῦ Μπουροῦ -
Καλέ. Τὰ τεῖχη ταῦτα τῆς Μαρωνείας εἶναι ἄξια ἀκριβεστέρας μελέτης. Ἀρ-
μοδιώτατος δὲ πρὸς τοῦτο θὰ ἦτο ὁ Στίλπων Κυριακίδης, ὅστις διὰ τῆς ἀνω-
τέρω αὐτοῦ ἐργασίας περὶ τοῦ Μπουροῦ - Καλέ κατέδειξεν ὅτι, ἔχων γνῶσιν
ἀκριβῆ τῶν πηγῶν τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῆς δυτικῆς Θράκης, δύναται
νὰ διαφωτίσῃ ἀσφαλῶς πολλὰ ἱστορικὰ καὶ τοπογραφικὰ ζητήματα τῶν
πόλεων αὐτῆς. Ἰσως δὲ ἡ ἐπιτόπιος μελέτη τῶν τειχῶν τῆς Μαρωνείας νὰ
ἐπιχύσῃ νέον φῶς εἰς τὴν ἀνεπαρκῶς γνωστὴν ἱστορίαν αὐτῆς κατὰ τοὺς
βυζαντιακοὺς χρόνους.

1) Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος 1931 σελ. 195—220.

2) Εἰς μίαν ἡμιηρησιωμένην πύλην τοῦ Μπουροῦ - Καλέ καὶ εἰς δύο πύργους
ἐσώθησαν μονογραφήματα σχηματιζόμενα διὰ πλίνθων ὀπτῶν, ὧν δύο μὲν εἶναι τὰ
καὶ ἄλλοθεν γνωστὰ μονογραφήματα τῶν Παλαιολόγων ἐν δὲ (εἰς τὸν ἀνατολικὸν
πύργον) δὲν δύναται ν' ἀναγνωσθῇ ἀσφαλῶς, ἴσως ὅμως νὰ περιέχῃ τὴν λέξιν *κτίσιν*.

ΑΡΧΑΙΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ
ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΣΤΑΜΟΥΑΗ

Κατά τὸ 1924 δωρήθηκε στὸ Νομισματικὸ Μουσεῖο τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιο Σταμούλη, μιὰ σημαντικὴ Συλλογὴ ἀπὸ ἀρχαῖα καὶ βυζαντινὰ νομίσματα καὶ μολυβδόβουλλα (1), πού καταρτίστηκε ἀποκλειστικὰ στὴ Σηλυβρία τῆς Θράκης. Ἔτσι ἡ Συλλογὴ ἔχει ἐνδιαφέρον σὰ σύνολο, γιατί βλέπομε τι νομίσματα κυκλοφοροῦσαν στὴν περιοχὴ αὐτὴ τῆς Θράκης ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τῆς ἀρχαίας καὶ ρωμαϊκῆς νομισματοκοπίας, ὥστε νὰ ἔχωμε τὴ χρῆσιμη ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις εἰκόνα τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὶς διάφορες πόλεις. Ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ περιέχει καὶ πολλὰ σπάνια καὶ ἀνέκδοτα νομίσματα καὶ ἀπ' αὐτὰ εἶναι κ' αὐτό, πὸν περιγράφεται πάρα κάτω τοῦ Βυζαντίου καὶ ἓνα ἄλλο ἀπὸ τὴ Σκῆψι τῆς Τρωάδος, πὸν θὰ δημοσιευτῆ στὸν προσεχῆ τόμο τῶν «Θρακικῶν». Εἶναι καὶ τὰ δυὸ χαλκᾶ, ρωμαϊκῶν χρόνων τὸ ἓνα μὲ μιὰ νέα παραλλαγὴ γνωστοῦ τύπου, τὸ ἄλλο μὲ τύπο, καθὼς φαίνεται ὅλως διόλου ἀνέκδοτο, πὸν ἀξίζουν πιὸ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀπλὴ περιγραφή μέσα σ' ἓνα κατάλογο: (2) τὸ ἓνα σὰν ἱστορικό, καθὼς νομίζω, μνημεῖο τὸ ἄλλο γιὰ τὸν τύπο του.

Σεπτίμιος Σεῦῆρος

Πρόσθιο. ΑΥ.Κ.Λ.ΣΕΠ. ΣΕΥΗΡΟΣ ΠΕΡ.

Προτομὴ τοῦ Σεπτ. Σεῦῆρου δεξιὰ μὲ στέφανο ἀπὸ δάφνη, θώρακα καὶ ἀπὸ πάνω χλαμύδα, πὸν πορποῦται στὸν ἀριστερὸ ὦμο. Γύρω κύκλος ἀπὸ μικρὰ σφαιρίδια.

Πίσω. ΕΠ'ΑΡΧ'Μ'ΑΥΡΑΝΤΩΝΙ ΝΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ γύρω, στὸ ἔξωργο ΚΤΙΣΙΣ. Στὸ ἀριστερὸ μέρος ὁ αὐτοκράτωρ ὄρθιος, γυρισμένος πρὸς τὰ δεξιὰ. Φορεῖ χιτῶνα μακρὸ καὶ ἀπὸ πάνω ἱμάτιο. Μὲ τὸ δεξιὸ χερὶ χύνει ἀπὸ μιὰ φιάλη σπονδὲς στὸν ἀναμμένο βωμό, πὸν εἶναι μπροστά του· τὸ ἀριστερὸ τῶχει σηκωμένο. Πέρα ἀπὸ τὸ βωμὸ μιὰ πλεχτὴ λαμπάδα, με-

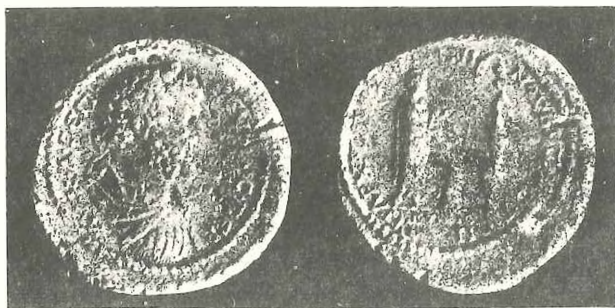
1) Τὰ μολυβδόβουλλα δημοσιεύτηκαν ἀπὸ τὸν Κ. Κωσταντόπουλο.

2) Τὸ ἀρχαῖα καὶ ρωμαϊκὰ νομίσματα τῆς Συλλογῆς βγαίνουν σὲ ἰδιαίτερο βιβλίο.

γάλη ὅσο καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, μὲ θρυαλλίδα ποὺ μοιάζει ἀνέγγιχτη. Γύρω κύκλος ἀπὸ σφαιρίδια.

Διάμ. 37.5 χμ. Βάρος 24.72 γρ. Πάχος 3.5 χμ.

Τὸ νόμισμα καθὼς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν εἰκόνα εἶναι πολὺ καλὰ διατηρημένο μὲ πράσινη πάτινα. Ὁ ἄρχων Μ. Αὐρήλιος Ἄντωνιος, ποὺ τὸ ὄνομά του εἶναι γραμμένο γύρω ἀπὸ τὴν ὀπισθία ὄψι τοῦ νομίσματος, εἶναι ὁ γιὸς τοῦ Σεπτιμίου Σεήρου Καρακάλλας, ποὺ καθὼς θὰ δοῦμε παρακάτω, οἱ κάτοικοι τοῦ Βυζαντίου εἶχαν ἰδιαίτερο λόγο νὰ εὐγνωμονοῦν. Στὴν παράστασι διακρίνονται καθαρὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ αὐτοκράτορος ποὺ θυσιάζει, καὶ ἡ θυσία γίνεται στὴν Ἄρτεμι Λαμπαδηφόρο ἢ στὴν Ἐκάτη ποὺ εἶναι γνωστό, ὅτι τις λάτρευαν στὸ Βυζάντιο. Ἄντὶ τὴν ἴδια τὴ θεὰ ὁ τεχνίτης ἔβαλε τὸ σύμβολό της, τὴν λαμπάδα (1).

Ἡ παράστασις εἶναι χαραγμένη μὲ μεγάλη ἐπιμέλεια, οἱ γραμμὲς τῶν πτυχώσεων εἶναι ἀρκετὰ λεπτὲς καὶ τὸ περίγραμμά της καθαρὸ—στὸ χτύπημα μονάχα ἔχει ξεφύγει λίγο καὶ γι' αὐτὸ χτυπήθηκε δυὸ φορές.—Εἶναι ἐπίσης ἀρκετὰ ἀνάγλυφη, πρᾶγμα ποὺ δὲν παρατηρεῖται συχνὰ στὰ ἑλληνικὰ νομίσματα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς χωρὶς γι' αὐτὸ νὰ λείπη ἡ ψυχρότητα ποὺ ἔχει κάθε ἀνάγλυφο ρωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Στὸ κέντρο τοῦ νομίσματος καὶ ἀπὸ τις δυὸ ὄψεις εἶναι μιὰ μικρὴ κοι-

1) Πολλοὶ ἀκολουθώντας τὴ γνώμη τοῦ Sestini καὶ τοῦ Eckhel πιστεύουν πὺς εἶναι κύβητος τοῦ ψαρέματος. Ὁ Σβορώνος ὅμως ἀπέδειξε (Ἐφ. Ἄρχ. 1889 σ. 84 κ.ε.) πὺς εἶναι λαμπάδα μὲ μεγάλο ἀνέπαφο φωτῖλι καὶ ἡ γνώμη του φαίνεται πὺς μᾶλλον ἔχει ἐπικρατήσει. Βλ. Pick, Numismatische Zeitschrift 1895 Τόμ. 27 σ. 28. Macdonald Coin types 1904 σ. 165. Strack, Die Münzen Nordgriechenlands II, 1 σ. 234 καὶ 464. Head² Historia Num. 1911 σ. 270. Ὁ Dieudonné (Revue Numismatique 1903 σ. 337, προσπάθησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι πρόκειται γιὰ ἀνάθημα στὴ Δήμητρα, ποὺ τὸ σχηματίζουν κοφίνια τὸ ἓνα μέσα στὸ ἄλλο, ὕστερα ὅμως (ἔ. α' 1909, 265) ὁμολογεῖ πὺς ἡ γνώμη τοῦ Σβορώνου εἶναι πιὸ πιθανή.

λόγηση, πού οφείλεται βέβαια σὲ τεχνικούς λόγους καὶ σχεδὸν πάντα τὴ βλέπομε στὰ μεγάλα νομίσματα τῆς Θράκης τῆς ἐποχῆς αὐτῆς.

Τὸ θέμα τῆς θυσίας μὲ τὸν αὐτοκράτορα μπροστὰ ἀπὸ ἓνα βωμό, ἀπαντᾷ σὲ πλῆθος πόλεις τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου, ὅπως καὶ στὰ καθαρὰ ρωμαϊκὰ νομίσματα. Ἐδῶ ὅμως ἡ λαμπάδα, πού δὲν ἀπαντᾷ παρὰ στὸ Βυζάντιο καὶ τὶς πόλεις, πού ὀπωσδήποτε συνδέονται μαζί του—Μέγαρα, Νίκαια, ἐπίσης καὶ στὴν Ἀγχίαλο τῆς Θράκης,—δίνει στὸν τύπο καὶ τοπικὸ χαρακτήρα. Ὅμοιο νόμισμα εἶναι γνωστὸ καὶ στὸ Μουσεῖο τοῦ Βερολίνου (Kat. 152, 82) καὶ στὸ Μουσεῖο τοῦ Μιλάνου (Mus. Sanclemente 2, 248, Pick ἔ. ἄ. σ. 43 Anm. 76). Ἡ ἐπιγραφή ὅμως στὸ ἔξεργο τοῦ μεταλλίου—ΚΤΙCΙC—πού ἀπαντᾷ μάλιστα πρώτη φορὰ σὲ νόμισμα, ὅσο μπορῶ νὰ ξέρω, τοῦ δίνει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον καὶ ἐπιτρέπει, νομίζω, νὰ δεχτοῦμε πὼς ἀναφέρεται σὲ ὠρισμένα γεγονότα τῆς ἱστορίας τοῦ Βυζαντίου.

Τὰ μεγάλα χαλκᾶ νομίσματα—ἢ μέταλλα—τῶν ἑλληνικῶν πόλεων στοὺς ρωμαϊκούς χρόνους (καὶ καμμιά φορὰ καὶ δλόκληρες σειρὲς μικρῶν νομισμάτων) τὰ ἔκοβαν, καθὼς εἶναι γνωστό, σὲ ἐξαιρετικὲς ὠρισμένες περιστάσεις ὅπως π. χ. εἶναι διάφορες θρησκευτικὲς ἐορτές, ἀγῶνες,—μερικοὶ μάλιστα παραδέχονται πὼς μερικὰ μὲ ἀγωνιστικὲς παραστάσεις δινόταν γιὰ βραβεῖα στοὺς νικητὲς (ἀντίθετα ὁ Macdonald coin types σ. 159 κ. ἑ.) —συμμαχία μὲ ἄλλες πόλεις, ἄνοδος στὸ θρόνο ἑνὸς αὐτοκράτορα, θρίαμβος ἢ μιὰ νίκη του, ἐπίσκεψις του στὴν πόλι, πού ἔκοψε τὰ νομίσματα (Π.χ. Γορδιανὸς στὴ Θράκη. Die Antiken M. Nordgriech. II 1, 1 σ. 216 Καρακάλλας στὸ Πέργαμο v. Fritze die Muenzen von Pergamon), ἐγκαίνια ἑνὸς νέου χτίσματος ἢ ἀνακαίνισις ἑνὸς παλαιότερου κ.λ.π. καὶ δὲν θὰ ἐχρησίμευαν σὰν χοῆμα (βλ. Regling Münzkunde Einl. in Altertumw. Gercke κ. Norden, Bernhard Handbuch d. Münz. d. Kaiserzeit σ. 26, Mattingly Roman Coins σ. 202). Ἐπόμενο εἶναι καὶ οἱ παραστάσεις συχνὰ νὰ ἀναφέρονται ἄμεσα στὴν τελετὴ τοῦ ἐορτασμοῦ, γιαντὸ καὶ παραστάσεις μὲ θυσία εἶναι συχνότατες.

Οἱ ἐπιγραφὲς στὰ νομίσματα αὐτὰ ἄλλοτε ἀναφέρονται στὸ γεγονός, πού ἔγινε ἀφορμὴ τῆς κοπῆς τοῦ νομίσματος, ὅπως καὶ στὰ ρωμαϊκὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συχνὰ παίρνουν καὶ τὶς ἐπιγραφὲς σὲ μετάφρασι ἢ ἀπλῶς μεταγραφὴ μὲ ἑλληνικὰ στοιχεῖα, «ὁμόνοια» γιὰ τὴ συμμαχία μὲ κάποια πόλι ἢ γιὰ τὶς καλὲς σχέσεις μὲ τὸν αὐτοκράτορα (Pick Die Muenzen Nordgriechenlands I σ. 195, Μαρκιανόπολις, Γορδιανὸς) «ἐπιδημία» μὲ τὸν αὐτοκράτορα μέσα σὲ πλοῖο γιὰ τὴν ἄφιξι τοῦ αὐτοκράτορα σὲ νόμισμα τοῦ Βυζαντίου—adventus σὲ νομίσματα Ἀντιοχείας ἐπὶ Ἀδριανοῦ (Numism. Chronicle 1904 126)—«Πύθια», «Σενήρια νύμφια», «Ἀντωνίεια σεβαστά» κ.τ.λ. σὲ νομίσματα, πού κόπηκαν γιὰ ἀγῶνες καὶ μὲ παραστάσεις ἀνάλογες. Ἄλλοτε ἐπεξηγοῦν τὶς παραστάσεις, «Νῶε» ἔξωφρα ἀπάνω σὲ νόμισμα τῆς

Ἀπαμείας μὲ τὴν Κιβωτὸ τοῦ Νῶε (Head² HN. 666), ἢ ἀναφέρονται στὶς ἀλληγορικὰς παραστάσεις τοῦ νομίσματος σύμφωνα μὲ τὰ ρωμαϊκὰ πρότυπα, Πίστις, Ἐλευθερία, Πηγὴ κ.τ.λ., ἄλλοτε εἶναι χολακευτικὲς γιὰ τὸν αὐτοκράτορα ἢ τὴν ἴδια τὴν πόλιν ποὺ ἔκοψε τὰ νομίσματα κ.τ.λ. (Βλ. Mattingly ἔ. ἀ. 202 κ. ἔ. Macdonald ἔ. ἀ. Münsterberg Num. Zeit. 1914 Τόμ. 47 σ. 80). Καμμιά φορὰ ὅμως καὶ παραστάσεις καὶ ἐπιγραφή εἶναι ἄσχετες μὲ τὴν ἀφορμὴ τῆς κοπῆς.

Ἡ λέξις «κτίσις» σὲ ἀλληγορία δὲν ἀναφέρεται βέβαια, γιὰτι τέτοια δὲν εἶναι γνωστὴ ἐπομένως πρέπει ἢ θυσία νὰ συνδυασθῆ μὲ τὸν ἑορτασμό γεγονότος, ποὺ κυριολεκτικὰ σημαίνει ἡ λέξις, δηλ. τὴν ἴδρουν, τὸ χτίσιμο καὶ ἔξερομε πὼς τὸ χτίσιμο ἑνὸς νέου κτιρίου ἢ ἡ ἀνακαίνισις ἑνὸς παλίου ἔθεωρήθησαν ἱκανὰ γιὰ νὰ κοπῆ καὶ σειρὰ δλόκληρη νομισμάτων (Βλ. Imhoof Blumer Griechische Münzen σ. 56 καὶ Jour. Hell. Stud. XVIII 167 κ. ἔ.). Ἀλλὰ πολὺ πιθανώτερο εἶναι, ὅτι τὸ κτίσις δὲν ἀναφέρεται στὸ χτίσιμο ἢ στὴν ἀνακαίνισι ἑνὸς ὠρισμένου κτιρίου, ἀλλὰ σὲ γενικώτερα γεγονότα, ποὺ ἰσοδυναμοῦν μὲ τὴ κτίσι τῆς πόλεως καὶ τότε μὲ τὴ λέξι γίνεται καὶ μία ἔμμεση χολακεία στὸν αὐτοκράτορα, πρᾶγμα ποὺ δὲν εἶναι ξένο πρὸς τὶς συνήθειες τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ἂν καὶ ὄχι τόσο ὅσο στὴ Ρώμῃ. Ἀντὶ δηλ. νὰ δώσουν στὸν αὐτοκράτορα τὸν τίτλο τοῦ «Κτίστον», τοῦ «οἰκιστοῦ» ἢ τοῦ «κτίσαντος» (Βλ. Mionnet II 336) ποὺ συνήθως δίνουν στοὺς ἥρωες καὶ τοὺς μυθικοὺς χτίστες τῆς πόλεως—σὲ νομίσματα καὶ ἐπιγραφὰς ὅπως π. χ. τὸν Ἡρακλῆ τῆς Περίνθου, τὸν Κύζικο τῆς Κυζίκου, τὸν Τόμο τῆς Τόμης κ.τ.λ. καὶ κάποτε καὶ στοὺς αὐτοκράτορες ἰδίως στὸν Ἀδριανὸ καὶ ἄλλα ἱστορικὰ πρόσωπα—λατινικὰ conditor ἢ creator (Βλ. Paulys RE XI 2, 2083 κ. ἔ.)—ὀνομάζουσι τὶς πράξεις τοῦ κτίσι.

Ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ Βυζαντίου θὰ μπορούσε, νομίζω, νὰ στηριχθῆ ἡ ἐξήγησις αὐτῆ τῆς λέξεως καὶ νὰ κερδίσωμε ἔτσι ἕνα ἀκριβῶς ὁπωσδήποτε χρονολογημένο μνημεῖο. Τὸ Βυζάντιο, καθὼς ἔξερομε, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ, ποὺ οἱ Ρωμαῖοι ἄρχισαν νὰ ἐπεμβαίνουν στὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς, βρισκόταν σὲ πολὺ καλὰς σχέσεις μαζί τους καὶ γιὰ τοῦτο ἐκτὸς ἀπὸ μικρὰς διακοπὰς ἦταν πόλις ἐλεύθερη μὲ μεγάλα προνόμια ποὺ ἔκοψε καὶ ἀργυρὰ νομίσματα (Βλ. Mattingly ἔ. ἀ. Pl. XLIX 2), ἕνα μάλιστα τετραδράχμο τοῦ Τιβερίου, (Σβορῶνος ἔ. ἀ. σ. 78) τὸ δεύτερο ποὺ γίνεται γνωστὸ, περιέχει καὶ ἡ Συλλογὴ Σταμούλη. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Κομμόδου—ἄγνωστο γιὰτι—παύει νὰ κόβῃ νομίσματα, ἐπὶ Σευήρου ὅμως εἶχε τὰ παλαιὰ τῆς προνόμια· ἀλλὰ ἐπειδὴ στὸν ἀγῶνα μεταξὺ Σεπτιμίου Σευήρου καὶ Πεσκεννίου Νίγρου, ἐτάχθη μετὰ τὸν δεύτερο, στρατὸς καὶ στόλος τοῦ Σευήρου ἐπολιορκήσαν τὴν πόλιν ἀπὸ τὸ 193—196 ἢ κατ' ἄλλους ὡς τὸ Δεκέμβριον τοῦ 195 (Pauly Wissowa RE II A² σ. 1962), ὅταν δὲ κυριεύτηκε ὁ Σευήρος τὴν ἐτιμώρησε σκληρότατα ἀφαιρῶντας τὴν ἐλευθερίαν τῆς καὶ καταστρέφοντας ὅλα τὰ

θαυμάσια μνημεῖά της (βλ. Domaszewski *Gesch. d. Rom. Kaiser* σ. 254.) Μετάνοισε ὅμως καὶ ἴσως μὲ τὴ μεσολάβησι τοῦ γιου τοῦ Καρακάλλα — πού τὸ ὄνομά του ἔχομε στὴν ἐπιγραφὴ τοῦ νομισμάτος — ὄχι μονάχα ξανάδωσε στὸ Βυζάντιο ὅλα τὰ παλαιά του προνόμια, ἀλλὰ καὶ νέες οἰκοδομὲς ἔκανε καὶ τὶς παλιὲς ἀνακαίνισε καὶ τὰ περίφημα τείχη του, πού τὸ χτίσιμό τους ἀπέδιδαν στὸ μυθικὸ οἰκιστὴ Βύζαντα καὶ πού ὁ Σευῆρος εἶχε τελείως γκρεμίσει, πιθανότατα ξανάχτισε, ὥστε εὐλόγα ἢ δρωῖσις του στὸ Βυζάντιο νὰ μπορῆ νὰ θεωρηθῆ ὡς νέο χτίσιμο τῆς πόλεως. Ποιὸ χρόνο ἀκριβῶς ἔγινε αὐτὴ ἡ ἐπανόρθωσις δὲν εἶναι ἀπόλυτα ἐξακριβωμένο ἀπὸ τοὺς ἱστορικούς. Ἄλλοι νομίζουν λίγο μετὰ τὴν τιμωρία, ὅταν ὁ Σευῆρος γυρίζοντας στὴν Ρώμη πέρασε ἀπὸ τὸ Βυζάντιο, ἄλλοι στὰ 202, ὅταν μετὰ ἀπὸ τὶς νικηφόρες ἐκστρατεῖες του στὴ Μ. Ἀσία ξαναπέρασε ἀπὸ τὸ Βυζάντιο (βλ. RE ἔ. ἀ. σ. 1974). Πάντως στὴν περίοδο αὐτὴ ἀπὸ τὰ 197—202 θὰ κόπηκε καὶ τὸ μετάλλιο — ἡ τεχνοτροπία του θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ μᾶς ὀρίση μὲ ἀσφάλεια ἀκριβέστερα — καὶ στὴν φροντίδα πού ἔδειξαν ὁ Καρακάλλας καὶ ὁ Σευῆρος γιὰ ὅλη τὴν πόλι καὶ τὴ γενικὴ ἀνακαίνισί της θὰ ἀναφέρεται ἡ ἐπιγραφὴ¹⁾.

1) Πολὺ ὀρθὰ ὁ Pick στὴ μελέτη του γιὰ τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων τοῦ Βυζαντίου ἔ. ἀ. σ. 43, στὴ σειρὰ τῶν νομισμάτων μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Καρακάλλα, τὰ ὅμοια μὲ τῆς Συλλογῆς Σταμούλη, τὰ βάζει πρῶτα καὶ τὰ χρονολογεῖ 200 περίπου μ. Χ.

ΒΙΖΥΗΣ ΙΩΑΣΑΦ ΜΑΡΜΑΡΑΣ

(1790 — 1846)

Ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Συνετὶ τῆς νήσου Ἄνδρου κατὰ τὸ 1790, ἔξε-
παιδεύθη δὲ εἰς τὴν περιώνυμον Σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν προστασία καὶ δα-
πάνη τοῦ ἐκ πατρὸς θείου του Αὐξεντίου Μαρμαρᾶ, ὅστις διετέλει ἡγούμε-
νος τῆς ἐν Ἄνδρῳ εὐαγοῦς μονῆς τῆς Παναχράντου. Μνεία τοῦ Αὐξεντίου
Μαρμαρᾶ γίνεται ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 1784 σφραγισμένη ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ μνη-
σθείσῃ μονῇ λαμπροῦ καὶ καλλιτεχνικαῖς γλυφαῖς εἰργασμένου ἐπισκοπικοῦ
θρόνου, ὅστις κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην «ἐπεχρυσώθη δαπάναις Αὐξεντίου
καθηγουμένου Μαρμαρᾶ» (*).

Ὁ ἐπίσκοπος Βιζύης ἐτιλοφορεῖτο ἀρχικῶς Βιζοῦ ἢ Τραβιζύης, κοινό-
τερον δὲ Βιζύης. Περὶ τῆς Ἐπισκοπῆς ταύτης λέγει ὁ Μελέτιος (φ. 440)
«ὅτι νὰ ἦτον ὑπὸ τὸν Ἑρακλείας μητροπολίτην». Ἀλλ' εἰς τοὺς ὄρους τῶν
πατέρων (φ. 90) ἀναφέρεται ὅτι ἐτέλει ὑπὸ τὸν Ἀδριανουπόλεως. Μετὰ
ταῦτα δὲ φαίνεται ὅτι ὑπήχθη ὑπὸ τὸν Ἑρακλείας. Μεταγενέστερον ὁ Βι-
ζύης προαχθεὶς εἰς μητροπολίτην ἐτιλοφορεῖτο «Μητροπολίτης Βιζύης, ὑπέρ-
τιμος καὶ ἔξαρχος Μαύρης Θαλάσσης». Εἰς τὴν Βιζύην 37 Μάρτυρες ἔλα-
βον τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρικὸν θάνατον παρὰ τοῦ Ἀπελλιανοῦ, αὐθέν-
του τῆς Βιζύης (Συναξ. αὐγ. η).

Ὁ προσωπικῶς γνωρίσας τὸν Βιζύης εὐπαιδευτος ἐπίσκοπος Θήρας Ζα-
χαρίας Μαθᾶς γράφει περὶ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ ἀπὸ Χαλκη-
δόνης οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου:

«Ὁ Ἀγαθαγγελοσ, ὡς καὶ ὁ Ἄνθιμος, ἀνέβη εἰς τὸν πατριαρχικὸν
θρόνον ἀπὸ τῆς τοῦ Μποσταντζήμπαση φυλακῆς, ὅπου ἀπὸ τοῦ 1821 μέ-
χρι τοῦ 1827 ἐφυλακίζοντο διάφοροι ὁμοῦ κατὰ διαδοχὴν ἀρχιερεῖς εἰς
ἐνέχυρον τῆς πρὸς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων

1) Δ. Π. Πασχάλη, Μοναστηριολογία τῆς νήσου Ἄνδρου. Ἀνέκδοτος.

πίστεως και υποταγῆς. Τὸν δὲ Ἀγαθάγγελον διεδέχθη εἰς τὴν φυλακὴν τῆ 2 Σεπτεμβρίου 1826 ἔτους ὁ ἐξ Ἄνδρου τότε Βιζύης ἐνάρετος και πεπαιδευμένος μητροπολίτης Ἰωάσαφ Μαρμαρᾶς, ὅστις ἔπαθε μὲν πολλὰ και παντοῖα δεινά, ὅτε ἐποίμαινε τὴν τῆς Βιζύης ἐπισκοπὴν, ἀφαρπασθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων και κινδυνεύσας πολλάκις και αὐτὴν τὴν ζωὴν, ἔπαθε δὲ και ἀφορητότερα, ὅτε, ἐμβληθεὶς εἰς τὴν τρομερὰν τοῦ Μποσιαντζήμπαση φυλακὴν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ὀλόκληρον ἔτος ὑπέμεινε πολυειδεῖς δεινοπαθείας και κινδύνους τῆς ζωῆς, προσαιποκτίσας ἐν τῇ φυλακῇ και τὸ πάθος τῆς λιθιάσεως (1). Καὶ ὅμως ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Ἄνδρον τῷ 1830 ἠσύχαζε παρημελημένος και στερούμενος και ἐν ᾧ ἄλλοι τινὲς ἀρχιερεῖς, μηδὲ ἄλλως μηδαμοῦ κινδυνεύσαντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος, μηδέ τινας στερηθέντες, ἔχαιρον κατέχοντες λαμπρὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐπισκοπὰς, αὐτὸς τοσοῦτον παρημελήθη παραγκωνισθεὶς ὑπὸ τῆς τότε Κυβερνήσεως και τῆς Συνόδου, ὥστε τρυχόμενος τῷ πάθει τῆς λιθιάσεως, και τῇ ἐνδείᾳ, ἐτελεύτησε τῷ 1846» (2).

Τὸν Βιζύης Ἰωάσαφ διέκρινε παιδευσὶς συστηματικὴ, πίστις ἀνυπόκριτος, ἀπλότης εὐαγγελικὴ και παραδειγματικὴ φιλοπατρία. Καὶ πεποιθὸς δυναμέθα νὰ εἴπωμεν περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κλεινῶν ἱεραρχῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Τὴν Μητρόπολιν Βιζύης τῆς ἐν Θράκῃ ἐποίμαινε κατὰ τοὺς χαλεποὺς ἐκείνους και κρίσιμους καιροὺς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ συνειτὸς ὢν και πεπειραμένος εἰς τὸ ἐξευμενίζειν τὴν αὐθαιρεσίαν και τὸ αἰμοβόρον τῶν Τούρκων, κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ ἀλώβητον τὸ ποίμνιόν του. Καὶ ἐπροτίμησε νὰ ὑποστῇ ὁ ἴδιος ἀνεκδιηγῆτους ἱβασάνους και νὰ καταστρέψῃ ἀνεπανορθώτως τὴν ὑγείαν του, ἐγκαθειρθεὶς τῷ 1826 ἐπὶ ἔτος και πλέον εἰς τὴν φρικαλέαν, ὡς προεῖρηται, εἰρκτὴν τοῦ Μποσιαντζήμπαση, παρὰ νὰ πάθῃ ἔστω και εἰς μόνος ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν του ποιμαντορίαν χριστιανῶν.

Ὅτε δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1829 οἱ Ρῶσοι κυριεύσαντες τὴν Βάρναν προ-

1) Περὶ τῆς φυλακῆς τοῦ Μποσιαντζήμπαση και τῶν φρικωδῶν βασανιστηρίων, τὰ ὅποια ὑφίσταντο οἱ εἰς αὐτὴν ἐγκάθειρτοι, βλ. *De Tott*, Mémoires, V 44. — *Olivier*, Voyage dans l'Empire Ottoman etc., σ. 48 κ. ἐ.— *Zallony*, Essai sur les Fanariotes, σ. 85. Περὶ δὲ τῶν Μποσιαντζήδων, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν αὐτοκρατορικὴν φρουρὰν τοῦ Σουλτάνου, βλ. *D'Ohsson*, Tableau général de l'Empire Ottoman, τ. VII (Paris 1824), σ. 27. — *Σκαρλάτου Δ.* τοῦ *Βυζαντίου*, Ἡ Κωνσταντινούπολις, τ. Α', σ. 148 και Γ', σ. 43 και 82.

2) *Ζαχαρίου Ν. Μαθᾶ*, Κατάλογος ἱστορικὸς τῶν πρώτων ἐπισκόπων και τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας και Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐκδ. Β', σ. 333-4 (και σ. 289-290 Α' ἐκδ.). — *Α. Ν. Γούδα*, Βίοι Παράλληλοι, τ. Α', σ. 16. Πρβλ. *Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων*, Τὰ Σφαιρόμενα Ἐκκλησιαστικὰ Συγγράμματα, τ. Β', σ. 490, σημ. β', ἐν ᾗ ὁ Οἰκονόμος ψέγει τὴν μὴ ἀνάθεσιν τῆς ἐπισκοπῆς Ἄνδρου εἰς τὸν Βιζύης.

ήλαννον ἀκατάσχετοι ὅπως καταλάβωσι καὶ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ὁ Ἰωάσαφ διέμενεν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου Μήδειαν, τὴν ἀρχαίαν Σαλμυδησσόν, ἔδραν τότε οὖσαν τῆς ἐπαρχίας Βιζύης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μήδεια ἦτο ὄχυρωμένη κατείχετο ὑπὸ τρισχιλίων ἀτάκτων Τούρκων, οἵτινες καθ' ἑκάστην ἡπείλουν νὰ διαπράξωσι τὰ τρομερώτερα τῶν κακουργημάτων κατὰ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων. Ἄλλ' ὁ αἰοίδιμος ἱεράρχης καὶ ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ περιστάσει ἔσωσε τὸ ποίμνιόν του ἐκ βεβαίου ὀλέθρου, καθ' ἃ διηγοῦντο μέχρι πρὸ πεντηκονταετίας οἱ ἐκεῖ χριστιανοί. Ἴδου δὲ μία τῶν κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίοδον πράξεων αὐτοῦ ἄξια νὰ μνημονευθῇ ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ὁ ῥωσσοικὸς στόλος εἶχεν ἐπὶ ματαίῳ προσβάλλει τὴν Μήδειαν. Βλέπων δὲ ὁ Ρῶσσος ναύαρχος ὅτι ἐκ μέρους μόνης τῆς θαλάσσης ἦτο ἀδύνατον νὰ κυριεύσῃ τὴν ὄχυρὰν πόλιν, ἐνήργησεν ἀπόδασιν στρατοῦ, ὅπως συνδύαση κατ' αὐτῆς διπλὴν σύγχρονον ἐνέργειαν ἀπὸ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐκ μέρους τῆς ξηρᾶς ὄχυρώματα δὲν ἠδύναντο ἐπὶ πολὺ νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὰς προσβολὰς τῶν Ρώσσων καὶ ἐπειδὴ ἅπαξ πολιορκηθέντες οἱ ἐν τῇ πόλει Τούρκοι δὲν εἶχον ποῦ κατόπιν νὰ ὑποχωρήσωσι, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τοῦτοις δὲν ὑπῆρχεν ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἀρκοῦν πόσιμον ὕδωρ, ἔκρινεν ἐπάναγκες ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεως τὴν Μήδειαν καὶ νὰ ὀπισθοχωρήσῃ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἄπαντες οἱ χριστιανοὶ ἐκρύβησαν τότε περίτρομοι, διότι οἱ Τούρκοι διεκλήρυττον ἀπὸ πολλοῦ ὅτι καθ' ἣν περίπτωσιν ἠναγκάζοντο νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Μήδειαν θὰ διεπέρων ἐν στόματι μαχαίρας τοὺς κατοίκους, ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας. Μόνος ὁ ἀληθὴς αὐτῶν ποιμὴν ἐτόλμησεν εἰς τὴν τρομερὰν αὐτὴν περίστασιν νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἐξηγριωμένον Τούρκον στρατηγὸν καὶ νὰ καθικετεύσῃ αὐτὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ποίμνιου του. Πράγματι δὲ καμφθεὶς οὗτος εἰς τὰς ἰκεσίας τοῦ ἱεράρχου, διέταξεν εὐδεις νὰ μὴ ἐνοχλήσῃ τοὺς χριστιανοὺς καὶ συνεκράτησε τοὺς ἀποθριωμένους ἀνδρας του. Ἀφοῦ δὲ οἱ Τούρκοι ἐκάρφωσαν τὰ τηλεβόλα καὶ ἐσκόρπισαν εἰς τοὺς δρόμους τὴν πυρίτιδα, ὅσην δὲν ἠδύναντο νὰ μεταφέρωσιν, ἐξήλθον τοῦ φρουρίου, ἐγκαταλείψαντες ἀβλαβῆ τὴν Μήδειαν.

Ἄλλ' ὁ συνετὸς καὶ προορατικὸς Ἰωάσαφ, μὴ ἐπαναπαυθεὶς εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Τούρκου στρατηγοῦ, παρήγγειλεν ἅμα τῇ ἀποχωρήσει τοῦ στρατοῦ νὰ ὀπισθῶσιν οἱ χριστιανοὶ μὲ τὰ κρυμμένα ὄπλα των, νὰ περισυλλέξωσι τὴν εἰς τὰς ὁδοὺς διαχυθεῖσαν πυρίτιδα καὶ νὰ καταλάβωσιν αὐτοὶ τὰ ἐγκαταλειφθέντα ὄχυρώματα. Ἡ πρόνοια δὲ καὶ ἡ εὐτολμία αὐτῆ τοῦ μητροπολίτου Ἰωάσαφ ἔσωσε τοὺς Ἕλληνας τῆς Μηδείας ἀπὸ βέβαιον ὀλεθρον· διότι ἐν τμημα τοῦ ἀποχωρήσαντος τουρκικοῦ στρατοῦ, οἱ λεγόμενοι *ντελημπάσηδες* (τρελλοκέφαλοι), ἀποσπασθέντες ἐπανέκαμψαν ὅπως θύ-

σωσι καὶ ἀπολέσωσι, λαμψαγαγοῦντες τὴν πόλιν καὶ αἰχμαλωτίζοντες τοὺς κατοίκους.

Ἄλλ', ἀγαθῇ τύχῃ, οἱ χριστιανοί, ἀρχηγούμενοι καὶ ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ ἱεράρχου των, κατώρθωσαν ν' ἀποκρούσωσι τοὺς ἐπιδρομεῖς. Προβλέπων τότε ὁ Ἰωάσαφ ἔτι σπουδαιότερον κίνδυνον, διότι οἱ ἀποκρουσθέντες μετ' ἀπωλειῶν ἄτακτοι Τοῦρκοι ἦτο λίαν ἐνδεχόμενον νὰ ἐπανήρχοντο ταχέως μετὰ καὶ τοῦ ἄλλου τουρκικοῦ στρατοῦ, ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ ἐπειγόντως τοὺς Ῥώσσοις, προσκαλῶν αὐτοὺς νὰ καταλάβωσι τὴν ἀπαλλαγείσαν τῶν Τούρκων Μήδειαν. Βεβαιωθέντες δ' οἱ Ῥῶσσοι ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐξεκένωσαν πράγματι τὸ φρούριον προήλαννον πρὸς κατάληψιν αὐτοῦ, παιανίζουσης τῆς μουσικῆς.

Ὁ Ἰωάσαφ, καταθέσας τότε τὸ ξίφος καὶ ἀναλαβὼν τὴν ἀρχιερατικὴν βακτηρίαν, περιεβλήθη τὴν χρυσοῦφαντον στολὴν καὶ τὴν λιθοκόλλητον μίτραν, καὶ παραλαβὼν τὸν ὑπ' αὐτὸν κλῆρον, ὁμοίως τὰ ἐπίσημα ἱερατικά του ἄμφια περιβεβλημένος, καθὼς καὶ ἀπαξάπαντας τοὺς χριστιανούς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἐξῆλθεν, ἡγουμένου τοῦ Σταυροῦ καὶ τῶν Ἐξαπτερύγων, εἰς προὔπαντησιν τοῦ ῥωσικοῦ στρατοῦ, ὃν ὑπεδέχθη ψάλλων τό : « Ἐλευθέρα μὲν ἢ κτίσις γνωρίζεται, υἱοὶ δὲ φωτὸς οἱ πρὶν ἐσκοτισμένοι » κλπ. Οἱ δὲ Ῥῶσσοι πρὸ τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ ἱεράρχου ἔκλιναν τὰς σημαίας των πρὸς χαιρετισμόν. Καθ' ὅλον δὲ τὸν χρόνον τῆς ῥωσικῆς κατοχῆς διέμεινε προστατεύων τὸ ποιμνιόν του, τῶν Ῥώσσων τὰ μέγιστα σεβομένων τὸν ἐνάρετον ἱεράρχην καὶ ἐπιδαιφιευόντων πρὸς αὐτὸν πᾶσαν τιμὴν καὶ βοήθειαν πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ δεινῶς πάσχοντος πληθυσμοῦ. Ἄλλ' ὅτε μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπρόκειτο νὰ παραδώσωσιν αὐθις οἱ Ῥῶσσοι εἰς τοὺς Τούρκους τὰς καταληφθείσας χώρας, φοβηθεὶς τὴν ὀργὴν τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως συναπῆλθε μετὰ τῶν Ῥώσσων καὶ μετ' οὐ πολὺ κατέφυγεν εἰς τὴν πατρίδα του Ἄνδρον τῷ 1830⁽¹⁾.

Εἰς Ἄνδρον προσφυγὼν ὁ Ἰωάσαφ ἐγκατεστάθη εἰς Κόρθιον παρὰ τῇ ἐκεῖ ὑπάνδρῳ ἀδελφῇ του Εἰρήνῃ Ῥεμούνδου, ἀπολαύων ἀπείρου σεβασμοῦ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀληθινῆς λατρείας ἐκ μέρους τῶν κατοίκων ὅλης τῆς νήσου. Διὸ καὶ ἅμα ὡς ἡ ἐπισκοπὴ Ἄνδρου περιῆλθεν ἐν χρεΐᾳ διὰ τοῦ κατὰ τὴν 4 Ὀκτωβρίου 1842 ἐπισυμβάντος αἰφνιδίου θανάτου τοῦ ἐν αὐτῇ ἐπισκοπεύοντος μητροπολίτου πρώην Σμύρνης Σεραφεῖμ Γρόσου, καὶ σύμπασα

1) *Μιχαὴλ Ν. Κωνσταντινίδου*, Ἀνέκδοτα περὶ Βιζύης ἱστορικὰ σημεῖα. Ὁ συγγραφεὺς διέτριψεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν Βιζύῃ παρὰ τῷ θείῳ αὐτοῦ Γρηγορίῳ, μητροπολίτῃ Βιζύης, ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1856, συλλέξας τὰς πληροφορίες ἐκ διηγήσεων τῶν κατοίκων Μηδείας. Βλ. καὶ *Μανουὴλ Ἰ. Γεδεών*, Περὶ τινῶν μητροπολιτῶν Βιζύης, ἐν «*Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ*», ἔτος Γ', σ. 421.

ἡ νῆσος κατ' ἐπανάληψιν καὶ πανηγυρικῶς ἐξεδήλωσε τὴν ζωηρὰν αὐτῆς ἐπιθυμίαν ὅπως ὑπαχθῆ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ποιμαντορίαν ἱεράρχου τῆς παιδείας, τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθ' ὄλου ἠθους τοῦ πρώην Βιζύης μητροπολίτου Ἰωάσαφ.

Ἐν ἀνταποκρίσει ἐξ Ἄνδρου πρὸς τὴν «Ἀθηνᾶν», δι' ἧς ἀγγέλλεται ὁ ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ κατὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Ἄνδρου μητροπολίτου Σεραφεῖμ, προστίθεται καὶ τὰ ἑξῆς: «Οἱ Ἄνδριοι διττῶς ἐλυπήθησαν, διότι καὶ τὸν ἐπίσκοπόν των ἔχασαν, καὶ δὲν θέλουν ἀξιοθῆ ἄλλου κατὰ τὸ δεκαδικὸν μέτρον. Ἄλλ' ἂν τοῦτο συμβῆ, δὲν μᾶς λέγει ἡ Ἱερὰ Σύνοδος πῶς θέλει διοικεῖσθαι ὁ χριστιανικὸς λαὸς τῆς Ἄνδρου ἀπὸ ἓνα ἐν Σύρῳ καθήμενον ἐπίσκοπον; Οὗτος θὰ περιοδεύῃ ἢ ὄχι; Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπαρκῆ εἰς Ἐπισκοπὴν ἀποτελουμένην ἀπὸ τόσας καὶ τόσον πολυανθρώπους νήσους, οἷαι ἡ Ἄνδρος, Τήνος, Μύκονος, Νάξος, Πάρος, Θήρα, Μήλος, Σίφνος, Κέα, Κύθνος καὶ λοιπαὶ νῆσοι; Ἡ τάχα ὑποτίθεται ὁ Κυκλάδων παιδείας καὶ μεγάλων γνώσεων ἄνθρωπος, ὥστε νὰ δύναται νὰ διοικῆ πνευματικῶς τόσας χιλιάδας λαόν, περικυκλούμενον μάλιστα καὶ ἐπαπειλούμενον ἀπὸ σμῆνος Ἰησουϊτῶν τοῦ Πάπα; Ἡ μήπως νομίζει ὁ Ἅγιος Κυκλάδων, ὅτι θέλει ἀρκεσθῆ μόνον νὰ ἔχη εἰς τὰς νήσους ἀντιπροσώπους του τόσους ἀναλφαβήτους παπάδας, ὅσοι θέλουν εἶναι ἱκανοὶ μόνον διὰ τὸ ἔργον τῆς χρηματολογίας;

«Οἱ Ἄνδριοι τέλος πάντων ἀπαιτοῦσιν ἀρχιερέα: διότι ἐξ ἀμνημονεῦτων αἰῶνων εἶχον τοιοῦτον καὶ δὲν δύνανται ἤδη νὰ στερῶνται αὐτοῦ. Ἄν ἀπαντῶνται δυσκολία χειροτονίας νέου ἐπισκόπου, ἔχουν ἀκόμη τὴν τύχην οἱ Ἄνδριοι νὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν νῆσόν των ὁ συμπολίτης των ἅγιος πρῶην Βιζύης κ. Ἰωάσαφ, ἄνθρωπος καὶ ἐξειδιασμένης παιδείας καὶ ἱκανότητος, καὶ πολλῶν ἄλλων ἀρετῶν καὶ δικαιωμάτων ἀπείρων κάτοχος: διότι καὶ εἰς τὴν τρομερὰν φυλακὴν τοῦ Βοσταντζήπαση ἐβλήθη ἄλυσοδεμένος ἐν ὄλον ἔτος, τὸ 1826, διὰ τὴν φίλην πατρίδα του τὴν Ἑλλάδα, πᾶσαν ἡμέραν περιμέναν νὰ ἀπαχθῆ ἐξ αὐτῆς εἰς τὸ μακελλεῖον, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ φυλακισθέντες, καὶ εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Βιζύης πρὸ τῆς φυλακίσεώς του, καὶ μετὰ τὴν φυλάκισίν του, ἐδοκίμασεν ἄπειρα δεινὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους, κινδυνεύσας πολλάκις ὡς Ἕλληνα, καὶ τὸ 1830 μεταβάς εἰς τὴν πατρίδα τῆς γεννήσεώς του ἔλαβε μέρος ἐνεργητικὸν εἰς τὴν διακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, προσκληθεὶς καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων τοῦ Κράτους εἰς Ναύπλιον τῷ 1833. Ἄλλὰ καὶ παραιτηθεὶς τῆς Ἐπισκοπῆς Βιζύης κανονικῶς, ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν πατρίδα του, ὅχι καθὼς ἄλλοι τινές, ἀλλὰ μὲ ἔγγραφον ἀπολυτήριον ἐπίσημον τοῦ πατριάρχου Κωνσταντιῦ τοῦ ἀπὸ Σιναίου. Ἄλλὰ χωρὶς τῶν ἄλλων, μόνον συστατικὸν τῆς ἐναρέτου διαγωγῆς καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι εἶναι τὸ ὅτι δώδεκα ἤδη ἔτη ἐφησυχάζων εἰς τὴν πατρίδα του δὲν

ἠνόχλησέ ποτε τὴν Κυβέρνησιν, οὔτε διὰ θέσεις, οὔτε διὰ συντάξεις, οὔτε δι' ἄλλας, ὡς ἄλλοι, ἀξιώσεις καὶ ἀπαιτήσεις» (1).

Τὸ δ' Ἐπαρχιακὸν Συμβούλιον Ἄνδρου συνελθὸν τῷ 1842 ἐκ ἐκτάκτω συνεδριάσει ἐξέδοτο περὶ τούτου τὸ ἑξῆς ψήφισμα :

Ἄριθ. 4.

Τὸ Ἐπαρχιακὸν Συμβούλιον Ἄνδρου

Συγκείμενον παρὰ τοῦ προέδρου Μιχαὴλ Α. Καίρη, τοῦ ἀντιπροέδρου Μιχαὴλ Καμπάνη, τῶν μελῶν Ἄντ. Καμπάνη, Γιαννούλη Δημητρίου, Μιχ. Μπίστη, Δημητρίου Γιαννούλη, Ζ. Α. Δαπόντε, Ζ. Α. Καμπάνη, Σταματέλου Μπίστη, Λαζάρου Πετράκη καὶ τοῦ γραμματέως Ν. Α. Καίρη.

Συνεδριάσαν σήμερον τὴν 23 Δεκεμβρίου 1842, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 11 π. μ. εἰς τὸ Κατάστημα τῶν Συνεδριάσεων, παρόντος τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου Χαραλάμπους Δεληγιάννη.

Θεωροῦν ὅτι μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει Ἀρχιερέως Σερραφεῖμ, ἐκκλησιαστικοῦ ποιμενάρχου τῆς Ἐπαρχίας Ἄνδρου, ἡ Ἐπαρχία αὕτη, ποιμαινομένη πρὸ αἰῶνων πνευματικῶς, θέλει στερηθῆ τοῦ λοιποῦ μονίμου καὶ ἐδρευόντος εἰς αὐτὴν Ἀρχιερέως, συγχωνευθείσης τῆς Ἐπισκοπῆς ταύτης εἰς ἐκείνην τῶν Κυκλάδων, καὶ ὅτι ἡ διαρκὴς ἀπουσία ἐπισκόπου ἀπὸ τὴν νῆσον ταύτην, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐβλεπον ἀνέκαθεν αὐτὸν μὲ ὄμμα εὐάρεστον καὶ θρησκευτικὴν ἀφοσίωσιν, θέλει ἐπιφέρει λύπην πολλὴν καὶ ψυχικὴν ἀθυμίαν.

Σκεφθὲν κατὰ νόμον τολμᾷ εὐσεβάστως νὰ κάμῃ τὰς κάτωθεν παρατηρήσεις, ἐπομένως δὲ καὶ τὰς ἱκετηρίους παρακλήσεις του.

Παρατηροῦν, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτήρησις, τὸ μόνον ἐλατήριον τῆς πολιτικῆς τοῦ τόπου κοινωνίας, δὲν θέλει ἐπιφέρει τὴν ἀπαιτουμένην εἰς τὸν τόπον ὠφέλειαν, καθότι εἶναι ἀδύνατον, ὥστε ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τοσαύτας νήσους, ἐχούσας μεταξύ των τοσαύτην ἀπόστασιν διότι ἄχρις ὅτου ἀπὸ Σύρον διὰ μέσου πλήθους νήσων καταντήσῃ εἰς τὴν νοτιωτέραν αὐτῶν, τὴν Θήραν, καὶ ἐκεῖθεν δι' ἄλλων πολλῶν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν βορειωτέραν τῶν Κυκλάδων, τὴν Ἄνδρον, δὲν ἐξαρκεῖ εἰς τοιοῦτον ἀπέραντον περιουδεῖας κύκλον τριετία, μήτε τετραετία ὅλη, ἀλλ' οὔτε ἡ τυχὸν συμπίπτουσα εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην κατὰ τετραετίαν παρουσία του δύναται ποτε νὰ ἐπιφέρει τὸν παραμικρὸν τῆς εὐσεβείας καὶ πνευματικῆς ὠφελείας καρπὸν, ὡς παροδικοῦ καὶ διαβαίνοντος τοῦ ἐπισκόπου τούτου, καὶ μὴ θεωρουμένου μονίμου ἐπὶ πολὺ ἢ διαρκοῦς πάντοτε ἐπὶ τοῦ τόπου.

1) Ἐφημ. «Ἀθηνα», ἔτ. 1842, ἀριθ. 968.

Παρατηροῦν, ὅτι τὸ ἱκανὸν Ἱερατεῖον τῆς νήσου ταύτης τὸ χρῆζον εἰς πολλὰς καὶ παντοίας περιστάσεις χειραγωγίαν καὶ νοθεσίαν πνευματικοῦ πατρὸς ὡς πρὸς τὴν μετ' ἀκριβείας ἐκτέλεσιν τῶν ἀνατεθέντων εἰς αὐτὸ ἱερῶν καθηκόντων· τὸ πολυπληθὲς τοῦ τόπου μοναχικὸν τάγμα διαμένον εἰς τέσσαρα ἐπίσημα ἱερὰ καταγῶγια, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τοῦ Ἁγίου Νικολαίου, τῆς Παναχράντου καὶ τῆς Παναγίας τῶν Τρομαρχίων, μὴ ἐπιτηρούμενον ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀπὸ τὸν ἀνώτατον τοῦτον ποιμενάρχην, ὅχι μόνον ἐνδέχεται νὰ περιπέσῃ εἰς παντοίας δυσχερεῖς περιπετείας, ἀλλὰ θέλει διάσπασαι καὶ τὸν κανονίζοντα τὰ ἐντὸς τῶν Μοναστηρίων περιορισμένα καθήκοντά των μοναχικὸν κρῖνον καὶ οὕτως ἐνδέχεται νὰ ὑποκύβουν εἰς ἀνυπερβλήτους δυσχερεῖς περιστάσεις τὰ ἱερὰ ταῦτα καταγῶγια, καταχρώμενα ἀπὸ τοιοῦτους μοναχοὺς.

Θεωροῦν, ὅτι καὶ ὅλους αὐτοὺς τοὺς περὶ Μοναχῶν λόγους ἐὰν παρατρέξῃ τὸ Συμβούλιον τοῦτο, παρατηρεῖ ὅμως εὐσεβᾶστως ὅτι μὴ δυνάμενοι οὗτοι νὰ μεταβαίνωσι ποτε εἰς Σύρον οὐδὲ περὶ αὐτῶν τῶν κατεπειγουσῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ μοναστηριακῶν διαφορῶν των θέλουν διασπαράττεσθαι ἀφεύκτως μεταξύ των διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐπιτοπίου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, τῶν ἱερέων πάλιν αἱ συγκρούσεις θέλουν κορυφοῦσθαι, τῶν γάμων αἱ παρανομίαι θέλουν προοδεύει, ἡ δὲ ἐπικίνδυνος αὕτη στάσις θέλει ἐπιφέρει διαφθορὰν εἰς τὴν θρησκείαν καὶ ἀσέβειαν εἰς τὴν πολιτείαν, αἱ δὲ θρησκευτικαὶ ἐπιβουλαί, εὐρίσκουσαι τότε ἐλευθέραν τὴν εἴσοδόν των, εἰμποροῦν νὰ εἰσδύσουν καὶ φέρουν αὐθις νέους σπαραγμοὺς ἐκκλησιαστικῶν ἐρίδων (*).

Θεωροῦν, ὅτι ἡ νῆσος Ἄνδρος ἐπ' ἀγαθῶ τῶν κατοίκων τῆς σφίξει ἐν τοῖς ζῶσι τὸν αὐτόχθονα ἀρχιερέα Ἰωάσαφ, Μητροπολίτην πρώην Βιζύης, κάτοχον τσαούτης ἀρετῆς καὶ παιδείας, ὅστις, ἂν καὶ μικρὰ τὰ δικαιώματα τῆς Ἐπισκοπῆς ταύτης, δύναται ὡς αὐτόχθων καὶ ὀλιγαρχικῆς νὰ ἀπαντᾷ τὰς ἀνάγκας του μὲ αὐτὰ τὰ ἀνέκαθεν νόμιμα μικρὰ δικαιώματα καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα ὀλίγα του κτήματα.

Λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὸ ἄρθρ. 39 τοῦ περὶ Ἐπαρχιακῶν Συμβουλίων νόμου, καὶ τοι σεβόμενον τὰς περὶ συγχωνεύσεως τῶν Ἐπισκοπῶν διατάξεις, τολμᾷ ὅμως διὰ τὰς ἐκτεθείσας παρατηρήσεις του νὰ θέσῃ εὐσεβᾶστως διὰ τῆς ἀρμοδίου Β. Γραμματείας ὑπ' ὄψιν τοῦ τρισεβάστου Ἄνακτος τὴν ἱκετήριον ταύτην πρᾶξίν του, εὐχόμενον ὅπως εὐαρεστηθῇ νὰ διατάξῃ τὸν διορισμὸν εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν ταύτην ἔδραν ὡς μονίμου ἐπισκόπου τοῦ διαληρηθέντος Ἰωάσαφ, πρώην Βιζύης Μητροπολίτου.

* Ἡ πρᾶξις αὕτη, ἀναγνωσθεῖσα εὐκρινῶς ἐν πλήρει συνεδριάσει, ὑπε-

1) Ἦσαν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν ἀκμῇ καὶ φλεγμαίνοντα τὰ τῆς Καίρειου θεοσεβείας. Βλ. Δ. Π. Πασχάλη, Θεόφιλος Καίρης, ἱστορικὴ καὶ φιλοσοφικὴ μελέτη, ἐν Ἀθῆναις 1928, σ. 1-266.

γράφη παρὰ τῶν κατωτέρω μελῶν κατὰ τὸν νόμον καὶ κατεχωρίσθη εἰς τὸ οἰκείον πρωτόκολλον τῶν πράξεων τοῦ Συμβουλίου.

Ἐγένετο ἐν Ἀνδρῶν, τὴν 23 Δεκεμβρίου 1842.

Τὰ μέλη τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου

Ἐπιπρόεδρος	Ἐπιπρόεδρος
Μ. Α. Καΐρης	Μιχαὴλ Καμπάνης
Ἀντ. Καμπάνης	Γιαννούλης Δημητρίου
Μιχαὴλ Μπίστης	Δημήτριος Γιαννούλης
Ζ. Α. Λαπόντες	Ζ. Α. Καμπάνης
Σταματέλος Μπίστης	

*Διὰ τὸν ἀγρόματον Λάζαρον Πειράκην
Γιαννούλης Δημητρίου*

*Ἐπιγραμματεὺς
Ν. Α. Καΐρης*

Δημοσιεύων ὁ «Αἰών» τὸ ἄνωτέρω ψήφισμα καὶ κατακρίνων διὰ μακρῶν καὶ δριμύως τὸ μέτρον τῆς συγχωνεύσεως τῶν Ἐπισκοπῶν καὶ τοῦ περιορισμοῦ καθ' ὅλον τὸ Κράτος εἰς δέκα, ὅσοι ἦσαν καὶ οἱ Νομοί, προσθέτει ὅτι αἱ περὶ τοῦ μητροπολίτου πρώην Βιζύης Ἰωάσαφ ἐκφράσεις τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Συμβουλίου Ἀνδρου ἔχονται πάσης ἀληθείας, πλέκων δὲ τὸ δίκαιον ἐγκώμιον τοῦ εὐπαιδευτοῦ καὶ ἐναρέτου ἱεράρχου προσθέτει ὅτι ὁ μητροπολίτης Βιζύης ὑπῆρξε κοινωνὸς εὐκρινῆς πασῶν τῶν πρὸ τοῦ Ἀγῶνος ἔθνικῶν ἐνεργειῶν καὶ ὑπέφερε τρομεροὺς καταδιωγμοὺς καὶ φυλακίσεις ὑπὸ τῆς ἐξηγριωμένης ἕνεκα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ὀθωμανικῆς ἐξουσίας (1).

Ἀτυχῶς ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ Σύνοδος, διὰ νὰ μὴ φανῶσι παραβιάζουσαι εὐθὺς ἕξ ἀρχῆς τὸν περὶ περιορισμοῦ τῶν Ἐπισκοπῶν νεαρὸν νόμον, κυρίως δὲ διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ὑπὸ τῆς Βαυαρικῆς Ἀντιβασιλείας ἐπιδικωμένη συγχώνεσις τῶν Ἐπισκοπῶν εἰς τὰς καθορισθείσας ἐν ταῖς πρωτευούσαις τῶν Νομῶν δέκα μονίμους τοιαύτας, δὲν ἐξεπλήρωσαν τὴν πάνδημον ταύτην εὐχὴν τῶν κατοίκων τῆς νήσου Ἀνδρου, καὶ ὁ Βιζύης παρέμεινε μέχρι τοῦ μετὰ τετραετίαν ἐπελθόντος θανάτου τοῦ ἐπίσκοπος πρόσφυξ, κατατρυχόμενος ὑπὸ ἐνδείας καὶ μόλις ποριζόμενος τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐκ τῶν ὀλίγων οἰκογενειακῶν του κτημάτων καὶ τῆς περιθάλψεως τῶν οἰκείων του. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοιαύτῃ οἰκονομικῇ δυσπραγίᾳ διατελῶν ἐδώρησεν εἰς

1) «Αἰών», ἀριθ. 422 τῆς 28 Φεβρουαρίου 1843.

τὴν εὐαγῆ Μονὴν τῆς Παναχράντου, ἣτις ἦτο ἡ Μονὴ τῆς μετανοίας του, πολυτιμοτάτην χρυσοῦφαντον ἀρχιερατικὴν στολήν, βυζαντινῶν χρόνων τεχνουργημα, θαῦμα ιδέσθαι. Εἰς τὴν ἰδίαν Μονὴν ἀπέστειλε τῷ 1827, ὡς ἐν τῷ Κώδικι αὐτῆς σημειοῦται, καὶ διάφορα ἄγια λείψανα ἐντὸς τορνευτῶν ἀργυρῶν νερθῆκων ἐγκεκλεισμένα.

Προσθέτομεν, ὅτι τῷ 1833 κληθεὶς μετέβη εἰς Ναύπλιον καὶ μετέσχε τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς περὶ ἀνακηρύξεως ὡς αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς συστάσεως πρὸς διοικήσιν αὐτῆς διαρκοῦς Συνόδοι, ὑπέγραψε δὲ καὶ τὸ πρὸς τοῦτο συνταχθὲν τὴν 15 ἰουλίου 1833 πρωτόκολλον, ὑποκύψας καὶ ὁ Βιζύης ἀτυχῶς εἰς τῆς ἀλλοδόξου Ἀντιβασιλείας τὸ κέλευσμα, δι' οὗ ἀντικανονικῶς ἡ Ἐκκλησία τοῦ νεοσυστάτου Ἑλληνικοῦ Κράτους ἀνεκηρύσσετο αὐτοκέφαλος ἄνευ ἐγκρίσεως καὶ ἄνευ πᾶν εἰδήσεως τοῦ ὕφ' ᾧ ὑπήγετο αὕτη Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (1).

Εἶχε δ' ὁ Βιζύης καὶ ἀδελφὸν νεώτερον, τὸν Θεοδώρητον, ἐκπαιδευθέντα καὶ τοῦτον εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν, διατελέσαντα δ' ἐπὶ τριάκοντα συνεχῆ ἔτη Πρωτοσύγκελλον τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν, ἦν οὐσιαστικῶς αὐτὸς διηθύθινεν. Ἀλλὰ περὶ τοῦ Θεοδώρητου, ὅστις ἦτο φυσιογνωμία ὄχι κοινὴ, ἂν ἤθελε δὲ θὰ ἐγένετο καὶ οὗτος ἐπίσκοπος, ἀσχολούμεθα ἐν ἰδιαιτέρᾳ μονογραφίᾳ.

Φέρεται δ' ὁ Βιζύης ὑπογεγραμμένος ἐν τῷ κατὰ μῆνα ἰούλιον τοῦ 1800, ἐπιτεμήσεως γ', ἐκδοθέντι περὶ τῆς ἐν Ἄνδρῳ Μονῆς Παναχράντου σιγγιλίῳ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ Ζ'.

Καὶ ἐν ἐπεισόδιον τοῦ Βιζύης:

Ὁ Βιζύης κατόκει, ὡς εἵπομεν, εἰς τὸ Κόρθιον, ἤρμαζε δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἢ ἐν Ἄνδρῳ διάσημος Καίρειος Σχολή, τὸ Ὁρφανοτροφεῖον, ὡς ὠνομάζετο, εἰς τὸ ὁποῖον τότε ἐφοίτων ἑξακόσιοι περίπου μαθηταί, συρρέουσιντες ἐν Ἄνδρῳ ἐκ τῆς δίψης τῆς μαθήσεως καὶ χάριν τῆς φήμης τοῦ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου διδασκάλου πανταχοθεν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου.

Ἄλλ' ἤρχιζεν ἤδη ὑπόκωφος νὰ διατρέχῃ ἡ φήμη τῶν καινοτόμων θρησκευτικῶν διδασκαλιῶν τοῦ Θεοφίλου Καίρη, ὅτε κατὰ τινα εἰς Κόρθιον ἐκδρομὴν τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς — συχνὰς δ' οὗτοι ἐπεχειροῦν τοιαύτας ἐν σώματι ἐκδρομὰς κατὰ τὸ ἐν Ἑλβετία κρατοῦν παιδαγωγικὸν σύστημα τοῦ Πεσσιλότση, ὅπερ ὑπὸ τοῦ Καίρη εἰσῆχθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ

1) Βλ. Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ Σφζόμενα Ἐκκλησιαστικά Συγγράμματα, τ. Β', σ. 217. Βλ. καὶ σ. 174, ἐνθα ἐπικρίνεται ἡ συμμετοχὴ αὐτῆ τοῦ Βιζύης εἰς τὰς ἀποφάσεις περὶ ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. — L. Maurer, Das Griechische Volk, τ. Α' σ. 476. — Στεφ. Γιαννοπούλου, Συλλογὴ τῶν ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κτλ. ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι σήμερον (ἐν Ἀθήναις 1901), σ. 17.

δὴ εἰς τὸ ἐν Ἄνδρῳ Ὁρφανοτροφεῖόν του — οὗτοι ἐπεσκέφθησαν τὸν μονάζοντα ἐκεῖ εὐπαιδευτὸν ἐπίσκοπον τῆς Βιζύης. Ἐπωφελήθη ὅθεν οὗτος τῆς εὐκαιρίας ἀπευθύνων πρὸς αὐτοὺς διαφόρους ἐρωτήσεις τεινούσας ἐμμέσως εἰς τὴν ἐξακριβωσιν τῶν περιαδομένων φημῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἔλαβεν ὑπότινων ἐξ αὐτῶν ἀπαντήσεις, τὰς ὁποίας δὲν ἔκρινε καθ' ὀλοκληρίαν ἱκανοποιητικὰς, εἶπεν ἐν ἐξάψει πρὸς τοὺς μαθητάς: «Ἐὰν ὁ διδάσκαλός σας τέτοιο φαρμάκι σταλάξει στὴν καρδιά σας, ἓνα καθήκον ἔχετε, καθήκον πρὸς τὴν συνείδησίν σας, πρὸς τὸ ἔθνος σας, πρὸς τὴν οἰκογενεῖάν σας, νὰ πᾶτε ὅλοι στὸ βουνὸ νὰ κάμετε ὁ καθένας σας ἀπὸ ἓνα γομάρι φρύγανα, καὶ νὰ καύσετε καὶ τὸ σχολεῖον καὶ τὸν διδάσκαλόν του».

Ὁ Βιζύης ἐτίμα τὰ μέγιστα καὶ ἐσέβeto βαθύτατα τὸν Καίρη, μεθ' οὗ εἶχε στενώτατα συνδεθῆ εἰς τὴν σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν, ἔνθα συνἔμαθῆτευσαν, ὑφιστάμενος τὴν γνωστὴν ἀκαταμάχητον γοητείαν, τὴν ὁποίαν ἴσκει ὁ ὑπέροχος ἀνὴρ πρὸς πάντα πλησιάζοντα αὐτόν. Ἄλλ' ἦτο πρὸ πάντων Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶχε πλήρη τὴν συνείδησιν τῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος ὑποχρεώσεών του· ἀνὴρ δὲ πρὸ πάντων φιλόπατρις, νοήμων καὶ εὐμοιρῶν ὀρθῆς καὶ βαθείας κρίσεως, διέβλεπεν εἰς ὅποιον ἀπαισίον ἀπωλείας βάραθρον ἐξώθει ὁ Καίρης τὴν πατρίδα του καὶ τὸν Ἑλληνισμόν ὀλόκληρον, ἀποπειρώμενος τὴν θρησκευτικὴν τοῦ ἔθνους διαίρεσιν, ἀμβλυωπῶν εἰς ἀναμφισβήτητον ἱστορικὴν ἀλήθειαν, κερουμένην ὑπὸ τῶν αἰῶνων, καθ' ἣν τὰ ἔθνη τὰ θρησκευτικῶς διαιρούμενα κακὰ κακῶς ἀπόλλυνται ἐν διχοστασίαις καὶ ἐν ἐμφυλίοις σπαραγμοῖς, ἀφοῦ αὐτὴ αὕτη τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἢ ἐπανάστασις, δι' ἣς κατορθώθη ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ μικροῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, ὠφείλετο πρωτίστως εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ εἰς τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τὴν ἀκμὴν.

Ἐν τούτοις ὁ Βιζύης ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἔχασε τὴν ψυχικὴν του γαλήνην. Μὲ πολλὴν τραχύτητα ὠμίλησε καὶ πολὺ βαρεῖα ἦτο ἡ ἀπαγγελθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ καταδίκη. Εἶχε δίκαιον, ἀναμφιβόλως εἶχε δίκαιον. Ἄλλ' ἡ ἄσπιλος καὶ ἀγαθὴ συνείδησίς του διέβλεπε τὴν πλάστιγγα τῆς δικαιοσύνης κυμαινομένην. Ἐὰν δὲν ἠννόησε καλῶς τὰς πρὸς αὐτὸν διαφορουμένας ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγανακτήσει του παρενόησεν ὅτι ἄλλως ἔπρεπε νὰ ἀντιληφθῆ; Ἐὰν τὰ διαδιδόμενα ἦσαν ἀπλαῖ φήμαι, σπερμολογίαι τῶν τριόδων, τερθρεῖαι γραϊδίων τῶν τυχόν προσωπικῶν ἐχθρῶν τοῦ Καίρη πλεκτάναι καὶ ἐντεχνοὶ σκοφανταῖαι;

Ὁ ἐπίσκοπος Βιζύης ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐνάρετος, ἀκεραῖαν καὶ ἀγνήν ἔχων τὴν συνείδησιν. Ἐκρίνεν ὅθεν ἑαυτὸν καὶ κατέκρινε. Συνησθάνετο ὅτι ἴσως ἠδίκησε τὸν γηραιὸν σοφόν, καὶ ὅτι δὲν ἔπρεπε, ἀνεῦ ἀναμφισβητήτων ἀποδείξεων, τοιαύτην νὰ τηρήσῃ γλῶσσαν ἀπέναντι τίνος; Τοῦ Θεοφίλου Καίρη. Τοῦ Θεοφίλου Καίρη, τὸν ὅποιον ἐγνώριζε μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης συγκεντροῦντα ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν σοφίαν, πᾶσαν ἀρετήν, πάντα

μέχρις αὐτοθυσίας πατριωτισμόν. Διότι ὁ Θεόφιλος Καίρης ἦτο καὶ διὰ τὸν Βιζύης ὅ,τι δι' ὅλον τὸ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔθνος, ἀντικείμενον ὑπὰ τοῦ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης ἅμα, ἡ ὁποία ἔφθανε μέχρι λατρείας.

Καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἢ μᾶλλον τὸν ὑπεράνθρωπον αὐτόν, αὐτὸς ὁ τιμώμενος διὰ τῆς φιλίας του, ὁ θαναμαστής του, ἔλαφρᾷ τῇ συνειδήσει ἔκρινεν ἄξιον τοῦ πυρός. Εἰς τὸ πῦρ! Ὅποιος φοβερός Τορκονεμάδας! Ἡ συνειδήσις του ἐξηγέρθη. Ὁμίλησε περὶ τοῦ Θεοφίλου Καίρη ὡς αὐστηρὸς τιμητής, ὡς κατήγορος ἀμειλικτος, καὶ ἤδη ἠσθάνετο ἑαυτὸν καθιστάμενον ἔνοχον ἀπέναντι ἐκείνου, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου τόσον σκληρῶς κατεδίκασεν. Ἡ συνειδήσις τοῦ τιμίου ἀνθρώπου ἔχει τοιαύτας ἐπαναστάσεις.

Οἱ μαθηταὶ εἶχον ἤδη ἀναχωρήσει. Ἐπῆλθεν ἡ νύξ. Ὁ Βιζύης δὲν ἠθέλησε νὰ δειπνήσῃ. Ἐζήτησε νὰ κατακλιθῆ. Ἐπειδὴ δὲ εἶχεν ὠρισμένας συνηθείας, ἠπόρησαν οἱ οἰκεῖοί του. Δύο ὄραι παρῆλθον καὶ παρὰ τὴν συνήθειάν του, καθ' ἣν κατακλινόμενος ἀπεκοιμᾶτο ἀμέσως, δὲν κατώρθωσε νὰ ἡσυχάσῃ. Οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἤκουον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ παρακειμένου θαλάμου μονολογοῦντα. Ἔτειναν τὸ οὖς ἐκκληκτοὶ καὶ ἀνηυχοῦντες περὶ τῆς ὑγείας τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀντιληφθῶσι τί ἔλεγεν. Ὁμίλει βαιᾷ τῇ φωνῇ καὶ ὡς καθ' ἑαυτόν.

Ἦτο περασμένον πλέον τὸ μεσονύκτιον, ὅτε αἴφνης ἐξηγέρθησαν ἐκ τῶν βηματισμῶν ἀνθρώπου περιπατοῦντος. Εἶδον δὲ τὸν ἐπίσκοπον ἐνδεδυμένον, φέροντα τὸ ἀρχιερατικόν του ἐγκόλπιον καὶ κρατοῦντα φανὸν ἀνημμένον. Ὑπέθεσαν ὅτι ὁ δεσπότης ἔπασχεν ἴσως σοβαρῶς καὶ ἡ ἀδελφή του ἀνατιναχθεῖσα ἔσπευσε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί ζητεῖ τοιαύτην ὥραν. — «Τίποτε, ἀπήντησεν ἡσύχως. Ἐχῶ ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Κάτω Κάστρον (!). Πρέπει νὰ ἀναχωρήσω ἀμέσως καὶ καλὸν θὰ ἦτο νὰ μέ συνώδευε κάποιος».

Ἄν καὶ γέρων καὶ σαθρᾶς ὑγείας ἔμεινεν ἀνένδοτος εἰς τὰς παρακλήσεις των νὰ ἀναβάλῃ διὰ τὴν πρωΐαν. Ἐδέησε νὰ ὑποκίψουν ἄνευ ἄλλης τινὸς ἐξηγήσεως καὶ ἀνεχώρησαν αὐτοστιγμεί. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς διώρου καὶ πλέον πορείας, διηγοῦντο οἱ συνοδοὶ του, δὲν ἐπρόφερε λέξιν, οὐδ' ἐστάθη διὰ νὰ ἀναπαυθῆ. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτόν, ὑπέκοντες ἀσυνειδήτως εἰς οὐκ οἶδαμεν ὁποῖον ἄγνωστον εἰς αὐτοὺς αἶσθημα, ἦσαν ἄφωνοι καὶ σκυθρωποὶ. Ἐβάδιζον ὡς σκιαὶ ἀκολουθοῦσαι φάντασμα. Καὶ φάντασμα ἦτο ὁ γέρων ἐπίσκοπος, βαίνων ἐπὶ τῶν ἐρήμων ἀτραπῶν τοῦ ὄρους εἰς τὴν σκοτεινὴν νύκτα, ἦν μόλις που ἠγγάζον δύο ἢ τρία εἰς τὸν οὐρανὸν τρεμοσβύνοντα ἄστρα, μὲ τὸ θάσσον του κολπιόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἀπαισιῶς συρίζοντος, καὶ τὸν πώγωνα κυματίζοντα βαθὺν καὶ κατάλευκον.

1) Κάτω Κάστρον λέγεται ἡ πόλις τῆς Ἄνδρου, ἐνθα ἡ Καίρειος Σχολή.

Ἐφθασαν εἰς τὸ Κάτω Κάστρον, νυκτὸς ἔτι οὔσης. Ὁ ἐπίσκοπος διηθύνθη ἀμέσως εἰς τὸ Ὁρφανοτροφεῖον τοῦ Θεοφίλου Καίρη, κρούσας ἰσχυρῶς καὶ ἐπανελημμένως τὴν πύλην. Παράθυρόν τι ἠνεώχθη καὶ μορφὴ ἀνήσυχος ἠρώτησε τί συμβαίνει. «Εἶμαι ὁ Βιζύης. Ἦλθα αὐτὴν τὴν στιγμήν ἀπὸ τὸ Κόρθι καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἴδω ἀμέσως τὸν διδάσκαλον». Ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἐπίσκοπος, ἐπιτάξας εἰς τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν νὰ τὸν περιμένωσιν ἔξωθεν.

Τί ἐλέχθη μεταξὺ τοῦ πρώην ἐπισκόπου Βιζύης καὶ τοῦ γηραιοῦ φιλοσόφου διέμεινε μυστήριον. Ἀνέτελλε μόλις ὁ ἥλιος, ὅταν ᾤφθη ἐξερχόμενος τῆς Σχολῆς ὁ ἐπίσκοπος, τεταραγμένος καὶ κάτωχρος. Ἄλλ' ἢ συγκίνησις ἢ εἰκονιζομένη ἐπὶ τῆς μορφῆς του ἦτο ὅλως διάφορος ἐκείνης, τὴν ὁποῖαν ἠσθάνειο τὴν προτεραίαν. Ἀνέκφραστός τις πικρία διεχύνετο ἐπὶ τοῦ προσώπου του, ἀποκρυσταλλουμένη εἰς ἀλλόκοτόν τινα ἐπὶ τῶν χειλέων του σπασμόν, καὶ δύο χονδρὰ δάκρυα ἐκυλίωντο ἐπὶ τῶν ἡλιοκαῶν καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου ἠρωτριωμένων παρειῶν του.

Ἄρα γε ὁ ἄνθρωπος ἐνίκησε τὸν ἐπίσκοπον; Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ Βιζύης ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀπέφευγεν ἐπιμελῶς πάντα περὶ τοῦ Θεοφίλου Καίρη λόγον.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΗΓΗΣΙΝ ΤΟΥ ROBERT WALSH
(ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΙΘ' ΑΙΩΝΟΣ)

Κατά μετάφρασιν

A. A. Σ.

Σαράντα Ἐκκλησίαι, Λουλεβουργάζ, Καριστιζάν.

Ὁ αἰδ. *Robert Walsh* (1772-1852) συγγραφεὺς τοῦ κατωτέρου ἀποσπάσματος, ἐχορημάτισε ἐφημέριος δις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλικῆς πρεσβείας. Ἐγένετο ἀτόπητος μάρτυς τοῦ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ Ἐθνομάρτυρος Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', τοῦ Μητροπολίτου Δέρκων εἰς τὰ Θεραπειά, καὶ τοῦ ἑξανδραποδισμοῦ τῶν Χίων μετὰ τὰς σφαγὰς τῆς νήσου.

Ὁ *Dr Walsh* φαίνεται ἐκτάκτως προσεκτικὸς παρατηρητῆς.

Δὲν ἀναφέρει τὸ ἔτος τοῦ ταξιδίου του, ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι ἐγένετο τὸ 1827.

Μεταφράζονται ἐνταῦθα τὰ σχετικὰ περὶ Σαράντα Ἐκκλησιῶν (*Kirklesi* μὲ ἐν *k*) κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, διότι καὶ καθ' ἑαυτὰ εἶναι ἐνδιαφέροντα, καὶ διότι σχετικῶς ἐλάχιστοι ταξιδιωτὰ ἠκολούθουν αὐτὸν τὸν δρόμον.

Μᾶς δίδει καλὴν περιγραφὴν τῆς ἀγγειοπλαστικῆς τοῦ Λουλέ Βουργάζ, καὶ μᾶς ἀναφέρει ὀνομαστὶ τὸν δεξιόθεν τῆς πόλεως, πρὸ τῶν χρόνων φαίνεται τῆς Ἐπαναστάσεως: τὸν *Delhi Khatri*.

Ἐν Καριστιζάν περιγράφει τὸν φόνον τοῦ Ἄγγλου *Wood* καὶ τὸν ἐκεῖ μέγαν γήλοφον τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν κτλ. Ἐν γένει μᾶς περιγράφει πράγματα τὰ ὅποια πολλοὶ ἄλλοι διελθόντες, δὲν εἶδον.

« Ἦτο περίοδος καθ' ἣν εἰς πολλὰς πόλεις ἐδέσποζον Πασσάδες, οἱ ὅποιοι συνετήρουν στρατὸν περὶ αὐτοὺς καὶ ἐπιτρέποντες εἰς τοὺς στρατιώτας τὴν ἐλευθερίαν, ἐξετέλουν οὗτοι ἐπιδρομὰς εἰς τὴν ὑπαιθρον.

Εἰς αὐτῶν, ὁ *Delhi Khatri*, ἐδέσποζε τοῦ Βουργάζ μὲ τέσσαρας χιλιάδας κακοποιούς, οἱ ὅποιοι καθ' ἑκάστην διέπραττον παρεκτροπὰς καὶ οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν ἢ κοινοὶ κλέπται, οὕτως ὥστε κανεὶς δὲν ἐταξείδευε εἰμὴ ἐν μεγάλῃ συνοδείᾳ ἢ μὲ ἰσχυρὰν φυλακὴν, ἥτις ἀπετελεῖτο ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἴδια

ἄτομα, τὰ ὅποια ἐπ' ἀμοιβῇ παρεχώρουν οἱ Πασσάδες πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Ὁ Wood ἐπέστρεφε ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν εἰς Ἀγγλίαν διὰ ξηρᾶς καὶ ἔφθασε εἰς Τσοροῦ μὲ ἓνα γενίτσαρον καὶ ἓνα σουρουτζῆ. Ἐκεῖ εὗρε μερικὰ καραβάνια, ἀναμένοντα νὰ ἐκκινήσουν ἀπὸ κοινοῦ εἰς ὀλίγας ἡμέρας. Ὁ γενίτσαρος καὶ ὁ σουρουτζῆς του προσεπάθησαν νὰ τὸν πείσουν νὰ κάμῃ τὸ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἐπέμενε καὶ ὅταν ἠρνήθησαν νὰ τὸν συνοδεύσουν ἤρπασε τὸ ἄλογόν του καὶ ἐξεκίνησε μόνος. Φοβηθέντες, ὅτι θὰ ἔχανε τὸν δρόμον του τὸν ἠκολούθησαν, καί, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν βρῦσιν περὶ τὸ μίλιον ἀπὸ τὸ Καριστιράν, καὶ ἔσταμάτησαν νὰ πιοῦν νερό, ἀπροόπτως περιεκυκλώθησαν ἀπὸ πέντε ὄπλισμένους Ἀλβανούς. Τοὺς τρομακτικούς αὐτοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀνεγνώριζέ τις τότε ἀπὸ τὰ κόκκινα σαρίκια των. Αὐτοὺς ὁ σουρουτζῆς πρὸ ὀλίγου τοὺς ἀνεκάλυψε εἰς χαράδραν, καὶ ὡς πρῶτος ἔτρεξε καὶ διέφυγε, οἱ λοιποὶ συνελήφθησαν καὶ ὠδηγήθησαν ἄνω τῆς κλιτύς εἰς τὸ μοναχικὸ δένδρον. Ἐδῶ ὁ Wood καὶ ὁ γενίτσαρος ἐδέθησαν, καὶ οἱ κλέπτει ἤρχισαν νὰ τοὺς ξεγυμνώνουν. Ὑπὸ τὰς περιστάσεις αὐτάς, ὁ Wood, ὅστις ὠμιλοῦσε καλῶς τὴν τουρκικὴν, εἶπεν ὅτι τοὺς ἐγνώριζε καὶ ὅτι θὰ κάμῃ τὰ παραπόνά του εἰς τὸν κύριόν των, Delhi Khatri, ὅταν φθάσῃ εἰς Βουργάζ. Ἀμέσως εἰς τῶν κλεπτῶν ὤρμησε ἐπάνω του μὲ τὸ γιαταγάνι του καὶ τοῦ ἔκοψε τὸν λαιμόν, καὶ εἰς ἄλλος ἔκαμε τὸ ἴδιον εἰς τὸν γενίτσαρον. Ὁ ὑπηρέτης, τὸν ὁποῖον δὲν εἶχον ἀκόμη δέσει, ὅταν εἶδε τὰ συμβαίνοντα, προσεπάθησε νὰ διαφύγῃ, ἀμέσως ὅμως ἐπυροβόλησαν ἐναντίον του, ἐκεῖνος μὲ ἐτοιμότητα πνεύματος ἔρριψε ἑαυτὸν εἰς τὰ χόρτα, ὅπου παρέμενε ὑποκρινόμενος τὸν φονευμένον. Οἱ λησταὶ ἔρριψαν ἐπάνω του ἐνῶ ἔκειτο πολλὰς βολὰς καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἔκαμαν τὸ σῶμά του διάτρυτον, ἀφῆρσαν ὅ,τι εὔρον εἰς τὰ δέματα καὶ ἀνεχώρησαν ἐγκαταλείποντες τὰ ἀκρωτηριασμένα σώματα τοῦ Wood καὶ τοῦ γενιτσαροῦ νὰ κρέμονται ἀπὸ τὸ δένδρον. Ὁ ὑπηρέτης, ὅστις παρέμεινε ἀβλαβής, ἔσυρε τώρα ἑαυτὸν πρὸς τὰ ἄνω τοῦ λόφου, εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ ὁποίου ἦτο τὸ Καριστιράν. Ἀφίχθεις ἐκεῖ ἔκαμε γνωστὰ τὰ συμβάντα. Ἀποστολὴ σταλεῖσα δὲν κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ τοὺς φονεῖς. Τὰ ἀκρωτηριασμένα σώματα τοῦ Wood καὶ τοῦ γενιτσαροῦ κατεβιβάσθησαν ἀπὸ τὸ δένδρον καὶ ἐτάφησαν οὐχὶ μακρὰν, ὅπου ἀκαλαίσθητος λίθος ἐμφαίνει τὸν τάφον των.

Εἰς τὰς δώδεκα ἐφθάσαμεν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Καριστιράν. Ἡ κωμόπολις κείται ἔξω τῆς ὁδοῦ, ὀλίγας ἑκατοντάδας ὑάρδας πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ παρεκκλίνωμεν τῆς ὁδοῦ μας, δὲν εἰσήλθομεν εἰς αὐτήν. Εἰς τὴν γέφυραν εὔρομεν καλύβην μὲ γέροντα Βούλγαρον, ὁ ὁποῖος ἐπώλει γιαοῦρι καὶ καφέ. Ἐδῶ μᾶς παρέθεσε τὸ πρωινόν μας εἰς πράσινην αὐλήν. Ἀναμίξας ζάχαριν μὲ τὸ γιαοῦρι, τὸ εὔρον πολὺ καλόν, καὶ τὸν ἑαυτόν μου τελείως ἀναζωογονημένον.

Ὅτε ἀπεμακρύνθημεν ἀπὸ ἐδῶ, ἐνεφανίσθη πρὸ ἡμῶν εἰς τὸν ὀρίζοντα ὑπερμεγέθης λόφος καὶ μετὰ μίαν ὥραν εὐρισκόμεθα εἰς τὴν βάσιν του. Ὁ μέγιστος αὐτὸς γήλοφος εἶναι μεγαλύτερος τοῦ ἐν Τροίᾳ, καὶ ἴσως εἶναι ὁ μέγιστος ὅλων τῶν τεχνιτῶν λόφων, οἱ ὁποῖοι ποτε ἀνηγέρθησαν δι' ἀνθρωπίνων χειρῶν. Εἶναι ὅμως γνωστόν, ὅτι εἶναι νεωτέρας κατασκευῆς. Ὅταν ὁ Σουλεϊμὰν Α', τὸ 1528, ἐξεκίνησε ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν νὰ ἐπανακτίσῃ τὴν Βούδαν, κατεσκήνωσε, κατὰ τὸν Καντεμίρ, εἰς τὴν εὐρείαν αὐτὴν πεδιάδα, ὅπως ὄλαι του αἱ δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ἀθροισθοῦν ἐδῶ. Καὶ ὅπως παραμείνῃ μνημεῖον τι τῆς διαβάσεώς του καὶ τῆς ἐκστρατείας του, ἐχρησιμοποίησε κάθε ἄνθρωπον τοῦ στρατοῦ του νὰ ἀνεγείρῃ τὸν λόφον αὐτόν, καὶ ὅταν ἀπετελειώθη, ἔπηξε εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κώνου τὴν σημαίαν τοῦ Μωάμεθ καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ γήλοφος αὐτὸς καλεῖται μέχρι σήμερον ἀπὸ τοὺς Τούρκους Βουγιούκ Σαντζάκ Τεπέ. Ὁμοιάζει καθ' ὅλα ἄλλους λόφους τὸ σχῆμα καὶ τὴν κατασκευὴν, μόνον ὅτι τοὺς ὑπερτερεῖ κατὰ τὸν ὄγκον. Εἶδομεν δύο ἄλλους ἀπὸ κάτω εἰς ἀπόστασιν, καὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴν μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτο ὄρατὸς εἰς τὸν ἀπώτερον ὀρίζοντα.

Οἰαδήποτε καὶ ἂν ὑπῆρξε ἡ γένεσις τῶν τεχνιτῶν αὐτῶν λόφων εἰς τὰς χώρας αὐτάς, εἶναι βέβαιον, ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν, καὶ εἰς ἀρχαίους καὶ εἰς νεωτέρους χρόνους, ἀνηγέρθησαν, ὅχι ὡς τύμβοι, ἀλλὰ δι' ἄλλους σκοποῦς. Βεβαίως προσδίδουν εἰς τὰ μέρη αὐτὰ ἰδιάζοντα χαρακτῆρα. Τὸ ὅτι εἶναι τάφοι προσδίδει εἰς αὐτοὺς καὶ ἑτέραν σημασίαν, ὅτι ταξιδεύει τις ἑκατοντάδας μιλίων μέσον ὑπερμεγέθους νεκροταφείου, ὅπου βλέπει ὁ ὀφθαλμὸς τὰ λοφώδη αὐτὰ μνημεῖα, καὶ ὅπου ἄνδρες τῆς ἀρχαιότητος ἀναπαύονται εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτὴ μοναξιά.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν τὴν καιμόπολιν Βουργάζ, συνηντήσαμεν λείψανα λιθοστρώτων ὁδῶν, κατεσκευασμένων ἀπὸ μεγάλους ἐπιπέδους λίθους. Αἱ ὁδοὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ αἱ τῶν Τούρκων ὁμοιάζουν τόσον, ὥστε δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ κάμῃ τις διάκρισιν μεταξύ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων. Ἀμφότεροι φαίνονται ἀκατάλληλοι καὶ ἐπικίνδυνοι. Μέρος τῆς λεωφόρου αὐτῆς, ἣτις κεῖται ἔξω τῆς παρουσίας ὁδοῦ καὶ ὑψοῦται ὑπεράνω της, εἶναι πλήρης χόρτων καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον εἶναι ἀρχαίας ἐποχῆς. Ἡ ἑτέρα ὅμως, ἣτις ἀποτελεῖ μέρος τοῦ σημερινοῦ δρόμου, εἶναι ἔργον τῶν Τούρκων, καίτοι δὲν διαφέρει κατ' οὐδὲν τοῦ ἄλλου ἢ μόνον κατὰ τὴν ἡλικίαν. Ἀμφοτέρων ἐξ ἴσου δὲν γίνεται χρῆσις. Οἱ Τούρκοι ποτὲ δὲν κατασκευάζουν λιθόστρωτον ἢ διὰ μέσου ἐπιφανείας καλυπτομένης ἀπὸ νερᾶ ἢ διὰ μέσου βαλτωδῶν ἐπιφανειῶν. Εἶναι λεωφόροι διὰ χονδρῶν, μεγάλων μὴ ἐπιπέδων λίθων, τόσον κακῶς συνηρμοσμένων, ὥστε παραμένουν κενὰ μεταξύ των, εἰς τὰ ὅποια διαρκῶς τὸ ἄλογον ὀλισθαίνει καὶ βαδίζει μὲ προσοχὴν καὶ βραδέως μὲ ἄμεσον κίνδυνον νὰ θραύσῃ εἴτε τὰ πόδια του ἢ τὸν λαιμὸν τοῦ ἐπιβαίνοντος. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ ταξιδιωτῆται προτιμοῦν νὰ διέρχωνται διὰ μέσου νεροῦ καὶ λάσπης

μέχρι τῆς ζώνης ἢ νὰ ἀκολουθήσουν τὰ λιθόστρωτα. Ὅτι ἀπομένει ἀπὸ λιθόστρωτα εἰς τὸν τόπον αὐτὸν εἶναι παρομοίαι κατασκευῆς.

Εἰς τὰς τέσσαρας ἐφθάσαμεν εἰς Βουργάζ, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὴν πόλιν διὰ μιᾶς τῶν κακῶς κατεσκευασμένων τοιούτων λεωφόρων. Ἡ πόλις παρουσιάζει καθαρὰν καὶ νοικοκυρεμένην ὄψιν, τὸ ὁποῖον ἐν μέρει ὀφείλει εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς ἀγγειοπλαστικῆς.

Πλησίον, πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, εὐρίσκεται καλῆς ποιότητος γῆ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατασκευάζουν διάφορα εἶδη ἀγγειοπλαστικῆς. Τὰ προϊόντα αὐτὰ τῆς βιομηχανίας των δὲν φέρουν ἐπίχρυσμα, λειαινόνται ὅμως ἐπιμελέστατα καὶ κοσμοῦνται δι' ἐπιχρυσωμάτων, καὶ οὕτω ἐκτιθενται εἰς τὸ παζαρί, τὸ ὁποῖον εἶναι ἢ κυριώτερα ὁδὸς τῆς πόλεως. Τὰ καταστήματα, ὅπου πωλοῦνται, ἔχουν εἰς τὸ ἔδαφος ψάθες καὶ διατηροῦνται καθαρὰ καὶ νοικοκυρεμένα, καὶ τὸ σύνολον προσδίδει πλουσίαν καὶ ἐπιδεικτικὴν ἄποψιν. Διὰ τὴν μικροβιομηχανίαν τῆς πόλεως των εἶναι ὑπερήφανοι οἱ κάτοικοι καὶ πωλοῦν σχετικῶς τὰ προϊόντα των ἀκριβά. Ὅλιγοῖσι ταξιδιωτῶν διέρχονται ἐκεῖθεν χωρὶς νὰ προμηθευθῶν εἶδη τινά. Ἡγόρασα καὶ ἐγὼ μίαν κούπαν, ἓνα φλιτσάνι καὶ τέσσαρες λουλάδες τσιμπουκιοῦ διὰ δώδεκα γρόσια, τὰ ὁποῖα ἐν Κωνσταντινουπόλει θὰ ἠγόραζα εἰς τὴν ἡμισίαν τιμὴν.

Ὁ Dr Clarke (1) ἐνόμισε, ὅτι ἀνεκάλυψε τὸν ποταμὸν Τέαρον ἐν Βουργάζ, ἐκεῖ ὅπου ὁ ρυαξ καλεῖται Deara-deri, παραφθορά, ὡς λέγει, τῆς ὀνομασίας Τέαρος. Ἀπὸ Βουργάζ ἀνεχωρήσαμεν τὴν ἐπομένην εἰς τὰς τρεῖς τῆς πρωίας.

Εὐρισκόμεθα τώρα εἰς τὸ ὄριον τῆς Ρωσικῆς ἐκστρατείας τοῦ 1810. Τὸ κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ δὲν εἶχε προχωρήσει πέραν τῆς Σούμλας. Σμήνη ὅμως Κοζάκων, Τατάρων διέβησαν τὸν ΑἼμον καὶ ἵππευσαν μέχρι τῶν προαστείων τοῦ Βουργάζ, (τὸ ὁποῖον ἀπέχει ὀγδοήκοντα τέσσαρα μίλια ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν), δηώσαντα τὸν τόπον καθ' ὅλην των τὴν διάβασιν.

Περὶ τὰς 9 τῆς πρωίας ἐφθάσαμεν εἰς δάσος. Τὰ δένδρα του ἦσαν τὰ πρῶτα, τὰ ὁποῖα συνηγήσαμεν, ἀφότου εἶχομεν ἀφήσει τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀπόστασιν ἑκατὸν μυλλίων. Τὸ δάσος αὐτὸ ἦτο εὐάρετος ἀλλαγὴ, καὶ ἐξηκολούθησε ἐπὶ τρεῖς ὥρας, μέχρι πλησίον τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Kirklesi, ὅπου ἐφθάσαμεν περὶ μεσημβρίαν. Ἡ λέξις Kirklesi εἶναι σύνθετος τῆς τουρκικῆς λέξεως σημαίνουσης τεσσαράκοντα καὶ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως σημαίνουσης ἐκκλησία, καὶ καλεῖται ἀπὸ ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη εἰς τὴν ἰδίαν των γλῶσσαν ἢ πόλις τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, δὲν κατώρθωσα ὅμως νὰ μάθω τὸν λόγον. Δὲν ὑπάρχουν ἔχνη ἢ παραδόσεις τοιούτων ἐκκλησιῶν εἰς τὴν παροῦσαν πόλιν τοῦ Kirklesi. (2)

1) Οὗτος διῆλθε τὴν Θράκην δέκα ὀκτώ ἔτη πρὸ τοῦ Dr Walsh. Σ. Μ.

2) Περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς πόλεως βλ. *Θρακικά* Γ. Β' σ. 441, 442 Κ. Χατζοπούλου (Σ. τ. Δ.).

Οἱ Τούρκοι λέγουν ἡ ὀρθὴ ὀρθογραφία τοῦ ὀνόματος εἶναι *Kirkkemesi*, σαράντα πρόσωπα, διότι ἡ πόλις ἄλλοτε εἶχεν ἁγιασθῆ, οὕσα ἡ κατοικία ἴσου ἀριθμοῦ ἁγίων ἀνδρῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχουν ἀφιερωμένον μικρὸν τέμενος ἢ μεσοσίτ.

Ἡ *Kirklesi* εἶναι μεγάλος, ρυπαρός, ξρειτωμένος τόπος, ἐγκλείων περὶ τὰς τέσσαρας χιλιάδας οἰκίας, κατοικουμένας ἀπὸ Τούρκους, πολὺ χυδαίων καὶ ἀξέστων τρόπων.

Πρὸς τούτοις ὑπάρχει ἀξιόλογος Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς χιλίων πεντακοσίων οἰκογενειῶν. Ὅταν τὰ πέριξ ἐδῆοῦντο ἀπὸ συμμορίας στρατιωτικῶν ληστῶν, οἱ κάτοικοι πολλῶν μικρῶν πόλεων εὗρον ἀναγκαῖον νὰ περιβάλλωσι τὰ χωρία τῶν μὲ προχώματα πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ ἐνδεχομένην ἀπρόοπτον ἐπίθεσιν. Καὶ αὐτὰ εἶναι ἀκόμη ὄρατὰ εἰς πολλὰς κωμοπόλεις.

Πολλὰ ὅμως ἄλλαι κωμοπόλεις ἐγκατελείφθησαν, καὶ καθ' ὀλοκληρίαν κατεστράφησαν, ὅπως μαρτυροῦν τὰ ἐρείπια τῶν. Ὅσοι ἐκ τῶν κατοίκων διέφυγαν, κατέφυγαν εἰς τὰ μᾶλλον προστατευμένα μέρη. Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ Ἑλληνες πολλῶν μικρῶν συνοικισμῶν ἠθροίσθησαν εἰς *Kirklesi*, ὅπου εἶναι τώρα μεγάλη καὶ εὐημεροῦσα κοινότης. Ἰδρυσαν σχολὴν ἀλληλοδιδασκτικοῦ συστήματος, ὅπου διδάσκεται ἡ ἀρχαία Ἑλληνική, τὸ δὲ ἀλληλοδιδασκτικὸν σύστημα θὰ ἐφαρμοσθῆ εἰς ἄλλην μεγαλυτέραν σχολὴν, ὅπου διδάσκεται ἡ ἀπλο-Ἑλληνική.

Ὁ νεωτερισμὸς αὐτὸς εἰς τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας εἶναι κατὰ τοσοῦτον ἀξιοπαρατήρητος εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν, καθότι μία μόνον ἄλλη σχολή, ὑπάρχει ἐν Τουρκίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ σύστημα αὐτὸ ἐγινε δεκτόν.

Τόσον ἀντίθετον εἶναι τὸ ὄνομα *Kirklesi* εἰς τὴν παρούσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ὥστε, καίτοι ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς εἶναι τόσον πολυάριθμος, δὲν ἔχουν ἐκκλησίαν, καὶ δὲν ἠδυνήθησαν, μετὰ ἐπανειλημμένας αἰτήσεις, νὰ λάβωσιν ἄδειαν νὰ κτίσωσι μίαν.

Ἐξηκολουθήσαμεν ἔφιπποι διὰ μερικῶν πενιχρῶν, ρυπαρῶν ὁδῶν, εἰς τὸν πενιχρότερον ἔτι καὶ ρυπαρότερον σταθμὸν τοῦ ταχυδρομοῦ. Διότι ἐδῶ ἡ ὑπηρεσία τοῦ σουφουτζῆ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔληγε.

Κατόπιν ἀπὸ ἐδῶ οἱ σταθμοὶ συναντῶνται, κάθε δέκα ἢ δώδεκα ὥρας τὰ ἄλογα ἀλλάζονται, καὶ ἡ ταχύτης τοῦ ταξειδίου γίνεται τόσον ταχεῖα, ὅσον τις ἐπιθυμεῖ. Δι' αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν πληρώνει τις μόνον εἴκοσι παράδες ἢ ἡμισυ γρόσιον δι' ἐκάστην ὥραν καὶ ἕκαστον ἄλογον. Δηλαδὴ λαμβάνει τέσσαρα ἄλογα καὶ ἔνοπλον ὄδηγόν, καὶ ταξειδεύει τις ὅσον ταχέως θέλει ἀντὶ πέντε *pence* κατὰ μίλλιον, ἢ μίαν πένναν δι' ἕκαστον ἵππον.

Ὁ σταθμὸς τοῦ ταχυδρομοῦ εἶναι ἀθλία καλύβη, κατασκευασμένη ἀπὸ λίσιπην, μὲ παράθυρα χάριτα. Τὸ ἐσωτερικὸν ὅμως ἔχει καφενεῖον, εἰς μίαν γωνίαν τοῦ ὁποίου ὁ ὑπάλληλος τοῦ σταθμοῦ καὶ τινες νοικοκυραῖοι Τούρκοι ἐκάπνιζαν καὶ ἔπιναν καφέ. Εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν ἐτέθησαν τὸ ἐπα-

νωφόρι καὶ τὰ σακάκια μου καὶ ἔξαπλώθηκα ἐπάνω των, ἀναμένων νὰ λάβω κάτι τι διὰ πρόγευμα.

Ὅταν ὁ Μουσταφᾶς ἦλθε μέσα, τὸν ἠρώτησα κάτι τι εἰς τὴν Ἑγγλικήν, εἰς τὴν ἐρώτησίν μου ὅμως δὲν ἀπήντησεν. Ὑποθέσας ὅτι δὲν ἤκουσε, ἐπανέλαβα τὴν ἐρώτησιν πλέον μεγαλοφώνως. Τότε κατελήφθη μὲ παράδοξον τρεμουῖα. Ἀμέσως σηκώθηκε καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ δωμάτιον. Τὸν εὗρον κατόπιν εἰς τὴν αὐλὴν προσπαθοῦντα νὰ δώσῃ κάποιο μπαχσίσι εἰς τὸν ὑπάλληλον τοῦ σταύλου· τὸ χέρι του, ὅμως ἔτρεμε τόσο, ὥστε οἱ παράδες διεσκορπίσθησαν εἰς τὴν αὐλὴν. Κατόπιν βιαστικὰ μὲ πῆγε ἔξω, καὶ ἀναβαίνων εἰς τὸ ἄλογόν του, ἵππευσε γρήγορα ἀναχωρῶν, ἀφήνων με νὰ τὸν ἀκολουθήσω ὅπως ἡδυνάμην. Τὸν ἠκολούθησα εἰς τὰ περιχώρα τῆς πόλεως, ὅπου ἐσταμάτησεν εἰς Βουλγαρικὸν καπηλεῖον, καί, ἀφοῦ εἰσῆλθεν εἰς Χριστιανικὸν κατάστημα, ἤρχισεν ἢ τρεμουῖά του νὰ ἐλαττοῦται, καὶ προσεπάθησε νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ὄλην ὑπόθεσιν. Οἱ Τοῦρκοι τοῦ τόπου εἶναι τόσο ἀξεστοὶ καὶ ἀμαθεῖς, ὥστε νομίζουν, ὅτι εἶναι προσβολὴ εἰς ἕνα ἄνθρωπον νὰ ἐννοῇ ἄλλην γλῶσσαν ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν. Ὅταν λοιπὸν τοῦ ὠμίλησα εἰς τὴν Ἑγγλικὴν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ ταχυδρόμου, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ, καθόσον θὰ μᾶς ἐξέθετεν ἀμφοτέρους εἰς προσβολὴν καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν δημοφύλων του, οἱ ὅποιοι εὗρισκοντο ἐκεῖ, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν δὲν θὰ εἶχε τὰ μέσα πρὸς ὑπεράσπισίν του. Τοῦτο τοῦ συνέβη, εἶπεν εἰς τὸ ἴδιον μέρος προηγουμένως, καὶ ἀμφοτέρους καὶ ἐκείνον καὶ τὸν κίτριον τὸν ὅποιον συνάδευε, τοὺς ἐπετέθησαν καὶ εὐρέθησαν εἰς μέγαν κίνδυνον. Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι κοινὸν μόνον εἰς τὸ Kirklesi.

Τώρα ἀρχίσαμεν νὰ ταξειδεύωμεν διὰ λογαριασμὸν τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν προσοχὴν ἦτο ἀναγκαῖα νὰ δοθῇ εἰς τὰ δυστυχεῖς ζῶα. Τὸ κανονισμένον εἶναι, ἂν ἀποθάνουν καθ' ὁδὸν μεταξὺ σταθμοῦ καὶ σταθμοῦ, ὁ ταξειδιώτης πληρώνει δι' αὐτά. Δύναται ὅμως νὰ τὰ τρέξῃ μέχρι θανάτου χωρὶς νὰ κατηγορηθῇ διὰ τοῦτο.

Ὁ κατόπιν μας σταθμὸς ἦτο ἡ Fakih, ἀπέχουσα δωδεκάωρον, καὶ ἀπεφασίσαμεν νὰ ἀποζημιωθῶμεν διὰ τὸ μέχρι τοῦδε ταξεῖδι μας καὶ νὰ νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ χρόνου.

Ἐντὸς τεσσάρων ὥρῶν ἐφθάσαμεν εἰς Ereklar, χωρίον κατοικούμενον ἀπὸ Βουλγάρους.

Τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν ἀνατολὴν τῆς σελήνης ἐφθάσαμεν εἰς ἄλλο χωρίον κατοικούμενον καθ' ὀλοκληρίαν ἀπὸ Βουλγάρους, τὸ Doolath Haghe, καὶ ἐδῶ ἀπεφασίσαμεν νὰ διέλθωμεν τὴν νύκτα. Τὸ ὠρισμένον μέρος διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν ταξειδιωτῶν ἦτο ὁ σταθμὸς τοῦ ταχυδρόμου. Ἀλλὰ ἡ ἀθλία ἔλλειψις ἀναπαύσεως εἰς τοιοῦτο μέρος, μὲ ἔκαμε νὰ προτιμῶσθαι καλύβην ποιμένους, ἔστω καὶ ἂν ἦτο τόσο ταπεινὴ καὶ ἐστερημένη κάθε εὐμαρείας.

Ἐπροχωρήσαμεν εἰς τὸ ἀνοικτὸν κέντρον τοῦ χωρίου, ὅπου τὰ ζῶα τῶν

κατοίκων συνηθροίσθησαν. Ἐκεῖ ὁ σουρουτζῆς προχωρήσας εἰς τὸ μέσον, μεγαλοφώνως καὶ εἰς ρυθμικὸν τόνον ἐφώνησε τρεῖς φορὰς: Κι-α-η-ᾶ. Εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ χωρία εἶναι εἰς μόνος Τοῦρκος, ὁ Σουβασῆς δηλαδὴ ὁ διοικητής, ὁ δὲ Κιάγια εἶναι ὁ Βούλγαρος, ὅστις εἶναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς του ὡς βοηθός. Ὁ πρῶτος εἰσπράττει τὸ χαράτσι καὶ τοὺς ἄλλους φόρους, ὁ δὲ δευτέρως ρυθμίζει ὅλας τὰς ἄλλας ὑποθέσεις τοῦ χωρίου. Μετὰ τὴν τρίτην πρόσκλησιν μία φωνὴ ἀπήντησε ἀπὸ ἑνα ὕψωμα καὶ ἰδοὺ ὁ Κιάγια ἐμφανίζεται μὲ δοχεῖον γεμάτο νερὸν ἀπὸ τὸν ποταμὸν. Τοῦ ἐξηγήσαμεν τὴν ἀπόφασίν μας νὰ διέλθωμεν ἐκεῖ τὴν νύκτα, καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει χάνι εἶναι χρέος του νὰ προμηθεύσῃ μίαν καλύβην διὰ κατάλυμα. Ἀφῆκε κατὰ γῆς τὸ νερὸ καὶ ἀμέσως ἦλθε μὴ μᾶς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Μᾶς ἔφερε πρῶτον εἰς καλύβην ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀρκεταὶ γυναῖκες εἶχον ἐξέλθει, καὶ ἤρχισαν νὰ ὀμιλοῦν ὅλαι ὁμοῦ ζωηρῶς, ὅταν κατωρθώσαμεν νὰ ἐννοήσωμεν περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ἐπληροφορηθῆμεν, ὅτι οἱ ἄνδρες τῆς οἰκογενείας ἀπουσίαζαν, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν μόναι γυναῖκες εἰς τὴν κατοικίαν, δὲν ἐνόμιζαν φρόνιμον ἢ ὀρθὸν νὰ δεχθοῦν ξένους. Ἐσεβάσθημεν τὴν ἐπιθυμίαν των καὶ μετέβημεν εἰς ἀναζήτησιν ἄλλης κατοικίας. Τέλος εὑρομεν κατοικίαν μὲ δύο δωμάτια τὸ ἓν τῆς οἰκογενείας καὶ τὸ ἄλλο κενόν. Εἰς τὸ κενὸν δωμάτιον ὑπῆρχε ἑστία, εἰς τὴν ὁποίαν ζωηρὰ φωτιὰ ταχέως εἶχε ἀναφθῆ, ἐσκούπισαν τὸ ἔδαφος, μερικὰ χονδρὰ χαλιὰ ἀπλώθησαν καὶ εἰς ἡμίσειαν ὥραν εὐρέθημεν καλύτερον ἀναπαυμένοι ἢ εἰς τὸ πλεόν καλὸ τουρκικὸ χάνι ἢ καφενεῖον τῆς αὐτοκρατορίας αὐτῆς. Ἡ ἀκόλουθός μας ἐρώτησις ἦτο τί ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωμεν νὰ φάγωμεν, μᾶς ἀπεκρίθησαν ὅμως τίποτε, καὶ οἱ δυστυχεῖς μᾶς ἐξήγησαν τὸν λόγον. Καθ' ὁδὸν τὸ πρῶτὸν συνητήσαμεν μεγάλο ἀπόσπασμα τοπτηδῶν, μὲ τὰς σημαίας καὶ τοὺς ἀξιωματικούς των. Διὰ τὴν κακὴν μας τύχην τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τὴν προηγουμένην νύκτα κατέλυσε εἰς τὸ χωρίον, καὶ τὸ εἶχον ἀπογυμνώσει κατὰ τὴν παραμονὴν των, οὕτως ὥστε οὔτε ἓνα αὐτῶν δὲν ἔμεινε καὶ ἀνεχώρησαν χωρὶς νὰ πληρώσουν οὔτε ἓνα γρόσι. Πράγματι οἱ δυστυχεῖς χωρικοὶ, ἀπληπισμένοι ἀπὸ τοὺς ἐκβιασμούς των, εἶπον, εἰς τόνον ἀπελπισίας, ὅτι τὸ χωρίον των ἦτο καλὸν μόνον νὰ τὸ καύσουν, διότι τίποτε δὲν ἔμεινε, τὸ ὁποῖον νὰ ἀξίζῃ νὰ διασωθῇ. Ἄν τοιαύτη εἶναι ἡ προστασία καὶ ἐνθάρρυνσις, ἢ ὁποία παρέχεται εἰς τοὺς δυστυχεῖς χωρικοὺς, θὰ ἀπαιτήσῃ πολὺν χρόνον νὰ συνοικήσουν τὰς ἐρημωθείσας ἐκτάσεις τῆς Θράκης. Ὁ Κιάγια ἀνεχώρησε ὅμως πάλιν καὶ ἔφερε, ὅταν ἐπέστρεψε, ὀλίγον πρόβειον κρέας, κρασί καὶ ρακί, ἐδώδιμα τὰ ὁποῖα διέφυγαν τοῖς ἐπιδρομεῖς. Καὶ οὕτω, ἢ *bobas* δηλαδὴ ἡ νοικοκυρὰ τῆς οἰκίας μας ἐτοίμασε τὸ θρηπτικὸν βραδυνὸν φαγητόν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπληρώσαμεν ἦτο διὰ τὸ κρασί, ρακί καὶ κρέας ἐξήγητα παραδες, διὰ τὰ ἄλογα καὶ λοιπὰ ἑκατὸν παραδες, ἐν ὅλῳ διὰ φαγητόν καὶ περιποίησην τριῶν ἀτόμων καὶ τεσσάρων ἀλόγων, τέσσαρα γρόσια.

Ἐνεχώρησαμεν εἰς τὰς πέντε μὲ ἀνοικτὸν οὐρανόν. Οἱ πετεινοὶ τοῦ χωρίου ἐχαίρεισαν τὴν πρωΐαν, διότι καὶ μὲ ὅλην τὴν δῆωσιν τῶν Τούρκων, ἂν καὶ αἱ ὄρνιθες δὲν κατώρθωσαν νὰ διασωθοῦν, τοῦλάχιστον οἱ πετεινοὶ ἐσώθησαν, καὶ ἐγὼ ὁμολογῶ δὲν εἶχον ποτὲ ἀκούσει προηγουμένως τοιαύτην συναυλίαν ἀλεκτρονίων. Ἐφαίνετο ὅτι εἰς κάθε κατοικίαν ἦσαν πολλοὶ πετεινοί, καὶ μὲ τὸ πρῶτον σύνθημα ἀπήντησαν εἰς ταχεῖαν διαδοχὴν ἀπὸ κατοικίας εἰς κατοικίαν, καὶ εἰς τὸ τέλος ὅλοι ὁμοῦ. Ἡ συναυλία αὕτη εἶχεν τι τὸ ἀσυνήθως εὐάρεστον καὶ τερπνὸν τῆς φωνῆς καὶ ἐσταμάτησα ἕως οὗ ἐτελείωσε.

Ἀπὸ τὸ Doolath Haghe ἡ ἔκτασις εἶναι δασώδης καὶ λοφώδης, καὶ ἐδῶ ὁ Μουσταφᾶς διὰ πρώτην φορὰν ἐνόμισεν κατάλληλον νὰ ἀρχίσῃ τὸ γαλόπ, διότι ὁ δρόμος δὲν ἦτο πλέον ἀνοικτός καὶ εὐθύς, ἀλλὰ ὑπῆρχον ἐμπόδια, ἦτο ἀνώμαλος καὶ ἐπικίνδυνος. Ἦσθανόμην ἑαυτὸν πολὺ κουρασμένον καὶ ἡ παραμικρὰ ἀκόμη κίνησις μοῦ ἐπροξένοι πόνους. Ἀφοῦ ἵππευα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας κατὰ συνέθειαν, καὶ τὴν νύκτα ἐκοιμώμην μὲ τὰ ἐνδύματά μου κατὰ γῆς, χωρὶς τίποτε νὰ μαλακώνῃ τὸ σκληρὸν καὶ ἀνώμαλον ἔδαφος, παρὰ κανὲν χαλί, δὲν ἐπεθύμουν νὰ πάθω ἀναπόφεικτον βιαίαν κίνησιν. Συνεχῶς ὁ σουρουτζῆς ἠῦξανε τὴν ταχύτητά του, ὁ Τάρταρος τὸν ἐμιμεῖτο, καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ ἀκατανίκητος συνήθεια αὐτῶν τῶν ζώων, ὥστε καὶ τὸ ἰδικό μου ἄλογον ἦτο ἀδύνατον νὰ κρατηθῇ ὀπίσω καὶ οὕτω ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ὅλοι ἐτρέχαμεν ὀλοταχῶς, ἐπάνω εἰς δρόμον, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ νὰ περιπατῇ κανεὶς ἀκόμη ἀπαιτεῖ προσοχὴν. Ἀνερχόμεθα ὑψώματα καὶ κατερχόμεθα κατωφερείας, ἐσκοντάπταμεν εἰς πέτρας καὶ πεσμένα δένδρα καὶ διερχόμεθα μέσα εἰς κλαδιά, ἐβυθίζόμεθα εἰς λάσπην καὶ ἐβρεχόμεθα ἀπὸ τὰ τρέχοντα νερὰ τοῦ βουνοῦ. Ἐπὶ δώδεκα μίλια σχεδὸν δὲν ἐσύραμεν τοὺς χαλινούς, μέχρις οὗ ἐφθάσαμεν εἰς Fakih, τὸν ἀκόλουθον σταθμὸν τοῦ ταχυδρόμου».

**Δύο ταξιδιωτὰι διέρχονται διὰ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν
τὸ 1709 καὶ 1746.**

I

Ἐκ τοῦ κατὰ τὸ 1709 εἰς Κωνσταντινούπολιν ταξιδίου τοῦ πρώτου ἐφημερίου τῆς ἐκεῖ Σουηδικῆς πρεσβείας *Michel Enehan*. Τὸ χειρόγραφον εὑρίσκεται εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Πανεπιστημίου τῆς *Upsala*. Ἡ γαλλικὴ μετάφρασις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. *K. I. Καρατζᾶ*, ἐδημοσιεύθη δὲ ἐν τῇ *Revue Historique du Sud-Est* τοῦ 1929. Παρατίθενται ἐνταῦθα μόνον τὰ περὶ Σαράντα Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν πλησίον αὐτῶν σταθμῶν.

«Τὴν 10 Δεκεμβρίου, ἡ ὥρα ἔξ ἀνεχωρήσαμεν ἔξ Aidus καὶ διεσχίσαμε τὰ Monts Albanais (sic). Ἐν ἄργον καὶ δύσκολον ταξείδιον εἰς τὴν Ρωμανίαν, τὴν ἀρχαίαν Θράκην, ἡ ὁποία κατεκτήθη ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς Γότθους μας, οἱ ὁποῖοι παρέμειναν ὀλίγον καιρόν, ἔχοντες ὡς ἐπίσκοπον τὸν Uiphila. Οὗτος μετέφρασε τὴν Καινὴν Διαθήκην εἰς γοθθικὴν γλῶσσαν, τῆς ὁποίας διατηροῦμεν χειρόγραφον εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Upsala.

Ὁ πληθυσμὸς τῶν μερῶν αὐτῶν ἔχει ἕνα ἰδικόν του τρόπον νὰ ψήνη τὸ ψωμί του. Δὲν ἔχουν φούρνους, ἀλλὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος ἢ ὅταν πεινοῦν, ἀνάπτουν φωτιά ἀπὸ ξηρὰ κλαδιά, μετὰ ταῦτα δὲ κάμνουν μίαν ζύμην ἀπὸ ἄλευρον καὶ ὕδωρ, τὴν ὁποίαν καλύπτουν κατόπιν ἀπὸ στάκτην ψήνοντες οὕτω ἕν εἶδος ἄρτου.

Εἰς τὰς 11, ἡ ὥρα 7, ἀνεχωρήσαμε διὰ Facki (Umurfaki) ὅπου ἐφθάσαμε εἰς τὰς 11 χωρὶς νὰ σταματήσωμεν· εἰς αὐτὰ τὰ μέρη κατεγίνοντο τώρα νὰ σπεύρουν σιτάρι. Τὰ ἄροτρα ἐσύροντο ἀπὸ τέσσερα, πέντε ἢ ἔξ ζεύγη βωδιῶν· τόσον δύσκολον διὰ τὴν καλλιέργειαν ἦτο τὸ ἔδαφος. Στὸ Facki εὐρίσκεται ἕνας μεγάλος λόφος στεφανωμένος ἀπὸ τὰ τεῖχη ἑνὸς ἀρχαίου πύργου. Εἰς τὰς 12 ἐκάναμεν τὴν πορείαν μετὰ τοῦ Cabalneck, ὁπότεν ἀνεχωρήσαμεν εἰς τὰς 7^{1/2}· καὶ Kirkclisie μία μεγάλη καὶ ὠραία πόλις, ὅπου ἐφθάσαμε εἰς τὰς 4^{1/2}· εἰς τὰς 13 ἀνεχωρήσαμε διὰ Burgaz κτλ.»

II

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἰδίου Πανεπιστημίου εὐρίσκεται τὸ χειρόγραφον τοῦ κατὰ τὸ 1746 ταξειδίου τοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Σουηδικῆς Πρεσβείας Παύλου Ζαμτζόγλου, ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Στοκχόλμην, ὅστις συνώδευε τὸν παρὰ τῇ Πύλῃ πρεσβευτὴν καὶ προϊστάμενόν του *Edvard Carlsson* κατὰ τὴν εἰς Στοκχόλμην ἐπιστροφήν. Ἡ μετάφρασις εἶναι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κ. Καρατζᾶ καὶ δημοσιεύεται ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ τοῦ ἔτους 1930.

«Τὴν 25 Ἰουνίου 1746 καὶ τὴν 14 ἡμέραν τῆς σελήνης τῆς ὀνομαζομένης Radjeb 1159 τῆς Ἑγείρας, κατὰ τὰς 10 τὸ πρωὶ ἐγκατελείψαμεν τὴν Κωνσταντινούπολιν, τῆς ἀκολουθίας μας ὁρισθείσης κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Προηγούντο τέσσερες Γενίτσαροι τῆς ὑπηρεσίας τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, καλοὶ Ἴππεις ἐπὶ ὠραίων Ἴππων καὶ στολισμένοι, ἠκολούθουν οἱ θεράποντες ἐνδεδυμένοι κατὰ τὸν τουρκικὸν τρόπον καὶ ὀδηγοῦντες περὶ τρία ἄλογα, δύο καλῶς σελωμένα κατὰ τὸν γαλλικὸν τρόπον, τὸ στόλισμα τῆς κεφαλῆς τοῦ ἑνὸς ἦτο σκεπασμένο μὲ ἄργυρον, ὃχι ἐπίχρυσον μὲ τὸ *carapason*, τὰ ἄκρα τῶν πιστολιῶν εἰς βελουδον *bleu* χρυσοκεντημένον, τὸ ἄλλο ἀφ' ἑτέρου ἦτο στολισμένον μὲ ἄργυρον μὴ ἐπιχρυσωμένον μὲ τὸ *ca-*

παράσπον και τὰ ἄκρα μὲ βελουῶδον κίτρινον κεντημένον μὲ ἄσφυρον. Τὸ τρίτο ἦτο θαυμασία σελωμένο κατὰ τὸν ἀνατολικὸν τρόπον. Ἦρχετο κατόπιν ὁ ἱπποκόμος τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος, Monsieur de la Rüe και ὁ Vezir Aghassi Odabachi Hadji Moustapha Agha μὲ τοὺς ἕξ του Tchohodars-οἱ ὅποιοι προηγοῦντο τῆς ἀμάξης τοῦ κ. ἀπεσταλμένου, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο ὁμοίως οἱ κ. Ζαμτζόγλου και Datant, ὁ πρῶτος ἐκ δεξιῶν, ὁ δεῦτερος ἐξ ἀριστερῶν. Ἦκολούθουν κατόπιν ὁ κύριος Moussa, ὁ Δραγουμάνος κύριος Nicolas Frango, πρόξενος τῆς Σουηδίας εἰς Narda, ὁ κύριος Πέτρος Ζάμπογλου και ὁ κύριος Παῦλος συγγραφεὺς αὐτοῦ τοῦ ἡμερολογίου».

Παραλείποντες τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ σταθμοὺς παραθέτομεν τὰ σχετικὰ μὲ τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας και τοὺς πλησίον τῆς σταθμοῦς.

«Τὴν 30ὴν Ἰουνίου ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Μπουργάζ εἰς τὰς 6 τὸ πρωὶ και ἐφθάσαμεν εἰς Κιρκ-Κιλισὲ εἰς τὰς 2 τὸ ἀπόγευμα. Τὴν 1 Ἰουλίου ἐμείναμεν ἐκεῖ διὰ νὰ ἀλλάξωμεν ἄλογα και ἀμάξας. Ἀφοῦ διωρθώσαμε τὰς ἀποσκευὰς μας, ὁ Ὑπουργὸς ἠῤῥεσθήθη νὰ κάμῃ ἕναν περιπάτον ἐντὸς τῆς πόλεως διὰ νὰ ἴδῃ ἂν εὐρίσκοντο ἀρχαιότητες ἢ ἄλλα ἀξιοπεριεργα. Δὲν εὑρομεν ἐν τούτοις παρὰ παλαιὰ κτίρια ἀρκετὰ ἐρειπωμένα, ἀλλὰ τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ ἀξίῃ νὰ ἀναφερθῇ ἰδιαιτέρως. Τὴν ἐπαύριον 2 Ἰουλίου ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Κιρκ-Κιλισὲ εἰς τὰς 6 τὸ πρωὶ και ἐφθάσαμεν εἰς τὰς 11 εἰς τὴν Erekla (Ereklío), ὅπου ἐλάβαμε τὸ μεσημβρινὸ μας γεῦμα. Εἰς τὰς δύο ἐσυνεχίσαμε, διελθόντες τὴν νύκτα εἰς Kanara, ὅπου ἐφθάσαμε εἰς τὰς 6 τὸ βράδῳ, ἀφοῦ διεσχίσαμε ἕναν τόπον ὀνομαζόμενον Kodjatarla.

Εἰς τὰς 3 Ἰουλίου ἐφθάσαμε κατὰ τὸ βράδῳ εἰς Faky (Umurfaka). Τὴν ἐπαύριον ἐγενματίσαμεν εἰς Kararunag, ὅπου διήλθαμε τὴν νύκτα. Εἰς τὰς 5 τοῦ μηνὸς ἀνεχωρήσαμεν εἰς τὰς 4 τὸ πρωὶ ἀπὸ τὸ Kararunag και κατὰ τὰς 10 περάσαμε μεταξὺ Russukessé και Caradjalar, ἔδραν ἑνὸς τῶν Σουλτάνων τῶν Τατάρων.

Ἐξακολουθοῦντες τὸ ταξειδί μας ἐδειπνήσαμε εἰς Benly. Εἰς τὰς 6 τὸ βράδῳ εἴμεθα εἰς Aidos. Ἐδῶ ἐμείναμε τὴν ἐπαύριον 6 Ἰουλίου. Εἰς τὰς 7 τοῦ μηνὸς ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν πόλιν ἢ ὥρα 4 τὸ πρωὶ. Ἡ ὥρα 7 περίπου εἴμεθα εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν Βαλκανίων βουνῶν, ἐντὸς ἑνὸς τεραστίου δάσους και ἐμπρὸς εἰς ἕνα τρομερὸν ἀνήφορον ὁ ὁποῖος εἶχε θέαν εἰς ἕνα ἀληθινὸν κρημνόν. Ἐπειτα ἀκολουθοῦν ἐξήντα-τρεῖς τρομεραὶ κοιλάδες, ποὺ χρησιμεύουν ὡς καταφύγια τῶν ληστῶν. Εἰς κάθε κοιλάδα ὑπάρχει εἶδος ποταμοῦ, ποὺ πρέπει νὰ διασχίσωμεν. Συχνὰ πρέπει νὰ κάμωμεν μεγάλους γύρους. Ἐν καιρῷ πολέμου ἰδίως αὐτὴ ἡ περιοχή εἶναι πολλὴ ἐπικίνδυνη και κατὰ τὸν χειμῶνα οἱ δρόμοι εἶναι ἀπολύτως ἄβατοι. Τέλος κατὰ τὰς 7 τὸ βράδῳ ἐφθάσαμε εἰς Keuprukeui».

III

Ἴσως οἱ μελετῶντες τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως νὰ ἐνδιαφέρωνται διὰ τὰς κατωτέρω σημειώσεις εὑρισκομένας εἰς κώδικα τοῦ 13ου αἰῶνος τοῦ πρίγκηπος Öttingen-Wallenstein ἐν Maihingen, κατ' ἀντιγραφὴν τῶν Βολλανδιστῶν πατέρων.

Κώδιξ II fol. I (657).

ἐν fol. 180.

Ἐπι ετος ,ΖΛΔ' (1526) ἰδιχθιονι ἰδ', μινι αὐγουστου ἰς τι προτη μερα τετραδι πεντηξμερον οτα εκαῖ ιατριανοπολη, κε τρις εκλισιες ο χριστος, κε ι ωδιγητρια κε ο αγηος στεφανος, κε ο τζεπεχανάς

Ἐπι ετος ,ΖΛΔ ἰδιχθιονι ἰδ' μινι αὐγουστου ἰς τες Κ' μερα δευτέρα εκαψα ι τουρκη το διμητρίων το μαρτιρα ἰς τιν ατριανόπολη ἰς τι φιλαμοξο.

(Ἐδῶ λήγει ὁ κώδιξ).

Ο ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΑΝΟΥΗΛ
(800 — 813)

Εἰς τοὺς ἀρχιερατικούς καταλόγους τοῦ ἀειμνήστου ἁγίου Ἀμασειᾶς κυροῦ Ἀνθίμου Ἀλεξούδη καὶ τοῦ χαλκεντέρου καὶ περισπουδάστου μεσαιωνολόγου Μανουήλ Γεδεῶν μνημονεύεται ὡς μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος ὁ Μανουήλ, μαρτυρήσας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Μουρτάγων, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ αἰμοβόρου βασιλέως τῶν Βουλγάρων Κροῦμου.

Ὁ Κροῦμος ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρου καὶ νικήσας αὐτὸν κατέστρεψε καὶ κατέσφαξε τὸν βυζαντινὸν στρατόν. Ἐλάχιστοι ἐξ αὐτοῦ διεσώθησαν, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Νικηφόρου Σταυράκιος, ὅστις βαρύντατα πληγωμένος κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν.

Ἐπὶ δὲ τοῦ Λέοντος, ὅστις διὰ ραδιοργγιῶν διεδέχθη εἰς τὸν βυζαντινὸν θρόνον τὸν Νικηφόρον, ὁ Κροῦμος ἐληλάτησε ἄνευ ἀντιτάσεως τὴν Θράκην, καὶ ἀφήσας ἐν μέρος τοῦ στρατοῦ του πρὸς πολιορκίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Βυζαντίου, τὸ ὁποῖον ἐπολιορκήσε. Λύσας ὅμως τὴν πολιορκίαν τοῦ Βυζαντίου, ὡς ἀνίσχυρος, διέδραμε τὴν Θράκην καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ἣτις στενῶς πολιορκηθεῖσα ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ παραδοθῇ διὰ λιμοῦ. Παραλαβὼν τότε ὁ Κροῦμος μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς παραδοθέντας κατοίκους, ἀνερχομένους εἰς δέκα χιλιάδας ἄνδρας, ἐκτὸς τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων, ἀνεχώρησεν εἰς Βουλγαρίαν κατ' Αὐγούστον τοῦ 813.

Μεταξὺ τῶν ἀπαχθέντων αἰχμαλώτων ἦσαν οἱ ἐπίσημοι καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Ἀδριανουπόλεως Μανουήλ.

Τὸν Κροῦμον διεδέχθη ὁ υἱὸς του Μουρτάγων, ὅστις ὀνομάζεται κατὰ τὸν βυζαντινὸν Θεοφύλακτον Ὀμβρίταγος ἢ καὶ Ὀρτόμαγος, ἀπὸ δὲ τὸν ἱστορικὸν Γεώργιον Κεδρηγὸν Κρυτάγων. Ἐπ' αὐτοῦ ἐσφάγη ὁ μαρτυρήσας διὰ τὸν Χριστὸν ἀρχιερεὺς Μανουήλ καὶ μετ' αὐτοῦ πολλοὶ ἄλλοι Ἀδριανουπο-

λίται καὶ Θραῖκες εὐρισκόμενοι εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἀφορμὴ δὲ ὑπῆρξε διὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Μανουήλ τὸ γεγονός, ὅτι ἐδίδασκε τὸν Χριστιανισμόν καὶ εἶχε προσηλυτίσει πολλοὺς Βουλγάρους.

Ἰδοῦ πῶς ὁ βυζαντινὸς ἱστορικὸς Γεώργιος Κεδρηνὸς περιγράφει τὰ τοῦ μαρτυρίου :

«Ἐπὶ δὲ Κροῦμος ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων, ταῖς κατὰ Ῥωμαίων (Ἑλλήνων) νίκαις πεφουσημένος, μέγα στρατόπεδον ἀγείρας ἐπολιόρκει τὴν Ἀδριανούπολιν, μηδενὸς χεῖρα ἀντάραι τούτῳ τολμῶντος ἀνυπόπτῳ τυγχάνοντι διὰ τὰς προηγουμένας εὐτυχίας, χρόνον τῇ πόλει παρακαθήσας ἐφ' ἱκανὸν ὠμολόγει ταύτην διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἔνδειαν παραστήσασθαι, πάντας τε τοὺς ἐν αὐτῇ, οἷς ἠριθμεῖτο καὶ ὁ τῆς πόλεως ἀρχιερεὺς Μανουήλ, εἰς Βουλγαρίαν μετέστησε...

Ὁ κλεινὸς ἀρχιερεὺς ἀνόθευτον τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν διατηρήσας πολλοὺς τῶν Βουλγάρων πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μετήγαγε μήπω τοῦ ἔθνους μετηγμένου πρὸς θεοσέβειαν...

Ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Κροῦμου Κρυτάγων, πολλῶ τὸν Κροῦμον νικῶν εἰς θηριωδίαν, θυμοῦ πλήρης καθίσταται καὶ τὸν θεῖον ἀρχιερέα Μανουήλ πρῶτον ἐπειράτο ἠπίως μεταστῆσαι, ἐπεὶ δὲ κρείττονα αὐτὸν κατενόησε καὶ ὑποσχέσεων καὶ ἀπειλῶν, μετὰ πολλὰς αἰτίας, τῷ διὰ μαρτυρίου παρέδωκε θανάτῳ. Καὶ ὁ Μανουήλ ὁ κλεινὸς ἀρχιερεὺς οὕτω τῷ διὰ μαρτυρίου τέλει συνάμα τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐμφανέσι τὴν ἑαυτοῦ ἐπισφραγίζει ζωὴν καὶ πολλοὺς τῶν καθ' αἶμα συνέβη προσηκόντων μαρτυρικῆς εὐκλείας ἀξιωθῆναι. (Γεωργίου Κεδρηνοῦ Τομ. Β' 558).

Τὸ μαρτύριον τοῦ Μανουήλ μνημονεῖται εἰς τὰ παλαιότερα μόνον μνηολόγια, ἡ δὲ ἐκκλησία γεραίρει τὴν μνήμην τοῦ Μανουήλ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀθλησάντων τὴν 22 Ἰανουαρίου.

Καὶ κατὰ τὸν συναξαριστὴν ἔχει οὕτω:

«Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, Μνήμη τῶν Ἁγίων Μαρτύρων Μανουήλ, Γεωργίου, Πέτρου, Λέοντος, Σιωνίου, Γαβριήλ, Ἰωάννου, Λέοντος, Παρόδου καὶ τῶν λοιπῶν τριακοσίων ἑβδομήκοντα ἑπτὰ.

Στχ. Ξίφος Μανουήλ εἰς μέρη τέμνει δύο,
τιμῶντ' ἀτμήτους οὐσίας Χριστοῦ δύο.
Γεώργιον καὶ Πέτρον, οἷς κοινὸν σέβας,
γέμνουσι κοινῇ Δεσπότης κοινῷ χάριν.
Ἄρρηκτον εἶχε τὴν προθυμίαν λέων,
ρήσσοντος αὐτοῦ τοῦ ξίφους τὴν γαστέρα,
δέος ξίφους ταθέντος ἐγγὺς αὐχένων,
μακρὰν Γαβριήλ καὶ μακρὰν Σιωνίου.
Ὅντως στρατηγοί, μὴ πτοούμενοι ξίφος,

Ἰωάννης τε καὶ Λέων οἱ γεννάδαι,
βληθεὶς Πάροδος, χειροπληθῶν ἐκ λίθων,
οὐδὲν παρήλθον ἠδέως τὴν τοῦ βίου.
Τρεῖς πενταρίθμους εἰκάδας κτεῖναν Ξίφος,
συνῆψεν αὐτάς, ἐν δεκαπλῆ ἑπτάδι.

Οὗτοι οἱ Ἅγιοι ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ τόπων ὄντες τὴν Ἄδρια-
νούπολιν κατώκουν, Βούλγαροι δὲ οἱ ἀχάριστοι καὶ ἀγνώμονες ἦκον Ρω-
μαίους καταστρεφόμενοι. Θρακίας δὲ καὶ Μακεδόνας αἰχμαλωτίσαντες καὶ
αὐτὴν τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων κατατρέχοντες ἐν Ἄδριανουπόλει παρεγέν-
οντο καὶ αὐτῇ τρισὶν ἡμέραις παραμείναντες, εἶλον. Ἐπράττετο δὲ ταῦτα
Λέοντος τοῦ δυσσεβοῦς Ἀρμενίου βασιλεύοντος καὶ Κρούμου τοῦ Βουλγα-
ρικοῦ κατάρχοντος ἔθνους. Ἐπεὶ δὲ Κρούμος ἐγκρατὴς ἐγένετο τῆς πόλεως,
ἐξέβαλεν ἕξω πάντας χιλιάδας τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα, σὺν αὐτοῖς δὲ τὸν
ἀγιώτατον Ἐπίσκοπον ἐκβαλὼν, κατὰ τοῦ ἀυχένος ὑπὸ γῆν ριφθέντα πεπά-
τηκε. Κρούμου δὲ τὸ ζῆν ἀπορρήξαντος, Δούκονμος τὴν ἀρχὴν διαδέχεται
καὶ αὐτοῦ κατὰ πόδας τεθνηκότος, Δέτζεγγος ἀρχιὸν τῶν Βουλγάρων γνωρίζεται,
ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος. Ὅς τὸν μέγαν Ἐπίσκοπον Μανουὴλ μέσον
διχάσας καὶ τὰς χεῖρας σὺν τοῖς ὤμοις ἀποτεμὼν βορὰν τοῖς κυσὶ παρέθετο
καὶ ἀορασίᾳ πληγείς ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀναίρεται. Μουρτάγων δὲ τὴν
ἀρχὴν δεξάμενος ἀπαντας τοὺς Χριστιανούς, τοὺς μὴ πειθομένους Χρι-
στὸν ἀρνῆσασθαι, ἐξ ἀνθρώπων ποιεῖ. Καὶ οὓς μὲν δεσμοῖς καὶ στρε-
βλώσειν ὑποβαλὼν, οὓς δὲ ἀπανθρώποις αἰκίαις τιμωρούμενος τῆς πα-
ρούσης ζωῆς ἀπερῆγγυε. Τὸν δὲ ἐν ἀγίοις ἐπίσκοπον Δεβελτοῦ Γεώργιον καὶ
Πέτρον ἐπίσκοπον, ράβδους ἀπανθρώπως κατακόψας, ξίφει τὰς κεφαλὰς αὐ-
τῶν ἀπέτεμεν. Ὡσαύτως καὶ ἕτερον πλῆθος τριακοσίους ἑβδομήκοντα ἐπὶ
τῇ τοῦ Ξίφους τιμωρίᾳ ὑπέβαλε καὶ ἕτερον Λέοντα καὶ Ἰωάννην, τοὺς τῶν
χριστιανῶν στρατηγούς. Λέοντος δὲ τοῦ ἐν ἀγίοις ἐπισκόπου Νικαίας τῇ θέσει
εὐνούχου ξίφει τὴν γαστέρα διέτεμε. Καὶ Γαβριὴλ καὶ Σιώνιον μαχαίρᾳ ἀπέ-
τεμε. Πάροδον δὲ τὸν ἱερώτατον πρεσβύτερον λίθοις βληθῆναι κατεδίκασε
καὶ πολλοὺς ἐθανάτωσεν. Οὐ μόνον δὲ ὁ δυσσεβὴς Μουρτάγων, ἀλλὰ καὶ οἱ
κατὰ διαδοχὴν Βούλγαροι ἄρχοντες πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν διὰ ποικίλων
κολάσεων τῷ θανάτῳ παρέπεμψαν».

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΤΩΝ ΘΡΑΚΩΝ*

V. Ὀνόματα βοτανῶν περιωθέντα ἐκ τῆς Δακικῆς γλώσσης
(Θρακικῆς διαλέκτου ;)

§ 1) Ἐπειδὴ οἱ Δακοί, κατὰ τὸν Μένανδρον, ἦσαν Θρακικὸν φύλον καὶ ὁμόγλωσσοι τοῖς Γέταις⁽¹⁾, καίπερ γεωγραφικῶς διὰ τοῦ Ἰστρου χωριζόμενοι αὐτῶν, οἱ δὲ Γέται ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου ἤδη κατατάσσονται εἰς τοὺς Θρακίας «Θρηίκων ἀνδρειότατοι καὶ δικαιοτάτοι⁽²⁾» καίπερ ὁμόσκειοι, κατὰ τὸν Θουκυδίδην⁽³⁾, τοῖς Σκύθαις, ὅπερ δηλοῖ τὴν μετ' αὐτῶν ἀνάμειξιν, ὅθεν ὁ Διονύσιος⁽⁴⁾ ὑπολαμβάνει αὐτοὺς μᾶλλον Σκύθας, νομίζομεν ὅτι δέον ἐνταῦθα ν' ἀναγράψωμεν καὶ τὰς παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ καὶ τῷ Ψευδαπουληίῳ διασωθείσας ἐνίας Δακικὰς λέξεις (ὀνόματα βοτανῶν), διότι ἐν ταύταις ἐνδέχεται νὰ εὐρίσκωνται καὶ θρακικαὶ τινες ἔνεκα τῆς ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας ἰδίᾳ συμμείξεως τῶν Δακῶν μετὰ τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ἰστρου Θρακῶν.

Σημειωτέον ὅτι ὁ Διοσκουρίδης, ὅστις ἐξῆσε κατὰ τὸν πρῶτον μ. Χ. αἰῶνα ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Κλαυδίου καὶ Νέρωνος καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου του ὠφελήθη ἐκ τοῦ περὶ βοτανῶν τοῦ συγχρόνου του Παμφίλου, οὐδεμίαν Δακικὴν λέξιν ἐμνημόνευσεν, αἱ δὲ ἐν τῷ κειμένῳ του συνώνυμοι ταῖς Ἑλληνικαῖς Δακικαὶ λέξεις εἶναι παρεμβόλιμοι προστεθεῖσαι κατὰ τὸν δεῦτερον καὶ τρίτον μ. Χ. αἰῶνα, ὅποτε ἡ Δακία ἐγένετο Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Wellmann⁽⁵⁾. Ὡσαύτως καὶ τὰ ἐν τῷ γλωσσαρίῳ τοῦ Ψευδαπουληίου ἀπαντῶντα Δακικὰ συνώνυμα προσετέθησαν κατὰ τὸν τέταρτον μ. Χ. αἰῶνα, συνταχθέντι κατὰ τὸν τρίτον καὶ ἀντλήσαντι καὶ ἐκ τοῦ προγενεστέρου ἑαυτοῦ τοῦ Διοσκουρίδου ἔργου.

Τὰ παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ Δακικὰ βοτανῶν ὀνόματα πλὴν τῶν παραλλαγῶν των εἶναι 42, τὰ δὲ παρὰ τῷ Ψευδαπουληίῳ 32, ἐξ ὧν μόνον 20 νέα, τ. ἔ. μὴ ἀναγραφόμενα παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ. Ἐκ τῶν 62⁽⁶⁾ δὲ τούτων Δακικῶν λέξεων ἄλλαι εἶναι, ὡς θὰ καταδειχθῇ ἐκ τῆς ἐτυμολογίας, πρᾶγ-

* Συνέχεια ἀπὸ σελ. 235 Γ'. τόμου.

1) *Στράβωνος*, VII, 3, 13 καὶ 10.

2) *Ἡροδότου*, IV, 93.

3) *Θουκυδίδου*, II, 96.

4) *Διονύσιου* περὶ πλ. 41, 22.

5) *Wellmann*, *Hermes*, τόμ. XXXIII, ἔτ. 1898, σελ. 375, 369.

6) *I. Grimm*, *Geschichte der Deutschen Sprache*, τόμ. I, ἐκδ. 3, Λειψία ἔτ.

ματι Δακικαί (Σκυθικαί καὶ Δακιοθρακικαί), δύο Βησικαί (Θρακικαί), ἄλλαι Λατινικαί καὶ ἄλλαι Ἑλληνικαί, ὅπερ δηλοῖ τὴν γενομένην ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἐπιμειξίαν τῶν ἐθνῶν. Περὶ τῶν παρὰ Διοσκουρίδῃ ἀπαντῶντων Δακικῶν βοτανῶν ὀνομάτων ἠσχολήθη πρῶτος τῷ 1848 ὁ I. Grimm, πειραθεὶς νὰ ἐξημερεύσῃ ταῦτα τῇ βοηθείᾳ τῆς Γερμανικῆς γλώσσης⁽¹⁾, διότι ὑπελάμβανε τοὺς Γέτας ὡς τοὺς ἀρχαίους Γότθους. Ὑστερον τῷ 1854 ἐπεχείρησε τὸ αὐτὸ ὁ Leo τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἰνδικῆς γλώσσης⁽²⁾ καὶ τρίτος ὁ Tomaschek τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν⁽³⁾. Ἐσχάτως δὲ ἡ νέα κριτικὴ τοῦ Διοσκουρίδου ἔκδοσις τοῦ Wellmann⁽⁴⁾ καὶ ἡ τοῦ Ψευδαρπυλίου ὑπὸ τοῦ Howald καὶ Sigerist⁽⁵⁾ ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν καθηγητὴν τοῦ ἐν Σόφρῃ πανεπιστημίου Detschew ν' ἀσχοληθῆ περὶ τῶν Δακικῶν τῶν βοτανῶν ὀνομάτων⁽⁶⁾.

§ 2) *absentium rusticum*:⁽⁷⁾ τὸ παρὰ Διοσκουρίδῃ ἀψίνθιον βαθύπικρον⁽⁸⁾ ἢ λ. Ἑλληνικὴ ἐκ τοῦ ἀψίνθιος-ἄψινθος (α στερητ. + ψίνθος = τέρψις)⁽⁹⁾.

amolusta⁽¹⁰⁾: τὸ παρὰ Διοσκουρίδῃ χαμαίμηλον⁽¹¹⁾. Ἡ λ. σύνθετος κατὰ τὸν Detschew τὸ πρῶτον συνθετικὸν αὐτῆς ὑπομνήσκει τὸ Ἑλληνικὸν μῆλον, δωριστὶ μάλον, τὸ δὲ δεύτερον *usta* (ἀντὶ *asta*, πρβλ. *onustus* λατινιστὶ ἐκ τοῦ *onostos*) εἶναι τὸ Ἰνδογερμανικὸν *od-thi*, ἰταλ. *osth* γερμ. *Ast* ὑπὸ τὴν ἔννοιαν κλάδος⁽¹²⁾. Ὁ Tomaschek ὅμως ὑπολαμβάνει τὸ δεύτερον συνθετικὸν *usta* παραγόμενον ἐκ τῆς ρίζης *od* (δῶ-ᾠδῶδα), ὅθεν καὶ τὸ Ἀρμενικὸν *ust*⁽¹³⁾, ὅπερ φαίνεται ἡμῖν πιθανώτερον διότι οὕτω ἡ λέξις ἀποδίδει καθ' ὅλα τὴν Ἑλληνικὴν σημασίαν τῆς βοτάνης, ἣτις ἐκλήθη χαμαίμηλον «διὰ τὴν πρὸς τὰ μῆλα ὁμοιότητα τῆς ὁσμῆς» κατὰ τὸν Διοσκουρίδην. Ὡστε κατὰ ταῦτα ἡ λ. σημαίνει βοτάνη ἔχουσα ὁσμὴν μήλου καὶ

1) Grimm, Geschichte der Deutschen Sprache, τόμ. I, ἔκδ. 3, Λειψία ἔτ. 1868.

2) Leo, Einige Bemerkungen über die Sprache der Geten. Zeitschrift für vergleich. Sprachforschung, Berlin, III Jahrgang, σελ. 176—194.

3) Tomaschek, Die alten Thraker, II, Teil. I ἔτ. 1894.

4) Wellmann, P. Dioscuridis Anazarbei de materia medica I, V, v. I-III, Berolini ἔτ. 1907-1914. Εἰς ταύτην τὴν ἔκδοσιν γίνονται αἱ παραπομπαὶ κατὰ τὸν Detschew.

5) Howald und Sigerist, Corpus medicorum Latinorum vol. IV Pseudoarpilei liber herbarius, Lipsiae, ἔτ. 1917.

6) Detschew D. Die dakischen Pflanzennamen, Sophia, ἔτ. 1928.

7) *Pseudoarpilei*, XIX.

8) *Διοσκουρίδου*, II, 30.

9) Ἴδε καὶ Detschew αὐτόθι, σελ. 6.

10) *Pseudoarpilei*, XXIII.

11) *Διοσκουρίδου*, II, 146.

12) Detschew, αὐτόθι, σελ. 7.

13) Tomaschek, αὐτόθι, II, 1, σελ. 28.

ἀμφρότερα τὰ ἔτυμα αὐτῆς συμπίπτουσι τοῖς ἑλληνικοῖς *μηλ-ον* καὶ *ὄζω* (ὄδ.) μετὰ τοῦ προσθετικοῦ *α τ. ἔ.* (*ἀ*)*μηλώστη-μηλοῦστα-μολούστα-ἀμολούστα.*

arīana,⁽¹⁾ ἢ συνώνυμος τῇ προειρημένῃ· ἢ λ. Λατινικὴ ἔννοουμένου τοῦ *herba* ἐκ τοῦ *apis* (ἐμπίς;=μέλισσα), τ. ἔ. μελισσόχορτον, ὡς τὸ ὑπὸ τῶν μελισσῶν κατ' ἐξοχὴν ἀγαπώμενον χόρτον.

ἀναρσεξέ, τό· ἢ *ὄνοβρυχίς* ἢ *χαμαίπιτυς* κατὰ τὸν Διοσκουρίδην⁽²⁾. Ἐπειδὴ ἢ βοτάνη φύεται «ἐν καθύγρασι καὶ ἀργοῖς τόποις»⁽³⁾, ὁ Detschew ἐπιτυχῶς διορθοῖ *ἀμαρσεξέ*⁽⁴⁾. Οὕτω τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι τὸ Ἑλληνικὸν *ἀμάρα* (=τάφρος, ὑδραγωγὸς ὄχετός, τέλμα), τὸ δὲ δευτέρον ζητητέον ἐν τῷ Λατινικῷ *secale* (=βρίζα, σήκαλις). Ὁ Detschew ἀναφέρει τοῦτο εἰς τὰς ρίζας *secg-seisg-hetzg* (=θρίον, θάμνος)⁽⁵⁾ ἐκ τοῦ *sek-ska*⁽⁶⁾.

arproprīa⁽⁷⁾, ἢ ὁ παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ *κισσός*⁽⁷⁾. Ἐπειδὴ τὸ φυτὸν ἔρπει καὶ προσκολλᾶται, ζητητέον τὸ πρῶτον συνθετικὸν τῆς λ. ἐν τῷ ῥήμ. ἔρπ-ω. Λατιν. *repro*, τὸ δὲ δευτέρον ἐν τῇ ρίζῃ *pro-pro*, ὅθεν ἢ λ. *πράιος-πράυς*, Ἰνδογερμαν. *prāi. preiþr* (=ἀγαπᾶν) κατὰ τὸν Detschew⁽⁸⁾ ὅθεν σημαίνει ὁ *ἀγαπῶν* ἔρπειν. Ἡ ἑτέρα γραφὴ τῆς λ. *arborria* φαίνεται ἔσφαλμένη· ταύτην σχετίζει ὁ Tomaschek τῷ *arborea*⁽⁹⁾ τ. ἔ. *arborea herba* (=δενδρώδης).

aprus⁽¹⁰⁾, ἢ ἢ *ξυρίς-ῖρις ἀγρία* παρὰ Διοσκουρίδην⁽¹¹⁾· ἢ λ. Λατινικὴ ἐκ τοῦ *aprus* ἀντὶ τοῦ *aper*, ἔνεκα τῆς ὁμοιότητος τοῦ φυτοῦ πρὸς τὴν ὕν (πρβλ. καὶ τὰ φυτὰ *αἰλουρος*, *σκορπίος*, *χαμαιλέον*, *τράγος*, *lypus*⁽¹²⁾).

ἄσα, τό· βέλτιον καθ' ἡμᾶς παροξύτονον, *ἄσα*, τό·=τὸ *βήχιον*, *πετρίνη*, *ἀκρόφυλλον*, *χαμαιγερον*⁽¹³⁾. Ἡ λ. Βησσική, τ. ἔ. Θρακική⁽¹⁴⁾.

βλίσ⁽¹⁵⁾, ἢ =*βλίτον* ἢ λ. ἑλληνική, ἣς ἢ γενικὴ *βλιός*, ὅθεν *βλίτον*, τὸ⁽¹⁶⁾ =λάχανον φυόμενον τὸν μῆνα Ἰούνιον· νεοελληνιστὶ τὸ *βλίτον*.

1) *Pseudoapulei*, αὐτόθι.

2) *Διοσκουρίδου*, II, 160.

3) *Αὐτόθι*.

4) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 8.

5) *Αὐτόθι*.

6) *Pseudoapulei*, XCV.

7) *Διοσκουρίδου*, I, 248.

8) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 9.

9) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1, σελ. 25.

10) *Pseudoapulei*, αὐτόθι.

11) *Διοσκουρίδου*, II, 186.

12) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 9.

13) *Διοσκουρίδου*, II, 124.

14) Ἴδε τὴν ἔτυμολογίαν ἀνωτέρω IV, § 1 ἐν τῇ λ.

15) *Διοσκουρίδου*, I, 191.

16) *Ἀθηναίου*, XIV, 649.

βουδάθλα, ἢ· καὶ κατ' ἀφομοίωσιν βουδάλλα = τὸ βούγλωσσον⁽¹⁾. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν τῆς λ. ἐκ τοῦ βουῶς, τὸ δὲ δεύτερον ζητητέον ἐν τῇ ρίζῃ δα τοῦ ρ. δαίω-δαίνυμι-δαίς (=εὐωχοῦμαι, γεύομαι) μετὰ τῆς καταλήξεως θλα-θλη, σημαίνουσης τὸ ὄργανον (πρβλ. ἱμάσθλη). τ. ἔ. δάθλα, ἢ = τὸ ὄργανον δι' οὗ τις γεύεται, εὐωχεῖται δηλ. ἢ γλῶσσα. Ὡστε κατὰ ταῦτα ἀντὶ τοῦ βούγλωσσον. Τὸ αὐτὸ κατὰ κακὴν γραφὴν *buclata* ἐκ τοῦ βουδάλλα⁽²⁾, ὅθεν καὶ *buclata*⁽³⁾.

γονολῆτα, τὰ=λιθόσπερμον—ἀειώνυχον· ὄνομ. τὸ γονόλητον ἢ γονολῆτον. Ἡ λ. σύνθετος, ἧς τὸ πρῶτον συνθετικὸν γόνος (=σπόρος)—γονή, τὸ δὲ δεύτερον ζητητέον ἐν τῷ λᾶς-λᾶς, δωρ. λεὺς⁽⁴⁾ (=λίθος)· πρβλ. Λητώ, Λατώ· ὅθεν φαίνεται ἡμῖν μεταπλασμὸς τοῦ λιθόσπερμον εἰς γόνον λίθον. Κατ' ἄλλην γραφὴν γουνολήτα, ἧς τὸ α' συνθετικὸν γούνος, ἰωνιστὶ ἀντὶ γόνος.

§ 3) δάκινα, τὰ=λειμώνιον, νευροειδές, λογχίτις⁽⁵⁾. ὁ ἑνικὸς ἀριθμὸς τὸ δάκινον ἐκ τοῦ ρ. δάκ-νω; ὅθεν δάκος=θηρίον ἐρπετὸν παρὰ Σουίδα⁽⁶⁾, ἔξ οὗ δακινὸς—δάκινον.

διελεία, ἢ καὶ διελλείνα=ὑοσκύαμος⁽⁷⁾· *dielina*⁽⁸⁾. Ἡ ρίζα ζητητέα ἐν τῷ ρ. δί-ω δί-ομαι (=φεύγω καὶ τὸ μέσον συνήθως φοβίζω τινά, τρέπω εἰς φυγὴν)· ἐκ τούτου δί-ελος—διέλειος, ὅθεν διέλεια καὶ διέλ(ε)ινος, ὅθεν διέλεινα καὶ διέλλεινα (πρβλ. καλλῶς, διάλλογος)· ἔθεν σημαίνει βοτάνη φοβίζουσα, τρέπουσα εἰς φυγὴν⁽⁹⁾.

διέσεμα, τὸ=φλόμος, λυχνίτις θρυαλλίς⁽¹⁰⁾· ἢ συσχετίσις τῆς λέξεως πρὸς Σλαβικὰ ὀνόματα ὑπὸ τε τοῦ Tomaschek⁽¹¹⁾ καὶ τοῦ Detschew⁽¹²⁾ καὶ ἡ διδομένη ἔτυμολογία δὲν φαίνεται ἡμῖν πιθανή. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν τῆς λέξεως φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ *dies* (ἡμέρα, φῶς λατινιστί), *dia* (ἡμέρα παρὰ τοῖς Κρησί) καὶ *δγδό-διον* (θυσία τελουμένη Θησεῖ δι' ὀκτὼ ἡμερῶν κατὰ τὸν Ἡσύχιον), σανσκρ. *di-*, *di-djami*=φαίνομαι, λάμπω), *dinas* (=ἡμέρα) κτλ. Ἐὰν ἡ ὑπόθεσις τοῦ Detschew ὅτι ἡ λέξις προήλθεν ἐκ

1) Διοσκουρίδου, II, 273-274.

2) *Αὐτόθι*, II, 151.

3) *Pseudoarulei*, XLI.

4) *Grimm*, *αὐτόθι* σελ. 145.

5) Διοσκουρίδου, II, 183.

6) Πρβλ. καὶ *Διοσκόρου Ἄγ.* 798.

7) Διοσκουρίδου II 224.

8) *Pseudoarulei*, IV.

9) Ἴδε καὶ *Detschew*, *αὐτόθι* τὰ περὶ τῆς ἔτυμολογίας ἀνάλογα, σελ. 14.

10) Διοσκουρίδου, II, 258.

11) *Tomaschek*, *αὐτόθι* II, 1, σελ. 32.

12) *Detschew*, *αὐτόθι*, σελ. 15.

τοῦ διέσεμα⁽¹⁾ εἶναι ἀληθῆς, τότε πιθανῶς τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀμα εἶναι ἀντὶ τοῦ ἄμμα (ἐκ τοῦ ἄπτω—ἀπτῆρ—ἀφή), ἀντιστοιχοῦν τῷ θραυαλίς, λυχνίτις, βοηθοῦντος πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ τοῦ Ψευδαπουληίου *diesapter*. ὅπερ ἀντιπαρατίθεται τῷ δισκουριδεῖω διέσεμα ὥστε κατὰ ταῦτα ἰσοδυναμεῖ τῷ *diesapter*—τὸ ἀντικείμενον τὸ ἀνάπτω φῶς, θραυαλίς, λυχνίτις.

diesapter, ὃ καὶ κατ' ἄλλην γραφὴν *diessathel* καὶ *diessachel*⁽²⁾ = διέσεμα. Σύνθετον ἐκ τοῦ *dies* καὶ τοῦ *apter* (ap-ter) ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἄπ-τω—ἀπτρα—ἀπτρίον—ἀφή⁽³⁾. Αἱ λοιπαὶ δύο γραφαὶ φαίνεται ὅτι ἐσχηματίσθησαν κατὰ παρετυμολογίαν ἢ κατ' ἐπίδρασιν ἄλλων ξένων λέξεων.

δουῶδηλα, τὰ = ἀμόρακον, ἀνθεμῖς, μαλάβαθρον⁽⁴⁾. Παρὰ τῷ Ψευδαπουληίῳ, *diodela ziodela*⁽⁵⁾. Ἡ κατὰ τὸν Detschew⁽⁶⁾ σύνθεσις τῆς λέξεως ἐκ τοῦ δουῶ (δύο-duo) καὶ τοῦ δηλα (= *dela*, ρίζ. *del* σχίζειν) = φύλλα, ἐπομένως σημαίνουσης βοτάνην δίφυλλον ἀντίκειται τῇ παρατιθεμένῃ ἀντιστοιχῶ Λατινικῇ λέξει *μυλλεφόλιουμ* (= πολύφυλλον) ὅθεν φαίνεται ἡμῖν ἀπίθανος. Ὁ Tomaschek ὡς πρῶτον συνθετικὸν τῆς λέξεως ὑπολαμβάνει τὸ *du*, ἱραν. *δus* ἑλλην., *δus* ζενδ., καὶ ὡς δεύτερον συνθετικὸν τὸ *od*, ἑλλ. ὄδωδα⁽⁷⁾, ἐπομένως κατ' αὐτὸν ἡ λέξις ἰσοδύναμος τῷ *δυσῶδης*. Ἀνεξήγητος ὅμως φαίνεται ἡμῖν ἡ ἔκπτωσις τοῦ *s* (*δus*), πλὴν ἐὰν ὑποτεθεῖ ὅτι τὸ *δουῶδηλα* εἶναι μεταγραφή κακῆ τοῦ *δυσῶδηλα* (ΔΟΥ ἐκ τοῦ ΔΥC).

dracontos (herba) ἢ (βοτάνη)⁽⁸⁾, ἢ παρὰ τῷ Δισκουριδῇ *λιβανωίς*, *ἰκτερίτις*⁽⁹⁾ ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἢ τοῦ *δράκοντος βοτάνη*.

δύν καθ' ἡμᾶς αἰτιατικὴ ἀντὶ τοῦ *δύ(η)ν*, οὗ ἢ ὀνομαστικῆ *δύ(η)ν*, ἢ = κνήφη, ἢ *κνίδη*⁽¹⁰⁾. Ἄρα αὐτὸ τοῦτο τὸ *δύη*, ἢ, ὅθεν ρῆμα *δυσάω* καὶ *δ-δύνη* = ἀλγηδών, *δυστυχία*, ἐκ τοῦ ρῆμ. *δαίω*, *δαF* (=καίω). Οὕτω δὲ ἡ λ. ἀποδίδει τὴν ἰδιότητα τῆς κνίδης (τσουκνίδα), καιούσης τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιδερμίδα. Ἄπαντ' αὐτὴ καὶ ἡ κακὴ γραφὴ *δικύ*.

ζῆνα, τὰ = κώνειον⁽¹¹⁾ καὶ κατ' ἄλλην γραφὴν *δοκοιζῆνα*⁽¹²⁾. Κατὰ τὸν Detschew σημαίνει βλάβη καὶ ἀντιστοιχεῖ τῷ Ἰρανικῷ *zyanay*—*zianay*—

1) Αὐτόθι, σελ. 15, σημ.

2) *Pseudoarpilei*, LXXII.

3) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 16.

4) *Δισκουριδου*, II, 147.

5) *Pseudoarpilei* IC.

6) *Detschew* αὐτόθι, σελ. 17.

7) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1, σελ. 28.

8) *Pseudoarpilei*, LXXX.

9) *Δισκουριδου*, II, 88.

10) *Αὐτόθι*, II, 251.

11) *Αὐτόθι*, II, 239.

12) Πιθανῶς : «οἱ δὲ δοκοιζῆνα» κακὴ γραφὴ τοῦ : «οἱ δὲ Δάκοι ζῆνα».

zγᾱnā, καὶ τῷ Ἰνδογερμανικῷ *gīnā* ἐκ τῆς ρίζης *geiē* (=ἐξασθενεῖν) καὶ ἀποδίδει τὸ παρὰ Διοσκουρίδῃ παρατιθέμενον οὐλόμενον⁽¹⁾· κατὰ δὲ τὸν Tomaschek εἶναι ἀντὶ τοῦ ζεῖνα, ζένα, ἑλλην. φέννος (=θάνατος κατὰ τὸν Ἑσχίον), ἐκ τῆς ρίζης *gihen*, *gihon* (=παίειν, κόπτειν)⁽²⁾.

ζουούστηρ, τό καὶ κατ' ἄλλην γραφήν ζουούστη=ἀρτεμισία μονόκλωνος⁽³⁾. Ἐκ τοῦ ζῶου+στήρ (=στέαρ) σύνθετον κατὰ τὸν Detschew, (πρβλ. τὰ παρὰ Διοσκουρίδῃ ὡσαύτως σύνθετα ζωόνυχον, ζωοδότιον, ζωόφθαλμον). Παρὰ τῷ Ψευδαπουληίῳ⁽⁴⁾ ἀντιπαρατίθεται τὸ *titumen*, ὅπερ εἶναι κακὴ γραφὴ τοῦ Λατινικοῦ *bitumen* καὶ τὸ *zired* (*zireo*, *zyreo*), ὅπερ εἶναι παρὰ τῷ Πλινίῳ φυτὸν σύριον—σίριον⁽⁵⁾.

§ 4) *καρωπίθλα*, τά,=κατανάγκη, θύρσιον, κῆμας, ἀρκοπόδιον⁽⁶⁾. Κατὰ τὸν Tomaschek, ἐπειδὴ αἱ Θεσσαλαὶ ἐκ ταύτης τῆς βοτάνης κατεσκευάζον φίλτρα, ἢ λέξις σύγκειται ἐκ τῆς ρίζης *κάρω*, λατιν. *carus* (=φίλος προσφιλῆς) καὶ τοῦ *πίθλον*, ἐκ τῆς Ἰνδογερμανικῆς ρίζης *ροι*, *ρο*, *ρί*, ἑλλην. *πί-νω* μετὰ τῆς καταλήξεως *θλον*—*dhlon* (=δι' οὐ τις πίνει, καὶ ποτόν). Ὡστε κατὰ ταῦτα *καρωπίθλον*, πληθ. *καρωπίθλα*=ποτόν ἔρωτος, φίλτρον⁽⁷⁾.

κέρκερ, ὃ=ἀναγαλλίς ἢ φοινικῆ, *σανρῆτις*, *χελιδόνιον*.⁽⁸⁾ Ἡ λέξις Λατινικὴ ἀντὶ τῆς *cerceris*, (πρβλ. *sincer* ἐκ τοῦ *sincerus*, *hilar* ἐκ τοῦ *hilaris*, *baccar* ἐκ τοῦ *baccharis*, *cidar* ἐκ τοῦ *cidaris* κτλ.) πρβλ. καὶ τὰ ἑλληνικὰ *κερκάς* (=ἰέραξ), *κερέξ* (=ὄρνειον), *κερκίς*.⁽⁹⁾ Κατὰ τινα χειρόγραφα λέγεται καὶ *τοῦρα*, τὰ, ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *tus-thus* γεν. *turis*=θύον, θυμίαμα, *λιβανωτός*⁽¹⁰⁾.

κινούβουλα ἢ, ἢ *τά*=βρωωνία *λευκή*, *ψίλωθρον*, *μήλωθρον*, ὄφις *σταφυλή*, ἀρχέλωσις, *κέδρωσις*⁽¹¹⁾. Ὁ Detschew διορθοῖ εἰς *δινούβουλα*⁽¹²⁾. Αἱ ἐτυμολογίαι τῆς λέξεως τοῦ τε Detschew⁽¹³⁾ καὶ τοῦ Tomaschek⁽¹⁴⁾ δὲν φαίνονται ἡμῖν πιθαναί. Παρὰ τῷ Ψευδαπουληίῳ λέγεται *aurametti*, *dinurpula*

1) Detschew, αὐτόθι, σελ. 18.

2) Tomaschek, αὐτόθι, II, 1, σελ. 31.

3) Διοσκουρίδου, II, 125.

4) Pseudapulei, X.

5) Detschew, αὐτόθι, σελ. 19.

6) Διοσκουρίδου, II, 276.

7) Tomaschek, αὐτόθι, II, 1, σελ. 33.

8) Διοσκουρίδου, I, 247.

9) Detschew, αὐτόθι, σελ. 20.

10) Τὸ παρατιθέμενον *κερκεραφρών* πάντως κακὴ γραφὴ ἀντὶ τοῦ: *κέρκερ*, Ἄφροι.

11) Διοσκουρίδου, II, 329.

12) Detschew, αὐτόθι, σελ. 22.

13) Αὐτόθι.

14) Tomaschek, αὐτόθι, II, 1.

(Βησσικῶν) καὶ *discopela*.⁽¹⁾ Τὸ *aurametti* ὀφθαλμοφανῶς εἶναι τὸ Λατινικὸν *αὐριμετέλλουμ* παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ=τὸ *βατράχιον*,⁽²⁾ ἐκ τοῦ *aurum* καὶ τοῦ κοινῷ *metella* (*metula*), *meta*, *metti* (=κῶνος, κωνίσκος). Ὡστε ἡ λέξις εἶναι ἀντὶ τῆς *aurimetella*⁽³⁾. Τὸ *dinipula*, ὅπερ φέρεται καὶ *nipula*⁽⁴⁾, ὁ Detschew ὑπολαμβάνει σύνθετον ἐκ τοῦ *δινου* (Βησσικοῦ), Ἰνδογερμ. *duisno*, λατ. *bini* καὶ τοῦ *pela* (=φύλλον), ἄρα=δίφυλλον, οὗ καὶ συνώνυμον τὸ *discopela*,⁽⁵⁾ οὗ μετασχηματισμὸς *dicotella*.⁽⁶⁾ Καθ' ἡμᾶς πιθανῶς ἡ λέξις σύνθετος ἐκ τοῦ *δίσκος*+*πελα* (=φέλα—φέλλα—φελλός=*λίθος*)=δισκοειδὴς *λίθος* ἕνεκα τοῦ σχήματός του. Πρὸς καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Αἰμου ἐμπόριον τῶν Τραϊανέων *Δισκοδοουράτεια*.⁽⁷⁾

κοαλάμα, ἡ=ποταμογεΐτων, *λειμώνιον*, *πολύνευρον*, *νευροειδές*, *κυνόγλωσσον*.⁽⁸⁾ Τὰ παρατιθέμενα ἑλληνικὰ ὀνόματα δηλοῦσιν ὅτι εἶναι ἡ ἑλληνικὴ λέξις *καλάμη* κατὰ παρένθεσιν τοῦ ο, ὅπερ κυροῖ καὶ τὸ Λατινικὸν *ἀρουδινάλις μίνορ* (*arundarius*—*arundo*=*κάλαμος*). Κατὰ κακὴν γραφὴν φέρεται καὶ *κοαδάμα*.

κοικολίδα, αἰτιατ., *κοικολίς*, ἡ, ἡ ὀνομαστ.=*ἀλικάκκαβος*, *στρύγγος μανιακός*, *δορυκνιον*, *κακκαλίς*.⁽⁹⁾ Φέρεται καὶ *κοικοδίλα*, *κνκωλίδα*, *coecolida*, καὶ *colida*.⁽¹⁰⁾ Ἡ ρίζα *κοικο-κνκω* ζητητέα ἐν τῷ *κόκκνξ*, λατ. *cuculus*, ὅπερ σημαίνει καὶ *στρύγγος*. Ὡσαύτως παρὰ τῷ Ψευδαπουληίῳ⁽¹¹⁾ λέγεται *herba vac(c)ina*, ὅπερ εἶναι τὸ Διοσκουρίδειον *ἔρβα οὐατίκινα*,⁽¹²⁾ δηλ. *vac(c)ina* κατὰ κακὴν γραφὴν.

κοτιάτα ἢ *κοτήατα*, *τά*=*ἄγρωσις* ἢ *ἐπαμήλωτος*, *αἰγικόν*, *ἀμαξίτις*.⁽¹³⁾ Ὁ Grimm⁽¹⁴⁾ ὑπολαμβάνων τὴν λέξιν οὐδέτερον ἐπίθετον πληθ. ἀριθμοῦ συσχετίζει τῷ Λιθουανικῷ *kotas* καὶ ἐρμηνεύει *καυλός*. Ὁ δὲ Tomaschek⁽¹⁵⁾ συσχετίζει αὐτὴν τῷ Ἀρμενικῷ *kot* (=χόρτον, φυτόν) καὶ νομίζει ἐπίθετον. Ὁ

1) *Pseudoarplei*, LXII.

2) *Διοσκουρίδου*, I, 242.

3) *Detschew*, αὐτόθι σελ. 22.

4) *Pseudoarplei*, VII.

5) *Detschew*, αὐτόθι.

6) *Pseudoarplei*, VIII.

7) Ἴδε ἄνωτέρω I, § 5, σημείωσιν ἐν τῇ λέξει.

8) *Διοσκουρίδου*, II, 256.

9) *Αὐτόθι*, II, 231.

10) *Pseudoarplei*, XXII.

11) *Αὐτόθι*.

12) *Διοσκουρίδου*, II, 231.

13) *Αὐτόθι*, II, 192.

14) *Grimm*, αὐτόθι σελ. 146.

15) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1.

Ψευδαπουλήιος παραθέτει καὶ τὸ *parithia*,⁽¹⁾ ὅπερ κατὰ τὸν Detschew εἶναι τὸ Ἑλληνικὸν *παριθεῖα* (δηλ. πόα), οὐ κακὰ μεταγραφαί εἶναι τὰ *parthia* καὶ *percia*.⁽²⁾

κουριοννηκούμ, τό καὶ κατ' ἄλλην γραφὴν *κυριοννηκούμ* = δρακοντία μικρά, ἀρίς, ἐπαρσις, φοινίκιον⁽³⁾. Κατὰ τὸν Detschew ἑλληνικὴ μεταγραφὴ τοῦ λατινικοῦ *curionicum*, ἐκ τοῦ *curionius-curio* κατὰ τὰ εἰς -ικὸς ἐπίθετα, ὅθεν καὶ ὁ τονισμὸς αὐτοῦ. Ἐπίθετον ἀντιστοιχοῦν τῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως *ἐπαρσις*, ἔνεκα τῆς ἐπάρασεως τοῦ *curio* (=φατριάρχου), ὡς προϊσταμένου φατρίας (*curia*)⁽⁴⁾. Κατὰ τὸν Ψευδαπουλήιον λέγεται καὶ *adila*⁽⁵⁾, συνώνυμον τῷ *φοινίκιον*, ἐκ τῆς Ἰνδογερμανικῆς ρίζης *aidh-ādh* (=καίειν, ἐρυθροῦν εἶναι), ἑλλην. *αἶθος*, *αἶθων*, *αἶθωψ*, *αἰθήεις*, μακεδονιστὶ *ἀδῆ* (= οὐρανὸς κατὰ τὸν Ἡσύχιον)⁽⁶⁾, ἄρα=αἰθήρ⁽⁷⁾.

κρουσταίη, ἡ = *χελιδόνιον μέγα*, *δθόνιον*⁽⁸⁾ Ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *crusta* (=λέπος, ὄστρακον), ὅθεν ἐπίθ. *crustanus*. Παρὰ τῷ ψευδαπουλήιῳ φέρεται *eurupillene*,⁽⁹⁾ καὶ κατὰ παραφθορὰν *euripilline*, ὅπερ εἶναι ἑλληνικῆς προελεύσεως ἐκ τοῦ *εὐρύς* + *πίλος* (πρβλ. *πυλέω*, *πίλημα*, *πίλικος*) καὶ ἀντιστοιχεῖ τοῖς: *χελιδόνιον μέγα*, *δθόνιον*, *κρουσάνη* (=ὄστρικοειδής). Τὸ δὲ *καρ'* αὐτῷ *ebustione*⁽¹⁰⁾ εἶναι παραφθορὰ τοῦ *κρουσάνη* κατὰ τὸν Detschew⁽¹⁰⁾.

λάξ, ἡ, = *ἀνδράχνη ἀργία*, *ἀείζων ἄγριον*, *τηλέφιον*⁽¹²⁾. Καὶ παρὰ Ψευδαπουλήιῳ ὡσαύτως *lax*⁽¹³⁾. Ἡ λέξις Λατινικὴ *lax* (=δόλος).

μαντία, ἡ, = *βάτος*⁽¹⁴⁾. Φέρεται καὶ *μαντοία*. Παρὰ Ψευδαπουλήιῳ⁽¹⁵⁾ *mantua*. Κατὰ τὸν Detschew αἱ λέξεις *μαντία*-*mantua*-*mantos* καὶ ἡ *βάτος* εἶναι αἱ αὐταὶ παραγόμεναι ἐκ τῆς Ἰνδογερμανικῆς *dhend-*, γερμαν. *binden* (=συνδέειν)⁽¹⁶⁾. Ὁ Grimm ἐκλαμβάνει τὴν λέξιν ἑλληνικὴν ἀντὶ τοῦ *μαν-*

1) *Pseudoapulei*, LXXVIII.

2) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 26.

3) *Διοσκουρίδου*, I, 233.

4) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 27.

5) *Pseudoapulei*, XIX.

6) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 27.

7) *Hoffmann*, *Die Makedonen*, σελ. 37.

8) *Διοσκουρίδου*, I, 250.

9) *Pseudoapulei*, LXXIV.

10) *Αὐτόθι*.

11) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 28.

12) *Διοσκουρίδου*, I, 195.

13) *Pseudoapulei*, CIV.

14) *Διοσκουρίδου* II, 196.

15) *Pseudoapulei*, LXXXVIII.

16) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 30.

τεία καὶ ἐρμηνεύει θάμνον προφήτην⁽¹⁾, ὁ δὲ Tomaschek⁽²⁾ συσχετίζει τὴν λέξιν τῷ Ἰρανικῷ *mānthāg, month* (=εἶδος κολλητοῖδας).

μίζηλα, ἦ=θύμος⁽³⁾. Κατὰ παραφθορὰν καὶ μίջουλα καὶ μόζουλα. Ἐπειδὴ ὁ Διοσκουρίδης λέγει: «ἔστι δὲ καὶ οὖρητικόν»⁽⁴⁾, ὁ Tomaschek παράγει τὴν λέξιν ἐκ τῆς ρίζης *meig'h*, ἄρμενιστὶ *mizel* (=secum effundere. mingere

§ 5) ὄλμα, ἦ,=χαμαιάκτη, ἔλειος ἀκτῆ⁽⁵⁾. ὁμοίως καὶ παρὰ τῷ Ψευδοπουληίῳ *olma*⁽⁷⁾. Κατὰ τὸν Tomaschek ἀντὶ *uolma*, ἐκ τῆς ρίζης *uel-mol* (=δένειν, κάμπτειν), πρβλ. τὰ Ἑλληνικὰ ἔλυμος, ἀλός, ὄλμος, ἔνεκα τῆς κυλινδροειδοῦς καὶ καλαμοειδοῦς σχεδὸν μορφῆς τῶν κλάδων τῆς⁽⁶⁾. Ἡ λέξις φαίνεται ἡμῖν αὐτῇ ἢ Ἑλληνικῇ ὄλμος ἐκ τοῦ εἶλω, εἰλέω, λατιν. *volvo* ἔνεκα τοῦ ἐσωτερικοῦ κοιλώματος τοῦ φυτοῦ (πρβλ. ὄλμοι=τὰ κοιλώματα τῶν γομφίων ὀδόντων, ὡσαύτως ὄλμος=τὸ ἀνώτατον τοῦ αὐλοῦ μέρος, εἰς ὃ ἐφαρμόζουσιν οἱ αὐλοῦντες τὸ στόμα, λατιν. *pilum*).

ὄρμεα, ἦ,=ὄρμιον ἡμερον⁽⁸⁾. ἀπαντᾷ καὶ ὄρμια. Κατὰ τὸν Detschew εἶναι αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸν ὄρμιᾶ=ὄρμειᾶ κατὰ Λατινικὸν μετασχηματισμὸν τοῦ εἰ εἰς ε⁽¹⁰⁾.

usazila καὶ *azila* καὶ *usazila* καὶ κατὰ παραφθορὰν *atilia* καὶ *usatilia*⁽¹¹⁾=κυνόγλωσσον, σπλήνιον, σκόλυμος⁽¹²⁾. Κατὰ τὸν Tomaschek⁽¹³⁾ τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ὄνομα ζῴου (βοός, προβάτου, ἐλάφου), ἱραν. *oss* ἢ κατὰ τὸν Detschew⁽¹⁴⁾ ἐνέχει τὴν σημασίαν ὤμοπλατη, ἄρμεν. *us* γενικ. *usaj*, ἐκ τοῦ Ἰνδογερμανικοῦ *dmso* (=ὄμος). Τὸ δεύτερον συνθετικὸν *zila* ἢ *ζήλα* =φύλλον κατὰ τὸν αὐτὸν (πρβλ. καὶ μίζηλα).

πόλπουμ, τό,=ἀνηθον τὸ ἐσθιόμενον⁽¹⁵⁾. Κατὰ τὸν Detschew ἐκ τοῦ δημῶδους Λατινικοῦ *polpus*, αἰτ. *polpum*, ὅπερ εἶναι τὸ ἑλληνικὸν πολύπους. Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τῷ Πλινίῳ ὑπὸ τὸν τύπον *pulpus*;⁴ Πρβλ.

1) *Grimm*, αὐτόθι, σελ. 146.

2) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1.

3) *Διοσκουρίδου*, II, 48.

4) *Αὐτόθι*, II, 49.

5) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1, σελ. 27.

6) *Διοσκουρίδου*, II, 322.

7) *Pseudoapulei*, XCII.

8) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1, σελ. 34.

9) *Διοσκουρίδου*, II, 139.

10) *Detschew* αὐτόθι, σελ. 31.

11) *Pseudoapulei*, XCVIII.

12) *Διοσκουρίδου*, II, 274.

13) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1, σελ. 33.

14) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 32.

15) *Διοσκουρίδου*, II, 70.

δὲ ὠσαύτως καὶ παρὰ Θεοφράστῳ καὶ αὐτῷ τῷ Διοσκουρίδῃ φυτὸν πολυπόδιον. Οὕτω δὲ τὸ ὄνομα ἀντιστοιχεῖ τῷ παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ ὠσαύτως παρατιθεμένῳ πολύειδος.

πριάδιλα, ἧ=βρυνονία μέλαινα, ἄμπελος μέλαινα, βουκράνιον⁽¹⁾ ἅπαντᾶ ὠσαύτως καὶ πριαδήλα, πριαδίλλα. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν ἐκ τοῦ Ἰνδογερμανικοῦ *prai-*: *prai-*: *pr*, (ἴδε τὴν λ. *arpropria*)· τὸ δὲ δεύτερον συνθ. ζητητέον ἐν τῇ ρίζῃ *del-* ἐκ τοῦ Ἰνδογερμ. *dail* (=κόπτειν) ὑπὸ τὴν ἔννοιαν φύλλον, κλάδος· ὅθεν=προσφυλὲς φύλλον⁽²⁾. Ὄσαύτως λέγεται καὶ πετρίνα καὶ κατὰ παραφθορὰν πεγρίνα,⁽³⁾ ἀντὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πετρίνη (ἐκ τοῦ πέτρα), ἔνεκα πιθανῶς τῆς σκληρότητος τῶν φύλλων του· πρβλ καὶ τὸ παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ πετρίνη ἀντὶ τοῦ βήχιον⁽⁴⁾.

προδιόρα, ἧ καὶ κατ' ἄλλην γραφὴν προδιόρα, τὰ (;)=ἐλλέβορος μέλας, μελαμπόδιον, πολύρριζον, μελανόρριζον.⁽⁵⁾ Κατὰ τὸν Tomaschek ἀφορῶντα εἰς τὴν ἰδιότητα τοῦ θάμνου τοῦ βλέπειν καὶ διεγείρειν παράγεται ἡ λέξις ἐκ τοῦ Ἰνδογερμαν. *pro* (=όλοτελῶς)⁽⁶⁾ καὶ ἐκ τῆς Ἰνδογερμαν. ρίζης *der* (=σχίζειν, ρηγνύειν) κατ' ἀνάπτυξιν τοῦ ἡμιφθόγγου *i* (*dier*).⁽⁷⁾ Ἐκ τούτου τὸ τοπωνύμιον Διέρνα⁽⁸⁾ οὐδὲν τὸ κοινὸν κατ' αὐτὸν ἔχει πρὸς τὸ *Zerna*, *Tserna* (Ἑλληνικὰ)=μέλας.

προπόδιλα, τὰ,=πεντάφυλλον, πεντάτομον, πενταδάκτυλον, ψευδοσέλιον καλλιπέταλον, πεντάκοινον⁽⁹⁾. Κατὰ μεταγραφὴν καὶ σύμφυρσιν ὠσαύτως προπέδιλα, προπεδουλά καὶ πρεπουδούλα⁽¹⁰⁾. Κατὰ τὸν Ψευδαπουλήιον⁽¹¹⁾ *procedila*, *procila*, ἅτινα κακῶς μετεγράφησαν ἀναμφιβόλως ἐκ τοῦ *prope-dila*. Ἡ λέξις προφανῶς παράγεται ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ προδ-ποδός, δηλοῦσα ὡς ἐπιθετὸν τὸ ἐμπρόσθιον μέρος τοῦ ποδὸς διηρημένον, ὡς ἡ βοτάνη, εἰς πέντε μέρη διὰ τῶν δακτύλων, ἀντιστοιχοῦσα τῷ πενταδάκτυλον, πεντάτομον, πεντάκοινον.

ραθιθίδα, αἰτ. ραθιθίς, ἧ, ὄνομαστική,=ἀστὴρ Ἀττικὸς, ἀστερίσκος, ἀστέριον, βουβώνιον, ὑόφθαλμον⁽¹²⁾. Ἐπειδὴ ὁ Διοσκουρίδης χαρακτηρίζει τοῦτο

1) *Αἰτόθι*, II, 331.

2) *Detschew*, αὐτόθι. σελ. 33.

3) *Διοσκουρίδου*, II, 332.

4) *Αἰτόθι*, II, 124.

5) *Αἰτόθι*, II, 306.

6) δηλ. τὸ πρὸ ὡς μόριον ἐπιτακτικόν, ὡς ἅπαντᾶ ἐν τῇ ἑλλην. γλώσσῃ, οἶον: πρὸσπας, πρόπαλαι, πρόδηλος κτλ.

7) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1, σελ. 33. Ἴδε καὶ *Detschew*, αὐτόθι σελ. 34.

8) Ἴδε ἀνωτέρω I, § 5 ἐν τῇ λ. *Διέρνα Τίερνα*.

9) *Διοσκουρίδου*, II, 200.

10) *Αἰτόθι*.

11) *Pseudoapulei*, II.

12) *Διοσκουρίδου*, II, 268.

ὡς ραβδίον ξυλῶδες, ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν τοῦτο ὡς ὑποκοριστικὸν τοῦ ράβδος, τ. ἔ. ραβδῖς-ραβιδῖς κατὰ παρένθεσιν τοῦ ι, ραδιβῖς-ραβιδῖς κατ' ἐναλλαγὴν τῶν συμφώνων ἐκ τῆς ρίζης ράδ-, Λατιν. *radix*, συγγ. τῶ ράσσω, ράδαμος-ράβδος ἢ ἐκ τῆς ρίζης ρέπ.

ribozasta, ἡ (1)· ἀντὶ τοῦ *peripomasta* κατὰ τὸν Detschew, = ἄρκιον ἢ προσωπίς, προσώπιον, ἀπαρίνη (2). Ἄτεροι μεταγραφαὶ αὐτοῦ κακαὶ ἢ κατὰ μετασχηματισμὸν καὶ σύμφυρσιν *ribobasta*, *peripobasta*. Ὑποτιθεμένου ὅτι εἶναι συνώνυμοι τῶ προσωπίς ἢ προσώπιον δέον νὰ θεωρηθῇ μεταγραφὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ περιπώμαστη ἐκ τοῦ περιπώματος-περιπωμάζω (=περικαλύπτω) κατὰ τὸν Detschew (3).

§ 6) *σαλία*, ἡ, = τράγος, τράγιον, τραγόκερος, σκορπίον (4). Κατὰ τὸν Jokl (5) συγγενὲς τῶ κήλων (ρίζα Ἰνδογερμ. *sk'el*), ἀνάλογον τῶ τραγίον. Ὁ Detschew (6) ὑπάγει τὴν λέξιν εἰς τὴν Ἰνδογερμ. ρίζαν *k'el* (Ἑλλην. κήλον=βέλος), ἱραν. *caiz* (=λόγχη).

σέβα, ἡ, = ἀκτιῆ (7). Ἐκ τῆς ρίζης *k'-eu*, *k'ou-*, *k'u*, λατιν. *cano*, ἑλλην. κόφος, κόφειλος, κύαρ, κύαμος, κύαθος, ἔνεκα τῆς ἔσωτερικῆς κοινότητος τοῦ στελέχους (8), πλήρους ἐντεριώνης.

οικουπνούξ, τό, = ἡρύγγιον, ἔρυγηρίς, κάρυον, μυρόκανθον, μῶλυ (9). Ὁ Detschew θεωρεῖ ὀρθοτέραν τὴν γραφὴν *οικουδνούξ* (10) καὶ ὡς πρῶτον συνθετικὸν λαμβάνει τὴν ρίζαν *rikhā* (=ἄκρα, κορυφή) κατὰ τὸν Tomaschek (11), ὡς δευτέρον δὲ τὸ *dnuk-* ἐκ τοῦ *knud-knu*, λατιν. *nux* (=κάρυον), ἄρα=ἀκανθῶδες κάρυον.

σίροαχ καὶ κατ' ἄλλην γραφὴν *scirpoxax*, ὁ, ἐξ οὗ καὶ αἱ γραφαὶ *simpeax* καὶ *sipotax* (12) = ἀρόγλωσσον, ἄρνειον, προβάτειον, κυνόγλωσσον, ἐπίπλευρον, πολύνευρον (13). Ὁ Detschew διορθοῖ εἰς *scirplox*-οκίμπλαξ καὶ παράγει ἐκ τοῦ οκίμ- (οκίμβος-οκίμπους) καὶ τοῦ πλάξ ἀποβλέπων εἰς τὰ μικρὰ καὶ δμαλὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ καὶ τὴν ἐλαστικότητα τῶν νεύρων αὐτοῦ (14).

1) *Pseudoarplei*, XXVI.

2) *Διοσκουρίδου*, II, 261.

3) *Detschew*, αὐτόθι σελ. 37.

4) *Διοσκουρίδου*, II, 206.

5) *Ebert*, *Reallexicon der Vorgeschichte*, τόμ X, σ. 146.

6) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 38.

7) *Διοσκουρίδου*, II, 322.

8) *Detschew* αὐτόθι, σελ. 39.

9) *Διοσκουρίδου*, II, 27.

10) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 39.

11) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1, σελ. 27.

12) *Pseudoarplei*, I.

13) *Διοσκουρίδου*, I, 198.

14) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 40.

σκιάρη, ἥ,=δίψακον, κροκοδείλιον, χαμαιλέον, όνοκάρδιον (1). Παρά τῷ Ψευδαπουληίῳ *sciare* (2). Ἡ λέξις προφανῶς ἡ Ἑλληνικὴ σκιαρά (σκιαρός), σκιάρα-σκιάρη.

τεύδιλα καὶ τεύδειλα, ἥ,=καλαμίνθη, δομίτις, γλήχων άγορία(3). Παρά τῷ Ψευδαπουληίῳ *tauidela* καὶ κατὰ μεταγραφὴν *tauidila* (4). Κατὰ τὸν Tomaschek ἔνεκα τῆς ἰσχυρᾶς ὀσμῆς του, ἣτις καίει τὴν γλῶσσαν, παράγεται ἔκ τῆς ρίζης *teud* (λατιν. *tundo*) καὶ σημαίνει δριμεῖα βοτάνη (5). Σημειωτέον δὲ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν κύριον ὄνομα *Τεύδας* ἐπὶ νομίσματος τῆς νήσου Κῶ. Πιθανῶς ὅμως νά εἶναι τῆς αὐτῆς ρίζης τοῦ *τευθις* (=εἶδος σηπίας), ὅθεν καὶ *Τευθις* (πόλις Ἀρκαδίας καὶ *Τεῦθις*, ὁ, κύριον ὄνομα). Τὸ *tauidela* εἶναι μεταπλασμός τοῦ *τεύδιλα*, τ.ἔ. *tevdila-teudila-tauidila-tauidela*.

τούλβητα, τά καὶ κατ' ἄλλην γραφὴν *τουλβηλά*, *τουβιλιά*, *τουλλά*=κενταύριον τὸ μικρόν, *λυμνήσιον*, ἔλλεβορότης, ἀμάραντος (6). Κατὰ τὸν Detschew εἶναι ἡ λέξις *τούλβητα*, σύνθετος ἔκ τῆς ρίζης *tul* (ἔλλην. *τυλή*, *τύλος*) καὶ τοῦ *βίλα*. πιθανῶς ἀρχαίου θρακικοῦ ὀνόματος, σημαίνοντος *φυτόν*, *φίτη* καὶ σημαίνει *φυτὸν στελεχῶδες* (7), οὗ συνώνυμον τὸ παρὰ τῷ Ψευδαπουληίῳ ὡσαύτως ἀπαντῶν *tirsosila* καὶ κατὰ μεταγραφὴν *stirsosila* ἢ *stirzosila* καὶ *stirsotila* (8), ὅπερ σύνθετον ἔκ τοῦ λατινιστὶ ἐκφερομένου *tirsus* ἑλληνικοῦ θύρσος καὶ τοῦ *zila*=βοτάνη κατὰ τὸν Tomaschek ἔκ τῆς ρίζης *g'hel* (=πράσινος), πρὸβλ. Λιθουαν. *zole* (=χόρτον), σλαβιστὶ *zelije*, φρυγ. *ζέλκιον* (9). Παρὰ τῷ Ψευδαπουληίῳ ἀπαντᾷ ὡσαύτως ἡ συνώνυμος λέξις *storsoria* καὶ κατὰ μεταγραφὴν *storsoria* (10). Κατὰ τὸν Detschew ἔκ τοῦ Λατινικοῦ *torsoria* (*herba*), ἔκ τοῦ *torsor* (πρὸβλ. *cursorius* ἔκ τοῦ *cursor*, *mictorius* ἔκ τοῦ *mictor*) (11). Πιθανῶς δέ, διότι ἡ βοτάνη λαμβανομένη ὡς φάρμακον ἔνεκα τῆς πικρότητός της ἀποτρίβει καὶ ἐξάγει τὰς ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ ἀνθρώπου ἔλμινθας καὶ ταινίας (12).

1) *Διοσκουρίδου*, II 18.

2) *Pseudoapulei*, XXV.

3) *Διοσκουρίδου*, II, 47.

4) *Pseudoapulei*, XCI.

5) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1, σελ. 27.

6) *Διοσκουρίδου*, II, 12.

7) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 43.

8) *Pseudoapulei*, XXV.

9) *Tomaschek*, αὐτόθι, II, 1, σελ. 26.

10) *Pseudoapulei*, XXV.

11) *Detschew*, αὐτόθι, σελ. 43.

12) *Pseudoapulei*, XXXV.

τρουτράστρα καὶ τουτράστρα καὶ κατὰ διόρθωσιν τοῦ Detschew ρου-
τάστρα (1), ἢ, = κολοκυνθίς, σικύα πικρά (2). Σύνθετος ἢ λέξις ἐκ τοῦ Λατι-
νικοῦ *rutia*, ὅπερ εἶναι τὸ ἑλληνικὸν *ρουτή* (=πήγανον) καὶ τῆς καταλήξεως
astrum-astra (πρβλ. *filia-filiastra* καὶ τὰ παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ *μενιά-
στρουμ*, *ἰχινάστρουμ*, *σωλάστρουμ*)=πικρὰ ἢ ἀγρία βοτάνη(3). Πιθανῶς ὅμως
κατὰ τὸν αὐτὸν ἢ λέξις νὰ προῆλθεν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ὡσαύτως *putrastra*
δηλ. *cucurbita*, (πρβλ. *calvastra calvus*) (4).

χόδελα καὶ κατὰ μεταγραφὴν *δολεχὰ-δοχελά*, ἢ =χαμαίπιτυς, πιτύβρουσις,
θριωνία ἀγρία (5). Κατὰ τὸν Detschew ἢ λέξις προῆλθεν ἐκ τῆς *chordella*,
chordela (ἑλλην. χορδή) κοινῆς Λατινικῆς, ὅθεν διορθωτέα *χορδέλα*(6). Οὕτω
δὲ ἀνταποκρίνεται καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Διοσκουρίδου γινομένην περιγραφὴν
τοῦ φυτοῦ «πόα ἔρπουσα ἐπὶ γῆς, ὑπόκυρτος κτλ.» (7). Μεταπλασμοὶ δὲ τοῦ
χορδέλα φαίνονται καὶ τὰ παρὰ Ψευδαπουληίῳ ἀπαντῶντα συνώνυμα *dor-
dila*, *doctila*, *docdila* κατὰ τὸν Detschew (8).

φιθοφθέθελα, τό καὶ κατὰ κακὴν γραφὴν *φιθοφθαίθελα* καὶ *φιθοφθε-
θέλά*=πολύτριχον, τριχομανές, ἐθενότριχον, κόριον ἔνυδρον, ἄργιον (9). Ὁ
Detschew (10) στηριζόμενος εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ψευδαπουληίου «herba
politricum (πολύτριχον) habet ramulos quas iseta porcina» (11) διορθοῖ
φῖτυ φθέλα ὄξυνούστατα. *Φῖτυ*, τό, ἀντὶ *φῖτυμα* (=βλαστός, γόνος) καὶ *φτέλα*,
πτώσεως γενικῆς τοῦ *φτέλας*, ὁ, ἀντὶ τοῦ *πέλας* (=ἀγριόχοιρος), πρβλ. τὰ
παρὰ Διοσκουρίδῃ ὡσαύτως γόνος *σκορπίου*, *κυνοκεφάλου*, *αἰλούρου*, *οὐρὰ
σκορπίου*, *δρυξ μύδος*, *δράκοντος πόα* (12).

§ 7) Ἐκ τῶν ἐξήκοντα δύο Δακικῶν ὀνομάτων φυτῶν παρὰ τε τῷ Διο-
σκουρίδῃ καὶ τῷ Ψευδαπουληίῳ, κατὰ τὰς γενομένας ἀνωτέρω ἐτυμολογίας
αὐτῶν, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην δεκαοκτὼ εἶναι Ἑλληνικά, ὧν τινὰ με-
ταπεπλασμένα κατὰ τὸ Δακικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα, ἦτοι τὰ: *arsentium*
(ἀψίνθιον), βλίς (βλίτον), *discopela* (δισκοπέλα-δισκοφέλα), *dracontos* (δρά-
κοντος πόα), δὺν (δύη, αἰτ. δύην δύν), *eurapillene* (εὐρουπιλίνη), ζουού-

1) Detschew, αὐτόθι, σελ. 44.

2) Διοσκουρίδου II, 326.

3) Detschew, αὐτόθι, σελ. 44.

4) Αὐτόθι.

5) Διοσκουρίδου, II, 164.

6) Detschew, αὐτόθι, σελ. 48.

7) Διοσκουρίδου, II, 164.

8) *Pseudoapulei*, XXVI, Detschew, αὐτόθι, σελ. 46.

9) Διοσκουρίδου, II, 279.

10) Detschew, αὐτόθι, σελ. 46.

11) *Pseudoapulei*, LI, 102.

12) Detschew, αὐτόθι.

στηρ (ζῶον στήρ), zireo (σίριον), κοαλάμα (καλάμη), ὄλμα (ὄλμος), ὄρμεα (ὄρμειά), parithia (παριθειᾶ), peripomasta (περιπωμάστη), πετρίνα (πετρίνη), ραθιμίδα (ραθιμῖς-ραβδῖς), σκιάρη (σκιαρά), scimplax (σκίμπλαξ), φιθοφθέθελα (φίτυ πτέλα).

Λατινικά εἶναι δεκατέσσαρα, ἦτοι τά: ariana, ἄπρους (aprus-aper), aurumetti (aurometellum), bitumen, κερκέρ (cerceris), κουριοννικούμ (curionicum), κρουστάνη (crustana-crusta), λάξ (lax), πόλπουμ (polpus-πολύπους), storsoria (torsoria herba), τρουτράστρα (rutastrā), χοδέλα (chordela-χορδή), vac(c)ina (vaticina), τοῦρα (thus-thuris, θύον).

Ἑλληνικάς ρίζας ἔχουσι δεκατέσσαρα, ἦτοι τά: adila (αἶθος,-αἶθων-αἶθεις-ἀδι—αἶθιρ), amolusta (α+μῆλον-ὄδ-ωδα), αρροπρία (ἔρπ-ω+πρι-πρα-πραῦς), ἀσῶ (ἀκέων-ἀκῆν, ἀκά), βουδάθλα (βοῦς+δαίω, κατάληξις θλι), γονολῆτα (γόνος+λᾶς-λᾶς-Λητώ), δάκινα (δάκινον-δάκινος-δάκος-δάκνω) διέλεινα (δίω-δίωμα, διέλος-διέλειος), δουώδηλα (δυσ+ὄδωδον), κοικολίδα (κοικολῖς-κόκκιξ), μαντία (βάτος), προπόδιλα (πρὸ ποδός), σαλία (κῆλον), σέβα (κόφος, κόφειλος, κύαρ, κύαμος, κύαθος).

Ἑλληνικάς καὶ Λατινικάς ρίζας ἔχουσι τέσσαρα, ἦτοι τά: ἀμαρσεῖ (ἀμάρα+secale), διέσεμα (dies+ἄμμα-ἄπτω), diesapter (dies+apter—ἄπτω) καρωπίθλα (carus+πί-νω, κατάληξις θλον).

Δακικά δὲ ὑπολείπονται δώδεκα, ἦτοι τά: ζῆνα, dinupela, κινούβοιλα, κοτιάτα, μίξηλα, usozila, πριάδιλα, προδιάρνα, σικουπνούξ, τεύδιλα, τούλβηλα, stirsozila, εἰ καὶ τινὰ τούτων φαίνονται ἐνέχοντα ἑλληνικάς ὡσαύτως ρίζας (dinupela—πέλα—φέλα, πριάδιλα—πρ—πραῦς, σικουπνούξ—nux Λατίν. τεύδιλα—Τεύδας, stirsozila—θύρσος).

Ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι 54% ἐκ τῶν Δακικῶν ὑπολαμβανομένων λέξεων εἶναι Ἑλληνικαὶ καὶ Λατινικαὶ εἰσαχθεῖσαι ἐξ ἅπαντος εἰς τὴν Δακικὴν γλῶσσαν διὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ἀποίκων εἰς τὴν χώραν, 29% ἔχουσι ρίζας Ἑλληνολατινικάς καὶ 19% εἶναι Δακικαὶ λέξεις, εἰ καὶ ἡμίσειαι σχεδὸν τούτων ἔχουσι τὸ ἕτερον τῶν συνθετικῶν τῶν μερῶν Ἑλληνικὸν ἢ Λατινικόν. Δὲν προκύπτει λοιπὸν ἐκ τούτου, ὅτι ἡ Δακικὴ γλῶσσα, θεωρουμένη ὑπὸ τινῶν ὡς ἀδελφὴ τῆς Γετικῆς, ἄρα Θρακικὴ τις διάλεκτος, διακρίνεται πλησιαιότερον πάσης γλώσσης εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ὅτι ἡ θεωρία τῶν νεωτέρων γλωσσολόγων ὅτι ὑπάγεται εἰς τὴν Ἰρανακὴν ὁμοφυλίαν ὡς Σκυθικὴ τις γλῶσσα δὲν εἶναι πιθανή;

Κατὰ τὸν Detschew Ἑλληνικαὶ λέξεις εἶναι δώδεκα ἦτοι αἰ: ζουούστηρ, κρουσταίη, ὄρμεα, σκιάρη, φίτυ-φθέλα, dracontos, syreon, parithia, eurapillene, peripomasta, scimplax, sciare. Λατινικαὶ δεκαεξ, ἦτοι αἰ: ἄπρους, κερκέρ, κουριοννικούμ, λάξ, πόλπουμ, πετρίνα, μουτάστρα, τοῦλα, χορδέλα, absentium, amolusta, abiana, bitumen, uaticina, torsoria, aurumetti. Αἰ δὲ λοιπαὶ τριάκοντα τέσσαρες Δακοθρακικαί, ἦτοι αἰ ἀνασερζέ,

βλίς, βουδάθλα, γονολῆτα, δάκινα, διέλλεινα (=διέλεινα), διέσεμα, δουόδηλα δύν, ζῆνα, καρωπίθλα, δινούβοιλα, κοαλάμα, κοικοδίλα (=κοικοδίλα), κοτί-ατα μαντία, μίζηλα, ὄλμα, πριαδήλα, προδίονα, προπέδιλα, ραθιβίδα, σαλία, σέβα, σικουπνούξ, τεύδιλα, τούλβηλα (=τουλλά), αργορία, diesapter, dipu-ryla, discopela, adila, usazila, tirsozila, ἤτοι 19%, Ἑλληνικαί, 26%, Λατινικαί καὶ 55%. Δακοθρακικαί.⁽¹⁾ Ἐκ τῆς γενομένης ἀνωτέρω παραθέ-σεως τῶν ἔτυμολογιῶν παρ' ἐκάστη λέξει, ἄλλων μὲν ἀσφαλῶν κατὰ τὸ μᾶλ-λον ἢ ἥττον, ἄλλων δὲ πιθανῶν, δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ κρίνη τις στα-τιστικὴ τῶν λέξεων εἶναι ὀρθοτέρα καὶ ἐκ ταύτης νὰ ἐξαγάγῃ τὰ προσήκοντα καὶ πιθανὰ πορίσματα.

§ 8) Στηριζόμενος ὁ Detschew εἰς τὴν ἔτυμολογίαν τῶν παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ καὶ τῷ Ψευδαποληΐῳ μνημονευθέντων ἀνωτέρω Δακικῶν βο-τανῶν ὀνομάτων παρατίθεισιν ἐν τῷ τέλει τῆς μελέτης του πίνακα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκλαμβανόμενων ὡς γνησίων Θρακικῶν λέξεων, ριζῶν καὶ στοιχείων⁽²⁾ μετὰ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν. Ἀντιγράφοντες ἐνταῦθα τοῦτον τὸν πίνακα ἀντι-παρατιθέμεθα εἰς τὰς ἀντιστοιχοῦς Ἑλληνικὰς ρίζας, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώ-μην, ὅπως καταδείξωμεν καὶ διὰ τούτου τὴν ἀμεσωτέραν συγγένειαν τῆς Θρακικῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

ἀd- (=καίειν, ἐρυθροῦν εἶναι), ἔλλην. αἴθ-, αἰθήρ, ἀδ-ῆ (μακεδονιστί).

ἀμαρ- (=τέλεσμα, ἔλος), ἀμάρ-α.

apter (=ἄπτῃς, ἀνάπτῃς), ἄπ-τ-ω, ἄπῃ.

arp- (=ἔρπειν), ἔρπ-ω.

ἀσ- (=ἠσυχάζειν, ἠρεμεῖν), ἀκ-ήν, ἀκ-έων ἀκ-ὰ (δωριστί).

βηλα (=βοτάνη, χόρτον).

βίδα- ἴδη (=ξύλον), ἴδη, Ἴδη.

βλιτ- (=ἠδύς), βλίτον.

* βοιλα (=φύλλον).

βου- (=βοῦς), βοῦς-βούς. βου-.

γόνυ- (=πυκνός), καθ' ἡμᾶς ἐκ τοῦ γόνος-γένος-γίνομαι, γέν- (=σπόρος).

δάθλα (=γλώσσα), δα-ίς, γεν. δαιτ-ός, δαί-ω+καταλήξει θλα-θλη.

δακ- (=δάκνειν), δάκ-ν-ω, δακ-εῖν.

δάκος (=λύκος), δάκ-ν-ω.

δηλα, διλα, διλα, δίλλα (=κλάδος, φύλλον;).

διελ- (=φοβίζειν, δέος ἐμβάλλειν), δί-ω, δί-ομαι.

dies-, διεσ-ί (=φῶς, φωτεινόν), dies Λατιν. δία, διος (εὐ)διος.

dio- δούω (=δύο), δύω.

1) Detschew, αὐτόθι, σελ. 47.

2) Detschew, αὐτόθι, σελ. 56, 4. — Τῶν δι' ἀστερίσκου σημειουμένων λέξεων δὲν εὐρομεν τὰς ἀντιστοιχοῦς ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ρίζας.

- * διορ- (=σχίζειν, ρηγνύειν).
 dipu- (=διπλοῦς), δίς, πρβλ. ἐκεῖ-νος, καθ' ὃ δι-νος.
 disco- (=διπλοῦς;), δίσκος.
 δνουκ- (=κάρυον), πυκ Λατιν.
 δυ- (=καίειν, ἀλγεῖν), δύ-η, ὀ-δύ-νη.
- * ζῆλα, ζῆλα (=βοτάνη, χόρτον).
- * ζην- (=βλάπτειν).
 κοαλάμα (=καλάμη), καλάμη, κάλαμος.
 καρω (=ἔρᾶν), car-us Λατιν.
 κοικο-, κυκω-, κοικωλ- (=κόκκυξ), κόκκυξ.
- * κοι- (=γαλή).
 λητο- (=σπόρος, χῶμα σταγῶν;), καθ' ἡμᾶς λᾶς, λᾶας—λητῶ (λιθος).
- * μαντ-, mant- (=κεντροῖζειν, συνάπτειν, συνδέειν;)
- * μι (=ἡμερος, γλυκύς;)
 ολ- (=κάμπτειν, στρέφειν), εἰλ-έω, εἰλ-ω, ἔλ-υμος.
- * uca (=ἀγέλας;).
 πεδ- (=πούς), πούς, ποδ-ός, πέδ-, πεδῆς-πεζός.
 pela (=φύλλον;), πέλα, φέλ(λα), φελλός.
 πίθλα (=ποτόν), πί-ν-ω, πι- (πι-εῖν) σὺν τῇ καταλήξει θλη.
 ποδ- (=πούς), πούς, ποδ-ός.
- * ρυλα (=φύλλον;)
 ρρί-, ρρι- (=ἀγαπᾶν, προσδένεσθαι, προσκολλᾶσθαι) πρα-ύς, προ-
 προ (=όλοσχερῶς, διαμπάξ), πρό (πρόπαλαι, πρόδηλος).
 σαλ- (=δημητικός, ἀκανθώδης), κῆλ-ον.
 σεβ- (=κοῖλον εἶναι), κοφίλος, κοῖλος.
 σεξε (=σχοῖνος, θρύον), sec-ale Λατιν.
- * σικου (=ἀκανθώδης;).
- * τευ- (=οἰδαίνειν, ὀγκοῦσθαι).
 τευδ- (=καλός, εὐάρεστος), πρβλ. Τεύδας, τευθίς.
 tirso- (=ράβδος, θύρσος), θύρσος.
 τουλ- (πάσσαλος, στέλεχος), τύλ-η, τύλ-ος.

Οὕτω ἐκ τῶν ὑποτιθεμένων ὑπὸ τοῦ Detschew πενήκοντα Θρακικῶν λέξεων καὶ ριζῶν μόνον δεκατρεῖς, αἱ δι' ἀστερίσκου σεσημειωμέναι, ὧν ἡ διδομένη ὑπ' αὐτοῦ ἐρμηνεῖα φαίνεται ἡμῖν ἀμφίβολος, δὲν ἔχουσι ἀντιστοίχους Ἑλληνικὰς ρίζας, τ. ἔ. τὰ 26% τούτων δὲν σχετίζονται πρὸς τὴν Ἑλλην. γλῶσσαν, τὰ δὲ 74% ἔχουσι τὰς αὐτὰς ρίζας ἀπαντώσας ὑπὸ τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Τοῦτο σημαίνει προφανῶς τὴν στενωτέραν συγγένειαν τῆς Θρακικῆς πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἢ πρὸς πᾶσαν ἄλλην γλῶσσαν, ἐπομένως πίπτει ἡ θεωρία, ὅτι ἡ Θρακικὴ γλῶσσα ὑπάγεται εἰς τὴν Ἰρανικὴν ὁμοφυλίαν (satem). Ἀναμφιβόλως δὲν διετέλεσεν

ἄμοιρος ἐπιδράσεως ταύτης ἔνεκα τῆς γειτονείας τῶν Σκυθῶν καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐπιμειξίας τῶν Θρακῶν, ἀλλ' ὑπάγεται εἰς τὴν δυτικὴν ὁμοφυλίαν τῶν Ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν (*centum*), ἔξ οὗ ἐρμηνεύεται καὶ ἡ συγγένεια τῶν Θρακῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας (1).

VI. Κύρια Θρακικὰ ὀνόματα προσώπων.

§ 1. Ὁ κύριος θησαυρὸς τῆς Θρακικῆς γλώσσης εἶναι τὸ ἱκανῶς πλούσιον λεξιλόγιον τῶν κυρίων ὀνομάτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τῶν ποικιλονύμων φύλων, τῶν τοπωνυμιῶν καὶ τῶν τοπικῶν ἐπιθέτων, γνωστῶν ἡμῖν τὸ μὲν ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων, τὸ δὲ ἐκ νομισμάτων καὶ πολλῶν ἐπιγραφῶν. Τούτων πάντων τὰ καταληκτικὰ φαινόμενα εἶναι ἐσχηματισμένα κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἔνια δὲ καὶ κατὰ τὸ τῆς Λατινικῆς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πλείονα τούτων προέρχονται ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ρωμαιοκρατίας καὶ πολλὰ ἐκ τῆς ἐκείθεν τοῦ Αἴμου χώρας, τῆς Μοισίας καὶ τῶν παριστριῶν τόπων, ἔνθα οὐ μόνον ἐπὶ αἰῶνας ἐστάθμευον Ρωμαῖκοὶ λεγεῶνες, ὧν οἱ στρατιῶται ἐστρατολογοῦντο ἐκ παντοδαπῶν τῆς ἀχανοῦς αὐτοκρατορίας ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ἀδιάλειπτος ἦτο ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἡ ἐπιμειξία τῶν Ἰθαγενῶν μετὰ διαφόρων ὁμόρων φύλων καὶ δὴ Σκυθικῶν, πιθανῶς τινὰ τούτων ἐκλαμβανόμενα ὡς Θρακικά, εἶναι ξένα ἐν ποικίλῳ μετασχηματισμῷ, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν ἐλάσσονι ἀναλογία τῶν ἀπαντῶντων ἐν μετασχηματισμῷ καθαρῶς Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν ὀνομάτων.

Αἱ καταλήξεις τῶν κυρίων ὀνομάτων εἶναι: -ος (λατιν. *us*), -Ἄτος, Ἄβρος Βρίλος, Κόσσοσ, θηλ.-η, -Μεστόη, Νήση, Ἄφφη, καὶ -α, -Βίτα, Μάμα, -ας-Βούβας, Βρίλας, Δάδας, Δίξας, -ās, -Σιτᾶς, Βιθᾶς, Ταρσᾶς, -ης, -Βύξης, Δόλης, Τοτόης, Σεύθης, -ις, -Ζάμολξίς, Γίλπερις, Ζήνις, -ίς, (θηλ.), -Βενδίς, Βαζίς, -υς, -Κότυς, Βίθυς, Πόλυς, Σῆλγυς, -ίος, θηλ. -ία -Σαβάζιος, Σάδιος, Ὀρσάλτιος, -Βλουκία, Ταταζία, -ων, Κόσων, -ώ (θηλ.) Θεαβῶ, -ίδης, -Βοσκείδης, -άδης-Μαισάδης, -za, -Tataza, -ix, -Didix, -εύς, -Ροιμηξεύς, Σαγκρεύς, Λιεύς, -α, Μούκα, Δίξα, Κέρξα, Τάτα, ἐκ τῆς Λατινικῆς -οι καὶ -ους, Σίλμους, Σαίκοις, Πίστους ἐκ τῆς Λατινικῆς *us*.

Πρὸς τούτοις εὐχρηστοῦσιν αἱ ὑποκοριστικαὶ καταλήξεις κυρίων ὀνομάτων, -*ula* ἑλλ.-οὐλής, -*ala*, -ἑλλ.-άλας καὶ -ήλας, *Asdula* - Ἀσδούλης, *Dizala* - Διζάλας, *Kobhilas*, *Cerzula*, *Lenula*, *Sintula*, *Zantiula*, ὧν ἔνια τῶν ἔξ ὧν παράγονται δὲν ἀπαντῶσιν, οἷον *Lenus*, *Zantius*, Κώθης. Εὐχρηστό-

1) Ἴδε καὶ *Μηριτίον Ἀποστολίδου*, περὶ τῶν ἀρχαίων Θρακῶν, § 7 καὶ ἐξῆς ἐν τοῖς Θρακικοῖς, σελ. 80 καὶ ἐξῆς, ἔτ. I, 1928, Ἀθῆναι.

ταται δὲ καταλήξεις τῶν ἔθνικῶν ἢ τοπικῶν ἐπιθέτων εἶναι ἢ -ανός, -ηνός, λατιν. -anus, -enus, -inus, σπανίως δὲ εἰς -εύς.

Τὰ σύνθετα κύρια ὀνόματα συνήθως προέρχονται ἐκ παραθέσεως δύο κυρίων ὀνομάτων, ὧν τὸ πρῶτον κατὰ γενικὴν πτώσιν, τὸ δὲ δεύτερον κατ' ὀνομαστικὴν, οἷον: Αὔλου-ζένης ἢ Αὔλουζενις, Μουκα-τραλής ἢ Μουκάτρον-λις, Ρασκου-πόρις ἢ Ρασκούπορις, καὶ καθ' ἑλληνικὴν σύνθεσιν Αὔλόζενις, Ρασκόπορις κτλ. Ἐκ τούτου εἰκάζεται ὑφ' ἡμῶν ὅτι ὑπῆρχεν ἀρχαίωτατα ἔθος παρὰ τοῖς Θραξί τὸ ὄνομα τοῦ παιδὸς νὰ ἐκφωνῆται μετὰ τοῦ τοῦ πατρὸς ὑπονοουμένου τοῦ παῖς ἢ υἱός, ὡς παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν, οἷον ὁ Αὔλου Ζένης, ὁ Μούκα Τράλης, δηλ. ὁ τοῦ Αὔλου παῖς Ζένης, ὁ τοῦ Μούκα παῖς Τράλης κτλ. Ἐξ οὗ εἶτα προήλθον τὰ κύρια ὀνόματα Αὔλουζένης, Μουκατραλής ἢ Αὔλουζενις, Μουκάτραλις, Ρασκούπορις καὶ Αὔλόζενις, Ρασκόπορις. Ἀνάλογα τούτων εἶναι τὰ παρὰ τοῖς νῦν Κρησὶν εὐχρηστοῦντα Μαρομιχελάκις, Παπαδοπετράκις, Μανουσογιαννάκις κτλ.

*Ὡς δεύτερον συνθετικὸν ἐν τοῖς συνθέτοις κυρίοις ὀνόμασιν ἀπαντῶσι συνήθως τὰ ὀνόματα α') Ἄλκης, (πρβλ. ἀλέκ-ω), οἷον Σιτάλκης, Ροιμητάλκης β') Βίθης-Bithus, (πρβλ. Βίτ-ων), οἷον Τραιβίθης γ') Βίστας-Βίστος, οἷον Βοιρεβίστας, Διτύβιστος δ') Βλέπτης, (πρβλ. βλέπ-ω), οἷον Κερσοβλέπτης ε') Ζέλμης-σέλμης. οἷον Ἀβροζέλμης, Αὔλουσελμης, Ἐβρουτέλμης ς') Ζένης-ις, οἷον Αὔλουζένης, Μουκάζενις ζ') Κένθης-ος, -ξένθης, (πρβλ. κεντ-ῶ, κέντρον, Κενθίπη παρὰ Σουίδα, Κενταίβιος παρὰ Κουμανούδη)¹⁾, οἷον Βειθύκενθος, Δορζένθης, Ἑπτακένθης η') Κύθης, (πρβλ. κεύθ-ω), οἷον, Διοσκύθης, Μιλτοκύθης θ') Ὀκος (λατιν. *ocus*, πρβλ. ὄπ-, ὄπ-ωπ-α, ὄπσο-μαι, ὄσσε), οἷον Σάδοκος, Ἀμάδοκος, Σπάρτακος ι') Πόρις (πρβλ. πόλις), οἷον Ἀθρόπορις, Γηπαίπορις ια') Τράλης-ις, (πρβλ. τρέ-ω), οἷον Μουκατραλής, Αὔλουτραλής ιβ') Σῦρος-Sura, οἷον Δήσυρος, Ζισύρος, Μοσα-sura, Diisura. Σπανιώτατα δὲ τὰ: Δρύλης, Ζέρης, Σκῶρις, Σῶκος, Παίθης.

Ὁ Pauli²⁾ ἀριθμεῖ Θρακικὰ ὀνόματα ἀπαντῶντα ἐν συνθέσει ὡς πρῶτον ἢ δεύτερον συνθετικὸν τὰ: *Abra, Bitis, Bista, Buri, Kenta, Kerza Kuta, Diu, Diza, Diti, Doli, Gesta, Muca, Nata, Para, Pol, Pora, Raiska, Sala, Salia, Zana, Talka* (;) *Tia, Trana*, ἅτινα προσηυξήθησαν ἐκ κατόπιν εὐρεθειῶν ἐπιγραφῶν ὡς γενικῶς δὲ καταλήξεις τῶν κυρίων ὀνομάτων τὰς: *ius, cus, lus, nus, sos, sius, tus* καὶ *stos*, ὧν εὐκόλως διακρίνονται αἱ συμπίπτουσαι ταῖς Ἑλληνικαῖς. Ὁ αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς ὀνόμασι, τοῖς τοπωνυμίοις δηλαδή, διαχωρίζει τὰ συνθετικὰ μέρη καὶ πειρᾶται νὰ καθορίσῃ τὴν σημασίαν αὐτῶν³⁾. Ἐρμηνεύει δὲ τὰ: *bara, basta,*

1) Κουμανούδη, συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἑλληνικῶν, ἐν τῇ λ.

2) Pauli G. Eine vorgriechische Inschrift κτλ. σελ. 20.

3) Ἀυτόθι, σελ. 21--24.

damia διὰ τοῦ οἴκος, τὰ *dava*, *dava* διὰ τοῦ οἴκος, ἕδρμα, κτίσμα, πόλις, ὡσαύτως καὶ τὸ *dava* στηριζόμενος εἰς τὸ Ζάλ-θαδα, πόλις τῆς κάτω Μοισίας⁽¹⁾, καὶ τὸ Ζάλ-δαπα, πόλις ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Θρακίας⁽²⁾, τὸ *digus* διὰ τοῦ φροῦριον, ὄχυρόν⁽³⁾, τὸ *leva* διὰ τοῦ πόλις κατὰ τὸν Ἑσχύιον⁽⁴⁾, τὸ *bría*, *mria* ἢ *bréa* διὰ τοῦ πόλις κατὰ τὸν Ἑσχύιον καὶ τὸν Στραβώνα⁽⁵⁾ τὸ *para*, *paros*, *paron* διὰ τοῦ πόρος⁽⁶⁾, τὸ *sapa* διὰ τοῦ πηγῆ, τὸ *stana* διὰ τοῦ τόπος, θέσις, τὸ *stura* διὰ τοῦ ὄχυρωμα, τόπος ὠχυρωμένος ἢ καὶ ἀπλῶς τόπος⁽⁷⁾.

§ 2) Κύρια Θρακικὰ ὀνόματα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἁπλᾶ τε καὶ σύνθετα, ἀπαντῶντα παρὰ τοῖς Ἑλλησι καὶ Λατίνοις συγγραφεῦσιν ἐπὶ νομισμάτων καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς, ὅσα ἠδυνήθημεν νὰ περισυλλέξωμεν συμπληροῦντες ἐκ μεταγενεστέρων συλλογῶν καὶ μερικῶν δημοσιεύσεων⁽⁸⁾ τὸν ὑπὸ τοῦ Dumont-Homolle⁽⁹⁾ φιλοτεχνηθέντα κατάλογον, ἀναγράφομεν τὰ ἀκόλουθα. Σημειωτέον δὲ ὅτι σχεδὸν πάντα τὰ ὀνόματα ἀπαντῶσιν ὑπὸ διαφόρους μετασχηματισμοὺς καὶ ὑπὸ ποικίλην ὀρθογραφίαν ἀναλόγως τῆς προφορᾶς καὶ τῆς περὶ τὴν γραφὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐμπειρίας τοῦ χαράξαντος αὐτὰ ἐπὶ τῶν πλακῶν τεχνίτου. Παρ' ἐκάστῳ δ' ὀνόματι παρατιθέμεθα, ὅπου δυνατόν, τὴν ἐτυμολογίαν αὐτοῦ καὶ τὰς ἀντιστοιχοῦς ρίζας ἢ λέξεις ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ τὴν ἐρμηνείαν.

**Abrys*, ὁ + ἔλλ. *ábrys* (ἄπτω — ἀπαλός) κατὰ ψίλωσιν αἰολιστί. Σύνθ.

1) Ἰωάννου Ἀνιοχέως, σελ. 32.

2) Προκοπίου, περὶ κτισμάτων IV.

3) Ραυλί, αὐτόθι, σελ. 20.

4) Ἴδε ἀνωτέρω, IV, § 4, ἐν τῇ λ.

5) *Αὐτόθι*, IV, § 2, ἐν τῇ λ.

6) Ὡς δεικνύται ὁμοίως ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιγραφῶν, βέλτιον ἐρμηνευτέον διὰ τοῦ: γένος, φυλή, συνοικισμός. Ἴδε καὶ Μυρτ. Ἀποστολίδου, Περὶ Φιλιππουπόλεως, § 3, σελ. 343, Θρακικά, ἔτ. 1928, τόμ. Α' καὶ *Miclosich*, Albanische, Forschungen, 2, 5 = *phara*.

7) Περὶ τῆς ἐτυμολογίας καὶ τῆς σημασίας τῶν τοπωνυμιῶν τῆς Θρακίας ἠσυχολήθη καὶ ὁ *Tomasehek*, ἐν τῷ προμνημονευθέντι συγγράμματι του: Die alten Thraker, ἐν τῷ II μέρει, Die Sprachreste, Personen und Ortsnamen, Wien, ἔτ. 1893-94.

8) ἐν τοῖς: *Sbornic* sa narodno vumotvorenje, Sophia (περιοδικόν), *Bulletin* de la societé archéol. Bulgare, Sophia καὶ de l' Institut archéol. Bulg. Sophia. *Dobrowsky* archeologitscheski isvestia, Sophia. *Kallinka*, Schriften der Balkankommission antiquarische, antiken Denkmäler in Bulgarien, Wien. *Cagnat*, Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes, I, Paris καὶ ἐν τοῖς *Annales* τῶν μουσείων Φιλιππουπόλεως καὶ Σόφιας.

9) *Dumont-Homolle*, Mélanges κτλ. σελ. 542 καὶ ἐξῆς. Δί παραπομπαὶ ἐκρίθη περὶ τὸν ἔνθεκα τοῦ πλήθους νὰ σημειωθῶσι παρ' ἐκάστῳ ὀνόματι.

Ἀβροζέλης και κατὰ μετασχηματισμὸν Ἀβρέτελμις=ὁ ἔχων ἄβρον (ἀπαλὸν) ζελμὸν ἢ ζαλμὸν (=δέρμα),=ἀπαλόδερμος, (ἢ ἂν προῆλθεν ἐκ τοῦ Ἀβρουζέλης=ὁ τοῦ Ἀβρου Ζέλης): Ἀβρούπολις και Ἀβρούπορις=ὁ τοῦ Ἀβρου Πόλις ἢ Πόρις.¹⁾ Ἀβρότονον, ἢ, και κατὰ μετασχηματισμὸν Ἀβρότινος= Ἀβρουλλίς: πρβλ. ἀβρότονον τὸ και ἀβρότονος, ἢ =εὐῶδες και ἀρωματικὸν φυτόν.²⁾ Παρὰ Ξενοφῶντι Ἀβρα-δάτας³⁾, κύριον Περσικὸν ὄνομα.

Ἄδα, ἢ ἄπαντᾶ και ἐν Καρία, θυγάτηρ Ἐκατόμνου και γυνὴ Ἰδριέως;⁴⁾ πρβλ. και Ἄδαι, αἰ, πόλις Αἰολίδος παρὰ τῇ Κύμῃ⁵⁾ και Ἀδαῖος, ὁ, σύνθη-θες ὄνομα παρὰ τε τοῖς Μακεδόσι και τοῖς Ἑλλήσι.⁶⁾ Ἐκ τοῦ ἀδ-εῖν—ἀνδάνειν (=ἀρέσκειν) κατὰ ψίλωσιν αἰολιστί. Ὄθεν Ἄδα=Ἡδύλη και Ἀδαῖος=Ἡδύλος. Συνώνυμον τῷ Σαδαῖος-Σαδάλας, πιθανῶς.

Ἄθως, ὁ (πρβλ. τὰ εἰς -ως νέκυσ, Σῆλυσ, Πόλυς): συνών τῷ Ἄθ-ως ἐκ τῆς ρίζης τοῦ αἰθ-ω, αἰθ-ήρ, αἰθ-ρη ὅθεν=λαμπρός, αἰθριος.

Ἀισιμῶης, ὁ κατὰ τὰ εἰς ἡς πρωτόκλιτα ἄντι Αἰσιμῶης ἐκ τοῦ αἴσιμος (αἴσα),= ἴσιος.

Ἀμάδοκος, ὁ (ἀνάλ. Σπάρτοκος, Σπαράδοκος, Σαράτοκος, Σκόστοκος): Ὁσαύτως ἄπαντᾶ Μήδοκος και Μήτοκος. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν ζητητέον ἐν τῇ ρίζῃ τοῦ μῆδ-ος (βούλευμα, σκέψις), δωριστὶ μᾶδος, ρῆμ μῆδ-ομαι και μέδ-ομαι, λατ. *medeor*—*meditor*, ὅθεν τὰ κύρια ὀνόματα Μέδων, Μήδων τὸ δὲ δεύτερον οκος, λατιν. *ocus*—*oculus* ἐκ τῆς ρίζης οπ (ὄπ-σομαι, ὄπ-ωπ-α, ὄσσε—ὄσσομαι) τοῦ ὄρω κατὰ τροπήν τοῦ π εἰς κ. πρβλ. ἰων: κοῦ κῶς, κοῖος κτλ. ἄντι ποῦ, πῶς, ποῖος και λατιν. *quis*, *quo* κτλ. Τὸ ἀρχικὸν α ὑποληπτέον ὡς προθετικόν, πρβλ. Μάρδος—Ἀμαρδος.⁷⁾ Ἐπομένως Ἀμάδοκος=συνετός—πινυτός, συνώνυμον τῷ δαίφρων.

Ἄρδης και Ἄρδης, ὁ ἐκ τῆς ρίζης τοῦ ἄρδ-ω, ἄρδ-εῦω, ἄρα=ἄρδευτής, ποτιστής, πρβλ. και τὰ ὀνόματα τῶν ἐν Θράκῃ ποταμῶν Ἄρζος και Ἄρ-τισός.

Ἀρτίλας, ὁ μετασχηματισμὸς τοῦ Ἀρτίλος κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰς —λας κυρίων ὀνομάτων (πρβλ. Βρίλας, Σαδάλας, Λιζάλας). Ἐκ τοῦ ἄρτιος (ρίζ. ἄρ—, ἀραρίσκω=προσαρμόζω). Ἄρα=ἄρμόδιος, κατάλληλος.

Ἀσβόλις, ὁ κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ Ἀσβόλιος, (πρβλ. Ἀπολλώνιος, Διονύσις, Αὐρήλις, Δημήτρις κτλ.), ἐκ τοῦ ἀσβόλη (=αἰθάλη πυρός, στάκτη). Ἄρα=αἰθαλδεῖς, στακτόχρους, φαιός. Ἀσβολος παρ' Ἡσιόδῳ εἰς τῶν Κενταύ-

1) Ἴδε κατωτέρω ἐν τῷ ὀνόματι πόλυς-πόρις.

2) Νικάνδρου, Θηριακά, 66, 91.

3) Ξενοφῶντος, Κ. Π. V, 1,1. IV·1, 45.

4) Ἀρριανῶ, Α. Ἄν. I, 23, 7, 7.

5) Στράβωνος, XI, 13,3.

6) Ἀρριανῶ, Α. Ἄν. I. 22, 7 και 7.

7) Στράβωνος, XI, 13, 3.

ρων,⁽¹⁾ καὶ λατιν. *Asbolus* παρ' Ὀβιδίῳ εἰς τῶν κυνῶν τοῦ Ἀκταίωνος,⁽²⁾ προφανῶς ἐκ τοῦ χρώματός των.

³*Ἀσδης*, ὁ καὶ ὑποκορ. ³*Ἀσδοῦλης*, λατιν. *Asdula* πρβλ. *ἄσδος* (=στήλη λιθίνη).⁽³⁾ Ὅθεν πιθανῶς=στηλίτης, Θεός τις ἐπιχώριος ἢ μᾶλλον ἥως παριστάμενος ἐν στήλῃ, εἶδος Ἐρμού. Ἀλλὰ καὶ ³*Ἀσδυνις*, ἢ, νῆσός τις κατὰ τὴν Μοίριδος λίμνην, ἣς ὁ κάτοικος ³*Ἀσδυνίτης*, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον.⁽⁴⁾

³*Ἄτας*, ὁ πρβλ. *ἄτος* (=εὔρος κατὰ τὸ μέγα ἐτυμολογικόν), ἢ *ἄατος* (=ἄκόμεστος, ἀχόρταστος). Ὅθεν ἢ εὐρὺς ἢ ἀκόμεστος, λαίμαργος, ἀδηφάγος.

Αυζα, ὁ πρβλ. *αὐδῆ* (=λαλιά), ἄρα=αὐδήεις, λάλος. Σύνθ. *Ἀτζάτραλις*, *Ἀτζάκινθος*.

Ἀῦλος, ὁ λατιν. *Aulus*, οὗ ἔκτενέστερος τύπος *Auliusus* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Auluisis*. Ἀπαντᾷ συνήθως ἐν συνθέσει ὡς πρῶτον συνθετικὸν ἐν τοῖς *Ἀβλουβεισταβάκης*, *Ἀβλουζένης* καὶ *Ἀβλούζενις* καὶ κατὰ συγκοπὴν *Ἀβλενις* (πρβλ. *Ἐπτέζενις*—*Ἐπιτενις*—*Ἐπτένης*, *Νερουζένης*—*Νερένης*), λατιν. *Auluzenes* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Aulozanus*, *Aulisanus*, *Aulizanos*· *Ἀβλούκενθος*· *Ἀβλοκράμης*· *Ἀβλούπορις* καὶ κατ' ἀφομοίωσιν *Ἄλλοῦπορις* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Ἀβιλούπορις*, λατιν. κατὰ συγκοπὴν *Aulioror*· *Ἀβλούσελις*, *Ἀβλούτραζις*, *Ἀβλουτραῖκος* (ἀντὶ τοῦ ὑποκοριστικοῦ *Ἀβλουτραλίσκος*) καὶ κατὰ συγκοπὴν *Ἀβλούτραϊς*, πρβλ. *αὐλός* (=σωλὴν καὶ εἶδος ἰχθύος), *αὐλ-ή*, ἢ, *αὐλ-ών* (=κοιλίας), *Ἀβλῆς*, ἢ (=πόλις ἐν Βοιωτίᾳ), *Ἀβλαῖον τεῖχος* (=πόλις ἐν Θράκῃ), ἀλλὰ καὶ *Aulus* Λατινικὸν ὄνομα καὶ *aulus* (=σωλὴν) καὶ *aula* (αὐλή). Ὅθεν=σωλήν, ἢ ὁ ὡς σωλὴν μακρὸς καὶ λεπτός. Τὸ *Ἀβλήτης*, ὁ, εἶναι ὄλως ἄσχετον τοῦ *Ἀῦλος*, Ἑλληνικόν, γενόμενον ἐκ τοῦ *αὐλητής* (ρ. *αὐλῶ-αὐλός*).

³*Ἀφφη*, ἢ ἀντὶ τοῦ ³*Ἀφφη*. Ἐν Ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπαντᾷ ³*Ἀφφία*· ³*Ἀφφιανός*· ³*Ἀφφιάς*· ³*Ἀφφιον*, ἀντὶ τῶν ἐκ τῆς Λατινικῆς ³*Ἀππία*· ³*Ἀππιανός*· ³*Ἀππιάς*· ³*Ἀππιον*. Ἐὰν τὸ ³*Ἀφφη* μὴ προέρχεται ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *Ἀφφία*· *Ἀφφίους* τότε ἢ ρίζα του ζητητέα ἐν τῷ *ἄφφῦς* (=πατήρ) παρὰ Θεοκρίτῳ⁽⁵⁾. Ἀνάλογον τῷ *μήτηρ*.

§ 3) *Βαζίς*, ἢ καὶ *Βαζεῖς*, λατιν. *Bazis*· σύνθ. *Βαζόβαλις*, οὗ τὸ δεῦτερον συνθετικὸν *Βαλις* ὑπομιμνήσκει τὸ Φρυγικὸν *βαλήν* (=βασιλεὺς) καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Βάλας* ⁽⁶⁾, ὁ. πρβλ. *βαδύς* (=ἠδύς, *Φαδύς* παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι),

1) Ἡσιόδου, ἄσπ. Ἡρ. 185.

2) *Ονιδίῳ*, *Metam.* III, 218.

3) Ἀρκαδίον γραμμ. σελ. 48.

4) Στεφάνου Βυζαντίου, ἐν τῇ λ.

5) Θεοκρίτου, XV, 13, 14, καὶ Βεκκήρου ἀνέκδ. σελ. 587.

6) *Tomaschek* αὐτόθι, II, 1, 41.

παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς κατὰ τὸν Πανσανίαν (1) "Ὄθεν=Ἡδεῖα, συνώνυμον τῷ Ἡδύλῃ· πρβλ. καὶ τὸ Ἄδα.

Βάσταρις, ὁ ἐκ τοῦ Θρακικοῦ *βάστα* (=οἶκος, ὀχύρωμα), τῆς αὐτῆς ρίζης τοῦ *βαστάζω* (=αἴρω ἐπάνω, κρατῶ ὑψηλά), πιθανῶς=στερεός, ὀχυρός. Σύνθ. *Βαστοκείλας* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν καὶ σύμφυρσιν πρὸς τὸ *Βασσάρα-Βασσαρεύς* (2), *Βασσοκείλας*. Τὸ δεύτερον συνθετικὸν ζητητέον ἐν τῷ ἀναλόγῳ ἱκελος-εἴκελος (εἶ-κω, εἴοικα-εἰκάζω)=ὅμοιος, (πρβλ. τὸ κύριον ὄνομα Ἴκελος ἐν ἐπιγραφαῖς καὶ τὸ ἀνάλογον Θρακικὸν *βειθύκελος*)· ὅθεν πιθανῶς =ὁ ὅμοιος ὀχυρώματι, ἰσχυρός, ἀνδρεῖος.

Βδήκουρος, ὁ μετασχηματισμὸς πιθανῶς τοῦ Ἐπίκουρος=βοηθός.

Βενδῶ, ἡ ἐκ τοῦ *Βενδός* (3), ἐξ οὗ καὶ τὰ σύνθετα καθ' ἑλληνικὸν σχηματισμὸν *Βενδίδωρος-Βενδιδῶρα*, ἀλλὰ καὶ *Βενδιζήτα*, ὁ; οὗ τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἐκ τῆς ρίζης τοῦ ρήμ. *ζητ-έω*.

Βεργαῖος, ὁ ἐκ τοῦ *βέργα*. Λατιν. *verga-virga* (=ραβδος), ἀλλὰ καὶ ὁ κάτοικος τῆς πόλεως *Βέργης* ἐν Θράκῃ κατὰ Στέφανον τὸν Βιζάντιον, ὅπερ πιθανῶς κατὰ συνεκδοχὴν ἐλήφθη καὶ ὡς κύριον ὄνομα.

Βεργούλη, ἡ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *Virgula* (*virga-virgula*=ραβδίον).

Βεσodένθης, ὁ τὸ πρῶτον συνθετικὸν προφανῶς εἶναι τὸ *Βε(σ)σός-Βησός*, ὄνομα Θρακικῆς φυλῆς (πρβλ. βῆσσα), τὸ δὲ δεύτερον τὸ *κένθης* (=κέντης, κεντῶ) κατὰ μετασχηματισμὸν-ξένθης-δένθης (πρβλ. Δορξένθης-Δορξένθης, Δεροδένθης), ὅθεν=ὁ τοὺς Βησσοὺς κεντῶν, πλήττων, ἐπιτιθέμενος, πολέμιος, οἶονεὶ *Βησσομάχος*, ἢ ὁ τοῦ Βήσσου Κέντης.

Βετέσιος, ὁ πιθανῶς μετασχηματισμὸς τοῦ *Ουτάσιος* (4).

Βίαριος ὁ σύνθετον ἐκ τοῦ *βίος* καὶ *ἄ(ι)ρω*=ὁ τὸν βίον αἴρων, ὁ περὶ τοῦ βίου, τῶν ζωοτροφιῶν φροντίζων, πρβλ. τὸ *βίαρχος* (=ἐπιστάτης τῶν ζωοτροφιῶν τοῦ στρατεύματος), οὗ πιθανῶς εἶναι κακὴ γραφή.

Βηρισάδης καὶ *Βηρεισάδης*, ὁ πιθανῶς καθ' ἀρχὰς πατρωνυμικὸν τοῦ *Βηρισός*, οὗ ἡ ρίζα ζητητέα ἐν τῷ *Βήρυλλος* (=εἶδος πολιτίμου λίθου θαλασσοπρασίνου) (5).

Βίθυς, ὁ καὶ *Βεῖθυς*, ὅθεν *Βιθυνός*, *Βειθύνιος-Βειθυνία*, *Βειθᾶς* καὶ *Βεῖθυρις*, λατιν. *Bithus* καὶ *Bitus* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Bituni*· *Bitilla*, ἡ, *Βίτα*, ἡ, *Βίτων*, ὁ, λατιν. *Bito*. Πρβλ. *Βίτων*, ὁ περιφημὸς τοῦ Κλεόβιδος ἀδελφὸς Ἀργεῖος (6), κατὰ τὰ θηλυκὰ *Βιτή* καὶ *Βίτιον* (7) καὶ *Βι-*

1) Πανσανίου, V, 3, 2.

2) Ἴδε ἀνωτέρω, IV, § 2.

3) Αὐτόθι.

4) Ἴδε κατωτέρω ἐν τῇ λ.

5) Τρυφιδιόρου, 70. Ἀνθολ. IX, 544.

6) Ἡροδότου, I, 31.

7) Ἀνθολογίας, VI, 286.

τίς⁽¹⁾. Πιθανῶς τῆς αὐτῆς ρίζης τοῦ *ιτυς* μετὰ τοῦ F (Fίτυς), λατ. *vitus*. Πρὸβλ. ὡσαύτως τὰ ἄνευ F *Ἴτυς*, υἱὸς Τηρέως καὶ Πρόκνης καὶ Ἴτων καὶ Ἰτώνη, πόλεις ἐν Θεσσαλίᾳ, Ἡπείρῳ καὶ Βοιωτίᾳ⁽²⁾ ὅθεν ἐπίθ. Ἰώνιος καὶ Ἰωνία καὶ Ἰωνιάς Ἀθηνᾶ. Σύνθετα: *Βειθύκειλος*; *Βειθύκενθος*; λατιν. *Bithicenthus*; *Βειθυπήης*, πιθανῶς κατὰ μετασχηματισμὸν τοῦ *Βειθυπαίβης*· *Bithophorus* ἐκ τοῦ κατὰ ἑλληνικὸν σχηματισμὸν *Βιθοφόρος*; *Bithocus* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Bitucus*· *Bititralis*· *Bitipfel* κατὰ μετασχηματισμὸν τοῦ *Βιθύπολις*.

Βλουκία, ἢ προφανῶς ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *Λουκία* μετὰ τοῦ F (Fλονκία).

Βόσις, ὁ ἐκ τῆς ρίζης τοῦ *βόσκω*,=βοσκός; ἐξ οὗ *Βοσκειδης* ἀντὶ *Βοσκίδης* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν κατὰ τὰς εἰς -λας *Βοσκειλας*.

Βούβας, ὁ τῆς αὐτῆς ρίζης τοῦ *βουβῶν* (=ὁ μεταξὺ τῶν μηρῶν καὶ αἰδοίων τόπος, λατρικῶς δὲ οἱ ἄδένες καὶ αὐτὸ τὸ αἰδοῖον)⁽³⁾ ὅθεν πιθανῶς=ἀνδρεῖος, γενναῖος ὅφ' ἦν ἔννοϊαν καὶ τὸ Νεοελληνικὸν *πουτσαρᾶς*.

Βουρκέντιος, ὁ λατιν. *Buricentidus* κατὰ μετασχηματισμὸν (ἐκ τοῦ *Βουῦρος*+*κέντης*), οὗ μετασχηματισμοὶ *Βουρηκεθίας* καὶ *Βουρθείδης*; *Burobisita*, *Βυρεβίστας* καὶ *Βοιρεβίστας* (ἐκ τοῦ *Βουῦρος*+*βίστας*), οὗ ἀνάλογον τὸ *Αυτόβιστος*. *Βουῦρος*, πληθ. *Βουῦροι* ἢ *Βούριοι*, ἔθνος Γερμανικόν. Ἄλλ' ἢ ρίζα *βουρ* ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῷ *Βουῦρα*, ἢ⁽⁴⁾ (=πόλις τῆς Ἀχαΐας) καὶ ἐν τῷ *Βούρινα*, ἢ⁽⁵⁾ (πηγὴ περιφημος ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖῳ τοῦ Ἰπποκράτους ἐν τῇ νήσῳ Κῶ).

Βρασήτραλις, ὁ (ἐκ τοῦ *Βράσις*+*Τράλις*)· τὸ δὲ *Βράσις* (πρὸβλ. *Βόσις*) ἐκ τοῦ *βράζω*, ὅθεν=πλήρης μένουσ. ἀρκίφιλος· πρὸβλ. *Βρασίδας*-*Βρασίλας* ἢ ὁ τοῦ *Βράσεος* *Τράλης*.

Βορίλος, ὁ καὶ *Βορίλας*, λατιν. κατὰ μετασχηματισμὸν *Briilo*. Πρὸβλ. τὸ ἀχώριστον μόριον *βρι* ἐκ τοῦ *βριθύς*, ὅθεν *βριάω*-*βριαρός*, *ὄβριμος*, *Βριάρεως*. Ὅθεν=βριαρός, ἰσχυρός. Σύνθ. *Βρίζεις* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Βρέζεις* (ἐκ τοῦ *Βριλούζεις* κατὰ συγκοπὴν), λατιν. *Brigenis* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Brigantius*, καθ' ὃ *Βρικάνζερος* καὶ *Βρικάνζερις* (ἐκ τοῦ *Βριζαν*-*Βρικαν*+*Ζέρης*) καὶ κατὰ συγκοπὴν *Βρικάζεις* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Βρικέσης*.

Βροῦζος, ὁ καὶ *Βροῦσος*, ὅθεν *Βρουσιᾶς* (γῆ) καὶ *Βρούσος*-*Βρούζος*, πρὸβλ. ὡσαύτως τὰ Θρακικὰ *βρούτιδες* (=προφήτιδες), *Βρούγες* (=φῦλον), *Βέβρου-*

1) Ἀθηναίων, XIII, 598.

2) Σοφοκλέους, Ἡλ. 148. Ἀριστοφάνους Ὀρν. 214.

3) Στεφάνου Βυζαντίου ἐν ταῖς λ.

4) Μ. Ἐτυμολογ. σ. 206.

5) Ἡροδότου, I, 145.

6) Ἡεροκρίτου, VII, 6.

κες⁽¹⁾ (=ἔθνος Βιθυνίας) καὶ Βέβρουσσα ἢ Βεβρυνκία (χώρη). Πρὸβλ. *βρύζω-βρύττω-βρύκω* καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «βρῦν εἰπεῖν»⁽²⁾ (=ζητῶ νὰ πῶ) ἐκ τοῦ *βρῦ* καὶ *βροῦ* (ἐπιφώνημα ἢ ὕδωρ), ὅθεν καὶ τὸ παρ' Ἑσυχίου *βροῦς*. Ὅθεν=πότις. Σύνθ. *Βρούζεις* (ἐκ τοῦ Βρούζος+Ζένις, Βρουζούζεις καὶ κατὰ συγκοπὴν Βρούζεις) καὶ κατὰ παρετυμολογίαν καὶ μετασχηματισμὸν *Βρουζηνός*.

Βύζης, ὁ πρὸβλ. *Βύζας*, ὁ τοῦ Βυζαντίου ἰδρυτῆς, *Βύζης*, Νάξιος=τεχνίτης ἐφευρῶν τὴν τέχνην τοῦ κόπτειν τὰ μάρμαρα εἰς μικρὰ τεμάχια⁽³⁾. *βύζην* (=πυκνῶς, ἀθρόως, ἐπαλλήλως). *βύζω* (=φωναίω βῦ-βῦ ὡς ὁ βύας). *Βύζηρες*, οἱ (=φυλὴ τοῦ Πόντου)⁽⁴⁾ καὶ τὰ νεοελληνικὰ *βυζί*, τὸ (=μαστός), *βουζα*, ἡ (=κοιλία).

§ 4) *Galgesta*. ὁ πρὸβλ. *Zermodigesta*. Φαίνεται μοι οὐχὶ Θρακικόν. *Γάρουλος*, ὁ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *garrulus* (=στωμύλος, φλύαρος). πρὸβλ. καὶ *γαρύω* (=μεγάλως φωναίω) καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Γαρούρης*, στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν⁽⁵⁾,

Γενίκελος καὶ *Γενικέλλας*, ὁ ἐκ τοῦ γενικός ἢ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *geniculum* ἢ *geniculus* (=γόνυ ἢ καμπὴ γόνατος) κατ' ἀναλογίαν πιθανῶς τοῦ *Βειθῦκελος*. Ἄρα ταυτόσημον τῷ *Γονατᾶς*.

Γέρις, ὁ πρὸβλ. *Γέριθες*, οἱ, (πόλις τῆς Τρωάδος οὐ μακρὰν τῆς Λαμψάκου⁽⁶⁾), πρὸς δὲ καὶ ἡ κατωτέρα καὶ ἡ ὑποτελὴς τοῦ λαοῦ τάξις ἐν Μιλήτῳ).

Γηπαίπορις καὶ *Γηπέπορις* καὶ *Γηπαίπυρις*. Σύνθετον, (Γήπαι(ς)+Πόρις). *Γηπαῖδες* δὲ ἔθνος Γοτθικὸν κατὰ τὸ μέγα Ἑτυμολογικόν.

Γίλνυρ(ρ)ις καὶ *Γίλπερις* κατὰ μετασχηματισμὸν. Πιθανῶς μὴ Θρακικόν.

Γολείους, ὁ ἐκ Λατινικοῦ τύπου *goleius*. πρὸβλ. τὸ παρ' Ἑσυχίου *γόλησις* (=κακοδαιμονία, miseria) καὶ τὸ παρὰ Σουίδα *Γολή* καὶ *Γολόν*, τοπωνύμια. Ὅθεν πιθανῶς=κακοδαίμων.

Γορτάσης, ὁ πιθανῶς ἐκ τοῦ *γορτάζω*, ἐκ προφορᾶς κατὰ συνίξιν τοῦ *εο* ὡς *ιο*, *ιορτάζω-γορτάζω-γορτάσης*, ὥσπερ νῦν προφέρεται *ιορτάζω-ιορτή* (=γορτή). Ἄρα=γορταστής. Ἴσως ὁμῶς εἶναι καὶ μὴ Θρακικόν.

Δάδας ἢ *Δαδᾶς*, ὁ λατιν. *Dada* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Dades*, *Dazas*, *Dasius*, *Dasentis*, *Dásantis*. πρὸβλ. *δάς-δαδᾶς* (δαίω=καίω), ἄρα=λαμπρός, φέγγων. Σύνθετα, *Dazienis* (ἐκ τοῦ *Dazizenis* κατὰ συγκοπὴν, *Daras*+*Zenis*) *Dazelatis*, πιθανῶς κατ' ἀναλογίαν τοῦ *Δερζελάτης*.

1) Ἀπολλωνίου Ροδίου, II, 2.

2) Ἀριστοφάνους, Νεφέλ. 13, 28.

3) Πανσανίων, V, 10, 3.

4) Στράβωνος, XII, 3, 18.

5) Πολυβίου, III, 5, 73.

6) Ξενοφῶντος, Ἑλλ. III, 1, 15.

Δαίκωσος, ὁ πιθανῶς ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *decussus* (=ἀποκεκομμένος) ἢ ἐκ τοῦ *decussis* (=νόμισμα)· πρβλ. τὸ Νεοελληνικὸν ἐπώνυμον *Παρέτσας*, ὁ.

Δαλέπορις καὶ *Δαλήπορις*: *Δαλήζαλις*: *Δαλάζελμις*: *Δαλαίτραζις*. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν *Δάλας*, πρβλ. *δαλὸς* (ἐκ τοῦ *δαίω*=*καίω*),=λαμπάς ἢ ξύλον ἀπόκαυμα ἢ δαδίον ἡμίφλεκτον κατὰ τὸν Ἑσχύριον, *δαυλός*. Ὅθεν=ὁ *Λάμπων*, *φλέγων*, *καίων*, *πυρπολητής*. Κατὰ τὸν *Detschew*(¹) τὸ *Δαλέπορις* ἀντιστοιχεῖ πλήρως τῷ Τσεχικῷ *Dalibor*—*Dalebor*—*Dalabor*=*Τηλέμαχος*, ἄρα *dala*=*τήλε*, *τηλοῦ*, *τηλόθι*.

Δαοζάλας καὶ *Δαλζάλας* κατ' ἀφομοίωσιν· πιθανῶς ἐκ τοῦ *Δάρρος*—*Δάρρων*, Θρακικῆς προσηγορίας τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατὰ τὸν *Kazarow*(²) μετὰ τῆς καταλήξεως *-λας*, *-αλας*.

Δέλτις, ἢ καὶ *Δελτιανή*· πρβλ. *δέλτα*—*δέλτος*—*δελτίον*.

Δεμύντις: ὁ πιθανῶς ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *demens*—*dementis* (=ἔκφρων) *Δεμέντης*: καὶ κατ' ἀνομοίωσιν *Δεμόντης*: ὅθεν=παράφρων, νεοελ. *παλαβός*.

Δένδιλος, ὁ σύνθετα, *Δενδούπορις* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Δενδίπορις* καὶ *Δεντίπορις*: *Δεντούσνκος* καὶ *Δεντύσνκα*: Λατιν. *Densola* *Dentubrisa*. Πρβλ. *δένδρον*.

Δεόπορις: ὁ λατιν. *Deospor* καὶ *Deoporis* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Deoruis*. Σύνθετον ἐκ τοῦ *Διός* (*Ζεὺς*) κατ' ἐπίδρασιν τοῦ φθόγγου *e* τοῦ Λατινικοῦ *deus* καὶ τοῦ *Πόρις*, ἀντὶ *Λιόπορις*. Ἐκ ταύτης τῆς συνθέσεως εἰκάζεται ὅτι τὸ *Πόρις* (=πόλις, πρβλ. *κρίβανος*—*κλίβανος*, *φραῦρος*—*φραῖλος* *δωριστί*), παράγεται μᾶλλον ἐκ τῆς ρίζης *πελ-* πρβλ. *πέλ-ω*, *πέλ-ομαι* (=κινεῖμαι, εἰμί, γίνομαι) καὶ σημαίνει *γόνος*, τ. ἔ. *ἰσοδυναμεῖ* τῷ *κοῦρος*. Ὡστε *Δεόπορις*=*Διόσκουρος*(³) Ἀνάλογα τὸν σχηματισμὸν: *Διοσκύθης*, *Διοσκένθης* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Λιόσκους* καὶ *Διοσκούπορις*.

Δερείζενις, ὁ σύνθετον· (ἐκ τοῦ *Δέρις*+*Ζένις*): *Δεροδένθης*, (ἐκ τοῦ *Δέρις* ἢ *δέρη*+*κέντης*). Τὸ πρῶτον συνθετικὸν *Δέρις*, κύριον ὄνομα, ρίζα *δέρ-* (*δέρω*) ἢ *δέρη* (=λαιμός).

Δερζελάτης καὶ *Δερζελάτης*: πρβλ. καὶ τὸ τοπωνύμιον *Dersiparus*. Πιθανῶς ἀρχικῶς ἦτο *Δερζέλα* ἢ *Δερξέλα*, ὅπερ εἶτα κατὰ παρετυμολογίαν καὶ

1) *Detschew*, Recueil-Diakovitsch, σελ. 312, contribution aux rapports linguistiques Thraco-slaves.

2) *Kazarow*, *Klio*, VI, σελ. 169 καὶ *Prinos na antitschnama istoria na Sophias*, (=Συμβολὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς Σόφιας), σελ. 47.

3) Ὁ *Detschew*, αὐτόθι, παράγει τὸ *Πόρις* ἐκ τῆς ρίζης *her-bhor* σλαβιστὶ *ber-i-boru* (=ἀγωνίζομαι, μάχομαι), κύριον ὄνομα *Boris*, ὅθεν καὶ τὸ *Δαλέπορις*, ταυτίζει τῷ *Τηλέμαχος*. Ἄλλ' ὁ κλειστός φθόγγος β (=μβ) ἀποδίδεται ἑλληνιστὶ διὰ τοῦ β καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ ἀήχου ὡσπερ καὶ ὁ *d* διὰ τοῦ *δ* καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ *Ξ*. Θεωρεῖ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης προελθόντα τὰ *-βαρις*, *-πουρις*, *πυρις*, *Βουρ(ι)-*, *Βυρε-*, *Βοιρε-*,

ἀναλογία τῶν εἰς -της, -άτης, Ἑλληνικῶν ἐπιθέτων ἐγένετο Δερξελάτης - Δερξελάτης. Πιθανῶς ἐκ τῆς ρίζης δερκ-δερε, πρβλ. δέρκομαι (= ὀρῶ), ὅθεν καὶ Δάρκος—Δάρων. Ἄρα=ἐπίσκοπος, ἐπόπτης.

Δίδας δ' λατίν. *Didix* γεν. *Didigis*· Σύνθετον *Διδίπορις*. Ἐκ τῆς ρίζης διδ- πρβλ. δίζω (=ἀμφιβάλλω) ἢ δίζημαι (=ἀναζητῶ) καὶ τὸ Φοινικικὸν κύριον ὄνομα *Διδώ*. Ἄρα=ἀβέβαιος, ἀμφιβάλλον ἢ ἀναζητῶν, ἐρωτῶν, πευθίν.

Διεύς (πλ. *Διῆς*) καὶ *Δίος* (πλ. *Διοί*)⁽¹⁾. Πρβλ. *διός*—*δίος* (*Διός*—*Ζεύς*), *δία*, κτλ. καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Δίων*. Σύνθετα: *Διοβέσσυς*⁽²⁾ (ἐκ τοῦ *Dius*+*Bessus*). *Δίβειθος*· *Διέρονης* (*διός*+*ἔρνος*=*κλών*); *Διήγυλις*· *Διόζεις* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Διοζείζεις* καὶ *Διοζεύς*, ὅθεν *Διόζης* καὶ *Διζούζος*· *Διόκειλος* καὶ *Διούκειλος*· *Διούρος* καὶ *Δήσουρος* καὶ *Δεΐσορος* κατὰ μετασχηματισμὸν, λατίν. *Diusura*· *Διούπορις*· *Δούτραλις*· *Διυδάμυς*· *Διυρέμυς*.

Δίζας καὶ *Δίζα*, ὅ, καὶ *Δίζος*-*Δῆζος*· λατίν. *Diza*, *Disza*, *Diso*, *Dizo*, *Dizias* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Diezzace*, *Disana*· ὡσαύτως *Διζάλας* καὶ *Διζαλις* καὶ *Διζαλος*, *Διζαστος*. Τῆς αὐτῆς ρίζης τοῦ *Δίδα*. Σύνθετα: *Διζάτελμυς*; *Δειζέζεις*, *Δισακένθης* καὶ *Δεσακένθης*· *Δυζάτραλις* καὶ *Δισάτραλις*. λατίν. *Disacentus* καὶ *Disacenthus*; *Diszatravus*; *Diszatralis*.

Διλίπορις καὶ *Δυλύπορις*, ὅ· *Δυλήζελμυς*· φαίνεται ὅτι τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι *δούλου* (*δοῦλος*)-*δύλυ*-*δίλι*· ἄρα ἀρχῆθεν *Δουλούπορις*· *Δουλόζελμυς*.

Διλυσίμυς, ὅ· πιθανῶς ἐκ τοῦ Λατίν. *dilusus* (=ὑδροχαρής, ὕδατι κεκραμένος).

Δίνας καὶ *Δίνης* καὶ *Δινεύς* καὶ *Δινεῖλος*, ὅ· λατίν. *Dines* καὶ *Dinis*. Πρβλ. *δίνη*-*δινέω*-*δίνος* (=στρόβιλος). Ἄρα=τρικυμιάδης, ταραχώδης. Σύνθετα: *Δινέδινυς*, *Δινίορις*· *Δινίκενθος*· *Δινοικλῆς*. Πιθανῶς ἴδὲ ἐκ τοῦ *Δινίλος*-*Δινίλας*-*Δινίλης* προῆλθε τὸ *Δίλλης* (*Δίνλης*) κατὰ συγκοπήν.

Διτύβιστος, ὅ· *Διτιζήλη*, ἡ· ἐκ τῶν *Διτύβιστος*-*Διτιζήλη* ἀντὶ *Διτούβιστος*-*Διτουζήλη*. Ὅθεν τὸ πρῶτον συνθετικὸν *δύτης* (*δύο*).

Δόλης, ὅ· λατίν. *Doles* καὶ *Doleus* καὶ *Dolamus*. Ἐκ τοῦ *δόλος* (*δέλος*, *δέλεαρ*), πρβλ. καὶ *Δόλων*. Ἄρα=δόλιος, ἀπατεῶν, πανοῦργος. Σύνθετα: *Δολειδίδης* (ἐκ τοῦ *Δολίδης*)· *Δωλήπορις* καὶ *Δωλέπορις*.

Δόρζας καὶ *Δόρσος*, ὅ· λατίν. κατὰ μετασχηματισμὸν *Duruzis*. Ρίζα *δέρω* (*δέρω*-*δορά*). Ἄρα=ἐκδορεύς. Σύνθετα: *Δορξένθης* καὶ *Δορξένθης* καὶ *Δορξίνθης*· πρβλ. καὶ τὸ *Δεροδένθης*.

Δορύπορις καὶ *Δορύπολις*, ὅ· σύνθετον· τὸ πρῶτον συνθετικὸν *δόρυ*-

ἔξ οὗ συμπεραίνει ὅτι ὁ Ἰνδοευρωπαϊκὸς φθόγγος ο μεταβάλλεται ἐν τῇ Θρακικῇ εἰς *ū* (ου) καὶ εἶτα εἰς *ü* (υ καὶ οι).

1) *Θουκυδίδου*, VII, 27 καὶ II, 96.

2) *Plinüs*, hist. n. IV 40.

Δόρυς (δρὺς)-*Δόρος*, ἐκ τοῦ *Δορούπορις* (υ=ου, πρβλ. *Δυλύπορις*=*Δουλούπορις*).

Δρυνσεΐστας, ὁ· ἀντὶ τοῦ *Δρυνσεΐστας* = *Δρυνσεΐστης* σύνθετον (ἐκ τοῦ δρὺς-δρὺν + σεΐστης, σεΐω).

Δρωδήγης, ὁ· πιθανῶς τὸ πρῶτον συνθετικὸν δρὺς, τὸ δὲ δευτερον ζητητέον ἐν τῷ *Δι-ήγγυλις* κατὰ μετασχηματισμόν. Φαίνεται τὸ ὄνομα μὴ Θρακικόν.

Δύδης καὶ *Δουδῆς* καὶ *Δούδας*, ὁ· ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *dudum* (:) (=πάλαι, πρῶην). Ἄρα=ὁ πάλαι ἢ ἐκ τῆς ρίζης *δυ-* (δύω).

Δύτενις, ὁ· σύνθετον ἀντὶ *Δυτούζενις* κατὰ συγκοπὴν. *Δυτούπορις* καὶ λατιν. κατὰ μετασχηματισμόν *Dutoboris*· *Δυτούτραλις*. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν *δύτης* (δύω-δυτός). Ἴδε καὶ *Διτύβιστος* *Διτιζήλη*.

Dyssulla (:)

§ 5) Ἔβρος, ὁ· (=τράγος βατῆρ κατὰ τὸν Ἡσύχιον)· Ἔβρενις κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ Ἔβροέζενις· Ἐβροῦζελμις ἢ Ἐβροῦτελμις, (ἐκ τοῦ Ἔβρου + Ζέλμις, υ=ου).

Ἐμίνακος, ὁ· πιθανῶς ἀντὶ Ἐμίνοκος δι' ἀνομοίωσιν, ἀλλὰ φαίνεται μοι μὴ Θρακικόν πρβλ. καὶ Ἐπιτημένικα.

Ἐπταικένθης καὶ Ἐπταϊκενθος καὶ κατὰ μετασχηματισμόν Ἐτείκενθος καὶ κατὰ συγκοπὴν Ἐπειθις, ὁ· λατινιστὶ *Eptacentes*, *Iptacentes*, *Eftekenthus*· Ἐπιτέζενις καὶ κατὰ συγκοπὴν Ἐπεινις καὶ Ἐπιτένης· Ἐπιτημένικα, ὁ· Ἐπήπορις, λατιν. *Heptaporis* καὶ *Epta-perus* καὶ κατὰ κώφωσιν τοῦ ο εἰς υ (=υ) Ἐπήπυρος καὶ κατ' ἀποβολὴν τοῦ τ Ἐπήπυρις· Ἐπέσυκος καὶ Ἐπεισυκῶ, ἢ Ἐπταίτραλις καὶ Ἐπήτραλις. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν προφανῶς εἶναι ὁ ἀριθμὸς ἐπτά κατὰ ψίλωσιν, ὡσπερ παρὰ τοῖς Αἰολεῦσιν εἰκάζεται, ὅτι ὁ ἀριθμὸς οὔτος παρὰ τοῖς Θραξίν ἐνεῖχε καὶ ἰδίαν σημασίαν, πιθανῶς θρησκευτικὴν ἢ ἐσήμεναι πλῆθος. Οὕτω πιθανῶς ἀναλογεῖ τῷ ἱερὸς ἢ τῷ πολλὸς καὶ ἐτίθετο καὶ ὡς κύριον ὄνομα, ὁ Ἐπτά.

Ζάμολξις, ὁ· κατ' ἐναλλαγὴν φθόγγων ἀντὶ τοῦ *Ζάλμοξις*. Ἐκ τοῦ *ζαλμός* ἢ *σαλμός* (1), ἕξ οὗ καὶ τὸ παρὰ τοῖς συνθέτοις ἀπαντῶν δευτερον συνθετικὸν *Ζέλμις*, *Σέλμις*, *Τέλμις*.

Ζαντιάλα, ὁ· πιθανῶς ἢ ρίζα ζητητέα εἰς τὸ *Ζάν* (=Ζεύς), *Janus*, σχηματισθεΐσης κατὰ λατινισμόν τῆς γενικῆς *Zantis*, ὅθεν μετὰ τῆς συνήθους καταλήξεως *αλα*, *άλα(ς)* *Ζαντιάλα*.

Ζβέλσουρδος, ὁ· καὶ κατὰ μετασχηματισμόν *Ζιβέλσουρδος*, *Ζβέρθουρδος*, *Ζβελθίουρδος*, *Ζβερθίουρδος*. Ὡς ἐπώνυμον τοῦ Διὸς ἀποδίδεται διὰ τοῦ ἀντιστοίχου *κεραύνιος*, ὡς ἐκφαίνεται ἐκ τῶν ἀναγλύφων τοῦ Διὸς *κεραυνίου*, ἐφ' ὧν ἢ λέξις. Φαίνεται ἡμῖν οὐχὶ Θρακικὴ.

Ζέρης, ὁ· πιθανῶς ἀντὶ *Ζείρης*, ἐκ τοῦ *ζειρά* (2)· πιθανῶς ὁμοῦς ἀντὶ τοῦ

1) Ἴδε ἀνωτέρω, IV, § 4. λ. *ζαλμός*. 2) Ἴδε ἀνωτέρω, IV, § 4, λ. *ζειρά*.

Δέρης (πρβλ. Δερειζενις-Δεροδένθης) κατὰ τὴν συνήθη παρὰ τοῖς Θραξί τροπὴν τοῦ δ εἰς ζ. Λατιν. *Zerula* καὶ *Gerula*. Κατὰ τὸν Detschew (1) ἔκ τοῦ Ἰνδοευρωπαϊκοῦ *g'her* (=ἐφίεμαι, χαίρω), ἄρα ταυτόσημον τῷ Χάρης.

Ζευποίτης καὶ *Ζειπότης* καὶ *Ζυποίτης*, ὁ (πρβλ. καὶ τὸ τοπωνύμιον *Zygarus*) πιθανῶς κατὰ συγκοπὴν ἔκ τοῦ *Ζειποήτης*: ἄρα τὸ πρῶτον συνθετικὸν ζειά (πρβλ. ζει-δωρος): *Ζείσχωρις*, ὁ (ἔκ τοῦ ζειά+σχώρ). Ἀπαντᾷ καὶ ἀπλοῦν *Ζεῖσις*, ὁ.

Ζήμαρχος, ὁ ἀντὶ *Δήμαρχος*, (πρβλ. Ζέρης-Δέρης): ἢ ἡ λέξις εἶναι Ἰλλυρικὴ *Ζιμάρχος* παρετυμολογηθεῖσα ἔκ τοῦ *δήμαρχος*.

Ζῆσις καὶ *Ζεῖσις*, ὁ *Ζηῖσις*: *Ζήνδης* (ἔκ τοῦ *Ζηνίδης*): λατιν. *Zinama* Σύνθετα: *Ζεινόθεμις*, ἢ *Ζηνακένθης* καὶ κατὰ συγκοπὴν *Ζηνικέτης*. Πρβλ. *Ζήνων*. Ἐκ τοῦ *Ζηνός-Ζήνα*, οὗ ἡ ὄνομ. *Ζάν* (=Ζεύς), λατιν. *Janus* (πρβλ. *Ζαντιάλα*).

Ζιβέλμιος, ὁ *Ζιβοίτης*: *Ζιβυθίδες* (2): *Ζισούρας*. Ἐὰν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι τὸ *δισ* (ζι=δι), τότε τὸ δεύτερον εἶναι *βέλεμνον* (=βέλος), *βοίτης* (ἔκ τοῦ *βοῦς-βου-βο*, πρβλ. *Βοιά*, πόλις Λακωνίας, ἧς ὁ κάτοικος *Βοιάτης*) (3) *βυθός-βύθιος*, *σιτα* (=κνήμη). Ἐνδέχεται ὁμοίως τὸ *Ζιβοίτης* νὰ προῆλθεν ἔκ τοῦ *Ζειποίτης*.

Ζιακατράλις, ὁ *Ζιαμάρακη*, ἢ τὸ πρῶτον συνθετικὸν πιθανῶς τὸ *Διακός* (Δίος).

Ζίπα, ὁ σύνθετον *Ziracanthus*. Φαίνεται ἡμῖν οὐχὶ Θρακικόν.

Ζούρης, ὁ καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Ζουράζης* καὶ *Ζουράζεις* καὶ *Ζουράζης*: ὡσαύτως *Ζύρις*, ὁ (γεν. *Ζύριδος*. Σύνθετον *Ζουρότελις* καὶ κατὰ παρετυμολογίαν *Δωρότελις*. Ἐκ τοῦ *Ζύρις-ιδος*: πιθανῶς ἡ ρίζα *ζυριδ-ζυροδ* ζοροδ ὡς πρῶτον συνθετικὸν ἐν τοῖς *Ζοροδέγονος*, *Ζοροδησίσοος*. Πρβλ. τὸ Θρακονοελληνικὸν *ζουροῶ* (=φθίνω, τήκομαι).

Θεαθῶ, ἢ *Θεαθιοῦς*, ὁ: Ἐκ τοῦ *Θέα θεά-ομαι*, πιθανῶς.

Θίντος, ὁ: πρβλ. τὸ *θις* γεν. *θινός*, *θίνιον*, *ἀκροθίνιον*. Πιθανῶς ὁμοίως κακὴ ἀνάγνωσις τοῦ *Σίντος*.

Θύλης, ὁ: πρβλ. *θύλ-ακος*, *θύλ-αξ*. Πιθανώτερον ὁμοίως ἡ λέξις Κελτικὴ ἔκ τοῦ τοπικοῦ *Θούλη*, πρωτευούσης τῶν Κελτῶν ἐν τῇ ὑπὸ τὸν Αἴμον χώρᾳ περὶ τὸν ποταμὸν *Τόνζον* (4).

Ἰαμβαδούλη, ἢ ἢ *Ἰαμβαδούλης*, ὁ: πρβλ. *Ἰάμβη* (5) κύριον ὄνομα, ὅθεν *Ἰαμβος* καὶ τὰ ἕξ αὐτοῦ παράγωγα.

1) *Detschew*, Recueil-Diakovitch αὐτόθι, σ. 315, σημ. 2.

2) Ἴδε ἀνωτέρω, IV, § 4, λ. *ζιβυθίδες*.

3) *Πανσανίου*, III, 22, 23.

4) *Droysen-Leclercq*, histoire de l'Hellénisme τόμ. II, σ. 628-634.

5) *Ὀμήρου*, ἔμ. εἰς *Δήμητραν* 195.

Ithiostla, ὁ ὡς πρῶτον συνθετικὸν φαίνεται τὸ *ιθῶς-ιθειος* (=εὐθύς ἴσος κτλ.) πρβλ. τὰ σύνθετα, *ιθύφαλλος*, *ιθοκρήδεμνος*, *ιθύμαχος*, *ιθυπόρος* καὶ ἄλλα. Ὡς δεύτερον δὲ ἡ ρίζα *ost* μετὰ τῆς καταλήξεως *la-la(s)*.

Καρδένθης, ὁ (ἐκ τοῦ *Κάρδα+ένθης=κένθης*). *Κάρδα* παρὰ Πέρσαις =τὸ ἀνδρῶδες καὶ πολεμικὸν (1) καὶ *κάρδ-αξ*, ὁ στρατευόμενος ἔφηβος (2) καὶ ἐν γένει εἶτα μισθοφόρος στρατιώτης παρὰ Πέρσαις (3) πρβλ. *καρδία*. Ἄρα ταυτόσημον τῷ *ἀνδρεῖος*.

Κάρκος, ὁ *Κάρκινα*, ἡ (ᾠθεν *Καρκινίτις-Κερκινίτις*). Τῆς αὐτῆς ρίζης τοῦ *καρκίνος* καὶ τοῦ Λατινικοῦ *cancer* καὶ *carcer*.

Κάρωσσος, ὁ (πρβλ. καὶ τὸ τοπωνύμιον *Καρασούρα*). Ἐκ τῆς ρίζης *καρ-* πρβλ. *κάρ-ος* (=λήθαργος, νάρκη), *καρόω*, ἡ τὸ Λατινικὸν *car-us* (=προσφιλῆς).

Καίγεισος, ὁ. Φαίνεται μὴ Θρακικόν.

Κακοῦδος, ὁ ἐκ τοῦ *κακῶδης* (=κακῶς ὄζων, κακῶδία=δυσσομία) ἡ ἐκ τοῦ *κακοειδῆς* (4) (=ὁ κακὴν ὄψιν ἔχων, ἄσχημος). Πρβλ. τὸ ἀντίθετον Θρακονοελληνικὸν *Καλοῦδης*.

Κασίγγκις, ὁ σύνθετον, (πιθανῶς ἐκ τοῦ *κάσις+γίνομαι*),=κασίγνητος. *Κούαρος* καὶ *Κάβαρος*, ὁ Κελτικόν.

Κεδρόπολις καὶ *Κεδρήπολις* καὶ *Κετρίπορις*, ὁ *Κεδρίζερις* καὶ *Κετροξέρις*. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν *κέρδος* (=δένδρον), ἔξ οὗ καὶ τὸ τοπωνύμιον *Κε(ν)δροσιός*(5), τ. ἔ. *Κεδροσιός*, ᾠθεν καὶ *Κετρίπορις-Κετροξέρις*, ἐν οἷς ὁ φθόγγος *d* προφέρεται καὶ γράφεται *τ*, (=ὁ τοῦ Κέδρου Πόρις-Ζέρις).

Κέρζα, ὁ λατιν. *Cerzula*. Ρίζη *κερδ-*. Πρβλ. *κέρδος* ἢ *κείρω*. Σύνθετα: *Κεροσβλέπτης* ὁ τοῦ Κέρσα βλέπτης· *Κεροσίβαυλος*, λατιν. *Cerzibauius*. Ἄξιοκέρσος· Ἄξιοκέρση, ἡ (=ὁ τοῦ Ἄξιου Κέρσος-Κέρση).

Κοσσός καὶ *Κόσων* καὶ *Κοσσοῦς* καὶ *Κοσόνυξ* καὶ *Κοσσινίτης* καὶ *Κόσιγγας*, ὁ. Πιθανῶς ἐκ τούτου καὶ τὸ πρῶτον συνθετικὸν ἐν τῷ *Κοσκα-δίξης*. Πρβλ. τὸ παρὰ Σουίδα κύριον ὄνομα *Κόσσαις*, Παλληνεὺς τις περιβόητος ἐπὶ δικαιοσύνην ὡσαύτως τὸ *κόσσος*, ὁ (=ράπισμα) καὶ τὸ Αἰολικὸν *κόσσω* (=κόπτω)(6) καὶ τὸ *κόσσυφος* (=πτηνόν, ὁ κότσυφας).

Κότις, ὁ (πρβλ. Ἴτυς, Σῆλυς, Πόλυς κτλ.) λατιν. *Coltus* καὶ *Kotinus*.

1) *Στράβωνος*, XV, 3, 18.

2) *Αὐτόθι*.

3) *Πολυβίου*, V, 79, 11.

4) *Δ. Κασίου*, LXXVIII, 9.

5) *Μυρτίλου Ἀποστολίδου*, *Περὶ Φιλιππουπόλεως* § 4, σελ. 346. Θρακικά, τόμ. Α', ἔτ. 1928 καὶ τοῦ αὐτοῦ *Antitschniad Plovdiv* (=ἡ ἀρχαία Φιλιππούπολις), βουλγαριστί, ἔτ. 1928, σελ. 3-9.

6) *Μ. Ἐτυμολογ.* 635. 53.

Κοιτίλας καὶ Κοθήλας, λατιν. *Cothela*. Πρβλ. κόντος (=ὄργι), κοτέομαι. Ἄρα=ὄργιλος.

Κύρσας, ὁ πρβλ. τὸ κύριον ὄνομα *Κυρσίλος* καὶ *κυρσίον* (=μειράκιον κατὰ τὸν Ἡσύχιον), *κυρσάνιον* παρ' Ἀριστοφάνει λακωνιστὶ¹⁾ (=μειράκιον). Πιθανῶς τῆς αὐτῆς ρίζης τοῦ *κόρος-κόρη-κοῦρος*. Σύνθετον *Κυραίτης*.

§ 6) *Λάγγαρις*, ὁ πρβλ. *λάγγα*, ἡ (=ἡ τῇ τροφῷ διδομένη μερίς), *λαγγάζω* (=ὀκνῶ, βραδύνω), *λαγγεύω-λαγγαρεύω* (=φεύγω, ἀποδιδράσκω). Ἄρα=ὀκνηρὸς ἢ δραπέτης. Ὡσαύτως *Λάγγαρος*, βασιλεὺς τῶν Ἀργιάνων²⁾.

Λαπέπωρ, ὁ πιθανῶς κατὰ συγκοπὴν τοῦ *Λαπέπορις*, (πρβλ. *Deospor*)· Ἡ ρίζα τοῦ πρώτου συνθετικοῦ *Δάπος-Λάπις*, *λάπ-*, *λάπη*· πρβλ. *λάπη* (=ρύπος ἐπιτιθέμενος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὡς σαπρότης, οἶον ἐπὶ τοῦ οἴνου). *Λαπίθης* καὶ *Λάπιθος* (=ὄρος ἐν Ἀρκαδίᾳ) *Λαπίθαι*, ἀρχαῖος Θεσσαλικὸς λαὸς παρὰ τῷ Πηνειῷ.

Lucalea καὶ *Lucarius*, ὁ ἐκ τοῦ *Luca* (=Λουκάς), ἐκ τοῦ λατινικοῦ *lux-lucis* (=φῶς), *λύκη*. Σύνθετα *Λουκαζένης*· *Λουκίσανδρος*.

Μαισάδης, ὁ πρβλ. τὸ κύριον ὄνομα *Μαῖσις*³⁾ καὶ *μαίσων* (=ὁ ἐν Ἀθήναις ἰθαγενὴς μάγειρος κατ' ἀντίθεσιν τῷ ξένῳ ἢ ἐκτοπιῷ μαγεύῳ⁴⁾ καὶ ἐν γένει ἐν τῇ κωμῳδίᾳ τὸ κωμικὸν τοῦ μαγεύρου ἢ τοῦ ναύτου πρόσωπον ἐκ τινος ἠθοποιοῦ καλουμένου *Μαίσων*⁵⁾. Κατὰ τὸν Kretschmer οὐχὶ *Θρακικόν*.

Μαῖς, ἡ· Πιθανῶς ἐκ τοῦ *μαῖα* ἢ ἐκ τοῦ λατινικοῦ *Μαῖος* (=Majus), ὄνομα τοῦ Ρωμαϊκοῦ μηνός⁶⁾.

Μάκεσ(σ)α, ἡ· *Μακεσᾶτος*, ὁ πρβλ. *μῆκος*-δωρ. *μᾶκος-μακρός* καὶ *Μάκεσσα* ἢ *Μάκεττα* (=ἡ Μακεδονίς γῆ)· «ἀπὸ Μακέσσης, Ἡμαθίας τε λεγομένης»⁷⁾ καὶ *Μακεττία* (=Μακεδονία κατὰ τὸν Ἡσύχιον). Ἄρα=μακρός.

Ματα, ἡ· πρβλ. *μάμα*, τό (=βρῶμα) καὶ *μάμμη* καὶ *μάμμα*, ἡ (=ἡ μήτηρ· πρβλ. *πάππα*=πατήρ- καὶ ἡ *μάμμη*, ἡ *γιαγιᾶ*)· «μάμμη καὶ μαιμίαν τὴν μητέρα οἱ Ἀττικοί, Ἑλληνας τὴν μάμμη»⁸⁾.

Μανίμαζος, ὁ σύνθετον (ἐκ τοῦ *ma(g)pus*+*μαζός*). Ἄρα=μεγαλόμαστος· νεοελλην. *βυζαράς-βυζαροῦ*, ἡ.

Μαννίς, ἡ· πρβλ. τὸ νεοελλην. *μάννα* (=μήτηρ).

1) Ἀριστοφάνους, Λυσιστρ. 983. 1248.

2) Ἀργιανῶν, Ἀ. Ἀ. I, 5, 2. καὶ Βεκκήρου. Ἀνέκδ. 106.

3) Πανσανίου, III, 15, 8.

4) Ἀθηναίου, XIV, 659.

5) Ἀυτόθι.

6) Πλουτάρχου, Νουμάς. 19.

7) Σκύμνου, περιγραφὴ γῆς 657.

8) Φρυγίου, 258.

Μένας, ὁ καὶ *Μένης* καὶ *Μένις*· πρβλ. τὸ κύριον ὄνομα *Μένων*.

Μέντης καὶ *Μένθης*, ὁ παρ' Ὀμήρῳ ἤδη *Μέντης* (1) καὶ *Μέντωρ* (2)· πρβλ. τὸ Λατινικὸν *mens-mentis* (=νοῦς, φρήν). Ἄρα, =συνειτός· συνών. τῷ δαΐφρων. Σύνθετον, *Μεντούτραλις*.

Μεστόη, ἢ *Μέστος*, ὁ· ἐκ τοῦ *μεστός*, ἢ ἀντὶ τοῦ *Νέστος*. Τουρκιστὶ *Μέστα* Σοῦ. Σύνθετα, *Μεστικένθης*· *Μεστοπαίθης*.

Μηδιζεύς, ὁ· καὶ κατὰ συγκοπὴν *Μηζεύς*. Πρβλ. *μηδος-μήδομαι*. Ἄρα συνώνυμον τῷ *Μέδων*. Σύνθετα· *Μήδοκος* (μηδος+ocus) καὶ *Μήτοκος* κατὰ προφορὰν τοῦ δ ὡς τ καὶ κατὰ παρετυμολογίαν ἐκ τῶν τῆς αὐτῆς σημασίας *μητις-μητίομαι*· λατιν. *Meticus* (ἀντὶ *Metocus*)· *Μηδοσάδης*· *Μηδόσακκος*. Πιθανῶς ἕτερος τύπος τοῦ *Μήδοκος* εἶναι τὸ μετὰ τοῦ προθετικοῦ α Ἄμáδοκος (3).

Μιλτοκύθης, ὁ· σύνθετον (ἐκ τοῦ *Μίλτος*, *μίλτος*=κοκκινόχρωμα+*Κύθης*· *κεύθω*=κρύπτω), πρβλ. καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Μιλτιάδης*.

Μήνιος, ὁ· καὶ *Μήνακος* καὶ *Μηνάκων* (ἐκ τοῦ *Μήναξ*). Πρβλ. *Μήνιος* παρὰ Παιουανία(4) καὶ *Μήνιον* (=ναὸς τῆς Μήνης=Σελήνης)· ἐκ τοῦ *μήνη* (=σελήνη), *μήν*, Σύνθετον, *Νεομήνιος*.

Μόσις ὁ· λατιν. κατὰ μετασχηματισμὸν καὶ παρετυμολογίαν *Mestitus*. Φαίνεται μὴ Θρακικόν. Πρβλ. *Μοστηνοί* (=πόλις καὶ ἔθνος τῆς Λυκίας) καὶ *Μοστηνά* κάρυα(5).

Μούκα, ὁ· καὶ *Μόκας*, λατιν. *Moca*, καὶ *Μουκάλας* καὶ *Μουκίλης* καὶ *Μουκιακός* ἢ *Μοκιανός* (μᾶλλον ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *Mucianus—Mucius*) καὶ *Μουκάσης*—*Μούκασος* ἢ *Μουκάσιος*, λατιν. *Mucasius* καὶ *Μουκάντιος*. Σύνθετα· *Μουκαβίθουρις*· *Μουκάζιλις*· *Μουκάζενις* καὶ κατὰ συγκοπὴν *Μούκανις*, λατιν. *Mucaganius* καὶ *Mucasensus*· *Μουκάκενθος*· *Μουκαπαίθης*, λατ. *Mucapaites*· *Μο(ν)κάπορις*, λατιν. *Mucaporis* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Μουκάβορις* καὶ *Μουκάβουρις* καὶ *Μοκαβίουρος*· *Μουκατρόλης* καὶ *Μουκάτραλις* καὶ κατὰ συγκοπὴν *Μουκόραλις*, λατιν. *Mucatralis* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Mucatraulius* καὶ κατὰ συγκοπὴν *Mucatra*· *Μουκατρίσις*· *Μουκουνάκυρος*, (Μουκούνας+κούρος;) καὶ ὑποκοριστικὸν *Μουκακάκης*· Πρβλ. *μουκίζω* ἀντὶ *μύω* δωριστὶ (=μέμφομαι τοῖς χεῖλεσι)=*μυχιζώ* κατὰ τὸν Ἑσύχιον· ἄρα *Μούκα(ς)*=*χλευαστής*, ἢ ἐκ τοῦ *μυκός* (ἐκ τοῦ *μύω*)=*ἄφρωνος* λατιν. *mutus* τ. ἔ. *σιωπηλός*, *βωβός*, ἢ ἐκ τοῦ *μῦκος*=*μύξα*, λατιν. *micus* ἄρα *μυξώδης*, *μιαρός*.

Μύσκελλος, ὁ· λατιν. *Miscellus* καὶ κατὰ συγκοπὴν *Masclius*· Πρβλ.

1) Ὀμήρου, Ὀδ. Α, 105. Ρ, 73.

2) Τοῦ αὐτοῦ Ἰλ. Ν, 171.

3) Ἴδε ἀνωτέρω, VI, § 2 ἐν τῇ λέξει.

4) Παιουανίου, V, 1.

5) Ἀθηναίου, II, 52.

μύσκος ἀντὶ μύσιος καὶ τὸ κύριον ὄνομα Μύσκελος⁽¹⁾ καὶ κατὰ τὸν Στράβωνα⁽²⁾ Μύσκελλος (ὁ ἰδρυτῆς τῆς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλεως Κρότωνος). Ἄρα=μυώδης, ἰσχυρός.

Νάνα, ἢ, καὶ Νήγη. Πρβλ. νάνη, νέννα καὶ νίνη (=ἡ τῆς μητρὸς μήτηρ⁽³⁾) ἢ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς ἢ τοῦ πατρὸς, θεία, κατὰ τὸν Ἡσύχιον).

Νατοπορις, ἀντὶ Νατοπορις Natuspardo. Τὸ πρῶτον συνθετικὸν προδήλως εἶναι τὸ Λατινικὸν *natus* τοῦ *nascor* (=γεννώμαι), τὸ δὲ *pardo* = πάρδος, πάρδαλος, πάνθηρ. Ἄρα *Natoportis*=ὁ τοῦ Νάτου Πόρις =(υἱός), τὸ δὲ *Natuspardo*=*Natus Pardo*.

Νερένης καὶ Νερένις, ὁ κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ Νερουζένης ἢ Νερούζενις (πρβλ. Αἰλούζενις-Αἰλενις, Βριλούζενις-Βρίζενις, Βρουζούζενις-Βρούζενις, Δυτουζένης-Δύτενις, Ἐπιτέζενις-Ἐπιτενις-Ἐπιτένης, Μουκάζενις-Μούκα-νις). Τὸ πρῶτον συνθετικὸν νέρος=ἀνῆρ; ἀνδρείος πρβλ. *Nerio-cms* λατιν. =Ἰσχύς, ἀλβ. *neri*, ἄ-νέρος-ἀνέρες⁽⁴⁾.

Νέστος, ὁ: ἐκ τοῦ νέφομαι (=πλέω, ρέω) συνθετὸν Νεστόπορις.

Ὀδρόσων, ὁ: μετασχηματισμὸς τοῦ Ὀδρόσης, ἐξ οὗ Ὀδρόης καὶ Ὀδρις, πιθανῶς ἐκ τῆς ρίζης τοῦ *δρός*.

Ὀρσοάλτιος, ὁ: πρβλ. τὰ ὁμοιοτρόπως σύνθετα *ὀρσοστραϊάνης*⁽⁵⁾ (=ὁ κινῶν τὴν τρῖαιαν), *ὀρσόλοπος*⁽⁶⁾ (=ὁ κινῶν τὸν λόφον, τὴν χαίτην). Ἄρα (ἐκ τοῦ *ὄρ-νυμι*+*ἄλτις*,=ἄλσιος)=ὁ κινῶν τὰ ἄλσι.

Ὀικονίξερις καὶ οἰκονιζέρης, ὁ: ὡς πρῶτον συνθετικὸν πιθανῶς τὸ οἰκων ἐκ τοῦ οἶκος κατὰ μετασχηματισμὸν.

Ὀκονόης καὶ Ὑκονόης, ὁ: (πιθανῶς ἐκ τοῦ *ocis*+νοέω). Ἄρα=ὁ περὶ τοῦ οἴκου νοῦν, ᾧ μέλει τὰ τοῦ οἴκου.

Οὐτάπιος, ὁ: πρβλ. καὶ Βετέσπιος⁽⁷⁾: κατὰ τὸν Tomaschek⁽⁸⁾ τὸ δευτέρου συνθετικὸν *ασπιω-εσπιω* ἀντὶ ἵππιω, σανσκρ. *άριपा*. Κατὰ τοῦτο ὁ Kazanow⁽⁹⁾ παρατιθέμενος ὡς συγγενὲς καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Aulesdēs* καὶ τὸ ἐπίθετον τοῦ Διὸς Ἀσθαμαῖος, ἐξημενεύει *ἐγίππιος*. Καθ' ἡμᾶς, ἐὰν τὸ δευτέρου συνθετικὸν εἶναι τὸ ἵππος, τότε ὡς πρῶτον θεωρητέον τὸ ρῆμα οὐτάω-οὔτημι (=πλήττω, κτυπῶ) ἄρα=πλήξιππος (=ἵπποδαμος, ἵπποκεντητής),

1) Σχόλια, Ἀριστοφάνους Νεφέλ. 370.

2) Στράβωνος, VI, 1, 12.

3) Böckh, CIG. I, 2 ἀρ. 1994.

4) Ἴδε ἀνωτέρω, III, § 11. ἐν τῇ λ. Νερενεΐα.

5) *Πινάκρον*, Νεμ. 4, 86, Πύθ. 2, 23.

6) Ἀνακρέοντος, fr. 64 (74).

7) Ἴδε ἀνωτέρω, VI, § 3. ἐν τῇ λ.

8) Tomaschek, αὐτόθι, II, 1, 58.

9) Kazanow, Un nouveau basrelief du cavalier Thrace, σελ. 125, Bull. de la société archéol. Bulg. τόμ. III. ἔτ. 1912.

ἐπίθετον τῶν παρ' Ὀμήρῳ καὶ Ἡσιόδῳ ἡρώων, ἄρα καὶ τῶν ἱππηλατῶν Θρακῶν.

Παίθης καὶ *Παίβας* καὶ *Παιβίλος*, ὁ. Πιθανῶς μὴ Θρακικόν.

Παρδάλας, ὁ· ἐκ τοῦ πάρδος-παρδαλός, πρβλ. *Natus Pardo*.

Petoporius, ὁ μετασχηματισμὸς τοῦ *Petoporis*, ἐκ τοῦ *Παιτόπορις*. Οἱ δὲ *Παῖτοι* Θρακικὸν φύλον (1).

Πεῖσιος, ὁ· λατιν. *Pistus*, ὅθεν *Πιστοῦς*· ἐκ τοῦ *πιστός*.

Pieporus, ὁ μετασχηματισμὸς τοῦ *Pieporis* ἢ *Pioporis*. Πιθανῶς τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι τὸ λατινικὸν *Pius* (=εὐσεβής).

Πίννας καὶ *Πίννης*, ὁ· λατιν. *Rinnensis*. Πρβλ. *πίννα-πίννη* (=θαλάσσιον ὄστρακον).

Πόλλης καὶ *Πόλυς*, ὁ· καὶ ὑποκοριστικῶς *Polula*. Πρβλ. *Πόλλης* Ἄργεῖος (2). Ἐκ τοῦ πολλός-πολλός (πίμπλημι).

Πόλις καὶ *Πόρις*, ὁ· λατιν. *Poris*· ἐκ τοῦ πέλομαι, ταυτόσημον τῷ γόνος-κοῦρος (3). Ἐκ τῶν ἔχοντα αὐτὸ ὡς δεύτερον συνθετικὸν σύνθετα συνώνυμα τοῖς σημερινοῖς πατρωνυμικοῖς εἰς -όπουλλος καὶ -όγλου (τουρκιστὶ υἱός), οἷον *Πετρόπουλλος*, Ἀναστασόπουλλος, Ἀντώνογλου, Νίκογλου κτλ.

Πόλιτις, ὁ· (πρβλ. τὸ τοπωνύμιον *Πολιτομβρία*). Πρβλ. *πόλιος* (=εἶδος ζωμοῦ)· πιθανῶς ὅμως ἐκ τοῦ πέλιτις. Ἄρα ταυτόσημον τῷ νεοελληνικῷ *Τσορμπιάς* ἢ τῷ *πελτασιής*.

Potacis, ὁ· πιθανῶς ἐκ τοῦ λατινικοῦ *potio* (=πίνω). Ἄρα=πότις.

Πυρμηρούλας καὶ *Πυρμηρούλας* καὶ κατὰ συγκοπὴν *Πυρούλας*. Προφανῶς σύνθετον (ἐκ τοῦ πυρ(ι)+μηρός—μηρούλας). Ἄρα ὑποληπτέον μᾶλλον ὡς ἐπίθετον ὀνοματοποιηθὲν ἐπιτοπίου τινὸς ἡρώος ἢ θεοῦ, εἰς ὃν προσεφέροντο πυρκαϊστοὶ μηροὶ ἢ ὅστις εἶχε τοὺς μηροὺς πυρκαϊστους.

Rabocentus, ὁ· ἐκ τοῦ *Rabocentis*. Πρβλ. *ραιβός* (=καμπύλος, στρεβλός) καὶ *Ράβα*, ἡ, (πόλις ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον).

Ράσκος, ὁ· σύνθετα· *Ρασκούπορις* καὶ *Ραισκούπορις* καὶ *Ρασκούπολις* καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Ρησκούπορις* καὶ *Ρασκίπορις* καὶ *Ραισκήπορις* καὶ *Ρισκούπολις*· λατιν. *Rhascypolis*. Πρβλ. *Ρήσκυρθος* (ἄρος ἐν Θράκη) καὶ *Ρησκυρθίς* (ἢ ἐπ' αὐτοῦ λατρευομένη Ἥρα). Ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐπιρρημάτος *ρα* (=ραδίως), ὅθεν *ράδιος*, ἰωνιστὶ *ρηίδιος*, *ράων*—*ράστος* μετὰ τῆς καταλήξεως *ισκος*, *Ρά-ισκος*—*Ράσκος* = *ράδιος*.

Ρηβοῦλης, ὁ· λατιν. κατὰ μετασχηματισμὸν *Rebulanus* καὶ *Reburus*· πρβλ. *Ρήβας* ἢ *Ρήβαιος* (ποταμὸς τῆς Βιθυνίας κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον τὸν Ρόδιον). Σύνθετον, *Ρηβοῦκενθος*.

1) Ἡροδότου, VII, 110.

2) Ἡερκιδίδου, II, 67.

3) Ἰδε ἀνωτέρω III, § 11, ἐν τῇ λ.

Ροῖμος, ὁ· Σύνθετα· *Ροιμηξέως* κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ *Ροιμημηξέως* (ἐκ τοῦ *Ροῖμος*+*Μηδιξεύς*)· *Ροιμητάλης* καὶ *Ρυμητάλης*, ὅπερ προϋποθέτει ὡς πρῶτον συνθετικὸν *Ροιμήτης*, ἐκτενέστερον τύπον τοῦ *Ροῖμος*· *Ρύμμικα*· *Ρυμηονκίς*, ἢ. Πιθανῶς ἐκ τῆς ρίζης *ρε-ρυ-ροι* (πρβλ. *ρέ-ω*, *ρό-ος*, *ροῦς*, *ρύμη*, *ρυτός*). Ἔρα=ροῦς. Ὁ φθόγγος *υ* ἀποδίδεται καὶ ἐν ἄλλοις διὰ τοῦ *οι*.

Ρόλης καὶ *Ρῶλης* καὶ *Ρόλλης*· ἐκ τοῦ *ρέω* (πρβλ. *Εὐ-ρώτας*). Σύνθετον· *Ρωλισθένης*, *Ρωλισθενεῖας*. (1)

§ 27) *Σαγκρεῦς*, ὁ· πρβλ. τὰ Βιθυνικὰ *Σαγγάριος* (ποταμός), *Σάγγαρον* (ὄρος), *Σάγγας* (κύριον ὄνομα), *Σαγγία* (κώμη).

Σαδάλας καὶ *Σαδάλης* καὶ *Σάδαλος*, ὁ· Λατιν. *Sadala*, καὶ *Σαδαῖος*; *Σαδάμη*, ἢ· Σύνθετον *Σάδοκος*. Πρβλ. *Σάδα* (πόλις Ἰνδικὴ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον). Πάντως ἡ ρίζα *σαδ-* εἶναι ἢ αὐτὴ τοῦ *ἀδ-εῖν* (ἀνδάνειν), *Σάδ*, ὅθεν *ἀδύς*, *ἦδος*, *ἦδονή*, *ἦδομαι*. Ἔρα=*Ἡδύς*, *Ἡδύλος*.

Σαίκοις, ὁ· καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν *Σεάκοις*. Ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *saecus* (*caeculum*=γένος, φῦλον, αἰὼν) μετὰ τῆς Λατινικῆς καταλήξεως *us* (ους) ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μεταγραφῇ. Ἔρα=γόνος ἢ αἰώνιος. Σύνθετον, *Σαϊκίθης* (ἐκ τοῦ *Σαϊκοκύθης* κατὰ συγκοπὴν).

Σάλας, ὁ· Λατιν. *Salia*. Σύνθετον, *Σαλήτραλις* καὶ *Σαλούτραλις*· πρβλ. *σάλος* (=κλύδων, ταραχὴ) καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Σάλιος* ὁ *Σαμόθραξ* καὶ *Salii* (οἱ τοῦ Ἄρεως ἱερεῖς ἐν Ρώμῃ). Ἡ ρίζα *σάλ-*, *salio* (=δρχοῦμαι), *ἄλ-γομαι-ἄλλομαι* (πηδῶ, σκιρτῶ).

Σάρατος, ὁ· Λατιν. *Saritas*. Σύνθετον· *Σαράτοκος* καὶ κατὰ συγκοπὴν μετὰ μεταγραφὴν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *Σάρκοις* (*Σάρκος*-*Sarcus*-*Σάρκος*). Πρβλ. τὸ *Σαραπάρης* (2) Πιθανῶς τῆς αὐτῆς ρίζης τοῦ *σαίρω* (*σάρω*), *σαρώω*.

Σατροκέντης, ὁ· σύνθετον, οὗ τὸ πρῶτον συνθετικὸν *Σάτρος* ἢ *Σάτρης* ἔθνικόν, ὄνομα φυλῆς (3) ληφθὲν ὡς κύριον. Πρβλ. *Σάτρα*, ἢ (πόλις τῆς Κρήτης μετονομασθεῖσα Ἐλεύθερα), *σάτρος* καὶ λατιν. *satur*.

Sedila, ὁ· ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *sedes* (ο. *sedeo*)· πρβλ. *σέδα* (=καθέδρα κατὰ τὸν Ἡσύχιον), *εδ-ος*, *ἐξομαι*. Ἔρα=ἔδραϊος.

Σεμפור, ὁ· σύνθετον, κατὰ συγκοπὴν τοῦ *Σεμφορις*-*Σεμοφορις* (πρβλ. *Λαπέפור*, *Deospor*). Πιθανῶς τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι τὸ *Σεμο* (ἐπίθετον τοῦ ὑπὸ τῶν Ὀμβρων καὶ Σαβίνων λατρευομένου δαίμονος *Σάγκου* (*Sancus*)).

Σερκίς, ἢ· πιθανῶς ἐκ τοῦ *Serica* (=Σηρικὴ), κατὰ συγκοπὴν καὶ μετασχηματισμὸν (*Serca*-*Σερκίς*).

Σεύθης καὶ *Σεύθα(ς)*, ὁ· Λατιν. *Seutes* καὶ *Zcuta*, *Seuthens*, *Sautes*,

1) Ἄνωτ. III. § 11, ἐν τῇ λ.

2) Ἰδε ἄνωτ. IV, § 6, ἐν τῇ λ. *Σαραπάρης*.

3) Ἡροδότου, IV, 110.

καὶ Σεθείλας. Πρβλ. σεύω (=διώκω, ὄρμῳ) καὶ τὸ ἄχρηστον σεὺς (=σής), συγγενὲς πιθανῶς τῷ σήθ-ω (=σειώ, τινάσσω). Ἄρα=ὄρμητικός, ὠκύς.

Σήλνς, ὁ· (πρβλ. Σηλυ(μ)βρία)· Λατιν. *Silyu*. Πρβλ. σηλία-τηλία (=κόσκινον). Ἄρα τῷ νεοελληνικῷ Κοσκινᾶς.

Σίλμους, ὁ· κατὰ μεταγραφὴν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *Silmus* μετὰ τῆς καταλήξεώς του *us*. Ἐκ τοῦ σίλμη (=πλάτανος κατὰ τὸν Ἡσύχιον). Πρβλ. καὶ τὸ κύριον ὄνομα Σίλμας.

Σίσυρος, ὁ· λατιν. *Sises*, ὅθεν Ζεΐζας, καὶ *Sisi* καὶ *Sese* καὶ *Sisiata* κατὰ μετασχηματισμόν. Ἐκ τοῦ σίσυρος (=σιούρα) ἢ Τίτυρος ἢ σέσιλος (=εἶδος ὄστράκου, κοχλίας κατὰ τὸν Ἡσύχιον).

Sintus, ὁ, ὅθεν Σούντους κατ' ἀφομοίωσιν· λατιν. *Sintula*. Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θρακικοῦ φύλου Σιντοί(¹) (Σιντός—*Sintus*—Σίντους). Πρβλ. σίντης (=ἄρπαξ, ληστής), σίν-ομαι (=λαφυραγωγῶ).

Σίτας ἢ Σιτᾶς, ὁ· λατιν. *Sita*, σύνθετα Σιτάλκας καὶ Σιτάλκας, λατιν. *Sitalces* (ὁ τοῦ Σίτα Ἄλκας, σίτος + ἄλέκειν)· Σειτίζεις· Σειυκέντης· Σειταούνης (πιθανῶς ἐκ τοῦ Σειτίζεις). Ἐκ τοῦ σιτ-ος.

Σκέλης, ὁ. ἐκ τοῦ σκέλος.

Σκόστοκος, ὁ· πιθανῶς ἐκ τοῦ Κόστοκος (Κόστος+ocus)· πρβλ. *Costodocci* (Κοστόβωκοι), ἔθνος ληστρικὸν παρὰ τὸν Τάναϊν, οἷ καὶ τὴν Ἑλλάδα ποτὲ ἐπέδραμον.(²).

Σούδιος, ὁ· λατιν. *S(ο)udius*. Σύνθετον, *Sudicentius*. Ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *sudum* (=εὐδία). Ἄρα=εὐδιος, καθάρειος.

Σουθίας, ὁ· δωριστὶ ἀντὶ Σουθίας ἐκ τοῦ Σουθος. Ἄρα=ξανθός.

Σούκης καὶ Σουκίας, ὁ· (πρβλ. τὸ τοπωνύμιον *Sucidana*, καὶ *Succi* ἢ *Succorum angustae*(³) τὸ διάσημον στενὸν ἐν τῷ δυτικωτάτῳ τοῦ Μέσου ὄρους ἄκρῳ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Σόφιας εἰς Φιλιππούπολιν ἀγοῦσης ὁδοῦ). Ἐκ τοῦ *su(c)us*—*sucinum* (=ἤλεκτρον), ὅθεν σούμνος (=ὁ ἐξ ἠλέκτρον κατεσκευασμένος).(⁴).

Σούμακος καὶ Σύμακος, ὁ· πιθανῶς σύνθετον (Σούμα, ἐκ τοῦ Λατιν. *sumen*=σῦς, ὕς, χοῖρος, +οκος=ocus) ἀντὶ Σούμοκος δι' ἀνομοίωσιν. Πρβλ. καὶ Σύμαιθα, ἡ· (πόλις τῆς Θεσσαλίας). Σύμαιθος, ὁ· (ποταμὸς τῆς Σικελίας)(⁵).

Σούρα καὶ Σούρις, ὁ· Πρβλ. Λατιν. *sura* (=κνήμη)· ἀλλὰ καὶ Σούρα, πόλις ἐν τῇ Συρίᾳ, κατὰ Στράβωνα, ἐν τῇ Λυκίᾳ, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάν-

1) Στράβωνος, X, 2, 17 καὶ XII, 3, 20.

2) *Plinii*, hist. n. VI, 7 καὶ *Πανσανίου*, X, 34.

3) *Marcellini*, XX, 10, 8.

4) *Ἀριεμιδώρου*, II, 5.

5) Στράβωνος, VI, 2, 4.

τιον, καὶ παρὰ τῷ Εὐφράτῃ κατὰ τὸν Πτολεμαῖον. Σύνθετα: *Σουρεγέθης*. *Σουράτραλις*: *Συρ-γάστης*.

Σουσίων, ὁ Λατιν. *Susula*. Πρβλ. *σοῦσον* (=κρίνον), λέξις Περσική, ὅθεν ἡ τῶν Περσῶν πρωτεύουσα *Σοῦσα*, τά. Ἀλλὰ καὶ *σοῦσις*, ἡ (=σφοδρὰ κίνησις κατὰ τὸν Ἡσύχιον) καὶ *Σουσαρίων*, Μεγαρεὺς ποιητῆς τῆς ἀρχαίας κωμωδίας.

Σπάρτοκος καὶ *Σπάρτακος* καὶ *Σπαρότοκος* καὶ *Σπαράδοκος* καὶ *Σπάρδοκος* κατὰ μετασχηματισμὸν καὶ ἐκφώνησιν τοῦ *d* ὡς *l*. Λατιν. *Spartacus* καὶ *Spartococ* καὶ *Sparticus*. Σύνθετον πρβλ. *σπάριος* (=φυτόν), *Σπάρτη* (πόλις), ἐκ τοῦ ῥήμ. *σπείρω* (ρίζ. *σπερ-*, *σπάρ*).

Σπόκης, ὁ δὲν φαίνεται ἡμῖν Θρακικόν.

Taloniis, ὁ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *talus* (=ἄστράγαλος).

Τάρσος καὶ *Τάρσας* καὶ *Ταρσᾶς*, λατιν. *Tarsa*, ὁ (πρβλ. *Ταρσάτικα*, πόλις τῆς Ἰλλυρίας καὶ *Ταρσός*, ἡ πόλις τῆς Κιλικίας): *Τάρουλος* καὶ *Ταρούλης* κατὰ μετασχηματισμὸν. Σύνθετον, *Ταρσοζίεις*. Τῆς αὐτῆς ρίζης τοῦ *ταρσός* καὶ *ταρρός* (=πατούνα), *τέρσ-ομαι* (=ξηραίνομαι). Ὅθεν ἀνάλογον τῷ νεοελλ. *Πατουναῖς*.

Τάτας ἢ *Ταταῖς*, ὁ Λατιν. *Tata* καὶ *Tatata*, ὅθεν *Ταταζία*, ἡ Ἀπαντῶσιν ὅμως ἐν Ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς ὡσαύτως τά: *Τάτα*, *Ταταῖς*, *Τατάριον*, *Τατεύς*, *Τάτη*, *Τατίς*, *Τάτιον*. Ἐκ τοῦ *τέτ(τ)α* καὶ *τάτα* (ᾠ) (φιλικὴ ἢ τιμητικὴ προσφώνησις νεωτέρου πρὸς πρεσβύτερον), λατιν. *tata* (ὑποκοριστικὴ προσηγορία τοῦ πατρός).

Tausius καὶ *Tausias* καὶ *Tausiges*: ἐκ τοῦ *Ταῦσιος*, πρβλ. *ταῦσιμος*, ἰωνιστὶ *τηῦσιος* (=μάταιος), *ταῦς* (=μέγας ἢ πολὺς), ὅθεν *Ταῦγετος* (ὕρος), *Ταῦγέτη* (Νύμφη).

Τήρης καὶ *Τηράλας*, ὁ πρβλ. *Τηρεῦς*, *Τηρίς*, *Τήριλλος*, *Τήρος*, *Τήρων*, *Τηρίας*. Ἐκ τοῦ *τηρός* (=φυλάξ, παρατηρητής), *τηρ-έω* (=φυλάττω, ἐπιτηρῶ).

Τηλέγυπτα, ἡ πιθανῶς καὶ *Τιλέγυπτα*. Μᾶλλον οὐχὶ Θρακικόν.

Τιλθάξης καὶ *Τιλθάξεις*, ὁ πρβλ. τὸ τοπωνύμιον *Τιλτέα* ἢ *Τιλαταί*, ὅθεν *Τιλαταῖος*. Φαίνεται μοι οὐχὶ Θρακικόν.

Τιούτη καὶ *Τιούτα*, ἡ κατὰ συγκοπὴν *Τούτη*. Λατιν. *Tiutus* καὶ *Taante* (πρβλ. καὶ τὸ τοπικὸν ἐπίθετον *Tiutiamentus* ἐκ τοῦ *Tiutiama*, κώμης περὶ τὴν Φιλιππούπολιν). Ἐκ τούτου κατὰ μετασχηματισμὸν *Θιαδίους*. Μᾶλλον Ἰλλυρικόν.

Τορολίς, ἡ (ἐκ τοῦ ἀρσενικοῦ *Τόρολος*). Ἐκ τοῦ *τορός*: πρβλ. *Τόρουλλος*.

Τοτόης, ὁ Μᾶλλον μὴ Θρακικόν.

1) Σανσκρ. *tatas*: παρὰ τοῖς Κουτσοβλάχοις *τέτα*=θεία.

Τράλης καὶ Τρούλις καὶ Τρηλῖς. Σύνθετα Ἀβλουτράλης, *Bitrális*, Γηπαίτραλις, *Discatralis*, Ἐπταίτραλις, Μουκαίτραλις, λατιν. *Mucatralis*, Τραζυρέσης (κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ Τραλοζυρέσης;) Πρβλ. Τραλλεῖς (=μισθοφόροι Θραῖκες κατὰ τὸν Ἡσύχιον). Τράλλεις, αἱ (πόλις Λυδίας καὶ Καρίας). Τραλλία καὶ Τράλλα (χώρα τῆς Ἰλλυρίας). Ἐκ τῆς ρίζης τρα-, πιθανῶς τρέ- (τρέω) ἄρα=δειλός, τρεσᾶς· πρβλ. τρήρων.

Traibitus, ὁ σύνθετον καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *Trabea*+*Bíthvs*, *Trabebitus*—*Traibitus*.

Ucus, ὁ ἐκ τοῦ *ocus*—*oculus* (ρῖζ. οσ-, οπ-, ὄσσε). Σύνηθες ὡς δευτερον συνθετικὸν *ocus*—*οκος* (πρβλ. Μήδοκος, Σάδοκος, Σπάρτοκος κτλ.).

Varsudicentes, ὁ Σύνθετον, οὗ τὸ πρῶτον συνθετικὸν *Varsudius*, μὴ Θρακικόν.

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω παρατεθέντος πίνακος τῶν παρὰ τοῖς Θραξὶ εὐχρηστων κυρίων ὀνομάτων, ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι τοῦ πέμπτου μ.Χ. αἰῶνος. ὁπότε ὀριστικῶς ἐξέλιπεν ἡ γλῶσσα αὐτῶν, φαίνεται ὅτι εὐάριθμα αὐτῶν εἶναι τὰ μὴ ἔχοντα τὰς ἀντιστοιχοὺς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ρίζας, πολλὰ εἶναι Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ κατὰ μετασχηματισμὸν ἢ καὶ βάρβαρον σύνθεσιν, πολλὰ αὐτούσια Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ ἐκλαμβανόμενα ὡς Θρακικὰ καὶ τινα ξενικὰ (Ἰλλυρικὰ, Σκυθικὰ, Κελτικὰ, Γερμανικὰ).

VII. Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ ὀνόματα παρὰ τοῖς Θραξίν. —

Ἀνασκόπησις τῶν προειρημένων.

§ 1) Τὰ Ἑλληνικὰ κύρια ὀνόματα ἤρξαντο ἀναμφιβόλως εἰσαγόμενα εἰς τοὺς Θραῖκας μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τῶν Μακεδονικῶν ἰδίως χρόνων καὶ ἐπληθύνοντο σὺν τῷ ἐξελληνισμῷ αὐτῶν σὺν τῷ χρόνῳ. Ἐκ τούτου πλεῖστα ἀπαντῶσιν ἐν ἐπιγραφαῖς εὐρεθείσαις οὐ μόνον ἐν ταῖς Θρακοελληνικαῖς πόλεσιν, ὡς ἐν Φιλιππουπόλει, Βερροία, Τραϊανοπόλει, Πανταλία, Νικοπόλει καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὑπαίθρῳ χώρῃ, ὅπου ὁ πληθυσμὸς ἦτο ἀμειγής. Ἄρα ἀποκλείεται ἡ ὑπόθεσις ὅτι ταῦτα εἶναι Ἑλλήνων ἀποίκων καὶ μάλιστα, ἀφοῦ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς εἶναι πλεῖονα τῶν γησιῶν καὶ δημοφιλῶν Θρακικῶν καὶ φέρονται ἐκ παραλλήλου πρὸς αὐτὰ. Πολλάκις δὲ παρὰ τῷ κυρίῳ Θρακικῷ ὀνόματι τὸ πατρωνυμικὸν εἶναι ἑλληνικὸν ἢ τάνάπαλιν. Οἴκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι τὰ ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἀποικίαις ἀπαντῶντα πάντα σχεδὸν εἶναι καθαρῶς Ἑλληνικὰ. Ἀξιοσημείωτον ὡσαύτως εἶναι ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων εἶναι ἐσχηματισμένα ἐξ ὀνομάτων Θεῶν, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν ἐλατρεύοντο ἐν τῇ Θρακῇ.

Οὕτως ἀπαντῶσιν ἐσχηματισμένα πλεῖστα ἐκ τοῦ Ἀπόλλων, Ἀσκληπιός,

Δημήτηρ, Ἡρακλῆς, Ἡρα, Ἐρμῆς, Ζεὺς—Διός, Διόσκουρος, Ἄρτεμις, Διόνυσος, Ποσειδῶν. Οἶον :

Ἀπολλώνιος, Ἀπολλώνις, Ἀπολλωνίς (ἦ), Ἀπολλωνίδης, Ἀπολλινάριος, Ἀπολλᾶς, Ἀπολλόδωρος, Ἀπολλόθεμις, Ἀπολλοφάνης.

Ἀσκληπιάς (ἦ), Ἀσκληπιάδης, Ἀσκληπίδης, Ἀσκληπιόδοτος, Ἀσκληπιοδότη (ἦ), Ἀσκληπιοδοτιανός, Ἀσκληπιόδωρος.

Δημήτριος, Δημήτρις, Δημητριανός Δημητρία (ἦ).

Ἡρακλῆς, λατιν. Heracles, Ἡρακλῆς Ἡρακλέων, Ἡρακλειανός, Ἡρακλειδης, Herculanus, Ἡρακουλανός, Ἡράκλειος, Ἡρακλεία (ἦ).

Ἡραίς, Ἡράκλειτος, Ἡρόδοτος, Ἡρόδωρος, Ἡρόξενος, Ἡρόστρατος, Ἡρόφιλος, Ἡρύλλη, Ἡρώδης, Ἡρωδιανός.

Ἐρμαιοσ, Ἐρμαίσκος, Ἐρμογένης, Ἐρμόδωρος, Ἐρμοκράτης, Ἐρμόκριτος, Ἐρμόφυλος.

Διογένης, Διογένεια (ἦ), Διογενειακός, Διογᾶς, Διόδοτος, Διοδότη (ἦ), Διόδωρος, Διοδώρα (ἦ), Διοκλῆς, Διόκλεια (ἦ), Διομήδης, Διόμνηστος, Διότιμος, Διοτρέφης, Διοφάνης.

Διοσκουρίδης, Διοσκουρίδιος.

Ἄρτεμίδωρος, Ἄρτεμιδώρα, (ἦ).

Διονύσιος, Διονύσις συνηθέστατα, Διονυσᾶς, Διονυσόδωρος.

Ἀφροδισία, (ἦ).

Ποσειδῶνις, Ποσειδῶνις, Ποσίδενος καὶ Πόσειδος, Ποσειδίππος.

Ὡσαύτως ἀπαντῶσι πλείστα ἔχοντα ὡς πρῶτον συνθετικὸν τὸ ἄριστος, οἶον Ἀριστοκράτης, Ἀριστοφάνης, καὶ πολλάκις ἀπαντᾷ τὸ Ἀλέξανδρος ἐξ ἱστορικῆς ἀναμνήσεως, σπανιώτατα δὲ τὸ Φίλιππος.

Πλὴν τῶν προσημειωθέντων, καθ' ἃ καὶ ἄλλα ἀναμφιβόλως ὁμοιοτρόπως ἐσχηματισμένα ἦσαν εὐχρηστα μὴ παραδοθέντα ἡμῖν, ἀναγράφομεν ἐνταῦθα καὶ τὰ ἀκόλουθα ἐξ ἐπιγραφῶν τῶν χρόνων τῆς Ρωμαιοκρατίας, ἀκραιφνῶς ἑλληνικά :

Ἀγαθήμερος, Ἀγαθίας, Ἀγαθοκλῆς, Ἀγαθήνωρ, Ἀγαθόπους, Ἀγῆσανδρος, Αἰθάλης, Ἀκίνδυνος, Ἀλκέστιος, Ἀλκέτης, Ἀλκιδάμας, Ἀλκιμος, Ἀλυπίων, Ἀλυπος, Ἀμαζῶν (ἦ), Ἀνδρόνεικος, Ἀνθέστιος, Ἀνθεστήριος, Ἀνείκτης, Ἀντίχοος, Ἀντίφιλος, Ἀπελλίκων, Ἀπρος, Ἀπφά, Ἀρίστων Ἀσπασία (ἦ), Ἀστακίδης, Ἀστειῖος, Ἀστικός, Ἀχιλλεύς.

Βριθαγόρας.

Γάμβρος, Γελαστῖος, Γλαῦκος, Γοργίας.

Δαμέας, Δεινίας, Δειώ, Δημόκριτος, Δημοσθένης, Δημοφῶν, Δημόφιλος, Δῖος, Δίδυμος, Δράκων.

Εἰκαδᾶς, Εἰρηνέος, Ἐλλην, Ἐλεύθερος, Ἐλπιοδότη (ἦ), Ἐπιγένης, Ἐρράτων, Ἐρῦθη (ἦ), Ἐστιαῖος, Εὐάγρος, Εὐμηλος, Εὐμολπος, Εὐρυφῶν, Εὐτόχης, Εὐτυχιανός, Ἐργίνος.

Ζήνων, Ζώιλος, Ζώσιμος.

Ἑγώ, Ἑδύλος, Ἑλιόδωρος, Ἑφαιστίων.

Θάλλος, Θεαγένης, Θεόδοτος, Θεόφιλος, Θεοφίλη (ἦ).

Ἰάσων, Ἴππος, Ἴππίας, Ἴππαρχος, Ἰκαρος.

Κάλλιστος, Καλλεικράτης καὶ Καλλικράτης, Κάρπων, Κάσσανδρος, Κάστωρ, Κεφάλιος, Κλάδος, Κλέανδρος, Κραυγᾶς, Κρεσφόντης, Κυρίλα (ἦ).

Λάδων, Λάμαχος, Λάχης, Λυσίμαχος.

Μακεδῶν, Μάρων, Μένανδρος, Μενεσθεύς, Μενέφρων, Μένων, Μητρόδωρος, Μίκκος, Μόσχος, Μυρσίνος, Μυρσινίων, Μυστικός.

Νεικίας, Νεικιάδης, Νεικήτας.

Ξενοκλῆς.

Οἰμήδης, Οἶρινθος, Ὀλύμπιος, Ὀρφεύς.

Πανδίων, Πάππος, Παππίας, Παρδάλας, Πausανίας, Πασίνους, Πείστος, Πολέμων, Πολυδεύκης, Πολυνείκης, Πολυκράτης, Ποτάμων, Πρόξενος, Πύρος, Πυθαγόρας.

Σκάρις, Σκέλης, Σκευᾶς, Σμύρης, Συνέκδημος, Σολώνιος, Σοφεῖνος, Σφῆζιος, Σωσίπολις.

Τεῖσις, Τελεσήνωρ, Τελεσφόρος, Τηλεφάνης, Τύραννος.

Υάκινθος.

Φειλίας, Φιλάρετος, Φιλήμων, Φιλητᾶς, Φιλόπαππος, Φρόνιος.

Χαρίτων, Χρήστος, Χρυσάνθη, Χρύση, Χρυσής, Χρύσιππος, Χιόνηρα (1).

§ 2) Ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ἐν Θράκῃ· δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ πρώτου μ. Χ. αἰῶνος, ἀπαντῶσι καὶ πολλὰ Λατινικὰ κύρια ὀνόματα οὗ μόνον ἐγκαταστάντων ἐν τῇ Θράκῃ Ρωμαίων καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἀπαντος καὶ γνησίων Θρακῶν, ἰδίως ἀπελευθέρων ἢ κτησαμένων τὸ δικαίωμα τοῦ Ρωμαίου πολίτου μετὰ τὴν στρατιωτικὴν αὐτῶν θητείαν. Πολλάκις δὲ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενεῖα ἀπαντῶσι Λατινικὰ μετὰ Θρακικῶν ἢ Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ καὶ Θρακικὰ ὁμοῦ οἷον: *Φῆλιξ Μουκάπορις, Ἀδρήλιος Μένανδρος Μενάνδρου ὁ καὶ Κότυς, Βαλεῖρις Βεῖθνος, Βάσσοις Μουκαπόρεος, Μᾶρκος Ἰούλιος Μίκαλος*, ὥσπερ καὶ Ἑλληνικὰ μετὰ Θρακικῶν, οἷον: *Ἀπολλυνάριος Μουκατράλευς, Μουκάπορις Ἀντιόχου, Χρύσιππος Ἐπιτεκένθου, Τήρης Κέλσου, Δημοσθένης Τήρου* κτλ.

§ 3) Ἀνασκοποῦντες τὰ περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν προειρημένα ποιούμεθα τὰς ἀκολούθους ὑποθέσεις καὶ συμπεράσματα.

1) Ἐν πᾶσι τοῖς ὀνόμασι διατηρήθη ἡ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ὀρθογραφία. Τινὰ τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων προεμνημονεύθησαν καὶ ἐν τῷ πίνακι τῶν Θρακικῶν διότι ὑπολαμβάνονται συνήθως τοιαῦτα, οἷον τὰ: Πείστος, Παρδάλας, Σκέλης, Δίος καὶ εἰτι ἄλλο.

α'). Ἡ τῶν Θρακῶν γλῶσσα ἀκατάληπτος οὖσα τοῖς Ἑλλησι κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους ἀπετέλει ἰδίαν γλῶσσαν τοῦ Ἰνδογερμανικοῦ γλωσσικοῦ κορμοῦ, ὑπαγομένη μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς τῆς Φρυγικῆς καὶ τῆς Ἀρμενικῆς εἰς τὴν *Θρακοφρυγικὴν οἰκογένειαν*, συγγενεστάτην οὖσαν τῇ παλαιοτάτῃ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁμως ἀπεξενώθη τῆς Ἑλληνικῆς μὴ λαβοῦσα τὴν ἐξέλιξιν αὐτῆς ὑπὸ τε τὸ τυπικὸν καὶ τὸ ἐκφραστικὸν (σύνταξιν), διέσωσεν ὁμως καὶ οὕτω πολλὰ κοινὰ (ρίζας καὶ τύπους) μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ δὴ πλεῖστα ἢ μεθ' οἵασδήποτε ἄλλης γλώσσης τοῦ αὐτοῦ γλωσσικοῦ κορμοῦ, ὡς ἐκφαίνεται ἐκ τῆς ἐτυμολογίας ἰδίᾳ τῶν πλείστων Θρακικῶν κυρίαν ὀνομάτων καὶ αὐτῶν τῶν παρὰ Διοσκουρίδην καὶ Ψευδαποληφίῳ βοτανικῶν λέξεων τῆς Λακικῆς γλώσσης, θεωρουμένης ὡς Γετικῆς ἅμα Θρακικῆς διαλέκτου.

β) Αὕτη ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν βαρβάρων γλωσσῶν τῶν ὁμόρων λαῶν, οἷον τῶν Παιόνων καὶ Ἰλλυριῶν ἐκ δυσμῶν, τῶν Σκυθῶν ἀπὸ βορρᾶ καὶ δὴ τούτων ἰδίᾳ ἢ τῶν βορείων Θρακῶν, τ. ἔ. τῶν Μοισῶν καὶ τῶν Γετῶν γλῶσσα καὶ πρότερον μὲν, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς Ρωμαιοκρατίας, τῶν Γαλατῶν καὶ ἄλλων λαῶν. Ἔνεκα λοιπὸν τῆς ἀδιαλείπτου ἐπικοινωνίας τῶν Θρακῶν πρὸς τοὺτους τοὺς λαοὺς καὶ τῆς συμμειξεως αὐτῶν μετὰ τῶν ἐγκαταστάντων ἐν τῇ Θράκῃ κατὰ διαφόρους χρόνους Σκυθῶν καὶ ἄλλων ὁμόρων καὶ ἐπιδρομῶν καὶ ἀποίκων παντοδαπῶν, ἐδέξατο μὲν πλῆθος λέξεων, διεφύλαξεν ὁμως καὶ μετὰ τοῦτο τὴν ἀρχικὴν τῆς ὑπόστασιν κατὰ τὸ δυνατόν, ἄλλοι καὶ τὴν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν συγγενειάν τῆς, οὐδενὸς λόγου συντρέχοντος ὅπως ὑπαχθῆ ὡς Σκυθικὴ τις γλῶσσα εἰς τὴν Ἰρανικὴν ὁμοφυλίαν, ὡς ὑπολαμβάνει ὁ Tomaschek, ὁ Niederli, ὁ Pogodini, ὁ Detschew καὶ ἕτεροι Σλαῦοι γλωσσολόγοι.

γ') Ἡ θεωρία περὶ στενωτέρας συγγενείας καὶ συναφείας αὐτῆς πρὸς τὴν Λιθουανικὴν καὶ ἄλλας Σλαβικὰς γλώσσας, τ. ἔ. πρὸς τὴν σλαβικὴν ἐν γένει γλωσσικὴν οἰκογένειαν, ἔνεκα τῆς ταυτότητος τῶν ριζῶν ἐνίων λέξεων καὶ σημασιολογιῶν, φαίνεται οὐ μόνον τολμηρά, ἀλλὰ καὶ ἱστορικῶς ἄτοπος· διότι ἢ τούτων τῶν γλωσσῶν σχέσις πρὸς τὴν Θρακικὴν περιορίζεται ἐν τῷ μέτρῳ τῷ ἐπιτρεπομένῳ ὑπὸ τῆς συγγενείας τῶν ἀδελφῶν ἐθνῶν, ὁπότε, ὡς ὑποτίθεται, κατὰ τοὺς ἀπωτάτους χρόνους, τοὺς προϊστορικοὺς, συνῶκουν ἢ ὁμόρουν εἰσέτι οἱ Θρακῆες πρὸς τοὺς λαοὺς ἐκείνους ἀνήκοντας, ὥσπερ καὶ αὐτοί, εἰς τὸν Ἰνδογερμανικὸν κορμόν.

δ') Μὴ ἐξελιχθείσης τῆς γλώσσης διὰ τὸ βάρβαρον καὶ ἀπολίτιστον τῶν Θρακικῶν καὶ ἐλλειπόντων φιλολογικῶν ἔργων πλὴν θουριῶν τινῶν καὶ συμποσιακῶν ᾠδῶν δὲν παρέστη ἀνάγκη γραφῆς· διότι γραπτὴ θρακικὴ γλῶσσα δὲν ὑπῆρξε. Τοῦτο εἰκάζεται ἐκ τῆς μὴ γινομένης μνείας περὶ τοιαύτης ὑπὸ τε τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν μέχρι σήμερον πανταχοῦ τῆς Θράκης καὶ τῆς Μοισίας εὑρεθειῶν, αἰτι-

νες ἀπὸ τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου ἤδη π. Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ πέμπτου μ. Χ., ὁπότε ὑποτίθεται, ὅτι ἐπαύσατο τελείως ἡ Θρακικὴ γλῶσσα λαλουμένη, εἴ που διετηρεῖτο ἐν ἀποκέντροις τισὶ τόποις, εἶναι ἅπασαι σχεδὸν Ἑλληνικαὶ καὶ τῶν Λατινικῶν οὐσῶν ὀλίγων.

ε') Τὰ διασωθέντα γλωσσικά μνημεῖα εἶναι ὀλίγα λέξεις μνημονευόμεναι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ λεξικογράφων ὡς ἰδιωματικά (γλῶσσαι), πολλὰ κύρια ὀνόματα ἀνθρώπων, φυλῶν, τόπων, πόλεων καὶ κωμῶν παραδοθέντα ἡμῖν ἐν ἐπιγραφαῖς μέχρι τοῦ τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος, ὧν πολλὰ θεωρητέα μὴ Θρακικά καὶ τὰ παρὰ Διοσκουρίδῃ καὶ τῷ Ψευδαπουληίῳ περισωθέντα 62 Δακικά ὀνόματα βοτανῶν, μετὰ τῶν παραλλαγῶν καὶ παραφθορῶν των.

ς) Ἀπὸ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, ἀρξαμένου ἰδίως τοῦ ἐξελληνισμοῦ τῶν Θρακῶν διὰ τῆς ἀκατασχέτου διαδόσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ πανταχοῦ τῆς χώρας, ἤρξατο καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν ὑποχωροῦσα βαθμηδὸν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ὥστε ἐπὶ τῆς Ρωμαιοκρατίας ἐλαλεῖτο καὶ ἐγράφετο πανταχοῦ ἡ Ἑλληνική, οὐσα ἡ ἐπικρατοῦσα γλῶσσα ἐν τε ταῖς ἐπισήμοις καὶ ἰδίαις σχέσεσιν.

ζ') Ἐπὶ τῶν Βυζαντινικῶν χρόνων, ὑφισταμένης τῆς Θράκης μόνον γεωγραφικῶς ἢ διοικητικῶς, ἅτε τῶν Θρακῶν ἐξηλληνισμένων ἤδη καὶ συγχωνευθέντων μετὰ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομα πλεον *Ρωμαῖοι* καὶ *Γραικοί*, γλῶσσα ἐν τῇ χώρᾳ παρέμεινεν ἡ κοινὴ Ἑλληνική, ἡ καθ' ὅλην τὴν ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν ἐν χρήσει ἡ αὐτὴ ὡσαύτως παρέμεινε καὶ ἐν τῇ ἐκείθεν τοῦ Αἴμου χώρᾳ, τῇ Μοισίᾳ καὶ μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐγκατάστασιν πολυαριθμῶν Σλαύων καὶ τὴν κατάκτησιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων μέχρι τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ αὐτῶν, ὡς μαρτυρεῖται ἐξ ἐπισήμων ἐπιγραφῶν τῶν μῆπω ἐκχριστιανισθέντων ἡγεμόνων αὐτῶν Ὁμουρτάγ, Μαλαμηρ καὶ Πρεσιάν.

η') Ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Σλαύων ἐν τῇ ἐντεῦθεν τοῦ Αἴμου Θράκῃ καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν Βλαχобουλγάρων διὰ τοῦ Αἴμου (κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα) ἤρξατο διαδιδόμενη καὶ ἡ Βουλγαρικὴ γλῶσσα (Σλαυική), ἣτις ἐπεκράτησεν ἐπὶ τῆς παρὰ τῷ Αἴμῳ βορείας καὶ παρὰ τῇ Ροδόπῃ δυτικῆς ἰδίᾳ Θράκης, ἐπιτόπισσα ἐπὶ τουρκοκρατίας ὀλοτελῶς σχεδὸν τὴν Ἑλληνικὴν βαθμηδόν, πλὴν τῶν πόλεων καὶ ἐνίων περιοχῶν.

θ') Ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας διεδόθη πανταχοῦ τῆς χώρας καὶ ἡ Τουρκικὴ, ὡς ἐπίσημος τοῦ κράτους γλῶσσα καὶ ὄργανον πάσης κοινωνικῆς συναλλαγῆς, συντελούντων εἰς τὴν ἐξάπλωσιν αὐτῆς καὶ τῶν πολυαριθμῶν εἰς τὴν χώραν μεταναστευσάντων ἐκ τῆς Ἀσίας Τούρκων.

ι') Σήμερον μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1922 πολιτικὴν τῆς (ἐντεῦθεν τοῦ Αἴμου) Θράκης διαίρεσιν μεταξὺ τῶν κρατῶν Βουλγαρίας, Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἀλλοφύλων μειονοψηφιῶν ἢ συγχώνευσιν αὐ-

τῶν μετὰ τῶν πλειονοψηφιῶν, ἐν μὲν τῇ βορείῳ Θράκῃ, τῇ προσφερθείσῃ εἰς τὴν Βουλγαρίαν, τ. ἔ. ἐν τῇ ποτε Ἀνατολικῇ Ρωμυλίᾳ, λαλεῖται ἡ βουλγαρική γλῶσσα, ἐν δὲ τῇ ἀνατολικῇ, ἣς δυτικὸν ὄριον ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως εἶναι ὁ Ἑβρος, ἡ Τουρκικὴ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν τῇ νοτιοδυτικῇ ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Τουρκικὴ ὑπὸ τῶν ἀπομεινάντων ἐν αὐτῇ ἑκατοντακισχιλίων Τούρκων.

Η ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΠΗΝ, ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ
ΤΟΥ ΧVΙΙ ΑΙΩΝΟΣ

Κατά μετάφρασιν Ι. ΣΠΑΘΑΡΗ,
πτυχιούχου τῆς Σχολῆς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ φιλολογικῶν
τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πετροπόλεως.

Εὐχαρίστως ἀναλαβῶν, κατὰ πρότασιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Στ. Κυριακίδου, τὴν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ πρωτοτύπου μετάφρασιν τῶν σελίδων⁽¹⁾ τοῦ δεκατόμου βιβλίου περιηγήσεων (Seyahetname) τοῦ διασήμου τούρκου περιηγητοῦ τοῦ ΧVΙΙ αἰῶνος Ἐβλιγιά Τσελεπῆ, ἐν αἷς περιγριφονται πλεῖσται πόλεις καὶ χωρία τῆς νῦν Δυτικῆς Θράκης, ἐθεώρησα ἀναγκαῖον νὰ προτάξω τὰ ἐξῆς ὀλίγιστα περὶ τοῦ ἔργου τούτου καὶ τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Θρακικῶν».

Ὁ Ἐβλιγιά⁽²⁾ ἐφένδης ἢ τσελεπῆς⁽³⁾ κατὰ τὸν Ἀχμέτ Βεφίκ Πασᾶν, Ἀβασγὸς τὸ γένος, ἦτο υἱὸς τοῦ Δεββίς Μεχμέτ ἀρχιχερσοχόου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐγεννήθη ἐκεῖ τῷ 1610 καὶ ἀπέθανε τῷ 1679, ἦτο δὲ συγγενὴς τοῦ Μελὲκ Ἀχμέτ Πασᾶ, ὅστις ἔγινε Μέγας Βεζύρης κατὰ τὸ 1649.

Ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Ἰμπραχίμ (1615—1648) ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀζοφικῆς ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ μουεζζίνη. Ὑπὸ τὴν αὐτὴν ιδιότητα τοῦ μουεζζίνη τοῦ Χάνου τῆς Κριμαίας καὶ Βεζυρῶν τινων ἐπεσκέφθη τὴν Κριμαίαν, ὅλην τὴν Ἀνατολήν, τὸ Ἰράκ, τὴν Δαμασκόν, τὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον μέχρι Νουβίας, ἐπὶ εἰδικῇ δ' ἀποστολῇ τὴν Περσίαν⁽⁴⁾.

1) Τ. VIII σελ. 72—96 καὶ 111—115. Τὴν μετάφρασιν συνοδεύω μὲ σχετικὰς γλωσσικὰς κριτικὰς, καὶ τινὰς ἱστορικὰς παρατηρήσεις.

2) Τὸ πλήρες ὀνοματεπώνυμον αὐτοῦ, ὡς πληροφορεῖ ἡμᾶς ὁ ἴδιος συγγραφεὺς (πρβλ. σελ. 28 τοῦ Α' τόμου τοῦ Σεγιαχετναμέ) εἶναι: Evliya Mehmet Zilli. (τὰ ἰ ἀνευ στίξεως). Ἡ λέξις Evliya (κατὰ τύπον πληθυντικὸν ἐκ τοῦ ἀραβ. ὄν. Veli κηδεμών. ἅγιος κ. τ. λ.) σημαίνει κύριος, ταγός, ἅγιος, ὑπουργός κ. τ. λ., ἡ δὲ Zilli εἶναι ἐπώνυμον (mahlas) καὶ σημαίνει ὁ ἀνήκων εἰς τὴν σκιάν, αἰγίδα, προστασίαν.

3) Κατὰ τὸν Ἐμπουζζίγια Τεβφῆκ ἡ λέξις τσελεπῆ (celebi) εἶνε παραφθορὰ ἐκ τῆς ἀραβικῆς λέξ. σαλιπῆ (salibi), σταυροφόρος, ἱερεὺς. Παρ' ἱερέων Φραθον οἱ τούρκοι καὶ οἱ τάταροι (ἐπὶ τοῦ Τσιγγιζχάν) τὴν ἀνάγνωσιν. Σήμερον ἡ λέξις ὡς τίτλος εὐγενείας ἀποδίδεται ἐν γένει εἰς τοὺς εὐρωπαίους.

4) Historie de l'Empire Ottomane par J. Hammer τ. Χ. σελ. 21 καὶ ἑ. (Γαλλ. μετάφρ. J. Hallert Paris 1885).

Βραδύτερον ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Μεχμέτ τοῦ Δ' (1641—1693) ἐταξείδευσεν εἰς Ρωμυλίαν, τὰς χώρας τῆς νῦν Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Ἑλλάδος μέχρι Κρήτης, καὶ μετέπειτα, ὡς ἀπεσπασμένοι εἰς διαφόρους πρεσβείας (τὸ πρῶτον εἰς Βιέννην) καὶ διπλωματικὰς ἀποστολὰς τοῦ Σουλτάνου περιηγήθη τὸ πλεῖστον τῆς Εὐρώπης: Αὐστρίαν, Οὐγγαρίαν (Γερμανίαν) Ὀλλανδίαν, Δανίαν, Σουηδίαν, Πολωνίαν, Ρωσσίαν.

Τὰς ἐκ τῶν ἐπὶ 40 ἔτη διαρκεσάντων ταξείδιων του ἐντυπώσεις του περιγράφει εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Σεγιαχετναμί Ἑβλιγιά Τσελεπή*» σύγγραμμά του ἀποτελούμενον ἐκ 10 τόμων (1), κατατεθειμένων ἐν χειρογράφῳ εἰς τὴν ἐν Χρυσουπόλει (Σκούταρι), προαστείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως βιβλιοθήκην τοῦ Περτέβ Πασᾶ. Πρὸ 20 περίπου ἐτῶν ἐκ τοῦ μόνου τούτου, τότε γνωστοῦ, χειρογράφου τοῦ «*Seyahetname*» ἐξεδόθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ Ἀχμέτ Δζεβδέτ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Νεδζίπ-Ἀσήμ, οἱ πρῶτοι 6 τόμοι, ἕξ ὧν ὁ ἕκτος ἐξεδόθη ἀναλώμασι τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῆς Βουδαπέστης μετὰ πρόλογον τοῦ διασήμου ἀσιανολόγου Vambergy, ὁ δ' ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας Monseigneur Karac'son, ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος, ἀνέλαβε τὴν κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν διόρθωσιν τοῦ κειμένου καὶ ἰδίᾳ τῶν κυρίων ὀνομάτων.

Πρὸ τινων ἐτῶν ἀνεκαλύφθησαν 4 ἕτερα χειρόγραφα τοῦ *Seyahetname*, ἐπὶ τῇ βίᾳ δ' αὐτῶν ἐξεδόθησαν καὶ οἱ λοιποὶ 4 τόμοι. ὁ μὲν 7ος καὶ 8ος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ ἱστορικοῦ Συλλόγου, ἐπιμελείᾳ τοῦ Κελισλή Ριφὰτ Μπέι, οἱ δὲ τελευταῖοι δύο ἐν Γερμανίᾳ.

Ὁ Ἑβλιγιά Τσελεπής, εἰς τὸν ὁποῖον πλήρως ἐφαρμόζεται τὸ ἠμρικόν: «πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω» (2), περιγράφει εἰς τὸ σύγγραμμά του λεπτομερῶς καὶ μετὰ τὰ ζωηρότατα χρώματα πᾶν ὅ,τι εἶδεν ἢ ἤκουσε κατὰ τὰς πολυτεεῖς περιηγήσεις του εἰς τὰς χώρας ταύτας καὶ ἔκρινεν ἀξίσημειωτον ἀπὸ κοινωνικῆς, θρησκευτικῆς, ἀρχαιολογικῆς, ἱστορικῆς, γλωσσικῆς, στατιστικῆς, ἐπιγραφικῆς κτλ. ἀπόψεων μετὰ γλῶσσαν ἀπλὴν καὶ σαφῆ τῆς ἐποχῆς του, γέμουσαν μὲν μετὰ ἀραβο-περσικὰς φράσεις, ἀλλ' ἀπηλλαγμένην τοῦ σχολαστικοῦ λογογραφικοῦ ὕφους τῶν μεδρεσέδων. Ὅσων δ' ἠρρανίσθη ἀπὸ ἔργων ἄλλων ὑποδεικνύει τὰς πηγὰς μετ' εὐσυνειδησίας σπανίας, μετ' ἧς ὁμολογεῖ ὅσα παρ' ἄλλων ἤκουσεν. Ὑπερκετιμῶν ὅμως πολλακίς τὴν σημασίαν τῶν λαϊκῶν παραδόσεων (legendes), ἀφηγεῖται αὐτὰς ὡς ἱστορικὰ γεγονότα μετὰ ὑπερβολὰς ἥκιστα ἐπιστημονικὰς (3).

Οἱ τοῦρκοι φιλόλογοι καὶ ἱστορικοὶ κρίνουσι περὶ τοῦ Ἑβλιγιά Τσελεπῆ ὡς κατὰ πολὺ ἀνωτέρου τῶν γνωστῶν περιηγητῶν καὶ ἱστορικῶν τοῦ

1) Ὁ Χάμμερ ἐγνώριζε μόνον τοὺς 4 τόμους,

2) Ὁμ. Ὀδύσσεια, Α. 3—4.

3) Περβλ καὶ Hammer τ. X. σελ. 21—22.

Μεσαίωνος Μεσ'οῦδη, Ἴμπνι Φαδλάν, Ἰδριση, Ἴμπνι Μπατούτα καὶ Μαροκοπόλο. Οὕτω ὁ Ἀχμέτ Βεφίκ Πασᾶς τὸν ἀποκαλεῖ ἀξιόπιστον περιηγητὴν (Seyyahı muhakkak) τριῶν ἡπείρων: Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικής. Ὁ Δζεβδέρ Πασᾶς ἐπίσης θεωρεῖ ἀκριβεῖς τὰς ἱστορικὰς πληροφορίας, ὡς ὁ Ἐβλιγιὰ Τσελεπῆς μεταδίδει ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως. Ὁ Νεδζιπ Ἀσημ, (ὅστις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, καίτοι ὑπεσχέθη νὰ ἐκπονήσῃ τὸν γεωγραφικὸν χάρτην τῶν περιηγήσεων τοῦ Ἐβλιγιὰ (1) δὲν ἐτήρησε τὸν λόγον του) καὶ ἄλλοι διατείνονται, ὅτι οὐδὲν ἔθνος ἔχει περιηγητὴν ὡς ὁ Ἐβλιγιὰ, εἰς οὐδεμίαν δὲ γλῶσσαν ἐγράφῃ τοιοῦτον σπουδαῖον σύγγραμμα περιηγήσεων, ὡς τὸ Seyahetname.

Ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν ὁ Barbier de Mynard πρῶτος ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν εἰδικῶν εἰς τὴν σπουδαιότητα τοῦ Seyahetname, διὰ τὴν ἐπιστήμην. Ὁ J. V. Hammer μετέφρασεν ἀποσπάσματά τινα ἐξ αὐτοῦ (2), ὁ δὲ πολὺς Vambéry ἀνεκτίμητον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Οὐγγαρίας θησαυρὸν ἀποκαλεῖ τὸ περιεχόμενον τοῦ 5' τόμου τοῦ «Seyahetname», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκτὸς ἄλλων πολυτίμων πληροφοριῶν, εὐρίσκομεν δλόκληρον συλλογὴν ἐπὶ τόπου διαφόρων λαογραφικῶν μνημείων μύθων, παροιμιῶν κτλ. γλώσσικῶν στοιχείων διὰ διάφορα ἔθνη, μηδὲ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐξαιρουμένου, καὶ στατιστικῶν πληροφοριῶν περὶ τοῦ πληθυσμοῦ διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ (3)

περιέχον τὰ καταλύματα (τοὺς ὁδοιπορικοὺς σταθμοὺς), ἅτινα διήλθομεν ἐκκινήσαντες τὴν Δευτέραν, 15. τοῦ εὐλογημένου μηνὸς Ραμαζὰν τοῦ ἔτους 1078 (4) εἰς τὴν νῆσον Κρήτην πρὸς ἐκστρατείαν (5) κατὰ τῶν Χανίων καὶ τὰ δεινοπαθήματα τὰ σφοδρά, ἅτινα ὑπέστημεν.

Ἐξερχόμενοι τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Ἀδριανουπόλεως διήλθομεν διὰ νέας γεφύρας κειμένης πρὸς νότον αὐτῆς.

1) Ὅρα πρόλογον τοῦ Α' τόμου τοῦ «Seyahetname».

2) Ἀγγλ. μετάφρ. J. V. Hammer, Narrativ of travels in Europe, Asia and Afrika... by Evliya Efendi' London 1834 πρβλ. Ρωσ. μετάφρ. ὑπὸ G. Brown ἐν VIII καὶ IX τ. τῶν «Zapiski Odesskavo Imperatorskavo Obshtchestva Istorii i Drevnostei» (τῆς ἐπετηρίδος τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἐν Ὁδησσῷ Ἑταιρείας Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιοτήτων).

3) T. VIII τοῦ Seyahetname σελ. 72 κ. ἔ.

4) Ἐγείρης, 1667 μ. Χ.

5) Gaza, ἱερὸς πόλεμος ὑπὲρ τῆς θρησκείας κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἰσλάμ. Ἐκ τῆς σελ. 68 τοῦ ἀνά χεῖρας τόμου καθίσταται δῆλον, ὅτι ὁ Ἐβλιγιὰ, ὅστις ἔλαβε μέρος εἰς πολλὰς ἐκστρατείας, ἀπεφάσισε νὰ συμμετάσχη τῆς κατὰ τῆς Κρήτης, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ ὑπόσχεσιν (τάμμα) εὐσεβῆ, δοθεῖσαν μετὰ θεραπείαν ἀπὸ σοβαρὰν ἀσθένειαν ὀφθαλμῶν.

Μετὰ ἀπρόσκοπτον πορείαν κατὰ τὸν ῥοῦν (ὄχθην) τοῦ ποταμοῦ Τούνδζα, διήλθομεν μίαν μεγάλην ξυλίνην γέφυραν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἄρδα (ρέοντος) πλησίον (ἀπέναντι), ἐκείνου (Τούνδζα) καὶ προχωρήσαντες ἐπὶ... ὥρας πρὸς νότον (ἐφθάσαμεν) εἰς τὸ ἀκμαῖον χωρίον Δεμιρδάς... (1). (Τοῦτο) ἔχει ἐν ὥρατον τέμενος μολυβδοσκεπές, ἐν χάνιον, ἐν κομπὸν λουτρόν, ἓνα μεδρσέν (Ἱερατικὴν Σχολήν), ἐν σχολεῖον (κοινὸν) καὶ διακοσίας εὐμεγέθεις καλῶς διακεκοσμημένας καὶ στερεάς λιθίνας οἰκίας, μονωρόφους καὶ διωρόφους, οἰκοδομήματα (εὐμεγέθη) ὡς ἀνάκτορα, πάντα κεραμοσκεπῆ καὶ ὠραῖα.

Ἐντεῦθεν πάλιν ἐκκινήσαντες πρὸς νότον μετὰ... ὥρας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Ἐμιρλή.

Ἐνταῦθα ἐπίσης ὑπάρχουν: μολυβδοσκεπές τέμενος καὶ χάνιον καὶ λουτρόν καὶ περὶ τὰς 150 κεραμοσκεπεῖς οἰκίαι.

Διελθόντες τὰ δύο ταῦτα ἀκμαῖα χωρία καὶ ἐπὶ 2 ὥρας ταξειδεύσαντες εἰς τὰς ὑποδιοικήσεις ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ὁδοιπορικὸν σταθμὸν τοῦ χωρίου τοῦ Ἄδζά Σουλτάν (2).

Ὁ αἰμίνηστος οὗτος Ἄγιος Ἄδζά (3) Σουλτάν, — εἰς ἐκ τῶν ἐξόχων ἀπογόνων τῆς εὐγενοῦς τοῦ Μωάμεθ γενεᾶς, — εἶνε ἐνταφιασμένος ἐντὸς ὠραίου ἐκ πλίνθων (4) ἀνευ μολυβδίνης σκέπης, κτιρίου θολωτοῦ, δίκην ἐμβροῦ, κειμένου εἰς κατάφυτον ἐκ δενδροστοιχιῶν ἄλσος ἐπὶ τῆς κλιτύος τοῦ ὄρους. Χάρις (5) εἰς τὸ παμφραῆς μαισωλεῖον του, δὲν ὑπάρχουν καθόλου πτωχοὶ (εἰς τὸ δμώνυμον χωρίον).

Ἀφοῦ διεμείναμεν ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο φιλοξενούμενοι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀπδούλ-Κερίμ Τσελεπῆ, τὴν ἐπαύριον (ἀνεχωρήσαμεν) εἰς Καπουτζή, ἀκμαῖον καὶ πλούσιον χωρίον τῶν ἀπίστων (6) ρωμηῶν. Διελθόντες τοῦτο καὶ ἐξακολουθήσαντες τὴν πορείαν τρεῖς ὥρας πρὸς νότον κατὰ τὸν ῥοῦν τῆς Μαρίτσας ἦλθομεν εἰς Διδυμότειχον.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου :

Ἄνω Διδυμότειχον (Μπαλαῖ Διμόντουκα)

Δύο βυζαντινοὶ (7) βασιλεῖς ἦσαν ἀδελφοί, ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ὠνομάζετο Δῆμο(ς), ὁ δὲ ἕτερος Δούκα(ς). Ἐπειδὴ οἱ δύο οὗτοι ἄπιστοι (χριστιανοὶ)

1) Σιδηρόπετρα. Αἱ σίξεις (ἀποσιωπητικὰ) ἀνήκουν εἰς τὸ κείμενον.

2) Ὁ τίτλος ἀποδίδεται καὶ εἰς τοὺς ἐν παιδείᾳ ἢ ὁσιότητι διαπεφάνας.

3) Ἡ Ἄδζέ ἢ Ἐδζέ.

4) tula = τυνλα, τυγλα.

5) κατὰ λέξιν : ἐν, παρά.

6) Κεφρέ : μὴ μουσουλμάνοι, εἰδωλολάτραι ὕβριστ. ἐπίθετον σημαῖνον τοὺς χριστιανούς).

7) Rum, ἄλλη γραφὴ ruim, ῥωμηός, ἔλλην τοῦ Βυζαντίου, Ρωμαῖος.

ἀπὸ κοινοῦ ἔκτισαν τὸ φρούριον τοῦτο, ὀνομάζεται Δημεντούκα κατὰ παραφθορὰν (1) ἐκ τῶν ὀνομάτων Δημο-ντούκα(2).

Ὁ Σουλτάνος Βαγιαζήτ ὁ Κεραυνὸς τῷ 762(3) ἐπόρθησε τὸ φρούριον τοῦτο διὰ χειρὸς τοῦ Γαζή(4) Φερχάτ Βέη.

Ἐπτάκις πρότερον εἶχε πολιορκηθῆ τὸ φρούριον χωρὶς νὰ ἐπιτευχθῆ ἢ ἄλωσις του. Τελευταίως ἓνα ἐκ τῶν ἡγεμόνων (αὐτοῦ) ὁ (στρατηγὸς) Φερχάτ Βέης συνέλαβεν εἰς τὸ κυνήγιον καὶ τὸν ἡχμαλώτισεν. Ὁ ἕτερος ὅμως τῶν ἀδελφῶν ἡγεμόνων μετὰ τῶν ἀπίστων (ὑπηκόων του) ἐκλείσθη ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ δὲν ἐξήρχετο ἐξ αὐτοῦ. Ὁ φέρων τὸ ὄνομα Δοίκα(5) βασιλεὺς παρέδωκεν εἰς τὸν Φερχάτ Βέην τὰς κλεῖδας τοῦ φρουρίου ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅπως (οἱ ἐν αὐτῷ) γίνωσιν ὑποτελεῖς φόρου ὑπήκοοί του. Κατόπιν τούτου ὁ μουσουλμανικὸς στρατὸς μετ' εὐκολίας ἔγινε κύριος τοῦ φρουρίου. Ἄν δὲν ἔμεσολάβει τὸ γεγονός τοῦτο, τὸ φρούριον ὡς μία ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἐκείνων ἀκροπόλεων, αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ ἀλωθῶσιν εὐκόλως διὰ τηλεβολήτων ρηγμάτων, δὲν θὰ ἐκυριεύετο. Ἄλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν συνήφθη εἰρήνη μὲ τοὺς ἐντὸς τοῦ φρουρίου εὐρισκομένους ἀπίστους, τὴν σήμερον ἀκόμη οὐδεὶς μωαμεθανός, ξηαιρουμένου τοῦ φρουράρχου, εὐρίσκειται ἐντὸς τοῦ φρουρίου.

Εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ φρουρίου ὑπάρχουν, ἐν συνόλῳ, ἑκατὸν λίθιναι κεραμοσκεπεῖς ἀπαίσια οἰκίαι πλουσιῶν ἀπίστων. Ἄλλ' ὁ φρουράρχος διαμένει ἐν κομφῷ πύργῳ. Ἐχουν μίαν ἐκκλησίαν. Εἰς τὴν νομαρχίαν τοῦ Ροῦμελῆ ὑπάρχουν πολλαὶ δυσπρόσιτοι ἀκροπόλεις, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἐπίσης εἶναι ἰσχυρὸν φρούριον, ὡσεὶ προπύργιον (κατὰ τῶν ἐχθρῶν) ὀχυρὸν(6).

Τὴν σήμερον τὸ Διδυμότειχον εἶνε βακούφιον τοῦ Σουλτάν Βαγιαζήτ Χάν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ νομάρχου Ἀδριανουπόλεως εἰς τὴν (Γεν.) Διοίκησιν τῆς Ροῦμελῆς, ὁ δὲ βοιθόδας του εἶνε ἀξιωματικὸς, ἀρχων διοικήσεως μὲ βαθμὸν 150 (βαλαντίων) ἄσπρων(7), ἢ δὲ διοίκησίν του ἀποτελεῖται ἀπὸ... χωρία. Εἶνε ἀρχαία πρωτεύουσα(8). Ὁ Σουλτάνος Βαγιαζήτ Βελι(9) ἐπὶ πολλὴν χρόνον διέμεινεν ἐνταῦθα. Ὅτε ὁ Σουλτάνος Σελίμ Χάν

1) Κατὰ καθιερωθέντα βαρβαρισμόν.

2) Ὁ Ἐβλιγιά εἰς τὸν 5ον τ. σελ. 299 τοῦ Seyahetname περιγράφει ἕτερον φρούριον ὀμώνυμον (Διδυμότειχον) κείμενον εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

3) ἐγείρης.

4) Τροπαιοφόρου, νικηθεῦ.

5) Ἄλλη γραφὴ: Δῆμο.

6) metin, ἄλλη γρ, mezu (ἄρρητον).

7) ὑπονοεῖται ἡ λέξις kise (κ. Κεσὲ) βαλάντιον.

8) ἡ λέξις taht ἐνταῦθα τίθεται ἀντὶ τῆς paytaht πρωτεύουσα.

9) ἅγιος, κηδεμών. Βελι(αχτ) ἐπίδοξος διάδοχος.

ὁ Α' βία ἀφήρεσεν ἀπὸ τὸν πατέρα του Βαγιαζήτ Χὰν τὸ Χαλιφάτον, ἐξώρυσεν αὐτὸν εἰς τὸ Διδυμότειχον μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι τοῦτο ἦτο παλαιὰ πρωτεύουσα του. Ὅτε ὁ Βαγιαζήτ⁽¹⁾ ἀπέθανεν εἰς τὸν τόπον, καλούμενον Χάβσα, τὸν νεκρὸν του μετέφερον εἰς τὴν Κων)πολιν καὶ ἔθαψαν ἔμπροσθεν εἰς τὸ μικράπιον⁽²⁾ τοῦ ὁμωνύμου τεμένουσ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ τὸ φρούριον τοῦτο ἦτο παλαιὰ πρωτεύουσα καὶ ὁ Σουλτάνος Μουσαῖ⁽³⁾ Τσελεπῆς υἱὸς τοῦ Βαγιαζήτ τοῦ Κερανοῦ⁽⁴⁾ ἐπίσης διέμενεν ἐνταῦθα. Ἡ περιφέρειά του ἔχει πολλὰ τοπεῖα κατάλληλα πρὸς θήραν.

Τὴν σήμερον εἰς τὸ ἄνω φρούριον ὑπάρχει ἀκόμη ἓν σουλτανικόν, ἐπιβλέπον τὴν οἰκουμένην (ὑψηλὸν) ἀνάκτορον, οὗ ἡ στέγη εἶναι ἐσκεπασμένη, μὲ καθαρὸν μόλυβδον, καὶ τὸ ὁποῖον ἔχει δεύτερον πάτωμα μὲ πολυάριθμα κελλία πεφραγμένα διὰ δικτυωτοῦ καὶ προαύλια. τὸ δὲ φρούριον αὐτοῦ παριστᾷ ἓν ὠραῖον καὶ ἔξοχον ὄχυρωμα ἐκ πέντε τμημάτων διπλοῦ λιθίνου οἰκοδομήματος, σχήματος ἀμυγδαλοειδοῦς, τὸ ἐπίμηκες στερεὸν ἄκρον τοῦ ὁποίου διήκει ἔξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐπὶ ἐρυθροῦ ἀποτόμου βράχου ὑψουμένου καθέτως πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἡ περιφέρεια αὐτοῦ εἶναι περίπου 2.500 βήματα, ἐντὸς δὲ καὶ ἐκτὸς τοῦ ὑψηλοῦ σωροῦ αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἀποκλειστικῶς μόνον σπήλαια, εἰς ὅλα δὲ τὰ διπλᾶ τείχη αὐτοῦ τὸ φρούριον ἔχει ἀνὰ ἓνα⁽⁵⁾ πύργον, τάφρους ὅμως δὲν ἔχει, οὔτε ὑπάρχει τόπος δι' αὐτούς, οὔτε ἀνάγκη τοιαύτη ὑπάρχει. Τινὲς τῶν πλευρῶν τοῦ φρουρίου οὐρανοῦψεῖς⁽⁶⁾ ἀποτελοῦσαι ἀποκρήμνους καὶ ἀποτόμους βράχους ὕψους δύο μιναρῶν, ἰδίᾳ δὲ ἡ δυτικὴ αὐτοῦ πλευρά, (ὅθεν ρεεῖ ὀρμητικῶς ὁ καλούμενος Κηζήλ-Δελί⁽⁷⁾ ποταμός), εἶναι βράχοι μὲ φωλεὰς ἱεράκων καὶ καρκίνων⁽⁸⁾. Ἴδου διατὶ τὸ φρούριον τοῦτο καθόλου δὲν ἔχει τάφρους. Πρὸς τὴν δυτικὴν λοιπὸν πλευρὰν περιστροφικῶς ρεεῖ ὁ ποταμὸς Κηζήλ-Δελί. Καὶ ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο τὸ φρούριον, καίτοι δὲν ἔχει τάφρους, ἐν τούτοις εἶναι πολὺ ὄχυρόν.

1) Ὁ Β' υἱὸς τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' πρβλ. ἱστορίαν τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρ. ὑπὸ J. Hammer, 3 σελ. 339 κ. ἔ.

2) Mihrar εἶναι εἶδος βωμοῦ κατὰ μέτωπον τοῦ νοσοῦ τῶν μωαμεθανῶν, ἐφ' οὗ ἴσταται ὁ ἱμάμης κατὰ τὴν προσευχὴν, τὸ ἱερόν βῆμα τοῦ τεμένουσ. Ἐκαστον τέμενος, ἀνεξαρκῆτως τοῦ ἂν ἔχη μιναρὲν (ὁπότε καλεῖται τζαμίον) ἢ δὲν ἔχη (μεσεζήτ) ἔχει ἀπαραιτήτως ἓν μικράπ.

3) πρβλ. Hammer τ. 2 σελ. 119 καὶ ἔ.

4) Υἱὸς τοῦ Σουλτ. Μουράτ τοῦ I (Hammer τ. 1 σελ. 245 κ. ἔ.)

5) ἄλλη γραφή: yüz=ἑκατόν.

6) ἔλκουσι τὸ ἀνάστημα εἰς τὸν οὐρανόν.

7) θεότρελλος, ὄλωσ παράφρων (ἢ λ. Κηζήλ ἐνταῦθα ἔχει ἐπιτατικὴν σημασίαν).

8) Zaganos (καὶ zaganos). Φαίνεται, ὅτι ὁ Ἐβλιγιά ἔννοεῖ τὰς ἐν τῷ ποταμῷ, ὑπὸ τοὺς βράχους καρκινωφωλεὰς.

Εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τούτου Κηζήλ Δελὶ εἶνε τὸ μέγα Κάτω (¹) προάστειον (²), περὶ τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχουν τεῖχη φρουρίου.

Πέραν τῆς ἀπέναντι ὄχθης τοῦ Κηζήλ-Δελὶ τὰ ὄρη τῆς δυτικῆς πλευρᾶς δεσπόζουν ἐπ' αὐτῶν, τὸ δ' ἐσωτερικὸν μέρος τοῦ ἄνω φρουρίου εἶναι διώροφον ἀποτελούμενον ἐκ δύο τμημάτων. Τὸ ἐν ἑξ αὐτῶν ὀνομάζεται Κῆζ Κουλεσῆ (³) τὸ δ' ἕτερον Δζεπεχεανὲ Κούλεση. (⁴) Διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν δύο τμημάτων τοῦ φρουρίου ὑπάρχουν δύο θύραι. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἑτέρα τις ἀκρόπολις μὲ διάφραγμα ἐσωτερικοῦ οἰκοδομήματος, δεσπόζουσα μὲ λίαν ὄχυρὰ τεῖχη ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς.

Τὸ Σουλτανικὸν ἀνάκτορον ὡς τὸ ἐσωτερικὸν φρούριον ἀποτελεῖ ἐπίσης ἕτερον τμημα (⁵) ἀκροπόλεως, ἀλλὰ τὸ ἀνάκτορον τοῦτο καὶ τὸ τεῖχος-διάφραγμα εἶναι οἰκοδομήματα μουσουλμάνων αὐτοκρατόρων.

Εἰς ἐκάστην πλευρὰν τῶν κάτωθι μερῶν τῶν τεύχων τῆς προμνημονευθείσης ἀκροπόλεως, ἀποτελουμένης ἐκ πολλῶν ζωνῶν ὑπάρχει ὄχυρὸν καὶ δύσβατον τεῖχος, φέρον τὸ ὄνομα: Χησάρ-μπετσέ (⁶).

Τὸ φρούριον ἐν ὄλφ ἔχει τρεῖς πύλας. Μία ἐκ τούτων εἶναι ἡ πύλη τοῦ ἐνδοτάτου φρουρίου, ἔχει δὲ θέαν πρὸς νότον. Ἐτέρω πύλῃ ἀνοίγεται πρὸς τὸ βόρειον μέρος, αὕτη ἐπίσης εἶναι ἐσωτερικὴ πύλη τοῦ φρουρίου. Ἄλλη πύλη εἶναι ἡ τῆς κάτω ζώνης, ἀνοιγομένη πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ τοῦ Τσόμλεκτζιλέρ (⁷) Αἱ ἄνω μνημονευθεῖσαι πύλαι ὅμως αὗται εἶναι ἰδιαίτεραι Σουλτανικαὶ Πύλαι, ἄγουσαι εἰς τὸν ἄνω ὄροφον, ὅπου εὐρίσκεται τὸ Βασιλικὸν Ἀνάκτορον. Μία εἰσέτι πύλη βλέπει πρὸς δυσμὰς καὶ καλεῖται πύλη τῆς Γεφύρας (Κιοπροῦ Καπουσοῦ). Ἄλλη τέλος βλέπει πρὸς νότον καὶ ὀνομάζεται Τσαρσῆ Καπουσοῦ (ἀγοραία Πύλη). Αὗται εἶναι δύο πύλαι διπλαῖ ὄχυραὶ καὶ στερεαί. Ὅλος ὁ λαὸς δι' αὐτῶν εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται. Ἀλλὰ καὶ ὁ διάμεσος τῶν δύο τούτων πυλῶν χῶρος, χωριζόμενος διὰ διαφράγματος ἀποτελεῖ εἶδος μικροῦ φρουρίου.

Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον τὸ φρούριον τοῦτο τοῦ Διδυμοτείχου ἐν συνόλφ ἔχει ἑξ ζώνας καὶ ἐν ὄλφ... νέας στερεὰς καὶ ὄχυρὰς πύλας... πατωμάτων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν θυρῶν εἰς τοὺς τοίχους τῶν διαφραγμάτων.

Εἰς τὸ δεξιὸν τεῖχος πλησίον τῆς εἰσόδου εἰς τὴν πύλην τοῦ ἐξωτερικοῦ προπυργίου τοῦ κάτω ὄροφου, ἦτις, ὡς εἶπομεν εἶναι διπλῆ, εἰς ὕψος ἀνα-

1) ἡ λέξις asafī ὑποθέτω, ὅτι εἶναι τυπογρ. λάθος ἀντὶ τῆς asagi (ἀνευ στίξεως).

2) Varos λέξι. οὐγγρ.

3) Ὁ πύργος τῆς Παρθένου.

4) Ὁ πύργος τοῦ ὀπλοστασίου (τῆς πυριτιδαποθήκης), Κ. Cerrane.

5) χώρισμα διὰ διαφράγματος.

6) besce (=νεογόν) μικρὰ ἀκρόπολις.

7) κερραμοποιοὶ (χυτροπῶλαι), πυλουργοί.

στήματος ἀνθρώπου ἐπὶ μαρμάρου εἶνε ἐγκεχαραγμένη δι' εὐμεγέθων ἑναεργῶν γραμμάτων τὸ ἀκόλουθον χρονόγραμμα (*).

«Εἰς τὸν αἰῶνα τῆς δικαιοσύνης ἐκείνου τοῦ βασιλέως τῆς μεγαλοψυχίας ἀνηγέρθησαν καὶ ἀπεπερατώθησαν τὰ φέροντα τὸ ὄνομά του φρουρία. Χορηγῆσας τ' ἀγαθὰ του ἠγαθύνθη. Κατέβαλε διὰ τὴν ἐκδούλευσιν (ἔργον) ταύτην ἀπείρους προσπαθείας, διὰ τοῦτον εἶπε τὸ χρονόγραμμα τοῦ ὁ Τηγῆ, ὁ ἀρχηγὸς τῶν εὐνούχων τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ (*). Ἔτος 1051 (°)».

Εἰς τὴν δεξιὰν δὲ γωνίαν τῶν χρονογραμμάτων εἶναι γεγραμμένη εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἡ χρονολογία (*) τῆς καταθέσεως τῶν θεμελίων (°) (τοῦ φρουρίου γενομένης) τὴν (αὐτὴν) νύκτα, καθ' ἣν μετ' εὐτυχίας ἐγεννήθη ἡ Αὐτοῦ Ἀγιότης, τὸ στήριγμα τῆς προφητείας (Μωάμεθ). Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει ἀξιοθαύμαστον γραφήν.

Περιγραφὴ τοῦ ἀκμαίου κάτω Βαρὸς (προαστείου).

Τοῦτο ἐν ὄλῳ σύγκειται ἀπὸ 12 συνοικίας ἤτοι ἑξακοσίας κεραμιδοσκεπεῖς, μονωρόφους καὶ διωρόφους οἰκοδομάς. Τὸ προάστειον ἔχει συνάμα καὶ πλουσίως διακεκοσμημένα ἀνάκτορα μὲ τοίχους ἐκ λελαξευμένων λίθων. Αἱ ἀριστοκρατικαὶ οἰκίαι τοῦ προαστείου ἔχουσι βεβαίως ἀμπελώνας καὶ κήπους καὶ πλείστους ῥοδῶνας. Ἐπίσης τὸ προάστειον ἔχει δώδεκα τεμένη μὲ μικρά-μια καὶ μιναρέδες ἢ ἄνευ μιναρέδων, ἰδρυθέντα ὑπὸ τῶν Σουλτάνων καὶ πιστῶν (μουσουλμάνων). Ἐξ αὐτῶν (ἰδίᾳ μνείας ἄξια) εἶναι τὸ τέμενος τοῦ

1) Tarih εἰς τὰς ἀραβικὰς, περσικὰς καὶ τουρκικὰς ἐπιγραφὰς εἶνε ἡ χρονολογία ἱστορικοῦ τινος γεγονότος, ἐξαγομένη ἐκ γραμμάτων, ἀτισο ἀποτελοῦντα λέξεις καὶ ὀλοκλήρους φράσεις ἐν τέλει τῆς ἐπιγραφῆς, ἔχουσιν ὠρισμένην ἀριθμητικὴν ἀξίαν κατὰ τὴν τάξιν «ἐπτζέτ χισαπῆ» τοῦ ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου. Πρὸς εὐχερατέραν κατανόησιν καὶ τῶν μὴ μεμορφωμένων, ἡ χρονολογία πολλάκις παρατίθεται εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς πλεοναστικῶς καὶ δι' ἀραβικῶν ἀριθμῶν. Ἡ σύνθεσις παρομοίων χρονογραμμάτων εἶναι λίαν δυσχερὴς ποιητικὴ τέχνη, ἣν ὀλίγοι κατεῖχον εἰς τὰς διαφόρους περιόδους τῆς τουρκικῆς ἱστορίας ὡς ὁ διάσημος Σουρουρί. Τὰ εἶδη τῶν χρονογραμμάτων εἶνε : tamn tarih (πλήρες) mücevhəri ἢ cevheri tarih (ἀδαμάντινα δι' ἑνστικτ. γρ.) sade (ἀπλοῦν), ta, miyeli tarih (κεκαλυμμένον. ὑπαινιγμός), καὶ mühmel tarih (ἀστίκτων γρ.)

2) Τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ τοῦ Α' γεννηθέντος τῷ 1589 καὶ βασιλεύσαντος ἀπὸ 1603-1617 μ. Ρ.

3) Ἐγείρης, ἄλλη γραφὴ 1015, ἧτις εἶναι καὶ ἡ ὀρθὴ χρονολογία, διότι ὁ Ἀχμέτ ὁ Α' ἔζησεν ἀπὸ 998 Ἐγείρης μέχρι 1066 Ἐγείρης (πρβλ. Hammer VIII σελ. 51 κ. ε.).

4) Ἱστορία.

5) temel (θεμέλιον), ἡ γραφὴ kamel οὐδεμίαν δίδει ἔννοιαν, ἡ δὲ kaml λέξις ἀραβικὴ σημαίνει φθεῖρ.

Σουλτάνου Βαγιαζήτ τοῦ Κερανοῦ, ἐκτισμένον ἐπὶ τοίχων τετραγώνων, ἐσωτερικῶς δ' ἐπὶ 4 λιθίνων κίωνων μὲ ἀσυνήθη καὶ θαυμάσιον θρόνον καὶ θόλον τεχνηέντως κατεσκευασμένον διὰ νὰ παρέχῃ ἀφθονον φῶς, καὶ μιναρὲν διὰ τὴν πρόσκλησιν τῶν μοιameθανῶν εἰς προσευχήν. Ὅλα τὰ μνημειώδη οἰκοδομήματα ταῦτα καὶ ὁ ξύλινος τετράγωνος θόλος αὐτοῦ εἶναι ἐσκευασμένα μὲ μόλυβδον ἐπεξεργασμένον μετὰ γνησίου κασσιτέρου τόσον θαυμασίως, ὥστε τὸ σύνολον ἀποτελεῖ ἐξαίσιον πρῶσιμα ὄλων τῶν ἀποχρώσεων τοῦ ἡλιακοῦ φωτός (1). Ἄπειρον πλῆθος πιστῶν νυχθημερὸν ἐπισκέπτεται τὸν ἀρχαῖον τοῦτον εὐκτῆριον οἶκον, ὅστις ὅμως δὲν ἔχει γυναικωνίτην. Ἐπίσης δὲν ὑπάρχει ἄλλο τζαμίον (2) ἐκτὸς αὐτοῦ.

**Περιγραφή τῶν (μικρῶν) τεμενῶν τῶν εὐλαβῶν δούλων
(τοῦ Θεοῦ).**

Ἐν ὄλῳ ὑπάρχουν ἐνταῦθα 12 τεμένη, τὰ ὅποια ὅμως ἔχουν (εὐρύχωρα) κελλία, ἐπιδεικτικὰ νὰ μετατραποῦν εἰς τζαμιά. Μεταξὺ τούτων ἄξια μνείας εἶναι τὸ τέμενος τοῦ Νασούχ Βέη, ἱερὸν τέμενος μὲ πλούσιον καὶ στερεὸν θόλον, μολυβδοσκεπῆ, παρεμφερὲς πρὸς Σουλτανικὸν τζαμίον, τὸ τέμενος τοῦ Κούρτ Βέη καὶ τὸ τοῦ Μπαζαρχῆ Βέη, γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄλαδζα (3) Μεσδζήτ, τὸ τέμενος Ἄνκᾶ-λ.-Βασῆ (4) τὰ: τοῦ Οὐρουντς Πασᾶ, Καπουδζῆ, Ταταρικόν, Χαρατζικόν (5), Ζεντζιρλή (6), Τουδζέρ, Ἐπδάλ Τζινδι (7) καὶ παρὰ τὴν γέφυραν τὸ τοῦ Γαζῆ Φερχάτ Βέη (8). Ὅλα ταῦτα τὰ τεμένη εἶνε ἱεραὶ οἰκοδομαὶ κεραμοσκεπεῖς. Τὸ προάστειον ἔχει τέσσαρας ἐν ὄλῳ μεδρεσέδες (ἱερατ. σχολὰς) διὰ τοὺς ἱεροσπουδαστάς, ὡς οἱ τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζήτ, τοῦ Οὐρουντς Πασᾶ καὶ ...

Ἐχει ἐπίσης πέντε τεκκέδες (μονὰς) δερβίσων (διαφόρων) ταγμάτων καὶ πέντε ἐν ὄλῳ νηπιαγωγεῖα διὰ μικροὺς ἀρχαρίους παῖδας, μανθάνοντας τὸ ἀλφάβητον (9) καὶ δύο φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα: τὸ τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζήτ

1) κατὰ λέξιν: μαγεῖαν χαμαιλέοντος.

2) τέμενος μὲ μιναρὲν (cami) κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ mescit τέμενος ἀνευ μιναρῆ.

3) ὑπέρυθρον ἢ ποικιλόχρον.

4) πλατύσωμος φοῖνιξ.

5) εἰσπράκτορος κεφαλικοῦ φόρου.

6) Ἄλυσόδετος.

7) Ἅγιος Καβαλλάρης (μήπως ἐκκλησία Ἅγ. Δημητρίου ἢ Ἅγ. Θεοδώρων;) Ἡ λέξις Ἐπδάλ (πληθ. τοῦ πεδίλ) τίθεται εἰς τὸ κείμενον εἰς ἀσυνήθη ὀρθογραφίαν. Κοινῶς προφέρεται Ἄπδάλ ἐπαίτης, ἅγιος, εὐήθης σχολαστικός. Περὶ τῆς ἐν τῷ μουσουλμανικῷ μοναχισμῷ σημασίας τῆς λέξεως ὄρα Hammer τ. 1 σελ. 156, 203, 391.

8) στρατηγὸς τοῦ Σουλτάνου Μουράτ τοῦ Γ' (πρβλ. Hammer τ. 7 σελ. 29 κ.έ.).

9) ἐπιζέτ.

τοῦ Κεραυνοῦ καὶ τὸ τοῦ Νασοῦχ Βέη, ἀμφοτέρω μολυβδοσκεπῆ πτωχοτροφεία-συσσίτια, δαψιλῶς παρέχοντα τὰνάματά (¹) των εἰς τοὺς πλουσίους τε καὶ τοὺς πτωχοὺς. Ἐπίσης ὑπάρχουν ἐνταῦθα . . . (²) ἔμπορικαὶ στοαὶ ἀγοροπωλητῶν, ἐξ ὧν μνεῖαι ἄξια εἶναι ἡ κεραμοσκεπῆς πλουσία στοὰ τοῦ Νασοῦχ Βέη καὶ δύο καραβανσεράια (³), τρία φωτεινὰ λουτρά, ἐξ ὧν τὸ μὲν παρὰ τὴν γέφυραν, ὅτε μὲν τακτικῶς λειτουργεῖ ὅτε δὲ μένει ἔρημον (⁴), ἀλλὰ τὸ λουτρὸν Φησηλδῆ (⁵) ἔχει ὕδωρ, αἶρα καλὸν καὶ οἰκοδομὴν ὡραίαν, μὲ τέχνην ἐκτισμένην, παρέχουσαν πλήρη ἀνάπαυσιν ψυχῆς. Ὑπὸ τινα δὲ ἀψίδα, κατασκευασμένην μὲ τέχνην ὑπάρχει μία ὀπή. Ἐάν τις καθήμενος παρὰ τὸν λουτήρα (⁶) εὐρισκόμενον ὑπὸ τὴν ἀψίδα θέσῃ τὸ στόμα του εἰς τὴν ὀπήν ταύτην καὶ ὀμιλήσῃ, ἡ φωνὴ του σαφῶς καὶ ὀρθῶς ἀκούεται παρὰ τοῦ καθημένου εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ λουτήρος καὶ οὕτω λαμβάνει χώραν κανονικὴ συνομιλία. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ λουτρὸν τοῦτο καλεῖται λουτρὸν χαμηλοφώνου συνδιαλέξεως.

Συνελόντι εἰπεῖν διὰ τῆς ὀπῆς ταύτης οἱ ἔρασταὶ εὐκόλως δύνανται νὰ συνεννοῶνται (⁷), δι' ὃ καὶ τὸ λουτρὸν ὀνομάζεται λουτρὸν τοῦ κρυφομιλήματος, ἡ ὀπή τῆς κρυφίας συνεντεύξεως (ψιθυρισμοῦ).

Τὸ λουτρὸν δὲ τὸ ὁποῖον κεῖται ἔμπροσθεν τοῦ Οὐλοῦ Δζαμί ἔχει τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα:

«Ἐκτισε τὸ λουτρὸν τοῦτο ὁ Σουλτάνος Ὀσμάν (⁸).

»Ποταμὸς Καβσέρ (⁹) γένοιτο ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ ὕδωρ.

»Ἐπειδὴ (τὸ ὕδωρ αὐτοῦ) εἶνε ἔτοιμον (πρὸς χρῆσιν) φάρμακον, εἶπον

1) niymet, ni'met χάρις, εὐεργεσία, γενναιοδωρία.

2) Ὁ ἀριθμὸς φαίνεται ἐλησημονήθη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καὶ ἀντικαθίσταται, ὡς καὶ ἀλλαχῶς, πλειστάκις, δι' ἀποσιωπητικῶν.

3) ξενῶνες διὰ κατάλυμα ἐν μέσῳ τῶν ἐκτὸς τῶν πόλεων ἢ χωρίων ὀδῶν συγκοινωνίας.

4) κλειστόν, κατεστραμμένον.

5) κ. Φησηλτῆ. Fisildi Hamam. Τὸ κείμενον ἀπαξ τὴν αὐτὴν λέξιν ἔχει ὡς Kisildi Hamami (τυπογρ. λάθος), ἐνῶ τρεῖς ἀναφέρει ὡς Fisildi.

6) κουνά, πύελος, λουτήρ, ἡ μικρὰ στρογγύλη δεξαμενὴ, εἰς ἣν ῥέει ἐκ τοῦ κρουνοῦ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ὕδωρ. Ἡ λέξις εἶνε ἑλληνικὴ (γρῶνη) Λατ. urna Ἀραβ. kurna (ἐν Ἀγκύρᾳ προφέρεται κουννά).

7) κατὰ λέξιν ὀπή δι' ἧς δύνανται τις νὰ λάβῃ καὶ νὰ δώσῃ πάντα πόθον.

8) Σουλτάνος Ὀσμάν ὁ Β' (1605—1622) υἱὸς τοῦ Ἀχμέτ τοῦ Α' (πρβλ. Hamper τ. 8 σελ. 240).

9) Καβσέρ, ὄνομα μεγάλου ποταμοῦ τοῦ παραδείσου, ἐξ οὗ, κατὰ τὴν δοξασίαν τῶν μωαμεθανῶν πηγάζουσιν ὅλοι οἱ ποταμοὶ τοῦ κόσμου. Εἰς τὸ Κοράνιον ὑπάρχει εἰδικὸν σύντομον κεφάλαιον (108ον) ὑπὸ τὸ ὄνομα «Καβσέρ», (ὁ ποταμὸς), τὸ ὕδωρ τοῦ ὁποῖου κατὰ τοὺς μουσουλμάνους ἐρμηνευτὰς εἶναι ἡδὺ ὡς τὸ μέλι, ψυχρὸν ὡς ἡ χιῶν καὶ διαυγὲς ὡς ὁ κρύσταλλος,

»τὸ χρονόγραμμά του: Συντόμως εἰπεῖν: παμφαῆς (λαμπρὸν) λουτρὸν εἶναι
»τοῦτο. Ἔτος . . . ».

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑπάρχουν εἰσέτι ἑβδομήκοντα ἰδιωτικὰ λου-
τρὰ ἀριστοκρατικῶν οἰκιῶν. Μεταξὺ αὐτῶν (ἀναφέρω) τὸ τῆς οἰκίας τοῦ
Κοδζὰ Σολὰκ Μπαση⁽¹⁾. Λέγουν, ὅτι τοῦτο εἶνε πολὺ εὐάερον καὶ διασκε-
δαστικόν, ἐγὼ ἔν τούτοις δὲν τὸ ἐπεσεκέφθην καὶ δὲν τὸ εἶδον, μάρτυς μου
ὁ Θεός.

Καταστήματα ἔχει ἐν ὄλῳ (τὸ προάστειον) ἑκατόν, ὅπου δύναται τις νὰ
εὔρη ὅλα τὰ πράγματα, δὲν ἔχει ὅμως λίθινον οἰκοδόμημα Μπεζεστενίου⁽²⁾,
τὰ δὲ πρατήρια τῶν χυτροπαλῶν καὶ τῶν κυπελλοπαλῶν ὑπερβαίνουν τὸν
ἀριθμὸν τῶν διακισιάν.

Αἱ ὁδοὶ τῆς ἀγορᾶς εἶναι ἐν μέρει λιθόστρωτοι ἐκ φυσικῶν λευκολίθων.
Τὸ κλίμα ἐνταῦθα εἶνε πολὺ εὐκραῆς καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ ἔρωμένοι καὶ αἱ
ἔρωμένα (οἱ κάτοικοι τοῦ προαστείου) εἶναι τρυφεροὶ τὸ σῶμα μὲ συμμε-
τριάν ἀναστήματος καὶ λευκοὶ ὡς ὁ ἄργυρος μὲ χαρακτηριστικὸν ἐρύθημα
τοῦ προσώπου, διότι τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ Κηζήλ-Δελί, ὅπερ πίνουν, εἶναι
πολὺ εὐγευστον καὶ εὐπεπτον.

Ἡ κοιτὶς τοῦ ποταμοῦ τούτου εὐρίσκεται εἰς τὸ ὄρος Τανγρη βερδή⁽³⁾,
ὅθεν πηγάζον διέρχεται οὗτος ὑπὸ τὴν μεγάλην γέφυραν, εὐρισκομένην εἰς
τὴν νοτιάν πλευρὰν τοῦ φρουρίου τούτου ἐπὶ δώδεκα λιθίνων ἀψίδων καὶ
στερεῶν στυλοβατῶν καὶ ἐστρωμένην μὲ δρυῖνους δοκοὺς, ῥέει πρὸς νότον
εἰς ἀπόστασιν βολῆς τηλεβόλου ἀπὸ τὸ κάτω φρούριον, φθάνει εἰς τὸ ση-
μεῖον, ὁπόθεν οἱ ποταμοὶ Ἄρδας, Τούντζας καὶ Μαρίτζα ῥέουν ἐκ τοῦ αὐ-
τοῦ τόπου, συννεοῦται μετ' αὐτῶν καὶ ὁ Κηζήλ-Δελί καὶ ὅλοι ὁμοῦ παρὰ
τὸ φρούριον ΑἼνος⁽⁴⁾ ἐκβάλλουν εἰς τὴν ἑλληνικὴν θάλασσαν⁽⁵⁾.

Περιγραφή τῶν ἀξιοθεάτων⁽⁶⁾ τοῦ Διδυμοτείχου.

Εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ τοὺς κήπους αὐτοῦ ὠριμάζει ἡ σταφυλὴ μὲ γλεῦ-
κος⁽⁷⁾ εὐγευστον καὶ εὐχυμον.

1) Γέρου-διοικητοῦ τοῦ τάγματος (Γιεντισαρικοῦ) τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Σουλ-
νάνου.

2) Bezistan ἢ κοινῶς Bedesten, ἀγορὰ μεγάλη ὑφασμάτων κοσμημάτων κ.τ.λ. ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον θολωτή.

3) Θεόδοτον Ὅρος (Tanrı-verdi dagı).

4) enoz=Ainos.

5) Bahri rum.

6) Memduhat ἀξιεπάιναι, ἐνταῦθα εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἀξιοπεριέργου καὶ ἀξιο-
σημειώτου.

7) Şireli ἢ Şire üzümü (ἡ μαύρη σταφυλὴ) μὲ δυνατὸν γλεῦκος, ἐξ ἧς γίνεται ὁ
καλὸς μαῦρος οἶνος.

Φημίζεται επίσης (τὸ Διδυμότειχον) καὶ διὰ τὰ κυδῶνά του, τὰ ὅποια ὀνομάζονται «δερβισικά» (1). Ἄλλὰ τὸ κυριώτερον προϊόν δι' ὃ εἰς ὄλον τὸν κόσμον (2) φημίζεται τὸ Διδυμότειχον εἶναι τὰ ἀλικόχρωμα κύπελλα, αἱ κοτύλαι (3) καὶ αἱ στάμναι (μικροῦ μεγέθους) με ὑδροροήν . . .

*Περιγραφή τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων τῶν ἐκλεκτῶν
ἀγίων τοῦ Θεοῦ.*

Ἐπειδὴ ἡ πόλις αὕτη (τοῦ Διδυμοτείχου) ὑπῆρξεν ἀρχαία πρωτεύουσα, πολλαὶ χιλιάδες ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ εὐγενῶν θεραπόντων (4) εἶναι ἐνταφιασμένοι ἐνταῦθα. Ἄλλὰ μόνον ἐκείνων ποιοῦμεν μνεΐαν, ὧν τὰ προσκυνήματα ἐπεσκέφθημεν: Πρῶτον ἐπεσκέφθημεν τὸ ὑπὸ τὸ φρούριον προσκύνημα τοῦ Χασάν-μπαμπᾶ, κατόπιν τὸ τοῦ Σουφι (5) Σουμι Μπαμπᾶ, εἶτα τὸ τοῦ Τεπριζή-Μπαμπᾶ, τοῦ Μουρσάλ Μπαμπᾶ, κατόπιν τὸ τοῦ Γαζή Φερχάτ Μπαμπᾶ, κατόπιν ἐντὸς τοῦ νεκροταφείου τὸ τοῦ Μολλαδζικ ἐφένδη, εἶτα τὸ τοῦ Ἀϊβάτ Μπαμπᾶ, ἀγιάζοι Κύριος ὁ Θεὸς τὸ μυστήριον αὐτῶν, ἡ δὲ τοῦ Ὑψίστου εὐλογία εἶη ἐπὶ πάντων τούτων.

Ἐκκινήσαντες ἐκεῖθεν πρὸς νότον καὶ ἐπὶ 5 ὥρας προχωρήσαντες διήλθομεν τὰ χωρία Καραπεγκλή (6) Χησαρδζήκ, Σαλτήκ, Μάνδρα, Σοφουλοῦ καὶ Καραποννάρ (7), τὰ ὅποια κατοικοῦν μαωμεθανοὶ καὶ χριστιανοὶ ἐλεύθεροι φόρου ὡς κεφαλοχώρια.

Μετὰ ταῦτα κατελύσαμεν εἰς τὸ χωρίον Βουκούφ (8) ὅπου ἐφιλοξενήθημεν παρὰ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀχμέτ Βέη καὶ διεσκεδάσαμεν. Ἐκτὸς τοῦ χωρίου τούτου ὑπάρχει τὸ προσκύνημα τοῦ Ζηνδάν (9) Μπαμπᾶ Σουλτάν (10).

Μετὰ πορείαν μιᾶς ὥρας ἐντεῦθεν πρὸς νότον ἐπεσκέφθημεν τὸ προσ-

1) Tekyesin ayvasi. Ἡ πρώτη λέξις tekyesin εἶναι ἐσφαλμένη. Διορθωτέα εἰς tekye-nisin (ὁ καθήμενος—διαβιῶν—ἐν μοναστηρίῳ, δερβίσης. (Τὸ κυδῶνιον τοῦ δερβίση).

2) asak ὀμίζοντες.

3) δοχεῖα ἐκ πορσελάνης.

4) Kemlinler, ἡ λ εἶναι ἐσφαλμένη, μοὶ φαίνεται πρόκειται περὶ τῆς λέξεως Kemine (εἰς τὸν πληθ.) ταπεινός, ἐλάχιστος θεράπων.

5) μυστικιστοῦ-θεοσόφου. Ἡ λέξις Μπαμπᾶ σημ. δερβισικὸν βαθμὸν (πρβλ. Hammer τ. 1 σελ. 156, 203, 391).

6) με μαυρελιά, ἄλλη γρ. Καρά-Γιενλή.

7) Μαύρη βρύσις.

8) στάσις, παῖσις γνῶσις.

9) εἰρκτή, ἄλλη γραφή Ζεντέκ (ζωηρός).

10) ἐνταῦθα ἡ λέξις Σουλτάν σημαίνει πνευματικὸν Κυρίαρχον τὸν κατέχοντα τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς ὁσιότητος (ηγούμενον).

κύνημα τοῦ Ἀτσὴκ Μπὰς (1) Μπαμπᾶ Σουλτάν. Ἀρχικῶς τὸ ὄνομα τοῦτο ἦτο Ἀσίκ (2) Πασᾶ Σουλτάν (3) ἀλλ' ἡ τουρκικὴ φυλὴ τὸν ὀνομάζει Ἀτσὴκ Μπὰς Τατά (4). Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες, ὧν τὰ ὀνόματα φέρουν τὰ προσκυνήματα, εἶναι ἐκ τῶν τεσσαράκοντα ἀνδρῶν, οἵτινες μετὰ τοῦ Γαζῆ Σουλεϊμάν πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ὁρχάν Γαζῆ διέβησαν εἰς τὸ (ἔδαφος) τοῦ Βυζαντίου (Ρούμ), συγχωρήσαι ὁ Θεὸς πάντας τούτους. Καὶ εἰς τὰς αὐτὰς ἱστορίας τῶν ἀπίστων γίνεται μνεΐα, ὅτι οὗτοι ἔκαμον ἱερὸν πόλεμον ὑπὲρ τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας. Πλησίον τῶν προσκυνημάτων τούτων ὑπάρχει τὸ προσκυνήμα τοῦ τάφου γυναικῶν, τὸν ὁποῖον καὶ τὴν σήμερον ἐπισκέπτονται πολλοὶ τῶν διερχομένων ἐκεῖθεν.

Ὅχι μακρὰν τούτου ὑπάρχει ὁ τόπος μιᾶς παραδόξου κρήνης, ἐξ ἧς ἀπαῖξ μόνον εἰς 40 ἔτη, τὴν νύκτα τοῦ Καδῆρ (5) μέχρι πρωΐας ῥεεῖ γάλα. Τὴν ὀνομάζουν κρήνην τοῦ Ζενδέλ (6) Μπαμπᾶ. Εἶνε ἀξιόθεατος τόπος.

Καὶ ἐντεῦθεν ἐκινήσαντες πάλιν πρὸς νότον διήλθομεν τὰ χωρία Γιελκενδζῆ (7) καὶ Κογιούν Ἀρῆ (8) καὶ ἐξακολουθήσαντες τὴν πορείαν ἐπὶ 5 ὥρας ἐνίστε πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐνίστε πρὸς νότον ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Ἀτικ Φερεδζίκ (9).

Περιγραφή τοῦ φρουρίου Παλαιῶν Φερρών.

Ἰδρῦται τοῦ φρουρίου τούτου εἶνε ἄπιστοι ῥωμαῖοι. Κατὰ τὸ 759 (10) ὁ Σουλεϊμάν Πασᾶς, υἱὸς τοῦ Ὁρχάν Γαζῆ ἐκυρίευσεν αὐτό. Κατὰ τὴν πολιορκίαν του συνητηθήσαν δυσχέρεια διὰ τὴν ἄλωσίν του. Μετὰ τὴν ἄλωσιν καὶ τὰ δύο φρούρια αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα κεῖνται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τανγρη Βερδῆ, τὰ μουσουλμανικὰ στρατεύματα κατεδάφισαν. Καὶ σήμερον ἀκόμη φαίνονται τὰ ἔρειπια τῶν οἰκοδομῶν ἀριθῆλως τῆδε κακεῖσε.

Ὅλη ἡ (καθαρῶς) ὀθωμανικὴ αὕτη πόλις διαιρεῖται εἰς 7 συνοικίας, ἐξ

1) ἄσκηπὴς τὴν κεφαλὴν.

2) Ἀσίκης, ἐμπνευσμένος (ἑρωτόληπτος) ποιητὴς καὶ αἰοιδός.

3) μὲ σημ. πνευματικῆς ὑπεροχῆς τελειότητος, ὁσιότητος.

4) Ἄλλη γραφὴ. Τατά.

5) Καδῆρ κιδζεσῆ. εἶνε ἡ νύξ πρὸς τὴν 27ην ἡμέραν τοῦ μηνὸς Ραμαζανίου, καθ' ἣν οὐρανόθεν κατεπέμφθη τὸ Κοράνιον.

6) Ἄλλη γρ. Ζινδελέ.

7) Ναύτης ἢ ῥάπτης ἱστῶν.

8) Koyun ari, προβάτου ὄνειδος, ἄλλη γραφὴ Koyun eri, πρόβατον γενναῖον (ἢ ἄνδρας). Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρόκειται περὶ τοῦ χωρίου Koyun yeri.

9) Atik Ferencik, Παλαιὰ Φερραί.

10) Ἐγείρης.

ὧν αἱ μουσουλμανικαὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ ἐκλεκτὸν κεντρικὸν μέρος τῆς πόλεως, αἱ δὲ τῶν ἀπίστων (μὴ μουσουλμανικαὶ) εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς.

Ἡ πόλις ἔχει ἐν συνόλῳ 500 μονωρόφους καὶ διωρόφους λιθίνας οἰκίας, κεραμοσκεπεῖς πάσας μὲ πολὺ εὐρυχώρους καὶ ἀριστοκρατικούς κήπους καὶ ἀμπέλους.

Ἐν ἄλλαις τοιαῦται εἶναι αἱ οἰκίαι: τοῦ Μεχμέτ Ἀγᾶ ἰδιοκτῆτου τῆς ἐν ἧ κατελύσαμεν οἰκίας, τοῦ Κόρογλου ἀγᾶ, ἢ τοῦ Ραμαδὰν ἀγᾶ, ἀποτελοῦσαι μεγάλα, στερεὰ καὶ ὠραῖα οἰκοδομήματα. Κατόπιν ἔχει ἐπὶ ἐν συνόλῳ μικράπια. Ἐξ αὐτῶν διακρίνεται τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ τέμενος τοῦ Σουλεϊμὰν Πασᾶ⁽¹⁾, υἱοῦ τοῦ Ὀρχάν, τὸ ὁποῖον μετετρέπη ἀπὸ ἐκκλησίαν εἰς δζαμίον, ἀρχαῖος εὐκτῆριος οἶκος μὲ μολυβδοσκεπεῖς θόλους.

Ὁ μιναρὲς αὐτοῦ εἶνε ἐκτισμένος ἀριστερόθεν τοῦ ναοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς πύλης αὐτοῦ ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος (ἀραβικῆ) ἐπιγραφή μετὰ χρονογράμματος:

«Ὁ μιναρὲς οὗτος ἀνηγέρθη μὲ τέχνην πολλὴν (κτισθεὶς) ἐκ θεμελίων. Ὁ Χαδιδὴ εἶπε τὸ χρονογράμμα του. Ὡ πόσον ὑψηλὸν εἶναι τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ. 906 ἔτος»⁽²⁾.

Κατόπιν εἶναι τὸ τέμενος τοῦ Σουλτάνου Μουσᾶ⁽³⁾ Τσελεπῆ, υἱοῦ τοῦ Σουλτὰν Βαγιαζήτ τοῦ Κεραυνοῦ καὶ τὸ τοῦ Ἰμπραῖμ Πασᾶ⁽⁴⁾.

ὑπάρχουν ἔτι ἐνταῦθα ἐν ὄλῳ . . . τεμένη (ἄνευ μιναρέδων), τῶν πιστῶν-μονοθειστῶν⁽⁵⁾. Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ τέμενος τοῦ Σηνάν⁽⁶⁾, τοῦ Σαδρεδδίν καὶ τοῦ τόπου τῆς ἀγορᾶς (Παζάρ γιερί). Τὰ γνωστότερα οἰκοδομήματα τῶν εὐλογημένων τεμενῶν εἶναι ταῦτα:

Δημόσια σχολεῖα εἶναι δύο μεδρεσέδες διὰ τοὺς λαμβάνοντας ὑψηλὴν θεολογικὴν μόρφωσιν.

Τὰ λοιπὰ ὑπάρχοντα σχολεῖα ἐν γένει ἀποτελοῦνται ἐκ 5 νηπιαγωγείων. Ἐπίσης ἔχει δύο τεκνέδες δερβισῶν καὶ ἐν ὄλῳ ἑκατὸν ἑσσαφικὰ καταστήματα καὶ πέντε ἐμπορικὰς στοὰς (χάνια) διὰ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ ἐπικερδεῖς ἐπιχειρήσεις. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ἐντὸς μὲν τῆς ἀγορᾶς ἡ στοὰ τοῦ Ἐκμεκδζι Ζαδὲ Ἀχμέτ Πασᾶ ἧτις, πολυτελῶς κεκοσμημένη, στερεὰ καὶ κεραμοσκεπεῖς, συχνάζεται πολὺ (ἀπὸ ἀγοραστᾶς).

1) πρβλ. Hammer, τ. 1 σελ. 201 κ. ἑ.

2) Ἐγγείρης.

3) ὄρα Hammer τ. 2 σελ. 119 κ. ἑ.

4) Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρόκειται περὶ τοῦ ὁμωνύμου εὐνοουμένου στρατηγοῦ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ τοῦ Γ' (πρβλ. Hammer τ. 7 σελ. 125 κ. ἑ.).

5) δηλ. μουσουλμάνων.

6) Σινάν Πασᾶ Μεγ. Βεζύρου τοῦ Μουράτ τοῦ Γ' (πρβλ. Hammer τ. 6 σελ. 868 κ. ἑ., τ. 7 σελ. 75 κ. ἑ.).

Ὁ μουτεβελῆς (1) τοῦ χανίου τούτου τώρα εἶναι ὁ διαμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει (2) εἰς τὸ Κουροῦ Τσεσμέ (3), πρόεδρος (4) τῶν ἀρτοποιῶν, ἐπιθεωρητῆς τῶν ἐπιστατῶν (5).

Εἰς τὸ σύνολον (τῶν ἀφιερωμάτων πρὸς συντήρησιν τῆς στοᾶς) συμπεριλαμβάνεται καὶ ἓν εὐάερον λουτρόν, κτίριον ὠραῖον, ὅπερ εἶναι ἐκ τῶν ἀφιερωμάτων τοῦ Ἐκμεκδζι Ζαδὲ Ἀχμέτ Πασᾶ.

Περὶ τοῦ σχήματος τοῦ ἐδάφους τῆς πόλεως τῶν Φερρῶν.

Κειμένη αὕτη ἐπὶ κλιτύος ἐκ γῆς εὐθρύπτου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Τανγρη-Βερδῆ (Θεοδότου) ἔχει πρὸς νότον μεγάλην πεδιάδα, ἀνοιγομένην πρὸς τὸ φρούριον Αἶνος. Ἡ χώρα εἶναι εὐφορος. Εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων ὥρων πορείας ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, πέραν τοῦ ποταμοῦ Μαρίτσα κεῖται τὸ φρούριον Ὑψαλα καὶ φαίνεται (ἐκεῖθεν).

Περιγραφή τῶν (ἀνωτέρων κρατικῶν) ἀρχῶν τῶν Φερρῶν.

Ἐπειδὴ ἡ πόλις εἶναι εἰς τὴν νομαρχίαν τῆς Ρούμελης καὶ ἀνήκει εἰς τὰ βακουφία ταῦ Σουλτάνου Βαγιαζίτ Βελί, ὁ μουτεβελῆς τῆς εἶναι διοικητής. Εἶναι ἔδρα Σεῖχουλισλάμη ἀντιπροσώπου τῶν Σερίφιδων (6) — (εἶναι δὲ ὁ σερίφης τῆς διοικήσεως μὲ βαθμὸν 150 ἄσπρων, ἡ δὲ διοίκησις του ἔχει 50 χωρία)—τοποτηρητοῦ (7) τοῦ διοικητοῦ τοῦ ἱππικοῦ, στρατηγοῦ Γιενιτσάρων, ἀγορανόμου (8) τοποτηρητοῦ ὑποδιοικητοῦ, γεν. διευθυντοῦ τοῦ τμήματος τοῦ κεφαλικοῦ φόρου καὶ ἱεροδικαστοῦ.

Ἐπειδὴ τὸ κλίμα ἐνταῦθα εἶναι ὠραῖον, οἱ κάτοικοι (9) φημίζονται διὰ τὴν ὑγείαν των καὶ οἱ καρποὶ διὰ τὸ εὐγευστον καὶ εὐχυμον αὐτῶν. Εὐπεπτον (νόστιμον) εἶναι τὸ ὕδωρ, ὅπερ διοχετευόμενον δι' ὑψηλῶν ἀψίδων εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τὰ μέλανα ὄρη τῆς κατανέμεται εἰς ὅλας τὰς κρήνας καὶ τὰ τεμένη αὐτῆς.

1) mutevelli ἐπιστάτης, ἔφορος βακουφίου ἢ ἀγαθοεργοῦ καθιδρυμάτος.

2) Islambol (ἀντὶ τοῦ συνηθετέρου τουρκικοῦ ὀνόματος τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Istanbul — εἰς τὴν πόλιν). ἔθν. ἔτοιμολ. Islam-bol.

3) Ξηροκρήνη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄλλη γραφή kirk zesme (40 κρήναι) καὶ kirk zesme (τεθραυσμένη βρύση).

4) hakim (δικαστής ἢ ἀρχηγός) ἄλλη γραφή ha . . mi.

5) naziri nazzar (ὁ ἔφορος τῶν ἐπιστατῶν προϊσταμένων τῶν mutevelli).

6) τῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ προφήτου Μωάμεθ καταγομένων.

7) θέσιν τοποτηρητοῦ.

8) ἡ Δημάρχου μὲ δικαιώματα ἀρχιαστυνόμου.

9) κατὰ λέξιν : οἱ ἐρασταὶ καὶ αἱ ἐρωμέναι αὐτῆς.

Περιγραφή τῶν προσκυνημάτων τῶν Φερρῶν.

..... (1) Διελθόντες ἐκεῖθεν τὸ θεόδοτον ὄρος (Tanrı-verdi) και συνεχίσαντες τὸν δρόμον μας ἐπὶ δύο ὥρας διὰ κοιλάδων, λόφων, ὄρέων (2), ἀμπέλων, (περικυκλούντων) ἡμᾶς ἐκ τοῦ σύνεγγυς και μακρόθεν και ἐγκαρτερήσαντες (ὑπομείναντες) τὸν τρόπον τῶν ἀπίστων ληστῶν (3) ἐπροχωρήσαμεν πρὸς δυσμὰς και ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἐν ἐρειπίοις διασωζόμενον φρούριον Καρακουβερτζινλίκ.

(Συνέχεια εἰς τὸν Ε' τόμον)

-
- 1) Λείπει μία σειρά (εἶναι ἀνοικτὴ ἡ θέσις).
 2) dag ἀντὶ τῆς συνήθους ὀρθογρ. tag.
 3) ἀποστατῶν, κλεπτῶν (haydut) ἄλλη γρ. haydud)?

ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ Ο ΠΟΛΥΕΙΑΗΣ *
 ΚΑΙ ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ
 (ΕΞ ΑΝΕΚΑΟΤΟΥ ΚΩΔΙΚΟΣ)
 Ο ΦΙΑΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ

17. *Ἔτεροι κληρικοὶ πρὸ τοῦ Πολυείδους περιφερόμενοι χάριν ἐλεῶν εἰς Εὐρώπην. — Παῖσιος Πωγωνάτος καὶ Σεραφεῖμ Μνυτιληναῖος, δεόν νὰ διακριθῶσιν. — Ὁ Μέγας Πέτρος. — Ὁ Ἀχριδῶν Ζωσιμᾶς πρὸς Κάρολον 5'.*

Καὶ μετὰ τοὺς δύο ἀνωτέρω μνημονευομένους Ἰθήριτας, ἡ ἱερὰ τῶν Ἰθήρων μονὴ ἐξηκολούθησε καὶ καθ' ὄλον τὸν ΙΖ' αἰῶνα πέμπουσα ἀδελφοὺς εἰς Εὐρώπην καὶ δὴ εἰς Γερμανίαν χάριν ἐλεῶν. Κατὰ τι χρονικὸν σύγχρονον «αὕτη εἰς στενοχωρίαν καὶ πολὺ χρέος κατέστη, ἦγον εἰς 27 φορτώματα ἄσπρα κατέστη καὶ ἔδιδε τὸν κάθε χρόνον διάφορον 36500» (1). Ὁ γνωστὸς ἡμῖν Ἰλάριος ἀναφέρει τὸν *Λογοθέτην Ἰωάσαφ* Πελοποννήσιον, ὅστις περιῆλθε σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην καὶ περὶ τὸ 1665 ἐν Νυρεμβέργῃ ἐσχετίσθη τῷ *Χριστοφόρῳ Ἀρνόλδῳ*, ὅστις γράφει περὶ αὐτοῦ: «ἀνὴρ τὴν μορφὴν περιβλεπτός, τὸν νοῦν διάσημος, τὸ πρόσωπον εὐγενὴς καὶ τὸ ἦθος εὐπροσήγορος, ἀκμάζων τῇ ἡλικίᾳ οὐχὶ πλέον 40 ἐτῶν, μοναδικὸς τῇ εὐγλωττίᾳ, μάλα πεπαιδευμένος, ἐτοιμότητος εἰς μαρτυρίας ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν, εὐπρόσιτος, φιλόανθρωπος, γλαφυρὸς καὶ κρυφίνους· καὶ πάντα ταῦτα τῷ μέτρῳ κεκοσμημένα· καί, ὅπερ θαυμαστὸν εἰς Ἕλληνα ἰδεῖν, ἀνευ ἀλαζονείας». Γνώστης πλὴν τῆς Τουρκικῆς καὶ Βλαχικῆς, τῆς Ἰταλικῆς, τῆς Ἰσπανικῆς καὶ ἐν μέρει τῆς Ἀγγλικῆς καὶ Γαλλικῆς, συνεζήτησε μετὰ Γερμανῶν θεολόγων καὶ ἐξέδοτο κατὰ Λατίνων περὶ τῆς θείας Μεταλήψεως (2).

Εἶτα τὸν καθηγούμενον *Ἀναστάσιον τὸν Κομνηνόν*, ἀποσταλέντα ἐκ τοῦ Ἀθῶνος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου *Παρθενίου* εἰς Γερμανίαν καὶ περιελθόντα ὅλας τὰς μεγαλοπόλεις μετὰ συστατικῶν τοῦ μεγ. δουκὸς τῆς Βαυαρίας *Μαξιμιλιανοῦ* ἦν ἀνὴρ σοφὸς καὶ ἐμβριθὴς, ἔμπειρος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ὡς ὀλίγοι τοῦ τότε καιροῦ (3).

*) Συνέχεια ἀπὸ σ. 149 Γ' Τόμου.

1) *Γεδεών*, Ἀθῶς σ. 175 πρβλ. καὶ Ἱεροσολυμ. Βιβλιοθήκην Α' σ. 337. Περὶ τῆς νομισματ. ἀξίας τοῦ τότε καιροῦ βραχέ' ἄττα ἐγράψαμεν ἐν Ἱστορ. Ἀσκητισμοῦ Α' σ. 158.

2) *Cronicon* κτλ. *Appendix* σ. 572.

3) Αὐτ. 486. Τότε ἦλθεν εἰς Λειψίαν καὶ ὁ Μικρασιάτης ἱερεὺς *Ἱερεμίας* τῷ 1669 καὶ συνδεθεὶς τῷ Ὀλεαρίῳ παρέχει αὐτῷ ἐπιστολιμαίας ἐκ Βιέννης διαφόρους εἰδήσεις.

Τὸ 1673 ἄλλος Ἰβηρίτης ὁ ἐκ Κολωνίας Ἄλβανὸς ἀρχιμ. Ἐθανάσιος Κρημόνας, συνιστάμενος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Διονυσίου παρεγένετο εἰς Λειψίαν, ἔνθα ἤκμαζε τότε ὁ βιβλιοθηκᾶριος τοῦ δουκὸς Holstein Gottorp Ἀδάμ Ὀλεάριος, ὅστις καὶ ἀναφέρει περὶ αὐτοῦ (¹.) Δοσίθεος ἀρχιμανδριδρίτης τῆς ἐν Ἄθω μονῆς τοῦ Παντοκράτορος μετέβη τῷ 1725 εἰς Ὁξφόρδην καὶ ἀφιέρωσεν ὡραίαν ἐλαιογραφίαν, ἣτις κοσμεῖ τὰ δεξιὰ τῆς εἰσοδοῦ τῆς Βοδλεϊανῆς βιβλιοθήκης. Ἐν τῇ αἰτήσει πρὸς τὸν ἀντιπρύτανιν, λέγει, ὅτι ἡ μονὴ ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔφθασεν εἰς ἐσχάτην πενίαν ἔνεκα τῶν δυσβαστάκτων χρεῶν καὶ φόρων κυβερνητικῶν (5000 στερλίνα κατ' ἔτος), ἵνα ἐπανακτήσῃ τὸ δικαίωμα τῆς ἀλιείας τῆς πλησίον τῆς Θεσσαλονίκης λίμνης, ἔδωκεν ἐνέχυρον τὰ ἱερὰ σκεύη κτλ. (Ν. Σιών τόμ. Ζ' 1908, σελ. 674—678). Οὕτω τὸ Ἅγιον Ὄρος διὰ τῶν ἀποστόλων τούτων ἐγνωρίζετο τοῖς Εὐρωπαίοις, καὶ ἐπεβάλλετο εἰς σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν, ὥστε πάντες, οἱ περὶ τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων τότε γράφαντες, ὀλόκληρα ὑπὲρ αὐτοῦ κεφάλαια ἀφιερῶσιν. Τοσοῦτον δὲ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς ἐθάρρησαν οἱ Ἅγιορεῖται (ἴσως καὶ ὑπὸ τοῦ Πολυέδου προκαλούμενοι) τῷ 1749 τὴν περίφημον πάλαϊ Ἀθωνιάδα Ἀκαδημίαν συγκροτοῦντες ἀνηνέχθησαν πρὸς τὸν ἐν Χάλλῃ καθηγητὴν *Baumgarten*, ἔξαιτούμενοι ἄνδρα ἱκανὸν διὰ τὴν ἔδραν τῆς θεολογίας καὶ φιλοσοφίας, ἐπὶ τῷ ὄρῳ νὰ ἔξοικειωθῇ εἰς τὴν ἀποχὴν τοῦ κρέατος καὶ παρέχοντες αὐτῷ 150—200 τάλληρα μισθόν (².) Ἄλλ' οἱ τῆς δυσπραγίας χαλεποὶ καιροὶ κατέτρυχον δαινῶς (³) τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ τυραννία, ὧς εἴπο-

1) Cronicon σ. 495.

2) Βλ. *Meyer*, Die Haupturkunden κτλ. 76, 1. Ὁ *Baumgarten*, μαθητὴς τοῦ Wolf, εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς *καλαισθησίας* (aesthetica), περιζήτητον ἔργον αὐτοῦ εἶναι καὶ ἡ *Metaphysica*.

3) Ὁ *Elssner* ἀφιεροὶ ὀλόκληρον κεφάλαιον Von denen christlichen Slaven in der Turkey, καὶ ἵνα προκαλέσῃ τὸν οἶκτον τῶν Εὐρωπαϊῶν διὰ τῶν μελανωτέρων χρωμάτων περιγράφει τὰ βασανιστήρια εἰς ἃ ὑπέβαλον τοὺς χριστιανοὺς αἰχμαλώτους οἱ βάρβαροι: Ein Slave musse alles auf den Winck seines Herren die schwerste auch wiederwärtigste Dinge mit blinden Gehorsam und aller Fertigkeit tuhn, sonst hater wegen des geringsten Verschens oder Nachlässigkeit grausame Schläge zu erwarten. Die Nahrung ist gemeiniglich Brod und Wasser, der Abends eine Suppe von Reiss, Linden oder Erbsen, selten Fleisch, ausser an den Fest-Tagen, wenn andere Christen in Constantinopel ihnen Hamel, Ochsen und dergl. zuschicken. Ist von einem Slaven Verdacht eber gemisse Nachricht, das er in seinem Vater Land angesehen und reich seh, wird nicht allein das Löse-Geld gesteigert, sonder ihm so viel Drangsahl und Hertzleid angethan, dass er auf alle Weise seine Losskauffung suchen und besondern muss. Die Gefangene werden auf dem Marekt zu Constantinopel wie Vieh verkauft, das wohl aussehende Frauen-Volck wird gemeiniglich eine

μεν, ἐμαίνετο καὶ τὰ πάντα ἐμηχανᾶτο, ἵνα καταστήσῃ αὐτοῖς τὸν βίον ἀβίωτον. Τούτου ἕνεκα μόνος ὁ κληρὸς ἦν μετὰ Θεὸν ἀντιλήπτωρ καὶ προστατῆς τῶν δυστυχῶν. Καὶ συναντῶμεν τότε περιερχομένους καὶ ἐπισημότερα πρόσωπα τὰς Εὐρώπας. Π. χ. τὸν Σιναίου *Κύριλλον Α΄* εἰς Νεάπολιν (*). Οὗτος δι' ἀνοφορᾶς τῷ 1772 διεξεδίχησε παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας ἐλέη 80000 γροσ. ὀφειλόμενα τῇ Μονῇ δυνάμει χρυσοβούλλου τῆς Ἰσαβέλλης. ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσεν, ὡς παραγραφείσης τῆς δωρεᾶς. Ὁ Πατριάρχης *Γαβριήλ ὁ Γ΄* (1702—1707) καὶ ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος (ὃς ἐπατριάρχευσεν ἐπίσης τῷ 1709—1711), ἀντὶ νὰ κατευθυνθῶσιν εἰς Ἰταλίαν, διὰ σπουδαίους λόγους ἐπορευθήσαν εἰς Χάλλην τῆς Σαξωνίας (*). Ὁ Θεβαΐδος Ἀρσένιος μετὰ τοῦ ἀρχιμ. *Γενναδίου* ἀποσταλέντες τῷ 1712 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας εἰς Λονδῖνον μετὰ γραμμάτων πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ πάσχοντος θρόνου ἐνεφανίσθησαν καὶ εἰς τὴν Ἄνναν *Στοιβαρι* καὶ συνῆψαν τὰς μετὰ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας σχέσεις τῶν Ἀνωμότων ἐν Ἀγγλίᾳ (*). Μεταξὺ τῶν πολλῶν βεβαίως ὑπῆρχον καὶ ἀγῶραι καὶ τυχοδιώκται, οἵτινες, διὰ πλαστῶν γραμμῶν, ἐξηπάτων τὸν κόσμον, καὶ διὰ νὰ

Beute der barbarischen Unreinigkeit, in die Serails eingeschlossen und zum Mahometanischen Glauben angehalten κτλ. (σ. 13-14).

1) Βλ. Π. Γρηγοριάδου, Ἱερά μονὴ Σινᾶ κτλ. ἐν Ἐκκλ. Ἀληθ. ΚΘ' σ. 14 ἐ. Περὶ Ἁγίου Ὁρους ὁ Elssner γράφει ἐν σ. 104—110 καὶ 117—123 καὶ ἐπειδὴ ταῦτα εἶναι ἀκριβέστατα, δεχόμεθα ὡς τοιαῦτα καὶ τὰ περὶ τῶν αἰχμαλώτων.

2) *Zabīras* σ. 172. Βεβαίως διὰ σπουδαίους λόγους ἐποιήσαντο οἱ ἐπίσημοι οὗτοι κληρικοὶ τὸν ὑπερπόντιον τοῦτον πλοῦν. Πρὸς τὸν *Γαβριήλ* τοῦτον ἐσχετίσθη ὁ τότε φοιτῶν ἐν Ὁξωνίᾳ Προσαλέντης καὶ ἰσως δαπάναις τούτου ἐξέδωτο ἐν Ἀμιστελοδάμῳ τῷ 1706 σπουδαῖον ἀπολογητικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν περίεργον τίτλον : «*Ὁ αἰρετικὸς διδάσκαλος ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου μαθητοῦ ἐλεγχόμενος*» κτλ. ἀφιερούμενον τῷ Πατριάρχῃ. Ἡ ἀφορμὴ ἐδόθη αὐτῷ διότι ὁ *Βενιαμὴν Οὐδρόφ* καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Ἰταμῶς προσέβαλε «*τὴν ἄγραφον τῶν Ἀποστόλων παράδοσιν*» ἐν βιβλίῳ τυπωθέντι τῷ 1704, ἀλλὰ καὶ προφορικῶς ἐζήτησε νὰ προσηλυτίσῃ τοὺς Ἕλληνας σπουδαστάς, ὑπισχνούμενος θέσεις πατριαρχικὰς κ.τ.τ. «*Τινῶν οὖν τῶν μαθητῶν κατανεουσάντων, ἅπαντες σχεδὸν ἤρξαντο ἀτιμᾶν τὸν ζωοποιὸν σταυρόν. ὅστις εἰς τὰ ὀπίσω τὸ ἄχραντον σῶμα... καὶ συνελόντι εἶπεῖν πάντα τὰ τῆς ὀρθοδοξίας βδελύττεσθαι*». Ἀλλ' ἄρᾳ γε συνετίσθησαν οἱ Ἀγγλικανοὶ νῦν, ὅτε τῶν ὀρθοδόξων σπεύδουσι εἰς τὰς συνελεύσεις τοῦ Λάμπεθ Πάλας οἱ ἐλαφρῆ τῇ γνώμῃ καραδοκοῦντες τὴν μετ' αὐτῶν ἔνωσιν ! Ἀλλὰ τότε ἐκεῖνοι πρέπει νὰ ἐρχονται πρὸς ἡμᾶς. Τοῖς ταγοῖς τῆς Ἐκκλησίας εὐλαβῶς συνιστῶ τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον ν' ἀναγνώσῃ πρὶν ἢ λάβῃσι τελικὰς περὶ ἐνώσεως ἀποφάσεις (εὔρηται ἐν τῇ Ἐθνικῇ τῶν Ἀθηνῶν Βιβλιοθήκῃ) καὶ πιστεύω τότε θὰ μιμηθῶσι τοὺς εἰρημένους ἱεράρχας.

3) Τὰς ἐπιστολάς τοῦ *Σαμουὴλ Καπασούλη* πρὸς τὴν Ἄνναν ἐδημοσίευσεν ὁ μακ. Σπ. Λάμπρος ἐν Δελτ. τῆς Ἰστ. καὶ Ἐθν. Ἐταιρίας τῆς Ἑλλάδος τόμ. Γ' σ. 562, 568, 574, πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ γράφει : «*μέγα γὰρ εἰς ἡμᾶς δεινόν, ἦ τε ἀπορία ὑπερύαλλουσα καὶ ἄκρα ταλαιπωρία, ὑφ' ὧν καταπιεζόμενοι ἀθλίως εἰς βυθὸν κινδυνεύομεν κατανησᾶσι ἀπολείας καὶ καταφθοράς*».

ἀργυρολογῶσιν ἐκατηλεύοντο τὰ ἱερώτερα. Ἐν Γερμανίᾳ, ἤτις ὡς εἶδομεν, ἐφιλοξένει τοὺς περισσοτέρους Ἑλληνας, ἠναγκάσθη ἡ Ἀκαδημία τῆς Τυβίγγης νὰ συστήσῃ τῷ Κροισίῳ ἵνα σπουδαίως κατανοήσῃ τὰς μαρτυρίας τῶν ἐκεῖσε προσφοιτώντων Ἑλλήνων, ὅστις ἐν τῷ ἀγνώ αὐτοῦ φιλελληνισμῷ προθύμως πρὸς πάντα ἐμφανιζόμενον αὐτῷ ἐπεδαφίλενε συστάσεις. Τότε οὗτος ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Ζυγομαλᾶν (τῷ 1600, πρώτη τοῦ ἔτους) τάδε: «Πολλοὶ ἐκάστοτε δεῦρο ἐπεδήμησαν Ἑλληνες λύτρα ζητοῦντες, καὶ ἐβοηθήσαμεν κατὰ δύναμιν· ἀλλὰ νῦν ἀπρόθυμοι εἰσι πολλοὶ τῶν παρ' ἡμῖν, πεπλασμένοι αὐτῶν ἐνίων συστατικοῖς γράμμασιν ἐντυγχόντες, ἔτι δὲ ὅτι γράμματα καὶ ἱστορικὰ πέμψειν ἐπαγγελάμενοι, *ψευσόμενοι* τῷ μὴ τὰς ἐπαγγελίας ἐπιτελέσαι *ἐξηλέγχθησαν*»⁽¹⁾. Ταῦτα δὲ περίπου καὶ πρὸς Μάξιμον τὸν Μαργουίνιον παραπονεῖται, ὅτι ἀπὸ 20ετίας ἐδοκίμαζε παρ' Ἑλλήνων, ἀτιμαζόντων τὸ ἐπέραστον τοῦ Ἑλληνος ὄνομα⁽²⁾. Καὶ αὐτὸς ὁ *Heineccius* ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοιούτων ἀπατεῶνων ἐκμεταλλουμένων τὴν εὐσεβείαν τῶν Γερμανῶν⁽³⁾.

Τοιοῦτος περιεφέρετο κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ἐν Εὐρώπῃ πρὸς σωτηρίαν τῶν παμπόλλων Χριστιανῶν τῶν αἰχμαλωτισθέντων κατὰ τὴν φθάσαν πρὸ χρόνων ἀνάλωσιν τῆς Πελοποννήσου ὁ ἐπανυμούμενος «μητροπολίτης ἀρχιεπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν... Παῖσιος Ἐμμανουὴλ Πωγωνάτος» μετὰ γράμματος τοῦ Πατριάρχου Παῖσιου τῷ 1731. Δι' αὐτοῦ συνίστατο τοῖς βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Βασιλείᾳ δουξίν, ἡγεμόσιν, ἀρχουσι, δυνάσταις, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτόθι ἀρχιεπισκόποις καὶ ἐπισκόποις ἐν Χριστῷ ἀγαπητοῖς» ὡς «περιπεσὼν τῇ κοινῇ δεινῇ αἰχμαλωσίᾳ σὺν τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ γονεῦσι καὶ συγγενέσι» παθῶν καὶ ὑπομείνας μυρία δεινὰ παρὰ τῶν ἄθεων βαρβάρων ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας⁽⁴⁾. Οὗτοι συλληφθέντες ἢ ἐπὶ ἐγγυήσει

1) Παρὰ Ζερλέντη ἐνθ' ἄνωτ. σ. 7.

2) Λυποῦμαι δὲ καγώ, γράφει, ὅτι πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων δεῦρο ἐπιδημοῦντες ἐκάστοτε ἀπὸ 20 ἐτῶν, καὶ ἄφ' ἡμῶν ἐν τῷ λύτρων ἐπιτυχεῖν εὐ παθόντες, χρήματα μὲν ἡδέως λαμβάνουσιν, οὐδὲ δὲ χάριτας ἀντιδίδασιν· τοὐναντίον ὑποσχόμενοι ἔμοι καταγραφὰς πέμψειν τῶν ἐαυτῶν πατρῶων καὶ πράξεων ἑλληνικῶν μάλιστα σημερινῶν, ψευδόμενοι ἀλίσκονται. (*Emile Legrand, Notice biographique sur Jean et Théodosie Zygomalas* σ. 172, 173-174).

3) *Abbildungen der alten u. neuen griechischen Kirche* (Leipzig 1711) I. σ. 226.

4) Τοῦτο ἦτο τὸ α' γράμμα τὸ ὑπὸ τοῦ Παῖσιου Γ' (!) ἀπολυθὲν τῷ 1731, ἀλλὰ παρουσίαζε καὶ β' τοῦ 1733· ἀμφότερα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀθ. Παπ. Κεραμέως, Διάφορα ἑλλην. γράμματα ἐκ τῆς ἐν Πητρούπολει Μουσείου... τοῦ Ν. *Likhatcheff* (Πετρούπ. 1907) σ. 11-15. Τὰς δλίγας γραμμὰς ἐνταῦθα γράφω βάσει τῆς διατριβῆς τοῦ Κεραμέως (ἐν Φάσφ' Ἐκκλ. Ἀλεξανδρείας (τόμ. Δ' 1909) σ. 314-326). Παῖσιος Ἐμμαν. Πωγωνάτος καὶ Γεώργ. Σπαντωνῆς, (σ. 315).

κρατούμενοι πρὸ 16 ἐτῶν, ἤτοι τῷ 1715, ὅτε, ὡς εἶδομεν, κατελύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ Ἐνετικὴ κυριαρχία ἐν Πελοποννήσῳ, οὔτε Πατριεῖς ἦσαν οὔτε καὶ ὠρισμένοι τὸν ἀριθμὸν. Τὸ β' γράμμα βάσει τοῦ πρώτου γεγραμμένον ἐν Βιέννῃ Λατινιστὶ φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἰγνατίου ἂ Κοσκ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν, συνιστάται ὁ αὐτὸς *Paisius Emm. de Rogonati* πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἔτι ἀοριστότερον, καὶ ὡς οὐνίτης μάλιστα καὶ *ζηλωτῆς fidei catholicae*. Ἡ σύμμιξις ἐνταῦθα πατριαρχικῶν καὶ παπικῶν ἐμβλημάτων καὶ τίτλων δεικνύει σαφῶς καὶ τὴν πλαστότητα (*). Τοῦτο τοῦλάχιστον ἴσκει νὰ πείσῃ πάντα, ὅτι καὶ τὸ α' γράμμα εἶναι πλαστὸν· καὶ ὅμως ὁ τότε Λεοντουπόλεως κ. *Σωφρ. Εὐστρατιάδης* ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς γνησιότητος (**). Περραιτέρω ὁ Κεραμεὺς ταυτίζει αὐτὸν πρὸς τὸν διάσημον *Σεραφεῖμ τὸν Μυτιληναῖον*. Ὅστις ἐπίσης πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν περιφερόμενος, μετήρχετο καὶ τὸν κατάσκοπον ἐν Σουηδία· διὸ καὶ συλληφθεὶς εἰς Πιερρούπολιν τῷ 1732 ὡς γνωστὸς τυχοδιώκτης ἐξωρίσθη εἰς Σιβηρίαν, ὅθεν ἐδραπέτευσεν (**).

Κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ *Προκοπόβιτς* ὁ *Σεραφεῖμ* οὗτος ἦν δῆθεν ἐκ τῶν πληρεξουσίων τοῦ ἑλλ. ἔθνους πρὸς συλλογὴν συνδρομῶν καὶ ἐνεργείας παρὰ ταῖς Εὐρωπ. Δυνάμειν ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ὅμως «ὁ Ἑλλην κληρικὸς *Σεραφεῖμ*» ἐγένετο ἀντικείμενον σπουδαίας μελέτης (*). Ἡ δημοσιευθεῖσα ἀλληλογραφία, ἀδιάφορον πρὸς τίνα σκοπὸν ἐγράφη, εἶναι λίαν διδακτικὴ περὶ τῶν σχεδίων, ἅπερ εἶχον τότε καταστρώσῃ οἱ Ἕλληνες, — ὅπερ δὲν εἶναι μῦθος ἐξ ὅσων εἶδομεν. — Πιθανῶς ταῦτα ἐσφειρώσθη καὶ ἐξεμεταλλεύθη ὁ *Σεραφεῖμ* οὗτος. Ἐν τῇ αὐτῇ τότε ὁ *Μ. Πέτρος* εἶχε συγκεντρώσει πολλοὺς λογίους Ἕλληνας. Ἰάκωβος ὁ *Πυλαρινὸς* καὶ *Γεώργιος ὁ Πολυκαλᾶς* εἶχον τὴν πρώτην θέσιν ὡς ἀρχίατροι, ἔτι καὶ ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ ἦν Ἕλλην, *Γεράσιμος ὁ Φωκᾶς* πάντες δὲ οὗτοι *Κεφαλλῆνες*, ὡς καὶ ὁ ἐν Μόσχᾳ βιβλιοθηκᾶριος Ἰθανάσιος *Σκιαδᾶς*, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Γεώργιος* ἱατρὸς ἐπίσης, καὶ ὁ ἀνεψιὸς *Μιχαὴλ Σκιαδᾶς* καθηγητῆς τῆς ἀκαδημίας. Πάντες οὗτοι ὄντες μᾶλλον πολιτικοὶ πράκτορες τῆς Ἑλλάδος, ἐπεκρινόνον διαρκῶς τοῖς ὁμοεθνεῖσι καὶ διεβίβαζον τοῖς ἀρμοδίοις τὰ κοινὰ βουλευόμενα (**). Κατὰ τὴν εἰρημένην πηγὴν (***) ὁ *Σεραφεῖμ* τῇ

1) Βλ. σ. 316-317.

2) Ἐκκλ. Φάρος Γ' σ. 327-331, δηλ. ἅμα τῇ δημοσιεύσει τῶν ἐπιστολῶν ἐντεῦθεν ἡ δευτερολογία τοῦ *Κεραμέως*.

3) Αὐτ. 317-318. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦν ὄντως παραβολώτατος. Ἐκ Σιβηρίας μετέβη χάριν σπουδῶν δῆθεν εἰς Λονδίνον, ἀλλὰ διὰ πράξιν ἀνήθικον συνέλαβον αὐτὸν καὶ ἐξύρισαν τὸν πάγονα· ἐδραπέτευσε δὲ καὶ αὐθις νύκτωρ καὶ κατέφυγεν εἰς Ὀλλανδία, ἐνθα τὰ πάντα ἀναιδῶς μετήλθεν (Σάθ. Ν. Φιλ. σ. 452).

4) Ἐπιθὶ τὰ γράμματα, ἅπερ δημοσιεύει ὁ *Κ. Παλαιολόγος* ἐν *Παρνασσῷ* τόμ. Δ' σ. 28-51. Τὰ αὐτὰ καὶ χεῖρω γράφει περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ *Ζαβίρας*, σ. 532.

5) *Κοντογ.* ἐνθ' ἀνωτ. σ. 20-21.

6) Ταύτην ὁ Κεραμεὺς δυστυχῶς δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν. Λίαν δὲ περιεργὸς ἡ γνώμη

20 Αὐγούστου 1704 ἐν ὑπομνήματι πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ρωσσίας *Golowin*, ἐκτεθεὶς τὰς ἐν Εὐρώπῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων ἐνεργείας, λέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπέισθησαν περὶ τῆς ἀδιαφορίας τῶν Φράγκων. Ἀναφέρει τὴν ἰδρουν μυστικῶν συλλόγων καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐπαναστάσεως, οἵτινες ἀποιεῖνται ἤδη πρὸς τὸν Τσάρον περὶ τοῦ πρακτικοῦ, ἀναφέρει σχέδιον δῆθεν Λουδοβίκου ΙΔ' περὶ διανομῆς τῆς Τουρκίας, καθ' ἣν μόνον ἡ Μακεδονία καὶ αἱ νῆσοι παρεχωροῦντο εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἐὰν ὁ Τσάρος ἤθελεν ὀρμησεῖ ἐκ τοῦ Εὐξείνου, τοῦ βασιλέως τῆς Αἰθιοπίας συν-επικουροῦντος διὰ 4000 μαχητῶν, πρὸς δὲ καὶ τῶν διαμαρτυρομένων Ἀγγλων καὶ Ὀλλανδῶν, τὸ κράτος τῶν ἀπίστων ταχέως θὰ καταλυθῆι⁽¹⁾. Ὅτι τὰ σχέδια ταῦτα ἦσαν πανελλήνια, μαρτυρεῖ καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Μεθόδιος τὰς ἀδιὰς ποιησάμενος πρὸς τὸν Μέγαν Πέτρον προτάσεις⁽²⁾, ἀλλ' εἰς μάτην, ὡς εἶδομεν.

Αἱ ἐνέργειαι αὗται τοῦ Πολυεΐδους καὶ τῶν ἄλλων πατριωτῶν συμπύπτουσι ἀκριβῶς πρὸς τὸ περιεργότατον σχέδιον περὶ διανομῆς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους τοῦ πολυθρυλῆτου πρωθυπουργοῦ τῆς Ἰσπανίας ἀββᾶ Ἰουλίου Ἀλβερόνη. Οὗτος ὡς καρδινάλιος καὶ ἑξαρχος τοῦ Πάπα εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῷ 1730 ἀπηύθυνε πρὸς τὰς ἀδιὰς τῆς Εὐρώπης, ὅπερ εἰς Γαλλικὴν μετάφρασιν τῷ 1735 σχέδιον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Système de pacification générale dans la présente conjuncture*, traduit de l'Italien⁽³⁾ καὶ εἰς Γερμανικὴν τὸ ἐπόμενον ἔτος 1736 ἐν Φραγκφούρτῃ καὶ Λειψία⁽⁴⁾. Ὁ μακ. Σάβας τέλος παρέσχεν ἡμῖν καὶ Ἑλλην. μετάφρασιν⁽⁵⁾: Ὁ μεγαλεπήβολος ἀνὴρ θεωρεῖ τὴν περίστασιν μοναδικὴν περὶ ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Τουρκίας, τὸ μὲν διότι αὕτη ἐπολεμεῖτο ὑπὸ τῶν Περσῶν, τὸ δὲ διὰ τὰς ἐσωτερικὰς ταραχὰς τῶν ἀπίστων· μεγάλην σημασίαν εἶχε δι' αὐτῶν καὶ ἡ ἐξέγερσις τῶν Χριστιανῶν πρὸς ἀπολύτρωσιν ἐκ τοῦ ζυγοῦ, ὄντων προθύμων καὶ κατὰ πάντα ἐτοίμων πρὸς δράσιν⁽⁶⁾. Ἐκ πείρας πολυχρονίου καὶ τελείας ἐξονυχίσεως τοῦ σχεδίου εἶναι βεβαιοτάτος περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐ-

τοῦ φίλου κ. Γεδεών, ὅτι ὁ ἀγύρτης οὗτος εἶναι *Σεραφεῖμ δ' Α'* (βλ. Ἑκκλ. Ἀληθ. τόμ. Γ' σ. 54-61) Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως! Παρεκάλεσε τὸν ἐν Ἀθήναις φίλον κ. Μ. Σταμούλην καὶ παρετήρησεν ἐν τῷ Παρνασσῷ οὐδὲν ὑπάρχει περὶ Θεοκλήτου.

1) Ἐνθ' ἀνωτ. σ. 17-18.

2) Ἐν Παρν. Δ' σ. 50.

3) Ἐν περιφῆμφ τότε ἐφημερίδι «Ὁ ἱστορικὸς καὶ πολιτικὸς Ἑρμῆς» σ. 767 ἔ.

4) Monatsbericht der Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Juli, 1869 σ. 694 ἔ. Τὸ Ἰταλικὸν πρωτότυπον ἐδημοσιεύθη ἔποδ τοῦ Κ. Π. Τυπάλδου *Foré-sti*, Per le auspiciatissime nozze del signor *Giulio Squeraroli* colla signora *Giuseppina Sartori*. Venezia 1866.

5) Ἱστορ. διατριβαὶ (Ἀθήναι, 1870) σ. 99-122.

6) Αὐτ. σ. 100-101.

του, «ἐὰν οἱ ἡγεμόνες καὶ τὰ κράτη τῆς χριστιανωσύνης ἀποβάλωσι τὰ ἀμοιβαῖα αὐτῶν πάθη καὶ τὴν φιλοδοξίαν καὶ ἀναλάβωσι τοιαύτην ἐνδοξον ἀποστολὴν μετὰ μόνης τῆς ἰδέας τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλανθρωπίας· διότι ἐπὶ οἰασθήποτε ἄλλης ἀρχῆς, ἐὰν ἐπιχειρησθῇ ἀφεύκτως, ἀποτυγχάνει»⁽¹⁾. Προτείνει δὲ νὰ συγκροτήσῃ σὺν ὁδοδὸν ἐν Ρατισβόνῃ, ἐν ἣ αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις νὰ προσκληθῶσι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ ἐπὶ τῇ βίβλῳ τοῦ μετὰ χεῖρας σχεδίου ἀποφασίσουν⁽²⁾. Τὸ ἀξιοσημείωτον ἐν τῷ τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Τουρκίας κεφαλαίῳ εἶναι, ὅτι αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεθ' ὄλων σχεδὸν τῶν Τουρκικῶν κήσεων ὀρίζεται ὁ δούξ τοῦ «Ολοσιῦν-Γοτιτόρπ Κάρολος Φρειδερίκος σύζυγος τῆς Ἄννας Ἰβανόβνας»⁽³⁾, καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἀνακαλύπτομεν σχέσιν τοῦ σχεδίου τούτου πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ Πολυείδου, ὅστις ἀποδεικνύεται οὕτως εὐρισκόμενος εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ἄλβερὸν ὡς καὶ μετὰ παντὸς ἄλλου τοιοῦτου.

Τὰς πρὸς τοὺς Διαμαρτυρομένους σχέσεις τοῦ Σεραφεῖμ πιστοποιεῖ ἡ εἰς β' ἐκδοσιν δι' αὐτοῦ ἐκτυπωθεῖσα *Μαξιμίνα* ἐν Λονδίῳ τῷ 1703, ἣτις ὁμως ἔτυχε χείρονος τῆς πρώτης παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὑποδοχῆς, ἀποστρεφόμενων μέχρι νῦν τὰς μεταφράσεις⁽⁴⁾. Διεκόψαμεν τὴν περὶ *Παῖσιον Πατρῶν* ἀφήγησιν, τοῦ *Κεραμέως* παρεμβαλόντος καὶ ταυτίσαντος αὐτῷ τὸν *Σεραφεῖμ*, περὶ οὗ ἐλέχθησαν τὰ προσήκοντα τῷ μετὰ χεῖρας θέματι. Κατὰ τοῦ συνταυτισμοῦ ἐξηγέρθη ὁ μακ. *Ζερλέντης* ἀποδείξας ἀναμφισβητήτως, ὅτι ὑπῆρχε *Παλαιῶν Πατρῶν Παῖσιος ἱεράρχης*, ἀπολαύων πλήρους ἐμπιστοσύνης ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐντεταλμένος ἐπανειλημμένως τὴν συλλογὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἐράνων καὶ ἀλληλογραφῶν πρὸς *Χρῦσανθον τὸν Νοταρᾶν* καὶ ἔτει 1727 συνυπέγραψεν ἐν γράμματι τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας *Παῖσιον* πρὸς τοὺς μητροπολίτας Ἀδριανουπόλεως καὶ Αἴνου περὶ τῶν *κουτείων* τοῦ Παναγίου Τάφου⁽⁵⁾. Βεβαίως ἕτερον πρόσωπον εἶναι ὁ ἀγύρτης, ὅστις ὠκειοποιήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἐπλαστογράφησε τὸ πατριαρχικὸν γράμμα τοῦ 1731 καὶ ἐξηπάτησε καὶ τὸν πρόεδρον τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου τῆς αὐτοκρ. αὐλῆς ἐν Βιέννῃ⁽⁶⁾. Ὁ *Παλαιῶν Πατρῶν* ἀπεστάλη τῷ 1737 ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν, τοῦ ἀπὸ Σιασίου *Ζωσιμᾶ*, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας

1) Αὐτ. σ. 106.

2) Αὐτ. σ. 108.

3) Αὐτ. σ. 111.

4) Βλ. *Βρετ. Ν. Φιλ. Β'* 243. Ἐκ τινος λίαν περιέργου βιβλίου ἐκδοθέντος εἰς δημ. γλῶσσαν εἰς Χάλλην τῷ 1747 (βλ. κατωτ.) ἀναγινώσκομεν: «*Παπᾶς Σεραφεῖμ ἔχει καλὴν ἡγία καὶ εἶναι κοντὰ εἰς τὸ τέλος μὲ τὴν καινὴν Διαθήκην εἰς τὴν ἀπλην ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν*».

5) «*Παῖσιος ὁ Παλαιῶν Πατρῶν καὶ Ἀθανάσιος Δωρόσταμος ἀρχιμανδρίτης*. (Ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος τόμ. Ζ' (1918) σ. 482).

6) Τὸ γράμμα τοῦτο πρὸ τοῦ *Κεραμέως* εἶχε δημοσιεύσει ὁ *Elssner* μετὰ χρονολ.

Κάρολον Σ', ὡς πληρεξούσιος πρὸς διαπραγματέυσιν καὶ συνομολόγησιν συμβάσεων, προσχεδιασθειῶν ὑπ' αὐτῶν. Ἐλέχθη ἀνωτέρω (κεφ. 3 κ. ε.) περὶ τῆς πρωτοβουλίας τῶν ἀρχιεπισκόπων Ἀχριδῶν εἰς τοιαῦτα ἔθνικα ζητήματα καὶ τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τὴν Γερμανίαν, ἐμνημονεύσαμεν δὲ καὶ τῆς, ἣς ἔτυχε, μεγαλοπρεποῦς ὑποδοχῆς ὁ ἔξ Ἰωαννίνων *Γαβριήλ*, μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ Ἀθανασίου Πρεϊλαπίου καὶ Ἰερεμίου Πελαγονίας κτλ. (1). Τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ αἴγλη τοῦ «Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας» κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἶχε φθάσει εἰς τὴν ὑψίστην ἀκμὴν. Συνῆψε σχέσεις καὶ πρὸς τὸν Πάπαν, ὅστις τῷ 1566 ἐπιτρέπει εἰς τὸν Ἀχριδῶν Παῖσιον καὶ ἀναγνωρίζει ἐπίσημως *Τιμόθεον* τὸν ἀπὸ Κοριτσᾶς μετατιθέμενον καὶ σιγλιλωδῶς συνιστώμενον ταῖς ἐν Ἰταλία ἐνορίαις, Ἀπουλία, Ἀμπρούτζα, Βασιλικάτοις, Καλαβρία, Σικελία, Μελίτη, Δαλματία καὶ ἐν πᾶσι τοῖς δυτικοῖς μέρεσιν «ἵνα ἅπαντες οἱ λαϊκοὶ Γραικοὶ τε καὶ Ἀλβανῖται, ὁ καθ' ἕκαστος παρέχειν (sic) κατ' ἔτος ἐνοριακὸν» καὶ ὀνομάζει αὐτὸν *μητροπολίτην πάσης Ἰταλικῆς* καὶ τῶν ἐνοριῶν αὐτῆς Ἀπουλίας (κτλ. ὡς ἄνω) ὑπέρτιμον καὶ καθολικὸν ἑξαρχον πάσης Δύσεως... ὅπως κηρύξη καὶ βεβαιώσῃ αὐτὸ ἐφ' ὅλης τῆς Ἰταλίας αὐτοῦ ἐπαρχίας καὶ τῶν προειρημένων ἐνοριῶν αὐτῆς» (1). Ἀφ' ἑτέρου πλὴν τῆς Βουλγαρίας, Ἡπείρου, Ἀλβανίας, ἡ δικαιοδοσία τοῦ Ἀχριδῶν ἐπεξετείνετο πρὸς Νότον μέχρι Βερροίας καὶ Σταγῶν (Τρίκκης) (2). Μηδεὶς δὲ σκανδαλιζέσθω ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ οἰκειότητι τοῦ Πάπα πρὸς τὸν Ἀχριδῶν. Οἱ καιροὶ ἤδη εἰσὶ διάφοροι, καὶ αἱ σχέσεις ἀείποτε κανονίζονται ὑπὸ τῶν περιστάσεων (βλ. ἄνω. Ἀγιορείτας καὶ Πάπαν). Αὐτὸς ὁ οἰκουμ. Πατριάρχης *Μητροφάνης* (1565—1572), ὅστις, κατὰ τὸν *Γεργάχιον*, ἦν σοβαρὸς καὶ περιποιητικὸς, οὐ μόνον τοὺς Διαμαρτυρομένους δὲν ἀπεστρέφετο, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Δυτ. Ἐκκλησίαν προῆλθεν εἰς συνεννοήσεις περὶ ἐνώσεως (4). Φαίνεται λοιπὸν ἔνεκα τῶν

1734 τῷ 1737. Βεβαίως τότε *Πατριάρχης* ἦν ὁ *Σεραφεῖμ Α'* καὶ οὐχὶ ὁ *Παῖσιος*, ἀλλὰ φέρεται καὶ ὄνομα ἀντὶ τοῦ Πωγωνάτου Ἀθανασίου *Δωρόσταμον* (Neueste Beschreibung derer griech. Christen in Turkey. Berlin 1737 σ. 20—27).

1) Βλ. ἐν ἐκτάσει τὰ πρόσφατα δημοσιεύματα τοῦ κ. Μυστακίδου ἐν Θεολογίας τόμ. Θ' (Ἀθῆναι, 1931) σ. 153-170.

2) Δύο τοιαῦτα σιγίλλια ὑπάρχουσιν ἐκδεδομένα ὑπὲρ τοῦ εἰρημένου *Παῖσιου* καὶ τοῦ *Τιμοθέου* ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς ἐν Ἀθῶν μονῆς τοῦ Ζωγράφου (Actes de Zographou par W. Regel, Korabiev et Kurtz. Πετροῦπολις 1907 Παράρτ. 1 τοῦ XIII τόμ. τῶν Βυζαντινῶν Χρονικῶν σ. 132 καὶ 134).

3) Βλ. Gelzer *Der Patriarchatus von Achrida* (1901) καὶ συμπληρωματικῶς ἐν ἐφημ. «Ἡπειρος» Νοεμ. Δεκ. 1928 (Ἰωάννινα) : Ἐν κώδικι τῆς ἐν Ἀθῶν μονῆς τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος 281 : «Ἀθωνιάς Ἰακώβου» σ. 205-212 γίνεται εὐρὺς λόγος περὶ τοῦ Ἀχριδῶν *Παῖσιου* (1565—1572), χειροτονθέντος παρὰ τοῦ Πάπα (!) «ἀρχιερατεύειν πάντων τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ἀνατολικῶν Γραικῶν καὶ λοιπῶν ὁμοφώνων».

4) «Turcogr. 242. Ὁ προμνησθεὶς κ. Μυστακίδης ἀνακοινούμενος λεπτομερείας

δεινῶν περιστάσεων αὐτὴ αὐτὴ ἢ Μεγ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία εἶχεν ἐπιτρέψει τῷ Πατριάρχῃ Ἀχριδῶν, ν' ἀναπτύξῃ τοιαύτας σχέσεις μετὰ τῶν Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων, καὶ νὰ διαπραγματεῦται τὰ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Χριστιανῶν μετὰ τῶν τῆς Δύσεως ἡγεμόνων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ἄθω ἀρχείοις εὗρισκω πολλὰ συστατικά ὑπὲρ τῶν Ἀγιορειτῶν πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, ἐκδεδομένα ὑπὸ τοῦ Ἀχριδῶν ἀρχιεπισκόπου. Τοιοῦτον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ μακ. *L. Petit* γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ῥουδοῦλφον Β' τῆς Πράγας ὑπὲρ δύο Παντοκρατορινῶν (Λατινιστὶ) ὑπὸ τοῦ εἰρημένου *Γαβριήλ* (1). Ὁ *Ζωσιμᾶς* ἦν ἐκ τῶν ἡθικωτέρων ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἀχριδῶν καὶ τῶν διαρκέστερον τιμησάντων τὸν θρόνον αὐτῆς (2). Οὗτος λοιπόν, κατὰ τὸν *Ζερλέντην*, ἀπέστειλε τὸν *Παΐσιον* μετ' ἐπιστολῆς τῷ 1737 γραφείσης πρὸς *Κάρολον Σ'*. Ἀλλ' ἀσφαλῶς σύγχυσις τις συνέβη εἰς τὰ γραφόμενα τοῦ *Ζερλέντη* (3), διότι τὸ μὲν δημοσιεύμενον γράμμα φέρει ἔτος 1726, ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου δὲν ἦτο *Ζωσιμᾶς* ἀρχιεπίσκοπος, ὅστις πατριαρχεύσας δις (1665—1679 καὶ 1695—1699) φαίνεται, ὅτι περὶ τὸ 1700 δὲν ὑπῆρχεν ἐν τοῖς ζῶσιν.—Τυγχάνει δὲ οὗτος ὁ Β' (τοῦ Α' χρηματίσαντος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος) (4).—Κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐστάλη τὸ γράμμα, ἦν ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ εὐκλεῆς καὶ φιλόμουσος *Ἰωασάφ Μοσχοπολίτης* ὁ ἀπὸ *Κοριτσᾶς* (1718—1742 ἢ 1745) (5). Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει *Zosimus secundus*, ὅπερ δὲν ἦτο ἀπίθανον νὰ ἀνεγνώσθη ἀντὶ τοῦ *Josaphus secundus* (συνήθως τὸ Ζ μεταφράζεται J ἐν τῇ Λατ. καὶ Γαλλ. γλώσσῃ) τυγχάνει δὲ ὁ εἰρημένος *Ἰωασάφ* ὁ Β (τοῦ Α' ζήσαντος ἀρχομένου τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀναφερομένου τῷ

ἐκ τοῦ *Diarium* περὶ τῆς υποδοχῆς τῶν εἰρημένων ἀρχιεπισκόπων Ἀχριδῶν ἐν *Τυβίγγῃ* ἀναφέρει καὶ τοῦτο τοῦ *Κρουσιόν*: «*Patriarcha Gabriel etiam Ecclesias habet in Apulia et Calabria, et Sicilia et Melite* (Θεολογία τόμ. Θ' 338). Δικαιολογεῖ δὲ ὁ Ἕλλην ἱστοριοδίφης μετὰ τοῦ πολλοῦ *Gelzer* τὴν τοιαύτην πρὸς τινὰς τῶν παπῶν προσήλωσιν τῶν ἀρχιεπισκόπων Ἀχριδῶν διὰ λόγους εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνάγκης ἐναντίον τοῦ Ἀλλατίου (σ. 165).

1) *Actes du Pantokrator* (Παράρτ. 2 τοῦ Χ τόμ. τῶν Βυζ. Χρον. Πετρούπ. 1903) σ. 45-6· γράμμα ὁμοιον ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν «*Σωτήρι*» ὑπὸ τοῦ Δήμιτσα (νομίζω ἐν τόμ. ΙΔ').

2) Ἐπιθὶ περὶ τούτου τὰ ὑπὸ Ἀθ. Ἀλεξούδη ἐν Ἐκκλ. Ἀληθ. Γ' σ. 148 ἐ. τοῦ Σισανίου Ἀγαθαγγέλου Β' σ. 491 καὶ *Μαργ. Τουμπαλίδου* ΙΘ' σ. 496—497.

3) Ἐνθ' ἀνωτ. σ. 482-483.

4) Γράφων ἐν *Καρναῖς* οὐδὲν σχεδὸν περὶ Ἀχριδῶν ἔχω ἐνώπιόν μου, εἰμὴ σημειώσεις τινάς· προχείρω· παραπέμπω εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀρχιεπισκόπων Ἀχριδῶν, τὸν τοῦ Ἀλεξούδη, ἀναδημοσιευθέντα ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Μοσχοπόλεως τοῦ *Σκενδέρη* (Ἀθῆναι 1928) σ. 67.

5) Περὶ τούτου ὡς καὶ περὶ τοῦ *Ζωσιμᾶ* ἐγράψαμεν ἱκανὰ ἐν τῷ Θ' τόμ. τῆς Θεολογίας (Ἀθῆναι 1931) σ. 46 ἐ. καὶ 138 ἐ.

1628). Κατὰ ταῦτα, ἡ ἐπιστολὴ πρέπει, ἐὰν ὄντως εἶναι γνησία, ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν Ἰωάσαφ, ὅστις, καθὼς ἀπεδείξαμεν, εἶναι ἡ διαπρεπεσιέρα μορφή τῆς Ἀχριδινῆς Ἐκκλησίας, ὁ φιλομουσότητος καὶ μεγαλοουργὸς ἱεράρχης. Τοιοῦτος ὢν ὁ Ἰωάσαφ ἦν ὁ μόνος ἐνδεδειγμένος ἵνα διαπραγμαεῦσθαι περὶ τῶν τοιούτων σοβαρῶν βουλευμάτων ἅμα καὶ ἐπικινδύνων (1). Ὁπωσποτ' ἂν ἦ πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν τὸ πατριαρχικὸν τοῦτο γράμμα εἶναι σπουδαιότατον καὶ κρίνομεν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, ἵν' ἀναδημοσιευθῇ ἐνταῦθα, ὡς παρὰ Ζερλένη ἔχει, ὅστις, οὐκ οἶδά πως, προῦμηθεύθη αὐτὸ «ἐκ τοῦ ἀρχετύπου ἀποκειμένου ἐν τῷ Γραμματοφυλακείῳ τοῦ ἐν Βιέννῃ βασιλικῷ καὶ αὐτοκρατορικῷ οἴκου».

Zosimus secundus, Dei gratia electus supremus archiepiscopus Primae Justinianae et Ochridae, sacri Romani utriusque imperii princeps, comes sacri palatii nec non Albaniae, Daciae, Pannonniae, Thessaliae et Macedoniae aliarumque provinciarum citra Epiri, Bulgariae et Illyrici per concessionem perpetuam Justiniani imperatoris summus sacerdos, ceterorumque dominiorum, terrarum et locorum citra et ultra Danubium magnus primae, sanctae catholicae orientalis Romanae ecclesiae universalis legatus et oecumenicae patriarchalis et apostolicae sacrosanctae sedis locumtenens, et perpetuus exarcha etc. etc.

Sacratissime, piissime ac potentissime in Christo Deo fidelis Caesar, ac Romanorum imperator, rex, princeps ac domine omnium gratiosissime.

In conformitate gratiosa permissionis, ab imperiali Maiestate Vestra indultae, sine ulteriori dilatione, resolvimus expeditionem legationis nostrae ad imperiale Maiestatis Vestrae solium, quem in finem elegimus personnam venerabilis ac reverendissimi patris *Paisii Emmanuelis à Pogonato* metropolitani Patrarum in Achaia Peloponnesi, quem *legatum nostrum plenipotentiarum* constituimus et ad imperialem Maiestatem Vestram emissimus, concedentes illi, omnem plenam facultatem, ut nomine nostro et auctoritate nostra, *juxta tenorem nostrarum plenipotentiarum litterarum, in quibus, intentio nostra expressa continetur, concludat tractatum*; supplicamus proinde Maiestatem Vestram, quatenus cum solita eundem clementia excipere accesumque illi ad eandem permittere et omnem fidem ac creditum illi praestare dignetur Maiestatis Vestrae indulgere et ita benigne protegere dignetur, ut gaudere valeat jure quod character eius secum

1) Ὁ Ζωσιμᾶς ἦν μετρίως μορφώσεως καὶ ἀπλοῦς ἀνὴρ.

fert possitque tractare ac concludere omnem negotiationem nos e contrariis ad servitia M. V. beneplacita prompti semper manemus et quod super est Maiestati Vestrae Caesariae diuturnam incolumitatem et omnigenam felicitarem ex toto corde vovemus archipastoralemque benedictionem peramanter impertimus.

Dedimus Sathistae die XII mense decembris, anno MDCCXXVI

Ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ιε' (1)

Andronicus Lascaris magister proteddicus m. p.

Demetrius Musaki Secretarius m. p.

In dorso.

Sacratissimo, piissimo ac potentissimo principi *Carolo Sexto* in Christo deo fideli Caesari et Romanorum imperatori, semper Augusto, nec non Germaniae, Hispaniae, Hungariae, Bohemiae, Sclavoniae, Serviae, utriusque Siciliae et regi, archiduci Austriae, duci Burgundiae etc. etc. regi, duci, principi ac domino omnium gratiosissimo.

l. s. (τόπος σφραγίδος) (2).

Σκοπὸς οὖν τῆς ἀποστολῆς τοῦ *Πωγωνάτου*, περιβαλλομένου δι' ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης πληρεξουσιότητος, ἦτο, λέγει ὁ Πατριάρχης, «ἵνα ἐν συναφείᾳ τῶν ἡμετέρων πληρεξουσιῶν γραμμάτων, ἐν οἷς ἡ ἡμετέρα σκέψις ἐκτίθεται (3), φέρῃ εἰς πέρας τὰς διαπραγματεύσεις». Ἐπομένως τοιαύτην ἐμπιστευμένους ἐπίσημον ἀποστολὴν ὁ *Παῖσιος Πωγωνάτος*, ἀναμφιδόλως θὰ ἐτύγχανεν ἀνὴρ ἀδιαβλήτου χαρακτήρος. Ἐκ τῶν ἐπισημῶν γραμμάτων τὸ ὄνομα δὲν φαίνεται νὰ εἶναι πλαστὸν (à Rogonati, de Rogonati), ἀλλ' ἡ ἐπωνυμία τῆς αὐτοῦ πατρίδος, ἦτοι ἐκ Πωγωνίου, τῆς γνωστῆς περιφερείας, ἣτις ἄλλοτε ἐν Ἡπειρῷ ἐδίδου τίτλον εἰς τὸν ἐπίσκοπον Πωγωνιανῆς (4). Κατὰ ταῦτα ἦν ἐκ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ἀχριδῶν καταγόμενος, ἄλλως δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ ἐμπιστευθῇ αὐτῷ τοιαῦτα ἀπόρρητα. Ἐνεκα τῆς ἀναταστάσεως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τότε ἐν Εὐρώπῃ ἡ ἀποστολὴ τοῦ *Παῖσιου* ἀπέτυχεν, ὡς εἶδομεν καὶ ἀνωτέρω, αὐτὸς ὅμως ἐξηκολούθει παραμένων ἐν Βιέννῃ, ὡς φαίνεται ἐν ἔτεσι 1742-1743 ὅτε καὶ ἀπέθανεν. Ἐνταῦθα λήγει καὶ ἡ ἐν Ἀνατολῇ ἀνάμειξις καὶ δράσις τοῦ *Καρόλου*, περιπλακέντος ἤδη εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἰσπανίας πόλεμον. Ἐγκατέλιπε τοὺς Ἐνετούς, ὑπὲρ ἧν δυνάμει τῆς ἐν Καρλοβιτσιῶν συνθήκης, ἔλαβε καὶ κατὰ τὸ 1716, ὡς εἶδομεν

1) Ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ πατριάρχου.

2) Ἐνθ' ἄνωγ. σ. 487-488.

3) Ἄρα ἐν ἄλλοις ἐπισημοῖς (Συνοδικοῖς ἰσως) γράμμασιν ἐξετίθετο κατὰ πλάτος ὁ σκοπός, καὶ οἱ ὅροι τῆς συμφωνίας.

4) Νῦν λέγεται Πωγωνί καὶ κατὰ τὸν Ἀλβανικὸν τύπον Πωγωνάτι (ὅπως καὶ ἐν Ἀτικῇ τὸ Σάλτσι λέγεται Σαλισάτι).

τὰ ὄπλα καὶ ἔξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσονήσον (μόνον μέχρι τῆς Ἀλβανίας), ἣν εἶχεν ἐγγυηθῆ εἰς τοὺς Ἑνετοίς. Ὁ περιφανὴς τότε στρατηγὸς Εὐγένιος μετὰ 60000 στρατοῦ κατετρόπωσεν ἐκ τοῦ συστάδην τὸν Τουρκικὸν ἐξ 150000 συγκείμενον στρατόν· ἀλλ' ἀντὶ νὰ βαδίσῃ πρὸς Ν. περιορίσθη εἰς Σερβίαν, καὶ τὸ ἐπιὸν κατέλαβε τὸ Βελιγράδιον καὶ τὴν Τεμεσβάρην (Μικρὰ Βλαχία), καὶ οὕτως ἠνάγκασε τὸν Ἀχμέτ Γ' νὰ συνομολογήσῃ τὴν ἐν Πασσάροβιτς εἰρήνην (1718) (1).

18. Ἀθανάσιος Δοροστάσιμος συνέκδημος τοῦ Πολυείδου. — Ἡ πλαστογραφία αὐτοῦ.— Πῶς βιογραφεῖ αὐτὸν ὁ *Elssner*. — Τὸ κοινὸν σύγγραμμα. — Τίς ἡ γνώμη ἡμῶν περὶ Δοροστάσιμου; — Θεωματῆς καὶ Πολυείδης. — Ἐμπεριστατωμένη κρίσις περὶ Πολυείδου. — Προσθήκη.

Δὲν γνωρίζομεν τίνας αἱ σχέσεις τοῦ Πολυείδου μετὰ τῶν συγχρόνων ἀποδημούντων ἐν Γερμανίᾳ. Ἐκ τῶν ἀναγραφῶν φαίνεται, ὅτι εἶχε συνέκδημόν τινα (πρὸβλ. τὰ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς: *ejusque domino socio* 17, *quod ipsis curandum viris plurimum reverendis* 34, *cum suo socio* 55, *ipsiusque socii* 62, *reverendissimis hujus Albi possessoribus* 115, *nec non confratri* 134, *et confratri suo* 165). Ἐν τῇ 34 μάλιστα λέγεται ὅτι ἀνέθηκε τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν αὐτῆς ὁ Πατριάρχης (*injunxit reverendissimus Patriarcha Constantinopolitanus*), διότι ἐτύγχανον διακεκριμένοι ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ εὐσεβείᾳ (*conspicui eruditione et morum probitate atque pietate*). Ἡ 145 ἀναγραφὴ εὐτυχῶς παρέχει ἡμῖν καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἧτις δλόκληρος ἔχει ὧδε:

Χριστιανοὶ ἔσμεν ἡμεῖς, ἡμῶν τε ἴδιον καλῶς τὰ εὐαγγέλια νοεῖν περὶ Σωτῆρος.

Athanas(ius) orat. IV contra Arian(os).

Πᾶσα δὲ ἀκρίβεια τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τοῖς εὐτελέσι δῆμασι καὶ πράγμασιν εὐρίσκειται.

Idem de hom(ilia) nat... ad Logos (?)

Maxime reverendo d(omi)no Abbati Athanasio ut inspiceret desideranti utrumque hoc *Athanasii* adprobens memoriam sui commendat. gratiam et benedictionem divinam felicemque ad suos reditum apprecatus.

4) Βλ. *Girolano Ferrari*, Delle notizie storiche della lega tra l'imperatore Carlo V e de loro fatti d'armi dell' anno 1714 sino alla pace di Passarowitz (Venezia 1723).

Joh. Christianus Kirchlmejer S(cholae) Th(eologicae) d(occtor) κτλ. (θυσπερίληπτον πλήθος τίτλων καὶ ἀξιωματίων).

Ὁ σοφὸς οὗτος *superintendens* τῆς Ἀναμορφωτικῆς Ἐκκλησίας λίαν ἐπίκαιρον θηρεύσας ῥητὸν ἐκ τοῦ *Μεγ. Ἀθανασίου*, ὅστις ἀκριβῶς εἶναι ἡ θεία μάστιξ τῶν αἰρετικῶν καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ὁμώνυμον ἐκείνου καὶ λίαν εὐπαιδευτον κληρικὸν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας λέγει μετὰ τινος φιλαρεσκείας καὶ φιλοπαιγμοσύνης, ὅτι ἐκ τῆς περιηγήσεως ταύτης θὰ δυνηθῆ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν πόθον αὐτοῦ, ἐπιδοκιμάζων ἐκάτερον τῶν ῥητῶν, ἥτοι βλέπων ὅτι καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ἐλαχίστων ἢ τῶν Διαμαρτυρομένων μεριμνᾷ Ἐκκλησία.

Αἱ εἰρημέναι ἀναγραφαί, ἐν αἷς μνημονεύεται ὡς συνέκδημος τοῦ *Πολυείδου ὁ Ἀθανάσιος Δορόσταμος* (1), αἱ μὲν 5 ἀναφέρονται εἰς τὰ ἔτη 1731 Ὀκτωβ.—1731 Δεκεμβ., ἡ δὲ τελευταία καὶ σπουδαιότερα 1732 Ἰούν. Δὲν φαίνεται, ὅτι ἔμεινε πλησίον αὐτοῦ περισσότερο καὶ μάλιστα ἀπεχώρησε δυσηρεστημένος, ὡς ὁψόμεθα, πρὸς ἰδιαιτέρους σκοποὺς κατευθυνόμενος. Λέγεται, ὅτι εὐρὼν τὸ γράμμα τοῦ περιφήμου *Πατριάρχου*, τὸ ὑπὸ τοῦ *Παΐσιου* τῷ 1731 ἀπολυθέν, μετέβαλε τὴν χρονολογίαν εἰς 1734 καὶ ὑποκατέστησε τὸ ὄνομα τοῦ *Πατριάρχου* διὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματος (2) καὶ οὕτως ἐφωδιάσθη διὰ λαμπροῦ συστατικοῦ, ἐπιλαθόμενος ὅμως, ὅτι τὸ 1734 ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου οὐχὶ ὁ *Παΐσιος*, ἀλλ' ὁ *Σεραφεῖμ*. Α'. Πολλὰ εἰσὶ τὰ τὴν κηβδηλείαν τοῦ γραμματος μαρτυροῦντα ἐν πρώτοις ὁ Πατριάρχης ὀνομαζέει τὸν ἀρχιμανδριτὴν ἀγαπητὸν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν καὶ παρὰ τῷ «ἀρχιμανδριτῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου» παρατίθεται καὶ ὁ πᾶν ἀσύστατος τίτλος: τοῦ Ἁγίου Ὁρους τοῦ ἐν Ἀθῶν καὶ Πύσης Χερσονήσας (3). Ἐν τέλει: «Ἐδόθη ἐν νέᾳ Ῥώμῃ, ἐν τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἀφ' ἧδ' α' Ἰνδικίου βίσετος, ἐν μηνὶ Μαΐω α' Ἰνδικτιόνος ιβ'». Πρὸς τούτοις τὸ ἕφος τῆς ἐπιστολῆς, ἡ σύνταξις, ἡ λέξις διάφορος τῶν παρ' ἡμῶν ἐν χρήσει, ὅπως καὶ ἡ προσαγόρευσις: «*Τοῖς ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ... τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν λατρεύουσι... γαληνωτάτοις... λεπτόροις, περιφανεστάτοις δουξί, δεσπότηις, ἡγεμόσι καὶ δυνάσταις, θεοσεβεστάτοις καὶ παναυδασιμοῦσι τοῖς ἀρχιεπισκόποις καὶ ἐπισκόποις ἐν Χριστῷ ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς*» (4).

1) Οὕτως ὁ *Elssner* οὐχὶ δὲ *Δορόσταμος*, διότι παρὰ μετὰ ἐκ τοῦ ῥοδόσταμα, (ὄθεν καὶ Ῥοδόσταμος Ἰω., Ἐυπατριδῆς Κερκυραῖος τῷ 1718, ὅπερ καὶ δορόσταμα ἀπαντᾷται (εἶτα δορόσταμα).

2) Τὸ γράμμα προῦταξεν ὁ *Elssner* τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ τῷ 1737.

3) Εἰς τὴν κατωτ. βιογραφίαν αὐτοῦ τὴν συνταχθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου γίνεταί δηλον, ὅτι *εἶχεν ἐπαρχίαν καὶ τοῖς ἀρχιμανδριτῆς!* διὸ ὁ *Elssner* ἐξηγήσατο τὸ Χερσονήσας Ταρταρίας.

4) *Elssner* Beschreibung κτλ. σ. 20 ἀντικατέστησε δὲ ἐν ταῖς ὑπογραφαῖς τὸ

Περὶ τοῦ Δοροστάμου, ὅστις φέρεται ὡς ἁγιορείτης, μεθ' ὅλας τὰς ἐμὰς ἐρεῦ-
νας, οὐδὲν εὐρέθη ἐν Ἁγίῳ Ὄρει· οὔτε δὲ ὁ κ. Γεδεών ὁ καὶ τῆς μονῆς
τῶν Ἰβήρων χρονολόγος, οὐδὲν μαρτυρεῖ, οὔτε καὶ τὸ ὄνομα ἀναφέρει.
Κατήγετο ἐκ Πατρῶν (1), ἴσως δὲ ἐκάρη μοναχὸς ἐν Ἄθῳ εἰς τὴν τῶν Ἰβή-
ρων, ἧτις καὶ ἄλλους τοιοῦτους λογίους εἶχε κατὰ τὴν περίουδον ταύτην. Πᾶν
ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ αὐτοῦ μανθάνομεν ἐκ τῆς εἰρημένης παρ' Elssner
βιογραφίας, ἧς τὰ οὐσιώδη παρέχομεν ἐνταῦθα: (2)

Ἐἰς Ἀθανάσιον Δωρόσταμον, ἀνὴρ Πατρῆς τῶν δοκίμων· ὁ μὲν πρεσβύ-
τερος ἀδελφὸς αὐτοῦ ἦν ἔμπορος, ὁ δὲ νεώτερος ἱερεὺς ἐν τῷ ἐν Πάτραις
ναῶ τοῦ ἁγίου Νικολάου· νέος ὢν ἠκολούθησε τῷ πρεσβυτέρῳ ἀδελφῷ εἰς
Δαμιέτιν τῆς Αἰγύπτου καὶ εἶτα εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα
πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἐκεῖ ναῶν καὶ μοναστηρίων. Ὁ Ἀθανάσιος ἐγένετο δι-
άκονος ἐν Πάτραις, ὅτε ἡ Πελοπόννησος περιῆλθεν εἰς τοὺς Τούρκους (ἔτει
1715, ἐν Ναυπλίᾳ δέ, εἰς ἣν μετέβη, ἕνεκα τοῦ πολέμου, ἠγματοκτίσθη ὑπὸ
γεμιστάρου, παρ' οὗ αὐστηρῶς ἐφυλάχθη ἐπὶ τέσσαρας μῆνας, εἶτα δὲ ἐπε-
ραιώθη διὰ Σμύρνης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἠλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Πα-
τριάρχου μετ' ἄλλων ὁμοδούλων χριστιανῶν. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ πο-
λέμου καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῶν ἑαυτῶν κτήσεων ἀπέρισαν οἱ λυτρωθέντες τῷ
πατριάρχῳ τὰ λύτρα. Ὁ πατριάρχης ὡς δραστήριον ἀνέδειξε τὸν Ἀθανάσιον
ἠγούμενον τοῦ ἐν Ἰασιῷ τῆς Μολδαβίας μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Παρα-
σκευῆς. Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Βραίλαν, κληθεὶς ὡς ἀρχιμανδρίτης τοῦ ἀρχιεπι-
σκόπου ταύτης Ἰωαννικίου, μεθ' οὗ εἰς περιουδειαν ὢν μετέβη καὶ εἰς Βεν-
δέρην, ἔνθα ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηκίας (Κάρολος ὁ δωδέκατος) ἠρωτικῶς ἀντέ-
στη τοῖς Τούρκοις, ἀλλὰ τέλος καταβληθεὶς ὑπ' οὐτῶν μετηνέχθη εἰς Διδυ-
μότειχον πρὸ δεκατεσσάρων ἐτῶν ὁ Ἀθανάσιος ἐγένετο ἀρχιμανδρίτης ὑπὸ
τοῦ τότε πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου, τρώσεται δὲ ἅμα

ὄνομα τοῦ Θεσσαλονίκης Ἰωακείμ διὰ τοῦ Προϊλάβου Ἰωαννικίου κ.τ.τ. Περὶ πλαστό-
τητος βλ. καὶ Mansi Sacr. consil. nova c. ampl. collectio τόμ. XXXVII σ. 1055—
1056 ὑπὸ L. Petit.

1) Βλ. ἐν Παρνασσῷ τόμ. ις' (Ἀθῆναι 1893) σ. 314-320: Ἀθανάσιος Δωρόστα-
μος ἀρχιμανδρίτης ὑπὸ Α. Ἡλιακοπούλου, ὅστις λαμβάνει τὰς εἰδήσεις ἐκ τοῦ Elssner
ὡς ἐβεβαιώσατό με ὁ φίλος κ. Μιλι. Σταμούλης. Περὶ Θεολόγων οὐδὲν λέγει.

2) Ὁ Ζαβίγος (ἐνθ' ἄνωτ. σ. 202) ἀναφέρει Ἀθανάσιον Ἰβηρίτην ποιητὴν τῆς Ἀκο-
λουθίας τοῦ νεομάρτυρος Νικήτα τοῦ Νισυρίου τοῦ μαρτυρησαντος τῷ 1754. Ἄλλ' οὐ-
τος πρέπει νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν ἐν κεφ. 2 Ἀθανάσιον τῶν Ἀθῶν. Ὁ πλείου δυνάμε-
νος περὶ τοῦ Δοροστάμου νὰ γράψῃ Ζαβίγος οὐκ οἶδά πως ἐσιώπησε μόνον ἐν σ. 191
ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ περὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἀθανασίου.

2) Ἐλήφθη ἐκ τοῦ Ζερλέντη ἐνθ' ἄνωτ. σ. 484-487, οὔτος δὲ μετέφρασε συντό-
μως τὰ ἐν σ. 1-10 τοῦ βιβλίου τοῦ Elssner. Λέγεται πρὸς τοῦτους ὅτι ἦν καὶ ἐξαρχος
ἐπὶ πάντας τοὺς περιοδεύοντας κληρικοὺς τῆς Μεγ. Ἐκκλησίας (σ, 24).

τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μοναστηρίων, ἀνακοινοῦνται δὲ αὐτῷ πᾶσαι αἱ σπουδαῖαι ὑποθέσεις καὶ ἀναμένεται ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἔγκρισις αὐτῶν πλὴν τούτου τηρεῖ καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιμανδρίτου ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Βραΐλας προϊστάμενος τῶν ἐκεῖ ναῶν καὶ μοναστηρίων. Εἰς τὰ δικαστικά ἢ συσχεπτικά συνέδρια τοῦ πατριάρχου προεδρεύει καὶ ὁ Ἀθανάσιος, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τὴν χώραν τῆς ἑαυτοῦ διοικήσεως καὶ παρεδρεύει κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ παρὰ τῷ ἀρχιδιακόνῳ, ἐν γένει δὲ ἐξασκεῖ τὸ ρηθὲν ἀξίωμα, ὁπότεν καὶ ὅπου ἂν θέλῃ ἢ ὁσάκις παραγγέλλεται κατοικεῖ ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἐν ἰδίῳ διαμερίσματι μετὰ δειπνικῆς τραπέζης, λαμβάνων εἰσπράξεις ἐκ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Βραΐλας, ἢ, ἐφ' ὅσον οὗτος ζῆ, οὐδένα ἕτερον ἀρχιμανδρίτην δικαιούται νὰ προσλάβῃ ἐν τῷ γράμματι τοῦ πατριάρχου γίνεται μνεῖα αὐτοῦ μετὰ μεγάλης ἐκτιμῆσεως συνιστῶντος: «τὸν παρόντα παναιδεσιμώτατον καὶ πανευλαβέστατον κύριον Ἀθανάσιον Δωροστάμον, ἀρχιμανδρίτην τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους τοῦ ἐν Ἄθῳ καὶ πάσης χερσονήσου (1), ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν μετὰ τῆς ἱεροῦς συνοδείας αὐτοῦ». Πρὸ δέκα περίπου ἐτῶν ἀπεστάλη ἕξαρχος εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν κρατουμένας νήσους Κέρκυραν, Ζάκυνθον καὶ Κεφαλληνίαν πρὸς συλλογὴν εἰσφορῶν πρὸς ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἐκ πυρκαϊᾶς καταστραφέντος πατριαρχικοῦ ναοῦ, τοσοῦτον δ' ἐπέτυχεν, ὥστε ἐπανήλθε φέρων γενναίαν συγκομιδὴν, δι' ἧς, πρὸς τῇ ἐπιχορηγήσει τοῦ Ῥώσου αὐτοκράτορος, ὁ ναὸς καὶ τὸ οἶκημα τοῦ πατριαρχικοῦ ἀνηγέροθησαν πολλῷ καλλίῳ καὶ στερεώτερα. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης ἐγένετο αἰτία τοῦ νὰ ἐκλεχθῇ πρὸς ἀποστολὴν εἰς Γερμανίαν καὶ Σουηδίαν, ὅπως συλλέξῃ εἰσφοράς πρὸς λύτρωσιν τῶν ἐν δουλείᾳ διατελούντων αἰχμαλώτων τῶν Τούρκων, ἅμα δ' ἐγένετο ἐπὶ τῆς τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀποσταλέντων πρὸς τοῦτο μοναχῶν εἰς Ὀλλανδίαν καὶ Ἀγγλίαν. Πορευόμενος εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ ἀτυχῶς ἐπὶ τῶν συνόρων Βλαχίας καὶ Τρανσυλβανίας συνελήφθη ὑπὸ ληστῶν, οἱ τὸν μὲν ἕνα τῶν συμπεμφθέντων μοναχῶν ἐφόνευσαν, αὐτὸν δὲ τὸν ἀρχιμανδρίτην καὶ τὸν ἄλλον διάκονον ἀπεγύμνωσαν, μόλις φρεισθέντες τῆς ζωῆς αὐτῶν. Ὁ ἐν Ταμεισβάρῃ Ἑλλήν ἐπίσκοπος Μάξιμος τελῶν ὑπὸ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Βελιγραδίου παρέσχεν αὐτῷ ἐνδύματα καὶ χορήματα, ὥστε διὰ Βιέννης, ἐνθα ἔτυχεν εἰσβολῆς παρὰ τῷ αὐτοκράτορι ἀκροάσεως, ἀπέβηκεν διὰ Βοημίας καὶ Σιλεσίας μέχρι Φραγκοῦρτης τῆς παρὰ τὸν Βιάδρον, ἠδυνήθη

1) Ὁ μακ. Ζωολέντης ἀφῆκε μίαν λέξιν· τὸ κείμενον ἔχει: «Archimandriten des allgemeinen Patriarchat-Throns und der heil. Berges Athos und ganzen Chersonesi oder Tartarye», σ. 5-6 ἢ περικοπὴ εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς εἰρημμένης ἐπιστολῆς τοῦ Παΐσιου. ἐνθα ἢ λ. Ταρταρίας δὲν ὑπάρχει, καὶ τότε τὸ χερσονήσος ἀναφέρεται εἰς τὴν τοῦ Ἄθῳ.

νά φθάσῃ εἰς Βερολίνον. Εἶναι ἀνὴρ σεβασμίας μορφῆς ἐκκαίτεσσαρακον-
τούτης, φέρει πρὸ τοῦ στήθους ἐπιμήκη σταυρὸν ἐξηρητιμένον ἀπὸ τοῦ τρα-
χήλου, ὃν ἐδωρήσατο αὐτῷ ὁ ἄρτι μνημονευθεὶς ἐπίσκοπος Μάξιμος, κατ'
ἀνάγκην ὅπως διαστέλληται ἀπὸ τινος Ἰουδαίου, πάνυ ὁμοιάζοντος αὐτῷ
τὴν τε μέλαιναν γενειάδα καὶ τὴν περιβολὴν· εἶναι νοήμων καὶ ἐπιτήδειος
εἰς τὰς ὅπωςδὴποτε ἀποστολάς· πλὴν τῆς ἐλληνικῆς καὶ τῆς τουρκικῆς ὁμι-
λεῖ ὀλίγον τὰ λατινικὰ καὶ τὰ γαλλικὰ· τὴν ἰταλικὴν γράφει προχειρότατα καὶ
δορθῶς, ἀρκούντως δὲ καὶ τὴν ἑλληνικὴν, καθάπερ δεικνύουσιν αἱ σταλείσαι
ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐν Φραγκφούρτῃ τῇ παρὰ τὸν Βιάδρον διδάκτορα
καὶ καθηγητὴν Ἰοβλόσκην, μεγάλως ἐκτιμῶντα τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ καὶ ἐκ-
δηλώσαντά μοι τὴν ἐκτίμησιν αὐτοῦ ταύτην. Ἡ ἀφήγησις αὐτοῦ περὶ τῶν
νῦν Ἑλλήνων εἶναι καθ' ὅλα ἀξιόπιστος· εἶναι ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐλληνικῆς
ἐκκλησίας καὶ ἔξοχος θεράπων τοῦ πατριάρχου πεντεκαίδεκατον ἰδὴ ἔτος, οὗ
ἔνεκα δύναται νὰ ποιῆται ἐπαρκῶς σαφῆ ἀφήγησιν ὅσων αὐτὸς εἶδεν, ἴκουσε
καὶ διεχειρίσατο. Εἶναι μεμετρημένος καὶ ἥκιστα δεισιδαίμων, σοβαρὸς καὶ
θεοσεβής, τοσοῦτον βδελυττόμενος τὴν ἀνακρίθειαν καὶ τὰ ψεύδη, ὥστε ἐν
τισι περιστάσεσιν εἶπε ποτε ὅτι προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ ἢ νὰ ψευσθῆ ἐν γνώ-
σει (1). Ὅπως ἐξοικονομήσῃ τὰς δαπάνας προσέλαβον αὐτὸν ἐν τῇ ἐμῇ τρα-
πέζῃ· πολλάκις δὲ παρήνεσέ με σοβαρώτατα πράγματα καὶ μονονοῦ ὠρκί-
σθη, ὅτι οὐδὲν δύναται νὰ εἴπῃ ἢ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀρόβως, ὁπότε ἐβεβαί-
ωσα αὐτὸν ὅτι ἡμεῖς οἱ διαμαρτυρόμενοι πολλῶ μᾶλλον θὰ ἠγαπῶμεν αὐ-
τόν, ἂν ἀπεκάλυπτεν ἀληθῆ τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀντίληψιν, παρὰ
ἂν διὰ κολακείας καὶ ἀποσιωπήσεως τῆς ἀληθείας, ἤθελε νὰ εἴπῃ τι ἡμῖν
πρὸς ἡδονήν, καὶ ὅτι μάλιστα ἐπεκράτει ἄλλη ἰδέα παρ' ἡμῖν περὶ τῶν Ἑλ-
λήνων. Ὅφειλῶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὰ πάντα μετὰ σοβαρότητος καὶ βασιμό-
τητος καὶ οὐδὲν κατ' ἀρέσκειαν ἀπεφῆνατο, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον ἐν πα-
λαιαῖς καὶ νέαις δέλτοις ἀνεῦρον ἴχνη ἐπιβεβαιουῦντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ· οὐ-
δαμῶς λοιπὸν ἐφαρμόζονται καὶ περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα ὁ Ἀϊνέκκιος
ἀβασανίστως ἀναφέρει περὶ τῶν ἀσυνέτων διηγήσεων τῶν Ἑλλήνων ὁδοιπόρων

1) Ἐν τῷ προλόγῳ λέγει τὰ ἑξῆς περὶ συμβολῆς τοῦ Δοροστάμου εἰς τὸ ἔργον αὐ-
τοῦ ὁ *Elssner*: «... der gar mir viele Merckwürdigkeiten eröffnet, welche den neue-
sten Zustand dortiger Kirche entdecken, viel wichtige Dinge in den bisherigen Nach-
richten verbessern, und unbekante Umstände an das Licht bringen... was er mit seinen
Augen so lange gesehen, mit seinen Händen selbst zeichnen und nach seinem Abriss al-
les weit genauer und vollkommener als bisher geschehen, in Kupfer gestochen wer-
den konnte. (προτάσσεται δὲ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ καὶ ἔχει ἀληθῶς λίαν ζωηρῶς οὐχὶ ὅμως καὶ
ἱεροπρεπεῖς τοὺς ὀφθαλμούς. Vorrede φ. 4 καὶ ἐφεξῆς πλέκει λαμπρὸν ἐγκώμιον τῷ ἀν-
δρὶ διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν δεινοπαθούτων χριστιανῶν μέριμναν καὶ τὰς περιπετειώδεις
ὁδοπορίας· τὰ λοιπὰ τοῦ Προλόγου ποιεῖται ἐκκλησίαν ὁ *Elssner* πρὸς τοὺς Γερμανοὺς
ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς.

τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ θρησκευήματος ἢ τοῦ κράτους ἐν σελ. 226 τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἑαυτοῦ βιβλίου».

Ὁ Ἰάκωβος *Elssner* πολυμαθὴς διαμαρτυρούμενος θεολόγος ἐκ Σάαλφελδ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῷ τῆς Καινιξβέργης περικλεεῖ Πανεπιστημίῳ, ἔνθα ὁ Κάντιος ἐκήρυξε τὴν *Κριτικὴν τοῦ καθαροῦ λόγου*. Ἐν τῇ αὐτῇ πόλει εἶτα ἐπρυτάνευσεν τῆς Προτεσταντικῆς σχολῆς καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας πόλεις διδάξας τὴν θεολογίαν καὶ φιλοσοφίαν ἐγένετο ἐν τέλει πρύτανις τοῦ Ἰωακείμειου γυμνασίου ἐν Βερολίῳ εἶτα καὶ πρῶτος ἱεροκήρυξ. Ὑπῆρξε συγγραφεὺς γονιμώτατος. Ὅτε ὁ *Δορόσταμος* τῷ 1734 ἀφίκετο εἰς Βερολίον ὁ *Elssner* εὗρίσκειτο εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης, καὶ ἀνέλαβε τὴν ὑποστηρίξιν αὐτοῦ πάσῃ θυσίᾳ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ὠφεληθῇ καὶ αὐτὸς κατ' ἄλλον τρόπον ὑπ' αὐτοῦ. Τοιαύτας εὐκαιρίας, ὡς εἶδομεν, ἐπεζήτητον οἱ περιεργοὶ καὶ φιλανατολικοὶ ἐπιστήμονες τῆς Γερμανίας. Καίτοι ἡ αὐθεντία καὶ ἀξιοπιστία τοῦ *Δοροστάμου* δὲν ἦτο ἀδιάβλητος, ἐν τούτοις προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν κόσμον, ὅτι εἶρε τὸν ποθούμενον—τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Γερμανῶν ὑπερ' τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων τότε ἦν τόσῳ μέγα, ὥστε τὰ πάντα ἐπίστευον.—Τούτου τοίνυν διαγορευόντος καὶ κατ' ἴδιαν ἀρέσκειαν μεταποιοῦντος τὰ πάντα συνετελέσθη ὑπὸ τοῦ *Elssner* τὸ ἔργον «αἰώνιον μνημεῖον τῆς αὐτοῦ ἀναιδεΐας καὶ κακοηθείας» (1) οὗ ὁ πλήρης τίτλος ἔχει ὧδε:

Neueste Beschreibung derer Griechischen Christen in der Turkey, aus glaubwürdiger Erzählung Herrn *Athanasius Dorostamus* archimandriten des Patriarchen zu Constantinopel, nebst von ihm gezeichneten kupfern. Aufgesetzt, erläutert und bestätigt mit neuen Zeugnissen der berühmter Nachrichten, und eigenen Anmerckungen von *Jacob Elssner* D. Berlin 1737, 16ον σ. 380 (12 φύλλα ἐν ἀρχῇ καὶ 14 ἐν τέλει ἐκτὸς ἀριθμοῦ. Ἐκ τῶν 9 εἰκόνων ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ *Δοροστάμου*) (2) Πομπωδέστερος τίτλος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπινοηθῇ! Μετὰ 10 εἰτιάν ὄλην ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον ὁ ἐκδότης νὰ συμπληρώσῃ τὸ πόνημα ἐκδοὺς τὸ: Fortsetzung der Beschreibung der neugriechischen Christen (3). Τὴν συμπλήρωσιν ταύτην παρέσχε τῷ *Elssner* καὶ αὐθις ὁ *Δορόσταμος*, ὅστις ἐπειδὴ ἠγέρθησαν κατ' αὐτοῦ ἀμφιβολίαι καὶ ἐτανύζετο πρὸς τὸν διάσημον ἀπατεῶνα ἀρχιμανδρίτην *Θωμαῖδην*, ἐξεδιώχθη ὡς φαίνεται. Τῷ 1741 πάλιν ἐμ-

1) *Ζερλέντης*, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 487.

2) Τῷ 1743 ἐγένετο Ὀλλανδικὴ ἐκδοσις ἐν Leyden ὑπὸ τοῦ *W. H. Fabricius*. Βλέπε τὴν περιγραφὴν τοῦ *Legrand* (Bibliographie Hellénique, ou description raisonnée des ouvrages publiés par les Grecs au dix-huitième siècle (Paris 1918) ἀρ. 242 βλ. καὶ 308). Ἐπὶ τέλους χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπάθειας τοῦ ῥέκτου γεροῦσιαστοῦ καὶ φίλου κ. *Μιλτ. Σταμοῦλη*, ἠτύχησαμεν νὰ ἔχωμεν ἐκ Γερμανίας τὸ σύγγραμμα τοῦτο.

3) Berlin 1747.

φρανίζεται ἐν Βερολίῳ κομίζων ἐπιστολὴν τοῦ πατριάρχου *Νεοφύτου* (1 Νοεμβρ. 1739) καὶ πιστοποιητικὰ τῶν ἐν Κων)πόλει πρέσβεων τῆς Ἑγγλίας *Φαρκένερ* (27 Σεπτ. 1739) τῆς Ὀλλανδίας *Καλκόν* (2 Δεκ. 1739) ὡς καὶ τοῦ ἐν Παρισίοις πρέσβεως τῆς Ρωσσίας πρίγκηπος *Καντεμίρη* (1 Νοεμ. 1740). Ἐνθα καὶ ἐκ Βερολίνου ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ κόμητος *Ποδεβήλ* ἐζητήθησαν ἐκ Κων)πόλεως βεβαιώσεις, καθ' ἃς ὁ ἀποσταλεὶς *Δορόστομος ἦν ἀνὴρ ἀξιότιμος καὶ ἀξιοσέβαστος*. Κατόπιν τοιούτων ἀσφαλῶν ἐγγεγῶν περὶ τῆς τιμότητος ἐγένετο οὗτος πανδήμως δεκτὸς ἐν Βερολίῳ καὶ ἐνεφανίσθη καὶ πρὸ τῆς βασιλομήτορος, ἣτις ἐβοήθησεν αὐτῷ βασιλικῶς. Εἶθ' οὕτω διὰ *Καινιζβέργης ἀνεχώρησεν ὁ Δορόστομος εἰς Ρωσσίαν*, καὶ ἐκεῖθεν τῇ 12 Αὐγ. 1743 ἀπέστειλε τῷ *Elssner* τὴν ἐν λόγῳ συνέχειαν, ἣτοι κατάλογον τῶν Πατριαρχῶν Κ)πόλεως τοῦ ΧVΙΙΙ αἰῶνος, ἀτελῆ ὅμως καὶ ἑλλιπῆ κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ (1). Ἐντεῦθεν φανερόν πόσον δυσχερὲς ἔστιν ἵνα περὶ τοιούτων ἀνδρῶν ἀποφανθῇ τις, καὶ ὁ μὲν *Ζεφλέντης* ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ διατριβῇ ἀποφαίνεται «ὅτι ὁ Ἁθ. Δορόσταμος ἦν τῶν ἀκολουθῶν *Παΐσιον* τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν, ὅστις κατεσκεύασε μετ' αὐτοῦ τὸ πατρ. γράμμα τοῦ πατριάρχου *Παΐσιον*» μετὰ ταῦτα δὲ ἀποχωρισθεὶς αὐτοῦ ἐστράπη πρὸς τὴν Β. Γερμανίαν, ἵνα καὶ αὐτὸς δι' ἴδιον λογαριασμὸν μετέλθῃ διὰ τοῦ αὐτοῦ συστατικοῦ γράμματος τὴν τέχνην τοῦ ἀλήτου, πλαστογράφου καὶ ἀπατεῶνος διδασκάλου αὐτοῦ *Παΐσιον*» (2). Ὁ δὲ ἱστορικὸς σεβ. *Φιλ. Βαφειδης* ἀντιγνωμῶν πρὸς τὰς «πιθανὰς ἄλλας ὑποθέσεις τοῦ *Ζεφλέντη* περὶ τοῦ προσώπου καὶ χαρακτήρος τοῦ *Δοροστάμου*» φρονεῖ, ὅτι δὲν φαίνονται αὐταὶ πραγματικαὶ καὶ ἀποδεδειγμένα (3) ὡς ἐκ τούτου λέγει «ὠφειλομένον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐν τῷ ὅλῳ ζητήματι ὑπάρχουσιν ἔτι διάφορα σημεῖα τὰ ὅποια πρέπει νὰ διευκρινισθῶσιν». Ἡ ἐμὴ ταπεινὴ γνώμη εἶναι, ὅτι ὁ *Δορόσταμος* εἶχεν ἀποσταλῆ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου κατ' ἀρχὰς ὡς συνέκδημος τοῦ *Πολυείδου*, ἢ ὅτι ἐνετείλατο εἰς Γερμανίαν αὐτῷ, ὡς ἐλέχθη, νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ (junct rev. Patriarcha Constantinopolitanus) διὸ καὶ ὡς συνοδὸς καὶ βοηθὸς αὐτοῦ δὲν μνημονεύεται εἰς ἐκάστην ἀναγραφὴν (τυχαίως δὲ ὑπὸ τινῶν ἀναφέρεται ὡς socius καὶ confrater). Ἐπὶ ἀναγράφεται, ὡς εἶδομεν, μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀθανασίου (ἀνευ τοῦ ἐπωνύμου, ὅπερ μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν ἦτο ἐπισήμως γνωστός), ἴσως καὶ τοῦτο, διότι ἀπουσίαζεν ὁ *Πολυείδης*. Διαφωνήσας πρὸς αὐτὸν ὁ *Δορόσταμος* ἐστράπη ἄλλην ὁδὸν—ἀπὸ τῆς Βαυαρίας εἰς τὴν Πρωσσίαν—καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ ἀντίθετον σημεῖον τῆς δράσεως τοῦ *Πολυείδου*, ἐνθα εὗρὼν τὸν *Παΐσιον* γενε-

1) *Elssner's*, Fortsetzung σ. 41 - 53 καὶ 76.

2) Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 483 - 484.

3) Στηρίζει δὲ οὗτος τὴν ἀντιγνωμίαν, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν εἰρημένων πιστοποιητικῶν τῶν πρέσβεων καὶ τὰς μαρτυρίας τοῦ *Elssner*, ἀλλὰ καὶ εἰς γνώμην τοῦ *Schrock* (ἐνθ' ἄνωτ. σ. 51). Περὶ τούτων ὁ σεβ. πραγματεύεται ἐν ὑποσημ. (ἐνθ' ἄνωτ. σ. 91-94).

δοπωγωνῶτον, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὸ πατρ. γράμμα, ὅπερ καὶ μετέφρασεν εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα καὶ ἤρξατο τῆς περιοδείας εἰς τὴν Β. Γερμανίαν (ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, ὅτι ὁ Πολυείδης ἐλαχίστας πόλεις ἐπεσκέψατο ἐνταῦθα, οὔτε εἰς Βερολίνον, οὔτε εἰς Λειψίαν οὔτε εἰς Δρέσδην κτλ., ἀκμαζούσας τότε καὶ πολλοὺς Ἑλλήνας ἐχούσας, ἦλθεν). Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν φαίνεται ἐτραγυῖθησαν αἱ σχέσεις διὸ καὶ ἀφηγοῦμενος ὁ Δοροστάμος τὰ καθ' αὐτὸν οὐδαμοῦ μνημονεύει τοῦ Πολυείδου καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἐπέισε τὸν *Elssner*, ὡς ὀφίμεθα, νὰ ἐκφρασθῆ ποι διωμηνῶς κατ' αὐτοῦ. Ἐν τῇ εἰρημμένη ἐπιστολῇ ὁ Δοροστάμος ἐσφραγίσθη καὶ ὄλους τοὺς τίτλους τοῦ Πολυείδου καὶ ἐπὶ πλέον, ἵνα ἐξασφαλίσῃ ἑαυτὸν πανταχόθεν, γράφει ὅτι ἡ ἐπαρχία Βραΐλας «ἐρ' ὅσον οὔτος ἔῃ, οὐδένα ἕτερον ἀρχιμανδριτὴν δικαιοῦται νὰ προσλάβῃ» καὶ «προϊσταται δὲ ἅμα τοῦ ἁγίου Ὁμοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μοναστηρίων» (ψευδέστατον!) καὶ τελευταῖον, ὅτι διώρισεν αὐτὸν ἐπόπτην πάντων τῶν ἐν τῇ ξένη περιφερομένων μοναχῶν κτλ. Ἀλλὰ ταῦτα ἦλθον εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς Ἐκκλησίας, ὅθεν ἠναγκάσθη ὁ Δοροστάμος νὰ διακόψῃ τὴν περιοδείαν καὶ νὰ προμηθευθῆ ἐπίσημα γράμματα. Ἐδόθησαν δὲ τοιαῦτα κατὰ συγκατάβασιν ὑπὸ τοῦ Πατριαρχοῦ διὰ τὰς προγενεστέρας αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπηρεσίας. Τοῦτο τοῦλάχιστον, ἐξ ὅσων εἶδομεν προκύπτει. Τὸ Πατριαρχεῖον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐμαστίζετο ὑπὸ δεινῆς πενίας καὶ τῶν δυσβαστάκτων κρατικῶν φόρων καὶ χαραιζίων καὶ ὑπεχώρησεν, ὡς φαίνεται, πρὸ τῆς ἀνεγνωρισμένης πρὸς ἀρχαιολογίαν ἐπιδεξιότητος τοῦ Δοροστάμου.

Ὁ *Elssner* γράφει καὶ περὶ τοῦ Παύλου ἢ Ἀθωασίου ἱερομονάχου Θωμαΐδου ἐκ Ῥαγοῦζης, ὅστις ὄντως τῷ 1728 ἀπεστάλη ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ ἔλαβεν ἐκ Κ/πόλεως παρὰ τοῦ οἰκ. Πατριαρχοῦ Παΐσιου τῷ 1728 καὶ 1729 ἔγγραφα ἑλληνιστὶ συντεταγμένα. Τίνα δικαιώματα εἶχε πρὸς τοὺς τοιοῦτους ἀπεσταλμένους ὁ Πολυείδης δὲν γνωρίζω. Ὁ *Elssner* ἀναφέρει ὅτι κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ μετέφρασε ταῦτα ὁ νοτάριος *Albrecht Stein Heisser* εἰς τὴν Λατινικήν. Κρατίσας ὁμως τὰ πρωτότυπα ὁ Πολυείδης ἔδωκε τὴν μετάφρασιν εἰς τὸν Θωμαΐδην παραπεποιημένην πως, διότι τῆς αἰτήσεως περὶ συλλογῆς ξράνων ἕνεκα φόρων προσετέθη ὑπὲρ 8800 αἰχμαλώτων. Μεταβάς δὲ εἰς Ἀγγλίαν καὶ περιελθὼν τὴν μεσόγειον Εὐρώπην, μέρος μόνον τῶν συλλεγέντων ἔδωκε τῷ Θεοκλήτῳ Πολυείδει (καὶ τῷ Παΐσιῳ ἐν Ἀγγλίᾳ) (1). Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ὁ Θεόκλητος καὶ οὐχὶ ὁ Δοροστάμος εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν τοιούτων κληρικῶν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ τὸ δικαίωμα, ἵνα ἐκδιδῶ, κρατῶν τὰ πατριαρχικά, ἄλλα συστατικά εἰς γλῶσσαν μᾶλλον καταληπτὴν ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων. Ὡστε οὐδόλως ἐδικαιοῦτο νὰ μέμφηται αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ ὁ *Elssner* (εἶναι τὸ μόνον τρωτὸν ποῦ ἀναφέρει οὗτος περὶ

1) Παρὰ Βαφείδῃ, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 92-93 σημ.

αὐτοῦ, μεθ' ὄλην τὴν ἀντιπάθειαν τοῦ εἰσηγητοῦ Δοροστάμου) (1). Καὶ ἄλλην μομφὴν κατὰ τοῦ Πολυείδου ἐκφέρει ὁ *Elssner* «ὅτι ἐγίνωσκε καλῶς τὰ Ἱταλικά καὶ Λατινικά, οὐχὶ ὁμοίως καὶ Ἑλληνικά (!) καὶ ὅτι τὸ σύγγραμμα, αὐτοῦ ἐγράφη διὰ ξένης χειρὸς (τίνος;), ἦν δὲ ἔλαφρός καὶ φαντασιώδης (καὶ πῶς ἄλλως, ἀφοῦ ὁ Δοροστάμος ἦν ὁ «σεβαστὸς καὶ εὐθὺς» (2) τοῦ *Elssner*). Καὶ ὁμοίως ὁ σεβ. ἅγιος Ἡρακλείας ἀφήσει ταῦτα ἄνευ τίνος σχολίων, ἐνῶ ὑπὲρ τοῦ πλαστογράφου Δοροστάμου ἐξήντησεν ὄλην τὴν δικανικότητα ἵνα μικροῦ δεῖν παρουσίᾳ ἡμῖν αὐτὸν ἀθῶων περιστεράν! (3) Ὁ ἀναγνώστης βεβαίως κατενόησεν ἤδη διατὶ ὁ *Elssner* ἐχαρακτήρισεν οὕτως τὸν ἡμέτερον Θεόκλητον, καὶ ἐπέισθη ἐξ ὅσον ἐμαρτύρησαν περὶ τῆς παιδείας καὶ σοφίας αὐτοῦ οἱ ἐπαίοντες, ἂν ἐγνώριζεν ἢ δὲν ἐγνώριζεν ἑλληνικά, ἐπὶ πλεόν δὲ πεισθήσεται καὶ ἐξ ὕσων ἀκούσομεν παρ' αὐτοῦ τοῦ *Elssner* περὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐπανιώμεν εἰς τὸν *Θωμαΐδην*. Οὗτος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ παρουσίασε καὶ συστατικὸν γράμμα δῆθεν τοῦ *Κλήμεντος ΙΒ'* (τῆ 20 Ἀπρ. 1731) ὑπὸ τῆς προπαγάνδας ἐκτετακτόμενον καὶ ὑπὸ καρδιναλίου ὑπογεγραμμένον καὶ Γερμανικὸν διαβατήριον, δι' οὗ ἐξηπάτησε τὸν πρεσβευτὴν κόμητα *Οὐλεφέλδ* (*Ulefeld*). Διὰ τούτων συνέλεξε πολὺ χρῆμα, ἐξ οὗ οὐδὲν ἀπέστειλεν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον ἐδαπάνησεν αὐτὸ ζῶν ἐν σπατάλῃ καὶ ἀκολασίᾳ, ἐνδύόμενος πολυτελῶς, τρέφων δύο ἵππους καὶ ὑπηρέτην. Ἀπελαθεὶς τὸ πρῶτον ἐκ τῆς χώρας τῶν Φρειζῶν, εἴτα συλληφθεὶς ἐν Χερτσόγενβους τῆς Ὀλλανδίας κατεδικάσθη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον, ὡς συνένοχος πλαστογραφίας, ἐξαπατήσας καὶ αὐτὰ τὰ ὑψηλὰ πρόσωπα, καταχρασθεὶς τὴν πίστιν τῶν ἀνθρώπων καὶ δῆ, προφάσει εὐσεβοῦς σκοποῦ, καὶ κατασσωτεύσας τὸ χρῆμα εἰς βίον ἡδυσπαθῆ καὶ αἰσχρὸν. Ταῦτα παραδίδωσι

1) Ἀπορῶ δὲ καὶ δι' ὅσα ὁ σεβ. *Φιλ. Βαφειδης* γράφει (ἐπὶ τοῦ *Elssner* ἀκριβῶς στηριζόμενος καὶ δὴ ἐπὶ τῶν δύο ἀνωτέρω σημείων) κατὰ τοῦ *Πολυείδου* λέγει ἐπὶ π.δ. «Περὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ *Πολυείδου* οὐ μόνον ὁ Ἑλσονερ ἐκφράζεται μετὰ διασταγμοῦ (καὶ τί ἀνεμένονεν Δοροστάμου ὑπαγορευόντος;) ἀλλά... καὶ ἐν τῷ καταδικαστικῷ ἐγγράφῳ τοῦ Ἁθαν. *Θωμαΐδου* δὲν γίνεται εὐφημιος αὐτοῦ μνεῖα (διότι βεβαίως τοῦ ἐπῆρε τὰ χεῖματα, μᾶλλον ἐπρεπε νὰ μὴ ἀφήσῃ αὐτῷ καὶ τὰ ἄλλα διὰ νὰ σπαταλήσῃ) αὐτ. σ. 90 σημ.

2) *Βαφειδης* 90 σημ. 2. Μήπως κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν χρόνον δὲν κατηγόρησεν ὁ ἐν Ἀγγλῇ διατρίβων *Λιβέριος ὁ Κωλέτης* Ἀθηναῖος τὸν Ἑλλάδιον ὡς ἀμαθῆ καὶ φθονερὸν, διότι παραλαβὼν τὴν Νεοελληνικὴν τῆς Κ. Διαθήκης μετάφρασιν δὲν ἀτήτησεν ἀμέσως, ἵνα ἐμβριθέστερον μελετήσῃ αὐτήν; (Σάθ. σ. 448).

3) Περὶ οὗ ὁ *Βαφειδης* γράφει τάδε: «Ὁρῶμενον... καὶ ἐκ τῆς πληροφορίας τοῦ Ἑλσονέρου, ὅτι, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Δοροστάμου, ἐγένοντο αὐτῷ πολλαχόθεν παρατηρήσεις περὶ τοῦ δῆθεν τυχοδιωκτικοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος καὶ ὅτι... διεδόθη... ἡ καταδίκη εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον ὀρθοδόξου τινὸς ἀρχιμανδριτοῦ ἐν Χερτσόγενβους τῆς Ὀλλανδίας τῆ 4 Σεπτ. 1736, ὃν πολλοὶ ἐταπίζον πρὸς τὸν Δωροστάμον κτλ.» σ. 91-92.

τῆ μνήμη τῶν ἀνθρώπων περὶ τοῦ Θωμαΐδου ὁ *Elssner* μετὰ τοῦ ἐγγράφου τῆς καταδίκης αὐτοῦ (1). Περὶ τοῦ ἡμετέρου Θεοκλήτου ἐκτὸς τοῦ ἐλαφροῦ χαρακτηρισμοῦ καὶ τῆς ὑπονοίας ὅτι δῆθεν συνέπραττε μετὰ τοῦ Θωμαΐδου, οὐδὲν ἕτερον κατ' αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, ἐξεφράσθη. Αὐστηχῶς δὲν ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν τὸν *Elssner* (2), ὅπως καὶ ἄλλους συγχρόνους ἱστορικούς Γερμανούς, οἵτινες διὰ πολλῶν μνημονεύουσιν τοῦ Θεοκλήτου (3), ἵνα τελείως ἀπηρτισμένην παραστήσωμεν τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι ὑπόνοιά τις ἐλαφρὰ καὶ ἀμφιβολία διελαύνει καὶν μέσῳ τῶν ἐγκωμίων καὶ διθυράμβων τῶν ἀφθόνως καὶ ἀνεπιφθόνως ἐκχεομένων ἐν τῇ «Φιλοθήκῃ». Ἄλλὰ πρὸς δικαίαν ἐκτίμησιν τῶν ἀνδρῶν τούτων δέον νὰ μεταφερθῇ τις εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ τὸ εἶδος τῆς δράσεως αὐτῶν. Ἐὰν σημεῖα τινα τοῦ βίου αὐτῶν φαίνονται κάπως ἀσαφῆ καὶ δυσεξήγητα, ἀποδοτέα καὶ καταλογιστέα οὐχὶ εἰς βάρος τῆς ἠθικῆς αὐτῶν περὶ αὐτῆς, ἀλλ' εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐμπειστευμένης αὐτοῖς ἀποστολῆς, καὶ εἰς τὴν ἀδήριτον ἀνάγκην τῆς δράσεως ἐν μέσῳ ξένων λαῶν καὶ πολλάκις ἐν μέσῳ κινδύνων καὶ δεινῶν περιστάσεων, καθ' ὧν ἠγωνίζοντο πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ (4). Ὁ Θεόκλητος Πολυείδης δύναται ἀσφαλῶς νὰ θεωρηθῇ ὁ δορυφόρος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας καὶ ὁ πρόδρομος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες διὰ μυστικισμοῦ καὶ ἀλληγορίας μετέδιδον ὑπερφανεῖς ἐθνικὰς ἰδέας καὶ διεσκόρπιζον τὸν σπόρον τῆς ἐπαναστάσεως. Τοιοῦτον ἀκριβῶς ὀψόμεθα αὐτὸν ἐν τῷ περὶ τῶν χρησμῶν κεφαλαίῳ, ὡς τοιοῦτον δέον νὰ κρίνωμεν ἐνταῦθα. Βεβαίως ὑπάρχουσι πλεῖστα σημεῖα δεόμενα μείζονος διασαφήσεως καὶ διευκρινήσεως. Ταῦτα ἐπαφίενται εἰς τοὺς ἔχοντας ἐνώπιον πάσας τὰς περὶ αὐτοῦ πηγὰς καὶ τὰ βοηθήματα. Ἡμῖν ἀρκοῦντά εἰσι, τό γε νῦν ἔχον, ἡ ἀγαθὴ περὶ αὐτοῦ μνεῖα τῶν μεγάλων μορφῶν τῆς Φιλοθήκης, καὶ πάντων τῶν Ἑλληνῶν (πλὴν ἐνὸς σεβασμωτάτου), ὡς καὶ αἱ μέχρι λιπαροῦ γῆρατος προσ-

1) Fortsetzung der Beschreibung κτλ. σ. 1-10 παρὰ Βαφείδη σ. 91-92.

2) Ὁ *Zabaras* παραπέμπει εἰς τὰς σελ. 26, 27, 30 (τίνος ἐκ τῶν δύο βιβλίων!)

3) Ὁ αὐτὸς ἀναφέρει «τὸν *Χεῖνσιον* ἐν τῇ ἐκκλ. ἱστορ. ἐν πολλοῖς τόποις· τὸν *Βαίχιον* ἐν τῇ θεολογικῇ βιβλιοθήκῃ τόμ. β' σελ. 572· τὸν *Μ. Φαβρίκιον* ἐν τῇ ἐκκλ. ἱστορ. προσθήκῃ α' σελ. 16, καὶ τὸν *Κράγτεν* ἐν τῇ γ' προσθ. σελ. 4 καὶ 16» (N. Ἑλλάς σ. 321).

4) Ὡς πρὸς τοὺς τίτλους π. χ. ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ *Κρηόπολιος* προσαγορεύεται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἐν τῇ Φιλοθήκῃ αὐτοῦ *Cyrilli Patriarchae Constantinianus omnium Graecorum qui huc appulerunt* ('Γενέου ἐνθ' ἀνωτ. σ. 14, ὅστις βεβαιοῦται ὅτι ὄντως ἀπένευμεν ὁ πατριάρχης τὸν τίτλον τοῦτον «πρὸς ἀπόδειξιν βεβαίως τῆς ἐξακολουθούσης πρὸς αὐτὸν εἰνοίας του καὶ τῶν ἐκ τῆς ἐν Ἄγγλιᾳ παιδείσεως προσδοκιῶν του» σ. 15). Εἰς *Ἑλ. τὸν Βοίλαρον* τῷ 1763 *Σιμωνήλ ὁ Χαντζερῆς* ἀπένευμε τὸν τίτλον τοῦ *ῥεγενδαρίου καὶ παλατινοῦ* / *Σάββα*, N. Φιλ. σ. 568 σημ. 5).

φερόμενοι τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Γένει ὑπηρεσίαι αὐτοῦ, πρὸς ἀναστήλωσιν τοῦ ἀνδριάντος·

Προσθήκη ἐκ τοῦ Elssner περὶ Πολυείδους.

Ἴνα ὁ ἀναγνώστης ἔχη ἀπρητισμένην τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοκλήτου καταχωρίζομεν ἐνταῦθα τὴν περὶ αὐτοῦ σπουδαιότεραν περιζοπήν τοῦ *Elssner* ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει (1) :

« . . . περιηγήθη ἐπίσης ἐν Γερμανίᾳ καὶ Σουηδίᾳ καὶ ἐν τέλει μετὰ τοῦ ἡμετέρου ᾠθανασιού, ὡς γνωρίζομις αὐτοῦ, καὶ συνεστήθη παρ' ἡμῶν ἐν Βερολίῳ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐξ Ἀμβούργου, Ἕλληνας ἀρχιμανδριτῆς ὀνομαζόμενος Θεόκλητος Πολυείδης (Polyides) Ἀββᾶς τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Πολυανῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀρχιεκκλησιαρχῆς. (Ἐποσημ. Ἡ Πολυανὴ εἶναι μικρὰ πόλις ἐν Μακεδονίᾳ, οὐχὶ μακρὰν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἔχουσα μονὴν μετὰ 100 μοναχῶν, ἐνθα ὀνομάσθη ἡγούμενος. Ἐτερος ἡγούμενος ταύτης τῆς μονῆς μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ *Agmon* ἐν *Monuments authentiques* σ. 330 *Πολιανῆς Πορφύριος* (?). Ἐκκλησιαρχῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὀνομάζεται ὁ ἐν τῷ ναῷ καὶ τῇ ἱερουργίᾳ τοὺς πάντας ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς, περὶ οὗ καὶ ὁ *du (Cange) Fresne* σ. 364 (λέγει ὅτι) παρὰ τοῖς Λατίνοις οὗτος καλεῖται *Priniceps Ecclesiae*, παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἀρχισυνάγωγος. Ὁ Θεόκλητος, ὡς τοῖς πᾶσι γνωστόν, ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν πρόεδρος ἢ διέποντα τὰ τῆς Συνάξεως (*president oder moderator im consistorio*). Ἐν τῇ ἑλληνικῇ τοῦτο (τὸ ἀξίωμα) λέγεται μᾶλλον ὁ μέγας ἐκκλησιαρχῆς, οὐχὶ δὲ ἀρχιεκκλησιαρχῆς, *du Fresne* σ. 365 *Agmon* σ. 442)³. Οὗτος ἀπὸ τινων ἐτῶν εὐρίσκεται μακρὰν ἐν τῇ ξένη οὐχὶ χάριν ἐλεῶν, ἀλλ' ἵνα βλέπῃ χώρας ἰδίαις δαπάναις, (τοῦτο διαρρήδην λέγεται καὶ ἐν τῷ προλόγῳ φ. 4), ἅτε υἱὸς ὢν πλουσίον τινὸς ἐν Ἀδριανουπόλει ἐμπόρου, καὶ ἤδη διὰ Βενετίας μεταβαίνει οἴκαδε, ὅπως χειροτονηθῆ ἑπίσκοπος εἰς πόλιν τινὰ οὐχὶ μακρὰν τοῦ

1) Ἐπὶ τέλους μέσον τοῦ πολλάκις μνημονευθέντος φίλου ἐπετύχομεν ἐν μέρει τοῦ ποθουμένου καὶ ἐλάβομεν ἐν ἀντιγράφῳ τὰς σελ. 343-345 ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ *Elssner* ἔχοντος ἄλλοίαν (καὶ οὐχὶ ὡς παρὰ *Legrand*) τὴν ἐπιγραφὴν : *Jacob Elssner, Neueste Beschreibung der Griechischen Christen in den Türckey, aus glaubwürdiger Erzählung* (τὸ ἀντίγραφον ἔχει *Ergählung!*) *Herrn Ath. Dorostamus, mit Anmerkungen, Fortsetzung und Zusätze. Berlin 1747*. Οὕτως παρὰ *Legrand* ἀρκεται ἢ α' ἐκδοσις (1737). Ἄλλ' ἢ β' ἔχει ὡδε: *D. Jacob Elssner Fortsetzung der neuesten Beschreibung der Griechischen Christen in der Türckey, Zusätze und Erläuterungen. Nebst einem Anhang von der Vortreflichkeit des gelobten Landes κτλ. Berlin 1747. Bibl. Hell. σ. 262 ἐν ἐνὶ ἀριθμῷ ἀμφοτέραι αἱ ἐκδόσεις!*

2) Μᾶλλον ἐπίσκοπος Πολυανῆς.

3) Περὶ τούτου βλ. ἄνωτ. κεφ. 7.

δρους Ἄθω. Οὗτος ὡσαύτως ἰδίαις δαπάναις ἐξέδοτο Λατινιστὶ καὶ ἐν Γερμανικῇ μεταφράσει ἐν Στοκχόλμῃ καὶ Νέφ Βρανδεμβούργῳ τῷ Μεκλεμβουργικῷ βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον: *Tuba sacra fidei*, ἡ ἱερὰ σάλπιγξ τῆς πίστεως εἰς 4ον, οἶονεὶ τῆς (ὀρθοδόξου) πίστεως τῶν Ἑλλήνων ἔκθεσις, ἀλλ' εἶναι παρ' ἄλλων γεγραμμένην κακῶς καὶ εἰς ἀθλίαν Γερμανικὴν καὶ Λατινικὴν γλῶσσαν· διότι οὗτος οὐδετέρας τῶν γλωσσῶν τούτων ἔστι κάτοχος. Ἐπὶ τῆς ἴρας προσάγονται θαυμάσια πρὸς ἀπόδειξιν χωρία τῆς ἁγίας Γραφῆς, ὡς ἐπίσης Ἑλληνας πατέρες ἐν Λατινικῇ μεταφράσει. Τὸ βιβλίον οὐδὲν σχεδὸν ἄξιον λόγου περιέχει διὸ καὶ πρὸ ὀλίγου δὲν ἦτο ἀρκοῦντως γνωστὸν (so nicht vorhin zur Genüge bekandt (sic) gewesen). Ἐπὶ τοῦ ἔξωφύλλου κεῖται ἡ χαλκογραφία τοῦ Θεοκλήτου, καὶ ἐπὶ τῆς παρ' αὐτῷ τραπέζης παρὰκαίται ὁ ἐσταυρωμένος, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ ἐκάστου νέου κεφαλαίου ὁ Θεόκλητος, κρατῶν σάλπιγγα· ὑπεράνω αὐτοῦ παρίσταται ἡ ἁγία Τριάς καὶ Θεὸς τῶν πατέρων (Gott der Vater) κατὰ τοὺς Λατινόφρονας Ἑλληνας, ἐν οἷς ὁμοίως οὗτος δὲν ἠθέλε ν' ἀνήκη, Ὅμιλεῖ πρὸς τούτοις τελειότερον τὴν Λατινικὴν ἢ ὁ ἡμέτερος ἀρχιμανδρίτης. Ἐπεθύμει νὰ εἶναι σοφός, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἔμπειρος τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ Γραφῶν. Εἶχεν ἐν τούτοις πολλὴν φαντασίαν καὶ κουφότητα, ἥτις τυγχάνει κοινὴ τῶν Ἑλλήνων ἀσθένεια, καὶ οὐδαμῶς ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν σεβάσιμον καὶ εἰλικρινῆ Ἀθανάσιον» (1). Τῷ *Elssner* χάριτας ὁμολογοῦμεν διὰ τὰς τοιούτας, καίτοι ἀλληλοσυγκρουόμενας, περὶ τοῦ Θεοκλήτου πληροφορίας. Οὕτω κάλλιον ἐξηγοῦνται πολλὰ πράγματα, περὶ ὧν ἀνωτέρω, καὶ οἱ τίτλοι ἀρχιμανδρίτης Πολυανῆς καὶ ἐπίσκοπος (ἦν καθ' ἃ φαίνεται ἐψηφισμένος). Λίαν ἐνδιαφέρουσα τυγχάνει ἡ εἶδησις, ὅτι εὐρίσκειτο ὡς περιηγητής, καὶ οὐχὶ ἐλεῶν χάριν ἐν Γερμανίᾳ καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ τὴν Σουηδίαν. Ἀλλὰ τὸν *Elssner* ἐστενοχώρει ἡ σύγχρονος σχεδὸν ἐμφάνισις δύο βιβλίων περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας πραγματευομένων, καὶ ὅτι ἡ ἔκδοσις αὐτοῦ δὲν ἐμελλε νὰ ἔχη μεγάλην κυκλοφορίαν, ἔναντι τῆς κατ' ἔτος ἐν προηγηθείσης «*Terās-sάλπιγγος*» τοῦ Θεοκλήτου καὶ γραφείσης ὑπὸ ἐπιλέκτου κληρικοῦ τῆς Μεγ Ἐκκλησίας καὶ τοσοῦτον εὐφήμως γνωστοῦ ἐν Γερμανίᾳ. Δὲν ἐθεώρησεν ὅθεν ἀρκοῦν τὸ περὶ τοῦ *Δοροστάμου* ἐγκώμιον, ἔπρεπε νὰ ἐκμηδενίσῃ τελείως τὸν ἀντίπαλον καὶ ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ἦν ἀπότοκον ἀμαθείας καὶ ἀγνοίας τῶν πραγμάτων! Κατὰ πόσον ἐπέτυχεν ὁ ἀναγνώστης κρίνει ἐκ τῶν συμφραζομένων. Περιέργος εἶναι ἡ ἀναγραφή αὐτοῦ: Εὐχα-

1) Σελ. 343-345 τοῦ εἰρημένου βιβλίου ταῦτα δὲ ἀναφέρονται ὡς προσθῆκαι εἰς τὸ κείμενον 5 καὶ 7· ἐπομένως δὲν εἶναι ἐκ τῶν μερῶν, εἰς ἃ παραπέμπει ἡμᾶς ὁ *Zabaras*. Ἐκ πάντων τῶν χαρακτηρισμῶν τοῦ *Elssner* ἀληθεύει τό: *wollte auch ein Gelehrter sein, περὶ τοῦ Θεοκλήτου εἰρημένου, ὅπερ κάλλιστα ἀποδοτέον διὰ τοῦ γνωστοῦ: «μὴ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι ἠθέλεν».*

ριστία, ex XIII Canone Consilii Niceni, τελευταῖον καὶ ἀναγκαϊότατον ἐφόδιον, ἤτοι συνίστησιν εἰς τὸν Θεόκλητον ὡς ἄριστον ἐφόδιον τὴν ἁγίαν κοινωνίαν ὡς εἰς ἀποδημοῦντα (1).

19. Τὸ Δρομολόγιον τοῦ Πολυείδους—Τις ἡ πολιτικὴ κατάστασις τότε ἐν Γερμανία;—Τὸ πλῆθος τῶν ἡγεμονιῶν—Τὸ βασιλείον τῆς Πρωσσίας—Ἡ ἀρχή, ἡ διαδρομὴ καὶ τὸ τέρας τῆς περιουσίας—Τίνες οἱ ἀναγραφεῖς;

Ἡ Γερμανία κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διήνυε περίοδον ἀναγενήσεως. Μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν θρησκευτικῶν πολέμων καὶ τὴν ἐπίσημον τοῦ δόγματος τῶν Διαμαρτυρομένων ἀναγνώρισιν, οἱ θεολόγοι καὶ φιλόσοφοι προπαρεσκευάζον τὸν αἰῶνα τοῦ Μεγ. Φρειδερίκου,(2) καὶ ἀνέδειξαν τὴν Γερμανίαν ἐστὶν τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν. Σύμπας ὁ πνευματικὸς ἡδὴ βίος ὑπέστη μεγάλην ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβολήν. Θεολόγοι διαπρεπεῖς διαμαρτυρόμενοι ἠρεῦνων ἐπιμελῶς τὰς ἁγίας Γραφάς, καὶ παρίστων τὴν Χριστ. διδασκαλίαν κατὰ τὴν ἰδιόρρυθμον τοῦ πνεύματος αὐτῶν διεύθυνσιν. Εἰς τούτους διακρίνει τις τὰ πρῶτα σπέρματα τῶν Ὀρθολογιστῶν (rationalistes) καὶ τῶν ἀντιπαραταξαμένων αὐτοῖς ὑπερφυσικῶν (supernaturalistes), καὶ τοὺς δημιουργοὺς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοῦ Kant, Egel, Schiller, Lessing, Goethe, Wolf, Leibnitz κτλ., δι' ὧν ὁ XVIII αἰὼν εἴθισται νὰ θεωρῆται ὡς αἰὼν τῶν φώτων (Aufklärungzeit) ἐν Γερμανίᾳ.(3) Ἐπίσης καὶ ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν καὶ τὸ πολίτευμα τῆς χώρας συνέβη κατὰ τὴν περίοδον ταύτην σπουδαῖον γεγονός ἐν Γερμανίᾳ. Βεβαίως θὰ θαυμάσῃ ὁ ἀναγνώστης βλέπων ἐν τῷ Λευκώματι ἀναγεγραμμένους πολλοὺς ἡγεμόνας, δούκας, κόμητας, πρίγκηπας κτλ. βασιλέα δὲ οὐδένα, οὔτε δὲ αὐτοκράτορα. Τότε τὸν τίτλον τοῦτον ἔφερον, ὡς εἶδομεν, ὁ τῆς Αὐστρίας. 300 περίπου κληρονομικοὶ ἢ αἰρετοὶ ἡγεμόνες ὑπὸ τὰ ὡς ἄνω ὀνόματα ἤρχον τότε ἐν τῇ ἔκτεταμένῃ ταύτῃ χώρᾳ ἀποτελοῦντες τὰς δημοκρατικὰς καὶ δημοσπονδικὰς ἐκείνας κοινότητας, ὧν τὰ ποικίλα ὀνόματα συναντῶμεν ἐν τῷ Λευκώματι μετὰ διαφο-

1) Ὁ κανὼν λέγει: «Εἴτις ἐξοδεῖοι τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαϊοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι».

2) Εἰς τοῦτον ὁ ἐκ Ναούσης Μιχ. Ἀναστάσιος, ὃν ἡ Βερολ. Ἀκαδημία διὰ τὴν ἔκτακτον μόρφωσιν ἀνεκήρυξε μέλος, συνέταξε γαμήλιον ποίημα (Σάθ. Ν. Φιλ. σελ. 451).

3) Βλέπε τὸ παρὰ Legrand (ἐνθ. ἀνωτ. ἀρ. 6) σπουδαῖον σύγγραμμα: Monumenta pietatis et literaria virorum in re publica et literaria illustrium, selecta... superioribus duobus seculis celebrium epistolas nondum editas... in quibus memorabilia multa illorum temporum occurrunt, Francofurti ad Moenum. anno MDCCI.

ρωτάτης δυνάμεως καὶ ἀνισωτάτης περιοχῆς, χαίροντες πλήρη τὰ ἡγεμονικὰ δικαιώματα.⁽¹⁾ Οὗτοι πάντες οἱ ἡγεμόνες μικροὶ τε καὶ μεγάλοι εἶχον τὰ κρατίδια αὐτῶν τελείως ὠργανωμένα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ οὐδεμίαν εἶχον ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν κοινὸν ἄρχοντα, εἰμὴ τὴν ἐπικύρωσιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν κοινῶν καὶ ἀμοιβαίων συνθηκῶν. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ *Σιγισμούνδου* (1437) ὁ θρόνος τῆς Γερμανίας περιήλθε διαρκῶς εἰς ἡγεμόνας τοῦ Αὐστριακοῦ οἴκου καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ 1711-1740 ἦρχε *Κάρολος ὁ Σ'*. Οὗτος ἵνα ἐξαφαλίξῃ εἰς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ *Μαρίαν Θηρεσίαν* τὸν θρόνον, ἐλλείψει ἄρρενος, συνῆψε τὴν *πραγματικὴν καθιέρωσιν* (sanction pragmatique) τῷ 1720 ὑπογραφείσαν ὑπὸ τοῦ *Φρειδερίκου Γουλιέλμου Α'* βασιλέως τῆς Πρωσσίας. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ *Φρειδερίκος ὁ Α'* διὰ τῆς συνδρομῆς τῆς Ἀγγλίας εἶχεν ἤδη ἐπιτύχει νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ δουκάτον τῆς Πρωσσίας βασιλεῖον ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῆς Αὐστρίας (1701 στεφθεὶς ὡς βασιλεὺς ἐν *Καιγιξβέργη*). Ἀλλὰ τὴν συνθήκην ἀνέτρεψε *Φρειδερίκος Β'* ὁ *Μέγας* μόλις ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ *Κάρολος* (1740). Τότε οὗτος ἐξήτει τὴν Σιλεσίαν, ὃ δὲ ἐκλέκτωρ τῆς Βαυαρίας λόγῳ συγγενείας ἄπασαν τὴν Αὐστρ. κληρονομίαν. Οὕτω ἐνωθεισῶν αὐτοῖς καὶ τῆς Σαξωνίας, Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας ἐκηρύχθη ὁ περὶ διαδοχῆς τοῦ Αὐστρ. θρόνου *ὀκταετῆς πόλεμος*. Οὗτος καὶ ὁ μετὰ ταῦτα *ἑπταετῆς* (1756-1763), καθ' ὃν σύμπασα ἡ Γερμανία καὶ ἡ Γαλλία καὶ Ρωσσία ἠνώθησαν κατὰ τοῦ *Φρειδερίκου*, (καὶ δὴ ὁ β') ἀπέβησαν λίαν καταστρεπτικαὶ διὰ τὴν Γερμανίαν καθόλου καὶ ἴσως ἐγένοντο αἰτία τοῦ *ναυαγίου ὅλων τῶν σχεδίων τοῦ Πολυείδου*. Οὗτος ὅμως ἤδη εὗρεν εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν *Φρειδερίκον* (1713-1740), ὅστις ἐπεξέτεινε διὰ συνθηκῶν τὸ κράτος καὶ ἐξησφάλισε τὰς κτήσεις αὐτοῦ τῇ ὑποστηρίξει τῆς Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας. Καίτοι φοβερὸς οἰκονομολόγος καὶ φειδωλὸς, διωργάνωσεν ὅμως τὸν στρατόν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ὑπῆρξεν αὐστηρὸς εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων καὶ τοῦ δικαίου, τιμωρήσας αὐστηρότατα καὶ αὐτὸν τὸν υἱόν, καὶ διάδοχον τοῦ θρόνου. Ἦν πρὸς τοὺς πτωχοὺς συμπαθὴς καὶ ἀνήγειρεν ἄσυλα ὑπὲρ αὐτῶν. Ὑπεστήριξε σπουδαίως τὰ γράμματα ἰδρύσας τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Βερολίνου καὶ πῆξας τὰ θεμέλια τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς.

Ἐπρεπε λοιπὸν ὁ *Πολυείδης* νὰ κατευθυνθῇ εἰς τὸ Βερολῖνον κατὰ πρῶτον, ὅπερ ὡς πρωτεύουσα τῆς νεοπαγοῦς βασιλείας ἐξήσκει οὐκ ὀλίγην μετὰ τῆς βασ. αἵγλης καὶ ἐπιρροὴν ἐφ' ὅλης τῆς Γερμανίας καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν μάλιστα αὐτοῦ τῷ 1720 ἀκολουθοῦντος τῇ πολιτικῇ τοῦ πάππου *Φρειδερίκου Γουλιέλμου*, μεγάλου ἐκλέκτορος τοῦ Βρανδεμ-

1) π. χ. ἡ *Kircheberg* μικρὰ πόλις καὶ ὅμως ἦτο πρωτεύουσα ἀναλόγου περιφερείας. Γενεαλογικὸν τῆς ἐποχῆς ταύτης σύγγραμμα διὰ τοὺς εὐγενεῖς οἴκους εἶναι τὸ τοῦ *Imhof*, Notitia S.R.G. Imperii procerum, tam ecclesiasticorum quam secularium historico-heraldico-genealogica.

βούργου, ἐπεδιώχθη κατ' ἀρχὰς ἡ ἔνωσις Λουθηρανῶν καὶ Καλβινιστῶν, ἵτις ἦν διηνεκὲς μέλημα τῶν ἡγεμόνων τῆς Πρωσσίας καὶ τῷ 1720 τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ *Ματθαίου Pfaff* συνῆλθε τὸ colloquium irenicum ad Protestantas, ἀλλ' εἶτα οὗτος ἔνεκα τῶν ὑποχρεώσεων αὐτοῦ πρὸς συμμάχους Γαλλίαν καὶ Ἰσπανίαν ἐμετρίασε τὸν ὑπὲρ τῆς Διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας ζῆλον καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ κατήντησεν εἰς πλήρη ἀνοχὴν καὶ ἀνεξιθρησκείαν πρὸς τοὺς Καθολικούς. (1) Ἰδιαίτεροι ἐν τούτοις λόγοι ἠνάγκασαν τὸν *Πολυεῖδη* νὰ κανονίσῃ ἄλλως πως τὸ δρομολόγιον. (2) οὐχ ἦττον ἐλήφθη ὑπ' ὄψει καὶ ἡ συμπαθὴς ὀπωσθήποτε στάσις τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας πρὸς τοὺς Καθολικούς, καθ' ἣν ὁ Θεόκλητος εἶχε κηρύξει ἀμείλικτον τὸν πόλεμον. Εἶπομεν ὅτι αἱ ἀναγραφαὶ οὐδεμίαν σειρὰν καὶ τάξιν ἔχουσιν· αἱ χρονολογίαι, ἅς εὐτυχῶς φέρουσι σχεδὸν πᾶσαι, ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἕκαστος λαμβάνων εἰς χεῖρας τὸ λεύκωμα ἔγραφεν, ὅπου ἐβούλετο, ἢ μᾶλλον ὅπου ἠνοίγετο ἡ βίβλος, καὶ εἶχε καθαρὰν σελίδα. Συγκεντρῶσαντες κατὰ τάξιν χρονολογικήν, ἦτοι καθ' ἣν ἀφικνεῖτο ὁ *Πολυεῖδης* εἰς τὰς πόλεις, ἐξηγάγομεν τὰς ἑξῆς συμπεράσματα:

Α'. Ὅτι ἡ περιοδεία αὐτοῦ ἐγένετο συνεχῶς κατὰ τὰ ἔτη 1731-1733 ἦτοι διήρκεσεν ἐπὶ τριετίαν ὅλην. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ δύο ἀναγραφαί, ὧν ἡ μὲν ἔχει τὸ ἔτος 1727 ἡ δὲ τὸ 1737. Πῶς λοιπὸν ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενον τοῦτο; Ὁ *Πολυεῖδης* ἐκ τῆς Αὐστρίας, εἰς ἣν δὲν εἶχε λόγον πλέον μετὰ τὰς ἀποτυχούσας συνεννοήσεις πρὸς τὸν *Κάρολον Σ'* νὰ παραμείνῃ, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ προχωρήσας πρὸς τὰς Δυτ. ἐπαρχίας ἔφθασεν εἰς τὴν Κασσέλην ἐν τῷ ἐκλεκτοράτῳ τῆς Ἑσσης. Περὶ τῶν δεσμῶν τοῦ *Πολυεῖδους* πρὸς Κασσελαίου κατωτέρω. Ἐνταῦθα ἐφιλοξενήθη παρὰ τῷ ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς πόλεως ἱεροκέρυκι, ὅστις ἔγραψε τὰδε:

Ζητεῖτε δε πρωτον την βασιλειαν του θεου και την δικαιοσυνην αυτου και ταυτα παντα προστεθησεται υμιν Matth. 6,33.

[ta sui memoriam reverendis[simo] hujus Albi posseri commendare voluit.

Carolus Theodorus Pauches V[erbi] D[ivini] M[inister] in Cathedrali Cassellanae.

Casselis d[ie] 18 Aug. 1727. (*)

1) Ἐλέχθη ἀνωτ. (κεφ. 18) ὅτι εἶχε προηγηθῆ ἔνταῦθα ὁ *Δορόσταμος*.

2) Ὡς φαίνεται ἡ τοιαύτη αὐτῶν στάσις ἦν κληρονομικὴ ὁ ἐκλέκτωρ τοῦ Βρανδεβούργου *Ἰω. Σιγισμούνδος* εἶχε ἀσπασθῆ τὸν Καλβινισμόν χωρὶς νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὸν εἰς τοὺς ὑπηκόους οὔτε μάλιστα εἰς τὴν ἰδίαν σύζυγον *Ἄνναν*, δούκισσαν τῆς Πρωσσίας. Ὁ *Pfaff* ὑπεβοήθησε μεγάλως τὰς τάσεις τοῦ *Φρειδερίκου* καὶ ἐμόρφωσε τὸ systema collegiale, καθ' ὃ ὁ ἡγεμὼν εἶναι ἀνώτατος ἀρχὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

3) ἀρ. 89. τὰ ἑλληνικὰ ἄτονα. Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι τὰ ἄτονα εἰσήγαγεν ὁ *Φαρ-*

Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς, ἂν διέμενον ἐνταῦθα ἢ ἀλλαχοῦ κατὰ τὰ διαρρεύσαντα 4 ἔτη, καὶ τίς ὁ λόγος μετὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν νὰ διακόψῃ τὰς ἐγγραφάς. Μόνον βλέπομεν, ὅτι κατὰ τὸ 1731 ἐμφανίζεται πάλιν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Ἑσσης Κασσέλης καὶ ἐπισκέπτεται τὴν Φραγκφούρτην, τὴν Ingelfing, τὴν Kircheberg, τὴν Ludoviciburg, τὴν Τυβίγγην, τὴν Neustadt κλπ. (1) Μετὰ τὴν διαδρομὴν πλείστων πόλεων τῆς Γερμανίας τῷ 1733 τελευτᾷ εἰς τὰς πόλεις τὰς κειμένας πρὸς Β. αὐτῆς εἰς τὸ Δουκάτον τοῦ Ἀννοβέρου Ἀμβουργον, Λουνεβοῦργον, Λυβέκκην, Στετίνον κτλ. Εἰς πολλὰς πόλεις, ἃς ἐπεσκέψατο κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος, ἐπανέρχεται καὶ πάλιν τὸ ἐπόμενον π. χ. ἐν ταῖς Idstein, Φραγκφούρτην, Gedern, Δαρμστάδην ὑπάρχουσιν ἀναγραφαὶ καὶ τῷ 1731 καὶ τῷ 1732. Μετὰ τὴν τριετῆ περιοδείαν, εἶδομεν ὅτι ὁ Πολυεΐδης διακόψας αὐτὴν μετέβη εἰς Ῥωσσίαν καὶ πλήρης ἐλπίδων ἐπανέρχεται (πότε ὅμως ἀκριβῶς δὲν γνωρίζομεν) εἰς Γερμανίαν, τοῦτο τοῦλάχιστον ἐξάγεται ἐκ τῆς ὑπ' ἀρ. 128, ἣν χαράσσει ἐν πόλει Διέζη (Decia) τῆς πεφιλημένης αὐτῷ ἐπαρχίας Νασσαυίας ὁ ἱεροκλήρουξ P. C. Kolbe τῇ 2 Δεκεμβρ. 1737 ὡς ἐξῆς:

Ξένοι καὶ παρεπίδημοι ἔομεν ἐπὶ τῆς γῆς.

Viro admodum venerando Domino Albi hujus possessori cum sincero omnis felicitatis voto hisce memoriam sui commendare debuit.

Εἰς τὰς κατὰ πόλεις ἀναγραφάς καὶ εἰς τὴν ἐν αὐταῖς γενομένην δεξιῶσιν τοῦ Πολυεΐδου μεταβαίνοντες ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὴν ποικίλιαν τῶν ἀναγραφῶν, οἷτινες ἠθέλησαν νὰ καταλίπωσιν αἰώνιον παρὰ τοῖς εὐγνώμοσιν Ἑλλησιν τὸ μνημόσυνον. Πλὴν τῶν θεολόγων κατὰ πρῶτον, εἶτα τῶν πολιτικῶν καὶ τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων (ιδίως πρυτάνεων, σχολαρχῶν τε καὶ διαφόρων καθηγητῶν πανεπιστημίων καὶ γυμνασίων συναντᾷ τις καὶ ἱατρούς (2), νομικούς (3), πολλοὺς δικαστάς (4), φυσικομαθηματικούς, (5) ἔτι δὲ καὶ δημοσιογράφον, τὸν διευθυντὴν τῆς ἐν Gerpingen Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιθεωρήσεως (6). (Revenues Ecclesiastiques). Οὐκ ὀλίγους διαπρεπεῖς θεολόγους καὶ φιλολόγους, τὸν Wei-

δης κατὰ τοὺς νεωτέρους, ὑποστηρίξας μάλιστα αὐτὰ διὰ πραγματικῶν, ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ τῆς αἰρέσεως προηγῆθη ὁ Βιλαρῶς (βλ. Η Ρομενηκη γλῶσσα. Στὴν τηπογραφη τον Κορπον. 1814).

1) Ἡ ἀναγραφὴ περὶ τὸ μέσον τοῦ Λευκάματος. Εἰς ταύτας γίνονται αἱ πλείονες ἀναγραφαί.

2) ἀρ. 39, 68, 69, 77, 126, 154, 166.

3) ἀρ. 59, 75, 155.

4) ἀρ. 73, 75, 126, 178.

5) ἀρ. 39, 70, 166.

6) ἀρ. 76.

smann, τὸν Langius, τὸν Fabricius, τὸν Saltzman, τὸν Schultz κ. ἄ. Πάντες οὗτοι προτάσσουσι τῆς ἀναγραφῆς ῥητόν τι γραφικὸν ἢ ἀρχαίου συγγραφῆς, ὡς τοῦ Ὀβιδίου, Κικέρωνος, Σενέκα, Λακτανίου, Ἀθγουστίνου, Ἰλαρίου, Ἰουστινιανῶ, Benhardus, Οὐλλιανῶ κτ. ἢ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, Χρυσοστόμου, Ἀγαπητοῦ Διακόνου, πρὸς τούτοις καὶ Δημοσθένους καὶ Θεοκρίτου. Ἐκ τούτων φαίνεται ἡ παντοδαπὴ μόρφωσις τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐσφυρηλάτησαν τὴν γενεὰν τοῦ Μεγ. Φρειδερίκου.

20. Τὸ κάτοπιτρον τῆς σοφῆς Γερμανίας. — Ἡγεμονίαι καὶ πόλεις, καὶ πράγματα. — Ἡ ἀνάλυσις τῶν ἀναγραφῶν καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῶν Γερμανῶν.

Α. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις καὶ αἱ πρωτεύουσαι τῶν ἡγεμονιῶν, ὡς ἐπισκέψατο ὁ Πολυείδης.

Ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν ὁ Πολυείδης ἐπισκέψατο περὶ τὰς 100 πόλεις τῆς Γερμανίας, ἥτοι διήλθεν κατὰ μῆκος ὁλόκληρον τὴν χώραν ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν. Ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰς ἀποστάσεις, τὰ ἀτελῆ τῆς τότε συγκοινωνίας μέσα, καὶ ὅτι εἰς πολλὰς τῶν πόλεων δὲν ἦτο ἀπλῆ ἢ ἐπίσκεψις, ὡς πράττουσιν οἱ σημερινοὶ περιηγηταί, ἀλλ' ἔχρονοτριβεὶ χάριν συνεννοήσεως, μάλιστα καὶ ἐπανήρχετο, τότε θὰ πεισθῇ εἰς πόσους κόπους ὑπεβλήθη οὗτος, καὶ πόσας ὑπέστη περιπετείας. Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ πόλεις δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἡμέτερον περιηγητήν. Ὁ ἰδιαιτερος, σπουδαῖος σκοπός, ὃν ὑπέκρυπτεν ὑπὸ τὸ πρόσημα τῆς συλλογῆς ἐράνων καὶ ἐλεημοσύνης ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, ὑπὲρ ὧν ἐπέδωκε τὴν τελείαν ἀπὸ τῶν δεινῶν ἀπολύτρωσιν, κατευθύνουσι τὰ διαθήματα αὐτοῦ πρὸς ὠρισμένας περιφερείας, μεθ' ὧν δεομοὶ φιλίας καὶ κοινῶν ἐθνικῶν ἀγῶνων συνέδεον αὐτόν, ἢ πρὸς τὰς ἐξεχούσας τῶν ἐλευθέρων Γερμανίδων πόλεων, καὶ τὰς μητροπόλεις τὰς ἐξασκούσας μεγάλην πολιτικὴν ἐπιρροήν, ὡς καὶ εἰς τὰ κέντρα τῶν γουμιμάτων καὶ ἐπιστημῶν, ἔνθα ἠδύνατο νὰ ἐπικοινωνήσῃ πρὸς τὰ μεγαλύτερα σύγχρονα πνεύματα. *Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας κατηγορίας θὰ κατατάξωμεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς τὰς σημαντικωτέρας τῶν ὑποδεξαμένων τὸν Θεόκλητον πόλεων, καὶ ἐκ τῶν ἀναγραφῶν καὶ τῶν προσωπικοτήτων, αἷς ἐπικοινωνήσῃ, θὰ δυνηθῶμεν νὰ συναγάγωμεν τὰ ἀναγκαῖα πρὸς κατανόησιν καὶ ἐκτίμησιν τοῦ προκειμένου σκοποῦ συμπεράσματα.* Ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις θὰ ἀντικρυσώμεν τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα καὶ ἱστορικὰ μνημεῖα καὶ τὰ σπουδαιότερα κέντρα τῶν γραμμῶν, ἐν οἷς ἐνδιατρίψας ὁ Πολυείδης ἐθαύμασε τὴν τῆς ἐπιστήμης πρόοδον καὶ ἦλθεν εἰς συζητήσεις μετὰ τῶν σοφῶν ἐκείνων.

α) Ἡ Νασσαυία καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς: *Idstein* ὁ *Langius* καὶ οἱ κατογηται τῆς Σχολῆς.—*Usingen*, ὁ *Grass* καὶ τὸ γερμανικὸν δαυμότων.—*Διέξη*, ὁ χαρακτήρ τῶν Διεζητῶν σοφῶν, ὁ *Lindnerus* καὶ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ σκοποῦ ὑπὸ τοῦ Πολυείδου. — *Oranienstein* καὶ *Wisbaden*, *Dillenburg* *Kircheberg* καὶ *Σιέγη*.

Τῆς πορείας ἤρξατο ὁ Πολυείδης ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑσσης καὶ τῆς Νασσαυίας. Ἐντεῖθεν πολλοὶ Γερμανοὶ εἶχον κατέλθει εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἠγωνίσθησαν μετὰ τῶν Ἐνετῶν πρὸς ἐκδίωξιν τοῦ Τοῦρκου, ὡς εἶδομεν ὅθεν προὔτιμησεν ἵνα ἔλθῃ κατ' ἀρχὰς εἰς ἐπαρὴν μετ' αὐτῶν. Νασσαυία ἦν ἐνδοξος κοιτὶς πολυαριθμῶν ἠγεμόνων ἀποτελούντων διωφόρους κλάδους, οἵτινες ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐδέσποζον τῆς παραρρηνίου χώρας. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὑπῆρχον ἐκ τούτων μόνον οἱ ἐν *Idstein*, *Schaarbrucken*, *Usingen* καὶ *Weilburg*. Μητρόπολις ἤδη τῆς Νασσαυίας ἦν ἡ *Usingen* (1). Ἄλλ' ὁ Πολυείδης, ὡς εἶδομεν, δὲν ἀρίκετο τὸ πρῶτον ἐνταῦθα, ἀλλὰ εἰς τὴν τῆς Ἑσσης Κουσσέλην. Φαίνεται ἐκεῖ παρέμεινε πολὺν χρόνον παρὰ τῷ φίλῳ ἱεροκίρκυ, ἵνα ἐκμάθῃ καλῶς τὴν Γερμανικὴν. Οἱ Νασσαυαῖοι πάντων τῶν ἄλλων πολυπληθέστεροι καὶ ἐνθουσιωδέστεροι παρελαίνουσιν ἐν τῷ Λευκώματι. Ὁ τὴν ὑπ' ἀρ. 1 ἀναγραφὴν, ἦν καὶ προὔτάξαμεν, δωρορορήσας *Vogt* ἦν ἐκ πόλεως *Idstein* τῆς Νασσαυίας. Αὕτη ἦν ἐκ τῶν σπουδαιότερων τῆς ἐπαρχίας μετὰ γυμνασίου ὀνομαστοῦ, εἰς τὰ ἐνδότερα αὐτῆς κειμένης. Μόλις τῷ 1720 εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῆς οἰκογενείας *Νασσάου*. Ὁ Πολυείδης ἐφθασεν ἐνταῦθα κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1731 καὶ κατεχωρίσαμεν ἀνωτέρω ὀλόκληρον τὴν ἀναγραφὴν τοῦ δέκτορος τοῦ Γυμνασίου *Cramer*, ἐξ ἧς καταφαίνεται καθαρῶς ὁ σκοπὸς τῆς περιουθείας. Ὁ δὲ σχολιάρχης (*scholarcha*) (2) καὶ γενικὸς *superintendentens* πιασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Πριγκιπάτου *Nassovico-Sarapontani Usingensis Langius* οἰκειότατα προσαγορεύει αὐτῷ καὶ περαίνει ὧδε: *manu mea scribo φρονίμως καὶ ἀνεραίως* (3). Καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ

1) Ἐνταῦθα θὰ ἀναφέρωμεν τὰς σπουδαιότερας τῶν πόλεων καὶ ἀναγραφῶν, καὶ ἐξ ὧν ἐξάγονται θετικὰ πορίσματα.

2) Ἄρ. 33. Παραδόξως ἐν ταύτῃ τῇ πόλει γίνεται χρῆσις πλειστον ἑλλ. λέξεων π. χ. *minis* (1 μῆνις) *eleemosynae* (32), *lemma* (33 ῥητόν), *comma* (αὐτ.), *sosandrus* καὶ ἄλλαχού *praxis* (66), *archiater* καὶ *proto-archiater* (69, 154), *archidiaconus* (54), *archigrammaticus* (69), *syndicus* (111 τοῦτο καὶ νῦν): πρβλ. καὶ παρὰ *Γενιέρη* λέξεις ἐν χρήσει ἐν Γερμανίᾳ: παιδαγωγειάρχης σ. 39 *oberscholarcha* σ. 62 (=ἐπισχολάρχης!) καὶ *πολίταρος* (ἀντιαρχίατρος) σ. 65.

3) Ἄρ. 33.

διαπρεπῶς τούτου θεολόγου (ὅστις πολυγραφώτατος ὢν ἐφιλοπόνησεν ἐρμηνείαν εἰς δλόκληρον τὴν ἁγ. Γραφήν) εἶναι πρωτότυπος.

Ad Latius

amicici et fautoris veterani, ac popularis venerandi

Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ὁ σκοπὸς τῆς περιοδείας ἐξετέθη καθαρῶς καὶ ἐνιαῦθα οὕτω περὶ τοῦ ἀπωτέρου τοιοῦτου γίνεται λόγος ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Διοικήσεως (*secretarius Praefecturae Idsteinae Nassovicorum*) Ἰω. *Fridericus Grass*, ὅστις εἰς ἔνδειξιν ἐξαιρετικῆς τιμῆς διὰ χρυσογραμμίας γράφει τὰ ἕξης σημαντικά:

In unico salus

Hisce reverendissi[mo] Domino Abbati de Monte santo (sic) *abitu[m] dehinc jamdum praeferanti festinante calamo se commendare, ac felix iter, caeteraque omnia fausta apprecari voluit* (1).

Ἐν Usingen ἦλθεν ὁ Πολυείδης τῇ 17 Ἀπριλίου τοῦ 1732, ἐνθ' ὃ Ἰω. Νικ. *Reinemer*, *secretarius intimus serenissimae Nassovicae in Metropoli Nassovicorum*, οὕτω προσφωνεῖ αὐτῷ:

Tu, quod jura petunt, facias pietatis amore
nec metuas quenquam, quisquis obisse vellit.

In memoriam *genii Germanici* et honorem reverendissimi Domini Abbatis scribit.

Ὁ μὲν *Grass* ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου διὰ ζωηροῦ καλάμου παρασκευαζομένην ἐστρατείαν, ὑπὲρ ἧς εὐχεται πάντα αἴσια ν' ἀποβῶσιν, ὃ δὲ *Reinemer* παραθαρρύνει τὸν Πολυεῖδη εἰς τὸν ζήλω θείῳ ὑπὲρ τῶν καταπατουμένων ἐλευθεριῶν ἀναληφθέντα ἄγῶνα, ἵνα μηδένα φοβηθῆ, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ βλάβῃ, καὶ μετὰ δικαίας φιλαρσεκειᾶς ἐπιφέρει in memoriam *genii Germanici* (=εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γερμανικοῦ δαιμονίου) καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἑλλήνος, ἐνώσας οὕτω δι' ἱερᾶς συμμαχίας τοὺς δύο

1) Ἑλλάδιος, Status Ecclesiae, σ. 317 ἀπέθ. τῷ 1744. Βλ. παρὰ Σαθ. Παράρτ. Νοελλ. Φιλολογίας 97, ἐνθ' ἀναφέρεται ὁ γνωστός Ἰω. Μιχ. Λάγγιος καταγινόμενος εἰς τὴν δημόδι (ἴσως εἶναι ἀδελφοί) καὶ Legrand. ἀρ. 48). Ἐν Νασσαυίᾳ. εἰ καὶ ὁ χαρακτήρ τῶν κατοίκων εἶναι πολεμικός, θαυμάζομεν τὸν περὶ ἑλλ. γράμματα ζήλον. Ὁ Λουδ. Μαύρος Τιγουρινὸς (ἐκ Ζυρίχης) ἔγραψεν ἐν Ἐρβόρνη, ἐνθα ὑπῆρχε γυμνάσιον, τὸ σημειῶδες: Ὁ βίος ἡμῶν σκῆνωσις. Ταῦτα εἰς μνημόσυνον τῷ ἀνδρὶ κρατίστῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ κυρίῳ Θεοκλήτῳ Πολυπυίδι τῆς ἐκκλησίας (sic) ἑλληνικῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἐπισκόπῳ... (ἀρ. 99). Ὁ δὲ συμπολίτης αὐτοῦ Ἰω. *Sulzerus* ἀναγράφει ὡς σύμβολον: «Ἡ ἐλπίς μου ὁ Θεός». Οὗτος ἐξέδδοτο τὰ ἅπαντὰ τοῦ Θεοδορήτου Κόρου (Hallae 1769-1774 τόμ. I-V) εἰς λαμπρὰν ἐκδοσιν παρασκευασθεῖσαν ὑπὸ Εὐγ. τοῦ Βουλγάρεως.

λαούς. Ἐνθουσιωδέστεροι καὶ ἱκανοποιητικώτεροι λόγοι πρὸς τὸν ἐκπεφρασμένως διαδηλωθέντα ὑψηλὸν σκοπὸν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λεχθῶσιν. Δικαίως λοιπὸν ὁ Πολυείδης κατήρξατο τοῦ ἀγῶνος ἀπὸ τῆς κλεινῆς Νασσαυίας, εὐλόγως δὲ καὶ προὔταξεν ἐν τῇ πρώτῃ τιμητικῇ θέσει τοῦ Λευκώματος τὰς ἀναγραφὰς ταύτας.

Δὲν ἦτο μόνον ἡ κλεινὴ Idstein, προστίθεται καὶ ἄλλη πόλις εἰς τὰς ζωνῆρας ὑπὲρ τοῦ Πολυείδους ἐκδηλώσεις, ἦν μάλιστα καὶ ἀπεχαιρέτισεν ἰδιαιτέρως, ὡς ἐλέχθη τῷ 1737, ἡ Diez ἢ Deetz ἢ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς κατὰ τὸν Λατ. τύπον *Decia* γραφομένη, ἢ ἀρχαία Θεοδίσια (καὶ παρὰ *Μελετίῳ* Διέξ καὶ Διέτα) κειμένη ἐν προνομιούχῳ θέσει κατὰ τὴν σιρροῖν τοῦ Ἄαρος καὶ τοῦ Λάχνου. Αὕτη ἔδωκε τὸ ὄνομα εἰς τὸν κλάδον Nassau-Dietz, ὅστις τότε κατεῖχε τὸν θρόνον τῆς κάτω Νασσαυίας. Οἱ ἀναγεγραμμένοι Διέξηνοὶ σοφοὶ (καὶ ἔχομεν ἐνταῦθα δεκάδα τῶν ἀναγραφῶν, ἐρχομένης τῆς Διέξης δευτέρας ὡς πρὸς τὸ πλῆθος αὐτῶν μετὰ τὴν Τυβίγγην), διακρίνονται διὰ τὸ βαθύ θρησκευτικὸν καὶ φιλοσοφικὸν πνεῦμα (οὗ γὰρ ἔχομεν ὡδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν λυσιγνοῦμεν. Ζῶμεν οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα, ἀνέχον καὶ ἀπέχον. *Diu deliberandum, quod semel est statuendum* κτλ.). Ὁ Φίλιππος *Psorvius* inspector et pastor Ecclesiae reformatae διὰ τοῦ θαυμασίου ῥητοῦ (*sit gladius verbum . . . sid fides clypeus*) (2), βούλεται νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ζωνῆραν ἐντύπωσιν, ἦν ἐνεποίησεν αὐτῷ ἡ ἐμράνιαις τοῦ Πολυείδους (ὅπως καὶ τῷ Φίλιππῳ Χριστ. Kühel πάστορι τῆς Εὐάγγ. Λουθηρ. Ἐκκλησίας), ὅθεν ἀναμνησκαται τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Ἄβραάμ καὶ τὸ σχετικὸν ῥητὸν γράφει Ἑβραϊκοῖς γράμμασιν, ἔχει δὲ σύμβολον: *Post crucem requirere* (3). Ὁ *rector* τῆς Σχολῆς (*Scholae*) Ἄνδρέας *Ritzius* Helveto-Sangallensis εὐχεται τῷ «Θεοκλήτῳ Πολυείδει . . . εὐδοίαν» ὀνομάζων αὐτὸν σοφώτατον (4) ὡς καὶ ὁ συνάδελφος αὐτοῦ Ἰω. Χριστ. Müns *Scholae Deciensis constitutor* (5). Ὅτι ἐν τῇ Νασσαυίᾳ ἀπεκάλυψε τελείως τὸν σκοπὸν ὁ Πολυείδης δεικνύουσι τὰ τε ἄλλα καὶ ὅτι ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτῆς πλησίον τῆς Διέξης εἰς τὴν Oranienstein ἐσχεδίασε τὴν προταχθεῖσαν συμβολικὴν εἰκόνα (6). Ὁ νομομαθὴς *Lindnerus* καὶ ἀφιέρωσε ταύτην τῷ Πολυείδει, ὃν ἀποκαλεῖ ἀκαταπόνητον τῆς ἐλευθερίας θιασώ-

1) ἀφ. 109. 124-131 ἐν συνεχείᾳ· καὶ ἐν τέλει τὸ 178, ὅπερ γράφει ὁ *Juris capitatus Wisseubach*.

2) 127.

3) ἀφ. 124.

4) ἀφ. 129.

5) ἀφ. 130· ἢ λ. εὐδοκία ἐκ τῶν τετραστίχων τοῦ Θεολ. Γρηγορίου: «Χριστὸς εὐδοκίην δόξῃ καὶ ἄγγελον ἐσθλόν»· ἀμφότεροι οὗτοι οἱ καθηγηταὶ ἔχουσι τὸν δρθὸν τύπον τοῦ ὀνόματος «Πολυείδης».

6) Ἴδτε περιγραφὴν ἐν κεφ. 14 περὶ τὸ τέλος.

την καὶ τῶν δυστυχῶν δούλων λυτρωτὴν (viro... indefesso libertatis fautori et servorum, quos *H. Ulrīanus* . . . mortuis comparat, redemptori). Ἡ Oranienstein ἐφημίζετο διὰ τὸν θαυμάσιον καὶ οὐρανομήκη πύργον αὐτῆς — ὅθεν καὶ Πύργος οὐράνιος ὠνομάσθη — (1). Ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι συνεζητήθησαν πάντα τὰ θέματα καὶ οἱ σκοποὶ τοῦ Πολυείδους καὶ ὁ αὐλικὸς consionatus (sic) Ἰω. *God. Treviranus* ἔγραψεν ἐν ὀνόματι τοῦ ἡγεμόνος τὴν βραχεῖαν ἀφιέρωσιν τῇ 19 Μαρτίου 1732 — εἶναι ὁ πρῶτος σταθμὸς τοῦ Πολυείδους ἐν τῇ Διοικήσει τῆς Διέξης — ἦν περιέκλεισεν ἐντὸς τῶν συμβολικῶν δητῶν: *Μελέτη τὸ πᾶν*, ὅπερ ἐξήνεγκε πρῶτος ὁ Λίνδιος *Κλεόβουλος*, εἰς τῶν ἑπτὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος σοφῶν, καὶ τοῦ ἑαυτοῦ συμβόλου: *Post nubila Phoebus* (=μετὰ τὴν συνέφειαν ὁ ἥλιος). Ἡ Διέξη μετ' ὀλίγον μέλλει νὰ καταστῇ ἡ πρωτεύουσα τοῦ πριγκηπάτου τῆς Νασσαυίας. Τοῦντεῦθεν ὅμως θεωρεῖται κατ' οὐσίαν ὡς τοιαύτη διὸ καὶ αἱ ἐπίσημοι συνελεύσεις ἐνταῦθα συνεκροτοῦντο ὡς καὶ αἱ μετὰ τοῦ Πολυείδους συνεννοήσεις. Εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ ὠραία *Wisbaden*, περίφημος διὰ τὰ ἱαματικά *Ματτιανά ὕδατα* (aquae Mattiacae). Ὁ ἐπισκεπτόμενος αὐτὴν νῦν διακρίνει μακρόθεν τὸν ὑπέραλαμπρον Ῥωσσοικὸν ναὸν ἐπὶ λόφου ἀνυψωμένον. Ἐνταῦθα ὁ *Γεώργιος Henricus de Gossa*, διοικητὴς τῆς πόλεως, ἔγραψε γραμμὰς τινὰς μεστὰς φιλοσοφικῆς ἐννοίας (2). Ἄλλ' ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἀναγραφή τοῦ *Hellmund*, γραμματέως τοῦ πριγκηπικοῦ συμβουλίου καὶ ἐπόπτου (inspector) τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅστις πλέκει τὸν θεσπεσιώτερον ὕμνον, ὡς εἴπομεν, τῷ *Θεοκλήτῳ* (3). Παρὰ τὸν Δίλλαν ποταμὸν κεῖται ἡ *Dillenburg*, πόλις ἀφ' ἧς πολλοὶ κόμητες καὶ δούκες ἐπωνομάσθησαν, ἐνθα ἐπίσης γράφει ὁ αὐλικὸς Ἰωαν. Ἰουῆτος *Iungst* (4). Ἄλλὰ πρὶν ἢ διέλθῃ ἀνὰ τὰς εἰρημένους πόλεις ὁ Πολυείδης ἐπεσκέψατο τὸν κόμητα *Φρειδερίκον Eberhardus*, ὅστις ἤρχε τῆς κομητείας *Hohenloh-Gleichen*, ἐν *Kircheberg*. Αὕτη ἡ μικρὰ πόλις φημίζεται διὰ τὰς οἰκογενείας τῶν Αὐγουστιανῶν σενατόρων, οἳ ἦσαν οἱ Φούγγεροι (5) καὶ ὁ σύμβουλος τοῦ κόμητος Ἰω. *Irachimus* προτάσων τὸ *vita nostra peregrinatio*, ὀνομάζει καὶ οὗτος τὸν *Polyadis σοφώτατον* (6). Ἄλλ' ἐκεῖ πλησίον ἦν καὶ ἡ ἑνδοξὸς πόλις *Sieg* (*Siegena*), ἀφ'

1) πρβλ. καὶ *Oranienburg* πόλιν τῆς Πρωσσίας πλησίον τοῦ Βρουνδεμβούργου, ὀνομαστήν διὰ τὴν βιβλιοθήκην.

2) ἀφ. 31.

3) ἀφ. 35.

4) ἀφ. 36.

5) Ἔλ. ἀφ. 141.

6) ἀφ. 47. Πρβλ. καὶ 177. Μόνον ἐνταῦθα ἀπαντῶμεν τὸν τύπον *Πολυάδης*. Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὁ *Κωνσταντῖνος Πολυάδης* ἀπῆρξε δρῶν πολιτικῶν, προσενεγκὼν οὐ μικρὰς ὑπηρεσίας, καὶ δὴ κατὰ τὴν Γ' Ἐθνικὴν συνέλευσιν διωρίσθη μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἔλεγχον τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν. (Ἱστορ. τοῦ Ἑλληνισμοῦ Παπαγ-

ἣς ἐπωνομάσθη καὶ ὁ κλάδος Nassau-Siegen⁽¹⁾, ὅστις ἤδρευεν εἰς τὸ φρούριον Dillemburg καὶ ἀπέδωκε γενναίους πρίγκηπας εἰς ὑπερποντίους ἀριστεύσαντας πολέμους (Μανφρίκιος, Φριδερίκος καὶ Γουλιέλμος Β' τοῦ Ὁράντζ), ὧν τελευταῖός τις, ὁ Ὁθων, συνεδέθη πρὸς τὸν Μπουκεβέλ καὶ συνώδρευεν αὐτὸν εἰς τὴν περιοδεῖαν τοῦ κόσμου, κατανήσας ἐν τέλει εἰς τὴν ἀλλὴν τῆς Μεγ. Αἰκατερίνης ὡς ναύαρχος. Αἱ ἀναγραφαὶ τῆς Σιέγγης ἀποπνεύουσι τὸ ζωηρὸν αἶσθημα τῆς Εὐαγγελικῆς ἀγάτης. Ὁ pastor τῆς πόλεως, Νικόλαος Girtlerus, μέγιστος ἐν τῇ ἀλλῇ τοῦ πρίγκηπος τῆς Νασσανίας ἐπιφορτισμένος ἀξιώματα, μέλος δὲ καὶ τοῦ ἐκκλ. συμβουλίου διὰ τοῦ ἡτοιμῆσθαι φρουρὰν καὶ ἡλθετε πρὸς με», ἐκφράζει τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὸν Ἀββᾶν «ex amor erga miserimos captivos iter atque negotium quam maxime arduum in DEI nomine sustinenti»⁽²⁾. Ἀκατανόητον εἶναι τὸ ἐπιγραμματώδες προσοίμιον ἐτέρου συμβούλου πριγκηπικοῦ, τοῦ Ἰω. Κορράδου Jhringk⁽³⁾. Ἐὰν μὴ ἠκολούθουν αἱ θερμοὶ εἰχαί, ὄντως θὰ ἐνόμιζέ τις, ὅτι αἱ λέξεις αὐταὶ καθάπτονται εὐθὺς τὸν ἱεραπόστολον Ἑλληνα. Ὁ Zepropolitanus Diaconus Χριστοφ. Χριστ. Zauner Ἑβραϊστὴς ἔγραψεν ἐν πρωτοτύπῳ τε καὶ Λατ. μεταφράσει⁽⁴⁾ τὸ τοῦ Δαβὶδ ψαλμικόν: «Ἦκουσε Κύριος τοῦ στεναγμοῦ τῶν πεπεδημένων, τοῦ λῦσαι τοὺς υἱοὺς τῶν τεθνατωμένων». Τοῦτο ὡς ἐπικαιρὸν ἐπανάλαβεν, (ὡς συνήθως βλέπει τις ἐν τοῖς Λεικώμασι), καὶ ὁ Σιεγναῖος Ἰω. Ἐρρ. Bellerstein⁽⁵⁾. Ἀλλὰ βάλσαμον ἀληθῶς θείας παραμυθίας ἐνεστάλαξεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Θεοκλήτου ὁ ἀντάξιός ἐπόπιτος τοῦ «θείου λόγου» (inspector verbi divini) Χριστ. Φριδ. Meusing, χωρίζας τὸ ψαλμ. 124, 3-4⁽⁶⁾. Κατὰ ταῦτα τὸ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ Θεοκλήτου ἐν Νασσανίᾳ ὑπῆρξε καὶ θαυμασμοῦ ἀξίον, καὶ ἡ ἀλληλεγγύη τῶν συναγωνιστῶν αὐτοῦ ἀμέριστος, ὥστε ὄντως ἐπαληθεύει τὸ ἐν Idstein ὑπὸ τοῦ Hoffmann γραφέν:

In memoriam sinceritatis germanicae, qua . . . Abbas hic amore vere Germano et Christiano receptus est.⁽⁷⁾

ρηγοπούλου ἔκδ. 1927 τομ. 5' σελ. 46). Μήπως ὁ ἡμέτερος ἔφερεν τὸ πραγματικὸν Πολυάδης, εἶτα συντόξας τοὺς χρησμούς μετέπλασεν αὐτὸ ἐπὶ τὸ ἐκφραστικώτερον;

1) Ἐν ἀρ. 133 ἀναφέρεται Comitissa 1ma Henrietta comitissa Nassaviae Weilburgensis.

2) ἀρ. 48.

3) ἀρ. 50.

4) ἀρ. 56.

5) ἀρ. 57.

6) ἀρ. 67 τὸ ῥητόν, «Οὐ οὐκ ἀφήσει Κύριος τὴν θάβδον τῶν ἀμαρτωλῶν κτλ. βλ. ἄνωτ.

7) ἀρ. 4. Οὗτος ἦν ὁ secretarius forestalis τῆς Νασσ. πολιτείας Ἰω. Ἐρρικός Hoffmann.

β') Ἡ Βαλδέκη καὶ οἱ συναγωνισταὶ τοῦ Πολυείδου — *Wildungen*. —
Αἱ περιεργοὶ ἀναγραφαί. — Ἡ Κασσέλη κέντρον σπουδαιότατον διὰ τὸν
Πολυείδην. — Τὸ ἐνωτικὸν πνεῦμα. — *Hassia, Hassen — Darmstadt* —
Ποιητικαὶ ἐν *Laasrhe* ἀναγραφαί. — Ἀντίφρασις ἐπανορθουμένη.
— *Philipsthal*, ἡγεμονικαὶ ἐκδηλώσεις καὶ ἀναγραφαί.

Ἀρχαῖοι δεσμοὶ καὶ ἔθνικαὶ περιπέτεια συνέδεον τὸν Θεόκλητον πρὸς τοὺς Βαλδεκαίους (*Waldecii*). Ἡ Βαλδέκη ἦν τότε πρωτεύουσα ὁμωνύμου πριγκηπάτου. Ἐπεξετείνετο μεταξὺ τῆς ἄνω Ἑσσης πρὸς Α. καὶ τῆς Βεστροφάλης πρὸς Δ. εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀδέρου καὶ Δειμέλου, καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν Β. Γερμανικὴν ὁμοσπονδίαν, κατέχουσα τὴν 26ην θέσιν. Ἡ μικρὰ αὕτη χώρα εὐγεως μὲν οὐκ ἦν, εὐανδρος δέ ἀπελάμβανεν ὁμως ἱκανὰ ἐκ τῆς χρυσοκόνεως τοῦ Ὀδέρου, τραχεῖα καὶ δρυμώδης κατὰ τὰ ἄλλα οὖσα, ἀλλ' ἐρημίζετο διὰ τοὺς γενναίους πολεμιστάς, ἦσαν κόμητες καὶ ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου φρουρίου ἔφερον τὸ ἔνδοξον καὶ γνωστὸν ἡμῖν ἐπώνυμον *Schulenburg*. Οἱ Βαλδεκαῖοι ἐκτίσαντο διὰ τὰς ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ καὶ δὴ ἐν Ἑλλάδι πολεμικὰς ὑπηρεσίας. Μνημεῖόν τι ἐν Κορθάχῃ καὶ ἕτερον ἐν τῇ κάτω *Wildung* διακηρύττουσι τοῦτο (ὡς καὶ ἐν Βενετίᾳ καὶ Κερκύρα, περὶ ὧν ἀναφέρομεν). Τὸ πρῶτον ἀνήγειρεν ἡ Ὀλλανδικὴ πολιτεία εἰς τὸν στρατηγὸν *Γεώργιον Φριδερίκον* καὶ τὸ δεύτερον ἡ Ἑνετικὴ ἀριστοκρατία εἰς τὸν Ἰωάννην. Ἐν Βαλδέκῃ ὁ Πολυείδης εὐρίσκεται ἤδη μεταξὺ τῶν συμπολεμιστῶν καὶ ἀρχαίων φίλων, ὧν ὁ Ἰω. *Γεώργ. Meckel secretarius fortuitissimi(?) Principis Waldeciae* τιθεὶς ὡς ἐπικεφαλίδα τὸ λίαν ἐπίκαιρον ῥητόν:

Ut in terris omnium bonorum amicitia, in coelis autem aeterna Lummi boni fruitione gaudeas, cole Deum et proximum ac te ipsum ama.

ἔξαιρει εἶθ' οὕτω τὸν Πολυείδην ὡς διακεκριμένον διὰ τὴν ἐπισημότητα τῆς καταγωγῆς (*conspicuis nobilitate generis*) καὶ τευμημένον ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ κτλ.¹⁾ καὶ μετὰ χαρᾶς ὑπενθυμίζει τοὺς κοινούς ἀγῶνας: «*laetatur, quod ab initio anni 1715 usque ad finem 1719 sub legione secunda Waldecensi Venetorum castra terra marique contra Turcos secutus*» (ὁ Πολυείδης)²⁾. Ἄλλος ὁ *Sieder* πρῶτος σύμβουλος *Brindingensis* ἀναφέρει τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μετὰ τῆς Βαλδ. λεγεῶνος εἰς τὴν τῷ 1688 πολιορκίαν, ὡς εἶδομεν, τοῦ Εὐρίπου³⁾, προβάλλων τὸ πατριωτικώτατον παράγγελμα:

1) Βλ. κεφ. 4 καὶ 10.

2) Ἀφ. 117.

3) Ἀφ. 118.

Nemo sibi solum natus, sed patri, patriae et amicis. (1)

Ἦλθεν ὁ Πολυείδης ἐν Βαλδέκῃ κατὰ Μαΐον τοῦ 1732 καὶ διατρίψας περὶ τοὺς δύο μῆνας ἐπεσκέψατο τὴν Wildungen, ἔν' ἀποκαλυφθῆ πρό τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἰωσίου. Ἐνταῦθα τιμῶσι τὸ Λεύκωμα ὁ πρῶτος pastor τῆς Ἐκκλησίας Ἱερεμίας *Pilgrin* (2) καὶ ὁ σύμβουλος τοῦ πρίγκηπος καὶ διοικητῆς Ἰω. Φιλ. *Wüsten.* (3) Μετὰ ταῦτα ἔφθασεν εἰς τὴν περίφημον διὰ τὰς σιδηρούχους πηγὰς (καὶ διὰ τοῦτο καθέδραν τῶν ἡγεμόνων) Arolsen ἐνθ' ὁ *Maitre des Reathes* (4) *d' aulique* ἔγραψε: *Deum timendo, recte faciendo, neminem timeas.* Ἐνταῦθα καὶ τὸ ὄνομα *Megarolis* (βλ. ἀρ. 7,137.167).

Πρὶν ἢ καταλίπωμεν τὴν Βαλδέκην, δέον νὰ μὴ παραλείψωμεν ν' ἀναφέρωμεν δύο περιέργους ἀναγραφάς, ὧν ἡ μὲν γράφεται ἐν *Wildungen* ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ (rector) τοῦ Λυκείου *C. A. Sibecker* κατ' ἐντολὴν τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μαρβούργου *Φριδ. Hombergkiius*, ὅστις ἔγκαρδιους διατυπῶν εὐχὰς τῷ Θεοκλήτῳ ὀνομάζει αὐτὸν *totius ecclesiae orientalis legatum ob singularem humanitatem eruditionem et prudentiam.* (5) Ἴσως οὗτος εἶναι υἱὸς ἢ συγγενὴς τοῦ μεγάλου χημικοῦ τῶν χρόνων ἐκείνων *Γουλιέλμου Homberg*, οὗτινος ὁ συλλογὴ ἐκ 48 ὑπομνημάτων ἐπλούτισε τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν. Ἀλλὰ διατὶ δὲν ἔγραψε μόνος; φαίνεται, ὅτι, ὅτε πρὸ μηνὸς διῆλθεν ὁ Πολυείδης ἐκ Μαρβούργου, ἀπουσίαζεν, καὶ παρεκάλεσεν εἶτα τὸν *Sibecker* νὰ χαράξῃ καθ' οἰονδήποτε τρόπον τὸ ἐνθύμιον (*qualemcunque memoriam suam*). Τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ δηλοῖ ἐξαιρετικὴν ἐκτίμησιν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοκλήτου καὶ ὁ ἐντολοδόχος ὁμῶς ἐξεπλήρωσε εὐόρκως τὸ τοιοῦτον χρέος. Ἡ ἀναγραφὴ αὕτη *θεωρητέα ὡς μία τῶν καλλίστων*· διότι καὶ αἱ λέξεις δὲν εἶναι τῶν συνήθων τοῦ Λευκόματος, *ut conatibus ejus divina gratia adsit, in itinere protegat et saluum sospitemque ad suos reducat ex animo precatur* καὶ τὸ σημαινόμενον εὐνούστατον.

Ἡ δὲ δευτέρα ἀναγραφὴ γέγραπται ὑπὸ τοῦ *Κοιράδου Ἀρμινίου Reineck* καγκελαρίου τοῦ πρίγκηπος τῆς Βαλδέκης εἰς τὰ ἐν *Wildungen* ἱαμα-

1) Τῶν συναγωνιστῶν τις θὰ ἦτο καὶ ὁ ἐν *Berlenburg* *Νικ. Duillius*, (ὅστις, ὡς εἶδομεν, τὸ ὄρατον *Si Christum nescis* διςτιχον ἀφιέρωσεν), ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ὅλης ἀναγραφῆς, ὑπογράφεται δὲ ἐξαιρετικῶς *infimus* (=ταπεινόςτατος).

2) ἀρ. 149.

3) ἀρ. 153.

4) ἀρ. 116. *Reathe*, τὸ Γερμ. *Raethe* σύμβουλος καὶ *Reichsraethe*, ἡ βουλή, τὸ συμβούλιον τῆς βασιλείας. Περὶ τῶν Γαλλικῶν εἶπομεν, ὅτι δὲν ἦσαν ξένα εἰς τοὺς χρόνους τούτους ἐν Γερμανίᾳ, ἐπὶ δὲ *Φριδερίκου τοῦ Μεγ.* ἐκινδύνευσεν νὰ καταλάβωσι τὸ πᾶν.

5) ἀρ. 150.

τικά ἴδια πρὸς θεραπείαν διατρίβοντος⁽¹⁾. Οὗτος ἐκ τῶν ὀλίγων μεταφράζει τὸ ῥητὸν (Α' Πέτρ. 5, 7) καὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν :

Alle eure Sorge werfet auf Jhn, denn Er sorget für euch.

Τὸ περίεργον τῆσδε τῆς ἀναγραφῆς εἶναι τοῦτο, ὅτι τὸν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν :

infucatae amicitiae foedere juncti⁽²⁾

ἔγραψε πρὸς παράστασιν τοῦ σημαινομένου καὶ ἐπὶ τῶν δύο σελίδων, (ὡς καὶ ἀλλαγῶν ὁμοίωθαι) ἦτοι :

infucatae amicitiae ————— foedere juncti:

ὅπερ τεκμηριοῖ πολλὴν οἰκειότητα καὶ στενωτάτην φιλίαν.

Πράγματι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Δυτ. καὶ Βορ. Γερμανίας πανταχοῦ σχεδὸν ἐτυχεν ἐξαιρετικῆς ἀδελφικῆς ὑποδοχῆς καὶ φιλοξενίας. Ὁ λόγος εὐνόητος καθ' ὅσον ἐν αὐταῖς ὑπερίσχυε τὸ στοιχεῖον τῶν Διαμαρτυρομένων, καὶ σχεδὸν ἐν ἐκάστη πόλει ἔζων εἰσέτι οἱ veterani καὶ συναγωνισταὶ αὐτοῦ. Κασσέλη. Ἡ Βαλδέκη ἔκειτο μεταξὺ Κασσέλης καὶ Μαρούργου τὰς αὐτὰς καὶ μείζους βεβαίως ἐκδηλώσεις θὰ συναντήσωμεν καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἣν τὸ πρῶτον ὁ Πολυεΐδης εἶδεν ἅμα τῇ ἀφίξει ἐν Γερμανίᾳ κατερχόμενος πρὸς Ν. ἐν τῇ Ἔσσην-Νασσάου (Hessen-Nassau). Ἡ Ἔσση-Κασσέλη ἤδη ἀπετέλει ἔνδοξον Ἐκλεκτοράτον—ἐντεῖθεν, ὡς εἶδομεν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου IB', ἐξητήθη ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς Σουηδίας—Μητρόπολιν εἶχε τὴν Κασσέλην⁽³⁾. Συχνῶς συναντῶμεν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς τοὺς Λανδγρὰβιους — ἀρχοντικὸς τίτλος τοῦ πρώτου Ἐρρίκου τοῦ παιδὸς Landgraf (+ 1308)—, τοῦ οἴκου δὲ τῆς Ἔσσης-Κασσέλης ἰδρυτῆς εἶναι ὁ Λανδγρὰβος Γουλιέλμος Δ' (1567—1592), υἱὸς Φιλίππου τοῦ Μεγαθύμου ἐντεῦθεν εἶτα ἐσηματίσθησαν οἱ διάφοροι κλάδοι C Hassen - Rothenburg, Hassen-Reinfels, Hassen Philipsthal κτλ.). Ἀπὸ τοῦ Καρόλου (1675) τὰ Ἐσσηκὰ στρατεύματα μετέσχον ὡς μισθοφορικὰ εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς πολέμους ὅθεν τὰ μὲν ἡγεμονικὰ ταμιεῖα ἦσαν ὑπερπλήρη, ἐδυστύχει ὁμοῦς ὁ λαός, ὡς π. γ. ἀναφέρομεν τὸν Λανδγρὰβον Φριδερίκον (1776—

1) Ad acidulas (= εἰς τὰ ξυνὰ νερά) Wildungense sanitatis curandae cassia (sic) jam commoians ἀρ. 153. Μήπως ὁ Ἀρμίνιος οὗτος εἶναι συγγενὴς τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ XVII αἰῶνος καθηγητοῦ ἐν Leyden καὶ γενομένου ἔπειτα ἀρχηγοῦ τῶν Ἀρμινιανῶν ;

2) Τῷ συνδέσμῳ συνδεδεμένοι τῆς ἀπλάστου φιλίας (οὕτως ἐξηγησάμεθα τὸ infucatus ὡς ἐξέλαβεν αὐτὸ ὁ γράφας· τὸ ἰν ὅπως ἐν τῷ inimicus ἐστὶ ἀρνητικόν· κατὰ τὸ στοιχειῶδες Λεξικόν, ὅπερ ἔχω ἐνώπιόν μου, infucatus ὁ λεπτῶς ἐπιμυθιωμένος, ἀλλ' εἶναι δυνατόν τοιαύτην εἰρωνίαν νὰ ἔγραψε ὁ καρχαλάριος !

3) Cassel ἐκ τοῦ castellum Cattorum. Αἱ μεταξὺ Μοίνου καὶ Βέσσερ χώραι κατακροῦντο ἄλλοτε ὑπὸ τῶν Καττῶν ἢ Χαττῶν (ὄθεν Hassae ἢ Hessae) ἔπειτα.

1784), ὅστις ἀπέστειλεν εἰς Ἀγγλίαν 22000 νεοσυλέκτους, ἔναντι 85 ἐκατ. φράγκων, ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς τὸν Ἀμερικανικὸν πόλεμον. Οὐχ ἦτον ὡς ἀντισήκωμα εἶχεν ἡ χώρα τὸν φυσικὸν αὐτῆς πλοῦτον: Δάσι καλύπτοντα τὸ ἐν τρίτον αὐτῆς, μεταλλεῖα ἰδίως χαλκοῦ καὶ μολύβδου, γαιάνθρακας κ. ἄ. τὸ δὲ σπουδαιότερον τὰ χρυσορυχεῖα τοῦ Hanau καὶ τῆς Κασσέλης, ἀπολαύοντα μεγίστης φήμης. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ τῶν ὠραίων τεχνῶν Ἀκαδημία δὲν ἐκόσμηε εἰσέτι τὴν Κασσέλην, εἶδεν ὁμως ἄλλα ἀξιόθεατα: τὸν περίφημον ναὸν τοῦ ἁγίου Μαρτίνου, ὅστις θεωρεῖται ὁ πολιοῦχος ὀλοκλήρου τῆς περιφερείας, τὸ μνημεῖον τοῦ Ἰωάννου Μολλέρου καὶ τὸ μινωσωλεῖον τῶν Λανδγραβίων, ἅπερ προσεῖλκον τοὺς περιηγητάς. Ἀλλὰ διὰ τὸν ἡμέτερον δὲν εἶχον τόσον θέλητρον ταῦτα, ὅσον τὰ προηγουμένα τῶν κατοίκων προτερήματα ἐντεῦθεν ἢ προτίμησις τοῦ Θεοκλήτου νὰ ὀρίσῃ ὡς πρῶτον σταθμὸν τὴν Κασσέλην καὶ ἀπὸ τοῦ 1727 μέχρι τῆς ἐνάροξεως τῆς περιοδείας ἤτοι τοῦ 1731 νὰ ἐνδιατρέψῃ εἰς τὴν πλήρη ἐλπίδων ταύτην ἡγεμονίαν. Ἀλλὰ καὶ ἕτερος σπουδαῖος ἐπίσης λόγος ἐκράτει αὐτὸν ἐν Κασσέλη. Πᾶσαι αἱ προσδοκίαι πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ἐστρέφοντο πρὸς τοὺς Διαμαρτυρομένους καὶ ἐνταῦθα, πλὴν πεμπτημορίου καθολικῶν, πάντες ἦσαν τοῦ δόγματος τῶν Ἀναμορφωτῶν καὶ ἀνῆκον μάλιστα οὐχὶ εἰς τοὺς ὀρθοδόξους καὶ φανατικοὺς Λουθηρανούς. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ ἄστεος τὴν ὠραιότεραν σινοικίαν, κατεῖχον διαμαρτυρόμενοι Γάλλοι, ἐγκατασταθέντες ἐνταῦθα ὀλίγας δεκαετηρίδας πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Πολυείδου. Οἱ συμπατριῶται αὐτῶν, ἐκδικούμενοι αὐτοὺς διὰ τὴν ἀλλαξοπιστίαν, κατέλαβον τὴν σινοικίαν ταύτην κατὰ τὸν ἑπταετῆ πόλεμον (1756—1763), ἔπειτα δὲ (1806—1813) ἡ Κασσέλη κατεστάθη ἔδρα τοῦ βουσιλείου τῆς Βεστροφιλίας καὶ τοῦ Ἱερωνίμου Βοναπάρτου. Ἐνεκα τῆς τοιαύτης συνθέσεως τῆς πόλεως οἱ κάτοικοι ἦσαν μᾶλλον φιλελεύθεροι καὶ ἀνεξίθρησκοι. Διὰ τινων ἐνδείξεων ἐν τοῖς προηγουμένοις (κεφ. 8) κατελήξιμεν εἰς τὴν εἰκασίαν, ὅτι ὁ Πολυείδης ἐγνώριζεν ὀπωσδήποτε τὰ τῆς περιοδείας, τοῦ Μητροφάνου Κρητοπούλου. Ἴσως ἔμαθεν ἐκ τῆς Φιλοθήκης, καὶ ἔκτινος πρὸς τὰ πατριαρχεῖα ἐκθέσεως αὐτοῦ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς περιοδείας, ὅτι σπουδαῖον κέντρον τῆς θρησκευτικῆς κινήσεως ὑπῆρξεν ἡ Κασσέλη. Αἱ πρὸς ἔνωσιν ἀπόπειραι καὶ αἱ «θρησκευτικαὶ διαλέξεις» ἐγίνοντο εἰς ὀρισμένας πόλεις προσφόρους πρὸς τοιαύτας ἰδέας. Ἐθαιμάσαμεν ἀνωτέρω μετὰ τοῦ Κρητοπούλου τὸν ὀνομαστὸν ἐπὶ πολυμαθεῖα Κάλιξτον, δι' ἣν ἐπεδίωκεν ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς ἐνώσεως τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ συγκρητισμοῦ, ἢ, ὡς διαβάλλοντες αὐτὸν οἱ ἀσθηροὶ Λουθηρανοὶ ἔλεγον, τοῦ κρηπιοπαπισμοῦ. Ἡ ἰδέα αὕτη μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ περικλεοῦς ἐκείνου κληρικοῦ εἶχεν ἐπιδώσει ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὁ Κάλιξτος ἠξίου, ἵνα πρὸς τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ γένηται δικτὴ καὶ ἡ ὁμόφωνος διδασκαλία τῶν πέντε πρώτων αἰώνων τῆς Ἐκκλησίας, τῶν μετὰ ταῦτα διαφορῶν θεωρουμένων ὡς ἀσημάντων. Τοῦτο δεινῶς προσέ-

κρουσεν εἰς τὴν πτέρναν τῶν ἀδιαλλάκτων, καὶ μέγας συνήφθη ἄγῶν μεταξὺ τῶν θεολόγων τῆς Λειψίας καὶ Δρέσδης. Εἰς τὴν κρίσιν ταύτην ἀπεβίωσεν ὁ Κάλιξτος (1656). Ἄλλ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ Οὐλερῆχος διαδεξάμενος τὸν ἀγῶνα συνήσπισε τὰ στελέχη. Παρωξύνθη δὲ ὁ ἀγῶν, ὅτε οἱ μαθηταὶ διεκήρυξαν τὴν ἀνάγκην τῶν καλῶν ἔργων,⁽¹⁾ ὑποστηρίζοντες πρὸς τούτοις, ὅτι ἡ ἅγια Τριάς δὲν ἀπεκαλύφθη ἔμφανῶς ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ. Οἱ τῆς Βιτεμβέργης θεολόγοι ἀπήντησαν τότε (1655) διὰ συγγραφῆς, ἣν ἐξακολουθοῦσι νὰ θεωρῶσιν ὡς συμβολικὸν βιβλίον. Ὁ σφοδρὸς πόλεμος καὶ ἡ δογματικὴ διαμάχη, ἐπισημοποιήθησαν διὰ τοῦ ἐν Κασσέλῃ συλλαλητηρίου τῷ 1661, ὅτε ὁ Οὐλερῆχος παρουσιάσθη ὡς ἀρχηγός.⁽²⁾ Τοιοῦτον κέντρον τῶν ἐθνικῶν ἐνεργειῶν ἐξελέξατο ὁ Πολυεῖδης ὑποβοηθούμενος τὰ μάλιστα ὑπὸ τῆς θρησκευτικῆς κινήσεως καὶ ὄντως τὸ πνεῦμα τοῦτο διαφαίνεται ἀριδῆλως ἐν ταῖς ἐν Κασσέλῃ ἀναγραφαῖς. Ἴδου τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰω. Χριστοφόρου *Ungewillens* αὐλικοῦ ἱερέως προταχθὲν ἐνωτικὸν λόγιον τοῦ θεοπεσίου Παύλου⁽³⁾.

Σπουδαζόντες τηρεῖν τὴν εὐνοίαν τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. Ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα καθὼς ἐκληθήτε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλησεως ἡμῶν. Εἰς Κύριος, μιᾷ πίστις, ἐν βαπτισμῷ⁽⁴⁾.

Προσφνέστερον τῷ σκοπῷ τοῦ Θεοκλήτου ἔστι τὸ ῥητὸν τοῦ Νικολάου Γουλιέλμου *Ihringh* ἱεροκήρυκος ἐν Κασσέλῃ⁽⁵⁾: «*egregium monitum. Apostoli:*»

Μιμηθεσθε τῶν δεσμῶν ὡς συνδεδεμένοι τῶν κακῶν ἔργων ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σῶματι.

Τὴν ἀλήθειαν τοῦ ῥητοῦ τούτου ἐπεβεβαιώσατο ὁ ἀγαθὸς Κασσελαῖος διὰ στίχου ἐπεκτεινομένου, ὡς ἀνωτέρω, ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς σελίσιν :

Sic junxit ————— pagina fratres

(Οὕτω συνδέει τὸ γεγραμμένον τοὺς ἀδελφοὺς).

Ἡ Ἔσση, ἡ ἀριστοκρατικωτάτη χώρα τῆς Γερμανίας, ἡ μέγας ἡγεμονικὸς οἶκος, παρέσχεν ὄντως εἰς τὸν ξένον ἱερομόναχον βασιρικὰ δείγματα ξενίας. Κατευθύνεται οὗτος πρὸς τὴν ἀρχαίαν κοιτίδα αὐτῆς, ἀπαντωμένης ὑπὸ διακρόρους τύπους. *Hassia superior* καὶ *Hassia inferior* χῶραι κατέ-

1) Ἐντεῦθεν διατὶ ὁ ἐν Eisenach καθηγητῆς Σχάτζ παρήθετο μετὰ τὸ περὶ δικαιοσύνης πίστεως ῥητὸν τοῦ Παύλου καὶ τὸ τοῦ Ἰακώβου «*ἡ πίστις ἐὰν μὴ ἔχη ἔργα νεκρὰ ἐστὶ καθ' ἑαυτήν*».

2) Βαφ. ἐνθ' ἀνωτ. 298—9.

3) Ἐφεσ. 4, 3-5.

4) Ἀρ. 44. Καὶ τὸ προηγ. ῥητὸν ἄτονον ἐγράφη ἐν Κασσέλῃ, ὡς εἶδομεν, καὶ τὸ ἐπόμενον.

5) Ἐγράφη τῇ 17 Αὐγ. 1732 καὶ εἶναι ἡ πρώτη (μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1727) ἀναγραφὴ ἐνταῦθα.

χουσαι τὸ κέντρον τῆς Γερμανίας, κυβερνώμεναι τὸ πάλαι ὑπὸ τῶν κομήτων καὶ εἶτα δουκῶν τῆς Φραγκονίας τῆς πατρίδος τοῦ *Κρουσίου*, καὶ ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ Λανδγράβου τῆς Θουριγγίας. Μετὰ πολλὰς περιπετείας *Φίλιππος ὁ Μεγάθυμος* (1518—1567) διένειμε τὴν Ἔσσην μεταξὺ τῶν τεσσάρων υἱῶν αὐτοῦ, ἰδρυτῶν τῶν γραμμῶν Cassel, Marburg Reinfels καὶ Darmstadt, ἕως οὗ, διαλυθεῖσάν τῶν λοιπῶν, τὰς κτήσεις αὐτῶν ἐσφετερίσθησαν ἡ Ἔσσην-Κασσέλη καὶ ἡ Ἔσσην Δαρμστατὶ. Αὕτη αὖθις διηρέθη εἰς δύο μέρη τὸ βόρειον ἢ ἄνω Ἔσσην πρὸς τὴν Πρωσσίαν γεινιᾶζον, καὶ τὸ νότιον ἢ κάτω Ἔσσην πρὸς τὴν Βαυαρίαν, ἣτις καὶ εἶναι γονιμοτάτη εἰς προϊόντα καὶ μέταλλα σιδήρου, χαλκοῦ καὶ γαιανθράκων, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἄγονον ἔδαφος πρὸς τὸ βόρειον. Πρωτεύουσα τοῦ μεγάλου τούτου Δουκάτου ἦν ἡ Δαρμστατὶ, πόλις εἰς τὸν Ζ' αἰῶνα ἀνάγουσα τὴν ἑαυτῆς ἴδρυσιν, ἀπὸ τοῦ 1567 χρησιμεύουσα ἔδρα τῶν Λανδγράβων· αὕτη ἐκοσμεῖτο ὑπὸ τοῦ ἀγάλματος τοῦ μεγάλου Δουκὸς Λουδοβίκου τοῦ Α' ὑπὸ *Σθανθάερ* ἀνεγερθέντος ἐπὶ τῆς πλατείας *Λουίξης*. Οἱ πρίγκηπες τῆς ἡγεμονίας ταύτης, ὡς ἐλέχθη ἐν τῷ 4 κεφ., εἶχον διαφημισθῆ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην⁽¹⁾. Τοῦτο παρεκίνησε καὶ τὸν *Θεόκλητον* νὰ προτιμήσῃ αὐτὴν πολλῶν ἄλλων πόλεων⁽²⁾. Ὑπεδέξατο αὐτὸν ὁ αὐλικὸς ἱεροκῆρυξ καὶ πάρεδρος τοῦ κοινοστορίου *Γουλιέλμος Berchelmann* χριστιανικώτατα προσαγορευῶν ἐν δημόδει ἑλληνικῇ ᾧδε (κατὰ τὴν *Μαξιμίαν* ἐπιδιωρθωμένην):

Τὸ τέλος τῆς παραγγελίας εἶναι ἀγάπη ἀπὸ καθαρὰν καρδίαν καὶ ἀπὸ συνείδησιν ἀγαθὴν καὶ ἀπὸ πίστιν, ὅπου δὲν εἶναι πλασμένη⁽³⁾.

Ὁ δὲ secretarius et notarius *Ἰωσήφ Ἀλβέρτος Bocck* ἀνέγραψε τὸ *Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες* κτλ. Λατινιστί⁽⁴⁾. Ἄλλ' ἡ Δαρμστατὶ ἦν «παλαιὰ πόλις» ἣτις σήμερον περιβαλλομένη ὑπὸ τῆς «νέας πόλεως» ὡς διὰ τείχους, κατήντησε καὶ σκοτεινὴ· δὲν ἦτο ἐπομένως τόσῳ τερπνὸν ἐνδιαίτημα πρὸς διαρκῆ διαμονὴν τῶν ἡγεμόνων. Οὗτοι εἶχον ἄλλας πόλεις προωρισμένας εἰς ψυχαγωγίαν πλὴν τῶν πέριξ προαστείων. Ὁ *Πολυείδης* ἐν τοσοῦτῳ φαίνεται διεπέρασε τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ εἰς τὴν Δαρμστατὶν· τὸ θέρος ἐξήτησε νὰ πορευθῆ εἰς συνάντησιν τῶν ἐπισήμων. Οὕτω κατὰ Ἰούνιον εὐρίσκομεν αὐτὸν ἐν Laasphe. Ἐνταῦθα ἀφιεροῦται ὑπὸ τοῦ συμβούλου καὶ ἀρχιάτρου (archiater) τοῦ ἡγεμόνος (principis Hasso-Darmstadtini) τὸ ὄραϊον τοῦτο ἱαμβικὸν δίστιχον:

1) Ὁ πρίγκηψ αὐτῆς ἠγωνίσθη ἡρωϊκῶς εἰς τὸν Εὐριπὸν καὶ μάλιστα ἐτραυματίσθη (*Σάθας* ἐνθ' ἀν. σ. 380).

2) Ἐφθάσε κατὰ Δεκέμβριον 1731.

3) Ἄρ. 43.

4) 163. Εἰς τὴν Ν. Ἔσσην-Δαρμ. κεῖται τὸ Starckenburg, ἔνθα ὁ quaestor *Ἰω. Michael Kraemerus* ἔγραψεν: *quid agis, prudenter agas. et respice finem* (ἀρ. 88) παρόμοιον πρὸς τὸ: δεῖ σε ἀρχόμενον τοῦ τέλους στοχάζεσθαι.

*Sors prima DEYS, sors altera fidus amicus.
Haec duo sunt vitae gaudia summa meae* (1).

Ὁ ἐξ ὑπογυίου οὗτος ποιητὴς εἶναι πολυσήμαντος. Ὑπογράφεται *Præardus Tabor Moeno-Francofurdiensis* (sic) M. D (ἔπονται οἱ ἐπίσημοι τίτλοι), *Physicus Giessensis*. ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ὁ φραγκφουρταῖος οὗτος πλὴν τοῦ αὐλικοῦ ἀξιώματος, ὃν ἄμα καὶ ἀρχίατρος ἐδίδασκε καὶ μαθήματα φυσικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Giessen. Καὶ ἕτερος ἐνταῦθα σύμβουλος ὁ Ἰωάννης Γεώργ. *Schwartzius* εἰς τὸν Ὀβίδιον, ὡς φαίνεται, ἀσχολούμενος παραδίδωσι τῇ τοῦ Θεοκλήτου μνήμῃ δύο ἐκ τοῦ ποιητοῦ λίαν γνωρίμους λέξεις (notabilia verba): *Tempora labuntur* (2), ὃν τὸ σημαίνονμενον οὐκ εὐχερὲς ἐπὶ τῆς περιστάσεως ν' ἀποδώσῃ τις ἀκριβῶς. Καὶ οὗτος ἦν ξένος ἐκ τῆς κομητείας Wittgenstein, ὅπως καὶ ὁ Ἰω. Ἰούστος *Koch*, πάστορ τῆς πόλεως Hanoviensis, ἦτοι ἐκ τῆς πόλεως Hanau πρωτεύουσῃς τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ περιφερείας τοῦ Kinzing, ὅστις διὰ διώρυχος συνδέεται τῷ Main. Οὗτος φαίνεται ἦν λίαν εὐφυῆς κληρικός. ἠθέλησε νὰ γράψῃ εἰς τὸ τελευταῖον ἐξώφυλλον (ἐπὶ τοῦ ἔσωτ. τοιχώματος) καὶ νὰ φιλοδώρησῃ τῷ *Theocleto Polyedi* (3) *Abbati monasterii S[ancti] Montis* διὰ τοῦ προτασσομένου «ἐνὸς δέ ἐστι χρεία» (4). ἀλλ' οἶονεὶ μεταγνοὺς διὰ τὴν στυγνότητα τοῦ λόγου προσέθετο ἐν τέλει: *felix qui post me* (5), ὃπερ συνδυαζόμενον πρὸς τὸ *secundarius* (ἂν μὴ πρὸς τὸ *secundarius*) τὸ προσαφθὲν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ *pastor Lasphensis secundarius* ἀσφαλῶς θὰ ἐσήμαινεν, ὅτι εὐτυχὴς ἔσται ὁ μετ' ἐμὲ ἀκολουθήσων — διότι θὰ γράψῃ εἰς νέον βιβλίον πρῶτος — ὅστις βεβαίως θὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι πλὴν τοῦ «ἐνὸς» ἐν οὐρανῷ ἔχει ἀνάγκην ὁ ἄνθρωπος καὶ τινων ἄλλων ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα φθάσῃ ἐκεῖ. Εὐτυχέστερος ὑπῆρξεν ὁ *Πολυείδης* κατὰ τὴν μετάβασιν αὐτοῦ εἰς τὴν εἰέραν θερωνῆν τῶν ἡγεμόνων πόλιν τὴν Philipsthal, φρούριον κείμενον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Werre. Αὕτη κυριαρχεῖ τῆς κάτω Ἑσσης (*Hassia inferior*) καὶ εἶναι ἐνδοξος· διότι, ὡς εἶδομεν, ἔδωκεν εἰς τὸν ἡγεμονικὸν κλάδον *Hassen-Philipsthal* τὸ ὄνομα. Αἱ ἀναγραφαὶ ἐνταῦθα, ὃν ἡ ἐπισημότης δὲν ἀκολουθεῖ τῷ ποσῷ, — εἰσὶ μόνον τρεῖς — γίνονται ἐν τρισὶ μόνον ἡμέραις.

Ἐκ τούτου ἀροομίου τοῦ γραμματέως τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις φέρει ἐνταῦθα

1) ἀρ. 39.

2) ἀρ. 74.

3) Ὁ *Πολυείδης* κατήνησε καὶ πολυώνυμος καὶ πολύμορφος!

4) Λουκ. 10, 42.

5) ἀρ. 180. βλέπ. τὸν ἐν ἀρ. 25 συμπολίτην τοῦ *Koch*, ὅστις ἔγραψε λίαν δυσνόητα.

τὸν τίτλον τοῦ Λανδγράβου (*serenissimi Hassiae Landgravii h. t.*)⁽¹⁾, ἔχον ῥῥοι: *In re dubia benigniorem interpretationem* (εὐμενεστέραν ἐρμηνείαν) *sequi, non minus justius est quam tutius* πειθόμεθα, ὅτι εἶχον ἐγερεθῆ ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Λανδγράβου ἀμφιβολίᾳ περὶ τοῦ ἡμετέρου ἀρχιμανδρίτου. Ὁ Γεώργιος Φίλιππος *Wittich*, ὅστις ὑπογράφεται εὐπειθέστατος (*obsequiosissimus*) πρὸς τὸν Θεόκλητον, ἀναφέρεται εἰς νομικὴν ῥήτραν καὶ λέγει ὅτι ἡ εὐμένεια ἐν τοῖς δυστεκμαρτοῖς καὶ ἂν δὲν εἶναι δικαία, οὐχ ἦτον εἶναι μᾶλλον ἀσφαλῆς. Μεθ' ὄλην τὴν οὕτως ἐπινοουμένην δυσπιστίαν τὰ ἐπιπερόμενά εἰσι πλήρης ἐξίλασμος διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Πολυείδους: *Haec sunt*, λέγει ὁ *Wittich*, *reverendissime atque doctissime Domine Abbas fautor ac amicus, licet ex Achaja, attamen suavissime et semper venerande!*, quibus memoriam sui commendat, tuus obseq. κτ.⁽²⁾ Ἡ παρένθεσις *licet ex Achaja* ὑποδηλοῖ ὅποσον εἶχεν ἐμυλοχωρήσει ἡ δυσφῆμισις τῶν Ἑλλήνων ἐκμεταλλευτῶν τῆς εὐπιστίας τῶν Ἑυρωπαϊῶν⁽³⁾. Ἐν τούτοις, καίτοι ἐξ Ἀχαιῶν⁽⁴⁾ (ὅθεν τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι ἀπατεῶνες) ὁ ὄρμαθός τῶν προτασσομένων ἐξαίρετον φιλίας καὶ βαθείας ἐκτιμήσεως ἐπιθέτων αἴρει τοῦ Θεοκλήτου τὸ πρόσωπον ὑπεράνω πάσης ὑπονοίας. Καὶ ἐτέραν ἡγεμονικὴν τιμητικὴν ἀναγραφὴν ἔχομεν ἐν *Philipsthal* εἰς γλῶσσαν Ἰταλικήν: *Il signor Abbate se ricordera del suo serviatore*. Ἀλλὰ τις ὁ ἀνώτερος οὗτος ἀξιωματικὸς *I. A.—S Maggiore et Maestro di Stalla* (=ἀρχισταυλάρχης) *de la sua Altezza serenissima il Principe de Hassia*⁽⁵⁾; Ἡ αὐτὴ τῆς Ἑσσης βλέπομεν ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μεταπέμπεται ξένους, οἷς ἀνατίθενται τὰ ὑψηλότερα ἀξιώματα. Οἱ Ἑσσαῖοι περὶ τὰ πολεμικὰ ἀσχολούμενοι καὶ τραπέντες εἰς τὸ μισθοφορικὸν ἐπάγγελμα ὑστέρον εἰς τὴν ἀνωτέραν ἐπιστημονικὴν, ὡς φαίνεται, μόρφωσιν. Καὶ ὁ ὑπισπιστιῆς λοιπὸν τῆς αὐτοῦ ἐκλαμπροτάτης ὑψηλότητος φαίνεται Ἑνετός

1) Δυστυχῶς ἐν τῇ παντὸς βοηθήματος ἐρημίᾳ ταύτῃ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῶσιν τὰ δύο ταῦτα στοιχεία, ἀλλ' ἐπειδὴ παρετήρησα, ὅτι οὐδαμοῦ σχεδὸν τῶν ἀναγραφῶν τίθεται τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος, εἰκάζω ὅτι τὸ *h. t.* σημαίνει ἥος *tempore* ἦτοι τῷ χρόνῳ τούτῳ.

2) ἀρ. 9.

3) βλ. ἀνωτ. κεφ. 17-18

4) Οὕτως οἱ Ἑσθαῖοι κατὰ τὸν ἑσσαῖωνα ὀνομάζουσι τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς *K. Διαθήκης* διδαχθέντες. Ὁλόκληρος αὕτη ἀπὸ τῆς *B'*. Οἴκουμ. Συνόδου (381) ἀπέτελεσε μεγάλην ἐπαρχίαν θρόνον ἔχουσαν τὴν Κόρινθον. Ἡ φράσις αὕτη ὑπενθυμίζει τὴν σημασίαν τοῦ *Graeculus* ἐν τῇ Δύσει, ἣτις ἴσχυεν ἀπὸ τοῦ *Κικέρωνος*, *Πειράρχου* καὶ ἐξῆς.

5) Ἴδου πῶς ἐθεωρεῖτο τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοκλήτου καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐπισήμων: *Il signor Abbate se ricordera del suo servitore*, γράφει ὁ *Mag.* ὁ μαγίστρος (=ὁ κύριος καθηγούμενος ἐνδυμηθῆται τὸν δοῦλον αὐτοῦ).

τις maestro (καθηγητής). Τὴν τελευταίαν χριστιανικὴν παρακαταθήκην πρὸς τὸν Θεόκλητον ἀγωνιῶντα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἑαυτοῦ ὁμογενῶν καὶ ἀδελφῶν διετύπωσεν ὁ *J. C. Beltz* magister morum (ἐπόπτης ἢ διδάσκαλος τῆς ἠθικῆς) τοῦ πρίγκηπος.

Quar sinistra videntur, coelum intuentibus illic dextra sunt (1).

Πᾶσαι αἱ ἐξαιρετικαὶ αὐταὶ ἐκδηλώσεις καὶ ἡ ἄκρα φιλοφροσύνη τῶν Ἑσσαίων πείθουσιν ἡμᾶς, ὅτι οὐκ εἰς μάτην ὑπέμεινεν ὁ Πολυεΐδης τὸ δριμυτῆς Δαρμιστιάνδης ψῆχος, καὶ ὅτι τὸ θέρος ἦν λίαν εὐνοϊκὸν δι' ὅλην τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Τοῦτο ἄλλως ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τῆς θέσεως, ἣν ἐν τῷ Λευκώματι κατέχουσιν αἱ ἀναγραφαὶ (μετὰ τῶν τῆς Νασσαυίας, αἵτινες ἔχουσιν τὴν πρώτην τιμητικὴν).

γ') Ὁ Πολυεΐδης ἐν Βυρτεμβέργῃ. — *Neostad ad Tiliam magnam*. — Ἡ παλινδρομία. — Κλάδοι ἡγεμονικοὶ Βυρτεμβέργιοι. — *Heibbronni* καὶ *Ludwigburg*. — Ἡ ἀναγραφή ἑνὸς φιλολόγου. — Οἱ ἀντάδελφοι *Pregizer*. — *Halla Suevorum*. — Ἡ *Stuttgart* καὶ *Abbas Bebenhausanus*. — Ἐν Σαξωνίᾳ *Laudan Eisenach* καὶ ὁ πρωτοδιδάσκαλος Σχάτζ. — Τὸ Ἀλτεμβούργον. — *Halberstadt* καὶ *Rosbach*. — *Schwarzenau* καὶ ὁ κοσμοπολίτης *Stieber*. — Αἱ κομητεῖαι *Wittgenstein* καὶ *Stolberg*. — Ἡ ἡγεμονία τοῦ *Wied* καὶ αἱ ἐπιγραμματικαὶ ἀναγραφαί. — Ἡ ἡγεμονία τοῦ *Hohen-solmen* καὶ τὸ χάριεν σιχούργημα.

Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς τίνες οἱ ἀναγκάσαντες τὸν Πολυεΐδη λόγοι, ὥστε μετὰ τὴν ὀλιγοήμερον διατριβὴν ἐν Νασσαυίᾳ (*Idstein*) νὰ τραπῇ πρὸς νότον πρὶν ἢ ἐπισκέψῃται τὰς λοιπὰς αὐτῆς πόλεις, ὡς καὶ τὰς τῆς Ἑσσης. Ἐλάβεν ἄρα γε παρὰ τῶν αὐτόσε φίλων τοιαύτας ὁδηγίας, ἢ ἔπρεπε πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τὴν τακτικὴν περιοδείαν νὰ προσυνηνεθη μετὰ πάντων τῶν φίλων αὐτοῦ, ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον; Οὕτω ἐνῶ εἶδομεν αὐτὸν τὴν 17 Ἀπριλίου ἐν *Idstein* μετὰ μίαν ἑβδομάδα εὐρίσκομεν αὐτὸν (τὴν 24 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς) εἰς τὴν Νεάπολιν (*Neostadt ad Tiliam magnam vel ad fluvium Kocheri*) (2). Βεβαίως οὔτε ἐν συνεχείᾳ τῆς πορείας ἐγένετο ἢ ἐπίσκε-

1) ἀρ. 10. Ἐν ἄλλῃ πόλει τῆς ἡγεμονίας ταύτης τῇ *Gedern* ἔχομεν τρεῖς ἀναγραφὰς σπουδαίας διὰ τὰ γνωμικά: *bonis quod bene fit, haud perit* (= ὅ,τι καλὸν τοῖς ἀγαθοῖς γίνεταί οὐκ ἀπόλλυται), *per angusta ad Augusta*, παροιμιώδης φράσις ταυτόσημος τῷ: στενὴ καὶ τεθλιμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν κτλ. (ἀρ. 119 καὶ 121).

2) Οἱ προσδιορισμοὶ οὗτοι σκοπὸν ἔχουσι νὰ χωρίσωσι τὴν πόλιν τῶν ἄλλων 24 ὁμωνύμων ἐν Γερμανίᾳ, ἀλλ' εἰς μάτην, ὁ δυστυχὴς ἐρευνητὴς οὐδέτερον τῶν διακρικῶν τούτων εὐρήσει ἐν τοῖς νεοτυπώτοις χάρταις!

πισ αἴτη, οὔτε δὲ καὶ ἄνευ ἀποχωρῶντος λόγου ἀνέκρουσεν ὁ Πολυείδης πρῶ-
μναν, ἡμερῶν ὁδὸν παλινδρομήσας, ὅθεν σχεδὸν εἶχεν εἰσέλθει εἰς Γερμανίαν.
Ἴσως ἤθελε νὰ συναντήσῃ πρόσωπόν τι σπουδαῖον καὶ ἔχουμεν εἰς ἀπόδει-
ξιν τὴν ἐνταῦθα ἀναγραφὴν τοιούτου, τῆς ἡγεμονίδος:

Augusta Sophia filia serenissimi Ducis Wurtembergici Friderici Augusti in Neuenstadt ad Tiliam ...(¹).

Τοῦτ' ἐπιβεβαιοῦται καὶ ὁ praefectus Würtembergici Neostadi κτλ.
(ὡς ἄνω) προσφωνήσας τὸν ἀπόδημον ἱερομόναχον λίαν φιλοφρόνως(²) κα-
θὼς καὶ ὁ pastor et Ecclesiasticus Superintendens Hochstetter ἐκ τῆς
ἀθλίας μεταφράσεως καὶ οὗτος προλογιζόμενος:

*Εἰς οὐδὲ κανένα πράγμα δίδομεν κανένα πρόσκομμα διὰ νὰ μὴν ψε-
χθῇ ἡ διακονία· ἀλλὰ εἰς κάθε πράγμα συστήνομεν τοῦ λόγου μας ὡσὺν
ὕπηρετας τοῦ Θεοῦ*(³).

Μετὰ τὸν ἐπισκοπεύοντα ὑπογράφεται ὁ Ἰω. Χριστοφ. Schutz Diaconus
παρενείρων τὸ κατἄλληλον Εὐαγγ. δητόν(⁴). Ἐντεῦθεν ὅτι τῷ τότε καιρῷ
ἡ Νεάπολις αὕτη ἀπέτελει σπουδαῖον τμήμα τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῆς
Βυρτεμβέργης. Αὕτη οὐκ ἦν τελείως ἄγνωστος τῷ Πολυείδῃ. — Ἐν Βυρτεμ-
βέργῃ πρὸ αἰῶνος περίπου ἐξεπαιδεύετο ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ὡς ὑπότροφος
τοῦ ἡγεμόνος τῆς Σαξωνίας ὁ Ἄρτηνός Ζαχαρίας Γεργανός, ὡς ὁ ἴδιος εὐ-
γνωμόνως ἀνομολογεῖ εἰς τὸν Πρόλογον τῆς Κατηχήσεως τῆς τούτῳ ἀνατε-
θειμένης (βλ. Δημητρακοπούλου, Δοκίμιον περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμ-
μάτων Μητροφάνους τοῦ Κριτοπούλου πατρ. Ἀλεξανδρείας (Λειψία 1870
σ. 15). Οἱ Βυρτεμβέργιοι συντεταγμένοι εἰς ἰδιαίτερον σῶμα εἶχον συμπο-
λημήσει ἐν Ἑλλάδι. — Ἐγνωρίζεν ἴσως καὶ ἀπὸ τῆς ἐξαιρέτου ὑποδοχῆς τοῦ
ὀνομαστοῦ ἐκλέκτορος Ἰωάννου Φριδερίκου πρὸς τὸν Κριτόπουλον(⁵). Ἐπρεπε
τὴν ἐνδοξὸν ταύτην καὶ κραταιὰν ἡγεμονίαν, ἣτις ἦτο τὸ μεγαλύτερον τῆς
Διαμαρτυρήσεως ἔρεισμα νὰ προτιμήσῃ· ἀλλὰ φαίνεται ἦτο ἀνάγκη νὰ φέρῃ
μεθ' ἑαυτοῦ συστατικὰ γράμματα. (ἐντεῦθεν ἡ λοξοδρομία). Ὅπως ἡ νέα
θρησκευτικὴ ἔρις ἐνταῦθα ἐξεκολάφθη καὶ εἰς ἅπασαν διεδόθη τὴν Γερμα-
νίαν, οὕτω καὶ πᾶσα ὑψηλὴ καὶ εὐγενὴς ἰδέα ἐνταῦθα ἐλάμβανε σάρκα καὶ
ὄστέα. Ὁ δοῦξ τῆς Βυρτεμβέργης εἶχεν ἤδη ἀνακαταλάβει μέγα μέρος τῆς

1) Ἄρ. 141.

2) Ἄρ. 114.

3) Ἄρ. 113.

4) ἄρ. 115 ἀμφότεροι προτάσσοσι τοῦ ὀνόματος M., ὅπερ συμπληροῦται εἰς Magister, καὶ ἐπειδὴ εἰς πολλοὺς κληρικοὺς συναντῶμεν τοῦτο, ἐξάγεται ὅτι οἱ ἐν ταῖς πό-
λεσι κληρικοὶ τότε ἦσαν καὶ καθηγηταί. Ὁ Schutz ἀνήκει εἰς ἀρχαίαν ἐπίσημον τῆς
Βυρτεμβέργης οἰκογένειαν, εἴαν δὲν ἀπατῶμαι (πρβλ. Γενιέρον, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 70).

5) Γενιέρος ἐνθ. ἄνωτ. σ. 70 ἐ.

ἀρχαίας κληρονομίας καὶ δόξης καὶ ἔθεωρεῖτο ὁ πρῶτος τῶν μεγιστάνων τῆς Σουεβίας. Ἐντεῦθεν ἀπέρρεον διάφοροι ἀναφερόμενοι ἐνταῦθα κλάδοι ἴητοι *Hohenlohe* ἐν Bartenstein καὶ Pfedelbach (οὗ παρέχει ἡμῖν ὁ Πολυείδης ἀκριβῆ τῶν κομήτων γενεαλογίαν¹⁾. *Hohenlohe-Langenburg-Ocringen* (πρῶτον *Hohenlohe-Ingelfigen*) καὶ ἀπλῶς *Hohenlohe-Langenburg*, ἐν Βυρτεμβέργῃ, Σαξωνίᾳ-Κουβούργῳ καὶ ἐν Σιλεσίᾳ. Ἐν Βυρτεμβέργῃ ἐπίσης ἀνήκε καὶ ὁ κλάδος *Hohenlohe-Langenburg-Kircheberg* ὡς καὶ ὁ *Hohenlohe-Baldemburg-Sillingsfürst* ²⁾, περὶ ὃν πάντων παρέχει ἡμῖν εἰδήσεις. Πρὸς τούτοις ἀναφέρει καὶ κόμητας καὶ κομητίσσας τοῦ Erbach, Wolfstein, Auersburg (Arupinum) καὶ Weickersheim ³⁾. Κατὰ τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ (1731) βλέπομεν τὸν Πολυεῖδη ἐν Ingelfing (ad Caesarum), εἰς τὰ μεθόρια σχεδὸν τῆς Ἑσσης. Ποῦ διήλθεν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου καὶ ἕξης, ἀδηλον. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα (μετὰ τὴν πρώτην) ἡ δευτέρα ἀναγραφὴ ἐγένετο τῇ 27 Ὀκτωβρίου ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ (ιεροκήρυκος) Ἰω. Χριστοφ. Proehl, ὅστις *cum calidissimo omnīs vere in Christo felicitatis voto* ἐπικυροῖ τὸ « ἡ φιλαδελφία μενέτω ». Τὰ μεγάλα ταῦτα διαστήματα κατὰ δύο ἐκδοχὰς ἐξηγοῦνται, ἢ ὅτι διήρχετο ἐν τῷ μεταξύ ἄλλα μέρη μὴ ἐγγραμμένα ἐν τῇ βίβλῳ, ἢ ὅτι κατηνάλισκε τὸν χρόνον εἰς συνεννοήσεις ἢ καὶ μελέτας, ἔνθα συνήντα φιλόξενον στέγην, ὅπως ἐνταῦθα παρὰ τῷ Φίλιππῳ Ἰακ. Breyer, ὅστις ἦν τὰ μέγιστα περιβεβλημένος ἀξιώματα παρὰ τῷ Χριστιανῷ Κρόιτωνα (;) κόμητι τοῦ *Hohenlohe* καὶ *Gleichen* ⁴⁾. Οὗτος ἐποίησεν μίαν τῶν λαμπροτέρων πρὸς τὸν Πολυεῖδη ἀναγραφῶν, μετὰ τοῦς, οὗς ἀνεφέρομεν, ἐκλεκτοὺς στίχους, διασαφηνίσας ὡς οὐδεὶς ἄλλος τὸν σκοπὸν τῆς περιουσίας αὐτοῦ· πληροφοροεῖ ἡμᾶς περὶ τῶν συστατικῶν αὐτοῦ γραμμάτων καὶ τελευτῆ *inter calida aequae ac candida vota pro totius Ecclesiae salute* ⁵⁾. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι κατὰ κανόνα *ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν καὶ ἐπισήμων ἀναγραφῶν* μαρθάνομεν τοιαύτας λεπτομερείας. Δὲν ἦτο δυνατὸν ὁ Πολυείδης νὰ μὴ ἴδῃ καὶ τὴν Heilbronn πλησίον τῆς Ingelfing κειμένην ⁶⁾ καὶ ἄλλας τινὰς πόλεις ⁷⁾. Ἐντύπωσιν ἀληθῶς θὰ προξενήσῃ μεταξὺ τῶν ἐν-

1) ἀρ. 142.

2) Ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης ἦν ὁ πρίγκηψ Ἀλέξανδρος-Λεοπόλδος-Φραγκίσκος, ἐπίσκοπος ἐν Grosswardein τῆς Οὐγγαρίας, οὗτος ἐγένετο γνωστὸς ὡς θεραπεύων ἀσθενεῖς διὰ μόνης τῆς προσευχῆς (ἣν ἐποίει καὶ ὁ ἀσθενὴς ταυτοχρόνως) ἐξ ἀποστάσεως· Ἀλλὰ τὸ Βατικανὸν οὐδέποτε ἀνεγνώρισε τὰ τοιαῦτα αὐτοῦ θαύματα.

3) ἀρ. 142 καὶ ἀρ. 175 comes de *Hohenlohe-Weickersheim*.

4) Καὶ ἕτερος κλάδος τῆς Βυρτεμβέργης βλ. καὶ ἀρ. 47.

5) ἀρ. 51.

6) ἀρ. 85.

7) ἀρ. 179, ὡς ἐπὶ πρῶτ. τὴν Goppingen, ἣτις ἦν πρωτεύουσα τοῦ Δουναβικοῦ νο-

ταῦθα ἐπισημῶν γραφῶν ἢ ἐξῆς ἐν ἀρχῇ ἐπὶ τῆς ἑσῶτ. ὄψεως τοῦ ἐξωφύλλου διὰ μολυβδίδος γεγραμμένη: *A Son Altesse, Madame la Princesse Hereditaire Donauviere (?) de Wurtemberg Reè marggrave de Braderbourg*. Οἱ διάφοροι οὔτοι τίτλοι δὲν ὁμοιάζουσι πῶς πρὸς ἐκείνους τοῦ *Carone* (1); Ἄλλ' ἔλθωμεν εἰς τὴν *Ludwigburg* τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Νεκκάρου, ἣτις τότε ἀκριβῶς (1727-1733) εἶχεν ἐκλεγῆ ὡς ἔδρα τῆς ἡγεμονίας (οὐχὶ βεβαίως δι' ἄλλον λόγον, ὅσον διότι τυγχάνει ἢ ὀχυρωτέρα τῆς Βυρτεμβέργης πόλις)· τούτου ἕνεκα ἐγκατεστάθησαν ἐν αὐτῇ οὐ μόνον στρατιωτικὴ σχολὴ καὶ Λύκειον, ἀλλὰ καὶ ὄπλουργεῖον καὶ τηλεβολοστάσιον. Ὁ Ἰω. *Ulricus Weissmann* S[cholae] liter[ariae]. cultor δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γράψῃ ὠραιότερα λόγια, προτάσων τὸ γραφικόν: «Γρηγορεῖτε, στηκετε εν τη πίστει, ανδριζεσθε, κραταιοσθε, παντα νμων εν αγαπη γινεσθω», (ἄτονον μὲν ἀλλὰ πλήρες θείας δυνάμεως), εἰς τρεῖς στροφὰς χωρίζων αὐτά:

Hanc perpetuam vitae christianae praxim tibi... Abbas;

Me tuae benevolentiae ac amoris;

Te vero providentiae Dei clementissimae in omnibus viis et negotiationibus (2) suis, toto corde commendo (3).

Ὁ δὲ Ἰω. *Eberhardus Pregizer* I.V.L. συγκλητικὸς καὶ γραμματικὸς τοῦ αὐλικοῦ συμβουλίου βαθέως θλιβόμενος, ὅτι οἱ τέως στενάτατα συνδεδεμένοι ἀδελφοὶ (ad latus dilectissimi fratris adhuc uniti) διότανται ἤδη, παραιτάσσει ἐκ τοῦ Ἰλαρίου(4) καὶ τῆς Γραφῆς ζητά, καθ' ἃ οὐχὶ διὰ τῶν πολυσχιδῶν συζητήσεων, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν ἀνυσάντα ἐκ νεκρῶν ἀπλῆς πίστεως θὰ κληρονομήσωμεν τὴν αἰωνιότητα. Τοιαύτην δὲ ἀκριβῶς ἔνωσιν μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ὑποδεικνύει (*verum hunc nexum inter Ecclesiam Christianam tam Orientalem, quam Occidentalem*) καὶ υπογράφεται *adictissimus*(5). Τοιαύτην γνώμην ἐξήνεγκε καὶ ὁ ἐν Hallae Suenorum Ecclesiastes καὶ Decanus Νικόλαος Γουλιέλμος *Seyboldius*:

μοῦ τῆς Βυρτεμβέργης, ἐνθα ἔκτοτε ἐπλεόναζον οἱ διαμαρτυρόμενοι, καὶ ἐνθα, ὡς ἐλέχθη, σημειοῦται καὶ ὁ τῆς Revenues Ecclesiastique διευθυντῆς καὶ ὁ procurator (εἰσαγγελεὺς) Ἰω. *Sig. Hochstetter*.

1) Ἰταλὸς τυχοδιώκτης παρουσιαζόμενος ὡς διδάχος Κοιν. τοῦ Παύσιολόγου, καὶ διεκδικῶν διὰ τῶν δικαστηρίων τὴν παράδοσιν μεγάλου μέρους τῆς Ἑλλάδος!

2) negotiatio ἐνταῦθα *χορημίαις*.

3) ἀρ. 66 ὁ φιλόλογος Γερμανὸς ἀξίως τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπιτυχῶς ἐκαιτόμησεν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς κοινοτυπίας πολλῶν ἐκ τῶν ἄλλων.

4) βλ. ἄνωτ.

5) ἀρ. 46 πρβλ. καὶ 23, 78.

ὁ ἔχων τὸν Υἱὸν ἔχει τὴν ζωὴν (¹)

ῥητόν, ὕπερ ἀποκαλεῖ ἀληθῶς κειμήλιον τῆς Ἐκκλησίας (hoc uno Ecclesiae Catholicae vere κειμήλιω de facto . . .) (²). Ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ τὸ τοῦ praefectus ἔχων ἀξίωμα τῷ ὄνματι τούτῳ συντασσόμενος ἀνεπιφυλάκτως γράφει:

*Voto priori accedat,
votum subscripti.* (³)

(τῇ προτέρα εὐχῇ, προστεθείτω καὶ ἡ τοῦ ὑπογεγραμμένου).

Ἡ συντομία τῆς μόνης διφυοῦς ἐν Χάλλῃ (ἢ Ἄλλῃ ὡς ἔγραφον οἱ παλαιότεροι) δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὸ ἔθος τῶν πολιτῶν αὐτῆς, οὔτινες ἐπὶ 100 ὄλα ἔτη ἔκτιζον (1427 — 1525) τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου *Μιχαήλ*. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ταύτην αὐτοκρατορικὴν πόλιν, ἔνθα πρώτην φορὰν ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1224 ἐχαράχθησαν τὰ χάλκινα νομίσματα (Haller ἢ Heller), δὲν εὐρέθησαν οὔτε τὰ δύο δηνάγια τῆς χήρας τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως οἱ δίδυμοι σίγχοι τῶν αὐταδέλων, ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἴσως διότι οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν τόσῳ ἐνταῦθα γνωστοί, ὅσῳ εἰς τὴν Halla Saxonum, ἣτις ἦν ἐπὶ πλέον γνωστὴ ἐν Ἀνατολῇ διὰ τὰ ἐκεῖ ἐκτυπούμενα Ἑλληνικὰ συγγράμματα. Πρωτεύουσα τότε τῆς Βυρτεμβέργης ἦν ἡ Stuttgart ἐπὶ τοῦ Nesenbach ἐν εὐφορωτάτῃ κοιλάδι κειμένη, ἡ δοξασθεῖσα διὰ τοῦ *Schiller* (οὗ ὁ ἀνδρῖς κοσμεῖ τὴν πλατεῖαν), τοῦ *Egel* κ.ά. Διὰ τὸ ὄχυρόν τῆς θέσεως εἶχεν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀποβῆ ἡ ἔδρα τῶν κομητῶν, εἶτα καὶ τῶν δονικῶν τῆς Βυρτεμβέργης, οὔτινες κατόικουν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀνάκτορον καὶ ὠραιότερον αὐτῆς κτίριον (τοῦ ΙΣ' αἰῶνος) (⁴). Ἡ πόλις εἶχεν ὀνομαστὸν Γυμνάσιον ἢ Ἀκαδημία τοῦ Καρόλου ἰδρύθη μετὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (⁵). Ὁ *Κρητόπουλος* εἶχε τύχει εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς παρὰ τοῦ ἡγεμόνος *Ἰωάννου Φριδερίκου*, οὗ ἔθαύμασε τὴν τε ἀρετὴν καὶ παιδείαν καὶ τὰς πρὸς τοὺς λογίους γενναιοδωρίας, δι' ἃς οἱ σύγχρονοι ἀπε-

1) Καθ. Ἐπιστ. *Ιω.* 5, 12.

2) ἀφ. 52.

3) ἀφ. 53.

4) Κατ' αὐτὰς ἀναγγέλλουσιν αἱ ἡμερίδες ὅτι τὸ ἔλαμπρόν τοῦτο τῆς τέχνης μνημεῖον ἀπετεφρώθη. Ἰδρύθη καὶ νέον ἀπὸ τοῦ 1746 — 1806. Τὸ ἀρχαιότερον τμήμα ἀνηγέρθη περὶ τὸ 1000 ὁμοῦ μετὰ τῆς πόλεως ἐπὶ Χριστοφόρου τοῦ δουκὸς τῆς Βυρτεμβέργης· τοῦτο ἐντελῶς κατεστράφη (κατὰ τὴν 21 Δεκ. 1931), ὅπερ περιελάμβανε τὰς μεγάλας αἰθούσας ὑποδοχῆς καὶ τὰς τῶν ἱπποτῶν, κοσμουμένας ὑπὸ σκευῶν ἐκ πορσελάνης (τὰ ἐκ τῶν ἐργοστασίων Σβεργῶν ἐδωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Μεγ. Ναπολέοντος).

5) Περὶ τῆς Ἀκαδημίας, τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν εὐρίσκει ὁ βουλόμενος τὰ καθέκαστα ἐν τῇ *Bibliothèque de la Société litt. de Stuttgart* (σειρὰ πολλῶν τόμων).

κάλουν αὐτὸν *Βυρτεμβεργικὸν Τίτον* καὶ ἔγραφεν ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολῇ: « Πολλοὶ εἰσιν οἱ εὖ πεπονηκότες με, ἀλλ' ἡ εὐμένεια πάντας ὑπερήλασεν· ὅταν γὰρ λογίσωμαι τὰ δῶρά σου τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ὄντως ἡγεμονικά, εὐρίσκω αὐτὰ εἰς διακοσίους θαλλαιρούς ποσούμενα· ἔῴ λέγειν τὴν πολυτελεστάτην τράπεζαν εἰς ὄλους δέκα μῆνας (1)· τὸ ὅτι μέλλεις τὰς ἄς ἐδώρῃσω μοι βίβλους ἕως Βενετίαν· δωρεὰν πέμψας τὸ μέχρις Ἀργεντίνης (2) ἄρμα, καὶ πρὸ τούτων τὸ χρυσοῦν ἐγκόλπιον καὶ τὴν μεγαλοπρεπεστάτην εἰκόνα σου . . ἄνθ' ὧν ἀπάντων χάριτας, ὡς δύναμαι, μεγίστας ὁμολογῶ τῇ σῇ γαληνότητι (3). Καὶ ὁ ὁμαίμων καὶ ὁμόφρων συνάδελφος τοῦ *Κριτοπούλου* συνήνητησεν ἐνταῦθα ὀπωσοῦν καλὰς διαθέσεις· τοῦτο μαρτυροῦσιν αἱ φιλάδελφοι γραφαὶ τοῦ τε ἀρχιδιακόνου (*archidiaconus*) τοῦ καθεδρικῶ ναοῦ τῆς πόλεως Ἰω· Γοδεφρίδου *Hoffmann* (4) καὶ τοῦ Φεοδινάνδου *Γουλιέλμου*, ὅστις οὐ μόνον *cultor* ἀλλὰ καὶ *historius* (5) ὑπογράφεται (6). Τὸ ἐπίσημον ὄμως ἐνταῦθα πρόσωπον, δι' οὗ ἐπεκοινώνησεν ὁ Πολυείδης τῇ αὐτῇ εἶναι ὁ Ἀββᾶς *Bebenhausanus*, ὅστις πρὸς τῷ τοῦ συμβούλου τοῦ δονκὸς τῆς Βυρτεμβέργης φέρει καὶ τὰ ἕξης ἀξιώματα *superintendens generalis* καὶ *statuum provincialium assessor* καὶ ἦν ἐπομένως ὁ ζητούμενος ἀνὴρ πρὸς τὸν προκείμενον σκοπὸν. Οἱ κληρικοὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐν Εὐρώπῃ οὐ μόνον ὑψηλὰς πολιτικὰς θέσεις κατεῖχον ἀλλὰ καὶ φεουδάρχαι ἦσαν καὶ βασιλεῖς οἱ ἐν Ἀργεντοράτῳ ἐπίσκοποι, καὶ ἐκλέκτορες οἱ ἀρχιεπίσκοποι Μαγεντίας, Τρεβῶν καὶ Κολωνίας· ὁ πρῶτος τούτων καὶ προήδρευε τῆς διαίτης τῶν ἐκλεκτόρων. Ἀνωτέρω συννητήσαμεν οὐκ ὀλίγους διαμαρτυρομένους *superintendens* ἢ *pastores* καὶ *ecclesiastes* αὐλικούς ἐνταῦθα καὶ τὸν ἡγούμενον τῆς *Bebenhaus* ἐπιπεφορισμένον τοιαῦτα αὐλικὰ καὶ διοικητικὰ καθήκοντα. Βεβαίως, ὅπως οἱ εἰρημένοι, ὀνόματι ἦσαν μόνον κληρικοὶ (ἐκ' ὅσον ἱεροσύνη κατὰ τὴν παρ' ἡμῶν ἐνοικίαν δὲν ὑφίσταται ἐν τῇ τῶν Διαμαρτυρομένων), οὕτω καὶ ὁ ἀββᾶς οὗτος

1) Εἰσιτιᾶτο οὗτος ἐν τῷ φροντιστηρίῳ (*Stipendium*) τῶν φοιτητῶν δαπάνη ἡγεμονική (**Ρενιέρος* σ. 79).

2) Τὸ νῦν *Stassburg*.

3) Παρὰ *Ρενιέρον* σ. 82.

4) Ἄρ. 54.

5) Ἄρ. 71. Εἰς ὠριαίαν ἀπὸ τῆς *Stuttgardt* ἀπόστασιν κεῖται ἡ *Rothenburg ad Nesselaram* πόλιν μετὰ 600 κατοίκων. Βεβαίως οὐδόλωσ ἐματαιοπόνθησεν ἑλθὼν ἐνταῦθα ὁ Πολυείδης. Τότε ἀσφαλῶς θὰ ἐσώζετο ὁ πύργος *Würt-berg*, ὃς ὑπῆρξεν ἡ ἑστία τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς χώρας. Ἡ πόλις αὕτη, ἣτις συνδέεται καὶ πρὸς τοὺς *Ρουθῆνους*, θὰ ἔσωζε τότε μέρος τῆς ἀρχαίας εὐκλείας, διότι ὁ γράφων *«cum civitate Rothenburgi* <Φίλιππος Φεοδινάνδος> εἶναι *archigrammaticus* (ἀρ. 69) ἐν *Stuttgardt* νομίξω ὑπῆρχε καὶ ὁ ἐγγραφόμενος ἀπλῶς: *De Saint Madalaine* τῆς (Ἰταλίας!) *professor linguarum* (ἀρ. 72).

φιλιῶ ὀνόματι ἡγούμενος, διότι ἡ περίφημος αὐτῆ τῆς Τυβίγγης, ὡραν ἀπέχουσα μονή (1), Ἴδρυμα τῶν Καρτουσιανῶν μοναχῶν, εἶχε μετατραπῆ πλεόν εἰς ἱερατικὴν σχολὴν, καὶ ἔπειτα εἰς κληρικὴν ἔπαυλιν τῶν βασιλέων τῆς Βυρτεμβέργης. Ἐνταῦθα παρευρέθησαν κατὰ τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1731 ὁ τε Πολυείδης καὶ ὁ συνέκδημος αὐτοῦ Δορόσταμος, οὓς καὶ προσαγορεύει ὁ Γερμανὸς συνάδελφος διὰ τοῦ ἐπιγραμματικοῦ:

Ὡδε το σταδιον εκει δ οι στεφανοι(2)

Μετὰ τὴν Βυρτεμβέργην κατευθυνόμενος ὁ Πολυείδης πρὸς βορρῶν ἔπρεπε νὰ περιέλθῃ τὴν Σαξωνίαν, ἔνθα ἡ Βυρτεμβέργη, οἱ Δελοφοὶ τοῦ Λουθηρανισμοῦ, ὄθεν ἐξῆλθεν ὁ σπινθὴρ τῆς Μεταρρυθμίσεως. Διὰ τὸν ἐπράξε, δὲν γνωρίζομεν. Οἱ Σάξωνες μάλιστα ἐν πολλαῖς μάχαις μετὰ τῶν Ἑνετῶν ἐν Πελοποννήσῳ εἶχον πολεμήσει γενναίως· καὶ δὴ ἡ κατάληψις τῶν Καλαμῶν ὀφείλεται εἰς τὸν στρατηγὸν Ἀννίβαν Δέγγενφελδ, ὅστις ἡγούμενος 3000 Σαξῶνων, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῶν Βρουνσβικίων, καὶ μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων ἠνάγκασε τὸν Χασᾶν πασᾶν, διοικητὴν τῆς Μάνης καὶ πασᾶν τῆς ὅλης Πελοποννήσου νὰ παραδώσῃ τὰς κλεῖς εἰς χεῖρας τοῦ Μοροζίνη (Σάθα, Τουρκ. - Ἑλλάς, σ. 338-340). Ἴσως ἠλείγετο νὰ βαδίσει περαιτέρω, καὶ ἐπεφυλάχθη κατόπιν νὰ ἐπανέλθῃ.

Ὅτε κατὰ τὸ 1741 ἐπανῆλθεν εἰς Γερμανίαν εὐρέθη εἰς Δρέσδην καὶ προσεκλήθη παρὰ τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν πανήγυριν Λειψίας ἐμπόρων, ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, καὶ συνέστησε τὸ πρῶτον ἐν Λειψίᾳ τῷ 1743 παρεκκλησίον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἰς ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐπωφελήθη ἐκ τῆς εὐκαιρίας ἤδη ταύτης νὰ ἴδῃ τὸ δουκάτον Saxe-Weimar Eisenach, ὅπερ συνωρεύετο πρὸς τὸ πριγκιπᾶτον τῶν Reus. Ἐν Eisenach, ἐφιλοξενήθη ἀσφαλῶς παρὰ τοῦ «πρωτοδιδασκάλου τοῦ Γυμνασίου Ἰω. Ἰακ. Σχάτζ ἤτοι Θεσαυροῦ» (ὡς ἐπεξηγεῖται ὁ ἴδιος). Ἡ πόλις ἔχει δύο τοὺς ἀρχαιοτέρους (1188) ναοὺς τῆς Γερμανίας: τὸν ἅγιον Νικόλαον καὶ τὸν ἅγιον Γεώργιον, εἶναι δὲ ἡ πατρὶς τοῦ Σεβαστιανοῦ Bach, ὅστις κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, καθ' ὃν ἀνεπτύχθη τὸ ἄσμα ἐν τῇ τῶν Διαμαρτυρομένων ἐκκλησίᾳ, συνέταξε τὰς θρησκευτικὰς ἐκείνας μελωδίας τὰς θαυμαζομένας διὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ εὐκα-

1) Ἡ Τυβίγγη ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἑκατονταετηρίδων ὑπήγετο εἰς τὸ δουκάτον τῆς Βυρτεμβέργης.

2) Ἄρ. 17.

3) Δημητρακ. ἐνθ' ἄνωτ. 82. Μία καὶ μόνη πόλις τῆς Σαξωνίας γέρεται ἐν τῷ Λειψίῳ, ἡ Lauban (πρβλ. 5, 112, 122). Ἐπιτῶ δὲ ὁ φιλομαθὴς νομικὸς καὶ ὄσα περὶ τοῦ δικαίου ἐν σχέσει πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον καὶ τὸν Εὐαγγελικὸν φιλοσοφεῖ ὁ Χριστ. Φριδ. Sattler advocatis Summi Dicasterii Wurtembergici (ἀρ. 59). Ἐνταῦθα ἀνῆκε καὶ ἕτερος δικαστῆς ὁ τὸ φιλοσοφικώτατον ἐνθύμιον γράψας (ἀρ. 75) H. Kerner.

τάνικτον (1). Βεβαίως ὁ ἡμέτερος κληρικός θὰ εἶχε τὴν περιεργίαν νὰ ἀντιληφθῆ ἕκ τοῦ συνέγγυς τὴν διαμόρφωσιν τῆς τοιαύτης καταφανοῦς ὑμνωδίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἄλλ' ἐνταῦθα εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπόστασιν ὑπῆρχε καὶ ὁ πύργος τῶν ἀρχαίων πριγκήπων, τὸ φρούριον Wartburg ὑψούμενον ἐπὶ κωνοειδοῦς ὄρους, ὅπου κατέφυγεν ὁ Λούθηρος καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν Γερμανικὴν τὴν ἁγίαν Γραφήν· λέγεται μάλιστα ὅτι ἐν Eisenach οὗτος διήκουσε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. Τὴν ἀκμὴν τῶν γραμμάτων ἐνταῦθα πιστοποιεῖ καὶ ἡ ὑπὸ Ἑλλήνων ἔκδοσις φιλοσοφικῶν καὶ θεολογικῶν συγγραμμάτων ὡς ἡ Defensio philosophiae Volfianae (1729). Αὕτη γέγραπται παρὰ τοῦ ἰατροφιλοσόφου Δαμιανοῦ Παρασκευᾶ, παιδείας ἔνεκεν διατρίβοντος ἐν Γερμανίᾳ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς φιλοσοφίας τοῦ Οὐολφίου, ἦν ὡς πρὸς τὰς περὶ Θεοῦ ἀποδείξεις παραβάλλει πρὸς τὴν τοῦ Ἰω. Δαμασκηνοῦ θεολογίαν (2). Πράγματι οὐδεὶς ἕτερος ἔγραψεν ἐν τῇ βίβλῳ ὠραιότερα Ἑλληνικὰ ὅσον ὁ ὄντως Θησαυρὸς Σχολάρχης ὅπως καὶ οὐδεὶς ἄλλος παρέστησεν ἀκραιφνεστέραν τὴν Λουθηρανὴν διδασκαλίαν περὶ πίστεως: «Ἐῖτις γάρ, λέγει, ἐν τῇ ἑαυτοῦ μόνον ἴσταιται δικαιοσύνη καὶ ἀπολυτρώσει ματαίως καὶ κενῶς κοπιᾷ· πᾶσα γὰρ ἡ οἴησις τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης φανεροῦται ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ὡς φησὶν Ἡσαΐας ὁ προφήτης· χάριτι γὰρ καὶ δωρεᾷ τοῦ πνεύματος θείᾳ ἕκαστος ἡμῶν τὴν σωτηρίαν πορίζεται» (3). Ἐκ τῆς Eisenach φαίνεται ὅτι κατηνύθη ὁ Θεόκλητος πρὸς τὸ δουκάτον τῆς Sax-Altenburg, κείμενον ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Saal καὶ Pflisse (4) καὶ διαιρούμενον ὑπὸ τῶν χωρῶν τῶν Reus εἰς δύο τμήματα δυτικὸν καὶ ἀνατολικόν. Σκοπὸς αὐτοῦ ἦν νὰ συνασπίσῃ τὰς μεθορίους ταύτας ἡγεμονίας πρὸς κοινὴν κατὰ τῶν Τούρκων σύμπραξιν. Ἐνταῦθα (βλ. ἀρ. 94), ὑπὸ πνεῦμα προτεσταντικῶν ὁ Ἰω. Laurentius aulicus ministerius... in comitatu altenbrico γράφει τὸ Ἰω. Καθ. Α' 2, 2-3· τί δὲ ἐστὶ τὸ tubicini(?) divino, τίς καλεῖται ἐνταῦθα «θεῖος σαλπικτής» ὁ Θεοῦ λόγος ὁ Χριστὸς ἢ ὁ Θεόκλητος; Ἐν τῇ 141 ἡγεμονικῇ ἀναγραφῇ σημειοῦνται τὰ ἡγεμονεύοντα μέλη τοῦ οἴκου Altenburg (illustrissimae Domus altenbricae. ἐν Schillingsfürst, Ingelfingen, Kirchberg, Weikerstein, Ohringen καὶ Langenburg). Ἐντεῦθεν πλέον μεταβαίνομεν διὰ τινος

1) Σύγχρονος τοῦ Bach ἦν καὶ ὁ Händel ἐν Χάλλῃ (Σαξ.), ὁστις συνέθεσε πολλοὺς τόμους ἑκκλ. συνθέσεων καὶ ποικίλων μελωδιῶν· ὡς πρὸς ταύτας θρησκ. ὕμνους μάλιστα οὐδεὶς δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς αὐτόν.

2) Ζαβίθ, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 252. Ὁ αὐτὸς ἐξέδωτο ἐν Οἰναρίᾳ (Weimar) Meditationes Academicæ de cognitione humana methodicæ conscriptæ, καὶ Tractatio methodica de libertate cogitandi (ἐνθα καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν δικαιωμάτων τῆς φύσεως, περὶ κόσμου καὶ ὑπάρξεως Θεοῦ κτλ.).

3) ἀρ. 104.

4) Κατεῖχε τὴν 13 θέσιν ἐν τῇ Βορ. Γερμ. Ὁμοσπονδίᾳ.

Πρωσσικῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν Β. Γερμανίαν. Καὶ δὴ ἐπεσκέψατο ἐξ ὅλης τῆς Πρωσσίας δύο μόνον ἐν Σαξωνίᾳ κειμένας πόλεις τὴν Halberstadt⁽¹⁾, ἧς ἡ ὠραία μητρόπολις εἶναι κτίσμα τοῦ ΙΓ' αἰῶνος (ὁ ἅγ. Στέφανος), ἡ δὲ Παναγία τοῦ ΙΑ', θαυμαζόμενα διὰ τὸν Γοτθ. ῥυθμόν. Ἡ θεμελίωσις τῆς πόλεως ἀνάγεται εἰς τὸν Μέγ. Κάρολον. Λουδοβίκος ὁ εὐσεβὴς συνέστησε τὴν ἐπισκοπὴν (814), εἰς ἣν ἡ πόλις ὀφείλει τὴν εὐημερίαν αὐτῆς, καὶ ἦτις τῷ 1641 μετεβλήθη εἰς ἡγεμονικὴν ἐπισκοπὴν. Μετὰ τὴν ἐν Βεστφαλίᾳ εἰρήνην ἀπεδόθη ἡ πόλις ὑπὸ τῶν Σουηδῶν εἰς τὸν ἐκλέκτορα τοῦ Βρανδεμβούργου. Καὶ αὐτὴν μὲν ὡς κληρικὸν φέουδον, τὴν δὲ Rosbach, τὴν κειμένην ἐν τῷ ὄρεινῳ δουκάτῳ (ducatum Montanum), ἦτις κατέστη μετ' οὐ πολὺ ἔνδοξος, ἔκρινεν ὁ Θεόκλητος ἀξίαν ἐπισκέψεως ἴσως διὰ τὸν Evangelicum pastorem G. G. Ottersagen⁽²⁾. Ἐντεῦθεν ἐτρόπη μακρὰν ὁ ἡμέτερος περιηγητὴς (πρὸς τὸ ΒΑ εἰς τὸ Posen) καὶ εἶδε τὸ Schwarzenau ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς Πολωνίας κείμενον. Ἦν πόλις τῆς κομητείας Wittgenstein καὶ ἀνῆκε τότε εἰς τὴν Πολωνίαν ἀνακτηθεῖσα τῷ 1716 ἀπὸ τῶν Σουηδῶν καὶ μόλις τῷ 1815 μετεβιβάσθη εἰς τὴν Πρωσίαν. Τίνας ὑποθέσεις εἶχεν ἐν Πολωνίᾳ ὁ Πολυείδης ἀνεπτύξαμεν ἐν τῷ περὶ Ῥουθίνων κεφαλαίῳ. Αἱ δύο ἐνταῦθα ἀναγραφαί⁽³⁾, ὧν ἡ πρώτη τοῦ γραμματέως τῆς κομητείας ἔχει ἐν ἀρχῇ τὸ φιλοσοφικὸν *mundus regitur opinionibus*, εἶναι μᾶλλον τυπικαί. Ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ τρίτη⁽⁴⁾ τοῦ Ἀνδρέου Φριδερίκου *Stieber*, θεωρήσαντος ἀναγκαῖον μετὰ τὴν ξενίαν νὰ ὑπεθυμίση τῷ ξένῳ ἱερομονάχῳ τὸ ἀποστολικόν: «ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι δι' οὐκ ἔσσι προσωπολήπτης ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἔστω»⁽⁵⁾. Τὸ κοσμοπολιτικὸν τοῦτο δητὸν (ἐν Λατ. μεταφράσει γεγραμμένον) ἡλίου φαεινότερον ἀποδεικνύει ὑπὸ τίνος πνεύματος ἦγοντο τότε οἱ διανοούμενοι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀπώτατα τῆς Εὐρώπης μέρη! Ὁ αὐλικὸς οὗτος ἦν σύμβουλος τοῦ κόμητος τοῦ Stolberg, καὶ ἐν ἀρ. 21 ἀναφέρεται *informator comitum Stolbergensium* (πρὸς δὲ consiliarius St. ἀρ. 119 καὶ director Cancellariae Stolbergen-

1) Ἀρ. 143. Ἐνταῦθά που κεῖται καὶ ἡ Wernigerode. ἐνθ' ὁ Scydiz (ἀρ. 80) παρέχει τὴν σπουδαίαν εἰδήσιν περὶ τοῦ ἰδιάζοντος σκοποῦ (βλ. ἀνωτ.).

2) Ἀρ. 82. Ἐν Rosbach ἐνίκησε Φριδερίκος ὁ Β' τὰ ὑπὸ τὸν πρίγκηπα *Hildburgausen* γερμ. στρατεύματα καὶ 20000 Γάλλους ὑπὸ τὸν Σοβίτζην τῆ 5 Νοεμβρ. 1757.

3) Ἀρ. 26, 29. Εἰς τὴν τελευταίαν προτάσσω τὸ: Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε. Ἐὰν ἀγάπην ἔχητε πρὸς ἀλλήλους, ὑπογράφεται ὁ Φριδ. *Kessler Bironlinus* (ἐκ Ἐπιγοντῆς πόλεως τοῦ Παλατινάτου τῆς Βαυαρίας).

4) Ἀρ. 136.

5) Πράξ. 10, 34-35.

sis ἀρ. 156) (1). Πρὶν ἢ πρὸς τὰς βορείους τραπῶμεν χώρας πρέπει νὰ σταματήσωμεν μικρὸν εἰς τὴν νῦν Ῥηνοπροσοσίαν λεγομένην, ἣτις παρῆσθε φιλόφρονα ξενίαν εἰς τὸν Πολυείδη. Ἐκεῖ εἰς τὴν συμβολὴν τοῦ Wied καὶ Ῥήνου ἔκειτο ἄλλοτε ἡ δμώνυμος τῷ ποτιμῶ πόλις (ἔνθα ἀκριβῶς νῦν ἡ Neuwied) ἢ Wedan, ἣτις μετὰ τῆς Roncal ἔδωκε τὸν τίτλον εἰς τὸν ἡγεμόνα *Wedano—Roncaliensis* (2). Τὰς διατριβάς ἐποιήσατο ὁ Πολυείδης εἰς Roncal καὶ δὴ τὴν Dierdorf, ἣτις ἦν, ὡς φαίνεται, καὶ πρωτεύουσα τότε. Εἰς τὴν τελευταίαν ἐδεξιῶθη αὐτὸν ὁ superintendent, inspector et pastor τῆς κομητείας (3) «*A. J. Weidenbach*, ὅστις βαθύτατα συγκινηθεὶς διὰ τὰ βυσανιστήρια τῶν Χριστιανῶν γράφει:

Νυνι δε μενει πιστις, ελπις, αγαπη, τα τρια ταυτα, μειζων δε τουτων η αγαπη (4).

Συμπαθέστατα ἐκφράζεται καὶ ὁ μυστικοσύμβουλος (*consil[iarius] intimus et proles regiminis Wedani Gl. Nyel*) (5). Ὁ *quacstor Schmelzer* ἀνεπιφυλάκτως γράφει:

Τῶν φίλων τὰ πάντα κοινά (6).

Ὁ δὲ καγκελλάριος *G. A. Biermann*: *ardua quae pulchra* (τὰ καλὰ κόπῳ κτῶνται). Καὶ ὁ *I. A. Lohremann praefectus aulae Wedano-Roncalensis* εἰς τρεῖς λέξεις ἀπετύπωσε τὴν τῆς αὐτῆς εὐσέβειαν, τάξας ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν ὡς πολικὸν ἀστέρα (7). Ἐν τέλει τοῦ περὶ ἡγεμονιῶν λόγου δεόν νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὴν τῆς Solmem ἢ Hohensolmen (8), ἣς εὐρίσκομεν τὸν ἡγεμόνα ἀναγεγραμμένον μετὰ τοῦ διαδόχου.

Fridericus Wilhelmus Solmensis natus 22 Jan. 1695.

Comes haereditarius Ferdinandus Wilhelmus Ernaestus (9).

Εἰς ἄλλην θέσιν τῆς βίβλου φαίνεται ὁ γραμματεὺς (*secretarius Regiminis Hohensolmensis*) Ἰω. Κορράδος *Hennemannus* (10) εἰς τὴν ἀγνο-

1) Φαίνεται ὅτι τὸ Schwarzenau ἦν ἑπαυλις ἡγεμονική, παρ' αὐτὴν ἔκειτο ἡ Gnesne, ἔδρα τοῦ ἀρχιεπισκόπου, ὅφ' ὄν ὑπήγετο ὁ ἐπίσκοπος Posen. Δὲν δρίζεται ὁμοῦς τίς ἐκ τῶν τριῶν δμωνύμων πόλεων εἶναι ἡ ἐνταῦθα ἀναφερομένη (καὶ ἔξ ἧς ἐπονομάζεται ὁ κόμης), ἀσφαλῶς ὁμοῦς πρέπει νὰ εἶναι ἡ Stolberg am Harz, πλησίον τοῦ Mersenburg.

2) Ἐκ τῶν τελευταίων γόνων τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου οἴκου ἦν ὁ ἀτυχήσας ἐσχάτως βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας (ἧς τὴν ἀνεξαρτησίαν ἐνεκαίνισεν) ὁ Γουλιέλμος *Wied*.

3) Ὅποια σύγχυσις εἰς τοὺς ἱερατικοὺς τούτους τίτλους τῆς προτεστάντ. ἐκκλησίας!

4) ἀρ. 79.

5) ἀρ. 86.

6) ἀρ. 100.

7) ἀρ. 101, Ἄρ. 102. Πλησίον ἦν καὶ ἡ Westerburg βλ. ἀρ. 173-174.

8) Ταύτης τὴν θέσιν δὲν ἠδυνήθην νὰ προσδιορίσω καὶ ὁ εὐμενῆς ἀναγνώστης παρῆξει μοι συγγνώμην μακρὰν τῶν πνευματικῶν κέντρων γράφοντι.

9) Ἐπονται αἱ κομήτισσαι (ἀρ. 133).

10) ἀρ. 14.

ουμένην ταύτην πολιτείαν ἔχομεν μίαν τῶν σημαντικωτέρων ἀφιερώσεων. Ὁ Ἰω. Βενιαμίν *Alberti* σύμβουλος αὐτῆς διὰ χειριστάτου στιχουργήματος χαιρετίζει λίαν κολακευτικῶς τὸν κύριον ἀρχιμανδριτῆν (*domino archimandritae*) καὶ εἶχεται ὁδε:

*Vinctus es, haud vinctus es per voti
vincula; vinctus
non est, sed liber, cui sua
vincula placent.
Apprecor, ut solvas Turcarum
vincula dura
Christicolae gentis, tunc mihi
liber eris* (1).

Ταῦτα μεθερμηνευτέα που οὕτωςί:

«Δέσμος εἶ, ἀλλ' οὐ δέσμος εἶ· τὰ γὰρ δεσμά ἐστὶ θυσία (ὑπὲρ τῆς θρησκείας) (2)· Δέσμος οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἐλεύθερος, ᾧ τινι τὰ ἑαυτοῦ δεσμά ἀρέσκουσιν. Εὐχομαι, ἵνα λύσης τὰ σκληρὰ δεσμά τοῦ Χριστεπωνύμου γένους.

Τότε ἔση μοι ἐλεύθερος.»

δ') Διατὶ ὁ Πολυείδης δὲν περιῆλθε τὴν Σαξωνίαν καὶ Πρωσσίαν;—Λου-
νεβοῦργον καὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἐνὸς συγκλητικοῦ καὶ συναγωνιστοῦ τοῦ
Θεοκλήτου—Ἡ ὠραία Κέλλη καὶ ὁ Εἰδυλλιακὸς Σχολάρχης
Gehlius—Ἡ Βρουνσβίχη καὶ ὁ Σχολάρχης *Stisser*—Τίς
ὁ σκοπὸς τῆς μεταβάσεως εἰς Σιεττῖνον;—Ἡ Ἄτλας τῆς
Ἐκκλησίας καὶ πολιτείας ἐπίσκοπος—Ἡ τιμη-
τικὴ τῆς Συγκλήτου.

Οὕτω διῆλθεν ὁ Πολυείδης πᾶσαν τὴν Νότιον καὶ κεντρικὴν Γερμανίαν, ἤψατο μικρὸν τῆς Σαξωνίας, καὶ μόλις προσεγγίσας εἰς τὰς Πρωσικὰς ἐπαρχίας ἐτράπη πρὸς τὰ βορειότατα τῆς χώρας. Καὶ περὶ μὲν τῆς Σαξωνίας εἶπομεν. Ἐπρεπεν ὅμως νὰ ὑπῆρχε σοβαρὸς λόγος, νὰ μὴ περιηγηθῆ τὴν Πρωσσίαν, τὴν σπουδαιωτέραν ἤδη ἐπικράτειαν τῆς Γερμανίας. Τὸ Βερολίνον, ὅπερ ἐλάμπρυνεν ἀπὸ ὀλίγων ἤδη ἐτῶν ἡ αἴγλη τῆς βασιλείας, ὑπὸ τὰς στιβαρὰς χεῖρας τοῦ Φριδερίκου συνεκέντρον σχεδὸν πᾶσαν τὴν πολιτικὴν ἐπιρροὴν τῆς χώρας, καὶ ἤρχισεν ἔκτοτε νὰ θεωρῆται ἡ πρωτεύουσα τῆς Γερμανίας καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ Μεγ. Φριδερίκου. Φαίνεται, ὅτι τὰ γεγονότα τὰ

1) Ἄρ. 13.

2) Διότι ἠδύναντο οἱ Χριστιανοὶ ἐν Τουρκίᾳ ἀρνούμενοι τὴν πίστιν νὰ λαμβάνωσι τὴν τε ἐλευθερίαν καὶ μεγάλα ἀξιώματα.

ἐκτεθέντα εἰς τὰ δύο προηγουμένα κεφάλαια (1) ὡς καὶ ἡ συντηρητικὴ πολιτικὴ τοῦ νεοχειροτονήτου βασιλέως, ἣτις ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐξεδηλώθη εἰς πλήρη ὑπὲρ τῆς Τουρκίας οὐδετερότητα καὶ δὴ ἡ ταυτόχρονος ἐκεῖ περιουσία τοῦ *Λοροστάμου*, ταῦτα ἔπεισαν τὸν ἡμέτερον περιηγητὴν νὰ ἐκκλίνῃ πρὸς Βορρᾶν καὶ ἐν εὐθέτω χρόνῳ νὰ ἀναβάλῃ τὴν περιήγησιν τῆς Πρωσσίας (*). Τὰ βόρεια τῆς Γερμανίας μέρη, ὡς γειτνιάζοντα τῇ θαλάσσῃ, ἦσαν λίαν γνώριμα τοῖς Ἑλλησιν ἐμπορευομένοις, διὰ τοῦτο ἐν ταῖς πόλεσιν, ὡς ἐρεξῆς θὰ ἴδωμεν, ὑπῆρχον ἀκμαῖοι ἐμπορικοὶ Ἑλληνικοὶ οἴκοι, ἐπομένως καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αἰσθήματα τῶν ἐγχωρίων ἦσαν μᾶλλον ἀνεπτυγμένα. Ἰδιαιτέρως δὲ συνδέετο ὁ *Πολυείδης* μετὰ τῶν Λουνεβουργίων ἀπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι δράσεως (**). Τὸ Λουνεβοῦργον ἔχει ἀρχαίαν ἱστορίαν. Κατάγεται ἡ δυναστεία αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ *Welf* (ἢ *Guelf*), ὅστις μετὰ τοῦ *Gibelin* ἀντεποιήθησαν τοῦ στέμματος μετὰ τὸν θάνατον *Λοθαρίου τοῦ Β'* διὰ τῆς ἐν *Wensberg* μάχης (1140). Ἐκτοτε ὁ οἶκος οὗτος ὑπερεμάχει τῶν δημοκρ. ἀρχῶν (*). Τοιοῦτον πολίτευμα διετήρει καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πολυείδους τὸ Λουνεβοῦργον κείμενον ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς κάτω Σαξωνίας. Τοῦ εἰρημένου *Κελλίου* ὁ νεώτατος υἱὸς *Ἐρνέστος Αὐγουστος* τυχὼν αὐτοκρατορικῆς εὐνοίας ἔλαβε τῷ 1692 τὸ ἐκλεκτορικὸν ἀξίωμα, ἡ δὲ σύζυγος αὐτοῦ *Σοφία* ἀνεδείχθη ἐπίδοξος κληρονόμος τοῦ Ἀγγλικοῦ θρόνου (**). Τότε καὶ τὸ Λουνεβοῦργον ἠνώθη τῷ Ἀννοβέρῳ ψιλῶ μόνον ὀνόματι· διότι ὡς βλέπομεν ἐν τῷ *Λευκώματι* εἶχεν αὐτονομίαν καὶ ἰδίαν βουλήν, ἔχον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν καὶ τὴν *Κέλλην* (*Celle*), ἣτις ἔκειτο νοτιώτερον (**). Εἰς ταύτην κατὰ

1) Κεφ. 17 καὶ 18.

2) Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι ἐν Βερολίῳ ἐπεκράτουν ἀρχαὶ μᾶλλον ἀνεξιθρησκοί. Ὁθεν ζητηγορεῖτο διὰ τὴν τοιαύτην ἀνοχὴν ὑπὸ τῶν Διαμαρτυρομένων *Φριδερίκος Γουλιέλμος ὁ Α'*. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Φριδερίκος ὁ Μέγας* ἰδὼν ὅτι ἐπληθύνθησαν οἱ καθολικοὶ ἀνερχόμενοι ὑπὲρ τὰς 10 χιλιάδας τῷ 1746 ἐξεχώρησεν αὐτοῖς προνομία καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνεγείρειν ἰδίους ναοὺς καὶ τελεῖν ἀπολύτως τὰ τοῦ δόγματος. Ἡ πλήρης αὐτοῖς ἐλευθερία ἀνεγνωρίσθη τῷ 1766, ὅτε ὁ βασιλεὺς ἐξέδωκε τὸ Ἑδικιον ὑπὲρ αὐτῶν (βλ. μετάφρασιν παρ' *Ἐγγ. τῆ Βουλγάροι*. Περὶ τῶν διχονοιῶν τῶν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Πολωνίας. Δοκίμιον ἱστορικὸν καὶ κριτικὸν (ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) σ. 119—122). Εἰς τοσοῦτον δὲ ἡλευθερίαζεν ὁ βασιλεὺς οὗτος εἰς τὰ τῆς θρησκείας, ὥστε παρέσχεν ἄσυλον ἐν τῷ κράτει καὶ εἰς τοὺς ἐκ καθολικῶν χωρῶν ἐκδιωκομένους Ἰησοῦτας!

3) βλ. κεφ. 4.

4) Ἐνῶ οἱ *Gibelin* ἐν Ἰταλίᾳ ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς ἀριστοκρατίας (βλ. *Ferrari*. Histoire des révolutions d'Italie ou Guelfes et Gibelins. Paris 1857-8 tom. A.). Ἐκ τῆς γραμμῆς τοῦ Λουνεμβούργου καὶ οἱ τελευταῖοι ἀρχόντες οἴκοι, τοῦ *Δανουβίου Danemberg*, ὅστις τῷ 1631 ἔλαχε τοῦ δουκάτου *Wellembuttel* (*Brunsbic*) καὶ τοῦ *Γεωργίου Κελλίου* λαβόντος τὸ Ἀννοβέργον, ἐνθα μετέφερε τὴν ἔδραν τῷ 1636.

5) Αὕτη ἦν ἐγγόνη *Ἰακώβου τοῦ Α'* βασιλέως τῆς Ἀγγλίας.

6) Ἐπειτα τῷ 1814 ἠνώθη ὁριστικῶς.

πρῶτον ἐσταμάτησεν ὁ Θεόκλητος καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν ὁ ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου καταγόμενος Ἀδωνοστίνος Γαβριήλ *Gehlius*, Σχολάχης(1), προσφωνήσας δι' ὠραίου στίχου τοῦ Θεοκρίτου.

Αὐτὸς δ' εὐαγέοιμι καὶ εὐαγέεσσιν ἄδοιμι(2).

Ἡ ἀναγραφή αὕτη ἐγένετο περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου. Ἐτεραι δύο φέρουσαι χρονολογίαν 2 καὶ 17 Μαΐου (ἔχουσι: *Cellis Luneburgi*) ἐγράφησαν ἢ μὲν ὑπὸ τοῦ *C. Bilderberus* συμβούλου καὶ συνδίκου, ἢ δὲ ὑπὸ τοῦ Ὄθωνος Ἐρρίκου *Schraderus* πάστορος· καὶ ὁ μὲν προτάσσει χωρίον τι ἐκ τοῦ *Δακτανίου*(3), ὅπερ μαρτυρεῖ τὴν μεγάλην αὐτοῦ εὐσέβειαν, ὁ δὲ παραδίδωσιν ὡς σύμβολον τῷ Πολυεῖδει τὸ ἔξης:

Hoh novimus sanc, quod amans Deum etiam fratrem diligit.

καὶ ἀποφαίνεται ἀξιοματικῶς: *Hoc novimus sanc* (τοῦτο ὄντως οἶδαμεν) καὶ πρὸς τὸν ξένον: *Accipe has, vir summe venerabis, in benevolae memoriae tessaram*(4).

Ἡ Κέλλη εἶναι ἐκ τῶν ὠραιότερων τῆς Γερμανίας πόλεων παρὰ τὸν ποταμὸν Ἄλλερρον κειμένη, ὅθεν καὶ ὁ θρόνος τῶν Δουκῶν ἐνταῦθα. Ἄλλ' ὡς ἐλέχθη ἀπώλεσε τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς καὶ ὑπῆρχθη ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν κυριαρχίαν. Τοῦτο ὑπεδέλωσεν ἐνταῦθα, λίαν φιλάδελφρον προτάξας γραφικὴν ῥῆσιν(5), καὶ ὁ Ἐρνέστος Χριστοφ. *Meldberg* Regis Magnae Britanniae Summi quod *Cellis* est, *Tribunalis secretar*(6).

Κατὰ τὴν 5 Μαΐου ἀφίκετο ὁ Θεόκλητος εἰς Λουνεβοῦργον, πόλιν ἀρχαίαν τῷ 1190 ὑπὸ Ἐρρ. Λέοντος κτισθεῖσαν πέριξ τοῦ πύργου, ὅστις εἶχεν ἀνεγερθῆ πρὸ 124 ἐτῶν. Ἡ πρώτη ἀναγραφή ἐνταῦθα εἰς Ἑλληνικὴν καθ' ὀλοκληρίαν γλῶσσαν ἐγένετο ἀσφαλῶς ὑπὸ ἀρχαίου φίλου καὶ συμπολεμιστοῦ τοῦ Θεοκλήτου, ὡς ἔξης:

1) Μετὰ ταῦτα τὸ γυμνάσιον ἀνυψώθη εἰς καθαρῶς Λουθηρο-καλβινικὸν Πανεπιστήμιον.

2) «Εἰδύλλ. κξ' (γρ. κς' κατὰ δὲ τὴν ἐκδοσιν τοῦ *Ahrens* XXI). Ἀποκαλυπτόμεθα πρὸ τῆς ἑλληνομαθείας τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, εἰς τὰ ἀπώτατα τῆς Γευτονικῆς χώρας βιούντων! (ἀρ. 158).

3) Ἀρ. 139.

4) Ἀρ. 140. Ἐκ τοῦ Ἰωάννου Α' Καθ. 4, 2: Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ.

5) Αὕτη ἐν τῷ Ἑλλ. προτοτύπῳ ἔχει ὡδε: Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος τὴν φρυγὴν ἐπέτρε ἡμῶν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἐπέτρε τῶν ἀδελφῶν τὰς φρυγὰς τιθέναι. (Α' Ἰω. 3, 16).

6) Ἀρ. 22. Ὁ υἱὸς τῆς εἰρημένης Σοφίας Γεώργιος γενόμενος βασιλεὺς τῆς Μεγ. Βρετανίας ὡς Γεώργιος Α' προσήρτησεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ ἐκλεκτοράτου τῆς Ἀννοβερίας.

Ἄνδρὶ εὐσεβεσιότατῳ καὶ σοφωτάτῳ κυρίῳ

Θεοκλήτῳ Πολυειδεῖ

Ἀρχιμανδρίτῃ ἀπὸ τοῦ Ὁρους ἁγίου ἐν Μακεδονίᾳ (sic)
τῷ κυρίῳ καὶ εἰαίρῳ μου τιμωτάτῳ τε καὶ πολυφιλήτῳ μνημοσύνης
καὶ φιλίας ἔνεκεν γέγραφα.

Franciscus Henricus Reimers Ic. senator Reip[ublicae] Lunae-
b[urgii] ordinis patricii et praefectus archivo civitatis. Ἐπέθηκε δὲ ὡς
κορωνίδα ὁ σπονδαῖος οὗτος συγκλητικός ἐκ τῆς Βασιλ. Σχέδης τοῦ Ἀγα-
πητοῦ τάδε: «Ἀκρόπολις μὲν ἀπορρήτοις τείχεσιν ἡσφαλισμένη καταφρονεῖ
τῶν πολιορκούντων αὐτὴν πολεμίων, ἢ εὐσεβῆς δὲ βασιλεία ὑμῶν ἐλεημοσύ-
ναις τετειχοσμένη καὶ προσευχαῖς περιπυρομένη ἀήτητος γίνεται τοῖς τῶν
ἐχθρῶν βέλεσιν, αἰοίδιμα κατ' αὐτῶν ἐγείρουσα τρόπαια (1).» Οὕτω συνηγορεῖ
ὑπὲρ τῶν τῆς Ἑλλάδος Χριστιανῶν, ἦν τοσοῦτον νέος ἠγάπησε καὶ γέρον
ἦδη δὲν λησιμονεῖ. Ἔπειτα ὁ Λαυρέντιος *Benhardus Mancke* πρῶτος σύν-
δικος τῆς πολιτείας (2).

Στενωτάτα συνδέεται τὸ Λουνεβοῦργον πρὸς τὴν Βρουνσβίκην (*Braun-
schweig*) (3), διότι ἐντεῦθεν ἄλλοτε ἐλάμβανε τοὺς ἡγεμόνας (ἐκ τοῦ οἴκου
Βροῦνσβικ), ὅθεν καὶ ἄλλοτε ἦν ἠνωμένον (4). Ἡ πόλις βρῖθει μεσαιωνικῶν
μνημείων. Ὡς ἡ γοθικοῦ ὄρθου μνητρόπολις ὑπὸ Ἐρρίκου τοῦ Λέοντος
τὸν IB' αἰῶνα ἀνεγερθεῖσα, ὡς καὶ δοικικὸν μέγαρον καὶ δὴ ἡ περίφημος
Βιβλιοθήκη, ἥτις τυγχάνει παράρτημα τοῦ ὀνομαστοῦ γυμνασίου τοῦ Δαννε-
βουργίου *Καρόλου* (*Collegium Carolinum*). Τῷ 1692 ἐσχηματίσθη ὑπὸ τοῦ
αὐτοκράτορος *Λεοπόλδου Α'* τὸ 9ον ἐκλεκτοράτον ὑπὲρ τοῦ δοικῆς Βρουν-
σβικ-Λουνεβοῦργου. Οἱ πρόγρητες τῆς Βρουνσβίκης, περιώνυμοι ἐπ' ἀνδρεία,
εἶχον πολεμίσει, ὡς εἶδομεν, γενναίως ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Ἐθρίῳ (κερ.
4) (5). Ὁ *Αἰγούστος Stisser* Σχολάρχης καὶ ἱεροκῆρυξ πρὸς δὲ καὶ γενικὸς
ἔφορος τῆς τε Βρουνσβίκης καὶ περιφερείας (*superintendens Brunsvici
pec non Dioecesis Vicinar*)... λίαν φιλοφρόνως προσαιγορεῖ τὸν Θεό-
κλητον ἐπενχόμενος *a patre coelesti per filium Jesum Christum spiritus
s. gratiam et prospera quacvis ex animo* (6). Πρὸς τὴν πόλιν ταύτην συν-

1) Ἀρ. 110.

2) Ἀρ. 111 πρβλ. καὶ 141. *Domina Amalia* . . . comitissa Leneburgici.

3) Ἐκ τοῦ νεολατινικοῦ *Brunonis vicus* (καὶ *Brunopolis*), ὅθεν *Brunsvic*.

4) Ἐρρίστος ὁ τοῦ Βροῦνσβικ-Λουνεβοῦργου δοικῆς ἐκ τῶν πρώτων ἡσπάσατο τὰ δόγ-
ματα τοῦ Λουθήρου. καὶ ὑπῆρξεν εἰς τῶν ὑπογραψάντων τὴν ἐν Αὐγούστῃ Ὁμολογίαν
(1555) καὶ παρεδέξατο τὴν ὁμοσπονδίαν τῆς Σμαλκάλδης· διὸ καὶ τὸν ἐπικλήδειον ἐξε-
φώνησεν αὐτῷ ὁ *Μελάχθων*.

5) Οἱ δοῦκες τῆς Βρουνσβίκης καὶ τοῦ Λουνεβοῦργου ἦσαν (μετὰ τοῦ ἐκλέκτορος
τῆς Σαξωνίας) οἱ πρῶτοι ταξίαρχοι τῆς Διαμαρτυρήσεως.

6) Ἀρ. 30.

δέεται ὁ Πολυεΐδης καὶ ὡς συγγραφεὺς. Ἐν τισι τῶν χειρογράφων τῶν Χρησμών τίθεται ὡς τόπος ἐκδόσεως τὸ Πρασουίχ (1)· ὅτι εἰργάσθη ἐνταῦθα ἔχομεν ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τὸ ἐπὶ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς *Sacra tuba fidei* σημείωμα: *I. G. Schmidt sculpsit Brunsvigae 1733*.

Πλησίον τῆς Βρουνοβικίας ἔκειτο τὸ πριγκηπάτον τῆς Γοτίγγης, ὀνομαστῆς διὰ τὸ Πανεπιστήμιον (2) καὶ τὴν πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην. Διατὶ δὲν ἦλθεν ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐτράπη εἰς τὰ Β. μέρη, δὲν γνωρίζομεν ὡς ἐπίσης καὶ ποῦ διῆλθε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1733. Αἱ τοιαῦται διαλείψεις εὐκόλως ἐξηγοῦνται, ὅταν ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ὁ Πολυεΐδης εἰς τινὰς πόλεις διέτριβεν ἐπὶ μακρότερον εἰς μελέτας καταγινόμενος καὶ συγγραφάς. — Τὰ γνώστὰ αὐτοῦ συγγράμματα συνετελέσθησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. — Ἦδη πρὶν ἢ ἐγκαταλίπη τὴν Γερμανίαν μεταβαίνων εἰς Ῥωσσίαν διέδραμε καὶ μέχρι Πομμερανίας, τῆς εἰς τὰ παρὰ τῆς Βαλτικῆς, τότε προσαρτηθείσης εἰς τὸ κράτος τῆς Πρωσσίας βορειοτάτης ἐπαρχίας. Ἐκ τῶν πολυπληθῶν καὶ ἀκμαζουσῶν αὐτῆς πόλεων ἐπεσκέπαστο μόνον τὴν πρωτεύουσαν, τὸ Στεττίνον, ἀποτελοῦν τὸν ἐπὶ τοῦ Ὀδέρου ἐλεύθερον λιμένα τῆς Βαλτικῆς. Διατὶ τοῦτο, ἀφοῦ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου μέχρι τέλους Δεκεμβρίου (καθ' ὃ διάστημα φαίνεται διατριβῶν εἰς τὰ μέρη ταῦτα) ἠδύνατο νὰ ἴδῃ καὶ ἄλλας πόλεις; Ἴδου εἰς ἐπὶ πλέον λόγος πείθων ἡμᾶς, ὅτι κύριος σκοπὸς τοῦ Θεοκλήτου δὲν ἦτο ἡ συλλογὴ ἐράνων, ὅτε ἔπρεπε νὰ βαδίσῃ κατὰ σειράν, καὶ οὐχὶ ποιούμενος τοιαῦτα ἄλματα καὶ μακρὰς διαλείψεις. Ἡ προτίμησις τῶν διαφόρων πρωτευουσῶν καταδεικνύσι τὰ μεγάλα σχέδια αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπιδιώξιν τῆς πραγματοποίησεως αὐτῶν ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν μικρῶν, ἀλλὰ στρατιωτικῶς ἰσχυρῶν ἡγεμονιῶν (ἐφ' ὅσον οἱ μεγάλοι ἔλειχον τὰς χεῖρας τοῦ Παδισάχ). Τὸ Στεττίνον ἀπέχον 70 μόνον χιλιόμετρα τῆς Βαλτικῆς κοσμεῖ Ἐὐαγγελικὴ ἐπισκοπὴ καὶ τρεῖς ναοὶ (ἀγ. Ἰωάννου, Πέτρου καὶ Ἰακώβου) τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, καὶ οἱ ἀνδριάντες τοῦ Μεγ. Φριδερίκου καὶ Φριδερίκου Γουλιέλμου τοῦ Γ'. Εἶναι ἡ πρώτη μετὰ τὸ Ἀμβούργον πόλις ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ θαλασσοῦ ἐμπορίου διὸ ὡς νέος ἀδάμας προσετέθη εἰς τὸ στέμμα τοῦ Φριδ. Γουλιέλμου τοῦ Α' τῷ 1720, μεθ' ὅλης τῆς Πομμερανίας κατόπιν μεγάλων ἀγῶνων καὶ ἀποζημιώσεων (3). Ἐντεῦθεν δύναται τις νὰ ἐπικοινωνήσῃ ἀμέσως μετὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἡ τετράμηρος διατριβὴ τοῦ Πολυεΐδους ἐν Στεττίνῳ εἶχε καὶ ἰδιαιτέραν προσυνηνρόσην μετὰ τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ. Ἡ πολιτικὴ ἐνταῦθα

1) Ὁ Πολίτης ἐν τῷ Ἐγκυκλ. Λεξικῷ ἔγραψε: «τὸ Βρουνοβικ τῆς Γερμανίας ἀν μὴ τὸ Prasuysch τῆς Πολωνίας».

2) Δὲν ὑφίστατο τότε, μόλις τὸ 1735 ἐθεμελίωσεν αὐτὸ Γεώργιος ὁ Β' (ὅθεν καὶ Georgia Augusta ἐπικέκληται.)

3) Ἡ Πομμερανία ἐκ 2 1/2 ἐκ. κατοίκων προστεθεῖσα εἰς τὴν Πρωσσίαν ἀνύψωσεν αὐτὴν ἕκτοτε εἰς τὴν τάξιν τῶν Μεγ. Δυνάμεων.

κατάστασις, ὡς εἶδομεν, μετὰ τὴν τῆς Ἄννης Ἰβανόβνας ἀνοδὸν εἰς τὴν ἀρχὴν εἶχεν ὠριμάσει ἀρχοῦντος πρὸς δρᾶσιν κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ ἀπελευθέρωσιν τῶν δυστυχῶν Ἑλλήνων. Ἕλληνες καὶ Ῥῶσοι ἐμπορευόμενοι ἐν τῇ διεθνεί ἐκείνῃ πόλει ἐκόμιζον διαφόρους λίαν ἐνδιαφεροῦσας εἰδήσεις· ἐπὶ τῇ βίσει τούτων ὁ περιέρροντις ἀρχιμανδρίτης ἐκανόνιζε τὰς ἐνεργείας, ἕως οὐ ἐσημάτισε τὴν ἰδέαν, ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως πρὸς συνάντησιν τῆς Ἰβανόβνας καὶ τοῦ Μαικήνα αὐτῆς, Προκοπόβιτς (1).

Ἐν Στεττίνω ἐν πρώτοις συνήντησε τὸν Διαμαρτυρούμενον ἐπίσκοπον (superintendens generalis) Ἰωάννην Γοδεφρῖδον *Horneius*, ὅστις κατεῖχεν ἅμα καὶ τὰ ἀνώτατα πολιτικὰ ἀξιώματα (consiliarius regii consistorii, consionator aulicus et rev. ministerii Sedinensis). Συνωδὰ δὲ τῷ προταχθέντι ῥητῶ: «Τὸ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου» ἔπονται καὶ αἱ εὐχαί: *felix iter, faustaque omnia ex animo cum voto omnis felicitatis* (2). Τὸ Στεττίνον ἀπώλεσε τὴν τοπικὴν κυριαρχίαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν πολιτεϊακὴν, ὡς φαίνεται. Διετίθει βουλὴν ἢ σύγκλητον, ἣτις καὶ ἐνετείλατο τῷ γραμματεῖ αὐτῆς Ἰωάννη Χριστοφόρῳ *Thilous* νὰ χαράξῃ τὴν ἑξῆς λίαν τιμητικὴν διὰ τὸν ξένον ἐπισκέπτῃν ἀφιέρωσιν:

Ad mandatum Dominorum Seniorum Domus Nautriae hujus loci (3)...

20. Β'. Ἐλεύθεραι αὐτοκρατορικαὶ πόλεις.

Ἄμβουργον, ἡ σπονδαία ἀναγραφὴ τοῦ συγκλητικοῦ *Wincklerus*,
τὰ Γυμνάσια ἐν Γερμανίᾳ, Φαβρίκιος ὁ σοφὸς καὶ φιλέλληνας,
τὸ γριφῶδες χιαστὸν ἐπίγραμμα—*Λυβέκη*, ἡ στυγνὴ
ἀναγραφὴ—Φραγκόβρι, τὸ παγγερμανικὸν πολιτικὸν κέντρον,
χαρακτηριστικὴ ἀναγραφὴ,
ἐρμηνεῖα χρῆζουσα ἐρμηνείας,
ἀποχαιρετιστήριον.

Ἐκ τῆς Βρουνσβίικης ὁ Θεόκλητος ἀντιπαρελθὼν τὸ Ἄννοβερν κατηνύθη εἰς τὴν σπουδαιότεραν τῶν Ἀνσεατικῶν πόλεων τὸ Ἄμβουργον (4).

1) Βλ. κεφ. 16.

2) Ἄτλας ἀληθῶς τῆς πολιτείας ὁ ἐπίσκοπος οὗτος· καὶ ὅμως ἦν πρὸς τούτοις καὶ ὁ ἀνώτατος τῆς Ἐκκλησίας ἀρχὸν ἐπὶ πληθυσμοῦ δύο καὶ πλέον ἑκατομμυρίων!

3) ἀφ. 19. προβληματικῶδες ὄσον καὶ Λακωνικόν ἐστι τὸ Ἰταλικόν: *altri tempi, altre cure* (ἀφ. 144)· ὁ γράψας ἠθέλησεν ἐπὶ πλέον νὰ στενοχωρήσῃ διὰ τὸ γριφῶδες τοῦ ὀνόματος τὸν ἀναγνώστην (ἄλλοι χρόνοι, ἄλλαι μέριμναι).

4) ἀφ. 146.

5) Ἄχρι τοῦ 1618 ὑπέκειτο εἰς τοὺς δούκας τοῦ Ὀλοταίν, τότε δὲ ἀνεκηρύχθη

Εἶναι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μάλιστα, ἡ πρώτη ὑπὸ ἔμπορικὴν ἔποψιν καὶ ἀξιολογώτερα πόλις τῆς Γερμανίας, καὶ ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς βορ. Θαλάσσης. Ὁμοῦ μετὰ τῆς Βρέμης καὶ Λυβέκκης, αἱ τρεῖς αὐταὶ ἐλευθεραὶ καὶ αὐτοκρατορικαὶ πόλεις τῆς Βορ. Γερμανίας, κατώρθωσαν διὰ τῆς συνόδου τῆς Λυβέκκης (1630) νὰ διασωσῶσι τὴν Ἄνσαν, ἴτοι τὴν ἔμπορικὴν ὁμοσπονδίαν (1). Ἐπομένως αὐταὶ ἀπετέλουν κέντρα σπουδαιότατα ἔμπορικὰ καὶ παρουσίαζον μεγάλην διεθνῆ κίνησιν, συνδεόμεναι μεθ' ὀλοκλήρου σχεδὸν τοῦ ἔμπορικου κόσμου. Τὸ Ἀμβούργον κείμενον εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἑλγολάνδης παρουσιάζει μακρόθεν θαυμασίαν ἄποψιν. Μετὰ τὸν κόλπον τὰ πλοῖα εἰσέρχονται εἰς τὸν ποταμὸν Ἐλβαν (Albis). Ἐκείθεν διακρίνει ὁ θεατὴς τοὺς ὑψηλοὺς πύργους δύο ἱστορικῶν ναῶν τοῦ ἁγίου Πέτρου καὶ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ (2). Ἀλλὰ βεβαίως τὸν ἡμέτερον ταξιδιώτην δὲν προσεῖλκυσαν ταῦτα ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὰ ἄλλα τῆς πόλεως προτερήματα, ἥτις ἔκτοτε ὑπῆρξεν ἡ ἔμπορικὴ παρακαταθήκη τῆς Γερμανίας (3). Οἱ Ἕλληνες, εἴπερ που καὶ ἄλλοι, ἦσαν πολυπληθέστατοι ἐν Ἀμβούργῳ, συνήθως ἦν ὁ πρῶτος λιμὴν, εἰς ὃν ἀπεβιβάζοντο καὶ εἰσέρχοντο εἰς τὰς Γερμανικὰς χώρας οἱ ἐξ Ἀνατολῶν. Ὁ Θεοκλήτος κατηνάλωσε μέγα χρονικὸν ἐνταῦθα διάστημα (ἀπὸ τοῦ Μαΐου—Σεπτεμβρίου) τοῦ 1733. Ἡ δραστηριότης τοῦ ἀνδρὸς δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἄνευ ἀποχωρῶντος λόγου διεσπίθισε τὸν πολῦτιμον τοῦτον χρόνον. Τὸ πολίτευμα τοῦ Ἀμβούργου ἦν ἀριστοκρατικόν, ἀνωτάτη ἀρχὴ ἦν τὸ ministerium καὶ ἡ βουλὴ (domus). Ἡ δέουσα ξενία παρεσχέθη τῷ Θεοκλήτῳ, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Φριδ. Wincklerus, ὅστις ἦν pastor ad D[omum] Nicolai (4) et Rev. Ministerii Senior. Ὁ συγκαλητικὸς οὗτος ἐν τῇ ἀναγραφῇ, ἦν λιαν φιλοφρόνας ἐποιήσατο, παρέχει λεπτομερίας τινὰς διὰ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἐπίσημον τοῦ Πολυείδους ἀποστολήν, ἔχει δὲ αὕτη ἐν ὄλῳ ὡς ἑξῆς:

Venerabili Dno Abbati monasterii prope (sic) Montum Sanctum Atho in Macedonia, a Reverendissimo Patriarcha Constantinopolitano conquirendarum pro redimendis captivis in Turcia Christianis

ἐλευθέρα καὶ αὐτοκρ. πόλις Hamburg: φρούριον burg ἀνεγερθὲν ὑπὸ τοῦ Μεγ. Καρόλου παρὰ τὸ δάσος Hamme.

1) Αὕτη συσταθεῖσα τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν Λυβεκκίων καὶ Ἀμβουργίων κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα εἶχε περιλάβει πλείστας ἄλλας πόλεις, αἵτινες πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης εἶχον μεγάλα προνόμια.

2) Ὁ μὲν ἔχει 139 μ. ὁ δὲ 152. Καὶ ἄλλο περίεργον βλέπει τις ἐν τῇ πόλει ταύτῃ: ἔναντι τοῦ Χρηματιστηρίου τὸν «κώδωνα τῆς ἀτιμίας», κρουόμενον δι' ἑκαστον δόλιον χρεωκόπον· σημαίνει δὴλον ὅτι τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἀπόλετο μετ' ἡχου.

3) Τὸ ἐσωτερικὸν ἔμπόριον τοῦ Ἀμβούργου συνεχίετο μετὰ τῶν ἐν Λειψία, Βρουμβίχη καὶ Φραγκφούρτῃ κέντρων, ἐνθα πλείστοι Ἕλληνες ἔμπορευόμενοι.

4) Ὀνομαστὸς ἦν ὁ ναὸς οὗτος διὰ τὸ περίφημον ὄργανον.

pecuniarum causa in oras has occidentales misso, fortunatissimum negotii impositi exitum ac felicia quaevis ex animo adprecatus ser[ibit] (1).

Ὁ δὲ Κλήμης Σαμουήλ *Sipsthorp* I.V.L. et Reipublicae Hamburgiae Syndicus ἐνεθυμήθη ἐκ τῆς 48 ἐπιστολῆς τοῦ Σενέκα τόδε τὸ ἀξιόλογον :

alteri vivas oportet, si vis tibi vivere (2).

Ἐν ταῖς ἐλευθέραις ταύταις πόλεσιν δὲν ὑπάρχουσιν ἤδη, ὅπως καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι τῆς Γερμανίας, πανεπιστήμια, ἀλλ' ἀνώτερα γυμνάσια, ἐν οἷς καθηγηταὶ διαπρεπεῖς ἐδίδασκον μαθήματα τῶν 4 ἀκαδημικῶν τάξεων, καὶ ἦσαν τὰ γυμνάσια ταῦτα ἰσότιμα καὶ ἐφάμιλλα τοῖς Πανεπιστημίοις, στερούμενα ὅμως τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀναγορεύειν διδάκτορας (3). Τοιοῦτον καὶ τὸ περιώνυμον ἐν Ἀμβούργῳ γυμνάσιον τὸ ἐπικαλούμενον *Johanneum*. Ὁ Σχολάρχης τούτου Ἰωάννης Γεωργ. Palm καὶ ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Πέτρου προσφωνεῖ, οἰονεὶ λογοπαιγνικῶς, τῷ Θεοκλήτῳ διὰ τοῦ ρητοῦ τοῦ Παύλου, ὅπερ τελευτᾷ εἰς τὸ : « *Ἀββᾶ, ὁ πατήρ* » (4). Καθηγητὴς ἐνταῦθα ἦτο ὁ κολοσσὸς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Ἰωάννης Ἀλβέρτος Φαβρίκιος, ὁ ἀκάματος συγκομιστὴς πάντων σχεδὸν τῶν μερῶν τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου καλλιέργειας καὶ ἰδίως τῆς φιλολογίας καὶ γραμματολογίας, ἅπερ οἶδε νὰ ταξιθετῇ μετὰ τοσαύτης δεξιότητος καὶ ὑπομονῆς. Ἀπὸ 40ετίας σχεδὸν ἐδίδασκεν ἐν τῷ *Johanneum* (5). καίτοι δὲ ἐγένοντο αὐτῷ προτάσεις ἀνωτέρων θέσεων ἐκτὸς τοῦ Ἀμβούργου δὲν ἠθέλησε νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν ὠραίαν πόλιν, ἐν ἣ ἠθκαίρει πάντοτε νὰ γνωρίζῃ Ἑλληνας καὶ νὰ ἐξασκῆται εἰς τὸ νέον τῆς Ἑλληνικῆς ἰδιώμα—τοῦτο ἴσως συνετέλεσε νὰ ἐκπατριοθῇ ἐκ τῆς γενετικῆς (τῆς Λειψίας).—Ἦδη εἶχε συμπληρώσει τὰ κολοσσιῶα ἔργα τὴν *Λατινικὴν* καὶ *Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην* (6) σχεδὸν ὀγδοηκοντούτης ὄν τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἐφιλοτιμεῖτο ἀείποτε περιποιούμενος τοὺς Ἑλληνας. Ὡς γνωστὸν ὁ Προ-

1) ἀφ. 20.

2) ἀφ. 18.

3) *Tholuck*, Das academische Leben des XVII Jahrhunderts Τόμ. II σ. 147 (παρὰ Ῥενιέρη ἐνθ' ἀνοτ. σ. 38). Ἐν Ἀμβούργῳ ἐθεμελιώθη ὑπὸ Φ. *de Zesen* κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα ἡ « *Εταιρία τῶν ἐκπαιδευτῶν Γερμανῶν* ».

4) ἀφ. 28.

5) Ἐνταῦθα μετὰ ἓνα περίπου αἰῶνα συνέχισε τὸ ἔργον τοῦ Φαβρίκιου ὡς καθηγητῆς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ὁ Γουλιέλμος *Wagner* γνωστὸς τοῖς Ἑλλήσι μᾶλλον ἐκ τῶν *Carmina medii aevi* (Λειψία 1874).

6) *Bibliotheca latina* (Hamburg 1697 ἀρίστη ἐκδ. ὑπὸ *Ernest* ἐν Λειψίᾳ 1773). *Bibliotheca graeca* (τόμ. X-XIV Hamburg 1705-1725, τελειότερα ἢ ἐκδ. *Harles*, Hamburg 1790).

κοπίου Πάμπρικ κατ' αἴτησιν τοῦ Φαβρικού ἐγράψε τὴν « Ἀπαρίθμηση τῶν λογίων Γραικῶν ». Ὁ Φαβρ. ἀναφέρει τὸν διαληφθέντα Σερραφεῖμ τὸν Μτυληναῖον, ὅστις ἐξέδοτο, ὡς ἐλέχθη, τὴν τοῦ Καλλιπολίτου Μαξίμου μετάφρασιν τῆς Κ. Διαθήκης, καὶ ὅτι οὗτος διατρίβων ἐν Ἀμβούργῳ ἐχαρίσατο αὐτῷ ἀντίτυπον ταύτης (Ζαβίρας σ. 533) καὶ συνεισφέρων τὸν ἔρανον εἰς ἑλληνικὰς ἐκδόσεις. Ἀναφέρομεν ἐνταῦθα εἰς ἐνδειξιν τῆς περὶ τὸν Ἑλληνα λόγον δεινότητος τοῦ ἀνδρός τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα προταχθὲν εἰς τὴν ἐν τῇ Λατινίδι μεταβολὴν τῆς Περὶ καθηκόντων βίβλου τοῦ Νικ. Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου (1) :

Ἑλλαδικῆς μέγα πᾶν κλέος οὔποι' ἀπώλετο αἴης,
οὐ φάος εὐεπίης οἴχεται ἑλλαδικῆς.

Νικόλεως πάσης Βλαχίας κρείων Δακίης τε,
Νικόλεως χρυσεῖον λείψανον αἰπὸ γένους,
γράμματα πάντα ἰδὼν Ἑλλήνων Χριστιανῶν τε,
φιλοσόφους ὀρθοῖ Χριστοῦ ἐφημοσύνη,
αὐθις ἀπαρτίζων λιγέως μάλα ἔμφοροι χάρταις
ἀρχαίαν τ' ἀρετὴν σὺφρονά τ' εὐφραδίην.

Χαῖρε, Ἀλέξανδρε, σιβαρῆ σύσσημον ἐπάρας
χειρὶ μέλειν ἀγαθὴν ἐλπίδα ἑλλανίδι.

Ἰωάννης ὁ Ἀλβερτος Φαβρικός.

Οὕτως ὁ ἄκρος ἑλληνιστής, ὁ εὐσεβὴς ἐπιστήμων καὶ θεολόγος συνεκέρρασε τὴν μάθησιν καὶ σοφίαν μετὰ τοῦ ἄκρου φιλελληνισμοῦ. Ἐξηκολούθει δέ, ὅτε ὁ Πολυείδης ἐπεδήμησε, διδάσκων παρὰ τὸ βᾶρος τῶν ἑτῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ, φέρων τὸν ἀπλοῦν τίτλον τοῦ καθηγητοῦ, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ 1701 ἢ πολιτεία εἶχεν ἀπονείμει αὐτῷ τὸν τοῦ πρυτάνεως (rector). Καὶ ἡ μὲν ἀναγραφὴ αὐτοῦ πλὴν τῆς θερμότητος τῶν εὐχῶν *felix iter, fructuosum in patriam reditum atque itinēris successum*) οὐδὲν πλέον ἔχει, ἀλλὰ πάντα ἠθέλησεν ὁ σοφὸς καθηγητὴς νὰ συγκεντρώσῃ ἐν τῷ συμβολικῷ καὶ λίαν γριφώδει, ὡσεὶ τῷ ὄντι ἦν χρησμός Σιβύλλης, ἀποφθέγματι :

Occasio Sibylla minuit oblata, majus poscit pretium

ὅπερ ἄλλως δύσκολον νὰ ἐρμηνευθῇ, εἰ μὴ ἀναγνωσθῇ ἐν σχήματι χιουστῶ :

occasio	X	Sibylla
minuit oblata		majus poscit pretium (2)

1) Ἐξεδόθη ἐν Λειψίᾳ τῷ 1722.

2) Ὅτι καὶ παρὰ Λατίνοις, ὡς παρ' Ἑλλήσιν, ἀπαντᾷται ἐν τῷ ἐγκρίτῳ λόγῳ τὸ σχῆμα τοῦτο (Ἰω. Μαδδινίου Λατ. γραμμ. ἐκ τοῦ Λατ. μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Εἰθ. Κασόρχη (Ἀθήνησι 1849) σ. 408 β'.

ἤτοι ἡ ἀφορμῇ (ἢ σπουδαία τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων) ἀπαιτεῖ μεγαλύτεραν χρηματικὴν συνδρομὴν, (ἐφ' ὅσον) ἢ Σίβυλλα ἐλαττοῖ τὰς ἐνδείξεις (δηλ. δὲν εἶναι ἐμφανὲς τὸ ἀποθησόμενον, δὲν καλλιερουοῖ τὰ ἱερά) (1).

Τοιοῦτον χάραγμα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ταύτῃ Φιλοθήκῃ ἀνέμενέ τις παρὰ τοῦ ἱερομύστου τῆς κλασσικῆς σοφίας καὶ τῆς Ἑλλάδος φίλου, ὃς καὶ ὑποσημειοῦται :

Io. Albertus Fabricius et (sic) professor in Gymnasio Hamb.

Δὲν ἐκοπίασε πολὺ ὁ ἡμέτερος παροδίτης νὰ φθάσῃ καὶ μέχρι Λυβέκης, ἤτις μόνις ἀπέχει 80 χιλίωμ. τοῦ Ἀμβούργου, μεθ' οὗ ἤδη συνδέεται διὰ διώρουγος. Καὶ ἀσφαλῶς ἐθαύμασε τὴν ἐκλεκτὴν τοποθεσίαν τῆς πρωτεύουσας τῆς μικρᾶς ὑπερβορείου δημοκρατίας, κειμένης ἐπὶ τῆς εὐωνύμου τοῦ Τράβου ὄχθης καὶ παρὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ εἰς τὸν Βακκενίτζ μόνις 15 χιλ. μακρὰν τῆς Βαλτικῆς ὅπως καὶ τὸν φανατισμὸν τῶν κατοίκων διὰ τὸ νέον δόγμα, οὗ ἔνεκα καὶ συνελεύσεις πολλαὶ συνεκροτήθησαν ἐνταῦθα τῶν ἐριζόντων διαμαρτυρομένων (2), οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν προθυμίαν αὐτῶν καὶ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ εὐαγοῦς σκοποῦ. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει ἡ μία καὶ μόνη ἀναγραφὴ, ἀποκαρδιωτικὴ δὲ μᾶλλον καὶ αὐτῇ: *Quicquid agis, prudenter agas et respice finem* (3). Οὕτως προοιμιάζεται ὁ Ἀἰγούσιος Σίμων *Lindholm* doctor τοῦ ποινικοῦ Δικαίου καὶ πρῶτος συγκλητικὸς ἐν τῇ Λυβεκικῇ πολιτείᾳ. Ἐκ τούτου τρανῶς ἀποδείκνυται ὅτι δὲν ἦσαν οἱ ἔρανοι τὸ κύριον ἐλατήριον τοῦ Θεοκλήτου. Ἴνα ἐμβάλῃ εἰς σκέψεις περὶ τῆς ἐκβάσεως τὸν ἄρχοντα ἐκεῖνον τοῦ μεγάλου ἐμπορικοῦ ἐν τῇ Βαλτικῇ κέντρου, αἱ προτάσεις ἦσαν σοβαραὶ, καὶ διεκινδύνευον, ὡς φαίνεται, τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα.

Θὰ ἦτο ἀπελπιστικὸν ἐὰν τὸν περὶ τῶν ἐλευθέρων πολιτειῶν λόγον ἐπεσφραγίζομεν τῇ στυγνότητι τῆς ἀναγραφῆς τοῦ *Lindholm*. Πρέπει νὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν Πρωσσίαν. Ἐκεῖ ἤκμαζεν ἡ μικρὰ δημοκρατία τῆς παρὰ τὸν Μοῖνον Φραγκφοῦρτης (4) ἡ πατρίς τοῦ *Goethe*. Ἡ Φραγκφοῦρτη λέγε-

1) Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν ἐπανελαμβάνοντο καὶ πάλιν αἱ θυσίαι καὶ ἐπολλαπλασιαζόντο τὰ θύματα πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ θεοῦ (ὅπως πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης)· εἶναι περίεργον, πόσον ἰσχυρὸν τὸ κράτος τῶν παραδόσεων! Ἐν Ἀμβούργῳ τὸ 1926 ἡ Ἑλληνογερομανικὴ Ἐταιρεία διωργάνωσεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ φιλολογικὴν ἑορτὴν μετ' ἀπαγγελίας ποιημάτων τῶν τριῶν περιόδων τῆς Ἑλλ. Λογοτεχνίας. Τὸ β' μέρος ἀφηρτίσθη ἐκ τῶν *Ῥητῶν τῆς Σιβύλλης* κτλ. (Νέα Ἐποχὴ Ἔτος Β' (Ἀθῆναι 1926) σ. 580-581.

2) Βλ. τοῦ *Leopoldus A. Danielus* *Nova literaria Septentrionis et maris Balthici* Lubeccencia.

3) Ἄρ. 155.

4) Frankfurt a Main πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς παρὰ τὸν Ὀδερὸν! Ἦν καὶ ἐκ τῶν

ται πόλις τῶν αὐτοκρατόρων, διότι ἐνταῦθα ἀπὸ τοῦ 1711 ἐστέφοντο οἱ αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας, ὧν αἱ εἰκόνες στολιζοῦσι τὴν «αἶθουσαν» τοῦ δημαρχείου, καὶ συνήρχετο ἡ Γερμανικὴ *διάαιτα* (Rundestag, Reichs Versammlung), ὡς καὶ ἡ σύνοδος τῶν αὐτοκρατορικῶν πόλεων, συγκαίμενη ἐκ 54 μελῶν. Ἐνεκα τῆς σπουδαιότητος ταύτης τῆς Φραγκφοῦρτης δυναμένης νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ πρωτεύουσα συμπάσης τῆς Γερμανίας, ἐπεσκέψατο ἐκ τῶν πρώτων πόλεων ὁ Πολυείδης⁽¹⁾ καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ συνεκδήμου Ἀθαν. Δοροστάμου, ὡς εἶδομεν. Εἶναι λίαν χαρακτηριστικόν, διότι ἐν τῷ ἐπισήμῳ τούτῳ κέντρῳ τῆς Γερμανίας, ἐν τῇ ἀναγραφῇ (ἀρ. 34), δι' ἧς ἐτίμησε τοὺς ξένους ἱερομονάχους ὁ Ἰωάννης Γεωργ. Pritius doctor θεολόγος καὶ μέλος τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου τῆς πολιτείας (ministerii senior), ἀναφέρονται λεπτομέρειαι περὶ τῆς περιουσίας καὶ τῆς ἐπισημότητος τῆς ἀποστολῆς καὶ θερμαὶ εὐχαὶ περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς (in benevolam recordationem sui, cum adprecatione omnis salutis et felicissimi successus negotii). Αὕτη θεωρεῖται ἐξησφαλισμένη, διότι πρὸς καλλιτέραν διεξαγωγὴν (curandum plurimum) ἀνέθηκεν ὁ Πατριάρχης εἰς τοιοῦτους διακεκριμένους ἀνδρας⁽²⁾. Ἐπεταί ἕτερα, τοῦ Χριστιανοῦ Mundenius, συμβούλου τοῦ κοινοστορίου (pastor) ἐν τῷ ναῶ τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, ὅστις ἦτο καὶ μητροπολίτης⁽³⁾. Προτάσεται ἐπίκαιρον ῥητόν:

Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ (sic) τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν ἡμῖν.

Ἐνταῦθα ὁ doctor Scholae Theologicae ἠθέλησε νὰ ἀναπτύξῃ τὸ νόημα τοῦ ῥητοῦ καὶ ἀποφαίνεται ὅτι «ἡ μοναδικὴ αὕτη ἐντολὴ» συνίσταται ἐκ δύο μερῶν τὸ α' διαγορεύει τὸ ἀκολουθεῖν, φυλάττειν καὶ ἐμμένειν τῷ τοῦ Κυρίου θελήματι, καὶ τὸ β' τὸ ἀποτέλεσμα, ὅτι ὅσοι ἐπικαλοῦνται τὸ ὄνομα αὐτοῦ διὰ θερμῆς δεήσεως ἀπολαμβάνουσι πάντες τὴν χάριν καὶ τῆς θείας δωρεᾶς⁽⁴⁾. Τὴν ὑστάτην ἀποχαιρετιστήριον εὐχὴν προσεκόμισεν εἰς τὸν ἀρχιμανδρίτην διὰ τῆς συντόμου φράσεως:

Quo più fata volunt

ἦτοι (πορεύου) ὅπου τὰ θέσφατα βούλονται⁽⁵⁾, ὁ γραμματεὺς τῆς δημοκρα-

ἐπισήμων κέντρων τῆς Διαμαρτυρήσεως, ὅθεν καὶ ἐνταῦθα συνετάχθη τὸ λεγόμενον πρωτόκολλον τῆς Φραγκφοῦρτης τῷ 1558.

1) Διέτριψεν ἐνταῦθα ἀπὸ 12--15 Δεκεμβρ. τοῦ 1731

2) Βλ. ἄνωτ. κεφ. 18 ἐν ἀρχῇ.

3) Ἐνταῦθα ἠδρευε καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῶν Διαμαρτυρομένων.

4) Ἀρ. 38 τοιαύτην ἔννοιαν ἠδυνήθη νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς ἐρμηνείας, ἥτις τοσοῦτον ἐπεσκότεισε τὴν Γραφικὴν ἀπλότητα !

5) Ὁ Ἑλλ. λαὸς λέγει: «ἄς γείνη ὅπως θέλει ὁ Θεός, πῆγαινε εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ.»

τίας (secretarius Reipublicae Francofurtensis ad Moenum) Ἰωάννης Ἀδόλφος Seebo. (1).

20. Γ'. Αἱ κυριώτεραι τῶν γραμμάτων πόλεις.

Τυβίγγη, τὸ κέντρον τῶν θεολογικῶν καὶ φιλολογικῶν σπουδῶν, ἡ ἀκρό-
πολις τοῦ Λουθηρανισμοῦ, ἡ Ἀκαδημία καὶ τὸ *Wurtenburgicum*
Stipendium, αἱ ἀξιόλογοι τῶν Ἀκαδημεικῶν ἀναγραφαί, τὸ δυσ-
εὐμβλήτον δίστιχον τοῦ μαθηματικοῦ, τὸ τριπλοῦν Ἡρωελεγειῶν
τοῦ *Repetens*, τοῦ Πολυείδους ὁ καλλίπλοκος στέφανος— Διὰ
ἀπέφυγε τὴν Βαυαρίαν ὁ Πολυείδης; Ἐρλάγγη, ἡ τυπικὴ ἀνα-
γραφὴ— Ἡ *Giessen* καὶ οἱ Ἀκαδημεικοὶ αὐτῆς— Τὸ *Mar-*
bourg, ἐν ἀξιωμαθόνευστον θητόν— Ἡμερολογιακὸν ζή-
τημα ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς, τὸ φαινὲς σχόλιον τοῦ Χίου
μαθηματικοῦ Γορδάτου.

Εἰς τὴν Βυρτεμβέργην καλὰς τὰς ἀφορμὰς παρέσχεν ἡμῖν ὁ πολὺπλαγ-
κτος Πολυείδης νὰ θαυμάσωμεν πόλεις τινὰς τῶν γραμμάτων καὶ ἰδίᾳ τὴν
πρωτεύουσαν αὐτῆς Στουτγάρδην (2), ἀλλὰ τὰ σκῆπτρα κατέχει (καὶ νῦν ἔτι)
ἡ ἐπὶ τοῦ Νέκκαρος κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἄμμερ καὶ Στίιμπαχ κειμένη
Τυβίγγη (Tubingen). μόλις 35 χιλιομ. ἀπέχουσα αὐτῆς, ἡ ἀξιώμνητος καὶ
ἀξιάγαστος ἐστὶα τῶν Μουσῶν, τὸ κέντρον τῶν θεολογικῶν καὶ φιλολογικῶν
σπουδῶν, ἡ πατρις τῶν Γιβελίνων, ἡ ἔδρα τῶν παλατινῶν κομητῶν τῆς
Σουαβίας καὶ τὸ μαυσωλεῖον τῶν δουκῶν καὶ κομητῶν τῆς Βυρτεμβέργης (3).
Τὸ περιώνυμον αὐτῆς πανεπιστήμιον ἰδρύθη τῷ 1477 ὑπὸ Ἐβερχάρδου τοῦ
Ε', ὡς σύμβολον τῆς ἐνότητος τῶν Βυρτεμ. χωρῶν, περιλαμβάνει δὲ ἕξ σχο-
λὰς καὶ εἶναι τὸ ἀρχαιότατον καὶ μόνον Πανεπιστήμιον τῆς Βυρτεμβέργης.
Τοῦτο μετὰ τοῦ τῆς Βιττεμβέργης ἦσαν καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν αἱ δύο
ἀκροπόλεις τοῦ ὀρθοδόξου Λουθηρανισμοῦ διὰ τοῦ συμβόλου τῆς Ὁμοιοίας
(Formula Concordiae) ὥρισαν ἐφάπαξ τὸν τύπον τοῦ νέου δόγματος, πάντα
δὲ ἐφεξῆς μὴ συμμορφούμενον πρὸς αὐτὸν ἐξακατήριζον ὡς αἰρετικόν. Καὶ
καλθίνισται καὶ κρυπτοκαλθίνισται καὶ φιλιππικοί, ἐταυτίζοντο ὑπὸ τῶν Τυ-
βιγγαίων θεολόγων πρὸς τοὺς καθολικούς. Ἱστορικὸς κατήνησεν ὁ φανατι-
σμός δύο διαβοητῶν καθηγητῶν τοῦ Λουκᾶ Ὁσιάνδρου καὶ Θεοδ. Θουμίον.
Περὶ αὐτῶν ἐλέχθη ὅτι τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐφάνη αὐτοῖς ὑπὸ μορφὴν κόρακος

1) Ἀρ. 40.

2) βλ. κεφ. 20, Α' γ'.

3) Ἐν τῷ ναφ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, περὶ οὗ κατωτ. Ἦδη ἡ πόλις ἦν νεόδημος,
ἄτε καταστραφείσα τῷ 1688 ὑπὸ τῶν Γάλλων.

μᾶλλον ἢ περισσευᾶς (1). Το Ὑβιγγαῖον πανεπιστήμιον ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα θεωρούμενον ὡς ἀγνή και ἄσπιλος παρθένος, ἔπρεπε νὰ μείνη διὰ παντός ἀδιάβλητον. Ἐνταῦθα πρὸ τοῦ Πολυεΐδους εἶχεν προσφοιτήσει ὁ Κροτόπουλος. Εὔρε κατά τὸν δεκάμηνον χρόνον τῶν σπουδῶν βασιλικὴν ὄντως, ὡς εἵπομεν, ὑποδοχὴν και φιλοξενίαν. Αἱ παραδόσεις τοῦ Κρουσίου και τῆς πλειάδος τῶν θεολόγων ἐκείνων τῶν μετὰ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου γραμμασιν ὀμιλησάντων ἦσαν ζωηραί. Τοῦτ' αὐτὸ προσεπιβεβαιούται διὰ τοῦ Λευκώματος και μετὰ πάροδον ἑκατονταετίας. Μάλιστα αἱ πρὸς τὸν Πολυεΐδη ἀναγραφαὶ ὑπερβαίνουσι τὸν ἀριθμὸν τὰς ἐν τῇ Φιλοθήκῃ. Εἶναι δὲ ἀνώτεροι πασῶν τῶν ἄλλων τῆς Γερμανίας πόλεων οὐχὶ μόνον κατ' ἀριθμὸν, ἀλλὰ τὸν τόνον τοῦ αἰσθήματος και τὴν πρωτοτυπίαν. Δέκα καθηγηταὶ Πανεπιστημίου, τοῦ μεγαλυτέρου τῆς Γερμανίας, φιλοτιμοῦνται τὶς νὰ πλέξῃ τὸν μᾶλλον προσήκοντα ἔπαινον εἰς τὸν ξένον ἱερομόναχον, τὶς νὰ ἐξάγῃ διὰ καταλληλοτέρων λέξεων τὴν ἱεράν αὐτοῦ ἀποστολήν, και νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ πλεόν συμπαθῆ αἰσθήματα πρὸς τε τὴν Ἑλληνικὴν και πρὸς τοὺς ὑπὸ δουλείαν Χριστιανοὺς. Ἐν τοῖς πρώτοις ἐγγράφεται γνωστός θεολόγος και συγγραφεὺς (2) ὡς πρύτανις τῆς Ἀκαδημείας κτλ. Ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ: Τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι κτλ. τὸ ἄρωμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως και Εὐαγγελικῆς ἀγάπης ἀποπνέοντος και ἐπιλέγει: Sanctissimas has regulas Apostolicas Rev. Dem. Abbati hujus albi possessori venerabili perpetuo ornamento ac praesidio esse cupit, totique Ecclesiae graecae et orientali optima quaque et laetissima in Domino apprecatur (3).

D[octor] Ebers. Weissmann professor] Theol[ogiae] ord[inarius] Ecclesiae Tub[igensis] Decanus, ill[ustrissimi] Stip[endi] Superintendens et Academiae p-t. Rector.

1) *Theoluek* ἐνθ' ἄνωτ. Τόμ. 2 σ. 133 (παρὰ Ῥενιέρη σ. 74). Εἰς τὸ πανεπιστήμιον ὑπάρχουσι νῦν δύο θεολογικαὶ σχολαί, πρὸς τῇ τῶν Διαμαρτυρομένων και ἡ τῶν Καθολικῶν. Μετ' οὐ πολὺ ὁμως και αὐτοὶ διηρέθησαν ἐνταῦθα εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους Λαυθηρανὸς και τοὺς Ἐθνοεπιστολικοὺς. Ἐν τῷ μέσῳ ἔκειτο ἡ ἐνωτικὴ σχολή, ἣτις ἀποστέργουσα τὰς ἐκατέρωθεν πλάνας και μονομερείας ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἔνωσιν ἐπιστήμης και αἰσθήματος. Ταύτης ἀντιπρόσωποι ἦκμαζον τότε ὁ *Buddeus* († 1729) γνωστός πρὸ παντός διὰ τὸ δογματικὸν και ἠθικὸν αὐτοῦ σύγγραμμα *Institutiones*, ὁ *Саргоз* († 1767), ὁ *Michaelis* († 1731), ὁ πατήρ τῆς νεωτέρας Ἑκκλ. ἱστορίας *Mosheim* († 1736) και ἄλλοι.

2) Βλ. Βαφείδην ἐνθ' ἄνωτ. τόμ. Γ'. II. 746· ἀπέθανε τῷ 1749, και ἦν ὀπαδὸς τῆς ἐνωτ. σχολῆς τῶν Διαμαρτυρομένων.

3) Ἄρ. 15. Ἐπιθυμεὶ αἱ θεϊόταται αὐται Ἀποστολικά ἐπιταγαί. ἵνα ὄσι τῷ σεβασμίῳ κτήτορι τοῦδε τοῦ Λευκώματος, διηνεκὲς κόσμημα και ἐπικουρία, και εὐχεταὶ συμπάσῃ τῇ ἑλλ. και Ἀνατολ. ἐκκλησίᾳ τὰ ἀριστα και αἰσιώτατα ἐν Κυρίῳ.

Εἰς τὴν πολυώνυμον ταύτην ὑπογραφὴν βλέπομεν, ὅτι ὁ Weissmann ἦν προϊστάμενος (decanus) τῆς Ἐκκλησίας, τακτικὸς καθηγητὴς καὶ πρῦτανος τῆς Ἀκαδημείας καὶ τοῦ περικλεεστάτου Οἰκοτροφείου (stipendium) (1) ἔφορος. Παρὰ τὴν Ἀκαδημειαν (τὴν *almam Ebershardianam*), ὅπως ἐλέγοντο τότε τὰ Πανεπιστήμια, ἐλειτούργει καὶ ἕτερον ἐν Τυβίγγῃ ἴδρυμα ἰσοδύναμον πρὸς τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ College, περιλαμβάνον ὅμως μόνον θεολογικὴν Σχολήν. Πολλοὶ κατέγνωσαν τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἀδιαφορίαν περὶ τὸ θεῖον διὰ τὴν ἄγαν βραδύτητα τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἴσως τύχῳσι συγγνώμης τοιοῦτον κολοσιαῖον καλλιτέχνημα ἐν τῷ κλεινῷ τῆς Παλλάδος ἄστει ἀναστήσαντες, ταύτης ὅμως δὲν νομίζω ὅτι εἰσὶν ἄξιοι οἱ ἐν Γερμανίᾳ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ ἐπὶ αἰῶνα ἐῶντες ἡμιτελέστους ναοὺς (ὡς εἶδομεν καὶ ἀνωτέρω τὸν τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ ἐν Χάλλῃ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Τὴν σκέψιν ταύτην ἤγειρεν ἐν ἡμοῖς ὁ καθηγητὴς Χριστιανὸς Magmajer τῆς Τυβιγγαίας Ἐκκλησίας ἔφορος (superintendentens) καὶ pastor τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁ ναὸς οὗτος ἐκτίετο ἀπὸ τοῦ 1470-1529 (2). Ὁ φιλανατολικὸς οὗτος θεολόγος ἐν τῇ φιλαδέλφῳ ἀναγραφῇ (3) διακρίνει τὸν Θεόκλητον ὡς *missionarium Ecclesiae Graecae Superiorem*. Ἐδικαιούμεθα λοιπὸν ἀνωτέρω, θεωρήσαντες αὐτὸν ἔξαρχον Πατριαρχικὸν ἐν Εὐρώπῃ. Ὁ δὲ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας, ἱεροκῆρυξ καὶ συγκλητικὸς (senior) Γεώργιος Κονράδος Pregiter ἀπέτεινε αὐτῷ *fautori suo aestumatissimo* τὸν μᾶλλον ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν πίστιν ἀδιάπτωτον, ὑπομονὴν ἀκατάβλητον, ζῶσαν ἐλπίδα, καὶ νόστον σωτηριώδη καὶ ἐν τέλει τὴν εἰσέλευσιν εἰς τὴν οὐρανίαν Σιών (4). Πόσον ἐποικοδομητικὸν εἶναι καὶ τὸ ἱερὸν λόγιον ὅπερ προσάγει ἄλλος *repetens* τοῦ Κολλεγίου ὁ Ἰω. Ἰακ. Brodhag:

Φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες ἐνάρετοι εἶναι τῷ Κυρίῳ (5).

Πόσον παραμυθητικὸν εἶναι καὶ τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν τοῦ Essich

1) Κατωτ. λέγεται Collegium. Τὸ ἐν Halla Saxonum ἐλέγετο Orphanotrofeium (παρὰ Legrand ἐνθ' ἀνωτ. σ. 463), ὅπερ ὄνομα ἐσώζετο μέχρις ἐσχάτων (βλ. Λυσιστράτην ἐκδ. Blaydes τοῦ 1880 in Orphanotrofei libraria).

2) Ὡστε δὲν εἶναι μόνον οἱ Ἕλληνες οἱ νεώτεροι ἀξιοκατάκριτοι, οἵτινες ἀπὸ 50ετίας ἀνέχονται νὰ βλέπωσιν ἐν θεμελίοις μόνον τὸν ναὸν τοῦ πολιούχου ἐν Πάτραις, εὐτυχῶς ἀκούω ὅτι ἐτελείωσεν μετὰ παρέλευσιν ἰσαριθμῶν ὁ ναὸς τοῦ Ἀρεοπαγίτου Ἁγίου Διονυσίου ἐν Ἀθήναις.

3) ἀρ. 21.

4) Καὶ ἄλλοι ἐφεξῆς καθηγηταὶ φέρουσι τὸ ἀξίωμα τοῦτο, εἰς ποῖον ὅμως σῶμα ἀνῆκον δὲν λέγεται.

5) ἀρ. 45.

6) Ἀρ. 60 καὶ οὗτος senior.

ιαμβικὸν τετράστιχον καὶ πόσον εὐκρινεῖς αἱ εὐχαί; (1) Πόσον δὲ ἐρριζοβόλησεν ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τοὺς Τεύτονας ἀποδεικνύει ἡ συχνὴ χρῆσις τοῦ κοσμοπολιτικοῦ τοῦ γραφικοῦ: οὐκ ἔνι Ἑλλήν καὶ Ἰουδαῖος κτλ. ἰδίᾳ παρὰ τῶν Τυβιγγαίων θεολόγων (2). Τίς δὲ ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν νομιζομένων σοφῶν δύναται μετὰ τοῦ repetens Χριστιανοῦ (ὄνομα καὶ πρῶγμα) Φριδ. *Stock mejer* ἐν εὐκρινεῖα νὰ διακηρύξῃ τό:

Οὐκ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον; (3)

Πόσοι ἄρα γε ἐκ τῶν συγχρόνων Ἀσκληπιαδῶν θὰ συνομολογήσωσι μετὰ τοῦ Ἰω. *Ferber* καθηγητοῦ τῆς ἀνατομικῆς τὸ ἀξιόλογον ἀπόφθεγμα:

Τῷ Θεῷ δουλεύειν ἀρίστη καὶ μεγίστη ἐλευθερία; (4).

Τίς ὁ ἐξοχώτατος (*excellentissimus*) κύριος καθηγητῆς τῆς φυσικῆς καὶ τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ *alma Ebershardiana Crciumg.* ὅστις τῷ ἐκ Στουτγάρδης φιλόλογῳ Φερδ. *Γουλιέλμῳ* (5) ἀνέθηκε νὰ γράψῃ τὸ ὄραϊον, ἀλλὰ δίκην μαθηματικοῦ ἀξιώματος δυσερμήνευτον:

*In nomine lumen
et in nomine lumen* (6).

Ἔτερος εἰς ἀοίδιμον τῆς εὐσεβείας τῶν τροφίμων τοῦ ἀνωτάτου ἐκείνου ἐκπαιδευτηρίου, ἠνωμένης μετὰ τῆς ἀξιαγάστου ἑλληνομαθείας μαρτύριον ἐφιλοτέχνησε τῷ «τιμωτάτῳ ἀρχιμανδρίτῃ» εὐχόμενος «χαίρειν καὶ εἰ πράττειν καὶ εἰρήνην διὰ παντός καὶ ἐν παντί τρόπῳ» τόδε τὸ τριπλοῦν ἡρωελεγεῖον:

Ἄεν ὅπου ἐσμεν συμφωνήσωμεν οὐκίῳ
ἐκλεκτῶν θνητῶν δόγματι ἠδὲ λόγῳ.

Μικρὸν ποίμνιον ἢ θεῆν Ἐκκλησίαν ἐστὶ,
δύσμορον, ἄκτημον, τληπαθὲς ἠδὲ τάλαν.

Ἄλβιός ἐστιν ἀνὴρ τούτου μέλος ὅστις ἐπάροχει
οὐδέξας ταύτην πόποτε συνθεσίην.

M. Christophorus Fridericus Soccerus illustrissimi Theologici in *Wurtembergiae Repetens* (7). Ὁ Πολυείδης διέμεινεν ἐν Τυβίγγῃ ἐπὶ τριήμερον (8). Ἡ 15ῃ Αὐγούστου, ἡμέρα σεπτῇ διὰ τὸν Χριστιανικὸν κόσμον,

1) Ἄρ. 62 καὶ οὗτος repetens ill. Stip. Theologici..

2) Ἄρ. 63, 65 κτλ. ὁ Roesler εἰς τὴν Λατ. ἀφιέρωσιν ἔγραψε καὶ Χριστὸ ἀπὸ Χριστο.

3) Ἄρ. 64.

4) Ἄρ. 64 προτάσσει δὲ τό: α-ω ἦτοι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος . . .

5) Οὗτος ἤδη ἠκροῦσά μαθήματα τοῦ ποιιν. δικαίου ἐν Τυβίγγῃ.

6) Ἄρ. 70. Ἐν τῷ ὀνόματι (Θεοκλήτος Πολυείδης) φῶς, καὶ ἐν τῇ θεότητι φῶς(;))

7) Ἄρ. 65.

8) Ἀπὸ 15-17 Αὐγ. 1731: αἱ ἀναγραφαὶ ἐγένοντο τὴν 15 ἕκτος δύο, αἰτινες ἐγράφησαν τὴν 16ην καὶ 17ην.

ἦν καὶ ἡμέρα πανηγύρεως ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Τυβίγγης ἐπὶ τῇ παροουσία διαπρεποῦς μέλους τῆς Ἀνατ. Ἑλλην. Ἐκκλησίας¹⁾. Οἱ φοιτηταὶ ἐθαύμαζον τὸν ξένον κληρικὸν καὶ οἱ καθηγηταὶ ἀνέγραφον αὐτῷ τοὺς ὕμνους καὶ συνέταττον ἀρχαίκοις στίχους. *Καλλιπλοκώτερος στέφανος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ διὰ τὸν ἡμέτερον ἐπισκέπτην τούτου, ὃν ἔπλεξαν οἱ ἐξοχώτεροι ἀντιπρόσωποι τῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ Τυβιγγαίᾳ Ἀκαδημίᾳ, ἥτις κατεῖχε τὰ σκῆπτρα τῶν γραμμάτων ἐν Γερμανίᾳ.* Οἱ διαπρεπεῖς οὗτοι θεολόγοι μνήμονες τῶν σχέσεων τῶν προκατόχων αὐτῶν μετὰ πρωθυεράρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπέδειξαν, ὅτι «τάς τῶν σπουδαίων φιλίας οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν» (Ἰσοκράτης).

Ἡ Βαυαρία λάμπει διὰ τῆς ἀπουσίας ἐκ τῆς Βίβλου τοῦ Πολυείδους. Ἐπεκράτει, ὅπως καὶ νῦν, τὸ δόγμα τῶν Καθολικῶν (κατὰ τὰ 3/4) καὶ δὲν ἐθεωρεῖτο πρόσφορον τὸ ἔδαφος διὰ προπαγάνδαν. Ἡ ἐν Μονάχῳ ἄρχουσα ἡγεμονικὴ γραμμὴ τῶν *Wittelsbach*, ἥτις ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος συνεχώνευσε τὴν κυρίως Βαυαρίαν εἰς ἓν ὅλον (πλὴν τοῦ Παλατινάτου), σκοπὸν ἔθετο τὴν καταπολέμησιν τῆς Διαμαρτυρήσεως, καὶ διεκρίθη πρὸς τοῦτο *Μαξιμιλιανὸς ὁ Α'* καὶ ὁ ἕγγονος αὐτοῦ, ὅστις συνέπραξε καὶ μετὰ τῆς Γαλλίας. Ἐν τούτοις ἡ τόλμη τοῦ Θεοκλήτου δὲν εἶχεν ὄριον ἐξήτησε νὰ κρούσῃ τὴν θύραν καὶ ἐνταῦθα. Καὶ ἴσως ἐκ τῆς Ἔσσης κατηυθύνθη πρὸς τὴν Φραγκονίαν, τὴν γενέτειραν τοῦ κλεινοῦ *Κρουσίου*, καὶ κατέλυσε εἰς τὴν ὀνομαστήν ἐπὶ φιλομουσίᾳ Ἐρλάγγην, ὅπου πρὸ 50ετίας περίπου *Λεοπόλδος Α'* ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας εἶχεν ἀνεγείρει τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ Ἀκαδημίαν (Λεοπολδία-Καρολίνη). Αὕτη, ἰδρυθέντος κατὰ τὸ 1743 τοῦ περιφήμου Προτεσταντικοῦ Πανεπιστημίου (τοῦ μόνου τοιοῦτου καθ' ὅλην τὴν Βαυαρίαν), μετηνέχθη εἰς Βόννην τῷ 1808. Ἐνταῦθα οἱ ἰδρυσαντες τὴν νέαν πόλιν (1686) Γάλλοι πρόσφυγες καταφυγόντες μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ διατάγματος τῶν Ναντῶν, ἐπὶ γαιῶν, ἃς παρεχώρησεν ὁ μαργράφος *Χριστιανὸς Ἐρνέστος*, ἀπέβησαν οὐ μόνον οἱ ἐνθουσιωδέστεροι τοῦ νέου δόγματος δορυφό-

1) Δὲν συνεώρταζον βεβαίως οἱ Γερμανοὶ· ὁ *Κρούσιος* γράφει περὶ τούτου πρὸς τινά: «Ἀπὸ Τυβίγγης ἐν Οὐίτεμπεργίας ἐπαρχίᾳ χώρα Γερμανίας τῇ 1ε' Αὐγούστου, ὁπότε τὴν τῆς Θεοτόκου ἀνάληψιν ἐορτάζετε μεγαλοπρεπῶς, ἡμεῖς δὲ οἱ Λουθηρανοὶ καὶ ἀίρετικοὶ ὑπὸ τῶν ἀληθῶς αἰρετικῶν παπιστῶν καλούμενοι, οὐδὲν ἐν ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς περὶ τῆς ἀναλήψεως ταύτης εὐρίσκοντες ἐλλογημένην μὲν τιμῶμεν τὴν ἀειπάρθεον· οὐ προσκυνοῦμεν δὲ οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἀγίῳ, ἀλλὰ μόνον τῇ πανσέπτῳ Τριάδι. Ἐπικλητέος γὰρ μόνον ὁ τὰ πάντα εἰδώς, ὁ τὰ πάντα δυνάμενος, ὁ κτίστης, ὁ ρύστης, κυβερνῶν πανταχοῦ πάντα κτλ.». Τοιαῦτα ἐξηκολούθει νὰ γράφῃ ὁ *Κρούσιος* περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου (1607) μετὰ τοσαύτας συζητήσεις καὶ συνεννοήσεις, ὅπερ σημαίνει ὅτι σχέσις φιλικὴ στενὴ μάλιστα εἶναι καὶ ἐπιθυμητὴ καὶ δυνατὴ, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ *Κρουσιόφιλος* κ. *Μυστακίδης*, ἀλλὰ δογματικὴ συνεννόησις ἢ ἔνωσις ἀδύνατος (Θεολογία τόμ. Θ' (Ἀθήνα 1931) σ. 161-162.

ροι, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν βιομηχανίαν λίαν δραστήριοι. Ἡ ὑποδοχὴ ἐν Ἐρλάγγῃ δὲν ὑπῆρχεν οἷα ἀνεμένετο. Ὑπεδέξατο αὐτὸν κατὰ τὴν 23 Ὀκτωβρ. τοῦ 1731 ὁ Ἰωάννης Ἀγάτιος *Severianus superintendens christianus* ἀναγράφας εἰς ἐνθύμιον *cum apprecatione omnigenae felicitatis* τὸ Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες κτλ. (1).

Ἦν τόσῳ ἀποθαροντικὸν τὸ πρᾶγμα, ὥστε ἀνέκρουσε πρῦμαν ὁ Θεόκλητος καὶ δὲν ἠθέλησεν οὔτε εἰς τὴν 15 χιλιομ. μόλις πρὸς Ν. ἀπέχουσαν πολύπυργον Νυρεμβέργην νὰ ὑπάγῃ, ἥτις ἦν μία τῶν ἐνδοξοτέρων τῆς Βαυαρίας πόλεων. Ἐνταῦθα ὑπῆρχε τὸ πάλαι τὸ ὑπὸ τοῦ *Μελίγχοθνος* ἰδρυθὲν γυμνάσιον, καὶ ὅπου ὁ *Κροϊόπουλος* ἔτυχε μεγαλοπρεποῦς καὶ οἰκειοτάτης ὑποδοχῆς (2), καὶ ἦν ἡ δίοδος τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τῶν Γερμανικῶν χωρῶν καὶ τῆς Ἰταλίας, ὅθεν ἦνθει ἀπὸ αἰῶνων ἐπὶ εὐημερία καὶ πλοῦτος. Τὸ πρὸς τὴν Βαυαρίαν τῆς δυσαρσεκειας αἴσθημα ἐκδηλοῖ ὁ *Πολυείδης*, εἰς πολλὰ μέρη τῶν *Χρησῶν*, οἰκτιρῶν τοὺς βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας αὐτῆς διὰ τὸ ἐπισφαλὲς τῆς τύχης, ἧς ἐγένοντο παίγνια (3). Οὕτως ἀθυμῶν ἐπανέρχεται εἰς τὴν προσφιλῆ αὐτῷ Ἑσσην-Δαρμστάτην ἀρχομένου τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1732, καὶ ἐπὶ τριήμερον ἐφιλοξενεῖτο εἰς τὴν Πανεπιστημιακὴν πόλιν *Giessen*. Ἡ ἀκαδημία ἰδρύθη τῷ 1607 καὶ ἦτο μεικτὴ, ἦτο περιελάμβανε τὰς θεολογικὰς σχολὰς, ὅπως ἐγένετο καὶ εἰς ἄλλα πανεπιστήμια, ἔνθα συνεβιάζοντο οἱ Διαμαρτυρόμενοι πρὸς τοὺς Καθολικούς. Ἐν πρώτοις χαιρετίζει τὸν σεβάσιμον ἀπόδημον ὁ καθηγητῆς τῆς ἀκαδημείας, προϊστάμενος τοῦ οἰκοτροφείου καὶ μέλος τοῦ κονισιοτορίου Ἰωάννης *Leug Liebknecht*:

Γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ ὡς τέκνα ἀγαπητά (4).

Ὅμοίως καὶ ὁ γραμματεὺς *G. E. Hillebrandus* κατάλληλον ρητὸν τοῦ *Benhardus* προσάγων, ὅτι τὸ εὖ ζῆν συνίσταται εἰς τὸ ὑπομένειν τὰ δεινὰ καὶ ποιεῖν τὸ ἀγαθόν (5). Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα (*patientia et charitate trahor*) γράφει καὶ ὁ Ἰωάννης Χριστιανὸς *cives Gissensis* (6).

Ὅπως ἡ Ἑσσην-Δαρμστάτη εἶχε ὡς μητρόπολιν τῶν γραμμάτων τὴν *Giessen*, οὕτω ἡ Ἑσσην-Κασσέλη, τὸ *Μαρβοῦργον* ἢ *Μαρπουῦργον* (7), ὅπερ ἀπέειχε 80 χιλιομ. ΝΔ. κέκτηται τὸ ἀρχαιότερον ἐκ τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ ταύτῃ Πανεπιστημίον, ἰδρυθὲν τῷ 1527. Ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ συνέλευσις τῶν

1) Ἀρ. 83.

2) *Ρενιέρης*, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 62-63.

3) Βλ. ἐνθ' ἄνωτ. Δ' 32, σ. 46 καὶ Ε' 9, σ. 52, Ζ' 15 σ. 58, 54 σ. 66.

4) Ἀρ. 27.

5) Ἀρ. 42.

6) Ἀρ. 91.

7) *Mattium* ἢ *Mattiaticum* παρὰ Ῥωμοίους. Βλ. περὶ τῆς πόλεως ταύτης ἐν Ἐκκλησιαστ. Ἀληθ. τόμ. Δ' (1883) σ. 105-106.

Λουθηροσιγγλίων τῷ 1529, καθ' ἣν ὑπεγράφησαν τὰ 15 ἄρθρα τῆς Συμφωνίας λεγόμενα, ὅθεν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον εἶναι καθαρῶς Λουθηρνοκαθβινικόν. Πρῶτος ἔγραψεν ἐνταῦθα τὴν περὶ Ἀθανασίου Δοροστάμου, ἣν εἶδομεν ἀνωτέρω, ἀναγραφὴν, ὁ *Kirchmejer* ὁ τὰ ἀνώτατα τῆς ἐκκλησίας ἀξιώματα περιβεβλημένος (1). Τούτῳ ἀκολουθεῖ ἕτερος *superintendens et ecclesiastes* ὁ Ἰωάννης Νικ. *Breidenbach* διὰ τοῦ ὠραίου ἱεροῦ λογίου:

Τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους, φθεγγόμενος (2). Ἀξιωμακτικῶς τυγχάνει τὸ ὑπὸ τοῦ πάστορος καὶ ἐκκλησιαστοῦ κτλ. Ἰωάννου *Schröderus* ἐκ τοῦ Παύλου σταχυολογηθὲν ρητόν:

Πέπεισμα ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεσιῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἐτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρῖσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν (3). Πῶς νὰ μὴ θαυμάσῃ τις τῶν ἀνδρῶν τούτων τὴν ἀσυναγώνιστον τῆς πίστεως ζέσιν καὶ τὸ ζωηρὸν τῆς φιλαδελφίας αἰσθημα. Ἐνταῦθα διέτριψεν ἐπὶ 15 ἡμέρων ὁ Θεόκλητος (4), καὶ ἐν τοσοῦτῳ ὁ ἀκαδημεικὸς *Homburgkiius* δὲν προὔλαβεν, ὡς εἶδομεν, νὰ ἐγγραφῆ ἐν τῇ φιλοθήκῃ, καὶ διὰ πληρεξουσίου ἔπραξε τοῦτο ἐν *Wildungen* (5).

Οὐδεὶς λόγος θὰ ἐγίνετο περὶ Ἡμερολογίου, ὅπερ κατήντησε τοσοῦτον σκανδαλῶδες παρ' ἡμῖν τόγε νῦν ἔχον, εἰάν ὁ ἐν *Idstein* προορηθεὶς Σχολάρχης *Longius* δὲν ἐδήλου ἐν τέλει, ὅτι ἡ 17 τοῦ Ἀπριλίου, ἣν σημειοῦται, κατὰ τὸ ἐπιδιωρθωμένον ἡμερολόγιον, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν 6 τοῦ Ἰουλιανοῦ (6). Ἀλλὰ ποῖον τὸ ἐπιδιωρθωμένον Ἡμερολόγιον; Βεβαίως δὲν εἶναι τὸ Γρηγοριανόν, ὅπερ οἱ Διαμαρτυρόμενοι διαρρηθὴν ἀπεκέρχοντο, καίτοι ἀπὸ τοῦ 1572 διὰ παντοίων μέσων Πάπαι καὶ Αὐτοκράτορες προσεπάθουν νὰ ἐπιβάλωσιν. Διεδόθη ἐν Γερμανίᾳ ὅτι ὁ Πατριάρχης προσεχώρησεν εἰς τὸ νέον Καλενδάριον· τὸ τοιοῦτον κατετάραξε τοὺς ἐν Τυβίγγῃ θεολόγους. Ὁ φιλανατολικὸς Κρούσιος ἔσπευσεν ἐπανειλημμένως νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Φιλαδελφίας πληροφορίας, καίτοι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε διαψευσθῆ ἡ διάδοσις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἱερεμίου. Οὗτος μάλιστα τῷ εἰρημένῳ ἐξάρχῳ εἰς Βενετίαν ἀπαντῶν ἀποφαίνεται, ὅτι «ἡ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία νεωτερίζει καθ' οἰονδήποτε τρόπον οὐκ εἴωθεν, ὥσπερ αὐτῇ Δυτικῇ τοῦτό γε ἔργον ἄπαιστον» (ταῦτα γράφει ὁ φιλογενῆς κ. Β. Μυστακίδης ἐν τῇ 25ετηρίδι Κόντου Ἀθῆναι 1893 σ. 175-176). Ὅπως οἱ παρ' ἡμῖν Νεοημερολογίται λεγόμε-

1) Βλ. ἀρ. 145 καὶ ἀνωτ. κεφ. 18.

2) Ἀρ. 147.

3) Ἀρ. 151.

4) Ἀπὸ 25 Ἰουνίου—11 Ἰουλίου.

5) Βλ. κεφ. 20 Α' β'.

6) Βλ. ἀρ. 33.

νοι, ἵνα συμβιδάσωσι τὰ πράγματα προέτειναν εἰς τὸν λαὸν τὸ Γρηγοριανὸν μὲν, ἀλλὰ τροποποιημένον πῶς καὶ ὅπως παρ' ἡμῖν πατὴρ τοῦ τοιούτου Ἡμερολογίου θεωρεῖται ὁ ἅγιος Μαρωνεῖας Ἰανθίμος; ὁ καλὸς κἀγαθὸς οὗτος ἀρχιερεὺς, οὕτω καὶ τοῦ παρὰ Διαμαρτυρομένοις ἐπιδιωρθωμένου Ἡμερολογίου (stili emendatorii, ὡς γράφει ὁ Langius, εἶναι ὁ Βεϋέλλος¹⁾. Ὁ Γουλιέλμος Φριδεϝικός ὁ φίλα, ὡς εἶδομεν, προσκείμενος τοῖς Καθολικοῖς συνέστησε τὴν Ἐπιστημονικὴν Ἐταιρίαν, διὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ Ἡμερολογίου, ἧς μέλος «συμμορίτης» ὑπῆρξεν καὶ ὁ διαληφθεὶς Ἀναστάσιος Μιχ. Ναουσαῖος²⁾. Προῖόν ταύτης ἦν ἡ ἐπιδιόρθωσις τοῦ Γρηγοριανοῦ Ἡμερολογίου³⁾. Ἐν τοσοῦτῳ ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 168 ἀναγραφῆς (Calendarii Julii anno Christi 1732), φαίνεται ὅτι οὐχὶ πάντες οἱ Γερμανοὶ ἠκολούθησαν τοῖς διατάγμασι τοῦ τῆς Πρωσσίας βασιλέως. Τοῦ λόγου περὶ Ἡμερολογίου ἐνταῦθα παρεμβληθέντος προσεπισημειοῦμαι, ὅτι καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, αὐτῇ ταύτῃ τῇ Παπικῇ ἔδρᾳ, οὐ παρὰ πάντων δεκτὴ ἦν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πολυεῖδους, καίτοι 200 σχεδὸν εἶχον παρέλθει, ἡ ἀποτολημθεῖσα διόρθωσις. Ἰάκωβός τις Πετᾶτζης ἐτύπωσε βιβλίον ἐν Φλωρεντίᾳ περὶ διορθώσεως τοῦ Γρηγοριανοῦ Ἡμερολογίου. Ὁ Ἰταλὸς οὗτος ἔπεμψε τοῦτο πρὸς τὸν ἀκμάζοντα τότε Χίον μαθηματικὸν Γορδᾶτον. Οὗτος ἀπήνησε μὲν αὐτῷ, ὡς φαίνεται, τὰ εἰκότα, ὡς «Ἰταλῷ δὲ τοῦτῳ καθάπου καὶ Γρηγορίῳ Πάπα ποτε οὐδὲν ξένοι καὶ ἀλλότριον τῶν ὑπὸ τῆς πρώτης Συνόδου θεοπισθέντων ἐπινερόηται»⁴⁾, ἔγραψε δὲ πρὸς συνεννόησιν καὶ πρὸς τὸν αὐτοῦ φίλον Μακάριον τὸν Πάτριον διδάσκαλον, λίαν ἐνδιαφέρουσαν γενικῶς περὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ Ἡμερολογίου ἐπιστολὴν ἀξιόλογον, ἣν συνίστημι πᾶσι τοῖς ἐνδιαφερομένοις καὶ ἀσχάλλουσιν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει, ὅτι ἀφοῦ τοῖς Βυζαντινοῖς «ταῖς τῆς βασιλείας ἐκείνοις τύρβαις κυμαινομένοις παρημέληται», (ἢ πρότασις περὶ διορθώσεως, ὡς γνωστόν, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Γρηγοῦ τῷ Ἀνδρονίκῳ Γέροντι Παλαιολόγῳ), οἱ εἰς Ἰταλίαν Ἑλληγες φηγάδες «ἄλλα τε πολλὰ ἐκείνοις παρέδωκαν καὶ τὰ περὶ τῆς προβληθείσης δὲ ἐνέφηγαν διορθώσεως». Κεχηνότες δὲ ἐκείνοι ἀκρατῶς εἰς καινοτομίας «κλέος τε ἀείμνηστον ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς μετα-

1) Ἰανθίμου Μαρωνεῖας τὸ Ἡμερολογιακὸν ζήτημα (Κωνσταντινούπολις 1922) σ. 20.

2) Ὁ φιλογενὴς οὗτος Μακεδὼν σπουδάζων εἰς τὰ διάφορα τῆς Γερμανίας Πανεπιστήμια ἐξέδοτο τῷ 1710 τὸ «Βασιλικὸν Θέατρον» ἐν Ἀμστελοδάμῳ, συνειργάσθη εἰς τὴν Νεοελλ. μετάφρασιν τῆς Κ. Διαθήκης, ἔγραψε, Περὶ καταστάσεως τῶν φιλομαθῶν Ἑλλήνων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἑβρώπης παιδείας χάριν μεταβαίνόντων καὶ τὸ σπουδαιότερον τὴν Περιήγησιν τῆς Ἑβρώπης (Περιηγηματικὸν Πυκτάτιον, Ἀμστελ. 1706.

3) Κούμα ἐνθ' ἄνωτ. τόμ. Θ' σ. 179.

4) Τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ Γορδᾶτος συνεφώνει, ἀλλ' οὐχὶ ἐν πᾶσι πρὸς τὴν μετὰ ταρρύθμιν.

βολῆς περιποιῆσαι σπουδάζοντες», μετήλλαξαν τὸ Πασχάλιον, τὰς δέκα προσθέμενοι ἡμέρας, ἵν' ἡ ἰσημερία εἰς τὴν κα' Μαρτίου γένηται, ὅπως καὶ ὅτε οἱ ἐν Νικαΐα πατέρες συνέταξαν αὐτὸ συνέβαιεν· ἀλλὰ δεινῶς ἠστούχησαν, λέγει ὁ Γορδάτος «καὶ φυγόντες τὴν Σκύλλαν τῇ Χαρούβει ἐνέπεσον», διότι ἐνῶ ἀπέφευγον νὰ ἐορτάζωσι τὸ Πάσχα κατὰ τὴν δευτέραν πανσέληνον «καὶ πρὸ τῆς πρώτης πανσέληνον πάνυ ἀγεννῶς ἀπεργάζονται» (1)· Παρατήρησαν τοῦτο μετ' οὐ πολὺ οἱ τῆς Δυτ. Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἔπρεπε πρὸς πλήρη ἐπαινόρθωσιν νὰ μεταβάλλωσι καὶ αὐθις τὸ ἐορτολόγιον· «τούτου δὲ τὴν μεταβολὴν οὐκ ἂν ἦν καινοτομίας αὐθις φυγεῖν γραφὴν» λέγει ὁ Γορδάτος καὶ τελειῶν ὧδε: «Ἰδὼν οὖν οὗτος ὁ Ἰταλὸς Πειάτζης τοὺς οἰκείους ζητοῦντας μὲν τὴν διάρθρωσιν, ἀμηχανοῦντας δὲ ἀπεργάσασθαι διὰ τὸ μαρτυρολόγιον, πολλὰ ποιήσας, τρόπου ἐπέτυχεν, ἀψαύστου ἐκείνου μένοντος, τῶν ἐπακτῶν μόνων καὶ κύκλων τοῦ ἡλίου μεταβληθέντων, τοῦ πλημμυλήματος ἀνώτερον γενέσθαι τὸ Γρηγοριανὸν καλενδάριον· οὐκ ἔστιν οὖν . . .» (2).

Τοιαύτη ἐν ταῖς κεφαλαιωδεστέροις τοῦ Θεοκλήτου Πολυεΐδους ἡ ἀνὰ τὰς Γερμανικὰς μεγαλοπόλεις περιοδεία. Οἱ ὑπὲρ αὐτοῦ καλοὶ λόγοι, ἡ πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἐλλάθεια καὶ ὁ φιλελληνισμὸς τῶν Γερμανῶν, εἶναι ὁ ὄριμος καὶ ἀγλαὸς καρπὸς τῆς Γερμ. σοφίας.

(Συνέχεια καὶ τέλος εἰς τὸν Ε'. τόμον)

1) Διατί δὲν συνέβη τὸ τοιοῦτον; διότι οἱ μὲν τῆς Ἀλεξανδρείας ἀστρονόμοι, οἱς ἀνετέθη νὰ καταρτίσωσι τὸ τοῦ Πασχαλίου κανόνιον τὸ ἄλφα ἐπιλεγόμενον (διότι εἰς περίοδον φλβ' ἐτῶν ἀνακυκλεῖται καὶ α+λ+φ+α=φλβ'), ἐξηκριβίωσαν καὶ εὔρον τὴν ἀληθινὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, ἣτοι (κατ' ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην), ὑπελόγησαν καὶ τὰ πρῶτα 10 καὶ 44 δευτέρα λεπτά τὰ πρὸς ἐξίσωσιν ἀπαιτούμενα ἀπὸ 325 ἐτῶν· οἱ δὲ μεταρρυθμισταὶ δὲν ἔλαβον τοῦτο ὑπ' ὄψιν.

2) Γέγραπται ταῦτα περὶ τὸ 1736. (Βλ. Ἐπετηρίδα Παρνασοῦ, ἔτος 7' (Ἀθῆναι 1902) σ. 119-122. Τὰ μαθηματικὰ καὶ ἀστρονομικὰ τοῦ Γορδάτου περιέχονται εἰς τὸν τρίτον τόμον τῆς Μαθηματικῆς ὁδοῦ κτλ., ἐκδοθείσης τῷ 1749 (βιβλίον σπανιώτατον βλ. βιβλιογραφία Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας ὑπὸ Ἐυλόγιον Κουρῖλα ἐν Ἑπιερ. Χρονικοῖς. Ἔτος 5' (Ἀθῆναι 1931) σ. 92.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ 1878 ΚΑΙ Ο ΘΡΑΞ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΚΙΤΡΟΥΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

† Ο Ἐπίσκοπος Κίτρος Νικόλαος
Ἄρχηγός τῆς Μακεδονικῆς Ἐπαναστάσεως

καὶ ἔξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ οἱ

1) Ἰωάννης Α. Φαρμάκης	5) Δημ. Τερίπης
2) Νικόλαος Ἀξελός	6) Π. Καλόγηρος ἢ Παπούς
3) Χαράλ. Λελοῦδας	7) Δημ. Ἐξαρχος
4) Εὐάγ. Χοστέβης	

Εἰς τὸ ἐκτραγὲν κατὰ τὸ 1878 ἔθνικὸν κίνημα ἐν Θεσσαλίᾳ, Ἡπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ σὺν ἄλλοις ἐπρωτοστάτησε καὶ φιλόπατρις καὶ θερμουργὸς Ἱεράρχης ὁ Ἐπίσκοπος Κίτρος Νικόλαος, ὑπεθυμίσας κατὰ τοὺς κάτω χρόνους τὰς μεγάλας μορφὰς τῶν Λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες διὰ τῶν θυσιῶν των καὶ τῆς ἔθνικῆς των δράσεως τὰ μάλιστα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀποτίναξιν τοῦ Τουρκικοῦ ζυγοῦ.

* * *

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1878 ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Σκαρλάτον Σοῦτσον ἐξώρμησεν ἐκ Λαμίας εἰς τὸ Τουρκικὸν ἔδαφος πρὸς ἐχθρικὴν δράσιν. Ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀκράτητος περιγράφεται ὁ ἐνθουσιασμὸς ὀλοκλήρου τοῦ Ἔθνους, διότι ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως διὰ πρώτην φορὰν ἡ Ἑλλὰς ἐπισήμως ἤρχετο ἀντιμέτωπος τῆς Τουρκίας διεκδικουσα τὰ δίκαια αὐτῆς. Ἀτυχῶς μετὰ μικρὰν ἀψιμαχίαν περὶ τὸν Δομοκὸν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κατ' ἀξίωσιν τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων διετάσσετο νὰ ἐπιστρέψῃ ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔδαφους.

Εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην παρήκουσαν δύο γενναῖοι ὑπαξιωματικοὶ ὁ ἐπιλοχίας Δ. Τερτίπης καὶ ὁ λοχίας Γ. Λαΐος, οἵτινες παρασύραντες καὶ τοὺς ὀπλίτας τοῦ λόχου των στρατολογήσαντες καὶ ἐθελοντάς, ἰσχυρὰ κατήτησαν ἐπαναστατικὰ σώματα. Ἀμφότεροι οἱ ὑπαξιωματικοὶ οὗτοι διεκρίθησαν εἰς πολλὰς μάχας ἄξιοι ἀναδειχθέντες στρατιῶται, ἐξ' ὧν ὁ Λαΐος ἥρωικῶς ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ χωρίου Ματαράγκα ἐξωθεν τῆς Καρδίτσης, ἔνθα μέχρι νῦν δείκνυται ὁ τάφος του.

Ὅταν ἐγνώσθη ἡ ἔξοδος τῶν ἐπαναστατῶν τούτων συνεταράχθη ἐξ ἐνθουσιασμοῦ σύμπαν τὸ Ἑλληνικόν. Ὁ καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν τοῦ Πανεπιστημίου Νικ. Νικολαΐδης, ἄλλοτε ἀξιωματικὸς, ἠγούμενος φάλαγγος φοιτητῶν προσήλθεν εἰς τὸν ἐπαναστατικὸν ἀγῶνα, καὶ ἀξιωματικοὶ ὡς ὁ Δουμπιώτης, ὁ Ἀξελὸς, ὁ Μήτσας καὶ ἄλλοι ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς ἐθελοντικῶν σωμάτων.

Εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐκ τῶν πρώτων προσεχώρησεν ὁ ἐν Μακεδονίᾳ Ἐπίσκοπος Κίτρος Νικόλαος. Ἐνθουσιώδης καὶ εὐπαιδευτὸς Ἱεράρχης ἐν ἀσθενεῖ καὶ μικρῷ σώματι γενναίαν ὡς ἐλέχθη φέρων καρδίαν, κατήγετο ἐκ Στενιμίχου Λούσης φέρων τὸ κατὰ κόσμον ὄνομα (1). Ἐμαθήτευσεν ἐν τῇ Ριζαρείῳ Σχολῇ ὑπότροφος τοῦ κληροδοτήματος τοῦ Φιλίππου-πολίτου Κομιζοπούλου κατὰ τὰ ἔτη 1858—1863 (2). Ἐδίδαξεν εἰς τὰς Ἑλλη-

1) Πρβλ. Μιλτ. Δ. Σεϊζάνη ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1878. Ἀθῆναι 1878. σελ. 151.

2) Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἱστορία Ριζαρείου Σχολῆς, Ἀθ. 1919. σελ. 213.

νικᾶς σχολὰς Φιλιππουπόλεως, Χανίων καὶ εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Λύκειον Καλοτταίου — Πανταζῆ τῶν Ἡπειρωτῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1868 μέχρι τοῦ 1874⁽¹⁾. Ἐν Χανίοις διδάσκων κατὰ τὸ 1868 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μεγάλην τῆς Κρήτης ἐπανάστασιν ἡγούμενος σώματος ἐθελοντῶν. Κατὰ τὸ 1874 προσελήφθη ὡς ἀρχιδιάκονος τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ἰωακεῖμ τοῦ κατόπιν περικλεοῦς Πατριάρχου Ἰωακεῖμ τοῦ Γ' ἐκεῖθεν δὲ προήχθη εἰς ἐπίσκοπον Κίτρους ὑπὸ τῆς Ἐπισκοπικῆς Συνόδου Θεσσαλονίκης ἀντὶ τοῦ ἀπὸ Πολυανῆς προέδρου Κίτρους Μελετίου χειροτονηθεὶς τῇ 6 Ἀπριλίου 1875 τῇ Κυριακῇ τῶν Βαίων. Ὁ Νικόλαος ἀλλαχοῦ περιγράφεται «πεπαιδευμένος, φιλόπατρις, συνετός, φύσεως ἐνθουσιώδους»⁽²⁾. εἶχε καταστῆ ὑποπτος εἰς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως καταγγελλοῦν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ὅτι ἀνέσκαψεν Ἐκκλησίαν τινὰ νικτὸς πρὸς ἀνεύρεσιν κεκρυμμένων ὄπλων, τὸ Πατριαρχεῖον ὅμως ἐδικαιολόγησεν αὐτόν, ὅτι ἀνέσκαψε τὸν Ναὸν πρὸς εὔρεσιν μοναστηριακῶν τιμαλφῶν κρυθέντων ὑπὸ μοναχοῦ τινος.

Τῇ 18 Φεβρουαρίου Δευτέρα τῆς Τυρινῆς ἐβδομάδος, ὁ Ἐπίσκοπος Κίτρους Νικόλαος μετὰ μεγάλης πομπῆς ὑψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Κολλυνδρῶ ἀφοῦ ἐξεφώνησε πατριωτικώτατον λόγον καὶ παρέδωκεν αὐτὴν ὄρισας σημαιοφόρον τὸν εὐσταλῆ νέον Ἠλίαν Ζαρκάδαν. Τῇ δὲ Κυριακῇ τῆς Τυρινῆς 23 Φεβρουαρίου ὁ ἀοίδιμος Ἱεράρχης ἵνα πεισθῶσιν οἱ ἐπαναστάται ὅτι εἶναι ὑπὲρ τῶν ὄλων ὁ ἀγὼν ἔθεσε πῦρ εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν μέγαρον λέγων ὅτι ἂν μὲν ἐπικρατήσουν οἱ Τοῦρκοι θὰ τὸ ληλατήσουν καὶ θὰ τὸ καύσουν, ἂν δὲ ἐπικρατήσῃ ἡ ἐπανάστασις θὰ τὸ ἀνεγείρωμεν μεγαλοπρεπέστερον⁽³⁾. Πέριξ τοῦ ἐπαναστάτου Ἱεράρχου συνηνώθησαν καὶ ἄλλοι φιλοπάτριδες ἄνδρες, ἰατροί, κληρικοὶ καὶ διάφοροι ἐκ τῶν πέριξ μερῶν τῆς Χαλκιδικῆς, ἐν Λιτοχωρίῳ δὲ ἀπετελέσθη ἡ πρώτη ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἐπισκόπου Κίτρους, εἰς ἣν μετεῖχεν ὁ ἱερομόναχος τῆς Μονῆς Πέτρας Νικηφόρος καὶ ὁ ἱερεὺς Ἀθανάσιος Γεωργίου μετ' ἄλλων, ἐξέδωκε δὲ τῇ 19 Φεβρουαρίου τὴν πρώτην πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις προκήρυξιν.

Ὁ Κίτρους ἐτέθη ἀμέσως ἐπὶ κεφαλῆς σώματος ἐγχωρίων εἰς ὃ μετεῖχον ὁ ἱατρὸς Ἰ. Αἰζὸς καὶ ὁ γενναῖος ὄπλαρχηγὸς Β. Χοστέβας, ἠνώθησαν δὲ μετὰ τὸ σῶμα τοῦ λιποτάκτου ἀνθυπολοχαγοῦ Μ. Τσίμα καὶ κατέλαβον τὴν Μονὴν τῶν Ἀγίων Πάντων. Ἐκεῖθεν τὸ σῶμα ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἐνθου-

1) Πρβλ. Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου. Ὁ Στενίμαχος Ἀθ. 1929, σελ. 38. Ἐπαμ. Κυριακίδου Ἱστορία τοῦ Συγγρόνου Ἑλληνισμοῦ, Ἀθ. 1892, τόμ. Β' σελ. 574, 576, καὶ προφορικαὶ πληροφορίες τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν.

2) Πρβλ. Α. Πολυζωίδου, Γεν. Ἱστορία, Ἀθ. 1890, τ. Δ' σελ. 1199.

3) Προφορικαὶ ἀνακοινώσεις τοῦ ἐκ Κολλυνδρῶ κ. Ἐμ. Ἀντωνιάδη.

σιώδους Ἱεράρχου συνῆψε νικηφόρους μάχας πέριξ τῶν χωρίων Προόδρομος καὶ Γριζάλα ἀποκρούσαντες τὰς ὑπὸ τὸν Ἀσάφ πασᾶν ἐχθρικός δυνάμεις.

Ἀτυχῶς ἔλλειψις πολεμοφοδίων καὶ ἡ δυσκολία τῆς τροφοδοσίας τῶν συρρευσάντων προσφύγων γυναικοπαίδων, ἐκλόνισαν τοὺς γενναίους ἄνδρας καὶ ὁ ἐχθρὸς ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ τὴν ὄχυρὰν θέσιν τῆς Μονῆς.

Ὁ Ἐπίσκοπος Κίτρος ἀκαταπόνητος καὶ ἀκλόνητος ἐνεθάρρυνε τοὺς ὑπ' αὐτόν, πρὸ τοῦ κινδύνου δὲ τῆς κυκλώσεως ὑπεχώρησαν ὀπισθεν τοῦ Ὀλύμπου, μὲ σχέδιον ἵνα ἐνωθῶσι μὲ τὰ ἐν Θεσσαλία ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Δουμπιώτην σώματα, συνάψαντες καθ' ὁδὸν νικηφόρους μάχας τέλος δὲ ἔφθασαν εἰς Σμόκοβον τῆς Καρδίτης, ἐνθα συνεκεντρώθησαν ὁ Τερτίπης καὶ ὅλα τὰ δρῶντα πρόσωπα τῶν ἐπαναστατῶν.

Καθ' ὁδὸν ὁ Ἐπίσκοπος Κίτρος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν συνητήθη ἐν Ῥαψάνῃ μεθ' ἑτέρου ἐπαναστάτου Ἱεράρχου τοῦ Ἐπισκόπου Πλαταμῶνος Ἀμβροσίου. Περὶ τῆς δράσεως καὶ τοῦ Ἱεράρχου τούτου ἀναφέρουσιν ἐνθουσιωδῶς οἱ συναγωνισταί του.

Ἡ ἐπανάστασις μὲ ὅλας τὰς ἐλλείψεις πυρομαχικῶν, τροφίμων καὶ ἄλλων ἐφοδίων, ἐκπνευσασα ἐν Μακεδονίᾳ ἔμενεν ἄσβεστος ἐν Θεσσαλίᾳ, αἱ περὶ τὴν Καρδίτσαν δὲ μάχαι ἰδίως ἢ ἐν Ματαράγκᾳ, καθ' ἣν ἠνδραγαθήσαν οἱ πρῶτοι ἐπαναστάται ὑπαξιωματικοὶ ὁ ἐπιλοχίας Δ. Τερτίπης καὶ ὁ λοχίας Γ. Λαΐος ἡρωϊκῶς πεσὼν κατ' αὐτήν, προεκάλεσαν τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐνδιαφέρον (1) Ὁ παρακολουθῶν τοὺς ἐπαναστάτας Ἄγγλος φιλέλληνας Κάρολος Ὀγγλ ἀνταποκριτὴς τοῦ Λονδινείου Χρόνου ἔστειλεν ἐνθουσιώδεις περιγραφάς, καὶ ἐπληροφῶρει τὸ εὐρωπαϊκὸν κοινὸν ὅτι οἱ Ἕλληνες συνεχίζουσιν ἐλαξίως τὰς παραδόσεις τοῦ 1821 καὶ εἶναι ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας. Εἰς τὰς πρῶτας δὲ γραμμὰς εὐρισκόμενος ἔπεσεν ἐνδόξως καὶ ὁ Ὀγγλ εἰς τὴν περὶ τὴν Μακρινίτσαν μάχην τῆ 17 Μαρτίου. Ὁ ἡρωϊκὸς θάνατός του γνωσθεὶς ἐν Εὐρώπῃ ἐνεθουσίασε τὴν κοινὴν γνώμην τῶν πολιτισμένων λαῶν, τὸ δὲ πτώμά του μεταφερθὲν εἰς Ἀθήνας ἐκηδεύθη μετὰ πρωτοφανοῦς πομπῆς, ἀπήγγειλαν δὲ λόγους ἐπικηδεύουσι ὁ Κ. Παπαρηγόπουλος καὶ ὁ Τ. Φιλήμων.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρισκομένων τῶν ἐπαναστατικῶν πραγμάτων, ἐπενέβη ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις καὶ ἐζήτησεν ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν γενομένης ἐκεχειρίας. Τοῦτο ἐδέχθησαν οἱ ἐπαναστάται καὶ τῆ 10 Ἀπριλίου οἱ Ἄγγλοι ἀπεσταλμένοι Μέρλιν καὶ Βλώντ, ὁ μὲν Γενικὸς Πρόξενος ἐν Ἀθήναις, ὁ δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ, λεικὴν φέροντες σημαίαν μετ' ἀκολουθίας ἐκ τοῦ ἐν Βόλῳ καταπλεύσαντος Ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ, μετέβη-

1) Πρβλ. «Εὐβοία» ἐφημερίς ἐν Χαλκίδι 1878 ἀριθ. 118, τοῦ συνεπαναστάτου Γ. Ν. Φιλαρέτου βουλευτοῦ καὶ ὑπουργοῦ κατόπιν.

σαν εἰς Καρδίτσαν καὶ ἐκείθεν εἰς τὸ τρίωρον ἀπέχον χωρίον Λουτρό, ἔνθα ἦτο ἡ ἔδρα τοῦ Ἐπισκόπου Κίτρους καὶ τῶν ἄλλων ἐπαναστατῶν. Οἱ Ἄγγλοι ἀπεσταλμένοι ἐξήτησαν τὴν διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν ὑπέσχοντο δὲ ὅτι ἡ Ἄγγλία ἐν τῷ Βερολινεῖφ συνεδρίῳ θὰ ἐπροστάτευε τὰ ἑλληνικὰ συμ- φέροντα.

Οἱ ἐπαναστάται συνανοηθέντες καὶ μετὰ τῶν ἐν Ἀλμυρῷ ἀρχηγῶν ἐδέχθη- σαν τοὺς ὅρους καὶ κατέθεσαν τὰ ὄπλα. Ὅντως δὲ ὡς ὑπεσχέθη ἡ Ἄγγλία χάρις εἰς τὸν μέγαν Γλάστωνα ἐπειτεύθη ἡ ἄνευ ἄλλης αἱματοχυσίας ἀπελευ- θέρωσις τῆς Θεσσαλίας καὶ τμήματος τῆς Ἡπείρου (1).

Οἱ ἐπαναστάται καίτοι ἀμνηστευθέντες δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς ἐν Τουρκίᾳ ἐστίας τῶν, ἀλλ' ἔλαβον τὴν πρὸς τὴν ἐλευθέραν Ἑλ- λάδα ἄγουσαν, ὑπερήφανοι διότι καίτοι ὀλίγοι καὶ ἄνευ ἐφοδίων κατώρθω- σαν νὰ προκαλέσωσι τὴν προσοχὴν μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς δυνάμεως τῆς Ἄγ- γλίας καὶ νὰ τύχωσιν ἐπισήμων ὑποσχέσεων.

Ὁ Ἐπίσκοπος Κίτρους Νικόλαος ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἡρωϊκῶν ἀνδρῶν του εἰσῆλθεν εἰς Λαμίαν ἐνθουσιώδους τυχῶν ὑποδοχῆς (2). Τούτους προσεφώ- νησεν ὁ δικηγόρος Κλ. Τσάκας καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ ἐν Λαμίᾳ στρατοῦ Νεόφυ- τος Μάγνης (3). Τὴν ἔθνικὴν δράσιν τοῦ Κίτρους Νικολάου ἐξύμνησεν ἐν πανηγυρικῷ λόγῳ ἀπαγγελθέντι ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν ὁ Θεόδωρος Γενναίου Κολοκοτρώνης (4). Ἐκ Λαμίας ὁ Κίτρους ἀνεχώρησε, δημοσιεύσας τὸ ἐξῆς εὐχαριστήριον δι' ἣν ἔτυχε φιλοξενίαν.

Ἀξιότιμε κ. Συντάκτα τῆς «Εὐνομίας»,

Παρακαλεῖσθε νὰ κηρύξῃτε διὰ τῆς ἀξιολόγου ἐφημερίδος σας τὴν βα- θεῖαν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τε τοὺς κατοίκους Λαμίας καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ σταθμεύοντας ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας δι' ἣν εὗρον παρ' αὐτοῖς ἐξαί- ρετον ὑποδοχὴν καὶ φιλοξενίαν κατὰ τὴν ὀκταήμερον ἐν Λαμίᾳ διαμο- νήν μου.

Ἐν Λαμίᾳ τῇ 1 Μαΐου 1878.

† ὁ Κίτρους Νικόλαος (5)

1) Πρβλ. Π. Καρολίδου. Σύγχρονος Ἱστορία τ. Ζ', Ἀθ. 1929 σ. 247 ἐνθα τὸν Ἐπίσκοπον Κίτρους Νικόλαον λανθασμένως ὀνομάζει Γεράσιμον.

2) Πρβλ. «Τηλέγραφος» ἡμερησία ἐφημερίς Ἀθηνῶν ἀρ. 621—1 Μαΐου 1878.

3) Πρβλ. «Τηλέγραφος» 11 Μαΐου 1878, ἀρ. 631. Δούλη Ἑλλάς 10 Μαΐου 1878.

4) Πρβλ. «Τηλέγραφος» ἀρ. 630—10 Μαΐου 1878.

5) Πρβλ. «Εὐνομία» Λαμίας, ἀριθ. 52.

Ἄγνωστον ποῦ μετέβη ἐκ Λαμίας ὁ Κίτρος, ἐπέστρεψεν ὁμως πάλιν ἐκεῖ διορισθεὶς καθηγητὴς εἰς τὸ Γυμνάσιον Λαμίας τῷ 1879, ἐν ἔτος παραμείνας. Τὴν πληροφορίαν ταύτην μοι ἔδωσεν ὁ κ. Μ. Ι. Γεδεών Ἄρχων χρονογράφος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπεβεβαίωσε δὲ ὁ ἐν Λαμία γηραιὸς λόγιος κ. Νικ. Τράκας. Τὸν Νικόλαον συναντῶμεν κατόπιν ὡς ἐπισκέπτῃν τῆς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ μετὰ τοῦ Καθηγητοῦ Γ. Κρέμου, ὅστις ἐγκωμιάζει τὸν Ἱεράρχην γράφων: «οὐδεμιᾶς ἐθνικῆς ἐπαναστάσεως διετέλεσαν ἀμέτοχοι οἱ Κληρικοί, μάρτυς τούτου ὁ τῆς Μακεδονικῆς ἐπαναστάσεως τὴν σημαίαν ὑψώσας καὶ τῶν δεινῶν αὐτῆς τε καὶ τῆς Θεσσαλικῆς μέχρι τέλους γενναίως μετασχὼν ὁ Κίτρος Ἐπίσκοπος Νικόλαος» (1). Εἰς τὸν Κίτρον δὲ ἀφιερώνει ὁ ἴδιος καὶ τὴν περὶ τῆς Μονῆς ἱστορίαν του ὡς ἑξῆς:

ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἐπισκόπος Κίτρον

Ἀρχηγὸς τῆς Μακεδονικῆς Ἐπαναστάσεως

ἀνατίθειν ὁ συγγραφεὺς.

(ἔνθ. ἀνωτ.) Προτάσει δὲ τοῦ ἔργου του τὴν ἐν ἀρχῇ δημοσιευομένην εἰκόνα τοῦ Ἱεράρχου μετὰ τοῦ Δ. Τερτίπη καὶ τῶν ἄλλων ὀπλαρχηγῶν εὐλογοῦντος τὴν Σημαίαν. Ἀτυχῶς ὁ αἰοίδιμος Κρέμος ἐν τῇ ἀφιερώσει οὐδὲν ἄλλο προσθέτει ἐξ οὗ ἴσως θὰ εἴχομεν πληροφορίας τινὰς μεταγενεστέρας. Ἄγνωστον δὲ ἐκ ποίας ἀφορμῆς ἀφιέρωσε τὸ ἔργον του καὶ προέταξε τὴν εἰκόνα τῶν ἐπαναστατῶν. Ὁ ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ πανοσ. ἀρχιμ. καὶ καθηγητὴς κ. Χριστοφόρος Ζώνας μᾶς ἐπληροφόρησεν ὅτι ὁ Κρέμος ἦτο ἀνεψιὸς καὶ συμπατριώτης τοῦ ἐξ Ἀραχώθης συμπολεμιστοῦ τοῦ Ἱεράρχου Ἰω. Φαρμάκη Ἱατροῦ, ὅστις παρίσταται καὶ ἐν τῇ εἰκόνι, εἰκάζει δὲ ὅτι ἐκ τούτου ἴσως ὁ συγγραφεὺς συνεδέθη μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου.

Ὁ Νικόλαος ἀφοῦ ἐπανεστάτησεν ἐπαύθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου, ἐκλεγέντος Κίτρον τοῦ Τιτουλαρίου Ἐπισκόπου Ἐλαίας Ἰωαννικίου. Ἄλλας πληροφορίας δὲν ἠδυνήθημεν τὰ μάθωμεν περὶ τοῦ ἀνδρός, εἰμὴ ὅτι ἐγκατεστάθη ἐν Πειραιεῖ καὶ ἀπέθανεν ἐκ φυματιώσεως, ἐξ ἧς νόσου εἶχεν ἀποθάνει καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ἀδελφός του ἱατρός, ἄγνωστον ἀκριβῶς πότε, πάντως μετὰ 2-3 ἔτη, ὡς εὐηρεστήθη νὰ μᾶς πληροφορήσῃ ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητὴς κ. Χ. Τσουντας, μαθητὴς γενόμενος τοῦ Ἱεράρχου ἐν Φιλιππουπόλει.

Οὕτως ἔληξεν ἡ κατὰ τὸ 1878 ἔτος ἐπανάστασις ἐν Μακεδονίᾳ, Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπειρῷ ἧς ἐναργέστατα μετέσχον ὡς ἀρχηγὸς ὁ Ἐπίσκοπος Κί-

1) Πρβλ. Γ. Κρέμου. Φωκικά Β' Ἀθήναι, 1880, σελ. 138, 173.

τρος Νικόλαος, ὁ Ἐπίσκοπος Πλαταμῶνος Ἀμβρόσιος καὶ ἄρκετοὶ ἄλλοι κληρικοί, σὺν τούτοις δὲ διεκρίθη καὶ ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν Ν. Νικολαΐδης, ἡγούμενος φάλαγγος φοιτητῶν, ἄλλοτε ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ διακριθεὶς ὡς τοιοῦτος καὶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης τοῦ 1868 ἔτους καὶ εἰς τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 ἔτους, ὡς ἐθελοντῆς ἀξιωματικὸς ἐν τῷ Γαλλικῷ στρατῷ (1). Τῆς ἐπαναστάσεως δὲ ταύτης ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ἡ ἄνευ πολέμου ἀπελευθέρωσις ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ τῆς Θεσσαλίας καὶ τμήματος τῆς Ἡπείρου.

1) Πρβλ. Σεϊζάνη ἐνθ' ἄνωτ. ἐφημερὶς Μωραῆς Τριπόλεως 1932 ἀρ. 1381, Δελτίον Ἑλλην. Μαθημ. Ἰεταρίας 1931 σ. 95.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

(Σύντομοι γενεολογικοί και βιογραφικοί σημειώσεις)

Ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμου ἐγεννήθη περὶ τὰ 1760 ἐν Ἀμπελίῳ τῆς Στενιμάχου, ἦτο δὲ υἱὸς τοῦ Ἀγγελῆ, ἱερέως αὐτόθι. Καὶ κατὰ πρῶτον ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐπὶ Ἀρ. Σκορδέλλῃ (1) καὶ ἔπειτα ἔλθὼν εἰς τὴν κατὰ πολὺ μεγαλυτέραν καὶ γειτονικὴν Φιλιππούπολιν, ἐπλούτισε τὰς γνώσεις του ἐν τῇ ἑλληνικῇ κεντρικῇ σχολῇ ἔχων συμμαθητὴν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸν μετέπειτα διαπρέψαντα ἱατρὸν Ἀν. Γεωργιάδην Λευκίαν (2). Φιλομαθὴς καὶ φιλόπονος ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμου ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων καὶ ἄλλων συγχρόνων του ἔργων καὶ διωρίσθη διδάσκαλος μὲν κατὰ πρῶτον τῆς προαναφερθείσης σχολῆς, ἔπειτα δὲ καὶ διευθυντὴς αὐτῆς μέχρι τοῦ 1825 (3). Κατὰ ἰδιοχείρους σημειώσεις τοῦ Κ. Οἰκονόμου εὐρίσκομεν αὐτὸν τῷ μὲν 1802 πρωτόπαπαν καὶ διδάσκαλον, τῷ δὲ 1819, ὅτε συνέγραψε τὴν πρώτην σύντομον ἱστορίαν ἑπαρχίας Φιλιππουπόλεως, οἰκονόμον, ἀγαπητὸν καὶ σεβαστὸν τοῖς πᾶσι διὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν παιδείαν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Αὐτὸς ὁ Μοραβένωφ (4), ἀνθρώπος τυφλωμένος ὑπὸ φυλετικῆς φανατικῆς ἐμπαθείας δὲν ἀρνεῖται τὸ περισπούδαστον τοῦ ἀνδρός, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνατίθεται λόγῳ τῆς εὐφυμαθείας του, καὶ ἡ σύνταξις τοῦ κώδικος (5) τῆς συντεχνίας τῶν ἀμπαδζήδων, ἐνὸς πλουσίου καὶ διὰ τὰς τότε συνθήκας ἰσχυροῦ ὀργανισμοῦ. Ὡστε ἡ εἰκασία τοῦ σεβαστοῦ μοι διδασκάλου κ. Κ. Μ. Ἀποστολί-

1) «Θρακικά» τόμ. Β' σελ. 96 (1929) Κ. Μ. Ἀποστολίδου «Τὰ Ἑλληνικά ἐν Φιλιππουπόλει σχολεῖα».

2) Αὐτόθι.

3) Κ. Δ. Μοραβένωφ «Ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Φιλιππουπόλεως». 1870. Σελ. 26, τῆς ἐντύπου τμηματικῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου ὑπὸ τοῦ Δήμου Φιλιππουπόλεως.

4) Αὐτόθι σελ. 18.

5) Μοραβένωφ «Ἀπομνημονεύματα» σελ. 18.

δου⁽¹⁾ ὅτι ὁ στιχουργὸς τῆς ἐν τῷ κατασίχῳ τῶν ἀμπαδῶν ἐμμέτρον ἐπιγραφῆς πιθανὸν ν' ἀνήκει εἰς τότε λόγιον Κ. Οἰκονόμου, εὐρίσκεται πλησιέστατα τῆς ἀληθείας. Ἄλλως τε καὶ εἰς τὰ οἰκογεν. ἀρχεῖα εὐρίσκεται μεταξὺ ἄλλων ἐμμετρος χειρόγραφος μετάφρασις τοῦ Πλουτάρχου περὶ πολυπραγμοσύνης, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι ὁ ἱερεὺς καὶ διδάσκαλος ἐκαλλιέργει τὸν ἀγρὸν τῶν Μουσῶν κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του. Ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Μ. Ἀποστολίδου μουσοτραφῆς μεγαλέμπορος ἀμπαδῶν Χατζηκωστάκης Χατζηγιωάννου Κοϊμτζόγλου⁽²⁾, ἦτο εἰς τῶν ἀρίστων μαθητῶν τοῦ Κ. Οἰκονόμου⁽³⁾, ὁ δὲ πατὴρ του Χατζηγιωάννης Κοϊμτζόγλου πλουσιώτατος ἔμπορος, βλέπων τὴν φιλομάθειαν τοῦ υἱοῦ κατέβαλε μεγάλας προσπάθειάς διὰ νὰ καταρτισθῆ καλῶς ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ τότε τοῖς πᾶσι ἑλληνοδιδασκάλου. Κατόπιν ἀόκνου, χρηστής καὶ ἔθνωφελοῦς ἐργασίας ὡς ἱερεὺς καὶ διδάσκαλος ὁ Κ. Οἰκονόμος ἐτελεύτησε περὶ τὰ 1827, ἀφήσας τρεῖς υἱοὺς καὶ τέσσαρας θυγατέρας. Ἐκ τῆς διαθήκης τῆς εὐρισκομένης ἐν τῷ κώδικι τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως (σελ. 120-128) κταφαίνεται ἡ εἰς τὰ πατρια ἀφοσίωσις Κωνσταντίνου τοῦ Οἰκονόμου. Ἡ διαθήκη ἐκτὸς τῶν ἐνδείξεων ἐνὸς λεπτοῦ πατριωτικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ φίλτρου, γέμει σοφῶν συμβουλῶν πρὸς τοὺς ἀπογόνους του. Ἡ ἐν λόγῳ διαθήκη ἔχει ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς:

«Διὰ τῆς παρούσης οἰκειοθελοῦς ἡμῶν διαθήκης διατιθέμεθα ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι ὁ τε οἰκονόμος Κωνσταντῖνος ἱερεὺς καὶ ἡ πρεσβυτέρα αὐτοῦ Ταῖσια Κωνσταντίνου Μουμιτζόγλου, ὑμῖν τοῖς τέκνοις ἡμῶν τὸ πῶς μετὰ θάνατον ἡμῶν καὶ τῶν δύο θέλομεν ἵνα ποιήσητε εἴ τις περιουσία ἡμῶν μένει. Ἐπειδὴ ὁμως ἐξ ὧν ἐχαρίσατο ἡμῖν ὁ πολυέλεος θεὸς ἐπιγείων ἀγαθῶν συνεκοπιάσαμεν καὶ ἐπροικίσαμεν τὰ θήλαα ἡμῶν τέκνα τὴν Εὐγενίαν, Αἰκατερίνην, Ἐλένην καὶ Θεοφανώ, ὅσον ἐβοήθησεν ἡμῖν ὁ Κύριος, εἰς δὲ τὰ ἄρσενα Σωτήριον, Ἀθανάσιον καὶ Νικόλαον διδόναι οὐκ ἔχομεν, ἀλλ' ὁ τε Σωτήριος καὶ Ἀθανάσιος καὶ συνεβοήθησαν ἡμῖν ἐν πολλοῖς, διὰ τοῦτο παραγγέλλομεν πᾶσι τοῖς τέκνοις ἡμῶν, ἵνα τὸ ὀσπίτιον ἐν ᾧ καθήμεθα, ὅπερ ἐστὶν ἐπ' ὀνόματος ἔτι τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου Μανουὴλ Μουμιτζόγλου, πατρὸς τῆς μητρὸς ἡμῶν Ταΐσας Κωνστ. Μουμιτζόγλου λάβωσιν ἰδιαιτερον πατρῶον καὶ μητρῶον κληρον μόνον οἱ τρεῖς υἱοὶ ἡμῶν Σωτήριος, Ἀθανάσιος καὶ Νικόλαος ἀπὸ ἐνὸς τρίτου μεριδίου ἕκαστος μὴδενὸς τῶν θηλέων τὸ παράπαν ἐνεχομένων ἢ ἀντιλεγόν-

1) «Θρησκικά», τόμ. Β' σελ. 362 καὶ 363, σημ. ἀρ. 3. Κ. Μ. Ἀποστολίδου «Δύο ἐγγραφα ἐκ Φιλιππουπόλεως τοῦ 19 αἰῶνος».

2) Αὐτόθι, σελ. 363 σημ. 3.

3) Μοραβένωφ «Ἀπομνημονεύματα» σελ. 52.

των. Ἐάν δὲ ὁ Ἀθανάσιος μὴ δυνηθῆ ἑπανελθεῖν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ὅπερ καὶ ἀπειχόμεθα, τότε οἱ δύο ἀδελφοὶ Σωτήριος καὶ Νικόλαος, ἵνα προσφέρωσιν αὐτῷ πρὸς ὑπόμνησιν πατρῶου καὶ μητρῶου χίλια γρόσια περὶ τοῦ μεριδίου αὐτοῦ καὶ κατάσχωσιν αὐτοὶ οἱ δύο μόνου τὸ ὀσπίτιον ἐξ ἡμῶν. Ὅση δὲ ἄλλη καθορισθῆ ἡ περιουσία ἡμῶν τῶν δύο (καθότι χρηματικὴν κατάστασιν γινώσκειτε ὅτι δὲν ἔχομεν), ἐξαγαρόντες τὰ τῆς κηδείας ἡμῶν, ὅσα πράγματα μείνωσιν, ἵνα ποιήσητε περὶ ταύτης τῆς μικρᾶς ἡμῶν περιουσίας καὶ μὴ δι' αἰσχροκέρδειαν ἀθετήσητε τὴν ἐντολὴν ἡμῶν, ἵνα μὴ εἰς ἀράς πατρικὰς καὶ μητρικὰς ὑποπέσητε: «εὐχαὶ γὰρ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἰκῶν». Τοιγαροῦν καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμῶν προῆ εὐχόμεθα ὑμᾶς τὰ ἀγαπητὰ ἡμῶν τέκνα ἀπὸ ψυχῆς καὶ καρδίας γαμβρὸς τε νόμφας καὶ ἐγγόνους: Σὲ τὸν πρωτότοκον ἡμῶν υἱὸν Σωτήριον σὺν τῇ συζύγῳ σου Ζωῆ καὶ τέκνοις ὑμῶν, καὶ τὸν δευτέρου μὲν τῇ γενέσει, ἴσον δὲ τῷ φίλιτρω υἱὸν ἡμῶν πολυπόθητον Ἀθανάσιον σὺν τῇ συζύγῳ σου Μαριῶρα καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ τοὺς γαμβρὸς μὲν τῇ κλήσει υἱὸς δὲ ἀγαπητοὺς τῇ σχέσει, τὸν τε Γεώργιον Δημητρίου σὺν τῇ συζύγῳ σου καὶ θυγατρὶ ἡμῶν πολυπαθῆ Ἐδγενία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ τὸν Χ. Δημήτριον Πέτρου σὺν τῇ συζύγῳ σου καὶ θυγατρὶ ἡμῶν Αικατερίνη καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ τὸν Βασίλειον Θωμᾶ σὺν τῇ συζύγῳ σου καὶ θυγατρὶ ἡμῶν Ἐλένη καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ τὸν Χ' Γεώργιον Χ' Ἰωάννου σὺν τῇ συζύγῳ σου καὶ θυγατρὶ ἡμῶν Θεοφανοῖ καὶ τέκνῳ ὑμῶν καὶ τὸν ἐσχάτον μὲν τῇ τάξει, σὺν ἐλάττονα ἐν τῷ φίλιτρω καὶ τῇ στοργῇ, υἱὸν τοῦ γήρωος ἡμῶν Νικολάου καὶ καθικετεύομεν αὐτὸν τὸν τρισυπόστατον θεόν, τὴν παναγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα (ἣν ἀπὸ προγόνων λατρεύομεν κατὰ τὸ δόγμα τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας καὶ παραγγέλλομεν ὑμῖν ἵνα τὰ αὐτὰ φρονούντες φυλάξητε τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν στερεὰν μέχρι τέλους), ἵνα διαφυλάξῃ ὑμᾶς ἀπὸ πάσης συμφορᾶς καὶ δυστυχίας καὶ ταλαιπωρίας καὶ ἐκ τῶν ἀκενώτων αὐτοῦ θησαυρῶν καταπέμψῃ ὑμῖν δαφιλῶς πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ἀγαθὰ προστιθεὶς ὑμῖν τὰ ἐλέη αὐτοῦ, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀφθόνως τούτων ἀπολαύοντες μεταδιδώτε καὶ τοῖς χρεῖαν ἔχουσι καὶ τέλος ἀξιῶσῃ πάντας ἡμᾶς τε καὶ ὑμᾶς τῆς οὐρανίου αὐτοῦ βασιλείας διὰ μετανοίας ἐπαπολαύσεως, ὅπως συγχορεύοντες ψάλλωμεν εἰς δόξαν τοῦ σωτήρος ἡμῶν Χριστοῦ τό: « Ἰδοὺ ἡμεῖς καὶ τὰ παιδιά, ἅπερ ὁ θεὸς ἡμῖν ἔδωρήσατο». Τὰ τῆς κηδείας καὶ μνημόσυνα ἡμῶν πλὴν τῶν λειτουργιῶν τὰ λοιπὰ μετὰ λιτότητος γενέσθω ὡς περιττὰ ἀγάπην ἔχοντες μετ' ἀλλήλων ὡς ἀδελφοὶ, ἵνα καὶ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ ἡ ἡμετέρα εὐχὴ εἴη μεθ' ὑμῶν. Ἐρρωσθε ἅπαντες καὶ ὑγιαίνετε ἐν κυρίῳ. Ἀμήν. Ἐν Φιλ/πόλει, ρωμζψ (1827) Δεκεμβρίου ἐ'.

Ὁ οἰκονόμος Κωνσταντίνος ἱερεὺς (τόπος σφραγίδος) κἀγὼ ἡ πρεσβυτέρα αὐτοῦ Ταῖσια Κωνσταντίνου Μουμιζόγλου βεβαιοῖ (τόπος σφραγίδος),

Θρακικὰ Δ'

Εὐγενία Οἰκονόμου βεβαιοῖ, Αἰκατερίνη Οἰκονόμου βεβαιοῖ, Ἐλένη Οἰκονόμου βεβαιοῖ, Ἀθανάσιος Χ' Δημητρίου Γκιουμισογκερδάνη μάρτυς.

ἘΟ σακελλάριος Ἰωάννης Ἰερεὺς μάρτυς.

σελ. 121—129—ἀπέναντι τῆς ἄλλης 1832 23 I.

Ἐν Φιλίππουπόλει, ἀοκρ' Ἰανουαρίου κγ' καταγραφὴ τῆς διανομῆς τῶν ἐναπολειφθέντων πραγμάτων τῶν μακαριτῶν γονέων μας, ἅτινα καὶ διεμοιράσαμεν ἐξ ἴσου οἱ κάτωθι πέντε ἀδελφοὶ καὶ ἐξωφλήσαμεν ὡς φαίνεται κατὰ τὴν διαταγὴν τῶν ἰδίων γονέων μας καθότι ἀπέθανον οἱ δύο ἀδελφοὶ Ἀθανάσιος καὶ Θεοφανὸς πρὶν τῆς μητρὸς.

ἘΟ Σωτήριος ἔλαβε :

1 ταμπακέραν ἀσημένιαν δρᾶμ. 35	γρ. 70
1 πιᾶτο τοῦ γλυκοῦ δρμ. 23	» 52
1 βαρὸν περιδέριον » 32 1/2	» 32 1/2
2 κιλίμα γρ. 60 τὸ ἓνα καὶ ἓνα ταβᾶ δκ. 2 1/4	» 81 1/4
1 καζάνι δκάδ. 8 1/4 καὶ ἓν μαγκάλι δκ. 5	» 125
ἕτερα μακαρικά δκ. 6	» 60
1 σινὶ μεγάλον δκ. 10 1/2 καὶ ταβᾶν 5 1/2	» 160
1 λεγένι καὶ κερὲν	» 26
	<hr/>
	606 3/4

ἦτοι ἑξακόσια ἑξ γρόσια καὶ τριάκοντα παράδες καὶ τὰ φαρφουρικά καὶ μαλλιά ἀναλόγως.

Σωτήριος Κ. Οἰκονόμου βεβαιοῖ

ἘΗ Εὐγενία :

2 δακτυλίδια πρὸς γρ. 30	γρ. 60
4 ζάρφια γρ. 20 καὶ ἓν ζευγάρι τενσοῦχι (;) 12	» 32
1 κιλίμι γρ. 60 καὶ μίαν κάσσα κνκ. 35	» 95
1 σιφέρτασι γρ. 20 καὶ λεκάνην καὶ τάσι	» 41
1 σινὶ γραμμένον δκ. 3 1/4	» 32
1 καζάνι μεγάλον δκ. 12 3/4	» 127 1/2
1 ἄνπεκὶ γρ. 10 καὶ ἓνα φερπιζ 80	» 90
1 τζόχινο φερειζέ γρ. 85 καὶ γιαζὶ 31	» 116
1 μποχτσιὰ	» 13.10
καὶ τὰ φαρφουρὰ μαλλιά καὶ ἄλλα ὁμοίως	606.30
καὶ εἰς μετρητὰ κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς μακ. μητρὸς μας γρ. 500	
ἘΗ ἰδία ἔλαβε καὶ ἔτι χίλια γρ. ἐλέους	1.000

χάριν διὰ τὰς δύο θυγατέρας τῆς Ραλοῦν καὶ Θεοφανῶ κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς Ἰδίας μακ. μητροῦ μας.

Εὐγενία Οἰκονόμου βεβαιοῖ.

*II Αἰκατερίνη :

1 δακτυλίδι	γρ.	50
1 πιῦτον τοῦ γλυκοῦ καὶ κοντάλι δρ. 41	»	42
1 ζωνάρι τεσσούχι γρ. 12, ἔν κιλίμι 30	»	42
1 θυματοῦ γκιουλιπιάν καὶ τζαϊδάνι	»	60
1 καζάνι μὲ καπάκι δκ. 6	»	60
1 γκούμι δκ. 4 καὶ ἄλλα μπακιρ. δκ. 12 1/2	»	140
1 σινὶ μεγάλον δκ. 12	»	120
1 μαγκάλι μπακιρένιον	»	42
		<hr/>
		606:30

καὶ τὰ φουρφουρικά μαλλιά ὁμοίως καὶ τὰ μετρητὰ κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς μακαριτίδος μητροῦ μας καὶ λάβωσιν αἱ τρεῖς ἀδελφαὶ γρ. 500.

Αἰκατερίνη Οἰκονόμου βεβαιοῖ.

*H *Ελένη :

1 φλωρὶ Ἰουστινιανοῦ	γρ.	70
1 ταμπακέρα ἀσημένια	»	25
1 ζωνάρι τεσσούχι	»	12
1 κιλίμι	»	35
1 χαλλὶ μεγάλον	»	90
3 χαλιά μέτρια	»	130
1 σινὶ μεγάλον δκ. ἀθ. 111)2	»	115
μπακαρικά ἔτι δκ. 4	»	40
1 μπακιρὶ καὶ ἓνα ταβᾶν	»	52
εἰς ἀσημικά	»	37:30
		<hr/>
		606.30

καὶ τὰ φουρφουρικά, μαλλιά ἀναλόγως καὶ εἰς μετρητὰ ὁμοίως ταῖς λοιπαῖς ἀδελφαῖς.

*Ελένη Οἰκονόμου βεβαιοῖ.

*O Πρωτοπαπᾶς Νικόλαος :

3 χαλιά μεντερλίκια	γρ.	220
5 ζάρφια 25 γρ.	»	25
1 ζωνάρι καὶ μετοστάτης (;)	»	35
1 χαλλὶ νιουσιμὲς παλαιῶν	»	80
2 χαλιά μικρὰ	»	35
1 κάσα μαβιά	»	45
1 κερφές, ἓνα τάσι	»	25:30
1 καζάνι δκ. 5 1/2	»	55
1 μπινίσι σιάλι καὶ μπακαρικά καὶ ἄλλα	»	86
		<hr/>
		606:30

ἦτοι ἑξακόσια ἑξ γρ. καὶ τριάκοντα παράδες, καὶ τὰ φουρφουρικὰ μαλλιά ἀναλόγως.

Ὁ πρωτοπαπᾶς Νικόλαος Οἰκονόμου βεβαιοῖ
Σωτήριος Οἰκονόμου βεβαιοῖ
Εὐγενία Οἰκονόμου βεβαιοῖ
Αἰκατερίνη Οἰκονόμου βεβαιοῖ
Ἐλένη Οἰκονόμου βεβαιοῖ
Ὁ πρωτοπαπᾶς Νικόλαος βεβαιοῖ
Ὁ Σακελλάριος Ἰωάννης ἱερεὺς βεβαιοῖ
Γκιουμίσγκερδάνης

Ἡ διανομὴ αὕτη ἐγένετο μετὰ πενταετίαν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός μας καθ' ὃν δηλ. καιρὸν ἀπέθανεν ἡ μητέρα μας Ταρσία.

Ὁ Φιλιππουπόλεως Νικηφόρος βεβαιοῖ.

Ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη καὶ ὡς ἐκ τῆς διαθήκης καταφαίνεται, ὁ Κωνστ. Οἰκονόμος εἶχε τρεῖς υἱοὺς καὶ τέσσαρας θυγατέρας. Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ ὁ μὲν Σωτήριος ὁ πρωτότοκος ἠσπιάσθη τὸν κερδῶν Ἐρμῆν, ὁ δευτερότοκος Ἀθανάσιος ἀνεχώρησε εἰς Ρουμανίαν ὅπου καὶ ἀπέθανεν, ὁ δὲ ἔσχατος Νικόλαος ἐγένετο ἱερεὺς, περὶ τοῦ ὁποίου περαιτέρω θὰ ὁμιλήσωμεν.

Ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ θὰ ποιήσωμεν μνεΐαν τῆς Ἐλένης, μητρὸς τῆς Μαριώρας, περὶ ἧς γίνεται λόγος ἀναφορικῶς τοῦ δημοσιευομένου ἐν τοῖς «Θρακικοῖς» προικοσυμφώνου (1). Ἡ πέμπτη κατὰ σειρὰν ἡλικίας θυγάτηρ τοῦ Κ. Οἰκονόμου Ἐλένη συνεζεύχθη τὸν Βασ. Θωμᾶ καὶ ἔσχε μεταξὺ ἄλλων τέκνων καὶ τὴν ἐν λόγῳ Μαριώραν, ὑπανδρευθεῖσαν τὸν Γεώργιον Χρήστου τὸν ἐπονομαζόμενον Κλεάνθη (2). Ὡστε ἡ ἀναφερομένη Μαριώρα ἐν τῷ προικοσυμφώνῳ δὲν εἶνε ἄλλη παρὰ ἡ ἐγγονὴ τοῦ Κ. Οἰκονόμου.

Ὁ ἔσχατος τῶν υἱῶν τοῦ Νικόλαος «ὁ οὐκ ἐλάσσαν ἐν τῷ φίλτρῳ καὶ στοργῇ, υἱὸς τοῦ γήρωσ αὐτοῦ», κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῆς διαθήκης, γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1817 ἐμαθήτευσε παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ κεντρικῇ σχολῇ, μετὰ ταῦτα νεώτατος καταστάς διδάσκαλος, εἰς ἣν θέσιν τὸν εὐρίσκει καὶ ὁ θάνατος τοῦ λογίου πατρός του (1827) καὶ ἦν διετήρησε μέχρι τοῦ 1832, ὅποτε ὁ Γεώργιος Τσουκαλᾶς ὁ Ζακύνθιος, ἐλθὼν ἀνέλαβε τακτικὰ καθήκοντα διευθυνθοῦ (3). Ἐν τῷ μεταξύ, τῷ 1828, ὁ Νικόλαος Κ. Οἰκονόμου ἢ Οἰκονομίδης νυμφεύεται, καθίσταται, προϊόντος τοῦ χρόνου, σακελ-

1) «Θρακικά» τόμ. Β' (1929) σελ. 364. Κ. Μ. Ἀποστολίδου, «Δύο ἔγγραφα ἐκ Φιλιππουπόλεως τοῦ 19 αἰῶνος».

2) Μοραβένωφ «Ἀπομνημονεύματα» σελ. 26.

3) «Θρακικά», τόμ. Β' (1929) σελ. 96. Κ. Μ. Ἀποστολίδου «Τὰ ἑλληνικά ἐν Φιλιππουπόλει σχολεῖα».

λίαν, σακελλάριος καὶ πρωτόπαπας τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Σχοινο-
βατῶν ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Τὴν χρονολογίαν τῆς συζεύξεώς του
του ἀρνούμεθα ἐκ τοῦ προικοσυμφώνου μὲ ἡμερομηνίαν 25 Αὐγούστου,
ἄωκῃ τεκμήριον τῆς ἐποχῆς του, ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς :

Προικοπαράδοσις τῆς Παλλοῦς Σακελλαρίου Π. Γιαννάκη.*

Εἰς δόξαν Πατρός, υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἑνὸς καὶ μόνοῦ τρισυποστά-
του Θεοῦ, ὃς ἐν ἀρχῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπίᾳ καὶ ἀγαθότητι κινήθεισ χοῦν λαβῶν ἀπὸ τῆς
γῆς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὴν γυναῖκα ἐποίησεν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ καὶ
ἐκ τούτου ἅπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀλληλοδιαδόχως τὸ αὐτὸ ποιεῖν ἠκολούθη-
σεν, ὅθεν καὶ ὁ ἐντιμότατος ἅγιος σακελλάριος κύριος Ἰωάννης ἱερεὺς τοῖς ἱεροῖς
πειθόμενος ἐπιτάγμασιν ἦν ἔχει θυγατέρα ὀνόματι ραλοῦν εἰς γάμου ἤδη φθάσασαν
ἡλικίαν συνεφώνησε μετὰ τοῦ λογιωτάτου κυρίου νικολάου κωνσταντινοῦ οἰκονόμου,
ἐπὶ τῷ δεῦναι αὐτῷ αὐτὴν εἰς γυναῖκα νόμιμον, καὶ πρῶτον μὲν ἐπιβραβεύει τῇ ρη-
θείσῃ αὐτοῦ θυγατρὶ τὴν ἀπὸ καρδίας εὐχὴν ὅτι εὐχὴ γονέων στηρίζει οἴκου [θεμέ-
λια], δευτέρον δὲ δίδωσιν αὐτῇ χάριν προικὸς ἵνα ἔχη καὶ χρῆται μετὰ τοῦ εἰρημένου
ἀνδρὸς αὐτῆς τὰ κάτωθι ὡς φαίνονται.

- 22 : φλουρία πολιτικά γερά.
- 32 : φλουρία πολιτικά μισάδια.
- 1 : πεντάρι μέγαλον φλουρί.
- 100 : ρουμπιέδες πολιτικοὶ φουντου-
κίων.
- 1 : φλουρί ἄγνιαλί λεγόμενον.
- 2 : δακτυλίδια μαλαγματένια.
- 1 : ζιγούς σκουλαρίκια μαλαγματένια.
- 5 : ἑξάγια μαργαριτάρι.
- 2 : ζωνάρια ἀσημοχρυσωμένα.
- 1 : ζῶνα τῆς βιέννας χρυσή.
- 1 : ζῶνα καθηφές.
- 2 : φέσια.
- 8 : δεσίματα γεμενιά.
- 1 : φερετζές τζόχινος ὄμοῦ καὶ για-
σμακλίκι.
- 1 : ζωνάρι τακλίτη.
- 1 : τουρκόγούνα σεβαί μὲ χρυσὰ σι-
ρίτια.
- 1 : τατάρικη ἀτάζη μενούρκαις.
- 1 : κοντογούνη γγεζὶ μόδα μ.
- 2 : ζακέτα τζόχνηα μενούρκαις.
- 1 : σαταμάρικα καθηφές.
- 1 : ἀντερῆ σεβαί ὀλάκαιρον.
- 8 : ἑξ ἀντερῶν καὶ φουστάνια διά-
φορα.
- 20 : ὑποκάμησα μεταξωτά.

- 14 : τουμάνια καὶ σόβρακα.
- 19 : βρακοζώναις κεντηταῖς.
- 20 : τζεβερέδες.
- 5 : μπόνους ὀσπιτικούς.
- 1 : χηρομέσαλα.
- 1 : τραπεζομέσαλον.
- 2 : χαυλία λουτρικά.
- 1 : δουσεμές.
- 1 : σιλτζὰ μπόγος.
- 2 : στρώσαις πρῶτη καὶ δευτέρα
ὄμοῦ καὶ δύο παπλώματα.
- 1 : κηλίμι καὶ δύο τσαρτζάφια τέ-
σσαρα μαξιλάργια.
- 1 : σεπέτη.
- 1 : σινί :
- 2 : τεντζερέδες, λεκάνην καὶ ἱμπρίκι
πέντε σαχαίνια καπακλίδικα καὶ
πέντε ἄλλα ἐν κανδηλέρι καὶ ἐν
πηλοκοῦδι

**Ὅσα τοῦ γαμπροῦ*

- 1 : φλουρί μέγαλ πεντάρι.....
- 30 : φλουρία πολιτικά ἀκαίρια.
- 1 : ταμπακαίρα ἀσημένια.
- 1 : σεβαί
- 1 : πεστιμάλι.....

* Ἐτηρήθη ἡ δευτογραφία τοῦ χειρογράφου.

καὶ ταῦτα μὲν εἰς τὰ τῆς Πρωτοκῆς ὁ δὲ Θεὸς τῶν ὄλων ὁ εὐδοκῆσας αὐτοὺς εἰς γάμου κοινωνίας ἐλθεῖν αὐξήσαι αὐτοὺς καὶ μεγαλύνει καὶ δῶκε αὐτοὺς εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν καὶ κλίσειν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ θεάρεστον ὁμοῦ καὶ σωτήριον. Πρεσβείαις τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος δημητρίου τοῦ μυροβλύτου καὶ ἱερομάρτυρος χαραλάμπους, τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἀμῆν καὶ εἰς περὶ τούτου ἐνδείξιν ἐγένετο τὸ παρὸν ἐπιμαρτυρία τῶν ὑπογεγραμμένων ἀξιοπίστων μαρτύρων.

Ἐν Φιλιππουπόλει ἁωκῆ ἀγούστου κε .

«Ὁ ὑπομνηματογράφος γεώργιος Ἱερεὺς μάρτυς
 «Γεώργιος ἱερεὺς ἡλίου Ἱερεὺς μάρτυς
 «Ἄθανάσιος χ' δημητρίου γκιουμουσγκερνδάνης μάρτυς
 «X' διμήτριος πέτρου μαρτυρὸ
 «σωτήριος Κωνσταντίνου Οἰκονόμου μάρτυς
 «Πρίγκος Δημητρίου μάρτυς
 «γεώργιος Δημητρίου σαγκούνη μάρτυς

Κατὰ πόσον δὲ ὡς νίδος σέβεται τοὺς γονεῖς του καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὕφους τῆς κάτωθι ἐπιστολῆς, ἣν ἐπιστέλλει ὁ τότε πρωτόπαπας Ν. Κ. Οἰκονόμου πρὸς τὴν πέντε ἔτη τοῦ συζύγου τῆς Κ. Οἰκονόμου ἐπιζήσασαν μητέρα αὐτοῦ Ταρσίαν ἐπὶ τῇ γεννήσει ἐνὸς θυγατρίου του τῷ 1831.

Ἡ ἐπιστολή :

Τὴν σεβαστὴν μοι εὐγενίαν της ταπεινῶς ἐν κυρίῳ εὐχόμενος προσκυνῶ

Ἡμέρα Κυριακῆ

Καὶ δὴ μετὰ τὴν ἐρώτησιν τῆς ἀγαθῆς ὑγείας αὐτῆς καὶ τῆς φιλάτης μοι αὐταδέλφης Θεοφανοῦς (ἦν καὶ εὐχομαι ἐν κυρίῳ) τῇ εἰδοποιῶ ὅτι αἰσίως χθὲς σάββατον εἰς τὰς ἐπτὰ ὥρας τῷ πρωὶ ἠλευθερώθη μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ δι' εὐχῶν της ἡ ἀγαπητὴ νύμφη της Παλλοῦ καὶ σήμερον ἐβαπτίσθη ἐπ' ὀνόματι ζωῆς, δι' ὃ καὶ νὰ τὴν εὐχηθῆτε. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἱατρὸς ἐκ τοῦ ἀγᾶ τὸ κονάκι ἠμποδίσθη, αὐριον ὅμως ἐρχόμεθα μαζί, δι' ἐπιταγῆς καὶ τοῦ ἐξοχωτάτου Κάθρα, ὁ ὁποῖος χθὲς ἐφθασεν εἰς Φιλιππούπολιν, καὶ ταῦτα μὲν πρὸς πληροφορίαν της μένω δὲ

ταπεινὸς ἐν τῷ (Χριστῷ) εὐχέτης καὶ ὄλων πρόθυμος
 ὁ τοῦ γήρατός της νίδος

Πρωτόπαπας Νικόλαος Οἰκονομίδης

Ὁ πάσχων ἀπὸ φανατικῆν τύφλωσιν Κ. Δ. Μοραβένωφ, ὁ βλέπων εἰς τὸ πρόσωπον ἐκάστου ἑλληνοῦς ἱερέως καὶ διδασκάλου αὐτὸν τὸν Βελζεβούλ ἐκτοξεύει εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του χυδαιότητος ἐναντίον τοῦ ἑλληνοῦς ἱερέως Νικολάου Κ. Οἰκονόμου θίγων καταχρήσεις εἰς βίαιος τοῦ τοῖς πᾶσι γνωστοῦ καὶ ὑπὸ πάντων ἐκτιμωμένου πρωτόπαπα τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγ.

Δημητρίου. Ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας διὰ ἐμφανίσεως αὐθεντικωτάτων ἐγγράφων ἠνάγκασε τὸ ἐκδίδον τὰ ὡς ἄνω «Ἀπομνημονεύματα» τοῦ Μοραβένωφ επίσημον φύλλον τοῦ Δήμου Φιλιππουπόλεως ν' ἀναιρέση δημοσίᾳ τὰς ἀνιέρους παρατηρήσεις τοῦ ἐν λόγῳ βουλγάρου συγγραφέως (1). Ὁ προμνησθεὶς πρωτόπαπας Νικόλαος Κ. Οικονόμου ἢ Οἰκονομίδης οὐ μόνον ἀνιδιοτελῶς ὅλως ἐπρωτοστάτησε κατὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐν λόγῳ ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ διηनुκτέρευσε ἀνὰ τὰς πλαγίας κορυφὰς καὶ δάση τῆς Ροδόπης ἐκλέγων τὴν οἰκοδομήσιμον ὕλην τῆς κτιζομένης ἐκκλησίας ἐπὶ τόπου, ἀψηφῶν κακουχίας, τλαιπωρίας καὶ κινδύνους. Κατὰ τὴν ἐπίμοχθον αὐτὴν ἐργασίαν ἐκρουλόγησε καὶ περὶ τὰ 1849 ἐτελεύτησε μόλις 42 ἐτῶν, τοῦ κρυολογήματος λαβόντος καταστρεπτικὴν φυματικὴν μορφήν καὶ ἐγκατέλειπε χήραν μὲ τέσσαρα ἀνήλικα τέκνα, ὧν δύο θυγατέρας, ἐνωρίτατα ἀποθανούσας καὶ δύο υἱούς, ἀσπασθέντας τὸν κερδῶν καὶ εὐδοκμήσαντας, ὧν οἱ ἀπόγονοι εὐρίσκονται ἐν τῇ ἑλληνικῇ πρωτευούσῃ. Οὐ μόνον δὲ πᾶν ἀνιδιοτελῶς ὁ προρρηθεὶς Νικόλαος Κ. Οἰκονομίδης εἰργάσθη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν νεόδμητον ναὸν 1200 γρόσια προσέφερε, πρὸς ἀπόκτησιν δύο στασιδίων ἐν τῷ ναῷ, ὡς ἐκ τῶν κάτωθι δύο ἐγγράφων δῆλον γίνεται, ἅτινα εἶναι καὶ ἐνδιαφέροντα ὡς δεικνύοντα τὴν τάξιν, μεθ' ἧς παρόμοιαι πράξεις ἐλάμβανον χώραν εἰς τὴν ἑλληνικωτάτην Φιλιππούπολιν.

Σφραγίς

Ναοῦ ἁγίου Δημητρίου

Ἀποδεικτικὸν τῆς κυρίας Ἰλαροῦς
σακελλαρίου σταδίου.

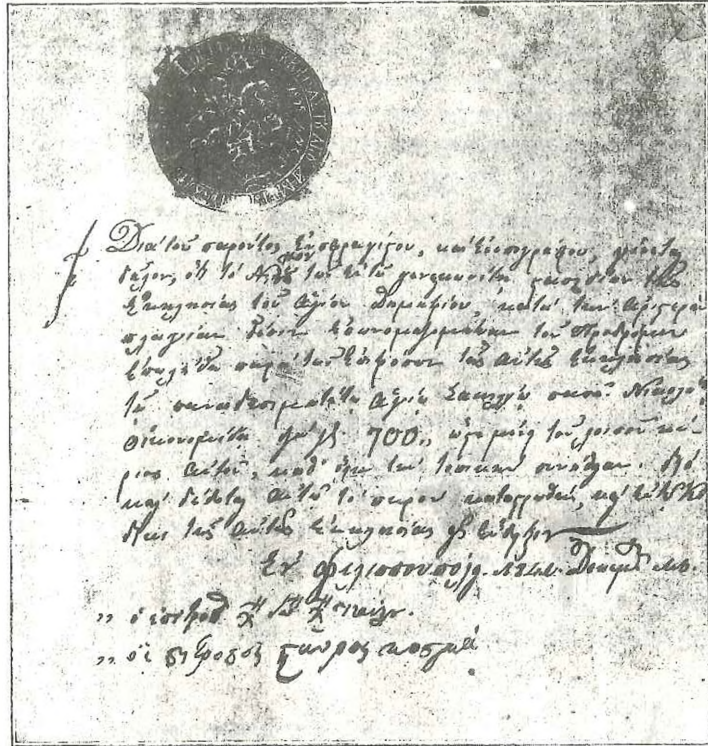
Διὰ τοῦ παρόντος ἐνσφραγίστου καὶ ἐνυπογράφου γίνεται δῆλον, ὅτι τὸ Ν : 19 τοῦ ἐν τῷ γυναικωνίτῃ στασιδίου τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλαγίαν θέσιν ἐπονομαζομένην τοῦ Προοδρόμου ἐπωλήθη τῇ κυρίᾳ Ἰλαρίᾳ πρεσβυτέρᾳ Βασιλείου Π. Ν. Οἰκονομίδου καὶ διὰ γρ. 500, ὥστε μένει τοῦ λοιποῦ κυρία αὐτοῦ, καθ' ὅλην τὴν τοπικὴν συνήθειαν· διὸ καὶ δέδοται αὐτῇ τὸ παρὸν καταστρωθὲν καὶ ἐν τῷ κώδικι τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, εἰς ἔνδειξιν.

Ἐν Φιλιππουπόλει 1841 Δεκεμ. ΛΑ.

» Ὁ ἐπίτροπος Χ' Ἰω' Χ' Παύλου

» Ὁ ἐπίτροπος σταυρος κοσμὰ

1) Κ. Δ. Μοραβένωφ «Ἀπομνημονεύματα» σελ. 113 καὶ σελ. 142.

Καὶ λόγου γενομένου ὡς ἄνω περὶ προικοσυμφώνου δὲν εἶνε ἄμοιρος, νομίζομεν, γενικοῦ ἐνδιαφέροντος ἢ πληροφορία περὶ νυμφικῶν ἐγκωμίων τῆς ἐποχῆς, σωζομένων εἰς τὴν μικρὰν χειρόγραφον ἔμμετρον συλλογὴν τοῦ γράφοντος. Ἐν τῶν ἐγκωμίων τούτων ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἐκ ρίζης πάντα ἀγαθῆς καλὸς καρπὸς βλαστάνει
καὶ ἓνα γένος γὰρ λαμπρὸν καλοὺς γόνους λαμβάνει.

Ἀπὸ τὸ δένδρον ὁ καρπὸς γνωρίζεται, ὡς λέγει
ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς καὶ τίς τῶ ἀντιλέγει;

Ὁ εὐλογήσας ἐν Κανά τὸν γάμον τῶν ἐκείνων
καὶ τὸ νερὸν μετέβαλε θαυμάσια εἰς οἶνον

νὰ εὐλογῆσῃ καὶ ἐδῶ αὐτὴν τὴν συζυγίαν,
νὰ τοῖς χαρίσῃ ὡς ποθοῦν, ζωὴν καὶ εὐτεκνίαν

καὶ νὰ τοῖς στείλῃ τ' ἀγαθὰ, οὐράνια βραβεῖα,
'νὰ τοὺς γεμίσ' τὸν οἶκον τους, οὐράνια καὶ θεῖα.

Νὰ ζῆσ' καὶ ἡ μητέρα τους, νὰ ὑπανδρεῖσ' καὶ τ' ἄλλα
τὰ ἕτερα παιδία της, μικρά τε καὶ μεγάλα.

Νὰ ζῆ καὶ ὁ Δεσπότης μας, νὰ εὐλογῇ τοὺς γάμους,
νὰ εὐλογῇ, νὰ ἀγαπᾷ νυμφίους εἰς θαλάμους.

Νὰ ζῶσι καὶ οἱ φίλοι μας καὶ ὅλοι οἱ καλεσμένοι,
οἱ εὐγενεῖς, οἱ συγγενεῖς κ' ὅλοι οἱ τραπεζωμένοι.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΓΕΝΝΑΣ *)

Τὰ τραγούδια αὐτὰ συνέλεξε καὶ κατέγραψε ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ ὁ κ. Ἀριστόβουλος Χρησιτίδης (1894) μετέγραψε δὲ ἐκ τῆς Βυζαντινῆς παρασημαντικῆς εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ὁ κ. Μόσχος Παπαχριστοδούλου, ὁ διαπρεπὴς Θράξ μουσικὸς καὶ γνωστὸς ὡς συλλογεὺς δημοδῶν τραγουδιῶν τῆς Θράκης ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε δημοσιευθείσης ἐργασίας του ἐν τοῖς *Θρακικοῖς*.

1. Ἡ Χατζανέσταινα (1)

*Ἦχος Α'. Χρωματικὸς χορὸς.

Κω - στά - κης στέλ - νει γράμ - μα κ' ἔ - να γκαρ - σι - λα -
 μά α Σα - ἦρ ο - γλου τὸν στέλ - νει μέ -
 σα στὸν Κα - σα - μπὰ α Σα - ἦρ ο - γλου τὸν
 στέλ - νει μέ - σα στὸν Κα - σα - μπὰ Κω -

*) Καμπούλεως τῆς Ἁν. Θράκης μεταξὺ Σαρ. Ἐκκλ. καὶ Βουνάρ-Χισάρ. Ἱστορικὸν σημεῖωμα τοῦ ἰδίου συλλογέως περὶ Γέννας, θὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὸν προσεχῆ Ε' τόμον.

1) Ἡ Χατζέσσα εἶχεν ἐκδώσει εἰς γάμον τῷ ἐκ 40 Ἐκκλ. Νικολάκῃ τὴν πρω-

- Ὁ Κωστάκης στέλνει γράμμα κ' ἕναν γκαρσιλαμά
Σαήρογλου τὸ στέλνει μέσα στὸν Κασαμπά.
—«Ἄν κάνετε ντουγούνι καὶ χαρά,
Νταούλια νὰ μὴν παίξουν νταούλια καὶ διολιά.
5 Γιατ' ἂ τὸ κούσ' Χαντζέσσα, ἂ τὴν κακοφανεῖ,
Μιά ζάλη ἂ τὴν ἔρτει καὶ πάλ' ἂ τρελλαθῆ.
Σαήρογλους τὸ κούει:—«Γινάντι γιναντί
Πε κεῖ ἂ τις περάσω, καὶ κείνη ἂ τις δγῆ».
Παίρνει δυὸ ζυὲς νταβούλια, κ' ἐξῆντα δυὸ Κοτσιά
10 Καὶ ἕκατὸ ἀτλήδες καὶ πῶξω τις περνᾶ.
Παίζουνε τὰ νταβούλια, παίζουν καὶ τὰ διολιά,
Τὸ κούει ἡ Χαντζέσσα κλαίει καὶ μοιρολογᾶ.
Πάγει κι ὁ Χατζανέστης καὶ τὴν παληγορᾶ.
Πάγει κι ὁ Νικολάκης καὶ τὴν παληγορᾶ.
15—«Σώπα, νηνέ μου, σώπα, σώπα καὶ μὴ θρηνεῖς
κὴ κόρη ποὺ σὲ φέρνουν μοιάζ' τῆ Μελαχροινῆ σ'».
—«Δὲν ἔν, καλέ μου, δὲν ἔν, δὲν ἔν ἡ Μελαχροινῆ,
μὸν ἔν ἡ Πολυχρονούδα ἡ Σαμακοβιανή.
Μεῖς τὴ Μελαχροινῆ μας ἡ γῆ τὴν κατελᾶ(1)
20 Μὲ τὸν κινὰ στὰ χέρια, τὰ τέλια στὰ μαλλιῦ.
Μωρῆ Μελαχροινῆ μου, καὶ πρώτῳ μου παιδί,
μ' ἔκαψες τὴ γκαρδιά μου δλόπρωτη ἐσὺ».

2. Ἡ διαθήκη τοῦ Κατσιβελου

Ἦχος Α'. Χορός.

Κα-τσι-βε-λος ψυ - χο - μα - χει καὶ ἡ κα-τσι-βέ-λα-κλαί-ει

τότοκον θυγατέρα τῆς Μελαχροινῆ. Ἀποθανούσης ταύτης ἐξ ἐπιλοχίου πυρετοῦ ὁ σύζυγός τῆς Νικολάκης κατὰ προτροπὴν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Σαήρογλου ἀντιφερομένου τῷ συμπεθέρω αὐτοῦ Χατζῆ Ἀνέστη ἀρραβωνίζεται ἀμέσως τὴν ἐκ Σαμοκοβίου Πολυχρονούδαν Σοφίαν (θυγατέρα Πολυχρόνη). Ὁ Κωστάκης (ἀδελφὸς τῆς Χατζέσσας) φοβούμενος μὴ ἐπανεέλθῃ ἢ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Μελαχροινῆς τὴν Χατζέσσαν καταλαβοῦσα παραφροσύνῃ, ἐξ ἧς μόλις εἶχεν ἀνακύψει αὐτὴ, γράφει τῷ Σαήρογλου πρώτον μὲν νὰ ἀναβάλλῃ τὸν γάμον, μὴ γενομένου ὁμοῦ τούτου δεκτοῦ, ἀνταποστέλλει παρακαλῶν αὐτὸν τοῦλάχιστον χάριν τῆς συμπεθέρας του ν' ἀποφύγῃ τὸν παταγῶδη γάμον. Τὸ ἄσμα ἐποιήθη πρὸ ἐξήκοντα τοῦλάχιστον ἐτῶν.

1) Κατελῶ = καταλύω = λύνω.

3. Ἡ Κατερίνα

Ἦχος Β'. Μετρίως

Συ - γχο - λυ-λοῦντάρ - νί - θια ση - μαί-νει κιό πα-
 πᾶς σή - κω μωρ Κα - τε - ρί - ναμ στήν
 ἔ - ἐκ - κλη - σιά νά πᾶς

4. Τὸ ρομπομπό.

Ἦχος πλ. Δ'. Χορὸς

Ἄ-νά-με - σα στά στή-θια σου τzig-κιο τzig-κιο τζό-να τzig-κιο τzig-κιο τζομ.
 ἔ - να τζα-μί θά στή-σω ρομ-πομ-μπό μω-ρή ρομ-πομ-μπό.

5. Ὁ πνευματικὸς

Ἦχος πλ. Α'. Χορὸς

Σα - ρά - τα μέ βοῖ βοῖ βοῖ σα - ράν - τα μέ σα -
 ράν-τα μέ - ρες με - λε - τῶ νά πά-γω στόν πνε-

μα - τι - κό και τζιμ - παμ και κη κη κη κη νάπά - γω
 στὸν πνε - μα - τι - κό και τζιμ παμ και κη κη κη κη και ποῦ—Σα-

6. Τὰ μάρμαρα τῆς Πόλης

*Ἦχος πλ. Δ'.

Πῶ - ξω τὴν πόρ-τα σου περ-νῶ τὰ μάρ-μα-ρα μα μάρ-μα-ρα κῆ
 μά-να σου μὲ βρί-ζει τὰ μάρ-μα-ρα τῆς Πό - λης

7. Τὸ μικρὸ μου (τραγοῦδι)

*Ἦχος Β'. *Ἀργυθμον

Δια - βαί-νει κλαῖν τὰ μά - α τια μου
 τὸ μι - κρὸ μου κλαῖ-νε και τὰ δι -
 κα α μου
 τρα λα ρα λα ρα λα ρα λα ρα λα λα ρα λα λα ρα ρομ

8. Μῆλον κόκκινο

Ἦχος Β'. Χορός

Ἐ - σὺ πε - δῶ και γὼ πε - κεῖ νὰ
 στή-σω με γε - φύ - ρι μῆ-λον κο μῆ-λον κόκ-κι - νον

Γιὰ νὰ περνοῦν οἱ ἔμορφες
 νὰ τις φιλοῦμ' στὸ χεῖλι.

9. Ἡ πεθερὰ

Ἦχος Α'. Χορός

Μέ - στει - λε ἦ πε - θε -
 ρά μου νὰ δια - βῶ στὸ
 πα - νε - γύ - ρι

Μέδωκε και στὸ ντουριπά μου
 πέντε πῆττες κ' ἔξι ἀκόνια
 και τῆ ποντικοῦ τὴν κλάτη,
 τῆς ἀκρίδας τὸ ποδάρι
 και παρήγγειλέ με κι ὅλα.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Γητέματα για διάφορες ἀρρώστειες.
(Χωρίον Ρέμπιτις περιφερείας Μαλαγάρων)

1. *Ίλαντζήκι* (1).

Οἱ μεγάλοι καὶ μικροὶ πολλὰς φορές βγάζουν ἓνα πρίξιμο τρανό, ὡς δύο γρόνθους στὸ λαιμὸ ἢ ὀπουδήποτε ἄλλου στὸ σῶμα καὶ ὁ πάσχων αἰσθάνεται πυρετὸ καὶ κρυάδες. Αὐτὸ εἶνε τὸ *Ίλαντζήκι* καὶ γητεύεται ἔτσι :

Θὰ τὸ σταυρώσης τρεῖς φορές μὲ τὸ μέγα δάχτυλο καὶ θὰ πῆς τρεῖς φορές :

«Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιὰ
τὸν ὄφιο σκοτώνω
τὸ γαιῖμα σκορπάω».

Καὶ περνᾷ.

2. *Τατάρ-κουρντοῦ* (2).

Αὐτὸ τὸ βγάζουν τὰ ζῶα καὶ οἱ ἄνθρωποι μέσ' στὴν καρδιά. Τὸ ἄλογα ρίχνονται κατὰ γῆς καὶ κλωτσοῦν, οἱ δὲ ἄνθρωποι πέφτουν καταγῆς καὶ σπαρταροῦν. Κεῖνος ποὺ γητεύει τὸ πάθος αὐτὸ βαστᾷ καὶ ἀκουμπᾷ ἀπάνω στὴν κοιλιά τοῦ ζώου μὲ τὸ ζερβὶ τὸ χέρι ἓνα φκιαρί, ποὺ πετοῦν τὰ κόπρια. Μὲ τὸ δεξιὸ βαστᾷ ἓνα μπαλτᾷ καὶ χτυπᾷ ἑλαφρὰ σταυροειδῶς ἀπάνω στὸ φκιαρί καὶ τὸν ρωτᾷ ὁ πλαγινὸς του, ποὺ θὰ βρῖσκεται ἐκεῖ.—«Τί κόβς;» ἐκεῖνος ἀπαντᾷ — «Τατάρ-κουρντοῦ». Αὐτὸ θὰ ἐπαναληφθῆ τρεῖς φορές καὶ ὕστερα θὰ ἀπαγγεῖλη μυστικά :

«Πέρα ἀπὸ τὴ θάλασσα
κάθονται τρεῖς καλογέροι

1) Φειδάκι (Λ. Τ.).

2) Κωλικὸς τῶν ἐντέρων.

ἔχουν τρία λογιού φαγι̇ μπροστά τς
 τῶνα ἔχι̇ μέλι, τᾶλλο γάλα
 καὶ τᾶλλο σ' καρδιάς τ' τὸ φαγι̇
 νὰ φάγι̇ τὸ τατάρ-κουρντου̇ νὰ γερέψ'».

Καὶ γερέβ.

3. Για τὸν κακὸ τὸν ἀγέρα.

Ὅταν γίνεται ἀνεμοστρόβιλος γυρίζει πάντα ζερβιά. Ἐἴν' οἱ διαβόλοι
 ποὺ χορεύουν. Ἄν τύχη στὸ γύρισμά τους καὶ ἀρπάξουν κᾶνα ροῦχο, μαν-
 τῆλι, ἢ ὅτι δῆποτε ἄλλο καὶ τὸ φέρουν μακρυνά, ὃ κάτοχός τους χωρὶς ἄλλο
 θὰ ἀρρωστήσῃ. (Δαιμονοπληγία). Ἐκεῖνος ποὺ ξέρει τὸ γήτεμα τῆς ἀρρώ-
 στειας αὐτῆς, παίρνει ἓνα μαυρομάνικο μαχαῖρι, σταυρώνει μ' αὐτὸ τρεῖς φο-
 ρές τὸν ἀρρωστο στὸ στήθος καὶ λέγει μυστικά :

«Ζερβὸς στρεφτὸς τσομπάνις
 πάει νὰ μάσ' ζερβὰ στρεφτὰ πλοκάδια,
 νὰ φκιάσ' ζερβὸ στρεφτὸ καλάθ',
 νὰ βάν' ζερβὰ στρεφτὰ κόπρια,
 νὰ πὰ νὰ τὰ ρίξ ζερβὸ στρεφτὸ ρέμα».

Τὸν φουσᾷ στὸ πρόσωπο καὶ μὲ τὸ φύσημα περνᾷ τὸ κακό.

4. Για τὸ πρίξιμο τοῦ βυζιοῦ τῆς γυναίκας ποὺ ἐπιθυμεῖ κᾶτι νὰ φάγη καὶ δὲν τὸ βρῖσκει καὶ πρίζεται τὸ βυζὶ τῆς.

Σκεπάξεις μὲ τὸ χέρι σου τὸ δεξι̇ ἑλαφρὰ τὸ πονεμένο βυζὶ καὶ λέγεις
 κρυφά :

«Πὸ πέρα ἴπὸ τῆ θάλασσα
 κάθονται τρεῖς κοπέλες
 πέρασε ἓνας γέρος
 δυὸ πιθαμὲς πόγι̇ καὶ τρεῖς πιθαμὲς γένεια.
 Τᾶειδαν κοπέλες καὶ γέλασαν
 πετάχτηκε τρίχα
 καὶ πάει σ' κόρ'ς τὸ βυζὶ καὶ τὴν πόνεσε Χριστὸς καὶ Παναγιᾶ».

5. Για τὸ μαξοῦλι (').

Ἐἴ ἄη Γιωργιοῦ ἢ τὴν πρωτομαγιά τὰ πράματα σ' νὰ τᾶχῖς κλεισμένα
 νὰ μὴν τὰ βλέπουν οἱ μαγίστρες καὶ τὰ κάνουν μάγια καὶ παίρνουν τὸ μα-
 ξοῦλι.

«Οἱ μαγίστρες βγάζουν τὰ «σκατοπούλια» μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο. Ἄμα βροῦν κανέα αὐγὸ μὲ δυὸ κρόκους τὸ τυλίγουν μέσα σὲ μαλλὶ ἢ βαμπάκι καὶ τὸ βάζουν κάτω ἀπὸ τὴν ἀμασχάλη τους καὶ τὸ ζεσταίνουν, πολλές φορές πλαγιάζοντας καὶ. στὸ στρῶμα, ὡς ὅτου βγοῦν τὰ πουλάκια. Ἄμα βγοῦν τὰ περιποιῶνται πολὺ καὶ δὲν τὰ βγάζουν τὴν ἡμέρα ἔξω, παρὰ μονάχα τὴν νύχτα. Δὲν τσιτσιρίζουν ὅπως τὰ ἄλλα πουλάκια, παρὰ γαυγίζουν ὅπως τὰ κουταβάκια! γαῦ! γαῦ! καὶ εἶνε πολὺ ὑπάκουα. Ἄμα μεγαλώσουν τὰ «ροματίζουν» (ἐδῶ δὲ εἶνε ὅλο τὸ μυστικὸ) καὶ τὰ στέλνουν στὰ μαντριὰ καὶ στὶς ἀγλαγάδες⁽²⁾ τῶν γειτόνων, γιὰ νὰ πάρουν τὸ μαξοῦλι. Τὸ τί κάνουν δὲν τὸ ξέρει κανεὶς. Τὰ ζῶα ὅμως ξηραίνονται καὶ δὲν δίνουν διόλου γάλα, ἐνῶ τὸ τῶν μαγισσῶν περισσεύει μὲ τὸ παραπάνω. Ἄν τὰ ἴδουν οἱ τσοπάνηδες καὶ τὰ γνωρίσουν ἀπ' τὴ φωνή τους τὴν κουταβήσια, τὰ λέν:—«Πάρτε τὰ σκατὰ μας καὶ σύρτε στὴν κυρά σας». Φεύγουν ἐκεῖνα καὶ παίρνουν στὴ μύτη τους λιγάκι ἀπ' αὐτὰ καὶ τὰ πηγαίνουν καὶ τὰ ρίχνουν μέσα στὴν τσουκάλια τῆς μάγισσας, ἐκεῖ πού μαζεῦει τὸ γάλα, γιὰ νὰ τὸ ντουρβανίση βούτυρο. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ γάλα τους βρωμᾷ καὶ δὲν τρώγεται οὔτε τὸ τυρὶ τους οὔτε καὶ τὸ βούτυρο. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ κάνουν καὶ τὸ παρακάτω.

Ἐν ἡμέρα τὴν πρωτομαγιά οἱ μαγίστρες καθαλικεύουν μὲ τὸν ἄντρα τους τὴν πάνα⁽³⁾ καὶ τὸν σύντραφλο⁽⁴⁾ καὶ πηγαίνουν στὰ ξένα χωράφια. Ἔχουν στὰ χέρια τους ἀπὸ ἓνα νυφικὸ μαντήλι, ἐκεῖνο δηλ. πού κρατᾷ ἡ νύφη κατὰ τὴ στέψη, καὶ μ' αὐτὰ μαζεύουν τὶς δροσιές τῶν σταχυῶν λέγοντας: «Στὸ δικό μ' τὸ μαντήλι νὰ ἔρτ' μάλαμα καὶ στὸ γέννημα τ' νὰ πάη καπνιά». Στραγγίζουν ἔπειτα τὰ μαντήλια σ' ἓνα μπουκάλι ὡς ὅτου νὰ γεμίση καὶ μ' αὐτὸ πιάνουν μαγιά καὶ ζυμώνουν. Μὰ σὲ κανένα δὲν δίνουν τὸ προζύμι αὐτό, γιὰτὶ χάνεται ἢ εὐτυχία τους. Αὐτὸ δὲ τὸ κάνουν, γιὰ νὰ προκόβουν τὰ γεννήματά τους καὶ νὰ καταστρέφονται τῶν γειτόνων. Θεὸς φυλάξοι, παιδί μ'! Νὰ χαθοῦν τέτοιοι ἀθρῶπ'!!!!»

1) Τὸ εἰσόδημα. Λυπούμεθα διότι τὸ γήτεμα τοῦ περιστατικῶ αὐτοῦ δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὸ παρουσιάσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ διηγηθεῖσα εἰς ἡμᾶς αὐτὸ γραῖα Πασχάλω δὲν γνωρίζει, ὡς λέγει, «τὰ λόγια». Αὐτὰ τὰ γνωρίζουν μόνον οἱ μάγισσες, οἱ ὁποῖες κατορθώνουν μὲ τὰ «λόγια» αὐτὰ καὶ μὲ τὰ «σκατοπούλια» πού βγάζουν νὰ κλέβουν ἀοράτως τὸ γάλα τῶν γειτόνων των. Καὶ γι' αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον οἰοσδήποτε νὰ ἀποσπάσῃ ἀπ' αὐτὰ, τὸ μυστικὸν αὐτό, ὅπερ μεταδίδεται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Τὸ παραθέτομεν δὲ διότι τὸ πιστεύουν καὶ ἀποδίδουν εἰς αὐτὸ μεγάλην σημασίαν οἱ ἀμαθεῖς χωρικοί, ἀναφέροντες μάλιστα καὶ πολλὰ εἰς βάρος τῶν μαγισσῶν αὐτῶν γυναικῶν.

2) Μάντρες ἀγελάδων καὶ βουβάλων.

3) Τὸ ξύλο εἰς τὸ ὁποῖον δένουν παλιόπανα καὶ σκουπίζουν τὸν φοῦρνο· ἢ σφούγγια.

4) Τὸ μακρὸ ξύλο μὲ τὸ ὁποῖον ἀνακατεύουν τὸν φοῦρνο ὅταν καίεται.

6. Για τὸ βασκαμιό.

Ἄμα βασκαθῆ κανένα παιδὶ παίρνουν Σταυρολούλουδα καὶ μ' αὐτὰ σταυρώνουν τὸ παιδὶ σὶὸ πρόσωπο καὶ λέν:

«Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά, βασκάθηκε ὁ (δεῖνα)
 ἄν εἶνε ἀπὸ ἄντρα νὰ σκάσουν τ' ἀρκίδια τ'
 ἄν εἶνε ἀπὸ γυναῖκα νὰ σκάσουν τὰ μάτια τς καὶ τὰ βιζιά τς
 νὰ σκάσ' τὸ κακό τ'».

Ἡ Μάϊδω.

(Τραγοῦδι)

- Κάθεται Μάϊδω κάθεται στοῦ Γιάννη τὸ παλάτι,
 γυαλὶ κρατεῖ στὰ χέρια της γυαλὶ στὰ γόνατά τσου,
 τὰ νειᾶτα τς ἐλιμπίστηκε τὰ νειᾶτα τς τὰ γραμμένα.
 «Καὶ κεῖν'(α) τὰ νειᾶτα πῶχω ἴγὼ σ'ἄν Παναγιά γραμμμένη,
 5 νᾶχα τὸν Κώστα μιὰ βραδεῖά τὸ μικρὸ Κωνσταντῖνο».
 Καὶ Κώστας περνοδιάβαινε π' ἓνα στενὸ σοκάκι.
 —«Σκιάζουμι, Μάϊδω μ', σκιάζουμι φοβοῦμαι ἴπὸ τὸ Γιάννη».
 —«Καὶ Γιάννης πάγει ν' ἄβλαντήσ'(1) καὶ ἀργητὰ θὰ ἔρθη».
 Νὰ καὶ ὁ Γιάννης ἔρχεται ἴπὸ πέρα ἴπὸ τὰμπέλι,
 10 φέρνει ν τ' ἀρκούδια ζοιντανά, τὰ λάφια ἴραδιασμένα
 καὶ τὰ μικρὰ λαφόπουλα στὴ σέλ' ἀραδιασμένα.
 —«Ν' ἄνοιξι, Μάϊδω μ', ν' ἄνοιξι ν' ἄνοιξι νᾶρθω μέσα».
 —«Σκιάζουμι, Γιάννη μ', σκιάζουμι σκιάζουμι ἴπὸ τ' ἀρκούδια,
 σύρε, Γιάννη μ', στὴ μάννα σου πὸν τᾶχει μαθημένα.»
 15 —«Ν' ἄνοιξι, μάννα μ', ν' ἄνοιξι ν' ἄνοιξι νᾶρθω μέσα».
 —«Σύρε, Γιάννη μ', στὴ Μάϊδω σου, πῶχει τὸν Κώστα μέσα».
 —«Ν' ἄνοιξι, Μάϊδω μ', ν' ἄνοιξι, ν' ἄνοιξι νᾶρθω μέσα.»
 Κλωτσιὰ δίνει στὴν πόρτα της, ν' ἄνοιξ(ε) καὶ μπῆκε μέσα,
 τὸ μαχαιράκι τ' τράβηξε, τὴν πῆρε τὸ κεφάλι
 20 στὸ μανδηλάκι τ' τῶβαλε στὸ μύλον δὲ παγαίνει.
 —«Ν' ἄλλησε μύλο μ' νᾶλλησε τῆς Μάϊδωσ τὸ κιοφάλι,
 βγανῆτε ἀλευρὶ κόκκινο καὶ τὸ πασπάλι μελάνι,
 νᾶρθουνται νιὲς νὰ παίρνουν κνᾶ, γραμματικοὶ μελάνι,
 νᾶρθουνται καὶ οἱ ὄμορφες, νὰ παίρνουν κοκκινάδι.

1) Κυνήγηση (Δ. Τ.) ἄβ=κυνήγι.

Στοὺς ἀρραβῶνες.

Ἀνὸ βασιλιάδες μάλωναν πῶς νὰ συμπεθεριάσουν
καὶ τώρα π' συμπεθέριασαν κáθονται τρῶν' καὶ πίνουν.
Κόρη ξανθὴ σ' ραγιατέυε (¹) τὴ μάγνα τῆς ρωταίει:

«Μάνα μ' κι ἂν ἔρτη βασιλιάς πῶς νὰ τὸν ραγιατέψω;»

Ἡ — «Ρίξε μιντέρια δώδεκα καὶ μαξιλάρια δέκα

πταίρωσε τὰ χεράκια σου καὶ στέκα πικραμένη».

— «Μάνα μ' κι ἂν ἔρτ' βασίλισσα πῶς νὰ τὴν ραγιατέψω;

— «Ρίξε μιντέρια δώδεκα καὶ μαξιλάρια δέκα,

σταίρωσε τὰ χεράκια σου καὶ στέκα πικραμένη».

10 — «Μάνα μ' κι' ἂν ἔρτ' βασιλοπαίδ' πῶς νὰ τὸ ραγιατέψω;

— «Ρίξε μιντέρια δώδεκα καὶ μαξιλάρια δέκα

βγάλε τὸ τερλικάκι (²) σου καὶ πέσε νὰ πλαγιαίσης.

(Κατ' ἀπαγγελίαν Πασχάλως Μαγκάκη ἡλικίας 66 ἐτῶν)

Οἱ Μπαμπόγεροι

Τῆς Τυρινῆς τὸ μεσημέρι συνεννοοῦνται τρεῖς ἄντρες καὶ ἀλλάζουν τὰ ροῦχα τους. Φορᾶν ἀνάποδα γοῦνες ἢ τυλίγονται δέρματα ζῶων, μουντζουρώνουν τὰ πρόσωπά τους, φοροῦν στὸ κεφάλι τὰ πιὸ βρώμικα πανιά καὶ γίνονται οἱ δύο μπαμπόγεροι καὶ ὁ ἕνας καδίνα. Οἱ μπαμπόγεροι βαστοῦν στὰ χέρια τους ἀπὸ ἓνα ξύλο, ἐνῶ ἡ καδίνα ἔχει περασμένο στὸ ζερβί τῆς χέρι ἓνα καλάθι καὶ ἀπὸ κάτω ἀπ' τὴν ἀμασχάλη βαστᾷ μιὰ ρόκα καὶ γέθει μαλλί ἢ βαμπάκι, μακροαίνοντας τὸ δεξί τῆς χέρι ὅσον μπορεῖ. Ἔρχονται στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ, ὅπου ὁ χορὸς εὐρίσκεται στὸν κολοφῶνα τῆς δόξης του καὶ ἀρχίζουν νὰ χορεύουν κι' αὐτοί. Οἱ ἄλλοι προσπαθοῦν μὲ κάθε τρόπο ν' ἀπομακρύνουν τὴν καδίνα ἀπὸ τὸν χορὸ, γιὰ νὰ τὴν τσιμπήσουν καὶ νὰ τὴν φιλήσουν, πολλάκις δὲ καὶ τὴν πλαγιαίζουν, γιὰ νὰ παραστήσουν κάποια φυσικὴ πράξη. Οἱ μπαμπόγεροι τὸ ἀντιλαμβάνονται, τρέχουν καὶ τοὺς κυνηγοῦν καὶ μὲ πολλὴ δῆθεν δυσκολία ἀπαλλάσσουν τὴν ἀγαπημένη καδίνα τους ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἀδιακρίτων.

Τὰ μεγαλούτσικα παιδάκια τοὺς περιτριγυρίζουν καὶ περιεργάζονται τὶς παραξένες φορεσιῆς των, ἐνῶ τὰ πιὸ μικρὰ χώνονται στὶς ἀγκαλιῆς τῶν μανάδων των, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀποφύγουν ὅσον τὸ δυνατόν τὰ βλέμματα τοῦ μπαμπόγερου. Πηγαίνει τότε κοντὰ τους καὶ τὰ λέγει: — «Θὰ φάτε, βρε σεῖς, ἄλλη φρογὰ αὐγὸ, τυρί; Ἄν φάτε θὰ σᾶς κόψω τ' αὐτιά. Τὸ ξέρ-

1) Ὑπερετοῦσε (Λ. Τ.).

2) Φόρεμα πού τὸ φοροῦν κατάσαρκα καὶ ροφᾷ τὸν ἰδρῶτα, ἐκ τοῦ τουρκικοῦ τερλέρημ = ἰδρώνω· τέρ = ἰδρῶς.

τε;»—«Ὅχι, ὄχι» φωνάζουν τὰ καύμενα καὶ κλαίου. Μερικὰ ἀπ' τὰ μεγαλύτερα φωνάζουν. «Ἐγώ, βαβόγερο, θὰ φάγω», καὶ τρέχουν, ἐνῶ ὁ βαβόγερος τὰ κυνηγᾷ. Σ' αὐτὸ κατόπι γυρίζουν σὲ ὄλο τὸ χωριὸ καὶ μαζεύουν ἀπὸ 2-3 αὐγὰ ἀπὸ κάθε σπίτι. Κι' αὐτὸ γίνεται γιὰ νὰ βλέπουν τὰ μικρὰ καὶ νὰ μὴ γυρεύουν τὴν ἄλλη μέρα, Σαρακοστή πλέον, αὐγά, τυρὶ κλπ. Ἄν τὰ βαστᾷ, ἄς ζητήσουν ὕστερα ἀπὸ τὸν φόβο ποὺ τὰ ἔδωσε ὁ βαβόγερος. Καὶ ἂν ζητήσουν καμμιά φορά, σπάνια ὁμως, τὰ λέν «τὰ πῆρε βαβόγερος, μωρή, δὲν εἶδες χτές;» Κι' αὐτὰ σωπαίνουν, ἀφοῦ τὸν εἶδαν μὲ τὰ μάτια τους, ποὺ τᾶπαιρνε.

(Προβλ. τὰ τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Κούκερου στὰ Ἀναστενάγια τοῦ Χουμουζιάδου)

Τραγούδια τραπεζικά

(χωρίου Ρέμπιτις περιφερείας Μαλγάρων).

1

Σαράντα κλέφτες εἴμασταν σαράντ' Ἀρβανιτάδες,
ἔκαναν καὶ κουθέντιαζαν τὰ βάσανά τσου λένε·
«ὅποιος ἀρρωστήσ' ἀπὸ τ' ἐμᾶς μαζὶ θὰ τὸν κυττάξουμ».

Ν' ἀρρώστησε ἓνας λεβέντις, δὲν πᾶν νὰ τὸν κυττάξουν,
5 σάπισε τὸ κορμάκι του καὶ τὸ δεξιὸν χέρι,
καρκαλεῖ τὴν Παναγιά καὶ τὸν θεὸ δοξάζει,
γιὰ νὰ γερέψην τὸ κορμάκι καὶ τὸ δεξιὸν χέρι τ'.

Νὰ πάρω τὸ τουφέκι μου καὶ τ' ἀλαφρὸ σπαθί μου,
νὰ βγῶ σ' ἓνα ψηλὸ βουνὸ σὲ μιὰ ψηλὴ βαῖρα (1)
10 γιὰ νὰ σφυρίξω κλέφτικα, βέλκι (2) τ' ἀκοῦν τ' ἀδέρφια μ':
—«Βγάτε ν' ἀδέρφια καρδιακὰ καὶ σεῖς ξαδέρφια μ' ν' οὔλα,
γιὰ νὰ σᾶς πῶ τὰ βάσανα μ' τὰ πέρασα καύμενος,
ζεστό ψωμάκι δὲν ἔφαγα στὴ στρώση δὲν κοιμήθηκα».

Νὰ στρώσω τὸ τουφέκι μου καὶ τ' ἀλαφρὸ σπαθί μου,
15 μάνα δὲν ἔχω νὰ μὲ διῆ, κύρη νὰ μὲ λυπήση,
μόν' ἔχω τρεῖς γειτόνισσες κι' οἱ τρεῖς χαροκαμένες,
μίνια μὲ δίνι κρύο νερὸ καὶ γιάλλι ἀφράτο μῆλο
κι' ἡ τρίτη ἢ μικρότερη βασιλικὸ μὲ τᾶνθη.

Δὲν θέλω ἄγω κρύο νερὸ, δὲν θέλω ἀφράτο μῆλο,
20 μόν' θέλω τὴ μανοῦλα μου, νὰ πάγω νὰ τὴν ἔδω.»

1) (Α. Τ.) λόφος.

2) (Α. Τ.) ἴσως.

2.

Ἦταν ποιλιὰ πὸν πέταγαν π' ἓνα ψηλὸ βαῖρι,
βρίσκουν κορμὶ πὸν ἔτρωγαν κεφάλι πὸν τσιμποῦσαν.

- «Κεφάλι μ' κακοκέφαλο μ', γιατί σὲ τρῶν οἱ κροῦνες,
γιατί σὲ τρῶν οἱ σταυραητοὶ καὶ σὲ τσιμποῦν οἱ κροῦνες;
5 πρῶτα σὰν δάμουν τσορμπατζῆς καὶ πρῶτος χαζναδάρχης⁽¹⁾
σάντα σαλδοῦσα⁽²⁾ τίς δουσιές καὶ μάζωνα τὰ γρόσια,
ν' οὐλες σαλδοῦ(ῶ) ἴπο ἑκατὸ σ' φτωχοὶ ἴπο πεντακόσια,
καὶ μιὰ χήρα κακόχηρα χίλια καὶ πεντακόσια,
ποῦχε τ' ἀμπέλι τὸ πλατὺ τὸ κακοδουλεμένο,
10 πάγει καὶ γεξερόδισε⁽³⁾ καὶ τὸ μοιρολογοῦσε:
«Ἄμπέλι μου πλατόφυλλο καὶ κακοδουλεμένο,
ἀρτήροδισε⁽⁴⁾ τὸ χάριζι⁽⁵⁾ σου καὶ πῶς νὰ σὲ πουλήσω.»
—«Στὸν κλάδο βάνε γέροντα στὸ σκάψιμο παλικάρι
στὸν τρύγο βάνε Βούργαρο γιὰ νὰ τὸ τρυγή(ρη)σει,
15 ν' ἀγόρασε ξῆντα φουτσιὰ καὶ βάλτα στὸ κελάρι».

Ἐπὶ τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου τοῦ χωρίου Δογάν-κιοῦ, Μαλγάρων

1. Πῶς παίρνουν τὴν νύφη ἀπ' τὸ σπίτι της.

Τὴν Κυριακὴ κατὰ τὸ μεσημέρι ὅλο τὸ συγγενολοῖ τοῦ γαμπροῦ ξεκινᾷ ἀπ' τὸ σπίτι, μπροστὰ μπροστὰ ἢ κλασσικὴ γκαίντα καὶ ἀπὸ πίσω τὸ «συμπεθεριό», γιὰ νὰ πὰ νὰ πείρουν τὴν νύφη. Ἄμα φτάσουν στὸ σπίτι της σταματᾷ τὸ «συμπεθεριό» καὶ πηγαίνει μιὰ γυναῖκα μέσα, βαστώντας ἓνα μπουκάλι ρακὴ καὶ ἓνα πιάτο μὲ μεζὲ καὶ τοὺς λέγει τὸ «καλῶς ὠρίσαμε». Κατόπιν δίνεται τὸ σύνθημα καὶ πλησιάζει τὸ «συμπεθεριό» στὴν πόρτα, ἐνῶ οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης ἐμποδίζουν τὸ πέρασμά τους καὶ ζητοῦν τὸ «πορτιάτικο» (δῶρο). Ὁ νουνὸς τοὺς φιλοδωρεῖ ὅτι εὐχαριστεῖται καὶ ἔτσι τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ ἔμπουν στὸ σπίτι τῆς νύφης.

Μέσα μπαίνουν ὁ νουνὸς καὶ ἡ νουνά, ὁ καρδάς⁽⁶⁾ καὶ ἡ καρδασίνα⁽⁷⁾.

1) (Λ. Τ.) Ἀρχιθησαυροφύλαξ.

2) (Λ. Τ.) ἐπέβαλα.

3) γύρισε, ἐπιθεώρησε.

4) Λ. Τ. Περίσεψε.

5) Λ. Τ. Τὸ ἔξοδό σου.

6) Καρδάς = ἀδελφός, Λ. Τουρκικὴ. Ἐδῶ σημαίνει «παράγαμπρος».

7) Ἡ ἴδια σημασία, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι «καρδασίνα λέγεται ἡ γυναῖκα ἢ ἡ συντρόφισσα τοῦ παράγαμπρου, ἂν τύχη καὶ εἶνε ἄγαμος.

Ὁ καρδὰς ψάχνει μέσα στὸ σπίτι καὶ βρίσκει τὴ νύφη, ποὺ τὴν κρύβουν ἐπίτηδες καὶ ἅμα τὴν βρεῖ, τὴν πιάνει ἀπ' τὸ χέρι καὶ τὴν παραδίνει στὴν νουνά καὶ στὴν καρδασίνα, ἔτσι ποὺ ἀπ' τὰ δεξιά της στέκεται ἡ νουνά καὶ ἀπ' τ' ἀριστερὰ ἡ καρδασίνα. Σ' αὐτὸ κατόπι ἡ νύφη προσκυνᾷ τρεῖς φορὲς τὸν καρδὰς καὶ αὐτὸς τὴν χτυπᾷ κατὰ τὸ προσκυνήμα τρεῖς φορὲς ἀπάνου στὴν ράχη ἐλαφρὰ μὲ τὸν βλάστηρ, ποὺ πάει νὰ πεῖ, μὲ τὴν βέργα ποὺ ἀνοίγουν τὰ φύλλα τοῦ ζυμαριοῦ. Στέκεται ἡ νύφη καὶ γίνεται τὸ ἀντίθετο· δηλ. προσκυνᾷ ὁ καρδὰς τὴν νύφη τρεῖς φορὲς καὶ αὐτὴ τὸν ἀνταποδίδει τὰ ἴσα. Καθίζει τώρα ἡ νύφη καὶ βγάζει τὶς κάλτσες της. Παρουσιάζεται ἡ μητέρα τοῦ γαμπροῦ μὲ ἓνα πανέρι, ποὺ ἔχει μέσα ἓνα ζευγάρι κάλτσες, παίρνει τὴν μιὰ ὁ καρδὰς καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν φορέσει στὸ δεξιὸ πόδι τῆς νύφης, ἐνῶ αὐτὴ τὸ τραβᾷ, σὰν νὰ μὴ θέλει δῆθεν. Τὴν τρίτη φορὰ κατορθώνει πιά καὶ πιάνει τὸ πόδι της καὶ τῆς τὴν βάζει ὀλίγο (τὴν κάλτσα ἐννοεῖται). Αὐτὸ θὰ γίνῃ τρεῖς φορὲς καὶ τὴν τρίτη φορὰ τὴν φορεῖ πλέον ὀλόκληρη. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ στὸ φόρεμα τῶν παπουτσιῶν.

Ἄμα τελειώσουν αὐτά, τὰ κορίτσια παίρνουν τὴν νύφη καὶ τὴν ντύνουν τὰ νυφικά της καὶ κατόπιν τὴν βγάζουν. Ἄφου προσκυνήσῃ καὶ φιλήσῃ τὰ χέρια τῶν γονιῶν της, ὕστερα τὴν βάζουν καὶ καθίζει στὴν καρέκλα καὶ τὴν δίνουν στὰ χέρια της ἓνα πιάτο μὲ ἄρμη. Πλησιάζουν οἱ γονεῖς της, βασιλώντας καὶ ἓνα βασιλικό, τὸ βουτοῦν στὴν ἄρμη καὶ τὴν ραντίζουν, εὐχοντάς τιν: «Νὰ ζήσης, νὰ γεράσης» καὶ ἄλλες εὐχές. Αὐτὸ λέγεται «τὸ ἄρμύρισμα τῆς νύφης».

Σ' αὐτὸ κατόπι περνοῦν στὰ χέρια της ἀπὸ μιὰ κουλοῦρα καὶ μιαν ἄλλη γιὰ νὰ τὴν βαστᾷ μὲ τὸ δεξί της χέρι, ὅταν σταυρώνει καὶ τὰ δύο της χέρια. Ἐπειτα τὴν πιάνουν ἀπ' τὰ δεξιά ὁ ἀδελφός κι' ἀπ' τὰ ἀριστερὰ ἡ ἀδελφὴ καὶ τὴν σταματοῦν μπρὸς στὴν πόρτα. Πλησιάζουν τὰ «γαμπρολόγια» (=ὁ γαμπρὸς μὲ τὸν νουνό) καὶ ἔρχονται μέτωπο μὲ μέτωπο μὲ τὴν νύφη. Μπαίνει τότε ἡ μητέρα της στὸ δωμάτιο καὶ δίνει τὴν προῖκα στοὺς ἀνθρώπους τοῦ γαμπροῦ πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τους, ποὺ τὴν καλοθέτουν σ' ἓνα βωδάμαξο. Κατόπιν δωρίζει ἡ μητέρα τῆς νύφης ποκάμισσα στὸν γαμπρὸ καὶ στὸν καρδὰς καὶ τὰ ρίχνουν ἀπάνου στὶς πλάτες τους καὶ τὰ δένουν ἀπ' ἔμπρὸς μὲ τὰ μανίκια τοῦ ποκάμισου. Ὑστερα ὁ γαμπρὸς μὲ τὸ δεξιὸ μικρὸ τοῦ δάχτυλο πιάνει τὸ δεξιὸ μικρὸ δάχτυλο τῆς νύφης καὶ τὴν τραβά ὀλίγον. Αὐτὸ εἶναι τὸ σύνθημα ὅτι σὲ «παίρνω πιά» καὶ ἡ νύφη βγάζει τὸ δεξί της πόδι καὶ ἀκολουθεῖ, ἀφοῦ πρῶτα σταυροκοπηθεῖ καὶ προσκυνήσῃ τρεῖς φορὲς μπρὸς στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της. Κατόπιν τὴν ἀρπάζει ὁ ἀδελφός της ἢ ἄλλος κοντινὸς συγγενὴς στὴν ἀγκυλιά του, τὴν στριφογυρίζει τρεῖς φορὲς καὶ τὴν τοποθετεῖ στὸ στολισμένο βωδάμαξο, ἀφοῦ ἀνεβεῖ καὶ ὁ ἴδιος, ἐνῶ ὁ γαμπρὸς μὲ τὸν καρδὰς, ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ τὴν ἰσάθηξε ὀλίγον, ἔφυγαν γιὰ τὴν Ἐκκλησία.

Ξεκινούν τώρα όλοι για την Ἐκκλησία, ακολουθεῖ τὸ στολισμένο βωδάμαξο μὲ τὸ πολύτιμο φορτίο του καὶ τὰ κορίτσια, πὺ συνοδεύουν τὴν νύφη τραγουδοῦν ἔτσι :

Πήραμι πήραμι μιὰ βασιλοπούλα (ἢ «ὄρφανοπούλα», ἂν εἶνε ὄρφανὴ)
τὴν πήραμι τὴν πηγαίνουμι στὸ βασιλουπαῖδ',
ἔβγα ἔβγα πεθερίτσα
σ' ἔφιρι γιὸς μιὰ περδικίτσα,
δῶ θὰ φάγῃ δῶ θὰ πιῇ,
δῶ θὰ βγάλει τὰ πουλιά τς.

καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνουν ὡς ὅτου φθάσουν στὴν Ἐκκλησία. Ἐκεῖ θὰ σταθῇ τὸ ἀμάξι, θὰ σηκωθῇ ἡ νύφη καὶ θὰ ρίξει ἓνα μῆλο πρὸς τὸ μέρος πὺ στέκονται οἱ συμπεθέροι. Θὰ τὴν κατεβάσει ὁ ἀδελφός της ἢ στενὸς συγγενὴς τοῦ γαμπροῦ καὶ θὰ μποῦν στὴν Ἐκκλησία.

2. Ἀπ' τὴν Ἐκκλησία στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

Ἄμα θὰ γίνῃ ἡ στέψη, βγαίνουν ἀπ' τὴν Ἐκκλησία, ἀγκαλιάζει ὁ γαμπρὸς τὴν νύφη καὶ τὴν ἀνεβάζει στὸ εὐτρεπισμένο βωδάμαξο, καθίζει κι' αὐτὸς κοντὰ της, μπαίνουν καὶ ἀρκετὰ κορίτσια καὶ ξεκινοῦν γιὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ. Προσπηγαίνουν οἱ νέοι «χορευτὰ» καὶ προσαρμύζουν τὸ βάνισμά τους μὲ τὸν ἦχο τῆς γκαίντας, ὡς ὅτου φθάσουν στὸ σπίτι. Σ' ὄλη τὴν διαδρομὴ αὐτῇ, τὰ κορίτσια, πὺ βρίσκονται πρὸς τὰ πίσω τοῦ βωδαμαξιοῦ, στέκονται ὄρθια καὶ τραγουδοῦν τὸ παραπάνου τραγοῦδι «Πήραμι, πήραμι...» ἐνῶ συγχρόνως περιστρέφουν στὰ χέρια τους καὶ καθρέφτες, ἔτσι πὺ μὲ τὴν ἀντανάκλαση τοῦ ἥλιου θαμπώνουν τὰ μάτια τῶν θεατῶν.

Γεμίζει τώρα τὸ δωμάτιο τῆς ὑποδοχῆς ἀπὸ τοὺς καλεσμένους. Σὲ λίγο ἔρχεται μιὰ συγγενὴς τῆς νύφης καὶ στρώνει κοντὰ στὸν τοῖχο ἓνα κλιμάκι κι' ἀπάνου σ' αὐτὸ ἓνα μαξιλάρι τετράγωνο μάλλινο. Ἐκεῖ καθίζει ὁ πατέρας τοῦ γαμπροῦ καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ ὁ «νοῦνος» (κουμπάρος). Ἀρχίζει τὸ κέρασμα τῆς ρακῆς καὶ κατόπι στρώνεται τὸ τραπέζι. Μπρὸς στὸν κουμπάρο βάζουν μιὰ κουλούρα, πὺ ἔχει σημάδια τοῦ σταυροῦ καὶ ἓνα βασιλικὸ μπηγμένο. Ὁ κουμπάρος τρώγοντας χρεωστεῖ νὰ φυλάγει καὶ τὴν κουλούρα, μήπως τοῦ τὴν ἀρπάξουν οἱ παρακαθήμενοι καὶ τὸν βάλουν πρόστιμο κἀνα δυὸ τρεῖς ὀκάδες ρακὴ ἢ κρασί. Ὅλοι ἔχουν τὸ δικαίωμα ν' ἀρπάξουν τὴν κουλούρα, ἐξὸν ἂν ὁ κουμπάρος ὑποσχεθῇ ὅτι θὰ τοὺς φιλοδώρησει κἀτι καὶ τὸν βοηθήσουν οἱ παρακαθήμενοι, γιὰ νὰ μὴ τοῦ τὴν ἀρπάξουν. Ἄμα ἀποφάγουν, μπαίνουν μέσα στὸ δωμάτιο τραγουδώντας καὶ κρατώντας στὰ χέρια τους ἓνα πανέρι, πὺ ἔχει μέσα μιὰ πουγάτσα καλοζυμωμένη καὶ στο-

λισμένη με διάφορα ξόμπλια και ζαχαρικά και λογιῶν λογιῶν γλυκίσματα, ἢ κοιμπάρα, ἢ μητέρα τοῦ γαμπροῦ και δύο ἄλλες γυναῖκες. Τὸ πανέρι αὐτὸ με τὰ γλυκίσματα εἶνε «τὸ κανὶς τοῦ νούνου». Στέκονται μπρὸς στὸν πατέρα τοῦ γαμπροῦ και τὸν κοιμπάρο τραγουδώντας και ἐπαναλαμβάνοντας τρεῖς φορές τὸ παρακάτω :

Τῆ σύντεκνό μας τὸ τραπέζ'
εἶν' μιὰ μηλίτσα φυτρωμέν'
φυσᾶ βοριάς πέφτουν τ'άνθια τς,
φυσάει νότος πέφτουν τὰ μήλα τς.

και τὸ κουνοῦν ὀριζόντια, κάθετα, πάλιν ὀριζόντια μπρὸς στὸν κοιμπάρο, ἔτσι ποὺ προσπαθεῖ νὰ τὸ πιάσει και νὰ τὸ κρατήσῃ τρεῖς φορές, ἀλλὰ τὸν ξεγελοῦν οἱ γυναῖκες με τὰ τραγουδία τους και στὸ τέλος τὸ παραδίνουν στὸν παραιστεκάμενο. Αὐτὸς κόφτει τὴν πουγάτσα σὲ μικρὸς μπουκιές, βάζει ἀπάνω τους ἀπ' ὅλα τὰ γλυκίσματα και ἀπὸ μιὰ μοιράζει εἰς ὅλους. Δίνοντας πρῶτα στὸν κοιμπάρο λέγει :

— «Ὅριστε, φάγε ἀπὸ τοῦ νουνοῦ τὸ κανίς· νὰ φᾶς, νὰ πιεῖς, νὰ σὲ πιάσ' χόρτασ' τ' ἄκσες »

Αὐτὸς προσποιεῖται ὅτι δὲν ἄκουσε, διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσει και τὸ ἐπαναλάβῃ τρεῖς φορές, ὁπότε πιά τὸ δέχεται και ἀκούει νὰ τὸν λείει ὁ παραιστεκάμενος :

— «Τὰ παιδιά μας ὅπ' ἀνταμωθήκανε ἀπ' τὸ συμπαθειοῦ μας νᾶν' καλλίτερα».

Τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνεται εἰς ὅλους τοὺς καλεσμένους, ἄντρες και γυναῖκες.

3. Μαντηλώματα

Ἄν ὁ γάμος σταματήσῃ τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ και δὲν συνεχιστῇ τὴν Δευτέρα, ὕστερα ἀπ' τὰ παραπάνου ἔθιμα ἀρχίζουν τὰ μαντηλώματα, ποὺ πάει νὰ πῆ, φιλοδώρημα τῆς νύμφης στοὺς καλεσμένους ἀπὸ ποκάμσα, μαντήλια, ποδιές και λοιπὰ εἶδη τῆς προίκας, με τοὺς παθητικούς ἤχους τῆς πατροπαράδοτης γαϊνίας. Νὰ πῶς γίνονται αὐτά :

Μπαίνουν στὸ δωμάτιο τῶν καλεσμένων γυναῖκες συγγενεῖς μ' ἓνα πανέρι γεμᾶτο ἀπ' τὰ παραπάνω εἶδη, ποὺ προκαθωρίστηκαν ἀπ' τὸ παρακείμενο δωμάτιο σὲ ποῖον και τί εἶδους δῶρο θὰ δωρηθῇ. Ἀρχίζουν ἀπ' τὸν πατέρα τοῦ γαμπροῦ. Παίρνει μιὰ γυναῖκα τὸ ὄρισμένο ποκάμσο, ποὺ ἔχει ἀπάνω του σκαλωμένο ἓνα ζευγάρι κάλτσες μάλλινες και ἓνα πεσάρι και τὸ ρίχνει ἀπλωτὰ στοὺς ὤμους του δένοντάς το ἀπ' ἔμπρὸς με τὰ μανίκια. Συνεχίζουν τὸ ἴδιο στὸν κοιμπάρο και στοὺς πῶς κοντινοὺς συγγενεῖς. Στοὺς

ἔξω τρεῖς φορές τὸν κροῦνὸ τῆς βρύσης καὶ τρεῖς φορές τὸν σκουπίζει. Κατόπιν γεμίζουν τὸ λαγίни νερὸ καὶ γυρίζουν στὸ σπίτι. Στὴν ἐπιστροφή ὄσους συναντήσῃ ἡ νύφη μικροὺς ἢ μεγάλους θὰ τοὺς προσκυνήσῃ καὶ θὰ φιλήσῃ τὰ χέρια τους. Στὸ σπίτι περιμένει ὁ γαμπρὸς τῆ νύφῃ μὲ μιὰ κοῦπα νερὸ στὸ χέρι. Ὄταν φτάσῃ ἡ νύφη, παίρνει τὸ λαγίни μὲ τὸ νερὸ στὸ χέρι, στέκονται ἀντικρὺ καὶ ἀντικρὺ καὶ ἀλληλοπροσκυνοῦνται τρεῖς φορές. Κατόπιν ὅποιος ἀπ' τοὺς δύο τους προφτάσῃ καὶ βρέξῃ τὸν ἄλλο, θὰ θεωρηθῇ νικητής, καὶ θὰ εἰσακούεται κατόπιν ὁ λόγος του.

ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΑ (1)

1.—'Απ' τὰ μερομήνια (2) καταλαβαίνει τί καιρὸ θὰ κάνε ὄλ' οἱ μή-
νιδιοι. Τί καιρὸ θὰ κάν' ὁ 'Αγουστος τὴν πρώτ' μέρα τὸ πρωὶ ὡς τὸ μεση-
μέρ', ἀπ' τὸ μεσημέρ' ὡς τὸ βράδ' τί καιρὸ θὰ κάν' ὁ Τρυγητής (3). Τὴ
δεύτερη, τὸ πρωὶ ὡς τὸ μεσημέρ' ὁ 'Αἰδημητριάς (4), ὡς τὸ βράδ' ὁ Παχνι-
στής (5) κι' ἔτσ' φθάν' ὡς τὸν Τρανό (6).

2.—'Ο,τι καιρὸ κάν' τῆς 'Υπαπαντῆς (στὶς 2 τοῦ Φλεβάρ'), κρῦο, μα-
λακούν, γιὰ (7) βροχή, θὰ κάν' σαράντα μέρες.

3.—'Ο,τι καιρὸ κάν' τῆς 'Αγιά Βαρβάρας, θὰ κάν' σ' ὄλα τὰ πανα-
γύρια.

Κυριακῆς λάψιμο,
βδομάδας κλάψιμο.

4.—Πλαγιασμένο φεγκάρ' ὄρθιος карабоκύρς.

Τρεῖς πάχνες, μιὰ νοτιά.

5.—'Όταν κοκκινίς' τὸ πόδ' τῆς πυροστιᾶς τὸ χειμῶνα, τότες θὰ γίν'
πολὺ χιονίς'.

6.—'Όταν βγάζουν ἔξω τὰ βώδια γιὰ πότισμα καὶ χορεῦνε, πολὺ θὰ
χιονίς'.

7.—'Η στάχι' τὸ χειμῶνα στὸ μαγκάλ', ὅταν γίνεται τόπ' τόπ' σὰν πέ-
τρα, θὰ χιονίς'.

8.—Σὰν ἡ γάτα τὸ χειμῶνα ζεσταίν' τὰ ὀπίσθια τς καὶ χώνεται κοντὰ
στὴ φωτιά, θὰ χιονίς'.

1) 'Απὸ τὴ Σηλυβριά καὶ τὰ γύρω χωριά, τὰ περισσότερα ἀπ' τὶς Καστανιές,
Φανάρι καὶ Τσαντώ.

2) Τοῦ Αὐγούστου οἱ ἔξ' πρώτες μέρες.

3) Σεπτέμβριος.

4) 'Οκτώβριος.

5) Νοέμβριος.

6) 'Ιανουάριος.

7) γιὰ=ἡ.

9.—“Όταν οἱ πετεινοὶ ἀλλάζνε τὴν ὥρα ποὺ λαλοῦνε, τότε χαλνάει ὁ καιρός.

10.—“Όταν φωνάζῃ ἡ κουκουβάγια κοῦ κοῦ, κοῦ κοῦ, χαλνάει ὁ καιρός.

11.—“Αἶμα ὁ καιρὸς εἶναι χαλασμένος καὶ λαλοῦν οἱ πετεινοί, θὰ σιάξῃ.

12.—“Ὁ ἥλιος βασιλεύει μέσα στὰ σύννεφα, αὔριο θὰ κάνῃ βροχή, γιὰ θὰ σηκώσῃ ἄερα δυνατό.

13.—“Ὁρθιο φεγκάρῃ δίπλα ὁ γκεμισῆς (¹).

14.—“Όταν τὸ φεγκάρῃ εἶναι θαμπὸ κι᾽ ἔχῃ γύρω τ᾽ κύκλο σὰν ὀμίχλη, τὴν αὐριανὴ μέρα θὰ ἔχῃ βροχή, γιὰ ἄερα.

15.—“Ὅποια ξύνῃ κι᾽ ἀγλείφῃ τοὺς τετζερέδες, ὅταν θὰ γίνῃ νύφῃ, θὰ βρέξῃ κείνῃ τὴ μέρα.

16.—“Όταν ὁ πρῶτος λέλεγκας ποὺ θάλλθῃ ἔχῃ φτερὰ λερωμένα, τότε θὰ γίνῃ μεγάλῃ ἔσοδεῖα καὶ εὐτυχία. Λένε πὼς ἐρχόντας ὁ λέλεγκας στὸ δρόμο ἦρε χιόνια καὶ πῆγε καὶ κοιμήθηκε μέσῃ στὸ φοῦρνο.

17.—“Όταν ἴστράφῃ καὶ βροντάει τὸ Μεγάλο(²) μῆνα, λένε: «γιὰ τ᾽ ἀμπάρια(³) θὰ γιομίσει, γιὰ τὴ γῆς θὰ βρωμίσει (ἀρρώστια).»

18.—“Όταν ἡ ὄρνιθα γεννήσῃ πολὺ μικρὸ αὐγὸ, μεγάλο κακό. Θάνατος. Ἄν τὸ ἀσπράδῃ ἔχει μέσα σὰν ἀλυσίδα, θὰ γίνῃ πόλεμος.

19.—“Ἄν τὸ καράβι τῆς ὄρνιθας ἔχῃ τρυπίτσα στὴ μέσῃ, μακρὰ ἴπὸ δῶ θάνατος.

20.—“Ἄπ᾽ τὸ κόκκαλο τῆς δεξιᾶς πλάτης ποὺ ἔσφαξαν κουρμπάνι στὸν ἄϊ-Γιώργη, στὴ γιορτῇ τ᾽, βλέπνε οἱ τσομπάνηδες (βοσκοὶ) ἂν σὲ κείνο τὸ χρόνο θὰ γίνῃ πόλεμος, ἂν θὰ εἶνε γεροσύνῃ στὸ τόπο, ἀρρώστεια γιὰ θάνατος. (Μεσαιωνικὰ Γράμματα, πρῶτος τόμος, τεῦχος δεῦτερον, σελ. 158).

21.—“Όταν τοῦ πεθαμένου τὰ μάτια ἔμειναν ἀνοιχτὰ κι᾽ ἄλλος θὰ πεθάνῃ.

22.—“Ἐγνε σὲ κακὸ νὰ εἶναι γυρισμένῃ ἢ παντόφλα ἀνάποδα, ὅποιονου εἶναι πεθαίνῃ.

23.—Εἶχαν σὲ καλὸ νὰ φτερνισθοῦνε ἀνήμερα τ᾽ ἄϊ-Βασιλειοῦ.

24.—“Όταν ἡ προβατίνα γεννήσῃ σημειωμένο, θάλλθῃ κακὸ στὸ νοικοκύρῃ.

25.—“Όταν τὸ πρῶτὸ τὸν πρῶτο ποὺ θὰ διεῖς στὸ δρόμο εἶναι παπᾶς, δένεις ἓνα κόμπο στὸ μαντῆλι σ᾽ γιὰ νὰ φύγῃ τὸ κακὸ καὶ πάγ᾽ ἡ μέρα σ᾽ καλή.

26.—“Όταν φωνάζῃ πάνω στὸ σπίτ᾽ σου τριγῶνα, γιὰ κουκουβάγια, τῷ γνε σὲ κακό, κακὴ εἶδηση θεῖ πάρος, γιὰ κακὸ θὰ σ᾽ ἔλθῃ.

1) Ἄ. Τ. ναύτης.

2) Ἰανουάριος.

3) Ἄ. Τ. ἀποθήκες.

27.—Ρακὶ νὰ χυθεῖ τῶχνε σὲ κακὸ καὶ γιὰ νὰ σκορπισθεῖ, ρίχνε ἴπὸ πάνω νερό.

28.—Μὴν ἀφίσεις ἄλλον καὶ κόψ' τὸ δρόμο σ', δὲν τῶχνε σὲ καλό. Μερικοὶ γύριζαν πίσω στὸ σπῖτ' τους ἂν τοὺς ἔκοφταν.

29.—Ὅταν θὰ βγεῖς στὸ δρόμο καὶ φωνάζ' τριγῶνα κι' εἶσαι νηστικός, σὲ κομπῶν' ἢ τριγῶνα, σκοντάφτς καὶ πέφτς.

30.—Ὅταν βάλς ἀνάποδα κάλτσα, γιὰ ροῦχο, θὰ πάγ' ἢ μέρα σ' καλὰ καὶ δὲν σὲ πιάν' τὸ μῆτ'.

31.—Οἱ καρδιὲς θάναυ καλὲς ὡς τὸ χρόνο καὶ τῶχνε σὲ καλό, ἂν τὸ πρῶτο ἀρνάκ' ποὺ θὰ γεννηθεῖ, γιὰ θὰ διεῖς, εἶν' ἄσπρο.

32.—Τὸ καράβ' τῆς ὄρνιθας ἂν εἶνε γιομᾶτο κ' ἴσιο, πάγ' ἢ δουλειὰ καλὰ κι' εἶνε εὐτυχία κι' ἂν εἶνε ἄδειο, δὲν πάγ' καλὰ.

33.—Ὅταν τὸ ψαλίδ' εἶν' ἀνοιχτό, μνήσκνε ἀνοιχτοὶ τοῦ κόσμ' οἱ στόμ' (σὲ κακό).

34.—Ἄν κορώσ' τ' ἀριστερὸ μάγουλο, σὲ κατηγοροῦνε.

35.—Ὅταν βοῖζ' τ' ἀριστερὸ τὸ φτῖ σ', σὲ γλωσσοτριῶνε, κάτι θ' ἀκούσεις, κάνεις τὸ σταυρό σ' καὶ λές: «σὲ καλό μ' Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, τί θ' ἀκούσω». Σαλιάζεις μὲ τὰ δύο σ' τὰ δάχτυλα, μιὰ τὸ ἓνα τὸ φτῖ καὶ μιὰ τὸ ἄλλο καὶ παύει.

36.—Ἄμα ὁ ποντικὸς τρώγ' τὰ ροῦχα, κλέφτουμε ἴπὸ μέσα τὸ σπῖτ'.

37.—Ὅταν δγεῖς πεθαμένο στὸν ὕπνο σ', θὰ δγεῖς φιλικὸ πρόσωπο.

38.—Μόλις μίλισες καὶ φτερνιστεῖς τὸ κατόπ', θὰ πεῖ πὼς εἶπες τὴν ἀλήθεια.

39.—Ὅταν σὲ τρώγ' ἢ μῦτ', θὰ φᾶς ξύλο.

40.—Σὰν περνῶντας σκαλωθεῖς, λένε πὼς κάπου χρωστᾶς.

41.—Ὅταν τὸν πρῶτο λέλεγκα ποὺ θὰ δγεῖς τὸ καλοκαῖρι στέκεται στῶνα τ' πόδι, θὰ κάνεις ταξειδ'.

42.—Ἀπ' τὰ μπουμπούκια τῆς ἀκρανιάς, ποὺ ἔκαιγαν στὴ γωνιὰ τὴν παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς, ὅποιονου πηδοῦσε πολὺ καὶ τινάζουνταν, κείνος θὰ χαίρουνταν πολὺ ὅλο τὸ χρόνο.

43.—Ἄν ἔχς ἀργιὰ δόντια, θὰ γένς πλούσιος.

44.—Ἡ ἄσπρη τρίχα στὰ μαλλιά νειοῦ, γιὰ νειάς, εἶναι σημάδ' εὐτυχίας.

45.—Σ' ὅποιον πέσ' ὁ παρᾶς τῆς βασιλόπητας, θὰ εἶνε τυχερός.

46.—Μὴν ἀφίνς' τὴν βουῖκα σ' στὸ τραπέζ' κι' ἀφίνς' τὴν τύχη.

47.—Ὅποια ἔχ' ἑλγὰ ἀνάμεσα στὰ στήθια τς, θὰ φορεῖ φλουριὰ καὶ θὰ γίν' πλούσια.

48.—Ἐλγὰ ὅποια ἔχ' στὸ λαιμό, θὰ βάλ' γκαρντάνι(1) κι' ὅποια τὴν ἔχ' στὰ φτῖ, θὰ βάλ' καλὰ σκουλαρήκια διαμαντένια.

1) Λ. Γ. περὶ δ' ἰο.

- 49.—"Οποῖος χάνει στὰ χαρτιά, κερδίζει στὴν ἀγάπη.
 50.—"Οποῖος βρεῖ τριφύλ' μὲ τέσσερα φύλλα, εἶναι τυχερός.
 51.—Φτερνίζεσαι; τότες σὲ θυμοῦνται.
 52.—"Αν σπάσεις αὐγὸ μὲς' στὸ νερὸ κι' ἀπολάει κλωστὲς ἄσπρες κατὰ δῶ καὶ κατὰ κεῖ, λέν ὅτι εἶχες τάμα κερὶ στὴν Παναγία καὶ τὸ ξέχασες.
 53.—"Ἐχ' φοῦσκες ὁ καφές, παράδες θὰ πάς.
 54.—"Όταν σὲ τρώγ' ἡ ἀριστερὴ φοῦχτα, θὰ πάς παράδες.
 55.—"Όταν σὲ τρώγ' ἡ δεξιὰ φοῦχτα, παράδες θὰ δώσεις.
 56.—"Όταν κοκκινίξ' τὸ δεξί σ' φτί, τὴν ἔννοια σ' ἔχνε.
 57.—Σὲ τρώγ' ὁ λαιμός, γιὰ σ' ἔλθ' ξερός βήχας, τὴν ἔννοια σ' ἔχνε.
 58.—"Όταν σφυριζ' τὸ ξύλο στὴ φωτιά, σὲ χωρατεύνε, ἔχνε τὴν ἔννοια σ'.
 59.—"Αν κορώσ' τὸ μάγουλο τὸ δεξί, ἔχνε τὴν ἔννοια σ', σὲ παινεῦνε.
 60.—"Όταν ἡ γάτα νίβεται καὶ κυτάξ' τὴν πόρτα, μουσαφίρης θά᾿λθει καὶ σὰν λουσθεῖ μὲ τῶνα χέρι κ' ὕστερα μὲ τ' ἄλλο, τότε λένε φίλος καλὸς ἔρχεται.
 61.—"Όταν τὸ κάρθουνο ἀνάφτ' καὶ τινάζονται τῆς σκύλας τὰ κουταβάκια, (ταμπιλίδες) λένε μουσαφίρια θὰ μᾶς ἔλθνε.
 62.—Σὰ μνήσκει τὸ μάτι σ', γιὰ συγγενή, γιὰ φίλο ἀπὸ μακρυνὸ μέρος θὰ δεγεῖς.
 63.—"Τ' ἀριστερό μάτ' ὅταν παίζ', θὰ σ' ἔλθει μουσαφίρης, γιὰ θὰ πάρεις γράμμα.
 64.—"Όταν τὸ κερὶ ποῦ καίει κάνει σὰ στυλάκια στὶς ἄκρες, μουσαφίριδες θ' ἄλθουν κι' ὅσα στυλάκια εἶναι, τόσοι μουσαφίρηδες.
 65.—"Όταν ἀρκουδιάξ' μεγάλο παιδί, μουσαφίρης ἔρχεται⁽¹⁾.
 66.—Πέφτ' ἡ βούκα ἀπ' τὸ στόμα σ', μουσαφίρη θά᾿ξ.
 67.—Μουστετζή⁽²⁾ σὰ δεγεῖς, θὰ σ' ἔλθ' μουσαφίρης.
 68.—Τὸ βράδυ τῆς Τυρινῆς ἀποκρηᾶς τὴ λιναρίσια κλωστή, ποῦ εἶχαν κρεμασμένο τ' αὐγὸ—ἀφοῦ τόφαγαν καὶ βούλωσαν τὸ στόμα ἀπὸ ἀρτημένα φαγιά—τὴν ἔκαιαν κι' ὠνομάτιζαν. Σ' ὅποιου ὄνομα κἀήκε περισσότερη κλωστή, θὰ ζήσει πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους.
 69.—"Γι' ὅποιονα ποῦν πὼς πέθανε κι' αὐτὸς ὄχι μόνε δὲ πέθανε, παρὰ ζῆ καὶ ζώνεται, λένε πὼς θὰ ζήσ' πολλὰ χρόνια.
 70.—"Όταν μπερδεύεται ἡ κλωστή ράφτοντας, θὰ τὸ χαρεῖ κείνος ποῦ θὰ τὸ βάλ' καὶ θὰ ζήσ' πολλὰ χρόνια.
 71.—"Όταν ράφτεις καὶ πετάξει ψύλλος, θὰ τὸ χαρεῖς αὐτὸ ποῦ ράφτεις.

1) "Όταν ἀκουμπᾶει τὰ χέρια τ' κατὰ γῆς καὶ περπατεῖ· αὐτὸ τὸ κάμνουν συνήθως τὰ μικρὰ παιδιά, ὅταν ἀρχίνισνε νὰ περπατοῦν.

2) Λ. Τ. Μεγάλο ἔντομο μὲ φτερά, μουζντές= εἶδηση.

72.—Ἄμα ράφεις καινούργιο ροῦχο καὶ βρεῖς φύλλο, τὸν φύλλο δὲ τὸ σκοτώνεις καὶ λὲς πὼς εἶναι τυχερό, κι' ὅποια φορέσ' κείνο τὸ ροῦχο θὰ ζήσ' πολλὰ χρόνια.

73.—Ὅταν ράφτοντας τιμπίσεις τὸ χέρι σ' μὲ τὸ βελόν', θὰ χαρεῖς αὐτὸ πού ράφεις.

74.—Ἄμα ράφεις καὶ γίνεται κόμπος, θὰ ζήσεις πολλὰ χρόνια.

75.—Ὅταν ράφτοντας σπᾶσ' τὸ βελόν', γιὰ ἡ καριρίτσα, θὰ κάνεις κι' ἄλλο.

76.—Ὅταν πλέχεις καὶ ξηλώνεις, πολὺ καιρὸ θὰ τὸ φορεῖς.

77.—Ὅταν τὰ νύχια σ' ἔχνε ἄσπρα σημάδια, θὰ κάνεις φόρεμα καὶ θὰ γίνῃς ἄρχοντας.

78.—Ἐνα κορίτσι σπᾶνει τὰ πιάτα, γιὰ καίει τὸ φαγί, θέλ' νὰ παντρευτεῖ.

79.—Ὅταν ἓνα κορίτσι, γιὰ ἓνα παληκάρι, θέλ' νὰ διεῖ τὴ τύχη τ', τὸ βράδυ τῆς τυρινῆς ἀποκηᾶς τὴν πρώτ' βουκα ψωμί πού θὰ βάλ' στὸ στόμα, δὲ θὰ τὴν φάγει, τὴν βγάξ' κρυφὰ καὶ τὴν ὥρα πού θὰ κοιμηθεῖ τὴν χών' κάτ' ἀπὸ τὸ προσκέφαλο καὶ τὴ νύχτα στὸν ὕπνο τ' θὰ δγεῖ τὴν τύχη τ'.

80.—Ὅσα κορίτσια ἔπιασαν τρίμερο καὶ θέλνε νὰ διοῦν ποιόνα θὰ πάρνε ἄντρα, βάζνε κάτ' ἀπ' τὸ μαξιλάρι τους ἓνα κομματ' ἄρμυροκουρούνα καὶ τὸν βλέπνε στ' ὄνειρο. (Θρακικὰ 1928. σελ. 419).

81.—Γιὰ νὰ δγεῖ ἓνα κορίτσ' στὸν ὕπνο τ' ποιόνα θὰ πάρ' ἄντρα, τὴν παραμονὴ τ' αἰ Θόδωρου (Θεοδώρου Τύρωνος. Ψυχασάββατο), γιὰ θὰ σπείρ' λίγο κριθάρ' κάτ' ἀπὸ τριανταφυλλιά, γιὰ θὰ κλέψ' ἀπ' τὴν ἐκκλησία τὴν ὥρα πού θὰ διαβάξ' ὁ ἔσπερινὸς δυὸ τρία κουνκιά σιάρ' ἀπ' τὰ κόλυβα, τὴ νύχτα τὰ βάζ' κάτ' ἀπ' τὸ μαξιλάρι του καὶ λέγει:

Ἄϊ-Θόδωρε καλέ μου,
καλέ μου κι' ἄξιε μου,
περικαλῶ, φανέρωσέ με
τὴ τύχη μου μπροστά μου.

82.—Ὅταν εἶσαι λεύτερη τὴν πρώτη βραδειὰ πού θὰ κοιμηθῆς σ' ἓνα σπῖτ', κρεμᾶς τὸ μαντῆλ' σου στὰ κάγκελα, γιὰ κρεμᾶς ἓνα ροῦχο σ' πίσ' ἀπ' τὴ πόρτα κι' ὅποιονα διεῖς στὸν ὕπνο σ', κείνονε θὰ πάρῃς ἄντρα.

83.—Ἀπ' τὰ κουφέτα πού μοιράζνε στὴ στεφάνωση, ὁ λεύθερος, γιὰ ἡ λεύθερη, βάζ' κάτ' ἀπὸ τὸ προσκέφαλο καὶ στὸν ὕπνο βλέπ' τὴν τύχη τ'.

84.—Ὅποιας σημάδι τραθηθεῖ πρώτο στὸ Κλήδωνα λογίζεται ἡ τυχερότερη ἀπ' ὅλες.

Ἀνοίξατε τὸν Κλήδωνα νὰ βγεῖ ἡ χαριτωμένη,
ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν πολὺ ποιά εἶν' ἡ κερδεμένη.

Ἄνοιξατε τὸν Κλήδωνα νὰ βγεῖ ἡ χαριτωμένη,
ὄλ' τῆ χρονιά καλόκαρδη καὶ καλοζωῖσμένη.

85.—Ὅταν ἡ γυναῖκα εἶναι μεγαλύτερ' ἀπὸ τὸν ἄντρα τς, τότε λένε πὼς γέντε πλούσιοι.

86.—Ὅποια ἔχ' πλύσ' καὶ τῆ μέρα ποὺ ἀπλῶν' τὰ ροῦχα ἀπὸ κεῖ ποὺ ἦταν χαλασμένος διωρθώθηκε ὁ καιρός, θὰ πεῖ πὼς ὁ ἄντρας τῆς τὴν ἀγαπάει.

87.—Θὰ πάρ' δυὸ γυναῖκες ὅποιος στὸ κεφάλ' του ἔχ' δυὸ κορφές.

88.—Σ' ἀγαπάει ἡ πεθερά σ', ὅταν πᾶς σὲ συγγενικό, γιὰ σὲ φιλικὸ σπῖτ' καὶ τοὺς βρεῖς ἀπᾶν' στὸ τραπέζ' νὰ τρῶνε.

89.—Ἀπ' τ' αἶ-Θοδώρ' τὰ κόλυθα τοῦ ἑσπερινοῦ βάζ' ἡ βαρούμενη κάτ' ἀπ' τὸ προσκεφάλ' τῆς τὴ νύχτα καὶ βλέπ' στὸν ὕπνο τς ἂν θὰ γεννήσ' κορίτσ' γιὰ ἀγόρ'.

90.—Ὅταν λυθεῖ ἡ φοῦστα σ', γιὰ ἡ ποδιά σ', ἔρχεται στὸ κόσμο παιδί. Ὅταν λυθοῦν τὰ κορδόνια τοῦ παπουτσιοῦ, παιδί γεννιέται.

91.—Τῆς καλομάνας τὸ παιδί, τὸ πρῶτο νὰ κορίτσι.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΒΔΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

ΔΙΣΤΙΧΑ

α) *Ερωτικά.*

Ἔτσι ἀρχίζανε τὸ τραγοῦδι τραγουδῶντας δίστιχα στὸ Ἀβδῆμι, ἴσως καὶ ἄλλα τραγοῦδια.

Ἀρχὴ κάνου ν' ἀρχινήσου
κι' ἔμουρφα νὰ τραγουδήσου.
Ἄνοιξι λαλιὰ κι γλῶσσα,
πὲς κουτήματα καμπόσα

1. Ἐροῦτα δι σὶ ζήτησα κουρῶνα νὰ μὶ βάνεις,
στὰ βάσανα ποὺ μ' ἔρριξες, φρόντισε νὰ μὶ βγάλεις.
2. Ἐροῦτα, πουνηρὸ πουλί, γιατί νὰ μὶ γιλάσεις,
νὰ πάρεις τὴν καρδοῦλα μου κι νὰ τινὲ χτικιάσεις.
3. Βασιλικὸν ἐφύτιψα στὴν κλίνη ποὺ κοιμᾶσι,
νὰ κόβεις, νὰ μυρίζισι κι μένα νὰ θυμᾶσι.
4. Βασιλικὲ πλατύφυλλε μὲ τὰ σαράντα φύλλα,
σαράντα σ' ἀγαπήσανι πάλι ἐγὼ σὶ πῆρα.
5. Ἴξῆντα μῆνις σ' ἀγαπῶ γίνοντι πέντι χρόνια,
νὰ φύτιβγα μὰ λιμουριά θὰ ν' ἔκαμνι λεμόνια.
6. Σγουρὲ βασιλικὲ μου κι μαντζουράνα μου,
ἰσὺ θὰ μὶ χουρίσεις ἀποὺ τὴ μάνα μου.
7. Διαμάντι κι ρουμπίνι κι πλατίνι μου,
ὄταν σὶ βάν' ἢ νοῦς μου γιλᾶ τ' ἀχεῖλι μου.
8. Πέρασα ξαναπέρα κι ἔγινα γεφῶρι,
οὔτε στὴν πόρτα φάνηκис οὔτι στοὺ παραθῶρι.
9. Πιωνᾶς κι δὶν καλημιρᾶς, χαρὰ στὴν περηφάνεια,
σὰ νὰ βαστάς στὰ χέρια σου βασιλικά φερμάνια.

10. Ἀπόψα καλησπέρισα μάννα κὶ θυγατέρα,
ἢ μάννα εἶταν πέρδικα κ' ἢ κόρη περιστέρα.
11. Ἀπόψα τὰ μεσάνυχτα σηκώθηκα νὰ γράψω
κὶ κοντυλιὰ δὲν ἔσυρα νὰ μὴν ἀνιστινάξω.
12. Ἀπόψα τῶχει ἢ βραδυά, ἀπόψα τῶχ' ἢ νύχτα,
νὰ τραγουδήσ' ἢ μωρακλῆς νὰ τοὺν περάσει ἢ πίκρα.
13. Νὰ ξημερώσει κὶ νὰ δγείς αὐτὸ τοὺν σκοουτουμένου,
για σένα τοὺν σκοτώσανι⁽¹⁾ ἄδικα τοὺν καημένου.
14. Τοῦ κόσμου λόγια μὴν ἀκοῖς, μόν' τὴ γκαρδιά σου ρῶτα
κὶ ἀγάπα τὴν ἀγάπη σου, πῶς τὴν ἀγάπας πρῶτα.
15. Θάλασσα χτυπᾷ τὰ βόλια
μὴν ἀκοῖς τὴ κόσμου λόγια.
16. Ἐναν καιρὸ στὰ Θιραπειὰ γὰ πῆγινα πετῶντας,
τώρα μὲ κόψαν τὰ φτερά, πάγου περιπατῶντας.
17. Ὄσποτι ζεῖς νὰ ζῶ κὶ γὰ, ὄσποτι νᾶσι νᾶμι,
κὶ ὅταν ἰσὺ θὰ ξιψυχεῖς, ἰγὼ στοὺν Ἄδη νᾶμι.
18. Τέσσοις ἄκρις τὴ σπιτιοῦ μαλαματένια βοῦλα,
νὰ σὲ χαρεῖ ἢ μονοῦλα σου, ποὺ σ' ἔχει μοναχοῦλα.
19. Καλέ μ', γιὰ τοὺν χατῆρι σου κὶ γιὰ τὴν ἔμουρφιά σου,
θὲ λὰ βαφτίσου ἓνα πιδὶ νὰ βάλου τ' ὄνουμά σου.
20. Ἐνα πιδὶ ἐβάφτισα κ' ἔβαλα τ' ὄνουμά σου
οὔτι στὸν μπῶτι σ' ἔμοιασι, οὔτι στὴν ἔμουρφιά σου.
21. Ἡ κόσμους εἶν' ἓνα δεντρι κὶ ἱμεῖς τ' ἀπωρικό του
κ' ἢ χάρους εἶνι τρυγητής, ποὺ παίρνει τοὺν καρπό του.
22. Ὅλους ἢ κόσμους νὰ χαθεῖ κὶ μιὰ ψυχὴ νὰ ζήσει,
στοὺ θάνατό μου νὰ βριθεῖ τὰ μάτια μου νὰ κλείσει.
23. Μαῦρα γλυκά μου μάτια κὶ φρούδια μου διτά,
γιατὶ δι μ' οὐμιλεῖτι μιὰν ὥρα θαρητά;

1) Αὐτὴ ἢ κατάληξη *νι στ'* Ἀβδήμι ἂν λέγονταν, θὰ λέγονταν χοντροὰ ὅπως π. χ. τὸ τουρκικὸ *dinle imanle* καὶ ὅχι ὅπως τὸ δικό μας *Νίνα, κίνηση κ. ἄ.* Γι' αὐτὸ νομίζω πὼς εἶναι καλύτερα νὰ γίνῃ *νε*, γιατί οἱ χωριανοὶ μας, ὅταν ἢ συλλαβὴ ἦταν ἄτονη δὲν ἔκαμναν διάκριση μεταξὺ τῶν φθόγγων *ε* καὶ *η* ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὸ *ο* καὶ *ου*. Στὴν ἴδια περίπτωσιν βρίσκεται καὶ ἢ συλλαβὴ *νι* τῆς λέξεως *Βινταῖς* καὶ τῆς λέξεως *νιρὸ* καὶ τῆς λέξεως *νικρὸ* καὶ τῆς λέξεως *ἀνεβαίνει*.

24. Ἔτσι ἴνι τούτην ἢ ντουινιά ρουδάνι κὶ γιρῖζει,
ἄλλους ἀγάπη χαίριτι κὶ ἄλλους τὴν λαχταρῖζει.
25. Ἄπ' ὄλα τὰ φυτὰ τῆς γῆς καλλίτερου ἴν' τοῦ ρύζι,
ἢ μάννα κάνει τοῦ πιδὶ, ἢ γι' ἀγάπη τοῦ χουρῖζει.
26. Ἐχου ἀφέντι βασιλὲ κὶ ἔχ' ἀδερφὸ Βιζύρη
κὶ ἔχου κὶ τὴν ἀγάπη μου μόσκου μὶ σ' τοῦ πουτῆρι.
27. Ἀγάπες κὶ ἀγαπητικὲς χίλιες τὴν ὄρα κάνου,
ἢ μάννα μου σάν μ' ἀρνιστεῖ, μαννὰ ἐγὼ δὲν κάνου.
28. Ἀγάπη μου καρφίτσα
μ' ἀγκιλώνει τὴν καρδίτσα.
29. Ἀγάπη μου βιλόν'
τὴν γκαρδιά μου μ' ἀγκιλών'.
30. Σὺ μπακτσὲς κὶ ἰγὼ φυντάν'
νὰ σ' ἀπαρνιστῶ δὲν κάν'.
31. Σ' ἀγαπῶ κὶ ἰσὺ τοῦ νοιάν'ς
μόνε δι ντοῦ φανιρών'ς.
32. Ἀγγέλοι δόστι μι φτιρὰ καὶ δύναμη στὶς πλάτις.
νὰ πιρπατῶ νὰ κυνηγῶ ξανθιὲς κὶ μαουρουμάτις.
33. Ἰσὺ ἴσι τοῦ πουλί μου κὶ δὶν σὶ γνώρισα,
τόσουν κερὸ στὰ ξένα κὶ σ' ἀλησμόνησα.
34. Ἰσὺ ἴσι τοῦ πουλί μου κὶ διὰ σένα ζῶ,
κὶ διὰ σένα κλαίγου κὶ πάσχου κὶ θρηνῶ.
35. Νὰ σ' ἀγαπῶ χάνου ζουή νὰ σ' ἀρνιστῶ λυποῦμι,
νὰ σ' ἀπολάψου δὲ μπορῶ κὶ κείνου συλλουγιοῦμι
36. Θάλασσα τὴν ἀγάπη μου νὰ μὴν τηνε μαλώνεις,
μὶ τὰ χρυσά σου κύματα νὰ τηνε καμαρώνεις.
37. Θάλασσα μὴν κάνεις κῦμα
κὶ σὶ μένα εἶνι κρῖμα.
38. Θάλασσα μὴ φοροτουινιάζεις
κὶ τοῦ γιμιτζῆ (ναύτη) γανιάζεις.
39. Τί νὰ τὴν κάνου μιὰ καρδιά, ἤθελα νᾶχου δύο,
νὰ σ' ἀγαπῶ κὶ μὶ τσῆ δυὸ κὶ πάλι νᾶνι λίγο.
40. Ἡ θέρους κὶ ἢ παλαμαριά κὶ τοῦ βαρὺ δριπάνι,
κάμανε τὴν ἀγάπη μου κὶ δὶν μπορεῖ νὰ γιάνει.

β') Παινέματα τῆς ἀγαπητικιάς.

41. Ἔχεις μαλλιά τιτράξανθα, πλεμμένα μὴ χρυσάφι,
κὶ ὅποιους γυρίσει κὶ τὰ δγιῆ τοῦ νοῦ του θὰ τὸν χάσει.
42. Ὅταν γυρίσου κὶ τοῦ δγιῶ τὸ πρόσωπό σου τ' ἄσπρο,
θαροῶ κὶ μὴ χαρίζουνε τῆς Βινιτιάς τοῦ Κάστρου.
43. Ἡ μάνα ποὺ σὶ γέννησι χρυσή ἔτανι κοιλιά της
κὶ σ' ἔκανε ξιχουριστὴ ἀπόλα τὰ πιδιγιά της.
44. Τῆς θάλασσας τὰ κύματα γὰ θὰν τὰ πλέξου στάχυ,
γιατὶ τὰ ματουφρύδια σου ἄλλη καμνιά δὲν τᾶχει.
45. Μὴν βλέπεις, φίλε, τοῦ κιοῖ, μὸν κύτταξι τοῦ ρέγκι,
ἦ γι' ἀγάπη μου στὰ σκοτεινὰ τὸ πρόσωπό της φέγγει.
46. Ἔχεις μαλλιά σὰν θάλασσα κὶ μπόι σὰν τοῦ κῦμα
κὶ πρόσουπου σὰν Παναγιὰ ποῦνι μὶς στ' ἅγιο Δῆμα.
47. Τὰ μαλλιά σου τέλι-τέλι
κὶ ἡ καρδιά μου σένα θέλει.
48. Τὰ μαλλιά σου κ' ἡ λιμός σου,
σκάβω μ' ἔκαμαν δικό σου.
49. Τὰ μαλλιά σου κ' ἡ λιμός σου,
θὰ μὴ φάγει ἡ καημός σου.
50. Τὰ μαλλιά σου ξιπλεμμένα
κὶ στὶς πλάτες σου ριχμένα.
- (*) 51. Τῆς θάλασσας τὰ κύματα χτυποῦν στὶς καναράδες
κὶ τῆς Ματένιας τὰ βυζιά τρίζουν σὰ μακαράδες.
52. Καλημέρα μήλου, ρόδου, πουρτουκάλι,
στοῦ μπόγι κὶ στὴν ἐμουρριά σὰν ἔσὲ δὲν εἶνι ἄλλη.
53. Σὰν ἄνθος τῆς ἀμυγδαλιᾶς εἶνι τοῦ πρίσωπό σου
κὶ δὲν πιστέθου εἰς τὴ γῆ νὰ ἔθγει ἄλλη ἐμπρός σου.
54. Τί οὐριότης εἶν' αὐτή, τί κάλλος κὶ τί νούρη,
ἄξιοθαύμαστον κουρμὶ χουρὶς κανὰ κουσοῦρι.
55. Ἔχεις οὐραίου πρόσουπου κὶ ζαχαρένιου στόμα,
ἔχεις κὶ μάτια γαλανὰ σὰν τοῦρανοῦ τοῦ χρῶμα.

1) Σχετικὸ μὲ τὸ 51 εἶναι κὶ αὐτό :

Διαβαίνω καὶ σ' ἀφίνω γσιά, σ' ἀφίνω κὶ ἄμανάτι,
τὰ δυὸ βυζιά στοὺν κόρφου σου, νὰ μὴν τὰ δγιῆ ἄλλο μάτι.

56. Εἶσι οὐραία σὰν τοῦ ρόδου ὄμως μὴ διαφορὰ,
σύ ὅσι οὐραία διὰ πάντα κὶ τοῦ ρόδου μιὰ φουρά.
57. Ἄσπρη παχειά μου φρούλα, πότι θὰ γκουκκινίσεις,
πότι θὰ μπῆ τ' ἀγεῖλι σου: ἔλα νὰ μὴ φιλήσεις;
58. Τριγιανταφλένιου πάπλουμα κὶ γιασιμὶ σιντόνι,
κοιμᾶτι ἢ γι' ἀγάπη μου ποῦν' ἄσπρη σὰν τοῦ χιόνι.
59. Τὰ μάτια σου τὰ ἔμουρφα ντιπῦρι (;) νὰ τὰ κάνεις,
γιατὶ δὶν ἄφισις καρδιὰ νὰ μὴν τηνι μαράνεις.
60. Ἄσπρη ὅσι σὺ κὶ ἄσπρα φουρεῖς κὶ ἄσπρ' ν' ἢ φουρισιά σου,
κὶ ἄσπρα λουλούδια φύτρουσαν ἀπ' τὴν πωπατηξιά σου.
61. Ἀνάμισα στὰ φρύδια σου κὶ στὰ γλυκά σου μάτια,
ἄγγιλους ὅσθι μὴ σπαθὶ κὶ μ' ἔκανι κουμάτια.
62. Ἀγγέλοι σὶ βαφτίσανι κ' ἢ Παναγιὰ νουνά σου,
γιὰ τούτου σὶ τοῦ εἶπανι Μαρία τ' ὄνομά σου.
63. Νᾶχα τῆ Σολουμῶν τῆ νοῦ κὶ τοῦ Δαβὶδ τῆ γνώση,
νὰ σοῦλεγα πεισματικὰ ὅσου π' νὰ ξεμερῶσει.
64. Ὅταν σεῖστεῖς κὶ λυγιστεῖς κὶ πᾶς στὴν ἰγκλησιά σου,
ἰσὺ ὅσι ἢ γαρουφαλλιά κ' οἱ ἄλλις τὰ κλουσιά σου.
65. Γαρουφαλλιᾶς γαρούφαλο κὶ φουντουκιᾶς φουντοῦκι,
ἰσένα σ' ἔχ' ἢ μάνα σου μόσκου μίσο' στοῦ σιντοῦκι.
66. Μὴ τ' ἄσπρα σ' εἶδα σήμερα κὶ σ' ἔβγαλα τραγοῦδι,
τῆς Βινιτιᾶς γαρούφαλου, μαγιατίτικου λουλοῦδι.
67. Ἀνάμισα στὰ φρύδια σου ἔχεις ψηφὶ κὶ δείχτει,
ἔχεις ψηφὶ κὶ ὁμολοεῖ ἰσὺ ὅσαι ἢ γι' Ἀφροδίτη.
68. Ἀνάμισα στὰ φρύδια σου ἢ ἔρουτας δουλέβει,
ὅποιος γυρίσει κὶ τοῦν δγῆ σκληρὰ τοῦν σαϊτέβει.
69. Εἶμι μπιλιούρ τῆς Βινιτιᾶς, ρουδόσταμο γιουμάτου,
ἰμένα μ' ἔχ' ἢ μάνα μου φλουρὶ Κουσαντινάτου.
70. Ζουγράφους ἰκατέβηκι μὴ τῆ χρυσοῦ τὴν πέννα,
ἔκατοι κὶ ζουγράφισι τῆ μάνα σου κὶ σένα.
71. Ζουγράφους ἰκατέβηκι μὴ τοῦ χρυσὸ κονδῦλι,
κὶ ἔκατοι κὶ ζουγράφισι τὰ κούκκινά σου χεῖλη.
72. Ὅταν σὶ γέννα ἢ μάνα σου, ὄλα τὰ δέντρα ἀνθοῦσαν,
κὶ τὰ πουλιὰ ἀπ' τὶς φωλιές κὶ κεῖνα κλαῖδοῦσαν.

73. Στὸν Μαρμαρῶ πῆρι βρουχὴ κι πέρα πῆρι μπόρα,
κι μὴς τὸν κάτ' τοῦ μαχαλῶ εἶνι μιὰ μαυροφώρα.

γ') Παινέματα τοῦ ἀγαπητικοῦ.

74. Ἀλλοίμουνου κι πιό ἔναι αὐτό,
μὴ τοῦ φισάκι τοῦ γυρτό.
75. Τοῦ φισιοῦ σ' ἢ φούντα γέρνει
κι τοῦ νοῦ μου τότε παίρνει.
76. Στραβά φουρεῖς τοῦ φέσι σου,
παρᾶ δὲν ἔχ' ἢ τσέπη σου.
77. Στραβά φουρεῖς τοῦ φέσι σου καὶ πόλκα τὰ μαλλιά σου,
παρᾶ δὲν ἔχ' ἢ τσέπη σου κι καίγιτ' ἢ καρδιά σου.
78. Φουρεῖς τῆς μόδας φέσι κι φούντα διὸ λουγιό.
Ἰσὺ καλέ μ' δὲν εἶσι ἔπο τούτου τοῦ χουργιό.
79. Φουρεῖς λουστροκουντοῦρες, κάλτσις μιταξοτέες,
τοῦ φέσ' στήν κυραλή σου παραγυρτό νὰ πέσ'.
80. Θὰ σοῦ πέσει, θὰ σοῦ πέσει,
τὸ ζουνάφ' ἀποὺ τῆ μέση.
81. Ἄϊντι κάνι κι ἔτσι κι ἔτσι
τῆ βιργόλυγῆ σου μεση.
82. Τί ἀστραπὲς κι τί βρουντές, τί φουβερά τιλώνια,
τί ξμουρφα σὶ πρέπουνι αὐτὰ τὰ παντιλόνια.
83. Μὴ τ' ἄσπρα εἶσι τζιλιμπῆς κι μὴ τὰ μαῦρα ἔφέντης
κι μὴ τὰ χρυσουγίλικα ἀγγερινὸς καὶ φέγγεις.
84. Μουναχουγιὸς γνουρίζιτι ἀπ' τὴν πιρπατηξιά του,
μουσκουβουλοῦν τὰ ροῦχα του, τρίζον τὰ γιμινιά του.
85. Ἄγγιλους εἶσι στὰ βουνὰ κι ἀητὸς στὰ πρασινάδια,
ξιχουριστὸς μὴ φαίνισι μέσα στὰ παλλικάρια.
86. Ψηλέ, λιγνέ μου τζιλιμπῆ, κι ἀταίργιαστε στὰ κάλλη,
στοῦ μαχαλᾶ ποὺ σ' ἔχουνι πῶς δὲν τίς πιάνει ζάλη;

δ') Καῦμοι-βάσανα τῆς ἀγάπης.

87. Βασανισμένου μου κουρμί, τυραγνισμένου σῶμα,
καλλίτιρα νὰ πέθησα ν' μ' ἔτρουγι τοῦ χῶμα.

88. Βάσανα πίκρις κὶ καημοὶ ὅλα νὰ συναχθῆτι,
νὰ φάτι τοῦ κορυμιάκι μου, νὰ μὴν τοῦ λυπηθῆτι.
89. Κάνιου νὰ εἶμιον σίδιρου, νὰ εἶμιον χρῖα πέτρα.
παρὰ ποῦ εἶμι ἄνθρουπους μὴ αἴσθησι, μὴ μέτρα.
90. Σὰν τραγουδῶ δι χαίρουμι, καρδιά μου δὲν ἀνοίγει,
οἷτι τ' ἀχειλι μου γιλᾶ μόνε φαρμάκια πίνει.
91. Ἴγὼ ἂν παῖζου κὶ γιλῶ κὶ δυὸ καρδιᾶς ἂν ἔχου,
ἢ μίνα παῖζει κὶ γιλᾶ κ' ἢ γι' ἄλλη ξαίρει τ' ἔχου.
92. Ἔλα πάνου στοὺν τάφου μου κὶ σήκουσι τὴν πέτρα,
τὰ κόκκαλά μου μείναι μουνάχα ἀπὸ τὴ νέγρα.
93. Ὅλα τὰ βότανα τῆς γῆς, ποῦ ἔχει ἢ σπιταριά,
ὅλα μὴ τὰ ποτιῶσι γιὰ νάβρου θεραπειᾶ.
94. Δὶν τοῖξις νὰ ξιραθεῖς πόσις ἀγάπις εἶχα,
ὅλες τὶς ἀπαρνίστικα κὶ στοῦ σιβντᾶ σου μπῆκα.
95. Μένα ἢ καρδιά μου εἶνι γναλι μπιλιούρι κὶ τσακνέτι,
χιλιάδες λόγια κὶ ἂν τὴν πεῖς πιά δὶν παρηγουριέτι.
96. Μένα ἢ καρδιά μου βάρνι σὰν τοῦ βαρὺν καράβι,
ποῦ τοῦ χτιπᾶγ' ἢ θάλασσα κὶ ρίχνει τοῦ γουμάρι.
97. Τὶ νὰ τὴν κίνου μιὰ καρδιά, ἤθελα νάχου κὶ ἄλλη,
τὴ μία γιὰ τὰ βάσανα, τὴν ἄλλη γιὰ τὴ ζάλη.
98. Ἄναστινάζου βγαίν' ἀχνὸς κὶ μέσα μένει ἢ λάβρα,
κὶ ποιὸς θὰ σβύσει τὴ φουτιὰ πῶχου στὰ φυλλοκάρδια.
99. Σὰν ἔρτει ἢ γι' ὥρα δώδεκα κὶ πῦρει κὶ νυχτώνει,
τότις ἀρχίζου νὰ κιντοῦν τὴ ἔρουτους οἱ πόνοι.
100. Τριγιανταφλιά σῆφύτιφα μέσα στὰ σωνθικά μου,
κὶ ἂντις νερὸ σὲ πότιζα τὸ γ' αἷμα π' τὴν καρδιά μου.
101. Ψηλά βουνὰ δεχθῆτε μι, νάρτου νὰ κατοικήσου,
ἔχου ἵχτροὺς στοὺν τόπου μου κὶ δὶν μπουρῶ νὰ ζήσου.
102. Ἄναστινάζου βγαίν' ἀχνὸς κὶ μέσα δέρνει πόνος,
ἱκεῖνος πὸ μᾶς χώρισι, νὰ μὴν τοὺν ἔβρει χρόνος.
103. Πουλλὲς φουρὲς μισάνυχτα ξυπνῶ ἀπ' τοὺν ἀγέρα,
βλέπου τοῦ στήθους ἀνοιχτὸ κὶ λέγου εἶνι μέρα.
104. Ἀγάπη ἀγάπη λέγου κὶ ἀγάπη δι θουρῶ,
γῆ ἀγάπη μου στὰ ξένα κ' Ἴγὼ τὴν τραγουδῶ.

ε΄.) Πόθοι καὶ εὐχές.(¹)

105. Ἄγιε Θανάση κι' ἄγιε Λιά μὲ ἑκατὸ καντήλια,
νὰ φέρεις τὴν ἀγάπη μου, νὰ σὲ τὰ κάμω χίλια.
106. Νᾶταν ἢ θάλασσα γυαλί, νὰ κύλαγα λεμόνι,
νὰ πάει στὴν ἀγάπη μου κανεὶς νὰ μὴν τοῦ νιώνει.
107. Νᾶταν ἢ θάλασσα γυαλί κι' τοῦ γυαλί ν' ἀνοίγει,
νᾶβλιπὶς τὴν καρδίτσα μου, πόσα φαρμάκια πίνει.
108. Μιά παντριμένη ἀγαπῶ, Θιὸς νὰ τήνε φουτίσει,
τοὺν ἄντρα της ν' ἀπαρριστεῖ κι' μένα ν' ἀγαπήσει.
109. Τώρα βραδὺν μὲ τὴ δρουσιὰ θελοῦ νὰ σ' ἀνταμώσου,
νὰ κλαῖνε τὰ ματάκια σου κ' ἰγὼ νὰ στὰ μερώσου.
110. Στὸν οὐρανὸ θὲ λ' ἀνιβῶ (²) κι' στὸν κριτὴ τοῦ κόσμου,
νὰ πάρου τὴν ἀπόφαση, γιὰ νὰ σὶ πάρου φῶς μου.

ς΄.) *Ματινάδες.*

111. Γλυκουχαράζει ἢ αὐγὴ κῆ γῆμουρφις κοιμοῦντι
κι' τὰ καῦμένα τὰ πιδιὰ στοὺς δρόμους τυραγνιοῦντι.
112. Τὴν καλησπέρα σ' ἔφισα, δός μου τὴν καληνύχτα,
ἰγὼ δουλειὰ δὲν εἶχα ἄδῶ, μόνε γιὰ σένα ἦρα.
113. Σ' ἀφίνου τὴν καληνυχτιὰ, μηλιά μου φουντουμένη,
πάγου κ' ἰγὼ νὰ κοιμηθῶ μὲ τὴν καρδιὰ καμένη.
114. Σ' ἀφίνου τὴν καληνυχτιὰ, μηλιά μου μὲ τοὺς κλώνους,
πάγου κ' ἰγὼ νὰ κοιμηθῶ μὲ πίκρις κι' μὲ πόνους.
115. Μὲ δακρυσμένους οὐφθαλμοὺς ἦρθα στὴ γειτουριά σου,
διὰ νὰ παραπουνηθῶ σκληρὰ τὴν τόση ἀπουριά σου.
116. Ἄν κοιμᾶσι ξύπνησι, ψυχὴ χαριτουμένη,
τῆς γῆς τὸ γλυκουχάραμα τὰ μάτια σου προυσμένει.

1) Εἶναι κι' αὐτὰ στοὺς «Πόθους καὶ εὐχές» :

Νᾶταν ἢ θάλασσα κρασί καὶ τὸ καράβι κούπα,
ἢ Μαρμαρὰς γλωρὸ τυρὶ κ' ἢ κάμπος ὄλος πῆτα.
Στὸν οὐρανὸ θὲ ν' ἀνεβῶ νὰ βρῶ τὰ φιλαδέλφια,
καὶ νὰ ρωτήσ' ἂν παίρνουνται τὰ δεύτερα ξαδέρφια.

2) Τὸ «θὲ λ' ἀνιβῶ» σημαίνει, θ' ἀνέβαινα καὶ δὲν ἀνέβηκα, ἐνῶ τὸ «θὲ ν' ἀνιβῶ» σημαίνει, πὼς σκοπεύω ν' ἀνεβῶ.

117. Ἄν κοιμᾶσαι ξύπνησι κι' ἄν κάθισαι ἔβγα δγιές μι,
βγάλι κι' ἀπὸν τὸν κόρφου σου μήλου κι' χάρισές μι.
118. Ξημέρουσι γῆ ἀνατολὴ κι' ἔφιξι κ' ἡ δύση,
πᾶν' τὰ πουλάκια στὴ βουσκὴ κ' ἡ γι' ἀγαπῶ στὴ βρύση.

ξ) Χωρισμός.

119. Νύχτα πικρὴ τοῦ χωρισμοῦ, γιατί δι' ξημερώνεις,
κ' ἱμέ μι' τὴν ἀγάπη μου, γιατί δι' μ' ἀνταμώνεις ;
120. Τέσσιρα μάτια, δυὸ καρδιές, ὅταν ἀνταμωθοῦνι,
καλλίτερα στὴ μαύρη γῆς παρὰ νὰ χουριστοῦνι.
121. Ἐχουρισμός σου μάτια μου, μ' ἔφιρι νὰ χτικιάσου,
μ' ἔφιρι νὰ θανατουθῶ κι' τὰ βουνὰ νὰ πιάσου.
122. Σὶ στέλνου γράμμα κι' γραφὴ τοῦ αἵμα μου μιλάνι,
νὰ ἀναγνώσεις κι' νὰ δγιῆς τοῦ ἰδικό μου χάλι.
123. Ἀγάπησα κι' ἄγὼ πολὺ ἓνα κουμάτι χιόνι,
κι' κείνου τοῦ ζουλέψανι φίλοι μου κι' γειτόνοι.
124. Ἐοῦρανὸς κ' ἡ ἔρημιά, κ' ἡ γῆς, κι' ὄλα τὰ πάντα,
μὴ λένι νὰ σὶ ἀρνηστῶ νὰ μὴ σὶ πάρου ἄντρα.

η) Ὅρκιοι.

125. Ἄ δι' δὰ πιάσου δαίμουνα,
τὰ δυὸ σου κιτροuléμουνα !
126. Ἄ δὲ δὰ πιάσου κι' τὰ δυὸ,
τὰ μάτια μου νὰ μὴ χαρῶ.
127. Ὅλους ἡ κόσμους κι' ἄ δὸν πεῖ κ' ἡ βασιλὲς π' ὀρίζει,
δισποτικὸς ἀφουρισμὸς δι' μᾶς ἀπεχουρίζει.

θ) Σκληράδα.

128. Ἄχ! ἄπιστη, δι' γνώρισις ἀκόμα τοῦ σκοιπό μου,
ἦ κι' καλὰ ἐπιθυμεῖς νὰ δγιῆς τοῦ θάνατό μου.
129. ὦ! οὔρανὲ κι' θάλασσα, δέντρα, βουνὰ κι' δάση,
γιὰ μιὰν ἀγάπη γίνιτι ζουὴ κανεῖς νὰ χάσει;
130. ὦ! οὔρανὲ πατέρα μου, κι' γῆς μάννα δικιά μου,
κανένας δὲν τὰ ἔπαθι τὰ πάθη τὰ δικά μου.

131. Ἄχ! ἄσπλαγνη κι ἄπουνη, ἄδικη κι φουνέα,
 πού μ' ἔβανις στὰ βάσανα χουρίς καμιὰν ἰδέα.
132. Ἄχ! αὐτὸ τὸ ἄχ ὅταν τοῦ πῶ, τὰ σπλάγνα μου πουνούνι,
 κανὰ προῦτ' στήν κλίνη μου νικρὰ θὰ λὰ μὶ βροῦνι.
133. Αὐτὸ τοῦ ἄχ! δὲν εἶν' φουτιά, νὰ πιῶ νιρό, νὰ σβύσει,
 μόν' εἶν' ἀγάπη στήν καρδιά κι δι θὰ νταγιαντίσει.
134. Τοῦ ἄχ! τοῦ ἀτελείωτου πουτὲ δὲν τελιώνει,
 τὰ σπλάγνα μου γινήκανι μαῦρα οὐσὰν τῆ σκόνῃ.
135. Ἄχ! βάχ! μέρα κι νύχτα, ἔφθειρα τὰ νειᾶτα μου,
 ἔφθειρα κι τὴν καρδιά μου γιὰ λόγου σου, μάτια μου.
136. Κουντὴ ζγουρή μου λιμονιά, πλιγμένη μὶ χρουσάφι,
 τόσουν κινὸ μὶ τυραννεῖς κάμι κ' ἰοῦ νισάφι.
137. Νύχτα μὶ δέρον' ἢ γι' ἀγρουπνιά κι τοῦ προῦτ' τ' ἀγιάζι,
 κι τὴν ἡμέρα συλλογή, κι ἰσένα δὲν σὶ νοιάζει.
138. Μὶ δάκρυα, μὶ στιναγμοὺς ξυπνῶ τοῦ μισονύχτι,
 κι μπιρδεμένος βρίζουμι σὰ ψάρι μίσο' τοῦ δίχτυ.
139. Φθάνει σὶ πλέουν, μὴ χτυπᾶς σὶ στήθους πληγουμένου,
 γιὰτὶ μὶ τοῦ κατήνητες νικρὸ κι' ἀπουθαμένου.
140. Τοῦ πληγουμένου στήθους μου πουνεῖ μὰ δὲν τοῦ λέγει,
 τ' ἀχεῖλι μου κι' ἂν τραγουδεῖ καρδγιά μου μέσα κλαίγει.
141. Τ' ἀναστιναγματάκια μου χαλαῖ δὲν τὰ κάνου,
 φειδγία νὰ γίνουιν νὰ σὶ φᾶν στοὺν κόσμου τοὺν ἀπάνου.
142. Ἡ οὐρανὸς κ' ἢ θάλασσα λυποῦντι τῆ σλαβιά μου,
 κ' ἰοῦ δὲν ἰβαρέθηκις τὰ παραδέρματά μου.
143. Ἀναστινάζου δι μ' ἀκοῦς, κλαίου δι μὶ λυπᾶσι,
 λέγου δὲν εἶσι χριστιανή, μήτι Θεὸ φουβᾶσι.

· ι.) Πεισματικά.

144. Μαρεῖ μαργιλιμένι (1), τοῦ χάρου πᾶς κι λῆς
 κι' ἢ χάρους δι μὶ παίρνει κι κάθισι κι κλαῖς.

1) Ἡ συλλαβὴ *λι* τῆς λέξεως *μαργιλιμένι* πρέπει νὰ διαβαστῆ ὅπως τὸ τουρκικὸ *Alı deli* κ. ἄ. Διαφορετικὰ θᾶταν καλύτερα νὰ γίνῃ *λε*. Καθὼς καὶ ἡ κατάληξις *νι* τῆς ἰδίας λέξεως.

145. Μαρὲ μαργιλιμένι, μὶ μένα τᾶβάνις,
νὰ μ' ἀπουθάνεις θέλεις κὶ τί κατάλαβις ;
146. Σφάλιςις τοῦ παράθυρου, σφάλιςις τὴν καρδιά μου,
πεισματικὰ τοῦ ἔκανις σ' ἰφχαριστῶ, κυρά μου.
147. Βασιλικὸς κ' ἄν μαραθεῖ, πάλε θὰ μπρασινίσει,
γῆ ἀγάπη μου σ' ἄν κακιουθεῖ, πάλι θὰ μ' ἀγαπήσει.
148. Δὶ θέλου ἰγὼ νὰ μ' ἀγαπᾶς, νὰ λὲς κὶ τ' ὄνουμά μου,
οὔτ' ἀπ' τὴν πόρτα μ' νὰ περνᾶς, οὔτ' ἀπ' τὴν γειτουριά μου.

ια') Φιλήματα.

149. Ἀνάθιμα δπόλεγε: γλυκὸ εἶναι τὸ μέλι,
γλυκότερο εἶναι τὸ φιλί, ὅταν ἡ κόρη θέλει.
150. Ἡ μάνα σου μὶ ἔστειλι μῆλα μίς' τοῦ μαντήλι,
κὶ μ' ἔχει κὶ παραγγιλιά νὰ σὶ φιλῶ στ' ἀχεῖλι.
151. Τοῦ κάστανου θέλει κρασί κὶ τοῦ καρῦδι μέλι,
κὶ τοῦ κουρίτσι φίλημα στὴ σκάλα π' ἀνιβαίνει.
152. Μελαχροινὴν ἐφίλησα Αὐγούστου μιὰν ἡμέρα,
κὶ μύριζι τοῦ στόμα μου ὀλόκληρην ἡμέρα.
153. Ὅλουν τοῖν κόσμου γύρισα νὰ βρῶ γλυκὸ σταφύλι,
δὶν ἠῦρα πιὸ γλυκότερο ἀπ' τὸ δικό σ' ἀχεῖλι.
154. Σὰ μ' ἀγαπᾶς ἕνα τσαμπί, νὰ σ' ἀγαπῶ σταφύλι,
νὰ μὶ φιλᾶς στὸ μάγουλο, νὰ σὶ φιλῶ στ' ἀχεῖλι.

ιβ') Ἀπιστίες.

155. Ἀνάθιμα δπόλεγε: γῆ ἀγάπη ἔχει πίστη,
ἀπὸ βραδὺς στὴν ἀγκαλιὰ κὶ τοῦ προῦ μ' ἀρνήσι.
156. Σὺ μπαξὲς κ' ἰγὼ φυντάνι,
νὰ σ' ἀπαρνιστῶ δὶν κάνει.
157. Θιέ μου παντουδύναμε, θέλου νὰ σὶ ρουτήσου,
τὴν ὥμορφη ποὺ μ' ἔδωσις, γιατί τὴν πῆρες πίσου ;
158. Ἡ θάλασσα εἶναι τσιγκιριά κὶ συντζαπὸ τοῦ κῆμα,
ὅπ' ἀγαπήσει κὶ ἀρνιστεῖ κάνει μιγάλου κρημα.

ιγ') Κατάρεις.

159. Τὰ μάτια σου νὰ βγοῦνι κ' ἢ νοῦς σου νὰ χαθεῖ,
κ' ἢ μάννα σου ἢ σκύλλα νὰ μὴ ξημερουθεῖ.
160. Φουτιὰ ν' ἀνάψει νὰ καγεῖ τῆς χήρας τοῦ καλύβι,
πῶχει μιὰ κόρην ἔμουρφη κὶ δι' μᾶς τήνι δίνει.
161. Αὐτὸ τοῦ μπαλκουνάκι ν' ἀνάψει νὰ καγεῖ,
νὰ γκριμιστεῖ νὰ πέσει μὶ τὴν κυρὰ μαζύ.

ιδ') Τῆς ξινητειᾶς.

162. Κλάψατι, μάτια μ', κλάψατι, δάκρυα φουρτουθῆτι,
γιατί θὰ δγῆτι ξινητειὰ ὡς που νὰ βαριθῆτε.
163. Ἡ ξινητειὰ σ' ἀγιάρδισι κὶ πῆρι καὶ τοῦ νοῦ σου,
κὶ δὶν σ' ἀφίνει μιὰ στιγμὴ στοῦ σπίτι τοῦ γονιοῦ σου.
164. Ξινητειὰ π' ἀνάθημά σι,
τυραννεῖς κὶ δι' λυπᾶσι.
165. Ἡ ξινητειὰ κ' ἢ γι' οὐρφανιά, ἢ πίκρα κῆ γι' ἀσθένεια,
τὰ τέσσιρα τα ζύγισα, βαρύτερα εἶν' τὰ ξένα.
166. Ξένι μ', στὰ ξένα πῶς περνᾶς, ποιὸς στρώνει κὶ κοιμᾶσι,
ποιὸς πλένει τὰ ρουχάκια σου, κὶ μένα δὶν θυμᾶσι;
167. Ἔλα, ἔλα μὴν τοῦ κάνεις,
κὶ πιθαίνου κὶ μὶ χάνεις.
168. Ἔλα, ἔλα σὰ σὶ λέγου,
μὴ μὶ τυραννεῖς κὶ κλαίγου.
169. Στὰ ξένα σὶ θυμήθηκα, κὶ δὶν μπουρῶ νὰ κάνου,
τὰ δυὸ μου χέρια σταύρουσα, κὶ ἔπισα νὰ πιθάνου.
170. Τραγουδῶ κὶ σέρνου λύπη,
γιατί τοῦ πουλί μου λείπει.
171. Στὰ ξένα ἔναι τὰ μάτια μου, στὰ ξένα ἔναι τὸ φῶς μου.
στὰ ξένα εἶν' τὸ κόνισμα, ποὺ κάνω τὸ σταυρό μου.
172. Ἔλα ἔλα νὰ σὶ βλέπου,
κὶ τοῦ νοῦ μου δὶν τὸν ἔχου.
173. Ἔλα, καλέ μου, γρήγορα,
κὶ μ' ἔχουνι στὰ σίδηρα.

174. Ψηλὰ βουνὰ κὶ πράσινα, κὶ δέντρα φουρτουμένα,
γιὰ φέρει τὴν ἀγάπη μου, γιὰ πάρτι μὶ κὶ μένα.
175. Τῆ θάλασσα τὴν ἔταξα, μαντιῆλι μὶ χρυσάφι,
νὰ φέρη τὴν ἀγάπη μου, νὰ μὴν τὴνὲ πειράζει.
176. Ἦ ξένους μέσ' τῆ ξενητεῖα σὰν τοῦ πουλι γυρίζει,
σὰν φράγκικος βασιλικὸς π' ἀνθεῖ κὶ δι' μυρίζει.

ιε') Τεχνάσματα ἀγάπης.

177. Ἔβγα στοὺ παραθύρι κρυφὰ π' τῆ μάννα σου,
κὶ κάμι πὼς πευτίζεις τὴ μαντζουράνα σου.
178. Ρίξι τὰ μαλλιά σου πλάγι,
νὰ τὰ δγιῶ νάρτου τὸ βράδι.
179. Ἔλα ἔπε δῶ κὶ πέρνα κὶ κάνε γύρισμα,
στοὺν ἁγίου Κωνσταντίνου κάνι προυσκύνισμα.
180. Ἔλα ἔπε δῶ κὶ πέρασι,
κρίνι κὶ χαμουγίλασι.
181. Γιὰ τῆς ἀγάπης τὸν καημό,
πίνει ἢ γλάστρα τοῦ νιρό.

ΣΤΙΧΟΜΥΘΕΙΕΣ

- Νὰ πᾶ νὰ φλάξεις πρόβατα κὶ χῆνις πέδε δέκα,
κὶ τοῦ δικό σου τοῦ κουρμὶ δὲν εἶνι γιὰ γυναῖκα.
- Φύλαξα γὼ κὶ πρόβατα κὶ χῆνις πέδε δέκα,
ἰνὰ κουρίτσια φίλησα κὶ μὶ τὰ σένα δέκα.
- Παλλικαράκι μ' ὄμουρφου μὶ τῆ μαβιά τῆ φούντα,
ἦρι' οὐ κιορὸς νὰ παντριφεῆς καὶ τὰ φλουριά σου πούντα;
- Κὶ τὰ φλουριά μ' τὰ ἔχου ἔγῳ κὶ λίρις νὰ ξινοιάσου,
κὶ τοῦ δικό σου τοῦ κορμὶ ἔγῳ θὰ τ' ἀγκαλιάσου.

ΣΑΤΙΡΙΚΑ

- Τσουρνάργια κὶ πουρνάργια, μᾶς κάμνουνι συργιάν',
γῆ ἀγάπη μου στοῦ θέρου κὶ ἔγῳ μέσα στοῦ ῥομάν'.

- Ἀπὸ τοῦ φούρνου βγῆκες μάρ' κουκουβάγια μου,
κὶ μάβριδες κὶ μένα κὶ τὰ πουδάργια μου.
- Φουτιά καίγει τοῦ σίδιρου κ' ἰσὺ ἔκαψις ἱμένα,
κάλλιου νὰ σ' ἀπουκόβδανα ἢ μάνα πὸ σὶ γέννα.
- Γιλᾶς, γιλοῦν οἱ γάτις, γαυγίζουν τὰ σκυλλιά,
κὶ' οἱ κότες κακαρίζντι στῆν πόρτα σ' μάρ' κυρά.
- Μαρι σαρδέλλα βρουμιρή, σάπια τηγανισμένη,
τοῦ βαριλιοῦ μου ξέπλυμμα κὶ σένα ποιὸς σὶ παίρνει;
- Ἐγὼ δι σὶ χρειάζουμι τηγάνι στῆν αὐλή μου,
νὰ τηγανίζου ποντικοί, νὰ τρώει τὸ γατί μου.
- Σὰν κακιώθικις πουλί μου, ἀγουρίδα ἔχοῦ πουλλή,
νὰ τηνὲ στομπίσου φῶς μου, νὰ σὶ στείλου τοῦ ζουμί.
- Τί ὠραιότης εἶν' αὐτὴ τί λύχανα, τί πράσσα,
καὶ τί καμπούρικο κορμί πὸ κάνει τόσα πάσα.
- Καρσί μου ἤριτις κὶ' ἔκασις σὰ μαραμένου πράσσου,
κὶ σὰ γυρίσου κὶ σὶ ὀγιῶ μ' ἔρχεται νὰ ξιράσου.
- Πουδάργια σὰ γλυτήρια κὶ χέργια σὰ δαυλιί,
κάθιτι κὶ γιλᾶει κορίτσ' γκιουζελντουνιά.
- Μαρι ἀρκοῦδα μαλλιαρή, μὶ μαλλιαρὰ πουδάργια,
σὰ δι βαστᾶν τὰ κότσια σου, μὴν πᾶς μὶ παλλικάργια.
- Ἄσπρ' εἶσι σὰν τὸν κόρακα καὶ σὰν τοῦ μαγειργιό μας,
μιλαχροινὴ κὶ νόστιμη οὐσὰν τὸν γαῖδαρό μας.
- Ἀπάν' στοῦ πρόσουπό σου θανάψου μιὰ φουτιά,
νὰ στήσου δυὸ τζιρέδις φασούλια κὶ κουνιά.
- Τὰ μάτια σου τὰ μάτια μου σ' ἓνα πανὶ διμένα,
σένα νὰ βγοῦνα κὶ τὰ δυὸ κὶ μένα κάγκανένα.

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ

- Ἐλα ὕπνε κὶ πάρι το κὶ σύρτο στοὺς μπαξέδες,
κὶ γέμισε τὸν κόρφο του τριαντάφυλλα κοντσέδες.
- Κοιμήσου καὶ παρήγγειλα στῆν Πόλη τὰ καλά σου,
στὴ Βενετιά τὰ ροῦχα σου, στὴ Χιὸ τ' ἀσημικά του.

- Ἔλα ὕπνε κι' ἔπαρέ το,
σῦρε κι' ἀποκοίμησέ το.
Σῦρι το στ' ἀγᾶ τ' ἀλώνι,
κι' στ' ἀγὰ τοῦ περιβόλι.
Νὰ τοῦ δώσ' γῆ ἀγὰς μαντήλι,
κ' ἢ γι' ἀγάδινα σταφύλι,
κ' ἢ μικρὴ γῆ ἀγαδοπούλα,
δαχτυλίδι μι τῆ βούλα.
- Κοιμᾶτι τοῦ πουλάκι μου κ' ἢ μοῖρα του δουλέβει,
κὶ τοῦ καλὸ τοῦ ρυζικὸ νὰ κουβαλᾶ νὰ φέρει.
- Κοιμᾶτι τοῦ πουλάκι μου κ' ἰγὼ τοῦ νανουρίζου,
κὶ τὴν κουνίτσα του κουνῶ κὶ τοῦ γλυκοκοιμίζου.
- Κοιμᾶτ' ἢ γῆλιους στὰ βουνά, κ' ἢ πέρδικα στὰ δάση,
ἀφῆτι τοῦ παιδάκι μου, τὸν ὕπνου νὰ χουρτάσει.
- Οὗ ὕπνους θρέφει τοῦ πιδί, κὶ οὗ ἥλιους τοῦ μουσχάρι,
κὶ τοῦ κρασι τοῦ γέροντα, τ' ἄσπρα τοῦ παλλικάρι.
Νᾶνι ποὺ τοῦ κοιμίζουσι, τρεῖς ἀδελφές κὶ μάνα,
κὶ ἄκόμα διὰ τοῦ ἔφτασι, πῆραν κὶ παραμάνα.
- Νάνι, νάνι, νάνι, νάνι,
κὶ ὅπου τοῦ πουνεῖ νὰ γιάνει.
- Ἔλα νύπνου, ἔλα ζάλη,
στοῦ πιδιοῦ μου τοῦ κιφάλι.
- Ἕλιους κὶ χιόν', παδρέβδει οἱ γι' ἀρχόντ',
Ἕλιους κὶ βρουχή, παδρέβδει οἱ φτονηοί.
- Βρέχ' βρέχ' κὶ χιονίζ',
κὶ τὰ μάρμαρα πουτίζ',
κ' ἢ γάτα μαγιρέβ',
κ' ἢ πουντικὸς χουρέβ'.

ΣΚΩΠΤΙΚΑ

- Λέν' - λέν' Κουτσουλέν',
τ' ἀδιωὰ σ' μίσο στοῦ λιγιέν',
τὰ τ' γανίτ' ἢ πιθιρά σ',
κὶ τὰ τρώνα τὰ πιδιγιά σ'.

- Ἀλφα - βῆτα,
κόψι πῆτα, δὸς τὸ σκύλο, δὸς τὴ γκάτα,
δὸς κὶ μένα μιὰ γκουμάτα,
παρ' κὶ σὺ τὴ μαυρουμάτα.
- Ἀλφα - βῆτα - γάμα - δέλτα - ἔψιλον κὶ τὰ λοιπά,
κὶ στὴν πόρτα τὴ σχολείου κάθιτι ἢ γι' Ἀθηνᾶ
κὶ δγαβάζει γαλλικά,
κ' ἡ διδάσκαλος τὴν λέγει:— ἔλα μέσα Ἀθηνᾶ,
κὶ θὰ μάρου τοῦ βιβλίου, νὰ τοῦ δώκου τὰ πιδιγιά.
- Δάσκαλι γραμματικέ.
τ' εἶχες κὶ ἔκλαννες ἰψέ;
- Εἶχα πόνους, εἶχα ζάλη,
μὲ πουνουῖσι τοῦ κηφάλι.
Μὴν τοῦ λέτι, βρὲ πιδιγιά,
κὶ ἂ σᾶς δώκου κὶ μπρουμπλιά.

ΠΑΙΔΙΚΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΖΩΑ

Ὅταν κνηγοῦνε τὶς κωλοφωτιῆς λένε τὸ παρακάτω, μὲ τὴν ἰδέα ὅτι ἔτσι θὰ κατορθώσουν νὰ τὶς πιάσουν πιὸ εὐκόλα. Κὶ ὅταν ἓνα παιδί πιάσει μιὰ κωλοφωτιά, τῆς κόβει τὸ φωτεινὸ μέρος καὶ τὸ κολλάει στὸ μέτωπό του :

Γκέλ - γκέλ μπουραγιά,
μπουραγιά κουλουφουτιά.
Κουλουφουτιά κατέβα κάτ',
νὰ σὶ δώκου ἓνα μπαρᾶ,
νὰ πᾶς νὰ πᾶρ' ε' ἀγρίδα,
ἀπὸ τ' παπᾶ τοῦ κλῆμα.

- Ἰδῶ θὰ γκάτσει τοῦ πουλί, ἰδῶ θὰ γκιλαδίσει,
ἰδῶ θὰ κτίσει τὴ φουλιᾶ, κ' ἰδῶ θὰ γκατσουλίσει.

Τὸ τετραστίχο αὐτὸ τὸ λένε οἱ μάννες παίζοντας μὲ τὰ παιδιὰ τους καὶ βάζοντας τὸ δάχτυλό τους κατὰ σειρά στὸ κούτελο ὅταν λένε: ἐδῶ θὰ κάτσει τὸ πουλί, στὴ μῦτη ὅταν: θὰ γκιλαδίσει, στὰ πάνω χεῖλι, ὅταν: θὰ χτίσει τὴ φουλιᾶ καὶ στὸ στόμα, ὅταν: θὰ γκατσουλίσει.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΗΤΕΡΑΣ

Ἡ μητέρα διασκεδάζει τὸ παιδί της παίζοντας μαζί του καὶ τὸ ἐξῆς παιχνίδι, ὅταν συνήθως τὸ ξαπλώνει γιὰ νὰ τὸ φασκίσει.

Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κοιλίτσα του, βάζοντας τὰ δάχτυλά της κι' ἀνεβαίνει πρὸς τὰ πάνω ἴσαμε τὸ πουγουνάκι τοῦ παιδιοῦ, ὅπου τὸ γαργαλεῖ στὸ τέλος, λέγοντας τὰ ἐξῆς :

- Ποῦ πᾶς ψιψάκι, ποῦ πᾶς γατάκι ;
 — Παγοῦ νὰ φάγου τοῦ (τ' ὄνομα τοῦ παιδιοῦ) Λινάκι,
 γκίτι - γκίτι - γκίτι - γκίτ :
 Λέγοντας αὐτὸ τὸ γαργαλεῖ.

Ὅταν ἔρχονται τὴν ἀνοιξη οἱ πελαργοὶ (λελέκια) μόλις τοὺς δοῦν τὰ παιδιὰ, ἀρχίζουν ὅλα μαζί :

Λέλικα πασιᾶ - πασιᾶ
 ρίξι γρόσα κι φλουργιά,
 νὰ ντύσου γὰ τὴ γοῦνα μου,
 κ' ἴσὺ τὴ μπαρμπαγοῦνα σου.

Ὅταν τὰ παιδιὰ βγάλουν κανένα δόντι τους, φροντίζουν νὰ μὴν τὸ φάγει ὁ σκύλλος, γιατί θὰ βγάλουν «σκλιόδουδου». Γι' αὐτὸ τὸ πετοῦν στὰ κερამίδια λέγοντας μαζί :

Κροῦνα - κροῦνα κόκκαλου,
 κι δόντι σιδιρένιου,
 νὰ κρουτσανίζου μάρμαρον,
 νὰ τρώγου παξιμάδι.

ΤΑΧΤΑΡΙΣΜΑΤΑ

(Ὅταν χορεύουν οἱ μάννες τὰ μαρὰ τους στὰ χέρια)
 — τραγουδιστά.

Ντοῦμ-ντοῦμ, τουμπανᾶ,
 θὰ ντοῦ στείλου γὰ στὴ ν'να,
 νὰ τοῦ δώσει κασταγγά,
 κι κουφέτα κι μπρουμπλιά
 ἢ (κι κουφέτα στὴ μπουδιά).
 Ταριφι τοῦ λέγανι,
 κι μὲ τοῦ πανιρέβανι,
 κι τὸ δίγανι προουκιά,
 τρία κόσκικα φλουριά.

Κι τοῦ δίγαν' κι' ἔνα 'μπέλ',
 ὅσου π' νὰ χουράει νὰ μπαίν',
 κι τοῦ δίγαν' κι' ἔνα τ'γαγι'
 ὅσου π' νὰ χουράει νὰ κλάνι,
 κι τοῦ δίγαν' κι' ἔνα σπίτ',
 ὅσου π' νὰ χουράει νὰ σκύφτ'.
 Τοῦ πιδί μου σὰ μπανιρέβου,
 τὰ διουλιὰ θὰ μπρουσκαλέσου,
 τὰ διουλιὰ εἶνι στὴ Μπόλι'.

τὰ νταβούλια στὸν Νιχώρ¹
κ' ἢ ζουρνᾶς στὸν Σαμακόβ¹.

Ποιὸς θὰ μπάει νὰ μᾶς τὰ φέρε¹
δώδεκα φλουργιά στὸν χέρο¹
κι' ἄλλο-ν-ἔνα στὸν μαντήλ¹
γιὰ τσ' ἀγάπης τοῦ χατήρη¹.

Τατανά-τατανά
τοῦ πιδίμ¹ θὰ μπάει στὴ ν'να
νὰ τοῦ δώκει κασιταννά,
νὰ τοῦ δώκει κάσιταννά,
κὶ σταφίδες κὶ μπρουμπλιά,
νὰ τοῦ δώκει κὶ ἄλλου τι,
ζάχαρη μέσο¹ στὸν χαρτί,
νὰ τοῦ δώκει κὶ ἄλλο ἔνα,
ζάχαρη μὴ τὴ γκανέλλα.

Κουμπεπέ-κουμπεπέ
κουμπεπέ νάρι¹ ἢ μπαμπᾶς.
νὰ τοῦ φέρε κἄτι τι,
ζάχαρη μέσο¹ στὸν χαρτί,
κὶ χαλβᾶ μέσο¹ στὸν κουτί

Ταριεὶ στὸν γάμον του,
θὰ χουρέβ¹ ἢ μάννα του.
θὰ μπηδάει ἢ κύρης του,
κ' ἢ νουνός του θὰ γκιονᾶ,
μὴ τὴ σαμουρόγouna.

Ταριεὶ ταριεὶ,
τοῦ πιδί μ¹ θελεῖ χουρό,
θέλει χάδια,
θέλ¹ χουρό.

Στοῦ πιδιοῦ μου τὴ χαρά,
γὼ θὰ σφάξω δέκ¹ ἄρνια,
δέκ¹ ἄρνια κὶ δέκα κόττις,
θὰ δᾶ μαγιρέψου τόττις.

Κὶ μιὰ γάτα γκαστρομέν¹,
γιὰ νὰ φᾶνα οἱ ζουμπιθέρ¹.
κὶ πουλὺ πουλὺ πιτέρ,
κὶ ἓνα βούβαλου μιγάλου,
θὰ φιλέψου τοῦ γκουμπάρου.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

1. Βασιλῆς δὴν εἶνι,
κουρόνα φουρεῖ,
ὠρολόι δὲν ἔχει,
τὶς ὥρας μετρεῖ.
— Τ^ο εἶνι ; (πετεινός)
2. Ἐχου ἓνα βαριλάκι,
κὶ ἔχει δυὸ λουγιῶ κρασάκι.
— Τ^ο εἶνι ; (αὐτό)
3. Ἐχου ἓνα σιντουκάκι,
κὶ ἔχει μέσα σίντι - μίντι,
σὰ χαθεῖ τοῦ σίντι-μίντι,
τί θὰ γκάμ¹ τοῦ σιντουκάκι ;
— Τ^ο εἶνι ; (Σῶμα καὶ ψυχὴ)
4. Κλειδώνου μανταλάνου,
κ' ἢ κλέφτης μέσα εἶνι.
— Τ^ο εἶνι ; (ἥλιος)
5. Τρώει κὶ δι χουρταίν¹. (φωτιά)
Πάει κὶ δι γυρίτ¹. (καπνός)
6. Βρέχτι χιονίζιτι,
κὶ πάλε δι σαπίζιτι. (γλώσσα)
7. Κριάτινου σουγλι
καὶ σιδιρένιου κρέας. (δαχτυλίδι)
8. Ἐνα προᾶμμα προαματάκ¹, σὶ
οὔλα μπαίν¹. (τὸ ὄνομα)
9. Ἀγκαθους⁽¹⁾ κὶ ἀπλάγκαθους,
κὶ ἀπλαγκαθένιους οὔραγός,
κὶ κόκκινα τ' ἀστέρια του.

1) Ἐνα φυτὸ ἀγκάθι, ποὺ κάμνει τὰ «ζιμπλάκια», κόκκινο κουκουτσι με μιὰ ὕλη μέσα, ποὺ τὴ βάζουν τὰ παιδιὰ στὴ μαστίχα τους γιὰ νὰ κάνε φοῦσκες.

10. Ἐνα πρᾶμμα πραμματάκ',
 πουρπατεῖ στοῦ χουραφάκ',
 κὶ φουνάζει κοῦϊ - κοῦϊ,
 κὶ κανεῖς δὶν τοῦ ἀκούει.
11. Ἀπ' πάν' πιτσι, ἀπ' κάτ' πιτσι,
 κὶ μέσα φράγκους παίζε.
 (τὸ μάτι)
12. Ἀπ' πάν' πιτσι, ἀπ' κάτ' πιτσι,
 κὶ μέσα μέλι κὶ κιχρί. (τὸ σῦκο)
13. Ἀπόξου γυαλ'στιρὸ
 κὶ ἀπὸν μέσα μαλλιαρό,
 κὶ ἀπὸν μέσα ἀπ' τοῦ πιτσι,
 ἔχει μιὰ βουκιὰ καλή.
 (κάστανο)
14. Χίλ' μίλ' καλουγέρ'
 σ' ἕνα ράσου δυλιγμέν'. (ρόδι)
15. Μιὰ θυρίδα σκιπαρνάκια,
 εἶνι ἄσπρα σὰν ἀρνάκια.
 (τὰ δόντια)
16. Ἄψυχους ψυχὴ δὶν ἔχει,
 κὶ ψυχὸς παίρνει κὶ φεύγει.
 (βαπόρι)
17. Ἐνα πρᾶμμα πραμματάκ',
 σὰ δὸν λύσεις στέκιτι,
 σὰ δὸν δέσεις πουρπατεῖ.
 (τσιρβούλ') (1)
18. Ἀσπρου εἶνε σὰ δυρί,
 κὶ τυρὶ δὶν εἶνι,
 ἔχ' οὐρὰ σὰ πουντικὸς,
 κὶ πουδὶκ δὶν εἶνι.
 (ἄσπρο ρεπάνι)
19. Ἐνα πρᾶμμα πραμματάκ',
 κάθιτι στοῦ χουραφάκ',
 μὶ τοῦ κ'τσὸ τοῦ πουδαράκ'.
 (μανιτάρι)

20. Τοῦν κόσμον ἰνδύει,
 κ' ἰκείνου εἶνε γυμνὸ. (βελόνι)
21. Ἀπὸν πάν' ἀπ' τὴ Βλαχία,
 κατιβαίνει μιὰ κυρία,
 δυὸ δοῦλοι τὴ βαστοῦνι,
 καταγῆς τηγὶ πιτοῦνι. (μύξα)

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1

- Σὲ περιβολάκι μπαίνω
 μὶ μυρτιές, μὶ κυπαρίσσια,
 πᾶν' τὰ μάτια μου πηρίσσια.
 Βλέπου λιμουνια στὴ μέση,
 5 πὸν λιγίζιτι νά πέσει.
 — Λιμουνια, λιμόνισέ μι,
 δυὸ λιμόνια δάνεισέ μι,
 — Τάχ' ἀφέντης μιτρημένα,
 στὸ κουμέρκι πιασμένα.
 10 — Λιμουνια μου, λιμονίσου,
 πὼς θάρθῃ καιρὸς θυμήσου,
 νὰ παλιώσεις, νὰ γεράσεις,
 καὶ νὰ κιτρινοφυλλιάσεις,
 νὰ σοῦ πέσουνε τὰ φύλλα,
 15 καὶ νὰ μαραθεῖς, μωρ' σκύλλα.

2

1. Κόρη μου, τὰ—βυζάκια σου (2)
 πῆραν καὶ κα—ρυδώνουν,
 ἔσένα δί—νον ὠμορφιά,
 κὶ ἔμένα θά—νατώνουν.
2. Τὰ κορίτσια τὰ καλὰ
 πέντι-δέκα στοὺν παρᾶ,
 κὶ τὰ πὶὸ καλύτερα,
 μιὰ τσανάκα πίτουρα.

1) (τσιρβούλ')=εἶδος ὑποδήματος ἀπὸ προβιά, ποὺ τὸ φορούσανε στὰ ταξείδια οἱ χωρικοί. Τὰ τσαρούχια.

2) Τὸ τραγοῦδι λέγεται κομμένο.

3. Κουρίτσια δέκα στοὺν παρᾶ
τὴν σημερινὴ ἡμέρα,
κι' ὅποιους γυρίσει κι' τὰ δγῆ,
ἀνάθιμα τῆ σφαῖρα.

3

Μιά ψιλὴ μιὰ λιγνή,
μιὰ στὰ μάτια γαλανή,
πῶχει τὸ θυζὶ λιμόνι,
κι' ὅποιους νὰ τοῦ δγῆ λαβώνει.
— Ἄς τοῦ δγιῶ κι' ἄς λαβώσου,
τοῦ χιράκι μου ν' ἀπλώσου.
— Τοῦδα γὼ κι' λάβουσα,
τοῦ χεράκι μ' ἀπλουσα,
τὴν καρδγιά μου σκλάβουσα.

4. (Χορεύεται συρτός).

1. Ἐγὼ εἶμαι τοῦ ψαρᾶ ὁ γιός,
— ὁ ψάλτης κι' ὁ γραμματικός,
ποὺ πῆγα νὰ ψαρέψω,
μαῦρα μάτια νὰ διαλέξω.
2. Ρίχνω τὴν πρώτη καμακιά,
— Ἐλα Χριστέ καὶ Παναγιά.
Καὶ πιάνω ἕνα ψαράκι,
καὶ στὴν τύχη μου λαυράκι.
3. Καὶ σκίζω τὴν κοιλίτσα του,
— καὶ μὲ πῶχει ἡ καρδίτσα του,

καὶ βγάζω τρεῖς κοπέλες,
τρεῖς μοναχοθυγατέρες.

3. Ἡ μιὰ ἦταν ἀπ' τὸ Γαλατᾶ,
— βαστάει τὸ νοῦ της δυνατά,
κ' ἡ ἄλλ' ἀπ' τὸ Νιοχώρι,
τοῦ Χατζηθανάση ἡ κόρη.
5. Ἡ τρίτη ἡ μικρότερη,
— ἀπ' ὅλες ὁμορφότερη,
ἦταν ἀπὸ τὴν Πόλη,
ποὺ τὴν ἀγαπούσαμ' ὅλοι.
6. Καὶ τὴν ἀγάπησα κι' γὼ,
— νὰ τήνε πάρω δὲν μπορῶ,
Νὰ τήνε πάρω θέλω,
τί νὰ κάνω, τί νὰ γένω!
7. Πιάνω τὸ δρομὸ τὸ δρομί,
— πέφτουν τὰ βόλια σὰ βροχή,
δρομὶ τὸ μονοπάτι,
βάσανα πῶχει ἡ ἀγάπη.
8. Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε,
— στὴν κόρη ποὺ μὲ τρέλλανε,
στῆς ἀγαπῶς τὴν πόρτα,
ὅπως κήγαινα καὶ πρώτα.
9. Καὶ τίς γειτόνισσες ρωτῶ:
— Ποῦ εἶν' ἡ κόρη π' ἀγαπῶ;
— Μέσα εἶναι καὶ κοιμᾶται,
καὶ σένα συλλογᾶται.

5. (Χορεύεται συρτός).

- Πάρτονα κόρη μ', τὸν Τοῦρκου ἀντρα,
ἔχει καὶ πρόβατα, ἔχει καὶ μάντρα.
- Δὲν τὸ νὲ θέλω, τὸν Τοῦρκου ἀντρα,
λύκος στὰ πρόβατα, φωτιά στὴν μάντρα.
- Πάρτονα κόρη μου, τὸν Γκιουλ Χασάνη,
θὰ σὲ φορέσει κι' ἄσπρο φουστάνι.
- Πάρτονα κόρη μ' κι' ἔχει βαπόρι,
θὰ σὲ γυρίσει Σμύρνη καὶ Πόλη.

— Δὲν τό νε θέλω, δὲν τόνε παίρνω,
πέρδικα γίνουμαι στὰ ὄρη φεύγω.

6

— Λολαίνουμαι, μαννοῦλα μου (1),
γιὰ μιὰ γειτονοποῦλα μου.

— Σῦρε μαννά, καὶ πὲς τό της,
κάτσε κουβέντιασέ τό της.

— Μετὰ χαρᾶς σου, γιόκα μου,
νὰ πάρω καὶ τὴ ρόκα μου.

Παίρνει τὴ ρόκα της καὶ πᾶ,
βρίσκει τὴν κόρη καὶ κεντᾶ.

— Καλή σου μέρα, λυγερή.

— Καλῶς τὴ μάννα τὴν καλή.

— Κόρη μ' ὁ γιός μου σ' ἀγαπεῖ,
μὰ ντρέπεται νὰ σὲ τὸ πεῖ.

— Σὰν ντρέπεται τί ἔρχεται,
στὴν πόρτα μας καὶ στέκεται.

Πὲς τονά νὰ μὴν ντρέπεται,
συχνά πυκνά κι' ἄς ἔρχεται.

7. (Χορεύεται συρτός)

1. Σῦρε, Μαροῦλα μ', στὸ νερό,
σῦρε, Μαροῦλα μ', στὸ νερό,
σῦρε, Μαροῦλα μ', στὸ νερό,
κὶ γὰ στὴ βρῦση καρτερῶ.

2. Νὰ σοῦ τσακίσω τὸ σταμνί,
νὰ σοῦ τσακίσω τὸ σταμνί,
νὰ σοῦ τσακίσω τὸ σταμνί,
νὰ πᾶς στὴ μάννα σ' ἀδειανή.

3. Κι' ἄ σὲ ρωτήσ' ἡ μάννα σου,
κι' ἄ σὲ ρωτήσ' ἡ μάννα σου,
κι' ἄ σὲ ρωτήσ' ἡ μάννα σου,
— Κόρη μου, ποῦν' ἡ στάμνα σου.

1), Κάθε πρῶτος στίχος δυὸ φορές.

4. — Μάννά μου παραπάτησα,
μάννα μου παραπάτησα,
μάννά μου παραπάτησα,
καὶ τὸ σταμνὶ μου τσάκισα.
5. — Δὲν εἶναι παραπάτημα,
δὲν εἶναι παραπάτημα,
δὲν εἶναι παραπάτημα,
μόν' εἶν' ἀγάπης τσάκισμα.
6. Τὰ χιόνια τᾶλλωσ' ὁ Θεός,
καὶ γὼ κοιμοῦμαι μοναχός.
Μαννά μ', τὰ χιόνια λυώσανε,
καὶ μεῖς τὰ δυὸ μαλώσαμε
7. Τὰ χιόνια τᾶλλωσε ἡ βροχή.
καὶ σὺ κοιμᾶσαι μοναχή,
Μαννά μ', τὰ χιόνια λυώσανε,
τις βάρκες ξαρματώσανε.

8. (Χορεύεται γασάπικος).

1. — Κορίτσια πάντε στὸ χορό,
τωρὰ ποὺ ἔχετε καιρό,
γιατ' αὔριο παντρεύεστε,
μὲ ἄντρες ἐμπερδεύεστε,
τριὰ λαρὰ λαρόμ.
2. Δὲ σᾶς ἀφίνουν ἄντρες σας,
νὰ πᾶτε στίς μαννάδες σας,
δὲν σᾶς ἀφίνουν τὰ παιδιά,
νὰ πᾶτε σ' ἄλλη γειτονιά,
τριὰ λαρὰ λαρόμ.
3. Δὲ σᾶς ἀφίνει ἡ πεθερά,
νὰ πᾶτε κεῖ ποῦνε χαρά,
δὲ σᾶς ἀφίνει ὁ πεθερός,
νὰ πᾶτε κεῖ ποννὲ χορός,
τριὰ λαρὰ λαρόμ.
4. — Τοὺς ἄντρες τοὺς μεθύζουμε,
καὶ τοὺς ἀποκοιμίζουμε,
καὶ τὰ παιδιά τὰ δέρνουμε,
μαζί μας δὲν τὰ παίρνουμε,
τριὰ λαρὰ λαρόμ.

5. Καὶ τὴν κακιά τὴν πεθεριά,
τὴ βάνουμε στὴν περουσιά,
καὶ τὸν κακὸ τὸν πεθερό,
τὸν στρώνω ὅπου θέλω γώ,
τριὰ λαρὰ λαρόμ.
6. Τοῦ στρώνω δῶ τοῦ στρώνω κεῖ,
τοῦ στρώνω κάτω στὴν ἀλλή,
τοῦ βάνω γιὰ προσκέφαλο,
ἐνοῦ γαιδάρου κέφαλο,
τριὰ λαρὰ λαρόμ.
7. Καὶ τὴν καλὴ τὴν πεθερά,
τὴν παίρουμε καὶ στὴ χαρά,
καὶ τὸν καλὸ τὸν πεθερό,
τὸν παίρουμε καὶ στὸ χορό,
τριὰ λαρὰ λαρόμ.
8. Καὶ τοὺς καλοὺς τοὺς ἄντρες μας,
τοὺς πᾶμε στὶς μαννάδες μας,
καὶ τὰ καλά μας τὰ παιδιά,
τὰ παίρουμε στὴ γειτονιά,
τριὰ λαρὰ λαρόμ.

9. (Χορεύεται «τὴ τρεῖς»).

Σαράντα πέντε λεμονιές,
σαράντα πέντε λεμονιές,
στὸν ἄμμο φυτεμένες,
λεύτερες κι' ἀρβωνιασμένες,
στὸν ἄμμο φυτεμένες,
νεραντζούλες φουντωμένες.

Ἔχω καὶ γώ μιὰ λεμονιά,
ἔχω καὶ γώ μιὰ λεμονιά,
στὸν ἄμμο φυτεμένη,
νεραντζούλα φουντωμένη.

Καὶ τὸ νερὸ στὴ ρίζα της,
καὶ τὸ νερὸ στὴ ρίζα της,
καὶ φύλλα *συρμωσύνη* (1),
κάμε, κόρη, ἔλεημοσύνη.

1) ἄγνωστης σημασίας λέξη.

10. (Χορεύεται συρτός). (1)

Στὸν ἄδη θὰ γκατέβου, (τρὶς)
κὶ στοὺν παράδεισου,
ὦφ! κὶ στοὺν παράδεισου.

Τοῦ χάρου ν' ἀνταμώσου,
δυὸ λόγια νὰ τοὺν πῶ,
ὦχ! δυὸ λόγια νὰ τοὺν πῶ.

Χάρι, γιὰ χάρισές μι,
σαίτις κουφτιρές,
ὦχ! σαίτις κουφτιρές.

Νὰ πᾶ νὰ σαϊτέψου,
δυὸ τρεῖς μιλαχροινές,
ὦχ! δυὸ τρεῖς μιλαχροινές.

Πῶχουν στὰ χεῖλη βάμμα,
στο μάγουλο ἰλιές,
ὦχ! στοῦ μάγουλου ἰλιές.

Κι' ἀνάμισα στὰ φρύδια,
ἔχουν γαρουφαλλιές,
ὦχ! ἔχουν γαρουφαλλιές.

Π' ἀνθοῦν κὶ βγάζουν κλώνους.
τοῦ χρόνου δυὸ φουρές,
ὦχ! τοῦ χρόνου δυὸ φουρές,

Κι μ' ἀναψαν κὶ μένα,
ἀγιάτριφτες πληγές,
ὦχ! ἀγιάτριφτες πληγές.

11.

- Σαράννα χρόνια φυλακὴ,
— Κόρη Καλαματιανή,
στὰ σίδερα βαλμένος,
τί κακὸ ἴκανα καημένος (2);
Κανείς δὲν ἤρτε νὰ μὲ δγιῆ,
— Κόρη Καλαματιανή,

1) Κάθε τέταρτος στίχος τρεῖς φορές.

2) Κάθε τέταρτος στίχος δυὸ φορές.

- ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μου,
 συγγενεῖς κι' ἀξάδερφούς μου.
 Μόνε μιὰ κόρη π' ἀγαπῶ,
 — Κορίτσι Καλαματιανό,
 γράμμα γραφή μὲ στέλνει,
 καὶ κρυφὰ μὲ παραγγέλνει:
 «Καλὲ μ', στὰ ξένα πῶς περνᾷς,
 ποιὸς μαγειρέβει καὶ δειπνᾷς,
 ποιὸς στρώνει καὶ κοιμᾷσαι,
 κι' μένα δὲ θυμᾷσαι.
 Στεῖλε με τὸ μαντήλι σου,
 — κημὸ πῶχει τ' ἀχειλι σου,
 στεῖλε το νὰ τὸ πλύνω,
 μὲ τὰ δάκρυα ποὺ χύνω».
 — Κόρη μ' ποῦ θᾶβρεις τὸ νερό,
 — κορίτσι Καλαματιανό.
 ποῦ θᾶβρεις τὸ σαποῦνι,
 ἄσπρο παχουλὸ μπαρμποῦνι;
 — Κανῶ τὸ δάκρυ μου νερό,
 — κορίτσι Καλαματιανό,
 τὸ σάλιο μου σαποῦνι,
 ἄσπρο παχουλὸ μπαρμποῦνι.

12. Πρωτομαγιάτικο.

Τὴν πρωτομαγιά τὰ λούλουδα γιορτάζουν,
 κι' οἱ κοπελιές τὰ τζόβαννα κυττάζουν.

Τραγουδοῦν τὸ Μάη-Μάη γύρω στὰ κλαδιά,
 τραγουδοῦν τὰ κοριτσάκια στὴν ἀμυγδαλιά.

Κορίτσια περπατοῦνε ταῖρι-ταῖρι,
 μὲ ἄνθη καὶ μὲ λούλουδα στὸ χέρι.

Τραγουδοῦν τὸ Μάη-Μάη γύρω στὰ κλαδιά,
 τραγουδοῦν τὰ κοριτσάκια στὴν ἀμυγδαλιά.

13.

Ἄποψα θὰ γενεῖ καυγᾶς, καυγᾶς μὲ τὰ μαχαίρια,
 ὅλοι θὰ τρέξουν στὸν καυγᾶ, κι' γὼ στὰ φράτα σ' χέρια.

Ἄποψα θὰ γενεῖ καυγᾶς, καυγᾶς μὲ τὶς ντομάτες,
 ὅλοι θὰ τρέξουν στὸν καυγᾶ, κι' γὼ στὶς μαυρομμάτες.

Ἄντες-άντες νταγιάντα κοπελλιά μου,
κι' ἀπὸ τίς πέντε κι' ὕστερις, ἔλα στήν ἀγκαλιά μου.

Ἄντες ἄντες
κουλόνια κι' λιβάντες.

Τὰ μάτια σου μ' ἀρέσουνε
κι' οἱ χουντρές σου γάμπες.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΕΣ

1. Ἄσπρη πέτρα ξέξασπρη,
ἀπὸν τὸν ἥλιου ξιξασπρότερη.
2. Τοῦ γαμπροῦ μας ἢ μαντλάρα,
ἢ φτινή χουδρή ξουμπλάρα.
3. Μισάλα γαλαζουλουράτ.
4. Ὁ γιὸς τοῦ Ρουμπῆ τοῦ Ρομπῆ τοῦ Ρομποκολογή.
ἐπῆγε νὰ ρουμπέψει νὰ ρουμπέψει νὰ ροκομπολογέψει,
τὸν πιάσαν οἱ ρουμπίδες οἱ ρουμπίδες οἱ ροκομπολογίδες,
τοῦ πῆραν τὰ ρουμπιά του τὰ ρουμπιά του τὰ ροκομπολογιά του.
5. Ἡ παπᾶς μας ἢ παχύς,
πᾶφαγι παχιά φακή.
— Γιατί παπᾶμ' γιατί παχύ,
γιατ' ἔφαγες παχιά φακή;
6. Μιά ἰκλήσιτὰ πικικιτή,
μουλυβουκουντυλουπικικιτή,
ποιὸς τῆ μουλυβουκουντυλουπικικισι,
ἢ θειὸς ζιμ ἢ μουλυβουκουντυλουπικικιτής,
7. Τὰ σῦκα τὰ γκιλά,
τὰ διπλοτριπλοκαγκιλτά.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΤΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

A

ἀγρίδα=ἀγουρίδα.
 ἀγιαρντίζω=ξελογιάζω.
 ἄσπρα=λεφτά.
 ἀ=θά.

Γ

γανιάζω=στενοχωριῶμαι.
 γεμιτζής=ναύτης.
 γῆ=ἦ.
 γιά=ἦ.
 γκάτα=ἦ γάτα.
 γκανέλλα=κανέλλα.
 γκιουζέλ ντουνια=ἦ πεντάμορφη,
 ἦ ὠραία τοῦ κόσμου.
 γλυτήρ=τὸ ξύλο ποὺ γλυοῦν τὸ νῆμα.
 γκουκκινίζω=κοκκινίζω.
 γκουμάτα=κομμάτα.

Δ

δγιῶ=ιδῶ.
 δι=δέ.

Z

ζουμπιθέρ=σμπέθεροι.

K

κάναρας=βράχος ἀπότομος.
 κί=καί.
 κοντσέδες=μπομπούκια.
 κάγκανένας=ὀλότελα κανείς.
 κουμέρκι=τέλωνεῖο.

Λ

λιγένι=λεκάνη.

M

μπέλ=ἀμπέλι.
 μακαράς=τροχαλία
 μι=μέ.
 μάρ=μωρή-μωρή κυρά.
 μαργιλεμένι = ὁ χτυπημένος ἀπὸ
 ἔρωτα.
 μπάει=πάει.

μπιλιούρ=βάζο, γυαλικό.
 μπρουμπλιά = λεγούδια, λεμπλε-
 μπιά.

μπουραγιά λ. τ.=ἐδῶ.

N

νούρι=τουαλέτα, ἀλλὰ προηγείται
 ἢ συλλαβὴ τί «τινούρι».

ν`νά=νοννά.

O

ούραία=ὠραία.

ὄρμαν=δάσος.

Π

πάσα (τὰ)=τὰ σκέρτσα καὶ οἱ πόζες.

περουσιὰ=πυροσιὰ, σιὰ.

προυκιά=προκιά.

P

ρέγκι=θωριά.

Σ

σεβντάς=ἀγάπη.

σπιτσάρης=φαρμακοποιός.

σπιτσαρία=φαρμακεῖο.

σι=σέ.

συντζαπὸ=χημικὴ οὐσία καυστικὴ
 τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦσαν γιὰ
 νὰ ἀποσυνθέτουν τὰ κούφια δόν-
 τια. Ἐδῶ σημαίνει χρωμα πρᾶ
 σινογάλαζο.

τσαγάκα=πιατέλλα.

T

τζιρέδες=τεντζιρέδες-χύτερες.

τζιλιμπής=ὁ ἀφέντης, κύριος.

τσιγγιριά = χρωμα καθαρὸ γαλά-
 ζιο «οὐρανί».

Φ

φουτίζω=φωτίζω.

X

ἦ χαρά=ὁ γάμος.

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΑΜΩΝ ΣΤΗΝ ΤΣΕΝΤΩ

Είναι πολὺ φυσικὸν εἰς τοὺς Θρακᾶς ν' ἀπασχολοῦνται μὲ τὰς ἀναμνήσεις τῆς πατρίδος των, καθόσον μάλιστα ἐξετοπίσθησαν τόσον σκληρὰ ἀπ' αὐτήν. Ὑπῆρξε τῷ ὄντι τόσον ἀπότομος ἡ θύελλα, ἡ ὁποία τοὺς ἐξερρίψωσεν ἀπὸ τὰς ἐστίας των, καὶ τόσον ριζικῶς μετέβαλε τὴν κατάστασιν των εἰς ὀλίγον διάστημα καιροῦ, ὥστε μὲ πόνον νὰ ἐνθυμοῦνται πάντοτε τὴν περασμένην των ζωὴν καὶ νὰ ἐξιδανικέουν κάθε ἐκδήλωσιν αὐτῆς μέσα εἰς τὴν νοσταλγοῦσαν φαντασίαν των.

Ὅταν, λόγου χάριν, μέσα εἰς τοὺς δρόμους τῶν Σινοικισμῶν ἀντικρύψῃ κανεὶς συνοδείαν προσφυγικῶν γάμων, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν παρατηρήσῃ πόσον ὁ εορτασμός των ὑπολείπεται ὡς πρὸς τὴν πανηγυρικὴν των ἐμφάνισιν, τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν παρουσίαζαν οὗ γάμοι εἰς τὰ μέρη μας μὲ τὰ διάφορά των ἔθιμα καὶ τὰς σχετικὰς των τελετάς. Καὶ ἀμέσως ὁ νοῦς τοῦ Θρακῆς φεύγει ἀπὸ τὰ ἐδάφη αὐτὰ τῆς ἑξορίας, εἰς τὰ ὁποῖα ἐξεσπενδόνισε τοὺς πρόσφυγας κάποια Μοῖρα κακῆ τιμωροῦσα αὐτοὺς διὰ τὰ σφάλματα ἄλλων, καὶ πετᾷ πρὸς τὴν ὁραίαν μας γενέτειραν μὲ τὰ ἡμέρα ἀκρογιαλίας τῆς καὶ τὰς εὐφόρους πεδιάδας, ὅπου οἱ φιλόπονοι κάτοικοι αὐτῆς ἐζοῦσαν πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἀξιοζήλευτον ζωὴν, διότι ἤσυχολοῦντο ἡσυχὰ εἰς τὰ βιοποριστικά των ἔργα καὶ ἀπελάμβανον τ' ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης ἐν ἀνέσει. Ἐπειδὴ δὲ ὁ γάμος ὑπῆρξεν ἀνεκαθεν τὸ σημαντικώτερον γεγονός τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἐπανηγυρίζετο κατὰ τὸν πλέον ἐπίσημον τρόπον, προπᾶντων εἰς τὰ χωριά τῆς ὑπαίθρου, τῶν ὁποίων ὁ συντηρητικὸς πληθυσμὸς ἐτίμα περισσότερον τὰ πάτρια ἥθη καὶ ἀντίστατο εἰς τὴν εἰσχώρησιν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Οὕτω εἰς τὴν Τσεντώ, ἡ ὁποία ἔκειτο εἰς δίωρον ἀπόστασιν δυτικῶς τῆς Σηλυβρίας καὶ περιεβάλλετο ἀπὸ περίφημα ἀμπέλια, ὁ εορτασμός ἐνὸς γάμου ἦτο πανήγυρις σωστή. Ἀπεφασίζετο νὰ γίνῃ τότε μόνον, ὅτε ἡ νύφη ἐτελείωνε τὴν προίκα τῆς, καὶ εἶχεν ἔτοιμα τὰ δῶρα, πού θὰ προσέφευρον εἰς τὸν γαμπρόν, εἰς τοὺς οἰκείους του καὶ εἰς τοὺς προσκεκλημένους ὄλους, ἐτελεῖτο δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὴν χειμερινὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐλιγό-

στευαν αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Ἐν γένει προηγοῦντο ἐτοιμασίαι μακραί, καὶ κατεβάλλετο πᾶσα προσπάθεια, διὰ νὰ ἐπιδειχθῆ ὅτι ὠραῖον εἶχεν ὁ ἀμιγῆς ἑλληνισμὸς τῶν θρακικῶν χωρίων εἰς καλλονήν, νοικοκυρωσύνην καὶ τέχνην. Διὰ τοῦτο ἐσφάζοντο τὰ παχύτερα πρόβατα, καὶ ἐφοροῦντο διὰ πρώτην φορὰν, ἐπὶ τούτῳ καμωμένα, καινουργεῖς ἐνδυμασίαι, καὶ παρουσιάζοντο τὰ φλουριά τὰ λαμπερά. Ὅταν δὲ οἱ τσιγγάνοι μουσικοὶ ἄρχιζαν νὰ παίζουσαν τοὺς κλασικούς των σκοποὺς μὲ τὶς λαγοῦτες των, τὰ κλαρινέττα καὶ τὰ λοιπὰ λαλήματα, καὶ ἐβόδιζεν ἡ συνοικία ὀλόκληρη ἀπὸ τοὺς ἤχους τῶν ὀργάνων καὶ τὰ ἡρωϊκὰ πατήματα τῶν χορευτῶν, τόσος ἐνθουσιασμὸς μετεδίδοτο εἰς τὸ χωρίον, ὥστε δὲν πετοῦσαν μόνον αἱ καρδίαι τῶν νέων, ἀλλὰ καὶ οἱ πλέον ἡλικιωμένοι λησμονοῦντες πρὸς στιγμὴν τὸ ἀνυπότρεπτον κατρακύλισμα τοῦ καιροῦ, ἐπήγαιναν νὰ λάβουν μέρος καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν ἑορτασμὸν, διὰ νὰ καμαρώσουν τοὺς ἰδικούς των καὶ νὰ ἐνθυμηθῶν τὰ παλαιὰ των ἀνδραγαθήματα.

1. Εἰς τὴν Τσεντῶ ἄρχιζαν ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος. Καὶ τὴν ἡμέραν μὲν αἱ συγγενεῖς τῆς μελλονύμφου τὴν ἐβοήθουν νὰ διευθετήσῃ τὰ τοῦ οἴκου, καθ' ἑκάστην δὲ ἐσπέραν οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς καὶ οἱ γείτονες συνηθροίζοντο εἰς τὰς οἰκίας τῶν μελλονύμφων, ὅπου συνέτρωγον καὶ διεσκέδαζον ἐντὸς οἰκείου κύκλου, ὁ ὁποῖος ἠῤῥξανεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Εἰς τοὺς μετέχοντας τῶν ἐσπερινῶν αὐτῶν συγκεντρώσεων προσεφέρετο συνήθως ἀγνὸ καὶ ἄφθονο κρασί τσεντιανὸ καὶ μεζέδες ἐγχώριοι, ἤτοι σουτζούκι, τυρὶ τουλουμισιο, καρύδια καὶ ἄλλα τοιαῦτα φροῦτα καὶ ἐδώδιμα, εἰς κάθε δὲ κέρασμα ἠῤῥχοντο στερεοτύπως οἱ πίνοντες «ᾠρες καλὲς καὶ εὐλογημένες».

2. Ἡ πρόσκλησις εἰς τοὺς γάμους ἐγίνετο προφορικῆ. Ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς νύμφης ἰδιαιτέρως ἐστέλλετο μία παραστεκάμενη καὶ ἄφινε μοσχοκάρφια καὶ κουφέτα εἰς ὠρισμένας οἰκογενεάς, εἰς τὰς ὁποίας διεβίβαζε τὰ προσκυνήματα τῶν μελλονύμφων ἢ τῶν οἰκείων των καὶ τοὺς προσκαλοῦσε νὰ ὀρίσουν εἰς τὴν χαράν. Εἰς ἐκείνους μάλιστα, ἡ παρουσία τῶν ὁποίων εἶχε κάποια σημασίαν ἐστέλλετο χάριν μεγαλυτέρας τιμῆς καὶ κανένας ἐκ τῶν οἰκείων διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πρόσκλησιν. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὴν Τσεντῶ ἦσαν ὅλοι σχεδὸν γνῶριμοι, καὶ ἐκ τούτων προσεκαλοῦντο οἱ πλεῖστοι ἀναλόγως τοῦ ὑπάρχοντος χώρου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πρόσκλησις δὲν ἀπερρίπτετο ἄνευ σοβαρᾶς ἀφορμῆς, προσήρχοντο περισσότεροι συνήθως ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους. Ἀλλὰ τοῦτο ἀντὶ νὰ στενοχωρήσῃ κανένα, ἐκολάκευε μᾶλλον τὸν ἐγωισμὸν τοῦ γαμπροῦ, καὶ ἠῤῥξανε τὴν ἐπισημότητα τῆς γαμικῆς τελετῆς λόγῳ τῶν κρατουσῶν ἀντιλήψεων. Ἀληθῶς, ὁ μελλονύμφος χωρικὸς ὄφειλε νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῶν γάμων του ὅσον τὸ δυνατόν πάνδημον χαρακτηριστῆρα, διότι ἐν τῷ προσώπῳ του ἐπανηγύριζεν ὀλόκληρον τὸ γένος του. Μόνον ὅσοι ἔτυχε νὰ παρακαλουθῆσιν κη-

δείαν ἀπεκλείοντο νὰ παραστοῦν τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς γάμον, μήπως ἡ παρουσία των προκαλέσῃ μεταξὺ τῶν ἑορταζόντων σκέψεις θλιβεράς καὶ ταραξή τὰ τερπνὰ ὄνειρα τῶν μελλονύμφων, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ Μοῖρα ἔκλωθε τὸ ριζικὸν τῆς ἰδρυομένης οἰκογενείας.

3. Ἡ κυρίως γαμήλιος χαρὰ ἄρχιζε τὸ Σάββατον πρωὶ εἰς τὰς δύο οἰκίας, μὲ περισσοτέραν ὁμως κίνησιν εἰς τὴν αἰκίαν τῆς νύμφης. Διὰ τοῦτο αἱ φίλαι τῆς νύμφης, αἱ ὁποῖαι προέβλεπαν τὴν πρόσκλησιν, ἔβαφαν ἀπὸ ἡμερῶν μὲ κινὰ τὰ νύχια των, καὶ ἐσγούραιναι μὲ ζεστὴ μασιὰ τὰ μαλλιά των, τὸ πρωὶ δὲ τοῦ Σαββάτου ἔσπευδαν ἔνωρις εἰς τῆς νύμφης, διὰ νὰ συγκροτήσουν τὸ προσωπικὸν τῆς χαρᾶς καὶ ν' ἀκούσουν ἀναριθμήτους φερὰς τὴν περιπόθητον εὐχὴν νὰ ἑορτάσουν προσεχῶς καὶ ἐκεῖναι τοὺς γάμους των «καὶ σὸ κεφαλᾶκι σου». Ἡ ἐλπίς καὶ ἡ χαρὰ χαμογελοῦσαν εἰς τὰ πρόσωπα τῶν δροσερῶν ἐκείνων κοριτσιῶν τῆς Τσεντῶς, ὅταν ἀνεβοκατέβαιναν ἀκούραστα, κ' ἐφιλοτιμοῦντο ὅλα των, ποῖον νὰ συμβάλῃ περισσότερον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἑορτῆς. Τὰ ἐπιτηδειότερα ἀνελάμβαναν νὰ τελιάσουν τὴν νύμφην. Τὴν ἐβοηθοῦσαν δηλαδὴ νὰ ἐνδυθῇ, ἐχτένιζαν τὰ μαλλιά της μὲ ἐπιμέλειαν καὶ τὰ ἐπλεκαν μὲ τέλια, ἥτοι μὲ λεπτὰ χρυσᾶ νήματα, προωρισμένα δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν σκοπὸν. Μετὰ τὸ τέλιασμα τῆς νύμφης ἐτελιάζοντο μερικὰ συγγενικὰ κορίτσια, τὰ ὁποῖα ἐχρῶντο τρόπον τινὰ ὑποψήφια νύμφαι, ἐνῶ συγχρόνως ἐμοιράζοντο τέλια εἰς ὅλους τοὺς εἰσερχομένους. Ἄλλα κορίτσια συνεπλήρωναν τὴν κατάταξιν τῶν προικῶν πραγμάτων καὶ ἀράδιαζαν ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους καὶ τὰ τραπέζια τὰ μεταξωτὰ ἐφαπλώματα, τὰ σαντρατωτὰ σκεπάσματα, τὰ κόκκινα μακάτια, τὰ ψιλοδουλενμένα μαξιλάρια, τὰ μαρκωμένα ἀσπρόρρουχα, τὰ τραπεζομάντηλα τὰ ξομπλιαστά, τὶς εὐμορφες πλεκτὲς καπνοσακκοῦλες καὶ τὰ διάφορα ἄλλα ὄρατᾶ καὶ γερὰ προϊόντα τῆς Θρακικῆς βιοτεχνίας, τὰ ὁποῖα μὲ περισσὴν καλαισθησίαν ἐφιλοτέχνει ἡ νύμφη κεντῶσα καὶ ὑφαίνουσα ἐπὶ ὀλόκληρα ἔτη. Ἰδιαιτέρως ἐξέθεταν ἐπάνω εἰς ἕνα τραπέζι τὰ δῶρα τοῦ γαμπροῦ πρὸς τὴν νύμφην, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καθιερωμένα ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἐθίμων τὸ τάσι, τὸ χτένι τῶν μαλλίων καὶ ἄλλα τοιαῦτα οἰκιακὰ ἀντικείμενα.

4. Εἰς τὸ ζύμωμα ἔξ ἄλλου τῶν νυμφικῶν τσουρεκιῶν ἔπρεπε κατ' ἄλλην συνήθειαν νὰ συμμετάσχουν μιὰ πρωτογέννητη κόρη καὶ μιὰ τελευταία εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀδελφῶν της, ἀποτεκνάδι ὅπως ἔλεγον, καὶ αἱ δύο μὲ ζῶντας ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς των. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ ἄλλα κορίτσια ἐχόρευαν, κερνοῦσαν, τραγουδοῦσαν, προσέφεραν τέλια καὶ ἡ οἰκία τῆς νύμφης ἐσειέτο ἀπὸ τὸ ἀνεβοκατέβασμα καὶ τὸν χορὸν καθ' ὅλην τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου.

5. Ἀπὸ τοὺς χοροὺς οἱ μᾶλλον ἐπικρατοῦντες εἰς τὴν Τσεντῶ ἦσαν ὁ *συρτὸς* καὶ ὁ *κασάπικος*, ἐκ δὲ τῶν πολλῶν τραγουδιῶν τοῦ χοροῦ σινη-

θίζοντο κυρίως· τὰ ἐξῆς· «Ἐμαθα κυρά μ', πὼς ἔχεις, μιὰ βαρκούλα καὶ ψαρεύεις...», «Ἐγὼ εἶμουν τοῦ ψαῤῆ παιδί, γαλανομάτα καὶ ξανθή...», καθὼς καὶ ἡ πανελλήνιος Νεραντζούλα ἢ φουντωτή, (ἡ ἀποία ὑπέστη μιαν μεταμόσχευσιν ἐν Θράκη, καὶ μετετράπη εἰς Λεμονίτσαν)·

Κάτου στὸ γιαλό, κάτου στὸ περιγιάλι,
κάτου στὸ γιαλό κοντή,
Λεμονίτσα φουντωτή.

Κόρη ν' ἔπλυνε τὸ χρυσομάντηλό της,
καὶ στὸ ξέπλυμα κοντή,
Λεμονίτσα φουντωτή.

Καὶ στὸ ξέπλυμα ἔπεσ', ἀπεκοιμήθη,
φύσηξε βοριάς κοντή,
Λεμονίτσα φουντωτή.

Φύσηξε βοριάς, φυσάει τρεμουντάνα,
φύσηξε βοριάς, κοντή,
Λεμονίτσα φουντωτή.

Κι' ἀνεσήμωσε τῆς κόρης τὴν ποδγίτσα,
ἔλαμψε ὁ γιαλὸς κοντή,
Λεμονίτσα φουντωτή.

Ἐλαμψε ὁ γιαλός, λάμπει τὸ περιγιάλι,
λάμπετε καὶ σεῖς παιδιά,
μὲ χαρούμενη καρδιά.

6. Κ' ἐξημέρωνεν ἡ Κυριακή, ἡ καθαυτὴ ἡμέρα τῶν γάμων, καθ' ἣν συνεπληροῦντο ἀπὸ πρωΐας αἱ προπαρασκευαί, προσήρχοντο αἱ οἰκογένειαι τῶν καλεσμένων μὲ τὰ *ριξίματά* των, δηλαδὴ τὰ γαμήλια δῶρα, καὶ ἐτελοῦντο αἱ σπουδαιότεραι πράξεις τῆς γαμικῆς τελετῆς. Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἡμέραν ἐπισημοποιοῦντο καὶ τὰ πλέον συνηθισμένα πράγματα καὶ προσελάμβαναν ἰδιαιτέραν χροιάν πανηγυρικὴν. Προκειμένου λ. χ. νὰ γίνῃ τὸ γαμπριάτικο ξούρισμα, ὁ προσδιορισμένος πρὸς τοῦτο κουρεὺς ἀφοῦ ἐφοροῦσε τὴν ὀλόασπρη ἐμπροσθέλλα του μὲ τὴν κόκκινη μάρκα τῶν ἀρχικῶν ψηφίων τοῦ ὀνόματός του καὶ παρελάμβανε μέσα εἰς δίσκον τ' ἀκονισμένα ξουράφια του, τὴν πούδρα, τὸ μοσκοσάπουνο καὶ τὰ λοιπὰ σχετικά, ᾧδηγεῖτο ἐν χορδαῖς καὶ ὄργανῳ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμπροῦ. Μόλις δὲ ἔφθανεν ἐκεῖ, ἐπαρασημοφορεῖτο μὲ κεντημένον μαντήλι, κ' ἐπελαμβάνετο τοῦ ἔργου του. Ἀμέσως ἕνας πελώριος δίσκος οἰκιακὸς ἐτίθετο κάτω ἀπὸ τὴν καθέκλαν, ὅπου ἐκάθητο περίσκεπτος ὁ γαμπρός, κ' ἐνῶ ὁ κουρεὺς ἀρχίζε νὰ τὸν ξυρίζῃ βραδέως, ὁ διευθύνων τὸν μουσικὸν ὄμιλον ἐφιστοῦσε

προλογίζων τήν προσοχήν του, ἀκολούθως δὲ καταλαμβάνομενος ἀπὸ τὴν μελαγχολικὴν σκέψιν ὅτι ὁ γαμπρὸς ἀπεχωρίζετο τῆς πατρικῆς του οἰκογενείας, ἔψαλλε λυπητεροὺς στίχους, αὐτοσχεδίους πολλάκις, διὰ τῶν ὁποίων προεκάλει τὴν συγκίνησιν τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων του·

Μπερμπέρη μ', τὰ ξουράφια σου νὰ τὰ μαλαματώσης,
 Νὰ ξουραφίσης τὸν γαμπρό, νὰ μὴν τονε ματώσης.

Ἔλα μητέρα τοῦ γαμπροῦ καὶ πεθερὰ τῆς νύφης,
 τ' ἀντρογόνο πού γίνεται, νὰ τὸ γλυκοφιλήσης.

7. Περιέργον ἔθιμον ἀκολουθοῦσε τὸ ξούρισμα τοῦ γαμπροῦ. Οἱ παριστάμενοι ἄνδρες ἀνεσήκωναν τὸν γαμπρόν, ἔτσι καθὼς ἦτο ἐνθροнисμένος εἰς τὴν καρέκλαν του μὲ τὸν ὑπ' αὐτὴν δίσκον καὶ τὸν κρατοῦσαν μετέωρον πρὸς στιγμὴν, ἕως ὅτου τοὺς ἔταζε κάτι, καὶ συγχρόνως ἔσπαναν ἄλλοι ἕνα κουλίκι⁽¹⁾ ἐπάνω εἰς τὸ κεφάλι του, κ' ἐμοίραζαν τὰ κομμάτια εἰς τοὺς παρισταμένους. Τρεῖς - τέσσερες νέοι ἐξυρίζοντο εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν μὲ τὴν σειράν των ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ὁ δὲ γαμπρὸς ἀπεσύρετο νὰ φορέσῃ τὴν γαμπριάτικὴν στολήν του, ἦτοι τὸ φουντωτὸ του τὸ ποτούρι μὲ τὸ φαρδὺ τὸ γαϊτάνι εἰς κάθε ραφήν του, τὸ ὅποιον περιετύλισσεν μὲ ὀλοκόκκινο ζουνάρι πρωτοφόρετο, ἔπειτα τὸ σφιγτοκουμπωμένο ἀντερί του καὶ τὸ τσοχένιο κοντογούνη του, καὶ οὕτω παρετείνετο ἐπὶ τινὰς ὥρας τὸ ἔργον τοῦ κουρέως, ὁ ὁποῖος ὠδηγεῖτο πάλιν μὲ τὰς αὐτὰς τιμὰς εἰς τὸ κουρεῖον του.

8. Εἰς τῆς νύμφης ἐτοιμάζοντο κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο νὰ μεταφέρουν τὴν προῖκα εἰς τὴν οἰκίαν, πού θὰ κατώκει τὸ ζεῦγος. Ὁνόμαζαν δὲ προῖκα ἐκεῖ τὸ νοικοκερεῖο πού ἐτοίμαζεν ἡ νύμφη ἀπὸ ἐτῶν διὰ τὴν νέαν κατοικίαν της. Μία ἢ δύο ἄμαξαι γεωργικαί, πού ἐσύροντο ἀπὸ ἄσπρα χοντρόλαιμα βώδια, ἐγέμιζαν αὐτοστιγμὴ ἀπὸ καινουργῆ στρώματα, κεντημένα μαξιλάρια, φουρτσέρια μὲ ἄσπρόρρουχα καὶ ἀπὸ ἕνα τουλάχιστον μπορὸ καὶ ἄλλα ἐπιπλα. Κατὰ τὴν μεταφορὰν τῆς προικὸς προεπορευέτο πάλιν ὁ μουσικὸς ὄμιλος, καὶ πέραξ τῆς ἀμάξης παρατεταγμένα παιδιὰ κρατοῦσαν τὰ δῶρα τῶν προσκεκλημένων, ὅλα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πράγματα πρακτικῆς χρήσεως, ἦτοι ὑφάσματα, ἐπιπλα καὶ σκευὴ μαγειρικὰ, ὡς τεντζερέδες λ. χ. καὶ ταβάδες χαλκίνοους, ἐπιμελῶς τυλιγμένους μὲ κόκκινο τούλι.

9. Ἔως ὅτου τελειώσουν τ' ἀνωτέρω, περνοῦσε τὸ μεσημέρι, κ' ἐπειδὴ ἐπλησίαζε πλέον ἡ ὥρα ἡ καλή, ἐπήγαινε μὲ τὴν σινοδίαν του καὶ μὲ τὴν μουσικὴν ὁ γαμπρὸς διὰ νὰ παραλάβῃ τὸν κουμπάρον, ὁ ὁποῖος ἀνέμενε

1) Εἶδος τσουρεκίου. Τὸ ἐτεμάχιζαν ἐπάνω στοῦ γαμπροῦ τὸ κεφάλι. Καὶ τὰ τσουρέκια τῆς Πασκαλιάς τὰ ἔλεγον «κουλίκια».

κατ' οἶκον μὲ τοὺς ἰδιαιτέρους προσκεκλημένους του. Ὁ σύντεκνος, καθὼς ἔλεγον εἰς τὴν Τσεντὰ τοὺς κουμπάρους, διαδεχόμενος πολλάκις εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς κουμπαριᾶς τοὺς προγόνους του, ἔδιδε μεγάλην σημασίαν εἰς τὸν ρόλον του, καὶ ἀπῆτει νὰ τοῦ ἀπονεμηθοῦν αἱ εἰθισμένα τιμαί. Εἶχε καθῆκον ὁ γαμπρὸς ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου νὰ τοῦ κάμη μίαν ἐπίσκεψιν, καθ' ἣν τοῦ ἐφιλοῦσε εὐλαβῶς τὸ χέρι καὶ ἐξήτει τὴν ἀδειάν του νὰ στεφανωθῆ. Ὡσαύτως κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς στέψεως ἦσαν ὑποχρεωμένοι καὶ ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύμφη νὰ τοῦ ἐπιδειψιεύσουν πᾶσαν περιποίησιν. Ἐχρηιάζετο μάλιστα λεπτή προσαοχὴ εἰς τὴν τήρησιν τοῦ πρωτοκόλλου τῶν σχετικῶν διατυπώσεων. Διότι ἡ παραμικρὰ παρατυπία ἦτο ἱκανὴ νὰ πληγώσῃ θανασίμως τὴν φιλοτιμίαν τοῦ κουμπάρου καὶ νὰ προκαλέσῃ διπλωματικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον θὰ διεσαλπίζετο αὐτοστιγμῆ εἰς τὸ χωρίον, καὶ οἱ εὐρισκόμενοι ἔξω τοῦ νυμφῶνος θὰ ἐλάμβανον οὕτω ἀφορμὴν νὰ σκώψουν τοὺς ἐφορᾶζοντας, ἦσαν δὲ πολὺ δηκτικοὶ οἱ Τσεντιανοὶ εἰς τὰ σκώμματα τῶν.

10. Μόνον ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους ἐδέχετο νὰ ξεκινήσῃ ὁ κουμπάρους. Καὶ ὅταν ἐπλησίαζεν ἡ φέρουσα αὐτὸν συνοδία, ἔπαυε πρὸς στιγμὴν ἡ διασκέδασις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμπροῦ, τὰ δὲ κορίτσια τῆς χαρᾶς περιέργα πάντοτε καὶ φιλοθεάμονα ἐστόλιζαν ἀμέσως τὰ παράθυρα μὲ τὰ πρόσωπά των, διὰ νὰ ἴδουν τοὺς προσερχομένους. Φεγγοβολοῦσε τότε ἡ πρόσοψις τῆς οἰκίας τοῦ γαμπροῦ, καὶ ἄνθιζεν ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν καταφθάνουσαν πομπὴν μὲ τὴν δεσπόζουσαν φυσιογνωμίαν τῆς κουμπάρους εἰς τὸ μέσον, ἡ ὁποία ἀρματώνουνταν μὲ τὴν πλέον βαρύτεμην στολὴν τῆς καὶ φοροῦσε τὰ μακρὰ τῆς τὰ σκουλαρίκια, τὰ περλάντια, τὰ δαχτυλίδια, τὶς ντούπλες τῆς καὶ ὅλα τὰ διαμαντικά τῆς. Εἰς αὐτὴν καὶ τὸ ἐπιτελεῖον τῆς προσεφέροντο θέσεις τιμητικά, καὶ ἀκολουθοῦσε τὸ γλυκὸ, τὰ κουφέτα μέσα σὲ τούλινα σακκουλάκια καὶ τὰ τέλια, ὃ δὲ μουσικὸς ἐξυμνοῦσεν ἐπικαίρως τὸ κουμπαρολόγι:

Ἐὸ σύντεκνος εἶν' μάλαμα καὶ ὁ γαμπρὸς διαμάντι,
κ' ἡ νύμφη διαμαντόπετρα, ποὺ σὰν τὸν ἥλιο λάμπει.

Ἐὸ σύντεκνος ζερνεκαντές, (¹) συντέκνισσα ζεμπουλί,
ἡ νύμφη καὶ ὁ κύρ - γαμπρὸς τῆς Βενετιᾶς λουλούδι.

11. Ὅλα πλέον τώρα ἦσαν ἔτοιμα διὰ τὴν στέψιν καὶ δὲν ὑπελείπετο παρὰ νὰ παραλάβουν τὴν νύμφην. Διὰ τοῦτο ξεκίνοῦσε πάλιν ἡ πομπή, τῆς ὁποίας τὸ κέντρον κατεῖχεν ὁ γαμπρὸς περιεστοιχισμένος ἀπὸ τὸν κουμπάρου καὶ τὸ λοιπὸν ἐπιτελεῖον του. Εἰς τὴν εἴσοδον δὲ τῆς οἰκίας τῆς κατέβαινε πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἡ νύμφη, τὴν ὁποίαν ὁ γαμπρὸς ὀλίγας μόνον φορὰς εἶχεν

1) Εἶδος ἄνθους.

εὐτυχήσει νά ἰδῆ καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς μακρᾶς του μνηστείας, καὶ ὅταν τὴν ἀντίκρουζε τώρα ἔμπρὸς του ἀσπροντυμένην κ' ἐντροπαλὴν, τὴν ἐπλησίαζε μὲ ἀπερίγραπτον συγκίνησιν, διὰ νὰ σημειώσῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου της τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ μὲ ἓνα φλουρί, τὸ ὅποῖον τῆς προσέφερε καὶ τὴν ἔδιδε συγχρόνως ἓνα ἑλαφρὸν ράπισμα διὰ νὰ τὴν ὑποδείξῃ ὅτι ὡς πρῶτον ὄρον πρὸς συμβίωσίν των ἀπαιτεῖ ὑποταγὴν καὶ ἀφοσίωσιν.

12. Μετὰ τὴν παραλαβὴν καὶ τῆς νύμφης ἡ γαμήλιος πομπὴ κατηυθύνετο πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου ἐγίνετο συνήθως ἡ στέψις. Ἡ μέχρι τῆς Ἐκκλησίας παρέλασις ἦτο μία ἀπὸ τὰς ἐπισημοτέρας πράξεις τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς χαρᾶς. Ὅπου περνοῦσε τὸ νυφροστόλι, οἱ ἄνθρωποι ἄφιναν τὰς ἀσχολίας των διὰ νὰ σιργιανίσουν τὴν νύμφην, ἡ ὁποία προχωροῦσε καμαρωμένη καὶ σκεπτικὴ, ἐνῶ ἀπὸ τὰ παραθύρα ἔρριπτον ἐπάνω της ρίζι. Ἀναμφιβόλως ἡ ὥρα ἐκείνη ἦτο ἡ ἐνδοξοτέρα τοῦ βίου της. Ἐπόμενον δὲ εἶναι ὅτι χτυποῦσαν δυνατὰ αἱ καρδίαι τῶν νέων κοριτσιῶν, πού παρηκολούθουν μὲ τὸ πλέον ζωηρὸν ἐνδιαφέρον τὴν ἀποθέωσιν τῆς νύμφης καὶ ἠύχοντο νὰ ἔχουν τὴν τύχην της σύντομα.

13. Μετὰ τὴν τέλεισιν τοῦ μυστηρίου ἡ πομπὴ ἐπήγαιεν εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κατοικήσουν οἱ νεόνυμφοι. Εἰς τὴν εἴσοδον αὐτῆς προσέφεραν κουφέτα εἰς τὸν εἰσερχόμενον γαμπρόν, διὰ νὰ τὸν ὑποδείξουν προφανῶς ὅτι ὄφειλε νὰ εἶναι γλυκὺς κατὰ τοὺς τρόπους πρὸς τὸ ἕτερόν του ἡμίσι, εἰς τὴν νύμφην δὲ παρουσίαζαν ἓνα καλοψημμένο ψωμί, διὰ νὰ τὴν ὑπενθυμίσουν ὅτι ἦτο πλέον ἡ νοικοκερὰ τοῦ σπιτιοῦ ἐκείνου καὶ ἀπὸ τῆς ἐπομένης θ' ἀνελάμβανε τὴν διεύθυνσιν τῶν οἰκιακῶν ἐργασιῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτίστη ἦτο ἡ παρασκευὴ ψωμιοῦ. Ἄλλως τε ἡ νύμφη ἤξαιρεν ἤδη ἀπὸ τὸ στίτι της νὰ κανονίξῃ μιὰ ζυμωσιὰ ἀλεύρι στὴν σκάφη, τὸ ἀνακάτωνε μὲ τὸ προζύμι χύνοντας ζεστὸ νερό, κ' ἀφοῦ τὸ ζύμανε ὥρα πολλή, ἔκαμνε ἐπάνω στὸ ζυμᾶρι τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ, τὸ σκέπαζε καὶ τὸ ἄφινε νὰ φουσκώνῃ γιὰ νὰ κάψῃ στὸ ἀναμεταξὺ αὐτῆ τὸν φούρνο. Καὶ ὅταν τὸ ζυμᾶρι ἀνέβαινε, τὸ ἐπλαθε ἀπὸ λίγο στὴν ὥρα του, ἀράδιαζε τὰ κομμάτια στὴν πινακωτὴ καὶ πάλιν τὰ ξανάπαιρνε ἀπ' ἐκεῖ καὶ τὰ φούρνιζε μὲ τὸν ξύλινο φουρνέφτη κ' ἔβγαζε σὲ λίγη ὥρα τὰ ψωμιά, μοσκοβολιστὰ καὶ νόστιμα.

Εἰς τὴν νέαν κατοικίαν της ἡ ὠρισμένη διὰ τὴν νύμφην θέσις ἦτο τὸ μαστό, ἡ μιὰ δηλαδὴ γωνία τοῦ σαλονιοῦ. Εἰς τὴν ἀπέναντι δὲ γωνίαν ἐκάθητο ὁ γαμπρός, καὶ εἰς τὴν θέσιν των ἐκείνην ἔμεναν καὶ οἱ δύο ἀκίνητοι ἐπὶ πολλὴν ὥραν, θαυμάζοντες τὰ μεγάλα γεγονότα, πού ἔβλεπαν τελοῦμενα γύρω των. Εἰς τὴν νύμφην δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ σηκώνεται καὶ ν' ἀπασχολῆται, εἰμὴ μόνον ὅταν θὰ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὸ δεῖπνον καὶ κατόπιν ὅταν ἤρχετο ἡ σειρά της νὰ χορέψῃ. Ἦτο παλαιὰ συνήθεια νὰ φιλευθούν ὄλοι εἰς τοὺς γάμους, καὶ διὰ τοῦτο τὸ γαμήλιον τραπέζι παρε-

τείνετο μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, ἐνῶ ἐν τῷ μεταξύ οἱ φαγόντες τραγουδοῦσαν καὶ ἐχόρευαν.

14. Ὁ χορὸς ἀποτελεῖ ἀπὸ αἰώνων τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ προγράμματος ὄλων τῶν ἑλληνικῶν γάμων. Ὅλοι γενικῶς οἱ παρευρισκόμενοι ἔπρεπε νὰ χορεύουν, εἰς τὸν μέγιστον δὲ χορὸν τῆς νυκτὸς τῆς Κυριακῆς ἐλάμβανε μέρος ὁ γαμπρός, ὁ κουμπάρος καὶ ἡ νύμφη μαζί με τὴν κουμπάραν καὶ ἄλλας ἐπιφανεῖς ἀντιπροσώπους τῆς ὀμηγύρεως. Ὁ σηλυθριανὸς συρτὸς ἦτο ὁ ἐπίσημος χορὸς τῆς νυμφικῆς τελετῆς. Ἦτο δὲ ἐξόχως ὠραῖον τὸ θέαμα τοῦ χοροῦ ἐκείνου, ὅταν τὸν διηύθυνεν ἡ νύμφη ὡς βασίλισσα τοῦ χοροῦ μεγαλοπρεπῶς περιβεβλημένη τὴν νυμφικὴν τῆς στολὴν καὶ ἠκολούθουν αἱ ἱκανότεραι χορευτριά, αἱ ὁποῖαι ἐγύριζαν εὐκίνητοι εἰς κύκλους διπλοῦς καὶ τριπλοῦς ρυθμίζουσαι τὰ βήματά των σύμφωνα με τοὺς ἤχους τῶν μουσικῶν ὀργάνων καὶ τὸν χρόνον τῶν νυμφιάτικων τραγουδιῶν τοῦ συρτοῦ. Ὁ ἀρχιμουσικὸς κατέβαλλεν ὑπερανθρώπους προσπαθείας διὰ νὰ φανῇ ἀντάξιος τῆς ἐξαιρετικῆς ἐκείνης περιστάσεως. Διότι ἤξαιρεν ὅτι, ἐὰν κατώρθωνε νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς χορευόντας θὰ ἠμείβετο γενναιοδῶρως ἀπὸ τὸν γαμπρὸν καὶ τοὺς ἄλλους παρισταμένους, τῶν ὁποίων διέπρεπαν εἰς τὸν χορὸν αἱ κυρίαί. Ὡπλιζε λοιπὸν τὸ χεῖρι του με ἀντοχήν, ὕψωνε τὴν φωνὴν του καὶ προσέχων εἰς τὰς κινήσεις τῶν χορευτῶν ἐξυμνοῦσε με εἰδικὰ δίστιχα ὄλους τοὺς πρωταγωνιστοῦντας, ποὺ ἔσερναν διαδοχικῶς τὸν χορὸν. Κι' ἐξηκολούθουν ἀτελείωτοι αἱ στροφαὶ με τὴν ἐναλλαγὴν τῶν προσώπων μέσα εἰς μίαν θερμὴν ἀτμοσφαῖραν χαρᾶς καὶ ἀδιαπτώτου εὐθυμίας. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Θρακικῶν» ἔζησαν τὴν ζωὴν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ παρευρέθησαν εἰς τοιοῦτους γάμους, θὰ συμφωνήσουν ὅτι ἡ εὐμορφία καὶ ἡ ποιήσις τῶν θρακικῶν γάμων ἀπετέλει πολυτιμότερον στοιχεῖον τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς τῆς Θράκης, ἢ ὁποῖα εἶναι καταδικασμένη νὰ ἐκλείψῃ μετὰ τὴν οἰκτρὰν ἐγκατάλειψιν τῆς ἀλησμονήτου πατρίδος μας. Ἐκεῖνος ἰδίως ὁ μεγαλειώδης συρτὸς ἠλέκτριζε καθόσον συνεχίζετο τοὺς πάντας, εἰς τὴν μεγίστην δὲ ἀνάτασιν τῆς φωνῆς τοῦ ἀθιγγάνου ὀργανοπαίκτητος τόσος παρήγετο ἐνθουσιασμός, ὥστε ὁ πολύπτυχος ἐκεῖνος κύκλος τῶν χορευτῶν ἐκινεῖτο τρόπον τινὰ μηχανικῶς ὡς εἰς ἄνθρωπος, τ' ἀργυρᾶ φιλοδωρήματα ἐβομβάρδιζαν τοὺς θριαμβεύοντας μουσικοὺς καὶ αἱ καρδίαι τῶν πανηγυριστῶν ἐπλημμυροῦσαν ἀπὸ χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν, ὁποῖαν δὲν ἐγνώρισαν ποτὲ αἱ ἀνώτεροι τάξεις τῆς κοινωνίας.

15. Εἰς τὴν Ὀδύσειαν ἀναφέρεται ὅτι κάποτε, ὅταν ὁ περιπλανώμενος Ὀδυσσεὺς ἔφθασεν ἀγνώριστος εἰς τὴν μυθικὴν νῆσον τῶν Φαίακων καὶ ἔγινε πρὸς τιμὴν του δεξίωσις, ἐδοκίμασε τὴν ὑψίστην εὐτυχίαν ν' ἀκούσῃ τὸν ραψωδὸν νὰ τραγουδᾷ τὰ κατορθώματά του εἰς τὴν Τροίαν. Καὶ εἶχε κάτι τὸ ἐνθυμίζον τὴν περίφημον ἐκείνην σκηνὴν τὸ καμίρι τοῦ Θρακικοῦ χωρικοῦ, ὅταν ἤρχετο ἢ σειρὰ του νὰ δεῖξῃ τὴν χορευτικὴν τοῦ ἱκα-

νότητα κ' ἐψάλλοντο ἰδιαίτεροι στίχοι πρὸς τιμὴν του. Οὕτω ἐξυμνοῦντο ἐν πρώτοις ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύμφη, ὡς τὰ πρωταγωνιστοῦντα πρόσωπα τῆς τελετῆς. Ἐξυμνεῖτο ὁ κουμπάρος καὶ ἡ κουμπάρα, ὁ προξενίτης, πὸν συνετέλεσεν εἰς τὸ εὐτυχὲς συνοικέσιον, καὶ ἐν γένει μὲ τὴν σειρὰν του ἐξυμνεῖτο κάθε νέος διευθύνων τὸν χορὸν καὶ διήρχετο στιγμὰς ἐξαιρετικῆς συγκινήσεως τότε, ὅταν ἤκούετο μέσα στὸ τραγούδι τ' ὄνομά του, διότι ἀντελαμβάνετο ὅτι ἐκεῖ κάπου κοντὰ καθημένη ἢ ἐκλεκτὴ τῆς καρδίας του ἔσπιτε βλέμματα θαυμασμοῦ πρὸς αὐτόν.

- Σήμερα λάμπει ὁ οὐρανός, σήμερα λάμπει ἡ μέρα,
σήμερα στεφανώνεται ἡτὸς τὴν περιστέρα.
Χορεύουμε τὴ νύφη μας μὲ δόξα μὲ καμάρι,
Νὰ τὴ χαρῆ ἡ μαννούλα της κ' αὐτὸς πού θὰ τὴν πάρει.
- 5 Σ' ὄσες χαρὲς κ' ἂν ἔπαιξα δὲν εἶδα τέτια νύφη,
πῶχει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη.
Λάμπει ὁ ἥλιος λάμπει, λάμπουν τὰ κάλλη σου,
λάμπει καὶ τὸ ξεφτέρει πῶχεις στὸ πλάγι σου.
Μαλαματένιος ὁ σταυρὸς μὲ τὰ μαργαριτάρια,
- 10 Νὰ ζήσει ἡ νύφη κ' ὁ γαμπρὸς κ' ὄλα τὰ παλλικάρια,
Μὴ συλλογέσαι, κὺρ γαμπρὲ, μὴν κίμνεις κασσαβέτι,
ὁ σύντεκνος πού ἔκαμες σὲ βγάζει σελαμέτι.
Σήκω, γαμπρέ μου, τὸ πρῶι καὶ κάνε τὸ σταυρό σου,
Καὶ παρακάλει τὸν Θεὸ νὰ ζῆ τὸ στέφανό σου.
- 15 Λάμπει ὁ ἥλιος στὰ βουνὰ κ' ἡ πέρδικα στὰ χιόνια,
κοιμάται κ' ἡ νυφούλα μας στὰ ὄσπρα τὰ σεντόνια.
Κουμπάρε, πὸν στειράνωσες τὰ δυὸ τὰ κυπαρίσσια,
Νὰ σ' ἀξιώσει ὁ Θεὸς νᾶσαι καὶ στὰ βαφτίσια.
Ὁ ἥλιος βασιλεύει κ' ἡ πούλια χάνεται,
- 20 καὶ σεῖς καλὰ κορίτσια νὰ μὴν πεθάνετε.
Ἄερας τὰ ταραῖζει τὰ πλατανόφυλλα,
Θεὸς νὰ τὰ φυλάγει τὰ τσεντιανόπουλα.
Ἐσὺ πὸν σέρνεις τὸ χορὸ σὲ πρέπει τραγουδάκι,
σὲ πρέπει καὶ στὸ μπόγι σου ἓνα παλλικαράκι.
- 25 Ἦσακέσαι καὶ λυγέσαι σὰν λεμονιάς κλωνί,
σὰ μαντζουράνας φύλλο καὶ σὰν τὸ γιασεμί.
Καὶ τί καλὰ χορεύεις, ὦραϊα πὸν πηδᾶς,
Δουλούδια θὰ φυτέψω στὸν τόπο πὸν πατᾶς.
Σένα τὸ λέγω σένα, πουλί μου, κ' ἄκσε το,
- 30 χαρτί καὶ καλαμάρι πάρε καὶ γράψε το.
Καὶ τί καλὰ χορεύεις, τί τσιβελίδικα,

- ᾠραῖα πού σέ πάνε τὰ πεμπελίδικα.
 Σένα τὸ λέγω σένα, πού σέρνεις τὸ χορὸ,
 καὶ τί καλὰ χορεύεις καὶ γὰρ σέ τραγουδῶ.
 35 Πιάσε κ' ἐσὺ περήφανη μὴν κάμνεις τόσο νάζε,
 γιατί ὁ Θεὸς τὴν περφανιά σὰν ἄνθι τὴν τινάζει.
 Γυρίζει τριγυρίζει ἓνα χρυσὸ πουλί,
 μὲ φαίνεται νὰ εἶναι κ' ἡ γνώμη του καλή.
 Ἄγγελοι σέ βαφτίζανε κ' ἡ Παναγὰ νουνά σου,
 40 Γιὰ τοῦτο καὶ σέ λέγουνε Μητάκο τ' ὄνομά σου (1).

Ὁ νυφιάτικος χορὸς ἐξακολουθοῦσεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνετο μετὰ τὰ διαλείμματα ἕως ὅτου ἄρχιζαν νὰ φεύγουν οἱ πλέον ἡλικιωμένοι ἀπὸ τοὺς προσκεκλημένους καὶ ὀλιγόστευε τὸ πλῆθος βαθμηδόν. Εἰς ὅλους τοὺς τιμήσαντας τὸν γάμον ἐμοιραζόντο ἀπὸ τῆς πρώτης τῆς ἐπομένης τὰ μαντήλια τὰ ὁποῖα εἶχεν ἔτοιμα πρὸς τοῦτο ἡ νύμφη, καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς διατυπώσεως ταύτης οἱ κατάκοποι μουσικοὶ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ περιέλθουν ἀπὸ θύρας εἰς θύραν τὰς διαφόρους συνοικίας τοῦ χωρίου.

Ἄλλη τοπικὴ συνήθεια ἠνάγκαζεν ἔκουσίως τὸν γαμπρὸν νὰ οἰκουρήσῃ ἐπὶ δύο ἡμέρας. Ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν δὲ αὐτὴν αἰχμαλωσίαν ἐδικαιοῦτο νὰ ἀπαλλαγῇ τὴν πρωίαν τῆς Τετάρτης, ὅτε διηυθύνετο κατὰ πρῶτον εἰς τὸ γειτονικὸν παντοπωλεῖον, ὅπου ἠγόραζε σκούπαν, τὴν ὁποῖαν ἐνεχείριζεν εἰς τὴν νεόνυμφον ἀναθέτων εἰς αὐτὴν τὰ τοῦ οἴκου.

Μὲ τὴν διατύπωσιν αὐτὴν, ἔληγεν ἡ φαιδρὰ καὶ θορυβώδης τῶν γάμων ἐορτή. Ἀπὸ τῆς ἐπομένης ὁ γαμπρὸς ἦτο ἐλεύθερος νὰ συνεχίσῃ τὰς ἐπαγγελματικὰς του ἀσχολίας. Ἡ νύμφη ἄρχιζε νὰ στρώνῃ τὰ προικῆσια της στὸ καινούργιο σπίτι, καὶ ἡ νεολαία τοῦ χωριοῦ ἐτοιμάζετο δι' ἄλλην χαράν.

1) Τὸν τελευταῖον στίχον τὸν ἄκουσα πρὸ εἰκοσιπέντε περίπου ἐτῶν νὰ τραγουδοῦν πρὸς τιμὴν τοῦ φίλου μου Μητάκου Χαντζῆ, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται σήμερον ἐγκατεστημένος εἰς τὴν Ζαχαριά τοῦ Νέστου καὶ τότε ἦτο ἓνα ἀπὸ τὰ πρωτοπαλλήκαρα τῆς Τσεντιῶς καὶ ἔσερνε μὲ τέχνην τὸν χορὸν εἰς τὸν γάμον τῆς ἀδελφῆς του.

Γ Λ Ω Σ Σ Ι Κ Α

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΕΣ ΣΕ ΘΡΑΚΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ*

Βόδι πρέπει να γράφεται με ο, γιατί είναι τὸ βόδι, ὅπου ἀποσιωπᾶται ὁ β, μισόφωνος φτόγγος τοῦ δίφτογγου όι, πού προφέρεται κιάλας σὲ πολλὰ μέρη λ. χ. βόιδι, ρόιδι κτλ.

Βώτριδα, ὄχι μόνο στὸ Λειβήσι, μὰ καὶ σ' ἄλλα μέρη λέγεται βρώτιδα. Εἶναι ἡ βρωσις τοῦ Εὐαγγελίου, πού σημαίνει τὸ σαράκι «ὅπου σὴς καὶ βρωσις ἀφανίζει» (Ματθ. 5', 19). Τὸ σ τοῦ βρωσις γίνεται τ ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ ὁμοιονόμου εδρῶς - εὐρωτός.

Γενιά εἶναι ἡ λέξη γενεά ἀρχ. γενιά. Τὸ j στὴν ἀρχαία Ἑλλην. ἀφομοιώνεται πρὸς τὸ προηγούμενο ν: *γεννά, ἀπὸ τοῦτο βγαίνει τὸ ρῆμα γεννάω (= παράγω γενεάν) καὶ ἀπὸ τὰ γεννάω γίνεται μεταρρηματικὸ τὸ γέννα (=γέννησις), ὅπως ἀπὸ τὸ ξερννάω τὸ ξερνενα, ἀπὸ τὸ πλανάω τὸ πλάνη, ἀπὸ τὸ εὐθύνω τὸ εὐθυνα, ἀπὸ τὸ ἀσάομαι τὸ ἄση, ἀπὸ τὸ καταράομαι τὸ κατάρα, ἀπὸ τὸ ἡτιάομαι τὸ ἡτιτα (Brugmann—Thumb Gr. Gr. Münch. 1913 σελ. 350 § 364 Σημ.) Στὴ νέα Ἑλληνικὴ ἔχουμε πολλὰ τέτοια (βλ. ἄρθρο μου στὴν Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρηση, ἔτος ΚΕ' 1931, τεῦχος 290, Δεκεμβρίου, σελ. 29, στηλ. β' 6), ἀπὸ τὸ γεννά (=γενιά) βγαίνει καὶ γενναῖος = ἀφτὸς πού βασιτᾶ ἀπὸ καλὴ γενεά καὶ λοιπὸν ἀνδρεῖος, μεγαλόψυχος, ρωμαλέος.

Γερλεσιζω λέξη Τούρκικη γερλεσιζορουμ ἀπὸ τὸ γερ (=τόπος).

Γιαλαμάς ἐπίσης λέξη Τούρκικη.

Γιαμαντικά ἀντὶς διαμαντικά, τὸ δ ἀποσιωπᾶται κατὰ ἀφομοίωση, ἐπειδὴς εἶναι δοντικὸ, ἀπὸ τὸ παρακάτου τ, πού εἶναι κὶ ἀφτὸ δοντικὸ πρβ. διατί > γιατί, διατροῦτο > γιατοῦτο, Μάδυτο > Μάυτο κτλ.

Γίζμπα ἡ λέξη εἶναι Βουργάρικη.

Γιατατί τὸ τια εἶναι προσκόλλημα ἢ ἐπίθημα, πού ἀπὸ τὶς πρόθεσες μετὰ, κατὰ πέρασε καὶ στὶς πρόθεσες γιά καὶ ἀπό, ὅταν ἔχουν κατόπι τοὺς ἀντωνυμίες ἢ ἐπιρρήματα λ. χ. μετὰ μένα, κατὰ δῶ, κτλ. καὶ λοιπὸν :

*) Συνέχεια ἀπὸ τὸν Γ' τόμο τῶν Θρακικῶν σ. 356—360.

ἀποτὰ σῆς γιατίά τι· ὁμοίως τὸ -τα ἀπὸ πέρασε καὶ στὸ χρονικὸ ἐπίρρημα ὡς· λ. χ. ὠστατώρα κτλ. Κατόπι κατὰ τὸ σχῆμα πάρα—πάρε, ἀμὰ—ἀμέ, εἶπανε καὶ ὠστα > ὠστε κι ἔτσι πῆρε τὴν ἴδια τὴ μορφή μὲ τὸ ἀρχαῖο: ὠστε, χωρὶς ὅμως νὰ πάρει καὶ τὸ νόημά του λ. χ.: «Περίμενε δῶ, ὡστε νὰρθω».

Γιοργάν⁷· λέξη Τούρκικη *yorgan*=πάπλωμα.

Γιοφκάς ἢ καθαφτὸ Τούρκικη λέξη εἶναι *γιογκά* (γ—κά, ὄχι ηγὰ λαϊκὰ ὅμως λέγεται *γιουφκά* καὶ σημαίνει λεπτός, ἀδύνατος, ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τὸ ὁμώνυμο ζυμαρικὸ κόβεται σὲ λεπτὰ μακρουλά κομματάκια, λέγεται καὶ ρωμαῖκα *γιουφκάς* ἢ *γιουφκάς*.

Γκιτζίε⁸· λέξη τούρκικη καὶ τὴ λένε ἔτσι, γιατί τρίζει ὅταν τὴ βάλεις στὰ δόντια, καὶ τούρκικα *γκιτζηριμάκ* σημαίνει τρίζειν καὶ *γκιτζηρι* τρίζιμο-νεοελλην. λέγεται *ἀγκυθομασίχα* τὸ ἐπιστημονικὸ της ὄνομα εἶναι: *ἄκανθα* ἢ *κομμιοφόρος*.

Γκιονγιούμ⁹· λέξη τούρκικη, πού τὴν ἔχουν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Βαλκανικῆς.

Γκοϋτζος¹⁰· λέξη Σλάβικη.

Γοϋ¹¹· εἶναι τὸ ἀρχαῖο ἐπιφώνημα ὦ! μὲ τὸ συνηθισμένο γ στὴν ἀρχὴ καὶ μὲ ἀρχαιότερη προφορὰ ἐπειδὴ εἶναι τονισμένο πρὸς. *ἀγαποῦ-ἀγαπῶ*, *γούγια*=ῶια, *τοῦν*=τῶν (Οἰνούντα καὶ Κεφαλληνία) *οὐς*=ὠς (Σκόπελο) *έμοῦν*=ἡμῶν (Πόντος) κτλ.

Γρατσούνα¹²· συνήθως λέγεται *κρατούνα*, γιατί ἔχει χερουλί, πού τὴν κρατοῦνε· κατὰ παρετυμολογία λέγεται *γρατζούνα*, γιατί τὸ χερουλί της εἶναι σὰ νύχι, σὰν ἀρπάγη, σὰν ἀγκρίφι (τσεγκέλι) καὶ *γρατζουνάει*. Ἐπιστημονικὰ λέγεται *lagenaria vulgaris*. Ὑπάρχει καὶ τύπος: *κρατσούνα* κατὰ συμφωνίαν.

Δόλιος¹³· εἶναι τὸ ἀρχαῖο *δειλῖος* > *δειλίος* > *δόλιος* μὲ φωνοσυρμὴ δηλ. ἀφομοίωση τοῦ κλειστοῦ φτόγγου *ι* (ει) πρὸς τὸν ἀνοιχτότερο *ο*. Πρὸς *ξιφιδός* > *ξοφιδός*, *σιρόπι* > *σορόπι*, *βλίτρο* > *βλίτρο* (Ἀραβαντινὸς Ἡπειρ. Γλωσσαρ.) κτλ.

Δωνανάς¹⁴· λέξη μακραιμένη μὲ διπλὸ προσκόλλημα ἀντὶ (ἐ)δωνά(ς)· πρὸς τὸ Ἀρτακινὸ: τὸν *καλόνανα* < *καλόνα* < *καλόν*.

Ἐγκλαβή¹⁵· δηλ. *ἐνλαβή*=τὸ ἔγγραφο πού καταλογίζει (=ἐνλαμβάνει) τὴν προίκα· ἀνάμεσα νλ ἀναπτύσσεται *g*.

Ἐλε¹⁶· λέξη τούρκικη.

Ἐμ¹⁷· λέξη τούρκικη *ἔμμα*, πού σημαίνει: ἀλλά, καὶ πού ἀνταμώνεται μὲ τὰ *ἀμή*, *ἀμά*, *μά*, *ἄμ*¹⁸, καὶ τὸ ἀρχαῖο: *εἰμή*.

Ἐξόν¹⁹· εἶναι ἡ ἀρχαία οὐδέτ. μετοχὴ τοῦ *ἔξεσι* κατὰ αἰτιατικὴ ἀπόλυτη: *ἔξόν*, πού παρετυμολογήθηκε πρὸς τό: *ἔξω* βοηθώντας καὶ τὸ νόημα. Πρὸς Πλάτ. Πρωτ. 358d: «οὐδεὶς τὸ μείζον κακὸν αἰρήσεται, *ἔξόν* τὸ ἔλαττον», ὅπου τὸ *ἔξόν* (αἰρέσθαι) τὸ ἔλαττον» μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ πάρει καὶ μὲ τὴ σημερινὴ συνεκδοχὴ=«*πάρεξ* (αἰρήσεται) τὸ ἔλαττον» χωρὶς ν' ἀλλάξει

οὐσιωδῶς τὸ νόημα. Φαίνεται λοιπὸν πὸς ἀπὸ τέτοια παρανόηση μετέπεσε τὸ ἐξὸν στὴ σημερινή σημασία του βοηθώντας καὶ ἡ φθογγικὴ μορφή του ἐξὸν=ἐξω· πρβ. ὄντας μετοχὴ χρονικὴ, πού συνεφύρθηκε μὲ τὸ χρονικὸ σύνδεσμο ὄταν.

Ζάκατο λέξη σλάβικη.

Ζακόνι λέξη σλάβικη· πρβ. παροιμ. «Κάθε τόπος καὶ ζακόνι, κάθε μαχαλὰς καὶ τάξη».

Ζαμακῶνω· ἀπὸ τὸ σλάβικο ζαμόκ, πού θὰ πεῖ κλειδαριά, ὥστε τὸ ζαμακῶνω ἀφτολεξεῖ σημαίνει κλειδῶνω καὶ ἀφτουνοῦ ἐξέλιξη εἶναι τ' ἄλλα τὰ νοήματα, πού καταχωρίζονται ἔτσι ὁμορφα στὰ Θρακικὰ τομ. β' σελ. 212.

Ζολότα· σλάβικα ζολότο θὰ πεῖ χρυσός, μάλαμα· καὶ ζολότνικι εἶναι κάποιον νόμισμα. Συνήθως σημ. 30 παράδες.

Ζακουμνιά· Ἀραβοτούρκικα zakoum λένε τὴν πικροδάφνη, perium.

Ζάφτω· τὸ δλ γίνεται ζ (βλ. παρακάτω λ. ζουλούφια), ἔτσι ξήγησε πολὺ σωστὰ ὁ Defner τὸ ζάφτω πὸς εἶναι τὸ ἀρχ. ἰάπτω (Λεξικ. Τσακων. διάλ. σελ. 139) μὲ ὅλα του τὰ καθέκαστα·—πρῶτα δηλ. γίνεται πρετυμολογημένα διάπτω καὶ ἀπ' ἀφτὸ κανονικὰ ζάφτω· πρβ. ἰονθος > *διάθος > ζάθος (Ἡπειρο) καὶ ἰουλος > *ιουλ-ούφι > διουλούφι > ζουλούφι.

Ζεματίζω· ἀρχ. ἑλλ. ζέω· ρηματικὸ: ζέμα-ζέματος ἀπ' ἀφτὸ νεοελληνικὸ ρῆμα: ζεμαι-ῶ, μελ. ζεματήσω καὶ ἀπ' ἀφτόνε ὕστερα ἄλλος ἔνεστ. ζεματίζω.

Ζερβοκουτέλλα· συνηθέστερον στὰ ρωμαίικα ζερβοκουτάλα τὸ α πρὶν ἀπ' τὸ λ γίνεται πολὺ συνηθισμένα ε λ.χ. βαλανίδι > βελανίδι, καταλάνος > κατελάνος, μαλάχη > μελόχα, σταχιοπέπαλη > σταχιοπέπελη, Ραλιό > Ἀρελιό (Μπούτουρας), κνώδαλο > κνούβελο (Αἰτωλία), ἔτσι καὶ τὸ ζερβοκουτάλα γίνεται ζερβοκουτέλα καὶ τότε ἡ κατάληξη συμφωνεῖ μὲ τὸ ἀπὸ τὰ Ἱταλικά ἐπίθημα-έλλα: κοπέλλα, σκουτέλλα κτλ.

Ζερντέλ· ἡ λέξη καθαφτὸ εἶναι Ἰνδική: zardalu, νεοελληνικὰ ἔχει τὰ ἐξῆς ὀνόματα: τὸ ζαρταλούδι, ἢ ζαρταλούδα καὶ κατ' ἀφομοίωση ἢ ζαρζαλούδα (Ἀρτάκη), τὸ ζερδελο καὶ ζερδέλι (τὸ ζέρζελο καὶ ζερζέλι) σύγκρινε: κρούσταλλο καὶ κρουστάλλι, ζούζουλο καὶ ζουζούλι, δίχαλο καὶ διχάλι, δάχτυλο καὶ δαχτύλι, ἄλετρο (<ἄροτρο) καὶ ἀλέτρι κτλ. Ἀπὸ μᾶς τὸ πῆραν οἱ Τούρκοι καὶ τὸ λένε zerdeli κτλ. μὲ τὸν τόνο στὴ λήγουσα, ὥστε ὁ φτόγγος d! ζερντέλ στὴ Θράκη εἶναι ἀπὸ ἐπίδραση τῆς τουρκικῆς, ἐπίσης τὰ λέμε, στὸν πληθ. μάλιστα, καὶ ζερντελιά ἀπ' τὸ τ. ζερντελί, μὰ καί: ζερδελιά, γιατί τὸ d κοντὰ στὸ ρ γίνεται δ: ρd > ρδ πρβ. βάρδα > θάρδα. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὸς ζερντελιά λέμε τὰ πικροπύρρηνα βερικόκα καὶ τὰ γλυκοπύρρηνα τὰ λέμε καϊσιά, πού εἶναι ἐπίσης τὸ Τούρκικο καϊσερλί παναπεῖ καϊσασιώτικα, δηλ. ἀπὸ τὴν Καισάρεια.

Ζουλούφια· ἴουλοι ὑποκοριστικὸ ἰουλί(ον) καὶ μὲ τὴν παρετυμολογία

διουλί. Τὸ δι γίνεται κανονικὰ ζ ἀπ' τὴν ἀρχαία ἐποχὴ λ. χ. Διεύς > Ζεύς, Διόνυσος > Ζόννυσος, ζήτα τ' ἀποδέλοιπα στὰ ἀρχ. ἑλλ. λέξιμά· νεοελληνικὰ διαβολιά > ζαβολιά, διαβλακῶν > ζαβλακῶν (βλάξ, ὄχι αὐλαξ), διυλίζω > ζουλίζω, διυφῶ > ζυφῶν > δίνυρος > ζυγρός (Κοραῖς) κτλ. ἔτσι καὶ τὸ ζουλούφι(ον) ἔγινε ζουλούφι· γιὰ τό: ρ > δι βλ. παραπάνω λ. ζάφτω, γιὰ τὴν ὑποκορ. κατάληξη — οὔφι πρβλ. μάτι > ματούφι.

Ζουπούνη· λέξη ἀραβικὴ πού τὴν πῆραν καὶ οἱ Φράγκοι μὲ τὸν τύπο *juron*· τὸ — οὔνη εἶναι σὰν ὑποκοριστικὴν κατάληξη, νὰ ποῦμε, πρβλ. τὰ ξένα *πιτσούνη*, *ζιχούνη* *μανταφούνη* (=σκοινὴ τῆς μούδας), καὶ τὰ ἑλληνικὰ: *σαπούνη*, *αιφούνη*, *τακούνη* κτλ. πού συμφυσθῆκανε καὶ συνεπαρθῆκανε στὴν κατάλ. -οὔνη, γιὰτὶ ἡ ἀραβικὴ λέξη εἶναι *djouba*, χωρὶς τέτοια κατάληξη.

Ζουρεῖ· λέξη σλάβικη.

Ζούφα· μεταρρηματικὸ ἀπὸ τὸ ζουφῶν > ζυφῶν < διυφῶ (κοίτα παραπάνω στὴ λ. ζουλούφια).

Ζωντίμ'κος· ἀπὸ τὸ οὐσιαστικὸν *ζωντίμ'* (ζῶ) πρβλ. *φοφίμι* < *ψοφῶ*· τὸ *ψοφίμι* εἶναι κανονικὰ τὸ *ψοφιμαῖον*, τὸ *ζωντίμι* εἶναι ἀκανόνιστα τὸ ζωντιανὸν κατὰ τὸ *ψοφίμι*.

Θλίβω· στὴ νέα Ἑλληνικὴ ἔχει συνήθως τὸ νόημα λυπῶ καὶ θλίβομαι (= λυποῦμαι), ἐδῶ ὅμως ἔχει τὴν ἀρχαία του σημασίαν ὀπωσθήποτε.

Θερίβω· (γρ. *θρύβω*)· εἶναι τὸ ἀρχαῖον *θρύπτω* ἄορ. *ἔθρυσα* > *θρύβ(γ)ω* (Γ. Γ. Ε. α', 217).

Θυμιατό· ἐπίθετο πού παίρνει τὸν τόπον τοῦ οὐσιαστικοῦ πβ. *βγα(λ)τό* (ἀπόστημα), *κατεβατό* (φύλλο) = σελίδα, *καταστατό* (ἀλέβρι) = ἄμυλο, *πιτό* (ὑγρό), *παγωτό* (γλύκισμα), *κρυφτό* (παιχνίδι), *ξαντό* (πανί) κτλ.

Θωριά· εἶναι ἡ ἀρχαία λ. θεωρία (Γ. Γ. Ε. α', 157), πού γίνεται κανονικὰ *θωριά*, ὅπως καὶ τὸ *θεωρῶ* γίνεται *θωρῶ* πρβλ. *Θεόδωρος* > *Θόδωρος*, *χρεωσιῶ* > *χρωσιῶ*, *νεωπός* > *νωπός*, *λέω* > *λῶ* (Κούμπαγο).

Ἰζαριές· στὴν κοινὴ νεοελληνικὴ λέγεται *ἰζαριές*· δηλ. ἀπὸ τὸ Τούρκικο *ιχζαριέ* τὸ χορδοχερὸν ζ γίνεται ἀχορδόηχο σ, παίρνει δηλ. τὸν ἴδιον ἦχο μὲ τὸ προηγούμενον χ καὶ ἔτσι κανονικὰ τὸ *χσ* γίνεται ξ πρβλ. *ἔχσω* > *ἔξω*, *χρ(υ)σός* > *χσός* > *ξός* κτλ. (Φιλην. Γραμ. § 243—244).

Ἰλερι· Ἰλαρά (νόσος) (κοίτα Θρ. τ. γ', 1932 σ. 357 τὴ λ. ἀπιστιά καὶ σ. 359 τὴ λ. ἀχαμνά). Τὸ ἐπίθετο *Ἰλαρά* στὴ νέα Ἑλληνικὴ γίνεται οὐσιαστικὸν *Ἰλαρη* πρβλ. (λείβω): *λειβερῆ* > *λείβερη*, *γαληνῆ* > *γαληνή*, *μελανῆ* > *μελάνη* κτλ. καὶ μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ λ: *Ἰλαρη* > *Ἰλερη*, πρβλ. *ἡλακάτη* > *ἀλεκάτη*, *ἀλαφρός* > *ἀλεφρός*, καὶ *λαθράκι* > *λεθράκι* (Σύμη), *παλαθύρι* > *παλεθύρι* (Αἴγινα), *esclata* > *σκλέτα*, *σκλετάδα* (τῆς Γαλλικῆς Provence) κτλ.

Ἰσμπα· εἶναι ἡ ἴδια σλάβικη λέξη, πού παραπάνω ἀναφέρεται ὡς: *γίζμπα*.

Καβραντίζω λέξη Τούρκικη, *cavrarim—cavradim* μὲ τὴν ἴδια σημασία=ἀρπάζω, πιάνω ἀπότομα κτλ.

Καίσαι ἡ λέξη εἶναι Τούρκικη καὶ καλύτερα νὰ γράφεται μὲ ε : *κέσκε*.

Καμπωτά ὑφάσματα ποὺ ἔχουνε γιὰ πλουμιὰ τὸν *κάμπο* (= τὴν πεδιάδα).

Κάνω-ράνω τὸ *ράνω* εἶναι, νομίζω, ἀντὶ τοῦ *ρέβω* (=ρέω), γιὰτὶ λένε συνήθως *ἔρρανα* στὸ πηδᾶρι =ἔρρεψα κατὰ παρετυμολογία, ἀλλιῶς δὲν ξηγέται τὸ *ραίνω*, ποὺ ἡ σημασία του εἶναι *ραπτίζω* καινῶς λέγεται: *κάνω καὶ ραίνω* (= ἐργάζουμαι καὶ καταστρέφουμαι = τίποτε δὲν καταφέρνω=ἀποτυχαίνω). Οἱ σημασίες ποὺ καταλογίζονται στὰ Θρακικὰ τόμ. β' σελ. 220 ἴσως προέρχονται ἀπὸ ἄλλη παρετυμολογία στὸ νόημα. Γ. Γ. Ε. β', 217 γ', 179).

Κανόνα (ἡ) συνήθως λέγεται ὁ *κάνονας* δηλ. κατὰ τὸ σχῆμα: οἱ δασκάλοι—ὁ δάσκαλος, οἱ ἀγγέλοι—ὁ ἀγγελος, οἱ διαβόλοι—ὁ διάβολος κτλ. εἶπανε καί: οἱ βουκόλοι—ὁ βούκολος, οἱ βαθράκοι—ὁ βάθρακος, οἱ κουβούδοι—ὁ κούβουδας καὶ οἱ κανόνοι—ὁ *κάνονας*, μπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ σύνθετα: *ρομοκάνονας* ὅπως καὶ *μακροκούβουδας*, *ἀμπελοθάθρακας* κτλ. Ἐπ' τὸ ἀρσενικὸ γίνεται πολὺ ἔφκολα θηλυκὸ κατὰ τὸ ἡ *τιμωρία* πρβ. ὁ *λειγῆνας* > ἡ *λειγῆνα* (σὰν τὸ ἡ *ψῶρα*), ὁ *πυρήνας* > ἡ *πυρήνα* (κατὰ τὸ ἡ *ελιά*), ὁ *ἀρραβῶνας* > ἡ *ἀρραβῶνα* (κατὰ τὸ ἡ *παντρεία*) κτλ. ἀπὸ ἀντάμωση στὴν πληθυντικὴ ὀνομαστικὴ *ες*, ποὺ εἶναι ἡ ἴδια καὶ στὰ ἀρσενικὰ καὶ στὰ θηλυκὰ.

Κάπια (τά) λέξη τούρκικη *kab* ἢ *kap* (=δοχεῖο, ἀγγεῖο κτλ.), ἀπ' αὐτὸ καὶ τὸ *καπάκι* (*karak*). καὶ τὸ *καμπούκι* (*kabuk*).

Καποινός (=καποτεινός) ἀπὸ τὸ ἐπίρ. *κάποτε* (< *κάν ποτε*)=τὸν παλιὸ καιρὸ.

Καπιτίζω ἡ λέξη εἶναι τούρκικη: *kapmak—kararim* > *kapdim* > *καπιτίζω* (=ἀρπάζω, ἀφαιρῶ, παίρνω μὲ βία): μὲ τὸ λατ. *capto* συμφώνησε κατὰ τύχη, ὅπως τὸ *ἀχτάρ* μὲ τὸ *actuarium*, ὅπως τὸ *karak* μὲ τὸ *cappa*, ὅπως τὸ *güyük* μὲ τὸ *cucuma*.

Κάργα. Τὸ «ὁ κόσμος εἶτανε *κάργα*» δηλ. πυκνός, δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν τούρκικη *κάργα* (κόρακας), εἶναι ἀπὸ τὸ βενετσιάνικο: *κάργα* (*carga*) = γιομάτα (ΓΓΕ α' 218).

Καρίδες εἶναι τύπος ἀρχ. ἑλλ. *καρίς—καρίδος*, τὸ *γαρίδα* εἶναι νεοελληνικὸ: ἀπὸ τὴν ἐν. αἰτ., *τὴν—καρίδα* > ἡ *γαρίδα* καὶ μὲ τὸ μαλάκωμα τοῦ *g* σὲ *γ*: ἡ *γαρίδα* (ἀφτὰ τὰ διδάσκει ὁ Χατζηδάκης πολὺ σωστά).

Κασίδα ἡ λέξη εἶναι λατινικὴ *cassis,—idis, cassida* καὶ σημαίνει περικεφαλαία: σέ μᾶς μετέπεσε στὴ σημερινή του σημασία, γιὰτὶ ὁ *κασιδιάρης* ἔκρυβε φαίνεται μὲ εἶδος περούκας, νὰ ποῦμε, τὸ κεφάλι του, ποὺ ἔπα-

σχε ἀπὸ *κνύος*. Στὸν Πόντο τὴ λένε *σκυλλεπέτσι* δηλ. *σκυλλοπέτσι*, γιατί μετέπειτα πετοὶ ἴσως ἔρραβαν σκουῖφο γιὰ τὸ κεφάλι τοῦ ἀπὸ κασίδα ἄρρωστου.

Κασσατούρα: λέξη Ἰταλική *cassatura* καὶ σημαίνει γενικὰ ραβδί καὶ ἔπειτα πήρε τὴ σημασία τῆς λόγχης.

Κατάκοιτος: ἀπὸ τοῦ φαίνεται πὼς δὲν εἶναι λαϊκό, μόνο εἶναι παρμένο ἀπ' τὴ γλώσσα τῶν βιβλίων.

Κατέρατα: εἶναι τὸ ἀρχ. *κατάρουτα*. Τὸ *κατά-* > *κατέ-* -ξηγείται ἢ ἀπὸ τὸν ἄλλο τύπο: *κατέ* - πβ. *καταβαίνω* > *κατεβαίνω* κτλ. (Φιλ. Γραμ. σελ. 410), ἢ ἀπὸ τὸ κατοπινὸ *ε' αρ* > *ερ*: πβ. *καθαρίζω* > *καθερίζω*, *κάθερα* (=τὰ ἀποκαθαρίδια), *τέσσαρα* > *τέσσερα*, *φταρνίζομαι* > *φτερνίζομαι*, *Ἰλαρη* > *Ἰλερη* κτλ. (Φιλ. Γ. Γ. Ε. γ', 145 πολλά παραδείγματα). Γιὰ τὴ διπλὴ ἔρμηνεία κοιτ. Φιλ. Γραμ. σελ. 153. Τὸ *-ρουτά* > *-ρατά* εἶναι κανονικὴ ἀφομοίωση τοῦ κλειστότερου I (ν ἔδῳ) πρὸς τὸ ἀνοιχτότερο α, δηλ. φωνοσυρμῆ. πβ. *πηλαμύδα* > *παλαμύδα*, *σηράκι* > *σαράκι*, *σημαντήρα* > *σαμαντούρα* κτλ. (Γ. Γ. Ε. γ', 153. Γραμ. σελ. 98).

Καταβάκια: εἶναι συμφυρμὸς ἀπ' τὸ Τούρκικο *τακλάδες* κι ἀπ' τὸ ρωμαϊκὸ *καβάκια* ποὺ σημαίνουν καὶ τὰ δύο *κυβιστήσεις* (=κουτρουβάλες)

Κατούνια: ἡ λέξη εἶναι κατὰ μετάθεση φθόγγων ἀντὶς *τακούνια*=γαλέτσια=κρούπεζα.

Κατανάς: λέξη τούρκικη ἢ μᾶλλον οὐγγαρέζικη, μὰ ἔμεῖς ἀπ' τοὺς Τούρκους τὴν πήραμε: *cadana -ati*.

Κατρακέφυλα: ἀντὶ *κατακέφαλα* τὸ ρ ἀναπτύσσεται ἔνεκα τὸ κατοπινὸ λ: πρβ. *κυκλαμιά* > *κυρκλαμιά*, *φούφουλα* > *φούρφουλα* (κόκκος—cielo): *κοκοσάλι* > *κορκοσάλι* (τὸ χαλάζι), *χαχάλι* > *χαρχάλι*, *ἄτσαλος* > *ἄρτσαλος* (Πόντος) κτλ.

Κεσιά: λέξη Τούρκικη.

Κινιάζω: κατὰ μετάπτωση σημαίνει καὶ τὸ χέζω ἔνεκα τὸ χρυσοκόκκινο χρῶμα ἀπ' ἀπὸ τοῦ λοιποῦν πέρασε στὶς σημασίες τῶν 40εκκλησιῶν ποὺ καταλογίζει ὁ κ. Π. Παπαχριστοδοῦλου στὰ Θρακικὰ τόμ. β', σελ. 225.

Κιόλα: εἶναι ἡ φράση *καὶ ὅλα ἐνωμένη* σὲ μιὰ λέξη καὶ σημαίνει α') ἀμέσως: *τώρα κιόλα*, β') τόσο γρήγορα: *ἤρθες κιόλα*; γ') ἤδη: *κιόλα τᾶχω τελειώσει* κτλ.

Κιρμπάτς: λέξη Τούρκικη μετὰ τὸ ἴδιο νόημα τῶν *κιρ* καὶ ἀφτοί.

Κιτικός=κίτικος ἀπ' τὸ τούρκικο *qit*=λίγος, σπάνιος.

Κλούστικο: λ. σλ. σημαίνει: σκουλικιασμένο > παλιωμένο > κλούβιο.

Κλώκα (γιατί με ω;): λ. σλ.

Κλωστρό: *κλωστό* + *-ρό* ἢ κατάληξη ἀπὸ ἀναλογία μετὰ τὰ ὁμοιόνομα: *χαλαρό*, *μαλλιαρό*, *γυαλιστερό* κτλ.

Κνυπό (τὸ) εἶναι μετὰ φθόγγων ἀπὸ τὸ κοινὸ νεοελληνικὸ *πυκνό*.

Κολύμπα: οἱ Τούρκοι ἀκούοντας τοὺς Ἕλληνες νὰ λένε *καλύβα* πή-

ρανε τὴ λέξη καὶ τὴν ἔκαμαν koliba, καὶ ἀπ' τοὺς Τούρκους τὴν πῆραν ξανά οἱ Θραῖκες μὲ τὸν τ. τύπο· πρβ. ρούσικα ποπάς (=παπάς) καὶ ποπάς Πόντιοι.

Κομπώνω· στοὺς Βυζαντινοὺς ἡ λέξη σήμαινε ἀπατῶ, πλανῶ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ φαίνεται μετέπεσε ἡ σημασία του στὸ Θρακικὸ πετυχαίνω, γιατί ὄσοι ἀπατοῦνε πετυχαίνουνε συνήθως.

Κόρζα (ἦ)· κοριῶς—κόρια > κόρζα, γιατί ὁ μισόφωνος φτόγγος ρ μὲ προηγούμενο ρ ἀδραίνει κάποτε σὲ ζ πρβ. Μαρία > Μαριά > Μαρζά (Κύμη) κτλ. Στὰ Τσακῶνικα πάντα ἔτσι γίνεται: μακρὰ > μακρὰ > μακρὰ.

Κοτήματα μὲ τὴ σημασία τοῦ αἰνίγματα φαίνεται πὼς γίνεται ἀπὸ τὸ κοιτῶ, ἀποκοιτῶ=τολμῶ παράγω τοῦ Βυζ. κότης=κύθος διαφορετικὸ ἀπ' τὸ ἀρχαῖο κοτέω-ῶ=ὀργίζομαι (Κορ. Ἄτακ. β', 60 καὶ α', 305), γιατί καὶ τὸ αἰνίγμα εἶναι εἶδος κύθος. Ἄν θέλεις νὰ κρατήσεις λοιπὸν τὴν ἱστορικὴ ὀρθογραφία γρ. κοτήματα (ττ). Ἄλλες νεοελ. λ. ποὺ σημαίνουν τὰ αἰνίγματα: ἀπεικαστά, βρετά, νύσματα, παραμαντέματα, χῶσματα κτλ. (γὰ τὶς ἀποδέλοιπες βλ. Πέτρου Βλαστοῦ *Συνώνυμα* κτλ. σ. 17—18. Ἡ ἄλλη σημασ. δίσιχα τραγοῦδια κτλ. εἶναι ἀπὸ ἐπέκταση τῆς ἀρχικῆς.

Κότσαλα· εἶναι τὸ ἑλληνικὸ: κόψαλον πλθ. κόψαλα (κοῖτα παρακάτω).

Κοτσάνια· εἶναι ἐπίσης τὸ ἑλληνικὸ κοψάνιον > κοτσάνι, ποὺ ἀπὸ μᾶς τὸ πῆραν οἱ Τούρκοι cotchan· πρβ. ψευδός > τσεβδός, κόψιχος > κότεικας καψιάζω > κατσιιάζω, κοψοπόδης > κοντισοπόδης, κόψαυλος, (δηλ. ποὺ τοῦ κόψανε τὸν ἀῆλὸν τῆς κνήμης) > κούτσαβλος, καψίον > κατσι (ὁ Ψάλλης βλέποντας τοῦ Πόντου τό: κατσι εἶπε πολὺ σωστά, πὼς ἀπ' αὐτὸ μὲ τὴ μετὰθεση παράγεται τὸ Θρακικὸ τσακάτι=μέτωπο, δηλ. εἶδος κάψα, ποὺ περιέχει τὸν ἐγκέφαλο). Σύγκρινε καὶ τὸ Τσακῶνικο: τσόκανο=μίσχος ἀπ' τὸ κόψανον > κότεσανο καὶ ὑποκορ. κοτσάνι. Ἐπίσης κοτσάνια κατὰ συμφυρμὸ λένε τὸ ὑποκορ. τοῦ κότεσια μὲ τὸ νόημα τοῦ δυνάμεις, ἦπατα κτλ.: ἔχεις κοτσάνια (=κότεσια) γὰ δρόμο; πβ. βαστοῦν τὰ κότεσια σου; (κοῖτα: κότεσι). Φαίνεται πὼς στὶς 40κλιhoιὲς μετατίθεται συχνὰ στὴν ἀρχὴ τῆς λέξης τὸ κ ποῦναι στὴ μέση τῆς λ. χ. κατούνια ἀντὶς τακούνια, κρυπὸς ἀντὶ πυκνός.

Κότεσι, (τό)· εἶναι δυὸ λέξεις διαφορετικῆς στὸ νόημα καὶ στὴν παραγωγή. Τὸ ἓνα εἶναι λ. τούρ. kotch καὶ σημαίνει κριὸς δلد. ἀρσενικὸ πρόβατο. Τὸ ἄλλο τὸ κότεσι=τύλος, δلد. σκληρὸς κάλλος κτλ. εἶναι ἀπὸ τὸ κότεσι=ἀστράγαλος osselet, τὸ κοκκαλάκι τὸ ξεχωριστό, ποὺ παίζουν τὰ παιδιὰ. Τὰ κότεσια ἀπτά σὲ μερικὰ μέρη τὰ λένε βασιλιάδες (Πάνορμο τῆς Κύζικος). Ἡ βυζαντινὴ λ. κότης (=ζάρι) > κότη(ον) ἔφτασε σὲ μᾶς μὲ τὸν τύπο κότεσι· δلد. τὸ δέφτερο τ ἔγινε σ γὰ ἀναμοίωση: κότη > κότεσι. πρβλ. κότηνφος > κότεσφας, κότης > κότεσος (=ὁ πέρδικος Πάρο), (Ἡσύχιος: κότεσι): κοτιίδα > κοτσιίδα καὶ κότεσος (=ἡ πλεξούδα), (κότηνα = σκύβαλα.

Κοραή επιστολ. γ'. 286): *κοτινέα* > *κοτινιά*, (κρείτων): *κρεῖτιος* > *κρεῖτος* (= ὕγιής· Ἀραβαντινός), (cattus) *κατι* > *κασι* κτλ.

Ἐο τονισμὸς *κότιον* > *κότσι* εἶναι ἀνώμαλος, γιατί ὄντας τρισύλλαβο, ρυθμοῦ δακτυλικοῦ, ἔπρεπε νὰ τονιστεῖ, ὅπως λέει ὁ Ἑρωδιανὸς Α', σελ. 356, 5), στὸ -ί ἀρχ. παραλήγουσα *κοτίον* (νέα λήγουσα *κοσί*) ἀλλὰ λέξη νεότερη, μπῆκε στὴ γλώσσα, ὅταν πιά δὲν ξεχωρίζανε τὸ ρυθμὸ, ἂν εἴτανε δακτυλικὸς ἢ τριβραχυς κτλ. καὶ τονίστηκε τὸ ὑποκοριστικὸ *κότιον* > *κότσι* στὴ συλλαβὴ *κό-* τοῦ πρωτότυπου: *κότσιος*. Τώρα ἀπὸ τοῦ προῆρθε ἀφτό; Ἀπ' τὸ σλάβικο *cost*, ποῦ θὰ πεῖ *κόκαλο*, θὰ πεῖ καὶ ζάρι ρούσικα καὶ τὸ πρωτοαπαντοῦμε στοὺς κώδικες τοῦ Ἰουστινιανοῦ α', 4, 25 καὶ γ', 43, 1. τὸ ἔτος 527. Ἐπειδὴ καὶ οἱ τύλοι δλδ. οἱ κάλλοι τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδιῶν εἶναι σκληροὶ σὰν *κόκαλα* σχεδόν, τοὺς εἶπανε κι ἀφτουνοὺς κατὰ ἐπέκταση *κότσιαι*.

Κοτάρα. Ἡ σλάβικη λέξη εἶναι *kot* (ἀπ' ἀφτό καὶ τὸ *κοτέτσι*), ἡ κατάλ. -άρα εἶναι ἡ δική μας ἡ μεγεθυντικὴ πβ. *σπιτάρα*, *δρυθάρα* κτλ. (Φιλ. Γραμμ. § 1375), ἴσως νὰ ἐπίδρασε καὶ ἡ σλάβικη κατάληξη —aca: *kotaca* = *στάβλος* γιὰ γουρουνάκια, γιὰ ἀρνάκια κτλ. (τὸ c προφερ. το).

Κοῦντρος ἀντὶ *κόντρος* (κοντῆ+οῦρά). Τὸ ο γίνεται ου ἀπ' τὴ γειτονικὴ συνεργία τοῦ κ' πρβλ. *κόμαρα* > *κούμαρα*, *κόαξ* > *κούβακας*, *κομπρανία* > *κουμπάνια*, *κόψαυλος* > *κούτσαυλος* κτλ. (ΓΓΕ. γ', 159). Τὸ δεύτερο ου σιωπαίνεται, γιατί ἔχει κοντά του τὸ ρ (νόμος Κρέτσεμ: Ἀθηνᾶς κβ', 253 κ. ξξ.) πρβλ. (Βυζ. μορυχός): *μουρουχός* > *μουχρός* (Ἀμαντος Λεξ. ἀρχ. Σ' 102), τουρ. *Karâkourou* (= μέλας δρυμός) > *κράκουρα* (Φιλήντας), *κουρουνοφωλιά* > *κουροφωλιά*, τ. *kourou-tchangal* > *κουαισάγκαλος* (= εἶδος ψάρι, ὁ ἀγκιστροκλέφτης Μ. Στεφανίδης) κτλ. (ΓΓΕ. α', 93 κ. ξξ.) πρόσθεσε *Καρυδίτσα* > *Καρδίτσα* τῆς Θεσσαλίας ὅχι ἀπὸ τὸ: *καρδιά*, ποῦ θαρροῦσαν ὄλοι ὅσα σήμερα, ἀλλ' ἀπὸ τὸ *καρδιά* πρβλ. ἄλλες ὀνομασίες χωριῶν ἀπὸ δέντρα: Ἀμυγδαλιά (χ. τῆς Δ. Θράκης κοντὰ στὴν Αἴνο), Βάγια (χ. κοντὰ στὴ Θήβα), Γκόριτσο (= Κρυνθία ἀχράς), Δάφνη, Ἐλιά, Ἰτιά, Καρυά, Καστανιά, Κερασιά, Λέφκα, Μηλιά, Μουριά, Μυριά, Ὀξυά, Παλιούρι, Ροδιά, Συκιὰ κτλ. Κι' ἀκόμα μὲ ὀνομασίες τούρκικες: *Καβάκι*, *Ζητούνι* (Ζεϊτούν), ἢ σλάβικες: Ἀράχοβα (= καρυδιά), Ἀραχόβιτσα, Τοπόλια κτλ.

Κουγι (τό). Ἡ κατάλ. -ί εἶναι ἡ νεοελ. οὐδέτερη πβ. *παιδί*, *σκυλί*, ἔτσι καὶ *κουγι*: ἡ τουρ. λ. εἶναι: *kouyou*.

Κούκερος ἀπ' τὸ *κουάκερος* τάχα πολὺν διδασκαλικόν. Ἐπρεπε νὰ γίνεαι *κάκερος* (κοῖτα Βαγιάνου-Καζάζη *Πασχαλινὸ λεύκωμα* 1931, ἄρθρο Φιλήντα, σελ. 111—114).

Κουκουλώνω, -ώνουμαι: ἀπὸ τὸ λατ. *cucullus* (= σκούφος).

Κουλαβούζ' Τὸ τούρκ. εἶναι: *κολαγούζ* (μὲ γ) ποῦ ὥστὸ δὲν προφέρεται λένε δλδ. *κολαούζ'* ὥστε τὸ β εἶναι ἰδιωματικὸς συνοδίτης φτόγγος,

ὅπως στὰ πέλαο > πέλαβο (Πάναρμο), τῆς Κοινῆς: παλαός > σήμερα: παλαβός (γιὰ τὸν τύπο πρβλ. ἐλάα=ἐλαία, κάω=καίω κτλ. γιὰ τὴ σημασία πρβλ. «παλαιός ὁ φρεσὶν ἐφθαρμένος, ἄφρων, ὁ καὶ ἠλίθιος». Ἑσυχ.). Τὸ κοινὸ εἶναι: κολαοῦζ-ος, ἀλλὰ ἐπειδὴ τὸ ο τῆς τελευταίας συλλαβῆς δὲν ἀποσιωπᾶται, ποτέ, τὸ Σαραντακκλησιώτικο θὰ εἶναι: κολαβούζ(η)ς ἔξδν ἂν εἶναι πληθ. οἱ κολαβοῦζ(οι) ὅπωςδῆποτε αὐτὸ πρέπει νὰ δηλώνεται ξεκάθαρα, γιὰ νὰ παρέχεται ἐκδούλεψη στὴν ἐπιστήμη (1).

Κουλάστρα: ἡ λατ. λέξη εἶναι colostrā, γίνεται κολάστρα ἀπὸ φωνοσυρμὴ: ο > α.

Κουβανιοῦμ² τὸ κοινὸ εἶναι κουβαλιοῦμαι (μὲ λ) ἀπὸ τὸ κόβαλος, λέει ὁ Κοραῆς (Ἄτακ. α', 200 Ἰσοκρ. β', 62) > κοβαλεύω=μεταφέρω (Σουΐδας) βλ. καὶ Ἑτυμολ. τὸ Μέγα ἐκδ. Βενετ. 1782 σελ. 261, στηλ. α'. Ὁπωςδῆποτε ὁ τύπος κουβαλῶ εἶναι γραμμένος ἀπ' τὸν ε' αἰῶνα κοίτα Ἀποφθ. Πατέρων Migne Patrol. Gr. τομ. 65 σελ. 196 α.

Κουβαλαντιζῶ καὶ **κουβλαντιῶ** εἶναι δυὸ τύποι τοῦ τουρ. Kovalarim = καταδιώκω ὁ δέφτερος χωρὶς τὸ πρῶτο α ἔνεκα τῆ γειτονιᾶ τοῦ λ πρβλ. γάλατα > γάλτα (Πόντος), μιὰν—καλαμίδα > ἀγλαμίδα κτλ. (νόμος Κρέτσημ³ κοίτα παραπάνω λ. κοῦντρος). Ἡ β' σημασία: καταγγέλλω κτλ. εἶναι μετάπτωσις τῆς πρώτης, ἀφτὸς ποὺ καταγγέλλει, βέβαια καταδιώκει πρβλ. δουλεῖα=σκλαβιά, δουλεῖά=ἐργασία, γιατί ἡ ἐργασία εἶναι σκλαβιά νὰ ποῦμε τοῦ ἐργαζόμενου. Λοιπὸν μὲ τὴ διαφορὰ τῶν τύπων δλδ. τῶν μορφῶν ἐβδιδώνεται καὶ ἡ μικρὴ διαφορὰ τῶν νοημάτων δλδ. τῶν σημασιῶν πρβλ. γενεὰ καὶ γενιά, φιλοκαλῶ καὶ φροκαλῶ—ἀρχ. μελαίνω καὶ μολύνω κτλ. (Φιλην. Γραμ. § 1200 καὶ πέρα μάλιστα §§ 1213, 1214 κτλ.). Τώρα γιὰ τὴ διαφορὰ τῆς συζυγίας: κουβαλαντιζῶ καὶ κουβ(α)λαντιῶ πρβ. χαιρετίζω > χαιρετιῶ, ψηφίζω > ψηφῶ, ἀναβρύ(ζ)ω > ἀναβρῶ κτλ. Ὅταν δλδ. τά: η, ι, υ προφέρθησαν ὅλα I, ὅπως εἶπανε στὸν ἄριστο: ἐχαιρέτισα, ἐψήφισα, ἀνέβρυσα κτλ. σὰν τὰ ἐμελέτησα, ἐζήτησα, ἀνεχώρησα κτλ. ἔτσι εἶπαν ὕστερα κατ' ἀναλογία καὶ στὸν ἐνεστώτα χαιρετιῶ, ψηφῶ, ἀναβρῶ κτλ. σὰν τὰ μελετῶ, ζητῶ, ἀναχωρῶ κτλ.

Κουμανταρῶ. Τὸ κοινὸ εἶναι κουμαντάρω (βαρύτονο δλδ.) ἀπ' τὸ ἰταλ. comandare (γιὰ τὸ κο > κου βλ. λ. κοῦντρος). Ὁ τονισμὸς λοιπὸν στὴ λήγουσα εἶναι κατὰ τὸ ὅμοιο στὴ σημασία: κυβερνῶ, καὶ ἡ λ. κουμαντάριο εἶναι σχηματισμένη κατὰ τὸ ὁμοιονόημα κυβερνῶ. (Φιλ. Γραμ. § 1427, α').

Κουμάρ. Εἶναι δυὸ λέξεις δλότελα διαφορετικῆς ἀρχῆς καὶ σημασίας. ἓνα εἶναι ὑποκορ. τοῦ κούκουμος λ. βυζαντινὴ ἀπὸ τὸ λατ. cucuma=τέντζερης Θεοδ. Στουδίτ. Μ. Πατρολ. Ἐλ. τ. 99, σ. 1737 δ' τὸ ἔχει ὁ Πορ-

1) Δὲν εἶναι πληθυντικός ἀποσιωπᾶται τὸ η ὅπως ὁ ἀφεντίσης > ἀφεντίτς, ὁ Σεραφείμης > Σεραφείμς, Ἀγγελάκης > Ἀγγελάκς. (Σ. τ. Δ.)

φυρογ. ἔκθ. Βασ. ταξ. 95, 14, 15, με τὸν τύπο : *κουκουμάριον*, ἢ πρώτηι συλλ. ἐπειδὴς εἶναι ὅμοια μετὴ δέφευρη ἀποσιωπᾶται γιὰ ἀπλολογία' πρβλ. *Παπα-Παρασκευᾶς* > *Πα-Παρασκευᾶς*, *βαβάζω* > *βάζω* (=θορυβῶ), *νοννούφαρο* > *νούφαρο*, *σουσουράδα* > *σουράδα*, *Ζιζυφιᾶς* > *Ζιφιᾶς* (Χιό, τοπων.), *κακακούρμαγος* (κακὰ + ἀκουρμαίνουμαι) > *κακούρμαγος* (=ἀπειθής ἸΑραβαντινός) κτλ. Τὸ ἄλλο εἶναι τοῦρ. *kumar* καὶ σημαίνει τυχερὸ παιχιδι πρβλ. *κουμαρμπάσης* (*kumarbaz*)=κουμαρτζῆς=χαρτοπαίχτης κτλ.

Κοῦρμπες δλδ. *κοῦρμες* κοντὰ στὸ μ συχνὰ ἀναπτύσσεται ἓνα π, πρβ. *κουμαράς* > *κουμπαράς*, *καμουχᾶς* > *καμπουχᾶς*, *ἀπανωγόμε* > *ἀπανωγόμεπι* (Ἐφτάνησα) κτλ. Τὸ *κοῦρμες* εἶναι κατὰ φθόγγων μεταθέση ἀπὸ τὸ *κροῦμες* δηλ. *ἀκρωῶμες* (ἄκρα + ὤμος) ἔμεῖς τὰ λέμε : *κροῦμία* δλδ. *ἀκρωμία* (βλ. καὶ Βυζαντίου λεξ. τ. καθ' ἡμ. Ἑλλ. σελ. 16α).

Κουράδα δλδ. ἀρχ. *σκωρ*, ὑποκ. *σκωράδι(ον)* > *κουράδι* > μεγεθ. *κουράδα* (Κοραῆ ἸΑτακ β', 206. Φιλην. ΓΓΕ. β', 52).

Κουρτσουλιὰ (ἦ). Ράμνος ἢ ἔλαιοειδής (*Ramnus oleoides* L.), ἀλλιῶς : *κουζουλιὰ* ἢ *μαζουλιὰ*. Ἄλλη παραλλαγή της : Ράμνος ἢ ἑλληνική (*R. graeca* L.) Στὴν Κρήτη λέγεται : *κούτσουκας* ἀπὸ παρανόηση βέβαια, ποῦ γίνεται συνήθως στὶς λαϊκῆς ὀνομασίες τῶν φυτῶν, γιὰτὶ *κούτσουκας* εἶναι μᾶλλον ἢ ἄγρια *χαρουπιὰ* (*Cercis siliguastrum* L.). Σημ. Περιττὸ ν' ἀναφέρω πῶς τὸ L. στὸ τέλος τῆς λατινικῆς ὀνομασίας τῶν φυτῶν σημαίνει *Linnalus*, δλδ. κατὰ τὴ διαίρεση τοῦ Λινναίου.

Κουρτσουλιὰ : ὁ ἀρχικὸς τύπος εἶναι *κοιτοτσιλιὰ*=τσιλιὰ (τιλῶ > τσιλῶ) τῆς κόττας πρβλ. τὸ Καρπάθιο : *προβατσουλιὰ* δηλ. *προβατοτσιλιὰ*=ἡ τσιλιὰ τοῦ προβάτου, ἢ πρόβια κοπριά. Οἱ δύο συλλαβὲς *τσιτσι* ἔνεκα ἀπλολογίας γίνονται μιὰ *τσι* πβ. καὶ *κερατσιτσούνι* > *κερατσούνι*. Τὸ *τσι* γίνεται *τσιου*, πβ. (κυῖονια) : *τσιόνια* > *τσιόνια* (ἀπ' τὴ γειτονικὴ συνεργία τοῦ *τσι*).

Κουρουλιτζουμ' λ. τουρ. *kouroulucoum* ἀορ. *kourouldoum* ὀλό-τελα μετὸ ἴδιο νόημα ἀπ' αὐτὸ καὶ τὰ *κουρουλιτζουματα*.

Κουρκουντιῶ εἶναι αὐτὸ, ποῦ ἄλλοῦ τὸ λένε πιδ ὀσωτά : *κωλοκουντιῶ*, ποῦ ἀποσιωπώντας τὸ ἓνα *ου* ἀπὸ τὴ γειτονιὰ τοῦ : λ (νόμος Κρέτσημερ' βλ. παραπ. *κουβ(α)λαντιῶ*) τὸ λ γειτονεύει μετὸ κ καὶ γίνεται ρ πβ. *χαλκᾶς* > *χαρκᾶς*, *κούλκα* > *κούρκα* κτλ. (Φιλην. ΓΓΕ. β', 185).

Κουχτή (ἦ) εἶναι ἀπὸ ποῦ ἄλλοῦ τὸ λένε *κουτί* (τό), λ. τουρ. *kouiti* του' ὁ μισόφρονος φτόγγος *ι* (=λατινογερμ. *j*) πρὶν ἀπ' τὸ *ι* συχνὰ γίνεται *γ* καὶ κατόπι τὸ ἀχρὸδὸχη τοῦ *γ* > *χ* λ. χ. (ἀετός) : *ἀιτός* > *ἀγτός* (Κεφαλονιά) κὶ ὕστερα *ἀχτός*, *γαϊτάνι* > *γαχτάνι* (ἸΑν. Θράκη), (χερόρτια) : *χειρόρτια* > *χερόρτια* (Χατζηδάκης), ἔτσι λοιπὸν καὶ τὸ *βόηθα* > *βόχτα* γίνεται

1) Πρβ. ἀρχ. : *μάιτρος* > *μαίτρος* (προφ. αι=αἰ), *νέα καρτερά* > *καίτερά*, *τούρ-μικα* : *barguir* > *beyguir*.

κατόπιν *μόχτα*¹⁾ πού συγχίζεται με τὸ ἀρχαῖο *μοχθῶ*, καὶ ὅμως εἶναι τὸ *βοηθῶ*, ὅπως φαίνεται στὰ κλέφτικα τραγούδια «*μόχτα βρε Λιάκο μου ἀδερφέ...*» δηλ. βοήθα, δῶσε χέρι, γλῆτωσέ με πού κιντυνεύω (Φιλήντας). Ἄρθρο μου στὸ *Λόγο* σελ. 129, β.

Κράνοιχα εἶναι τὸ ἀκράνοιχα δλδ. ἄκρα ἀνοιχτά=ὀλότελα ἀνοιχτά.

Κράντας ἀπὸ τὸ ἰταλ. grande=μεγάλος. Τὸ ἀρχικὸ *g* τὸ χορδοηχερὸ γίνεται ἀχορδόηχο *κ* ἀπὸ τὴν αἰτιατικὴ τὸν *γκράντα* > ὁ *κράντας* πρβλ. ἔναν *μπάτισο* > ὁ *πάτισος* (Ἄρτάκη).

Λαγγομαχῶ εἶναι συμφυρμὸς ἀπὸ δυὸ ρήματα *λαχανιάζω*+*ἀγκομαχῶ* > *λαγγομαχῶ*, πβ. *μαντήλι*+*ἀγ(α)νάδι* > *μαννάδι*, *λάκκος*+*ἄγκος* (=κοῖλος τόπος καὶ φαραγκώδης. Ἑσύχιος) > *λάγκος* (Τρινχέρας *syl. gr.* σελ. 82 κτλ. Σπάτις *perg. gr.* σ. 242 κτλ. Γύπαρις α', 34 κτλ.) καὶ ἀπ' αὐτὸ ὑποκορ. *λάγκος*+*—αδι* > *λαγκάδι* καὶ μεγεθιντικὸ: *λαγκάδα*. (Φιλήντας), *μελισμέρος* (*μελίζω*=*κομματιάζω*) + *ἐλεδώνη* > *μελεδώνα* (=θηλυκὸ ἄχταπόδι).

Λαγόγερος: ἔτσι λέγανε στὸ Κούμπαγο τὸ μυοξό, μικρὸ τρωκτικὸ τῶν ἀγρῶν ἴσα με μεγάλο ποντικὸ ἔχει κοντὰ τὰ μπροστινά του πόδια καὶ γιὰ τοῦτο ἐφαριστιέται πολὺ νὰ στέκεται ὄρθιο στὰ δυὸ του πσιονά, δὲν εἶναι ὅμως καθόλου ὁ ἀρουραῖος μῦς.—Τὸ *μυοξός* γίνεται ἀπὸ τὸ *μυοξόος*, ὅπως τὸ *δορυξός* ἀπὸ τὸ *δορυξόος* κτλ. κατ' ἀναλογία τοῦ *ἰξός* (ΓΓΕ. α', 93), ἀλλιῶς ἔπρεπε νὰ συναιροῦνται τὰ δυὸ *οο* σὲ *ου*: *μυοξοῦς* πβ. *πλόος* > *πλοῦς* κτλ.

Λαλάγγια γίνεται ἀπὸ τὸ ρῆμα *λαλαγῶ*, γιατί, ὅταν τὰ ρίχνεις στὸ τηγάνι, *λαλαγοῦσαι* ἢ λέξη εἶναι τοῦ μεταγενέστερου Ἑλληνισμοῦ με τὸν τύπο: ἢ *λαλάγγη* καὶ καθὼς εἶπαμε ἢ *ἀκόνη* > τὸ *ἀκόνι*, ἢ *βελόνη* > τὸ *βελόνι* κτλ. (ΓΓΕ. γ', 7 καὶ πέρα), ἔτσι καὶ ἢ *λαλάγγη* > τὸ *λαλάγγι* καὶ ἐπειδὴ τὰ τηγανίζουμε. τὰ εἶπανε καὶ *τηγανίτες* κατὰ τὸ *πίττες*, γιατί τὸ σχῆμα τους εἶναι σὰν *πίττες* καὶ κατὰ τὸ *τηγανίτες* τὰ εἶπανε καὶ *λαλαγγίτες*.

Λαμπουρίζ εἶναι ἄφτὸ τὸ *λαμπυρίζει* με τὴν ἀρχαία προφορὰ τοῦ *υ* ὡς *ι* λ. χ. *πυκιάζω*=*φουχτιάζω*, *φούχτα*, *βράβυλα* = (ἄ) *βράμπουλα*, *πυργίτης*=*σπουργίτης*, *πυτίνα*=*πουτίνα* κτλ. *βάζω* μόνο τὰ *υ*=*ι* ποῦναι κοντὰ στὸ *π*.

Λάπτισος: λέξη σλάβικη με τὸ νόημα τοῦ ζώου πού γλείφει, πού καταπίνει, ὥστε τὴ σημασία τοῦ ἀνόητος, ἀκατάστατος κτλ. Θρακικὰ β', 467) τὴν πῆρε στὰ ρωμαίικα ἀπαράλλαχτα, ὅπως καὶ τὸ *χάρτας* (<*χάρτω* <*κάπτω*), πρβλ. ἰδιωματικὰ ρούσικα: *λόπα* (=λαίμαργος), ἀρθανίτικα *λιάπ* (=κατα-

1) Τό: *δ* γίνεται συχνά *μ*, πβ. *βούκινο*>*μούκινο*, *βαθρακός*>*μαθρακός*, *Βοθῶνοι*>*Μοθῶνοι*, *βόλια*>*μόλια* κτλ. ἀρχ. *Φόρμαξ*>*μύρμαξ* πρδγμτ. πολλά στὴν ἀνέκδ. Γραμμου.

πίνω νερό· για σκύλο και για γάτα), ἀρχ. Ἑλληνικά: *λάπτω*, λατινικά: *lampo*.

Λαρδί· ἢ λ. εἶναι Λατιν. *lardium* <*lardum*> *λάρδος* (Ἰω. Λιδός ἔκδ. Μπόννας 1873, σελ. 93) > *λαρδίον* (Λεόντιος· Κύπριος· Μ. Πατρολ. Ἑλ. τ. 93, σ. 1729 β') > *λαρδὶν* (Κων. Πορφυρογ. ἔκθ. Βασ. Ταξ. 464, ἔκδ. Μπόννας).

Λάσπη· οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἔλεγαν: *λάπη* = τοῦ κρασιοῦ τὰ κατακάθια· κοινῶς: *οὐλή* δλδ. *ὐλή* (Κορ. Ἄτ. δ', 732). Στὴ μεταγεν. Ἑλλ. γραμματεία βρισκουμε καὶ τὸν τύπο *λάμπη* = ἀφρός, μούχλα (Διοσκοριδῆς ἔκδ. Κῆλη Λιψία 1829, ε', 87 καὶ Πλούταρχ. ἔκδ. Παρισίων 1624 τομ. β, σελ. 1073 α). Κατὰ τὸν Ἡσυχ. *λαπτῆς* ἢ *λαπτῆν* εἶναι παχὺς ἀφρός, πηλώδης οἶνω ἐπιπολάζων (Κορ. Ἄτ. δ', 283).

Λαχτάρα· γίνεται ἔτσι: *λαχτίζει ἡ καρδιά μου*, λέμε συνήθως· δηλαδὴ κλωτοῦ, χτυπᾷ = πάλλει· τὸ λοιπόν: α' *λαχτίζω* > *λάχτα*, β' *λάχτα* + *άρα* (ἢ μεγεθυντικὴ κατάληξη) > *λαχτάρα*· ἀπ' τὸ *λαχτάρα* βγαίνει ρῆμα: *λαχταρίζω* καὶ *λαχταρῶ*.

Λαχανιάζω· εἶναι τὸ ρῆμα *ἀναλαχανιάζω*· ἔτσι τὸ λένε στὴν Αἴνω (Χατζηδ. Ἀθηνᾶς κε', 208).

Λάψ· εἶναι ἡ λέξη *λάμψη*. πού ἀποσιωπᾶται τὸ πρῶτο σύμφωνο μ, γιατί τυχαῖνον κατὰ σειρά τρία σύμφωνα (δηλ. τὸ διπλὸ ψ εἶναι σωστὰ δυὸ σύμφωνα: *πσ*) κι ἔτσι βγαίνει ἡ *λάψη*, γιὰ τοῦτο λένε: *τὴ ψυχὴ ἀντίς: τὴν ψυχὴ*, δλδ. *τημψυχὴ*, τὸ *ψάλτη* ἀντίς τὸν *ψάλτη*, δλδ. *τομψάλτη* κτλ. πρβλ. *Πέμπτη* > *Πέφτη*, *ἔσφιξα* > *ἔσφιξα*, *καμπάκης* > *καπάκι* κτλ. καὶ τὰ Κυπριώτικα (γριά): *γρηά* > *ρηά*, (πλάττρια): *πλάτρη* > *πλάρκα*, (χρέος) > *χρίος* > *χηρός* > *ρηός* κτλ. ἀκόμα καὶ τ' ἀρχαῖα: *παροσῆς* > *πασῆς* (Osthoff), *σκύδμνος* > *σκύμνος*, *ἀγοροσῆς* > *ἀγοσῆς* (Boisacq) *θύροσθεν* > *θῆσθεν* (Χατζηδάκης).

Λεγνός. Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἔλεγαν ἔτσι τὸ ἀμέδτωτο σιτάρι: «Λεγνός ἀνάνδρος σῆτος, ὁ μὴ ἀδρός» (Ἡσυχ.). Τὸ κοινὸ εἶναι σήμερα: *λιγνός* ἰσχνός παρετυμολ. ἀπ' τὸ *λίγος*.

Λεκές. Ἡ λέξη εἶναι Τούρκικη *leké*.

Λεντζιπέρες· ἀπὸ τὸ Τούρκικο *retçher* γίνεται ἀνομοίωση τοῦ πρῶτου ρ σὲ λ καὶ τὸ *ι* ἀναπτύσσεται γιὰ τὴν ἐφοκλία στὴν προφορά. Γιὰ τὸ πρὶν ἀπ' τὸ τξ βλ. ἄρθρο μου στὸ Νουμά, τευχ. 1 (798), Γενάρης 1931, σελ. 6.

Λέρα· εἶναι τὸ ἀφρ. τοῦ *λερός*· δηλ. τὸ ἀρχ. *ὄλερός* (=δυσώδης ἢ μέλας) «ἀπὸ τοῦ τῶν σηπίων *ὄλου*» καθὼς λέει ὁ Γαληνός (Λεξ. Ἰπποκρ. 434), παίρνοντάς τὸ ἀρχικὸ *ο* γιὰ ἀρθρο, τὸ χωρίσανε ἔτσι: ὁ *λερός* κι ἀπ' ἀφτό: *λέρα*, *λερώνω*, *ἀλέρωτος*, *λεριάζω*, *ἀλέριαστος*. Γιὰ τὸ χωρισμὸ

του ο προβλ. δλωλός > δ λωλός, δλίγος > δ λίγος, δξινος > δ ξινός (1).

Δήγορα: Ἀπὸ τὸν κλασικὸ παρακ. τοῦ ἐγείρω τόν: ἐγρήγορα ἔκαμαν οἱ μεταγ. τὸ ἐπιρ. ἐρηγόροως > Βυζ. ἐγρήγορα > νεοελ. (δ)γρήγορα > ἀνομοίωση (δ)γλήγορα > β' ἀνομ. (δ)λήγορα. Ὁ τελευταῖος ἀφτὸς τύπος παρετυμολογήθηκε πρὸς τὸ (δ)λίγη ὥρα καὶ γράφηκε (δ)λίγωρα δλδ. ι τὸ λι καὶ ω τὸ γω.

Ἀπ' τὸ ἐγρήγορα ἐπίσης ἔγινε καὶ ρῆμα μεταγ. ἐρηγορῶ > γρηγορῶ (-έω) (2) καὶ ὄν. Γρηγόριος καὶ Γρηγορᾶς. Τὸ δικὸ μας τὸ γρηγορεῦν > (γ)ληγορεῦν εἶναι ἅπ' τὸ ἐπιρ. γρήγορα > (γ)λήγορα.

Διαλιουρίζε' εἶναι σύμφωνός τοῦ: γναλουρίζει + γαλουρίζει μὲ ἀφομοίωση τοῦ πρώτου φθόγγου γι σὲ λι ἔνεκα τὸ δέφτερο λι.

Διαλιῶ: δηλ. λαλῶ > λαλιῶ > λιαλιῶ. Ἀπ' τὸ λαλῶ ἔγινε τὸ λαλιῶ κατ' ἀναλογία τοῦ ἀναλύω > ἀναλυῶ, κλείω > κλειῶ, κτλ. Ἐπειδὴ λένε κανονικά: κλειῶ—κλείς—κλεῖ, κλειοῦμε—κλείτε—κλειοῦνε ἀναλυῶ—ἀναλεῖς—ἀναλεῖ, ἀναλυοῦμε, ἀναλεῖτε, ἀναλυοῦνε, ἔτσι κι ἅπ' τὸ λαλεῖς—λαλεῖ—λαλεῖτε εἶπαν καὶ λαλιῶ—λαλιοῦμε—λαλιοῦνε, σὰν τὰ κλειῶ—κλειοῦμε—κλειοῦνε κτλ. Τὸ λαλιῶ πάλι γίνεται ἅπ' τὸ λαλιῶ κατ' ἀφομοίωση τοῦ πρώτου λ πρὸς τὸ δέφτερο λι. Σὰν τὸ λαλῶ > λαλιῶ, λὲν ἀκόμα ἰδιωματικά: μιῶ > μιλιῶ (Πάνορμος), κουνῶ > κουνιῶ (Πάνορμος), κουρταλιῶ > κουρταλιῶ (Βυτίνα), ἀργῶ > ἀργιῶ (Κρήτη), πονῶ > πονιῶ (Πάνορμος) κτλ. (ΓΓΕ. β', 165). Ἀκόμα μποροῦσαμε νὰ ποῦμε πὼς τὸ λαλιῶ ἔγινε κατὰ τὸ οὖς. λαλιά, τὸ μιλιῶ κατὰ τὸ μιλιά, τὸ κουρταλιῶ κατὰ τὸ κουρταλιά καὶ τὸ κουνιῶ κατὰ τὸ κούνια, τὸ ἀργιῶ κατὰ τὸ ἐπίθετο ἦ τὸ ἐπιρ. ἀριά καὶ τὸ πονιῶ κατὰ τὸ σύνθετο συμποनिῶ ἅπ' τὸ συμπόνια.

Διανᾶ: τὸ λεαίνω (=κάμνω τι λείον) ἔχει καὶ τὴ σημασία τοῦ κομματιάω, ἅπ' ἀφτὴ τὴ σημασία λοιπὸν τὸ λεανός > λιανός σημαίνει γενικὰ τὸν φιλοτριμμένο, καὶ λιανᾶ = τὰ ψιλὰ νομίσματα. Ἀπ' τὸ λιανός γίνεται τὸ λιανίζω=κομματιάω, κόφτω σὲ μικρὰ τεμίχια, κοπανίζω.

Λιγοθυμῶ: Τὸ ἀρχαῖο λιποθυμῶ. Τὸ εἶπαμε ἡμεῖς κατὰ παρετυμολογία λιγοθυμῶ, γιὰ νὰ τὸ καταλάβουμε καλύτερα προβλ. δυσεντερία > λυσαντερία, ἀροκλασία > ἀροπλασία. κτλ., ἔτσι καὶ τὴ λιποθυμία τὴν εἶπαμε: λιγοθυμία > λιγοθυμιά.

1) Λοιπὸν τὸ ξι, ὄχι μὲ ν γιατί δὲν εἶναι ἀπὸ τό: δξός. οὔτε μὲ ει, γιατί δὲ γίνεται ἀπὸ τὸ δξέ-ο· τὸ δξινος γίνεται ἀπὸ τὸ δξος· τὰ παράγωγα τῶν οὐδετέρων μὲ -ος γράφονται μὲ ι· «οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς γενικῆς. ἀλλ' ἀπὸ τῆς εἰς-ος εὐθείας [=ὀνομαστικῆς] ταῦτα καὶ εἰκότως ἔχει τὸ ι». (Ἡρωδιαν. β', 436, 30), πβ. τέμενος > τεμενίτης σκάφος > σκαφίδιον κτλ., ὥστε καὶ τὸ ξίδι μὲ ι: δξος > δξίδιον > ξίδι.

2) «Γρηγορῶ, γρηγορεῖ, οὐ δεῖ, ἀλλ' ἐγρήγορα λέγειν καὶ ἐγρήγορεν» (Φρόνιχος ἐκδ. Lobeck Διψία 1820 σελ. 118).

Λίγδα ὁ Ἑσυχίος λέει: «λίγδα ἡ χώνη καὶ ἡ κονία». Ὁ Εὐστάθιος λέει: «λίγδος· κονία, ἀλοιφή· καὶ λίγδοι· χωνευτήρια, χοάναι», κατὰ ἐπέκταση λοιπὸν ἡ λίγδα πῆρε τὰ νεώτερά της νοήματα.

Λίμα εἶναι δυὸ λέξεις μὲ δυὸ διάφορους προερχομένους καὶ δυὸ διάφορα νοήματα· α', ἀπ' τ' ἀρχαῖα λιμός > λιμάσσω γίνεται τὸ νέο: λιμάζω > λίμα, ὅπως: γνωρίζω > γνώρα κτλ. (Ἐγκυκλ. Δρανδ.-Μακροῦ ἄρθρο μου Τόμ. α', σελ. 3 στήλ. α', 6. Φιλ. Γραμ. σελ. 434, § 1342)· β', ἀπὸ τὸ λατινικὸ lima καὶ σημαίνει τὸ ρινί· ἀπὸ τοῦτο μτρ. εἶπανε λίμα καὶ τῆ φλυαρία, γιατί λιμάρει δλδ. ρινίζει τ' ἀρτιὰ τῶν ἀκροατῶν. Ἀπὸ τὸ λίμα=πέινα γίνεται ὁ λιμάρο(η)ς=ὁ καιίμαργος.

Λιμπίζουμ. Τὸ ἀρχαῖο λιμβεύομαι τὸ εἶπανε οἱ Βυζαντινοί: λιμβίζομαι (Βίος Νείλου τοῦ νεωτέρου, Μ. Πατρολ. Ἑλ. τομ. 120 σελ. 137 γ') «λιμβισθεῖς τῆς μετεώλου καθαρότητος». Ἀπὸ λοιπὸν εἶναι τὸ δικό μας τὸ λιμπίζουμαι.

Λιπανάβατος καὶ ἀλιπανάβατος = πὸν τοῦ λείπει ἡ ἀνάβαση (= ἡ ζύμωση)· ὁ β', τύπος μὲ τὸ ἀρχικὸ ἀ- γίνεται ἔτσι: ἀπὸ παρετυμολογία σὲ μιὰ λέξη, πὸν ἔχει φυσικὰ μέσα της νόημα ἀρνητικὸ, βάζουμε κάποτε στὴν ἀρχὴ καὶ ἓνα ἀρνητικὸ ἢ στερητικὸ ἀ- γιὰ πιότερο δυνάμωμα ἢ ξεδυσάλυμα τῆς ἀρνησης πρβλ. ξεκάροφωτος > ἀξεκάροφωτος, ξυπύλυτος > ἀξυπόλυτος, (ἀ)ξεβρόκωτος κτλ.

Λογκαιλόγερα εἶναι ἡ φράσις: ὄλον καὶ ὀλόγερα· τὸ ὄλον ἐπίρ. δλδ. ἀρχαιότερος τύπος τοῦ ὄλο· πβ. μογκαιμοναχά=μόνον καὶ μοναχά.

Λόθρα ἀπὸ τὸ ἦλος (=καρφί) > ἠλόθρα τὸ ἦ— τὸ νομίσανε ἄρθρο ἀπὸ παρετυμολογικὸ παρανόημα καὶ εἶπανε ἦ: λόθρα πρβλ. ἡμέρα > ἦ: μέρα, ἠλιακάδα > ἦ: λιακάδα, ἰξόβερα > ἦ: ξόβερα, ὑπανδρεία > ἦ: παντρεία, ὑγεία > ἦ: γειά κτλ.

Λουντρι ἡ λ. εἶναι σλάβικη, πὸν τὴ μεταχειρίζονται οἱ Θρακιῶτες μὲ νοήματος μετάπτωσι (βλ. λουλούδ').

Λούτζα μὲ σλάβικη προφορὰ ἡ λ.=βόρβορος, τὴν πῆραν κι οἱ Ἀρβανίτες.

Λουλᾶς δλδ. lulé=κιπνοσύριγγα λ. περσοτούρκικη, πὸν σημαίνει γενικὰ τὸ σωλήνα πβ. bir lulé Kaïmak.

Λυκοπρόγονα ἡ ἀρχικὴ λέξις εἶναι ἀλληλοπρόγονα > ληλλοπρόγονα > ἀομοίωσι: λημοπρόγονα, καὶ κατὰ παρετυμολογία: λυκοπρόγονα, γιατί τὰ παιδιὰ γονιῶν, πὸν πάθησαν ἔχοντάς τα καθέννας ἀπὸ προηγούμενο γάμο, τρώγονται σὰν τὰ λυκάκια.

Λαχομαχῶ εἶναι τὸ λογχομαχῶ. Ἡ πρώτη συλλαβὴ λο- γίνεται λα-κατὰ παρετυμολογία ἀπὸ τὸ λαχανιάζω· Τὸ λογχομαχῶ α', συνθετικὸ του ἔχει τὴ λόγη > λόχη = φλογερὴ ἀχτίνα, τοῦ ἡλίου, φλόγα τῆς φωτιᾶς καὶ γενικὰ τὸ φλόγισμα. Ἐκεῖνος πὸν περπατεῖ, μάχεται μὲ τὶς φλογερὲς ἀχτίνες τοῦ ἡλίου καὶ λαχανιάζει.

Δαλεμεκὲς λέξη σύνθετη ἀπὸ τὸ τουρκοπερσικὸ *λαλέ* καὶ τὸ ἑλληνικὸ *μάκος* (*μήκων*, Δωρικῶς : *μάκων* νεοελ. *μᾶκος*). Τὸ *μα-* γίνεται *μέ-* ἀπὸ τῆ γειτονιά τοῦ *μ'* πρβλ. *καματερῆ* > *καμετερῆ*, *μᾶς εἶπε* > *μές εἶπε* καὶ *μάχεται* > *μέχεται* (Ἀρτάκη), Ἀμμαθούνια > Ἀμμεθούνια (Χιό. Ἀμαντος). Γιά τὴ σύνθεση μιᾶς ξένης λέξης καὶ μιᾶς Ἑλληνικῆς πρέπει νὰ ξοίρουμε πὼς ὁ λαὸς ποὺ κάνει τὴ σύνθεση, ἅμα γίνεῖ ἡ ξένη λ. δική του, δὲν τὴ θεωρεῖ πιά γιὰ ξένη καὶ τὴ συνθέτει μὲ μιὰ γνήσια δική του, σὰ νὰ πρόκειται γιὰ δυὸ ἀπ' τὴν ἀρχὴ δικές του λέξεις· πρβλ. τουρ. *tchala* — δυνατά¹⁾, ἔτσι λοιπὸν εἶπε : *τσαλαπατώ*, *τσαλαβουτώ*, ἰταλ. *sorte* = τύχη : *κακό-σουρος*, *cielo* = οὐρανός : *κοκκοσέλι* = χαλάζι (ἰδιολεκτ. *κόκκος* τοῦ οὐρανοῦ) κτλ.

Λουλοῦδ' ἡ λέξη εἶναι ἀραβικὴ *luḷu* καὶ σημαίνει *μαργαριάρι*, (τὸ -οῦδι νεοελληνικὴ ὑποκοριστικὴ κατάληξη)· στὰ Ἑλληνικά τὸ *λουλοῦδι* πέρασε μὲ τὸ νόημα τοῦ ἄνθους ὡς ἄσπρο κτλ. ὡς καθαρὸ, ὡς ὠραῖο· εἶδος λουλούδια μάλιστα τὰ λένε *μαργαρίτες*. Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ δοῦμε πὼς μιὰ λέξη περνώντας ἀπὸ μιὰ γλώσσα σὲ ἄλλη παίρνει ἄλλο νόημα, ὅπως δὴποτε συγγενικῶς ἀπὸ παρανόηση ἢ καὶ ἀπὸ ἐξέλιξη· πρβλ. τὴ λέξη *φιλντσια* (=ἐλεφαντόδοντο), ποὺ ὥστόσο στὴν Παλαιὰ Ἑλλάδα σημαίνει τὸ *σεντέφι* (=μάργαρος, ὄστρακον μύακος τοῦ μαργαροφόρου), ποὺ μ' ἀφτὸ κάνουν διάφορα στολίδια στὰ μαντολίνα, φτειάνουν σουγιές, λαβές καὶ θηκάκια μαχαιριῶν καὶ ἄλλα· ἐπίσης τὸ *κουρδίζω* (=τεντώνω) τὰ ἴδια λέξη τούρκικη ἀπὸ τὸ *κουρμάκ* πβ. *tchadir courdum* στὰ ρωμαίικα παρετυμολογήθηκε πρὸς τὸ *κόρδα* (=χορδή)· *τσιμπάνος* σημαίνει σήμερον τὸ βοσκὸ καὶ ὥστόσο ἡ λέξη εἶναι σλάβικη· *ζουπάν* καὶ σημαίνει τοπάρχης· τέτοια ἔχουμε πάμπολλα ὁ Χατζηδάκης στὰ ΜΝΕ. α', 548 τὸ λέει ξένο, μὰ δὲν ξέρει ἀπὸ πιά γλώσσα μᾶς ἔρχεται καὶ μ' ἓνα ἐρωτηματικὸ μέσο· σὲ παρένθεση(?) ἐκφράζει τὴν ἀπορία του. Ὁ Meyer. Neogr. Stud. 6', 68, ποὺ παίρνει τὴ γνώμη του καὶ ὁ Μ. Τριανταφυλλίδης (Lehnw. 151) τὸ θέλει ἀρβανίτικο. Ἡ δική μου ἢ γνώμη εἶναι πὼς ἐμεῖς τὸ πήραμε ἴσια ἀπὸ τοὺς Ἀραβες, μὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες νὰ τὸ πήραμε, πρῶμα ποὺ δὲν ἀποκλείεται, πάλι ἢ λ. ἀρχικὰ εἶναι ἀραβικὴ, γιὰτὶ ἡ ἀρβανίτικη γλ. ἔχει καὶ μερικὲς ἀραβικὲς λέξεις ὄχι μέσο τῆς τούρκικης, ἀλλὰ ἴσια ἀπ' τ' ἀραβικὰ πβ. ἀρβαν. *φατίλα* (τὸ λ λεπτὸ κοντὰ στὸ ἀραβικὸ *λάμ*) = δαδὶ καπνισμένο· ἀραβικ. *fatila* = θρυαλλίδα, ὅπου τὸ τελικὸ *α* τὸ πήραν οἱ Ἀρβανίτες γιὰ ἀρθρο (Φ. Σαμπανίδης).

Τὸ *λούλουδι* > *λούλουδο* τὸ εἶπανε καὶ *πούλουδο* ἴσως ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ λατ. *pullulo* = ἀνθίζω (Κορ. Ἀτ. δ', 454).

1) Στὴ ΓΓΕ. α', 150 ἐτυμολογῶ λάθος τὰ *τσαλαπατώ*, *τσαλαβουτώ* καὶ πρέπει νὰ λείψουν ἀπὸ κεῖ. Ἀφτὸ ἐδῶ εἶναι τὸ σωστό : πβ. *tchala* — *kiurek* = δυνατὸ κουπί — *κωπηλασία*, *tchala* — *deynek* = δυνατὸ ραβδί = *ξύλιμα*.

Μαγαράς ἡ λέξις εἶναι παρμένη ἀπ' τὰ τουρκικὰ *magara* = σπήλαιο (ἄραβικόν). Τὸ Ἑλλ. *μέγαρα* (τά), ἔχει φαίνεται δυὸ προερχομούς. Ἀπ' τὸ σημιτικὸν *meħara* = ὑπόγειο (ἀπ' ἀφτοῦ καὶ τὸ παραπάνου *mağara*) σήμαινε ὑπόγειο τρυῖπα, πού τῃ μεταχειρίζονταν κατὰ τὰ Θεοδοφόρια (ρίχνοντας μέσα ζωντανὰ γουρουνάκια) στοὺς Ἀχαρ. τοῦ Ἀριστοφ., στ. 747 καὶ 764 βρίσκεται ἄλλος ἀρχ. τύπος τῆς λ. μέ: *κά-* ἀντὶ *μέ-* (κοίτα *Muss—Arnolt* *On se mit. words in Gr.* κτλ. σελ. 73). Καὶ εἶναι γνωστό, πὺς τὰ Θεοδοφόρια εἶτανε τελετὴ Ἀσιατικὴ, ἐπίσης *μέγαρα* (κατ' ἀπλολογία ἀπ' τὸ *μεγάραρα*) Ἑλλ. σήμαινε τὰ δωμάτια τοῦ παλατιοῦ καὶ κατὰ συνεκδοχὴ τὸ παλάτι, γιὰ τοῦτο λέχθηκε κατόπι ἐνικά: τὸ *μέγαρον*. Ἀπὸ ἐδῶ εἶναι Ἰαπετικῆς ἀρχῆς: πβ. ἀρχ. Ἰνδικὰ *agaram* κτλ. (*Brugm. Indog. Fors.* τομ. 13ος σελ. 147). Ἀπὸ τὰ δυὸ ὡς συγγενικὰ ὕψωσθήποτε, συχιστήκανε καὶ συνταφτιστήκανε: πβ. *αὐτοθέντης* > *αὐθέντης* = ἀφτοχτόνος καὶ *αὐτοέντης* = ἀφτεξούσιος, πού ἔγινε κὶ ἀπὸ *αὐθέντης* Ἄρθρο μου Ν. Ἑστία ἔτ. 1932, τομ. 11ος, σελ. 306, στήλ. β', ἀράδ. 22—72).

Μάγγανο (λέξις ἀρχαία μὲ μιὰ τῆς σημασία κατωῦς συγγενική: κοίτα τὰ λεξικά). Τὸ ἴδιο ὄργανο σήμερα τὸ λένε: *τελάρο* (ἰταλ. *telaro*) καὶ *καρκάφην* (τουρκ. *gergef*).

Μαγνάδ' εἶναι συμφυρμός τοῦ *μαντήλι* + *ἀγνάδι* > *μαγνάδι*. Καὶ πὺς ἡ πρώτη λέξις εἶναι τὸ *μαντήλι* φαίνεται ἀπὸ τοὺς στίχους τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ:

«Ὁ ἥλιος μπῆκε στὸ λουτρό καὶ λούστη καὶ χτενίστη
βάζει *μαντήλι* τὸ γιαλὸ τὸν οὐρανὸ *μαγνάδι*».

Μαγκώνω ἀπὸ τὸ *μάκος* > *μάκων* δωρικὸς τύπος τοῦ *μήκων* γίνεται τὸ ρῆμα *μακώνω* = φαρμακώνω, *μακώνομαι* = πιάνονται τὰ μέλη μου ἀπὸ ἀναλογικὴ ἐπίδραση τοῦ *μάγγανον* ἀναπτύσσεται πρὶν ἀπ' τὸ λαρυγγικὸ κ τὸ ἐπίσης λαρυγγικὸ μυτόπνοο γ = ν (πρβλ. *μύρμηκας* > *μύρμηγκας* κτλ.) καὶ γίνεται *μαγκώνω* μὲ διάφορες σημασίες. Μιὰ ἀπ' ἀφτῆς εἶναι καὶ κείνη πού ἀναφέρεται στὰ Θρακικὰ Γ' 240.

Μαδίζω ἀρχικὰ σημαίνει θγάζω τὶς τρίχες: κὶ ἐπειδὴ, ὅταν κανεὶς μαλώνει μὲ κάποιονε, θγάζει τὶς τρίχες του, τὸν ξεμαλλιάζει, κατάντησε νὰ σημαίνει *μαδίζω* = μαλώνω, φιλονικῶ, εἶμαι μαλωμένος, κακωμένος, δὲν τοῦ μιῶ.

Μαθές εἶναι ἡ μετοχὴ *μαθῶν* μὲ νόημα ἐπιρρηματικὸν (Φιλ. Γραμ. § 966: «*μαθῶν* οὐ μὴ τὰ γεύσεσαι» *Πτωχοπρ.* δ', 101. — «*μαθῶν* καὶ ποῦ ἀραβιάζεσαι»; *Πτωχοπρ.* ε', 276. Τὸ *μαθῶν*, ἐπειδὴ ἔχει νόημα ἐπιρρηματικόν, γίνεται *μαθίς*, ἔτσι ὡστα σήμερα στὸν Πόντο κατὰ τὰ: *ὀλοχρονίς τίπους* κτλ.: ἔπειτα τὸ *μαθίς* ἔγινε *μαθές*, κατὰ τὸ σχῆμα: *τίπους* > *τίποιτες* παίροντας τὰ νοήματα πού καταχωρίζει ὁ κ. Παπαχριστοδούλου στὰ Θρακικὰ Γ', 341.

Μαγοῦλες τὸ μεγεθυντικὸ τοῦ : *μάγουλα* — *μάγουλο* (τό).

Τὸ *μάγουλο* = παρειὰ ὁ G. Meyer στὸ περιοδ. Indog. Forsch., πού τὸ ἐκδίδανε στὸ Στράσμπουργκ ὁ Brugmann καὶ ὁ Streitberg, σὲ ἄρθρο του «Neogr. Etymolog.» (τομ. γ', σελ. 68) καὶ κατόπι στὶς Neogr Stud. (τομ. γ', σελ. 41) λέει πὼς εἶναι τάχα τὸ λατινικὸ *magulum* καὶ ἀφτὸν ἀκολουθοῦνε οἱ γλωσσολόγοι (πρβ. Τριανταφ. *Lehnwörter* κτλ. σελ. 120. — Φιληντ. ἄρθρο στὰ Θρακικὰ τομ. γ', σελ. 360). Ὡστόσο φαίνεται πὼς τέτοια λέξη λατ. δὲν ὑπάρχει καὶ τῇ γνώμῃ ἀφτῆ τὴν ὑποστηρίζει ὁ Σουηδὸς Børge Knos (πρβ. σελ. 56 κ. π. *Codex Graecus Upsaliensis*. — Οὐψαλα 1908), ὅπου λέει πὼς ἡ λέξη εἶναι Ἀρβανίτικη (Ξανθ. Ἐρωτ. 603). Οἱ λέξεις ὁμοῦς οἱ Ἀρβανίτικες καὶ οἱ Κουτσοβλάχικες *μαγοῦλα* κτλ. μὲ τὸ νόημα τοῦ λόφου, εἶναι ἀπὸ τὰ ἑλληνικά. Δὲ μπορούσε ἡ λέξη *μαγοῦλα* ἀπὸ τὸ νόημα τοῦ γηλόφου νὰ περάσει στὸ νόημα τῆς παρειᾶς, ἐνῶ τὸ ἀντίθετο εἶναι φυσικὸ : *μαγοῦλα* = ἡ παρειὰ (Θρακ. γ', 340) καὶ κατόπι μεταφορικὰ ἢ τροπικά, ἄς ποῦμε, *μαγοῦλα* = ὁ λόφος. Ἀπ' ἀφτὸ λοιπὸν τὸ Ἑλληνικὸ, γίνεται τὸ Κουτσοβλάχικο : *μαγοῦλα* καὶ τὸ Ἀρβανίτικο *μαγούλ-α* μὲ τὴ σημασία τοῦ λόφου δηλ. ὁ λόφος θεωρήθηκε *μάγουλο* τῆς γῆς, νὰ ποῦμε· καὶ ἐπειδὴ σχετικὰ μὲ τὸ ἀνθρώπινο *μάγουλο* ἀφτὸ εἶναι μεγάλος, τὸν εἶπανε σὲ μεγεθυντικὸ τύπο : *μαγοῦλα* (=μεγίλο *μάγουλο*), ὅπως λένε τὸ *μάγουλο* (τὸ φουσκωμένο βέβαια) οἱ Σαραντακκλησιῶτες (κοίτα κατὶ σχετικὸ ΓΓΕ. α', 124).

Κατὰ τὴ γνώμῃ μου ἡ λέξη εἶναι συμφυρμὸς ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸ : *massella* + (γ)οῦλα (τὸ ἑλληνικὸ) > *μά(γ)ουλα* — *μά(γ)ουλο*. Ἄλλωστε τοῦ G. Meyer τοῦ ἀρέσει τις ἑλληνικὲς λέξεις νὰ τις θεωρεῖ ξένες· πρβ. τὸ *σύρο-ρουπο* > *σοῦρορουπο* ἀπ' τὸ ρουμανικὸ : *soarele arune*, λέει (Φιλ. ΓΓΕ. α'. 185) — τὸ *ὠμόλυνθος* > *μόλοθος* > *μπλόθος* (Φάθης) ἀπ' τὸ Ἰταλικὸ *biotto*, λέει (Χατζηδ. Ἐτυμολ. : λέξεις Ἑλληνικαὶ νομιζόμεναι ξέναι Ἐπετ. Πανεπ. τ. 5', 1909—10, σελ. 90—91).

Μαζώνω ἀπὸ τὸ *μαζί* = μικρὴ *μάζα* > *μαζίτσα*, πού κατάντησε ἐπίρρημα ὁμοῦ, (ΓΓΕ. β', 71) γίνεται τὸ ρῆμα *μαζέβω*· πολλὰ ἀπὸ τὰ ρήματα *-εβω* ἔχουνε στὴ νέα ἑλληνικὴ καὶ τὴν κατάληξη *-ωνω*, εἴτε μὲ τὸ ἴδιο νόημα εἴτε μὲ συγγενικὸ λ. χ. *ανακατέβω* καὶ *ανακατώνω*, *ἡμερέβω* καὶ *ἡμερώνω*, *λαθέβω* καὶ *λαθώνω*, *ἀγριέβω* καὶ *ἀγριώνω*, *θολέβω* (Πόντος) καὶ *θολώνω*, *λαρέβω* (Πόντος) καὶ *λαρώνω*, (=ἰλαρώνω) *λιγέβω* καὶ *λιγώνω* κτλ. κτλ. ἔτσι λοιπὸν : *μαζέβω* καὶ *μαζώνω*· ὁ τύπος *μαζώνω* γίνεται κατὰ ἀναλογία ἀπ' τὰ : *διώχνω*, *σπρώχνω*, *ἀμπώχνω* κτλ. (Φιλ. Γραμ. § 1603 καὶ πέρα) πρβ. (ἄζω > ὠξέσω > ὄξενω) *ζένω* > *ζέχνω*.

Μαῖνα (ἦ)· γίνεται ἀπὸ τὸ *μαῖνάρω* (ἰταλ. *ammainare*), ὅπως ἡ *τριπτα* ἀπ' τὸ *τριπσάρω* (ἰταλ. *drizzare*), ὅπως ἡ *καβάτζα* ἀπ' τὸ *καβατζάρω*

κτλ. κατὰ τὰ ἑλλην. ἢ γέννα ἀπ' τὸ γεννῶ (=παράγω γενεάν), ἢ νύστα ἀπ' τὸ νυσιάζω κτλ.

Μαῖχόσκος· ἀπ' τὸ τ. mayhos ἴδια νόημα

Μάκενα· λ. ἰτ. macchina.

Μάλιστρο δηλ. *δμάλιστρον* ἀπ' τὸ *δμαλίζω* καθὼς σημειώνεται (Θρ. 343) πολὺ σωστά, μὰ τότε γιατί τὸ *λυ* μὲ *υ* : *μάλιστρο*;

Μαλώνω (κι ἀπ' ἀπτό ἢ *μαλιά* Ἐρωτοκρ. Α, στιχ. 640 κτλ.) ὁ κ. Χατζηδάκης τᾶχει πολὺ σωστά (MNE. α', 140) πὼς γίνονται ἀπ' τὸ μτγνστρ ρῆμα *δμαλῶ* (Γλωσσάρια Ἐρω. Στεφ. Παρίσ. 1573) > (δ)μαλώνω, ἔνω ἢ παράδοση τᾶχε ἀπ' τὰ *μαλλία* (κοίτ. παραπάνω λ. *μαδίζω*). Τὸ ἀρχικὸ οσωπαίνεται γιατί συνεπαίρνετα παρετυμολογικὰ μὲ τὴν πρωιυτερνή προκλιτικὴ λεξούλα τω· δηλ. τ' *δμαλώνω* > τὸ *μαλώνω* (Φιλην. Γραμ. σελ. 141). Ὁ Ξανθοῦδ. (Ἐρωτ. σελ. 605) λέει «Καὶ τὸ τεκτονικὸν ἰσοπεδωτικὸν ἐργαλεῖον ὁ *μαλᾶς* εἶναι ἐκ τῆς αὐτῆς λέξεως» δηλ. *δμαλᾶς* > ὁ *μαλᾶς* (κοίτ. Θρακικὰ γ', 357, φράση ; *ἄξεινος καὶ ποῦξεινος*).

Π Ρ Ο Σ Θ Η Κ Η

Σὰν τὸ Κουμπαγιώτικο : *ὑπολαῖς* > *πλαγ(γ)ιά*, (ποῦ λέω στὸν γ' τομ. τῶν Θρακικῶν σελ. 355 πβ. *κοραοῖς* > *κοραοιά* κτλ., ποῦ τὰ ξεδιαλύνω ἐκεῖ), σκαλίζοντας τὰ βιβλία μου ἦθρα κι ἄλλη λέξη ὅμοια. Εἶναι γνωστὸ πὼς *μαργιά* σημαίνει ρωμαίϊκα τὴ γριά προβατίνα, ποῦ δὲ δίνει πιά γάλα· γιὰ τοῦτο στὴν Ἀρτάκη τὴ λέγανε : *παλιο - μαργιά*. Ὁ Ἡσύχιος ἔχει : «*ἀμοργίς*· ἀμνάς ἢ ἐξεσθηκυῖα τὸ γάλα»· ὥστε ἔχουμε κοντὰ στ' ἄλλα καί : *ἀμοργίς* > *μαργιά* σὰν τὸ *ὑπολαῖς* > *πλαγιά* κτλ.

Ἀκόμα θυμῆθηκα πὼς στὸ Κούμπαγο λέγανε *πίκος* (ἀντὶ τὸ κοινὸ *βίκος*) τὸ κομμάτι τοῦ τούβλου, ποῦ στήνουν γιὰ νὰ τὸ χτυπήσουν μὲ τὴν ἀμάδα. Τὸ *βίκος* ἔγινε *πίκος* κατὰ τὸ *πλίθος* (<*πλίνθος*) τὸ ὁμοιονόημο. Ἔτσι κι οἱ ἀρχ. εἶπαγ ἀντίθετα ἀντὶ *πόθρος* > *βόθρος* κατὰ τὸ *βαθὺς* τὸ συνεκφερόμενο.

Παρατυπώματα στὶς ἐτυμολογίες μου «Θρακικὰ» τόμ. γ' σ. 355-360

Σελ. 355 ἀράδα 8 γράφε : *ψάλω* (μ' ἔνα λ)—ἀράδα 14 ἀντὶ : καὶ *ν* ἔδῳ γρ. (*ν* ἔδῳ)—ἀρδ. 16 ἀντὶ *V'*, γρ. *γ'*, —ἀρδ. 21 ἀντὶ ἔρχουμαι γρ. ἔρχουμαι — ἀρδ. 28 ἀντὶ : φαγέλι, γρ. φραγέλι = ἀρδ. 31 ἀντὶ Τσιτσελῆ γρ. Τσιτσελή—Σελ. 356 ἀράδα 1 ἀντὶ : *φογγόσυκα* γράφε *φραγγόσυκα* — ἀρδ. 10 ἀντὶ καθηγητοῦ γρ. καθηγητῆ — ἀρδ. 29 ἀντὶ : καὶ γρ. ἦ — Σελ. 357 ἀρδ. 3 ἀντὶ : τὸ γρ. τὸ (ἐγκλιτικὸ) δλδ : εἶναι τὸ — ἀρδ. 29 ἀντὶ : παρομοιάζοντας γρ. παραμοιάζοντας—Σελ. 358 ἀρδ. ἀπὸ κάτω 12 ἀντὶ : *κρακτερό* γρ. *κραητερό* — Σελ. 359 ἀρδ. 8 ἀντὶ : προσφορᾶς γρ. προφορᾶς.—Σελ. 360 ἀρδ. ἀντὶ : γῶ *γητέβω* γρ. μόνο· *γω* (νὰ λείπει δλδ. ὀλότελα ἀπὸ κεῖ τὸ : *γητέβω*) — ἀράδα ἀπὸ κάτω 8 ἀντὶ *βρόβω* γρ. *κρόβω* καὶ 7 ἀντὶ· *μυντος* γρ. *μουντός*.

ΚΟΥΑΠΙΑΝΑΛΙΚΑ

(ἤτοι Συνθηματικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα Ὁρτάκιοϊ
Ἀδριανουπόλεως) (*)

Ὁ Ὁρτάκιοϊ, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε καὶ εἶναι φιλαπόδι-
μος. Ὡθεῖται πρὸς τοῦτο οὐ μόνον ἐκ λόγων περιεργείας καὶ πρὸς τὸν σκο-
πὸν νὰ γνωρίσῃ νέους τόπους, νέας χώρας, ἀλλὰ κυρίως ἐκ λόγων προσπο-
ρισμοῦ τῶν μέσων τῆς ζωῆς. Τὸ ἄγονον τοῦ ἐδάφους τῆς πατρίδος του πολ-
λαχοῦ, ἢ στενότης τοῦ κύκλου τῆς ἐργασίας του ἀλλαχοῦ, παρέχουν ἀνεπαρκῆ
αὐτῷ τὰ μέσα τῆς διατροφῆς. Ζητεῖ νὰ ἐξεύρῃ νέους πόρους. Δι' οὗ καὶ ἀπο-
δημεῖ. Ἄλλ' ἐν τῇ ξένῃ δὲν εἶναι μόνος. Ἔχουσι προλάβει ἢ ἀκολουθοῦ-
σιν αὐτὸν ἔτεροι ὁμότεχοι [ἢ διαφόροι] ἐπαγγέλματος συμπατριῶται του,
μεθ' ὧν συνδέεται καὶ μετὰ τῶν ὁποίων, πρὸς καλυτέραν προόπισιν
καὶ πληρέστερον ἐξασφαλισμὸν τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων του, ἰδρύει
τὸν πρῶτον ὁμοιοεπαγγελματικὸν πυρῆνα ἢ συντεχνίαν. Ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν
εἶναι ἀσφαλής. Ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν γηγενῶν ἀποβαίνει πολλάκις ἀκαταμά-
χητος, ὁ συναγωνισμὸς τῶν ἄλλων ξένων στοιχείων δυσχερής. Τὰ συμφέ-
ροντά του κινδυνεύουσιν. Ἐπινοεῖ ὅθεν τὴν συνθηματικὴν μεταξὺ τῶν ὁμο-
τέχων ἢ διὰ τοῦ αὐτοῦ συμφέροντος συνδεδεμένων ἐπαγγελματικῶν συμπα-
τριωτῶν του διάλεκτον ὡς μέσον συνεννόησεως, ταύτην δὲ φροντίζει νὰ τηρῇ
ἐπιμελῶς μυστικῆν.

Ἡ συνθηματικὴ αὕτη διάλεκτος δὲν εἶναι βεβαίως γλῶσσα αὐτοτελής
οὔτε δλόκληρος, ἔχει ὅμως λεξιλόγιον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πλούσιον,
τὸ ὅποῖον ἐγκατασπειρόμενον μεταξὺ ἄλλων ἑλληνικῶν λέξεων καθιστᾷ τὴν
φράσιν ἢ τὸν λόγον παντελῶς ἀκατάληπτον (1).

*) Τὸ Ὁρτάκιοϊ καὶ ἡ περιοχὴ του περιῆλθε στὰ χεῖρα τῶν Βουλγάρων καὶ οἱ
κάτοικοί του Ὁρτάκιοϊ μετανάστευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

1) Συνθηματικαὶ γλῶσσαι ὑπῆρχον καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Οἱ Ὁρτάκιοϊ, οἱ Πυ-
θαγόριοι καὶ ἄλλοι φιλόσοφοι καθὼς καὶ οἱ μύσται τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων τοι-
αύτας εἶχον ἐν χρήσει. Καὶ σήμερον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος μεταξὺ ὀρισμένων ἐπαγ-

Διὰ ταύτης ὁ ἐν ἀλλοδαπῇ ἢ ἐκτὸς τῆς πατρίδος του εὕρισκόμενος Ἕλληνα συνεννοεῖται εὐχερῶς μετὰ τῶν ὁμοτέχνων ἢ συμπατριωτῶν του χωρὶς νὰ γίνεται καταληπτὸς ὑπὸ τρίτων, κανονίζει τὰς μετὰ τῶν ξένων στοιχείων συναλλαγὰς κατὰ τὸ συμφέρον αὐτοῦ ἢ τὸ ὁμαδικὸν τοιοῦτον, λαμβάνει τὰ προφυλακτικὰ αὐτοῦ μέτρα κατὰ τῆς κρατούσης τοῦ τόπου Ἀρχῆς ἢ Ἐξουσίας καὶ ἐν γένει χρησιμοποιεῖ αὐτὴν οὕτω, ὥστε τὰ συμφέροντα αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς αὐτοῦ τάξεως νὰ ἐξυπηρετῶνται κατὰ τὸ ἐνὸν πλήρως.

Ὡστε τὰ συνθηματικὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα ὑπῆρξαν δημιουργήματα τῆς ἀνάγκης, ἣν ἐγέννησεν ἡ ἀντίθεσις τῶν συμφερόντων πρὸς τὴν Κοινωνίαν, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ζῆ ὁ Ἕλληνα.

Αἱ πλεῖστοι τῶν λέξεων τῶν συνθηματικῶν τούτων γλωσσῶν προέρχονται ἐκ τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς, ἐν ἄλλῃ ὁμως σημασίᾳ, ἄλλαι εἶναι συμβολικαὶ ἢ πεποιημέναι καὶ ἄλλαι προέρχονται ἐκ ξένων γλωσσῶν, τῆς Τουρκικῆς Βουλγαρικῆς, Ἰταλικῆς κ. ἄ. ἐν ἐλαχίστῃ πάντιοτε ἀναλογίᾳ, συμπληρούμεναι ἐν τῇ φράσῃ δι' Ἑλληνικῶν, ὡς εἴπομεν, λέξεων, ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτῶν σημασίᾳ.

Τὰ ἐκασταχοῦ τῆς Ἑλλάδος συνθηματικὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα, εἰς διάφορα ἀνήκοντα ἐπαγγέλματα, διάφορον φέρουν καὶ ὀνομασίαν. Παρ' ἡμῖν ἐκαλεῖτο (τὰ) *Κουλιπαράδικα* (1). Ταῦτα ἐχρησιμοποιοῦν οἱ γανωταί, οἱ βαφεῖς, οἱ κτίσται καὶ οἱ μικρομεταπράται (ὑφασματοπῶλαι κυρίως) τοῦ Ὀρτάκιοῦ καὶ Λιτίτης καὶ ἐντὸς μὲν τῆς πόλεως, ἰδίᾳ ὁμως ἐκτὸς καὶ εἰς τὰ διάφορα τουρκικὰ χωρία τῆς περιφερείας, ἐνθα ἐξήσκουν τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν.

Παραθέτομεν κατωτέρω λεξιλόγιον τῆς συνθηματικῆς ταύτης διαλέκτου. Ἐπ' αὐτοῦ παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς:

1) Πᾶς ἄτονος φθόγγος *ε* καὶ *ο* τρέπεται εἰς *ι* καὶ *ου* (θιρμό, κριμαστὸ —καλοῖρους, κόκκαλους).

2) Ὁ ληκτικὸς φθόγγος *ι* ἢ ἐκλείπει ἢ διατηρεῖται ἴχνος αὐτοῦ (κνάβ', πασπάλ').

3) Τὸ καταληκτικὸν φωνῆεν ὀνομάτων καὶ ἐπιθέτων παραγωγικῶν ἀποβάλλεται (Γιάν'ς, Γιῶρ'ς—βαφάρ'ς—γανουμάρ'ς). Ἐνίοτε ὁ ἐκπεσμὸς οὗτος τοῦ φωνήεντος γίνεται καὶ ἐν μέσῳ ἐπιθέτων, ὀξυτόνων ὁμως (ξ'νός, πιρ'—σ'νός).

4) Τὰ εἰς *ω* βαρύτερα ῥήματα τρέπουσι τὸ *ω* εἰς *ου* (ἀράζου, προχαλίζου). Τουναντίον τὰ περισπώμενα τὸ τηροῦσι (γκλιντρῶ, ξιφτῶ).

Γενικῶς ἰσχύουσιν ἐν αὐτῷ οἱ κανόνες τῶν ἰδιωμάτων τῆς βορείου Ἑλληνικῆς.

γελματικῶν τάξεων ὑπάρχουν τοιαῦται. (Πρβ. Δ. Σάρρου «περὶ τῶν ἐν Ἠπειρῷ, Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ συνθηματικῶν γλωσσῶν» Λαογρ. Τομ. Ζ. σ. 521 κ. ἑ.).

1) Ἐσφαλμένως ὁ Δ. Σάρρος (ἐνθ. ἄνωτ.) ἀναγράφει *ὅτι ἐκαλεῖτο Ντουλγέρικα ἢ Ντουγρματζίδικα*.

A

- Ἰ **Ἀκράνα** (τά) = ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὰ ἑλληνικά.
 Ἰ **Ἀκρανιῆς** (αἶ) = οἱ Ἕλληνες.
 Ἰ **Ἀμαξουχώρ'** (τὸ) = ἡ Ἀδριανούπολις.
 Ἰ **Ἀνθίζου** (ρ.) = Ἐννοῶ, καταλαμβάνω.—*T' ἀνθίζ' ἔ ἀκράνα* = Ἐννοεῖ τὰ Ἑλληνικά.
 Ἰ **Ἀπ' κάζου** (ρ.) = Ἐννοῶ.
 Ἰ **Ἀπλώνου** (ρ.) = Δίδω, πληρώνω.—*Τὸν ἄπλουσι τριότ'*; = Τὸν ἔδωκε χρήματα;
 Ἰ **Ἀργανᾶς** (ὁ) = Πασᾶς Ὑπουργός.
 Ἰ **Ἀσπερου** (τὸ) = ὁ κισσίτερος, τὸ καλάϊ.

B

- Ἰ **Βαλουχέρα** (ἡ) = χρηματοσακκούλα ἕξ ὑφάσματος.—*Νὰ μὴ σι σφονγυγίσ' ἔ βαλουχέρα σ'* = Νὰ μὴ σὲ κλέψη τὴ χρηματοσακκούλα σου.
 Ἰ **Βαμμένου** (τὸ) = τὸ κρασί.
 Ἰ **Βαμπάκ'** (τὸ) = Φυγὴ, ἀναχώρησις.—*Ἐβαλὶ θαμπάκ' ἔς τὰ πόδια* = Ἐφυγε.
 Ἰ **Βαρεία** (ἡ) = Ἡ ὀκᾶ, ὡς μέτρον βάρους.
 Ἰ **Βάτριλας** (ὁ) = ὁ γύφτος, ἀθίγγανος.
 Ἰ **Βαφάρ'ς** (ὁ) = ὁ θαφεύς.
 Ἰ **Βούλα** (ἡ) = ὁ Πάρεδρος, ὁ Μουχτίρης.
 Ἰ **Βούρτσα** (ἡ) = τὸ γένειον.
 Ἰ **Βρασιτρά** (τά) = τὰ φασόλια.
 Ἰ **Βροντάρ'** (τὸ) = τὸ ὄπλον.
 Ἰ **Βροντάρια** (τά) = τὰ καρῦδια.

Γ

- Ἰ **Γανουμάρ'ς** (ὁ) = ὁ γανωτής.
 Ἰ **Γκαβὰ** (τά) = οἱ ὀφθαλμοί.—*Ἄνοιξ' τὰ γκαβὰ σ'*.

- Ἰ **Γκαβανιόρα** (ὁ) = ὁ Ἑβραῖος.
 Ἰ **Γκαβέξου** (ἡ) = τὸ ψωμί.
 Ἰ **Γκαβλὸς** (ὁ) = ὁ μύωψ, ὁ τυφλός.
 Ἰ **Γκαμπλίζου** (ρ.) = βλέπω.—*Λιγάμινους γκαμπλίζ'* πὸν τὸ φεξιρὸ = ὁ φίλος βλέπει ἀπὸ τὸ παράθυρον.
 Ἰ **Γκερέτζιου** (ἡ) = ἡ γραῖα.
 Ἰ **Γκλίντρῶ** (ρ.) = προσκυνῶ. Κυρίως ἐπὶ Τούρκων.—*Τὸν γκλίντρικὸν καλους*. = Προσκύνησε ὁ τοῦρκος.
 Ἰ **Γκόλιους** (ὁ) = ὁ γυμνός.
 Ἰ **Γκουλιάρ'ς** (ὁ) = ὁ ὑπερήφανος, ἀρχοντοχωριάτης.
 Ἰ **Γκουλιόμπαρους** (ὁ) = ὁ ὀλόγυμνος.
 Ἰ **Γούδι** (τὸ) = Ἡ οἰκία.
 Ἰ **Γουρνονπόδαρου** (τὸ) = τὸ ὄπλον, περιστροφον.

- Ἰ **Γράξου** (ρ.) = Ἐχω.—*Γράξ' λιγάμινους τριότ'*; Ἐχει ὁ φίλος χρήματα.

- Ἰ **Γρίβας** (ὁ) = ὁ πενθερός.

Δ

- Ἰ **Δράμπλον** (τὸ) = ἡ σφαῖρα ὄπλου.

E

- Ἰ **Ἐλέησον** (τὸ) = ἡ Ἐκκλησία.

Z

- Ἰ **Ζαμακόνου** (ρ.) = κτυπῶ, δέρω.

- Ἰ **Ζπουρίξου** (ρ.) = ὀμιλῶ, λέγω.

Θ

- Ἰ **Θειμονγ'κά** (τά) = τὰ καρποῦζια.

- Ἰ **Θιρμὸ** (τὸ) = ἡ σούπα.—*Μουχόσσα τοίμασι τὸν θερμὸ γὰ τὸν γανουμάρ'* = Ἡ οἰκοκυρὰ ἐτοίμασε τὴ σούπα διὰ τὸν γανωτήν.

Κ

- Καθιστός** (ὁ) = τὸ δωμάτιον, τουρκιστὶ ὁ μουσαφίρ ὄντας.
Καϊάφας (ὁ) = ἡ κεφαλή.
Κακάβ' (τὸ) = τὸ χάλκινον δοχεῖον ἐν γένει.
Κακάντζα (ἡ) = ἡ σπάθη. — *Φυλαχιάρς ἔχ' κὶ κακάντζα* = ὁ ἀγροφύλαξ ἔχει καὶ σπάθην.
Καλέβρια (τὰ) = τὰ ὑποδήματα.
Καλόιρους (ὁ) = ὁ τέντζερες.
Κασίδου (ἡ) = τὸ χοιρινὸν κρέας. — *Μὴ τοὺν δὶν' ἔχ' κασίδου μέσα* = Μὴ τὸν δίδης νὰ φάγη (τὸν τοῦρκον)· ἔχει χοιρινὸν κρέας μέσα.
Καταπίνα (ἡ) = τὸ στόμα.
Κατχιάζου (ρ) = Τρώγω.
Καψόχουμα (τὸ) = ἡ πυρῖτις.
Κνάβ' (τὸ) = ὁ βοννήσιος τοῦρκος.
Καφτιράδ' (τὸ) = ἡ πυρῖτις.
Κόκνα (τὰ) = αἱ πλίνθοι, τὰ τοῦβλα.
Κόκκαλος (ὁ) = ὁ καμπήσιος Τοῦρκος.
Κούδα (ἡ) = ὁ τεχνίτης, ὁ μάστορας. — *Πρόσιχι, κούδα εἶν' ἀπου' δὼ κὶ τ' ἀνθίς'* = Πρόσεχε, τεχνίτης εἶν' ὁ ἀπ' ἐδῶ καὶ ἐννοεῖ.
Κούκους (ὁ) = ὁ Σουλτάνος, ὁ βασιλιάς.
Κουλέντζα (ἡ) = τὸ μάλλινον ἐπανωφόρι.
Κουμμένου (τὸ) = τὸ ὄνομα.
Κουσκουβέλου (ἡ) = ἡ ρακί, τὸ οὔζο.
Κουφτιριά (ἡ) = ἡ ἀξίνη, μπαλτάς. — *Ἄν πάρου τ' κουφτιριά κὶ τ' φέρου μὰ 'ς ν Καϊάφα σ'* = Ἄν πάρω τὸ μπαλτά καὶ σὲ δώσω μὰ στὴν κεφαλή σου.

Κουφτιρὸ (τὸ) = τὸ μαχαίρι.

Κουφτιὸ (τὸ) = τὸ χόρτον, ὡς τροφή ζώου.

Κρασνέλ' (τὸ) = τὸ ἐξησθενημένον ἄλογον.

Κριμασιτὸ (τὸ) = τὸ σακκίδιον, εἰς ὃ ἔθετον τὴν κριθὴν τοῦ ἀλόγου.

Λ

Λαγὸς (ὁ) = ὁ μικρὸς ὑπάλληλος.

Λιανούδ' (τὸ) = τὸ μικρὸ παιδί. — *Στεῖλι τοὺν λιανούδ' νὰ πάρ' λίγου φλόμου* = Στεῖλε τὸν μικρὸν νὰ πάρῃ ὀλίγον καπνόν.

Διάτους (ὁ) = ὁ ἀνόητος, ὁ ἐλαφρόνους.

Διγάμινους (ὁ) = ἄναφέρεται πάντοτε εἰς πρόσωπον. Ὁ εἰρημένος, ὁ φίλος, οὗτος ὁ ἀπ' ἐδῶ.

Δουλᾶς (ὁ) = ὁ κῶλος.

Μ

Μακαρόνια (τὰ) = Γενικῶς οἱ ξηροὶ καρποί. Τουρκ. τὰ χουσιάφια.

Μακρουμύ'κου (τὸ) = τὸ χοιρινὸ κρέας. — *Αὐτὸς μακρουμύ'κου δὲν κατχιάζ'* = Αὐτὸς χοιρινὸ δὲν τρώγει.

Μαλλάτους (ὁ) = ὁ Χότζας.

Μανέβου (ρ.) = Τρώγω.

Μανιούρα (ἡ) = ἡ πέτρα, λίθος. — *Ἐχουμι μανιούρις νὰ προχαλίσουμι* = Ἐχομε πέτρες νὰ δουλέψωμε;

Μάνου (τὸ) = τὸ ψωμί.

Μαργαρόνα (ἡ) = ἡ ψεῖρα. — *Λιγάμινους φσᾶ μαργαρόνας* = ὁ φίλος ἔχει ψεῖρες.

Μαστίχα (ἡ) = τὸ ψωμί. — *Βγῆκε μαστίχα* = Βγῆκε τὸ ψωμί ἀπ' τὸ φούρνο;

Μαῦρο (τὸ) = τὸ κρᾶσι.

✓ **Μαυροζούμ'** (τὸ) = ὁ καφές.

Μαυρόκουλους (ὁ) = τὸ καζάνι.

Μαυρομάτα (ἡ) = ἡ ἑλιά.

Μαυρουσκούφους (ὁ) = ὁ ἱερεὺς.

Μέτσιον (τὸ) = τὸ τέμενος, τὸ τζαμί.—*Πάει μαλλάτους' εἰς τὸν μέτσιον νὰ τὸν γκλιντριό'*. = Πάει ὁ Χότζας στὸ τζαμί νὰ προσκυνήσῃ.

Μούκας (ὁ) = ὁ ψεύστης.

Μουλόχα (ἡ) = ἡ σιωπή. Καὶ προστακτικῶς : σιώπα.

Μουστόρ' (τὸ) = τὸ γαϊδούρι.—*Δῶσι τὸν μουστόρ' νὰ φάει φαρφάρου.* = Δῶσε τὸ γαϊδούρι νὰ φάγῃ κριθάρι.

Μουχός (ὁ) = τὸ ἀφεντικὸ.—*Μουχός τ' ἀνθίζ' τ' ἀκράνα* = Τὸ ἀφεντικὸ ἔννοεῖ τὰ ἑλληνικά.

Μουχούσα (ἡ) = ἡ σύζυγος τοῦ ἀφεντικοῦ, ἡ γυναίκα ἐν γένει.

N

Νιβιάρα (ἡ) = Ἐπὶ πιστώσει, βερεσέ.—*Ἐχ' πραχάλου μὰ τὴ θέλ' νιβιάρα* = Ἐχει ἐργασίαν μὰ τὴν θέλει ἐπὶ πιστώσει.

Νιρουπούλια (τὰ) = τὰ ψάρια.

✓ **Νταλαμάγκου** (τὸ) = τὸ ὑδρογάλο κοινῶς νιρουβανόγαλου.—*Πᾶνι' εἰς τὴ μουχούσα κὶ πάρι λίγου νταλαμάγκου* = Πήγαινε εἰς τὴ γυναίκα τοῦ ἀφεντικοῦ καὶ πᾶρε λίγο ὑδρογάλα.

Ξ

Ξιφτώ (ρ.) = Ἀποθνήσκω.—*Μουχός τὰ ξέφτοι.* Τὸ ἀφεντικὸ ἀπέθανεν.

✓ **Ξ'νῆ** (ἡ) = ἡ βουλγάρα.

Ξ'νίζου (ρ.) = καίκιώνω, κόπτω τὰς σχέσεις.

Ξ'νός (ὁ) = ὁ βούλγαρος.

Ξυλουπνάκα (ἡ) = ὁ βούλγαρος.

✓ **Ξύνου** (ρ.) = φεύγω.—*Ἐξυσι λιγάμινους* ; = Ἐφυγε ὁ φίλος ;

Ξυστριζου (ρ.) = Διώκω.—*Τὸν ξύστρισσι* = Τὸν ἐδίωξε.

Π

Παῖδα (ἡ) = ἡ Κόρη.

Παπλιάκου (ὁ) = ὁ πολὺ γέρον, ὁ ξεκουτιασμένος.

Πασπάλ' (ἡ) = ἡ μνηστή.

Πατέκα (ἡ) = ὁ στενὸς δρόμος, τὸ μονοπάτι.

Πατητὰ (τὰ) = τὰ ὑποδήματα, παπούτσια ἐν γένει.

Πατητὸ (τὸ) = τὸ ἄχρον.

Πατσάδα (ὁ) = 1) ὁ πενθερός, 2) ὁ πατήρ.

Πατῶ (ρ.) = Τρώγω.—*Λιγάμινους τὴν πάτ'σι καλά.* = Ὁ φίλος ἔφαγε πολὺ.

Πιρδίκ'ς (ὁ) = ὁ κῶλος.—*Σφίξει τὸν πιρδίκ' σ' νὰ βγάλ'ς μάνου.* = Σφίξει τὸν κῶλο σου νὰ κερδίσης ψωμί, ἐργάσου νὰ ζήσης.

Πιρ'σ'νός (ὁ) = ὁ ἀριστερόχειρ.

Που'ρτσιος (ὁ) = ὁ τράγος.

Πράσνιου (ὁ) = ὁ τραχανᾶς.

Πραχαλίζου (ρ.) = 1) ἐργάζομαι, 2) συνουσιάζομαι.

Πραχάλου (ἡ) = ἡ ἐργασία.—*Ἐχ' πραχάλου νὰ πραχάλισουμι* ; — Ἐχει ἐργασίαν νὰ δουλέψωμεν ;

Ρ

Ρουκανίζου (ρ.) = 1) τρώγω, 2) συνουσιάζομαι.—*Τ' ρουκάν'σι* = τὴν ἐβίασεν.

Ρουκόνουμι (ρ.) = Ἐμβαίνω, χάνομαι εἷς τι

Σ

Σάμαρος (δ) = ὁ Βούλγαρος.

Σιόρους (δ) = τὸ νεοβγαλμένο κρασί.—*Βῆκε σιόρους;* = Βῆκε τὸ καινούργιο κρασί;

Σιότου (τὸ) = τὸ κρέας.

Σκαμπάξου (ρ.) = Ἐννοῶ, καταλαμβάνω ἀπὸ τέχνην.

Σκούφια (ή) = τὸ Σύνικι, μέτρον δημοτριακῶν καρπῶν.

Σοθρουμα (τὸ) = τὸ μεθύσι.

Σουρουμένους (δ) = ὁ μεθυσμένος.

Σουρώνου (ρ.) = μεθῶ

Σουφραμάνα (ή) = Κλέπτης.—*Ποιὸν σουφραμάνα εἶνι* = Μεγάλος κλέπτης εἶναι.

Σουφρώνου (ρ.) = Κλέπτω.

Σπαθάτους (δ) = ὁ χωροφύλαξ.

Στραγκα (ή) = τὸ σχοινί.

Σφουγγίζου (ρ.) = Κλέπτω.—*Ἄνοιξ' τὰ γκαβά' σ' νὰ μὴ σι σφουγγίσ' τίπουτα* = Πρόσεχε, νὰ μὴ σὲ κλέψη.

Τ

Τιλιχτιά (ή) = ἡ πῆτα.

Τραβῶ (ρ.) = Πίνω.—*Τὸν σιόρου τὸν τραβίξις' σιὰ γιρά.* = Ἐπιες πολὺ κρασί.

Τριότ' (οἱ) = χρεῖμα, χρεήματα.—*Τὸν προχάλ' σα, μὰ τριότ' δὲ σφούγγ' σα* = Τὸν ἐδούλευσα, ἀλλὰ λεφτὰ δὲν ἔλαβα.

Τριχάμινου (τὸ) = τὸ ὕδωρ.

Τσερβέλο (τὸ) = ἡ κεφαλή.

Τσίντζιρας (δ) = ὁ ἀδύνατος νέος.

Τσοόξου (ρ.) = Πίνω.—*Ψ' μὲν' πουλὸ ἐτσουξι* = Πολὺ οὔζο ἔπιε.

Τσουκαλοχώρ' (τὸ) = τὸ Διδυμότειχον.

Τσουκανίζου (ρ.) = Συναουσιάζομαι.

Τσούκνα (ή) = τὸ ἐπανοφῶρι, τουρκ. ὁ ἀμπᾶς.

Τυφλὸς (δ) = τὸ δοχεῖον τοῦ καφέ, ὁ τσισβές.—*Βάλι τὸν τυφλὸ κὶ κάμι ἕνα μαυροζοῦμ' ἔτσιτὸ μουχό.* = Βάλε τὸν τσισβὲ καὶ κάμε ἕνα καφέ στ' ἀφεντικό.

Φ

Φαρδειά (ή) = ἡ γυναίκα, δουλικὸ ἐν γένει.

Φασκιώνου (ρ.) = Γεννῶ.—*Κουντέβ' νὰ φασκιώσ' λιγάμνη* = Πλησιάζει νὰ γεννήσῃ.

Φαρφάρου (ή) = τὸ κριθάρι.—*Πάρι τοῦ κριμαστὸ νὰ βάλ'ς φαρφάρου* = Πάρε τὸν ἀλογοτρουβᾶ νὰ βάλῃς κριθάρι.

Φέγγου (ρ.) = βλέπω.—*Φέξι τ' φαρδειά* = Κύττα τὴ γυναίκα.

Φέκου (ή) = τὸ ἀνδρικὸν μόριον.

Φιξιρὸ (τὸ) = τὸ παράθυρον.

Φιώρουμα (τὸ) = τὸ ἄδειασμα.

Φλόμους (δ) = ὁ καπνός.

Φόλα (ή) = ὁ κῶλος.

Φόρους (δ) = 1) ἡ συμφωνία.

—*Κουντέβ' νὰ γίν' φόρους;* = Πλησιάζει νὰ κλείσῃ ἡ συμφωνία; 2) ἡ ἀγορά, τὸ παζάρι.—*Ἄν πᾶς σ' τὸν φόρου, φέρι μι καμμιὰ οὐκὰ σότου.* = Ἄν πᾶς στὴν ἀγορὰ φέρε με μιὰ οὐκὰ κρέας.

Φουρῶ (ρ.) = Ἐχω.—*Φουρεῖ τριότ'* = Ἐχει χρεήματα.

Φουσκώνου (ρ.) = Δέρω, κτυπῶ.—*Τὸν φούσκουσι' σιὰ γερά* = Τὸν ἔδειρε πολὺ.

Φριτσιώνου (ρ.) = ἀφοδεύομαι.

Φ'σῶ (ρ.) = ἔχω.

Φόκους (δ) = ἡ φωτιά.

Φυλαχτάρας' (δ) = ὁ ἀγροφυλάξ.

X

Χαράζου (ρ.) = Λέγω, ὁμιλῶ τι κρυφίως στ' ἀφτί.

Χαρντάλ' (ἦ) = ὁ φρόδος. — Λιγόνους χαρντάλ' πουλάει = Φοβεῖται.

Χαροκόπ'ς (δ) = ὁ βλάξ, ὁ ἀνόητος.

Χάσχαρου (τὸ) = ὁ ἀλογοτρου-

βᾶς. — Πάρι τοῦ χάσχαρου νὰ σὶ δώσ' μουχούσα λίγου φαρφάρου γιὰ τοῦ μουσιόρ' = Πάρε τὸν ἀλογοτρουβᾶ νὰ σὲ δώσ' ἡ κυρὰ λίγο κριθάρι γιὰ τὸ γαῖδουρι.

Ψ

Ψύλους (δ) = ὁ στατήρ, τὸ καντάρι. — Τράβα τὸν ψύλου καλά = Ζύγιζε καλά.

Ψ'μέν' (ἦ) = τὸ οὔζο, ἡ ρακή. — Βάλι δυὸ ψ'μένις νὰ τραβήξουμι. = Βάλε δυὸ οὔζα νὰ πιῶμε.

Γ Λ Ω Σ Σ Α Ρ Ι Ο
ΤΩΝ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΑΝ. ΘΡΑΚΗΣ

(συνέχεια από τὸν προηγούμενο τόμο)

N

Ναγός = ἄγος νεροῦ, ποῦ τὸ παραβιάζει ἀπὸ τὴν κοίτη τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸ πάει στὸ μύλο.

Ναζλαντίζω = εἶμαι ἀναποφάσιτος, δέχομαι καὶ δὲ δέχομαι.

— Κόμ' ναζλαντίζς ; — Τὸ κορίτσ' μου ναζλαντίζ' = διστάζει.

ναί δα = βεβαιωτ. μόριο.

— Ἦρετες ; — Ναί δα. — Ναί δα, σὲ εἶπα νὰ φύγς ! = μάλιστα. — Ναί δα, τώρα σένα θὰ κοῦμ' = πῶς ὄχι.

νάτογκες ! δεικτικὸ = νάτος.

— Νάτογκες ! — Κεῖ ποῦ πήγαινα, νάτογκες κι αὐτός.

νάφτω = ἀνάφτω (ἀνάβω) δίνω φῶς.

— Νάψ' τὸ κερί. — Νάψ' τὴν καντήλα. — ἂ νάψ' ἕνας καυγάς, ποῦ δὲ ξαίρω καὶ γὼ ποῦ ἂ βγῆ. — ἂ νάψ' ἡ κασίδα τ' = θὰ θυμώσει.

νε = ἔρωτ. μόριο ποῦ ἀκολουθεῖ στὸ τέλος κάθε πρόταση ἐρωτηματικῆ.

— ἂ νάρτς νε ; — ἂ πᾶμ' νε ; — ἂ φᾶμ' νε ἢ ὄχ' ; — Θέλς νὰ τὰ πᾶς ἢ ὄχ' ; — Θὰ πᾶς νε ἢ δὲ ἂ πᾶς ;

νεβαίνω = ἀνεβαίνω.

— Ψύλλ' μὲ νέβκαν. — Μὲ νέβκε στὸ κεφάλ'. — Πάει νὰ μὲ νέβ' στὸ κεφάλ'. — Δὲ ἂ τὸν φήκω νὰ μὲ νέβ' στὸ κεφάλ'. — Νέβκε τὴ σκαλωσιά. — Μὴ νεβαίνς τὴ σκάλα. — ἂ νέβω τὸ γαδοῦρ.

νεβατὸ = τὸ ἀνεβασμένο ζυμᾶρι, ψωμί.

— Τὸ ψωμί μ' ἔν νεβατὸ = ποῦ τῶπιασε ἢ μαγιά.

νεγκάζω = ἀναγκάζω, βιάζω, δείχνω προθυμία νὰ κάνω κάτι.

— Μὴ νεγκάζς τὸν ἄνθρωπο = μὴ τὸν βιάζεις.
— Τί νεγκάζς τόσο πολὺ τὸν ἄνθρωπο;

νεγκάζουμ = βιάζομαι.

— Πολύ νεγκάζουμ — Ὅποιος νεγκάζεται ἄς πγαίν'. — Μὴ δὰ νεγκάζεσαι καὶ τόσο ! — Σὰ νεγκάζεσαι, τράβσ.

νεγκασιά = (ἦ) βία, σπουδή.

— Τόση δὰ νεγκασιά ! — Πέ τις νεγκασιές δουλιές δὲ γίνται. — Μή, παιδί μ', νεγκασιές.

νεγνοιάζω ἢ νενοιάζω = βγάζω τὴν ἔγνοια μοι = ἡσυχάζω τὸ παιδί στὴν κούνια γιὰ νὰ κοιμηθῆ (νενοιάσματα = τὰ νανοηρίσματα).

— Νένοιασ', λεγώ, λιγάκ' τὸ παιδί μ'. — ἂ νενοιάσω τὸ παιδί καὶ ἂ νᾶρω. — Σὰ νένοιασε τὸ παιδί. τὸ σκέπασε.

νεγουλιάζω = ἀναγουλιάζω.

— Νεγουλιάζω πὲ τὸ φαγί. — Δὲ μπορῶ νὰ διῶ τυρί, νεγουλιάζω. — Ἐφαγα ἔφαγα παλαμίδα, μὰ γούλ' τὴ νύχτα νεγούλιαζα. — Τὸν γλέπω καὶ νεγουλιάζω

νεγούλιασμα = ἀναγούλιασμα, λόγος, ἢ πράξι ποὺ προκαλεῖ ἀναγούλια.

— Τί νεγουλιάσματα μὲ λές ! — Δὲ θέλω νὰ κούγω τέτοια νεγουλιάσματα. — Μὴ μιλᾶς νεγουλιάσματα, ντροπὴ ἔν.

νεδιάζω = δείχνω μὲ τὸ χέρι.

— Τὸν γλέπς ; Πέ τὸ δαχτύλ' τὸν νεδιάζνα. — Μπρέ, παιδί μ', ἂ σὲ νεδιάζνα πὲ τὸ δαχτύλ' = θὰ εἶσαι δαχτυλοδειχτούμενος. — Ὅποιος ἔνε στὸ λόγο τ' τίμιος, πὲ τὸ δαχτύλ' τὸν νεδιάζα. — Μπορεῖς νὰ μὲ τὸν νεδιάς ; — ἂ σὲ τὸν νεδιάσω.

νειδίζω = 1) (ὄνειδίζω).

— Μὴ με νειδίξς. — Τί τὸν νειδίξς ; *Αἰκὴ παροιμ.* :
Τὰ πλύννα μιά, τὰ πλύννα δυό, στίς τρεῖς καὶ τὰ νειδίξνα :

2) συμβουλεύω.

— Τὴ νείδσα τὴ νύφ μου. — ἂ τὸν νειδίσω τὸ γαμπρό μ' !

νεΐδια = τὰ ὄνειδίσματα.

— Δὲ θέλω νεΐδια ! — Πέ τὰ νεΐδια μέρα νύχτα περνῶ. — Τὰ νεΐδια ντης δὲν ὑποφέρουνται. — Γούλο νεΐδια θάκούω πὲ σένα.

νειδισμέν (ἦ) = ἡ ὄνειδισμένη.

νεκαθαρίζ = γίνεται καθαρὸ τὸ ροῦχο.

— Τὸ πανί μ' νεκαθάρεσε.

νεκομπώνουμ = ἀνασηκώνω τὸ ροῦχο μου ὡς τὰ μηριὰ ἢ ὡς τὸν ἄγκωνα. Ἐτοιμάζομαι γιὰ κάτι, ἀνασκουμπόνομαι, ἀναλαβαίνω.

— Ἄντε, παπά, νεκομπόθησε νὰ τὰ κάνς. — Σὰ νεκομπωθῆ ὁ παπάς, ἂ τελεωάσνα οἱ ἄρραβῶνες. — Ἄ νεκομποθῶ νὰ διοῦμ' τί ἂ γέν'.

νεκωλόνουμ 1) σηκώνω τὸ ροῦχο μου πάνω στὸ κεφάλι μου, γυμνώνοντας τὰ νῶτα μου.

— Νεκώλωσ' τὸ παιδί, νὰ κάν' τὸ νερό τ'.

2) χάνω τὴ ντροπὴ μου.

— Νεκωλώθηκε πιά αὐτή, ποῦ τὴν πιάνς !

νεκατώνω = ἀνακατώνω.

— Μὴ νεκατώνεσαι σύ! = μὴ ἀναμιγνύεσαι. — Ὅποιος νεκατώνται πὲ τὰ πίτουρά, τὸν τρῶν οἱ κότες. Παροιμ. — Ἄ νεκατωθῶ καὶ γώ. — Νεκατώθηκαν τὰ πράματα κέγιναν μαλλιά κουβάρια.

νεκατόνουμ = ἀνακατόνουμαι.

— Μὴ νεκατόνεσαι σύ κεῖ πού δὲ σὲ σπέρνουν.

2) ἀναγουλιάζω.

— Νεκατόνουμ' = αἰσθάνομαι στὸ στομάχι ἀνακατωσιά.

νεκατωσιά = ἀνακατωσιά, ἀναγούλα.

— Τί νεκατωσιά ἔν αὐτή ; — Νεκατωσιά ἂ γέν'. Νεκατωσιά μὲ γῆρτε.

νεκατωσούρα = ἀνακατωσούρα, ἀνακατωμός.

— Τί νεκατωσούρα γλέπω ; — Γλέψ τί νεκατωσούρα γένκε!

νεκατοτούρς (ὀ) = ὀ ἀνακατωσιάρης.

— Ἔνε κι αὐτὸς ἕνας νεκαωτούρς ! — Νὰ φυλάγεσαι πὲ τὸ νεκαωτούρ'.

νεκατεύγω = ἀνακατεύω.

— Μὴ νεκατεύς ξένα πράματα. — Σὲ ξένες δουλιές μὴ νεκατεύς. — Ὅποιος νεκατεύ' ξένα ντολάπια, κοῦγ' κείνα πού δὲν ἔν.

νεκατώματα = ἀνακατώματα.

— Τὰ νεκατώματα δὲ μ' ἀρέσνα, — Ὅλο νεκατώματα αὐτὸς ὁ ἀνθρωπος, πῶς τὸν ἀρέζνα ! — Δὲ θέλω νεκατώματα σὲ λέγω = δηλ. μαλώματα καὶ λόγια ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλο.

νεπλιοῦμ' = ἀναπλιοῦμαι = ἀπειλῶ.

— Τὸν νεπλίσκε πού ἂ τὸν σφάξ'. — Τὸν νεπλίσκε, ἂ τὸν κόψω τὸ λαιμό τ'. — Τί μὲ νεπλίεσαι, μπρέ ;

νερουλιάζω = γίνομαι νερουλός.

— Τὸ μυαλό μ' νερούλιασε.

2) γίνομαι ἄσκεπτος, κουτός.

— Μὰ τὸ μυαλό σ' νερούλιασε, καημένη ; — Ντίπ' νερούλιασε τὸ μυαλότ'.

νερουλός = αὐτὸς πού εἶναι σὰ νερό.

— Πολὺ νερουλά τὰ φασούλια. — Ὅ πελτές πολὺ νερουλός. — Νερουλά πράματα δὲ θέλω. — Γὼ γὰρ τὰ νερουλά τάβγα.

νεσαγγίζουμ' = κουνιοῦμαι δῶ κεῖ ὡς πού νὰ καθήσω στὴ θέση μου.

— Μὴ νesaγγίξεσαι, παιδί μ' ; — Νesaγγίσκε, νesaγγίσκε ὡς πού νὰ κατακάτ'.

νεσαίνω = (ἀνεση) ἀνασαίνω, ἀναπνέω ἀναπνυόμενος.

— Πὲ τὴ δυσκολία νesaίν'. — Πῶς νesaίνς, πιά καὶ σύ ! — Θaρρeῖς δὲ νε-

σαίν'. — Πέ τὸ ζόρ' νεσαίν'. — Ὅσο νεσαίνω (=ζῶ) δὲ δίνω γὼ τὸ βιό μ'.
— Χίτς δὲ νέσαινα (ἀναπαύτηκα) πὲ τῆ δουλειά. — Ἄφσε δὰ καὶ μένα νὰ
νεσαίνω λιγάκ.

νεσπῶ καὶ νεσπίζω = ἀνασπῶ, ξερριζώνω.

— Ἄ τῆς νεσπίσω τὰ μαλλιά ! — Ἄ νεσπίσω τὰ μαλλιά μ' πὲ τὸ κακό μ' = θὰ
τραβήξω, θὰ βγάλω τὰ μαλλιά μου.

νεκομποδίνω = (ἀνα—κομβώνω—δίνω). Δένω στὸν ἐργαλειὸ κόμπο κόμπο
τὸ πανί πὸν εἶνε ἔτοιμο νὰ τὸ ὑφάνω.

νευτερακεῖ = (ἀναπτεροῦται).

— Νευτερακεῖ ἡ καρδιά μ', = παίζουν τὰ φύλλα τῆς καρδιάς μου, ἄ' ὁ σύγχυση
ἢ θυμό, ἢ φόβο.

νεκούλκουτος = ὁ ξέσκεπος, ἀνακούλκουτος.

— Μὴ βγαίνς' νεκούλκουτη. — Νεκούλκουτος ξέβκα.

νερεύγουμ' = ἔρεύγομαι.

— Νερεύκα μόν' καὶ μὲ πέρασε. — Σὰ νερευτῆ ἄ γίν' καλά.

νιάτα = νεότης, κομψότης, ἔμορφιά.

— Εἶδες τὰ νιάτα !

2) ὠραῖα (ἐπίρρ.).

— Πέρασαμ' νιάτα ! — Εἴμαστε νιάτα ! — Γοὺ στὰ νιάτα ! = τί ὠραῖα !

νιάζουμ' = φροντίζω.

— Δὲ νιάζουμ' πολὺ πολὺ. — Ξεύρς νιάζουμ' γιὰ τὸ σπίτ'. — Νὰ νιάξεσαι καὶ
λιγάκ'. — Ὅποιος δὲ νιάζεται τὸ σπίτ' ντου, αὐτανὰ παθαίν'. — Δὲ μὲ
νιάζ' γιὰ τίποτα. . . — Σὰ νιάζουσα λιγάκ' δὲ θὰ φτώχαινες.

νινὲ = ἡ μάννα λ. Τ:

— Ἢ νινέμ' εἶπε νὰ μὲ δώκετε λίγο πιπέρ'. — Νινὲ λεγώ ! = μητέρα.

νισάφ = διάκριση λ. Τ.

— Καὶ λίγο νισάφ, καημένε. — Κάντε καὶ λίγο νισάφ. — Νισάφ' δὲν ἔχ'. -- Νι-
σάφ' δὲν ἔχ' στὸ φαγί.

νιτσιτσια = τὰ παιδιαριστικά κλάματα στὴ μητέρα, γιὰ νὰ τὴν ἐκβιάσει ἡ
θέληση τοῦ παιδιοῦ.

— Τί νιτσιτσια ἔνε αὐτὰ μπρὲ πὲ σένα ; — Γὼ νιτσιτσια δὲ θέλω. — Πὲ τὰ
νιτσιτσια τὸ μεγάλωσε.

νιτσιτσάρκο = τὸ παιδί πὸν κάνει νιτσιτσια.

— Τέτοιο παιδί νιτσιτσάρκο δὲ γεῖδα. — Τὸ νιτσιτσάρκο μ' πιά !

νιανιαρίζω = σὰν τὰ νήπια προφέρνω λέξεις ἀναρθρες.

— Τί νιανιαρίζς μπρὲ κεῖ ;

νιάνιαρο = τὸ νήπιο καὶ ὁ ἄνθρωπος πὸν φέρεται σὰ νήπιο.

Θ ρ α κ ι κ ἄ Δ'

νιώνω = νιώθω, καταλαβαίνω.

- Γώ νιώνω γώ! = δηλ. καταλαβαίνω. — Σὺ δὲ νιώνς. — Σὰ δὲ νιώνς, νὰ μὴ μιλάς. — Γώ δὲ νιώνω πὲ τέτοια πράματα. — Νὰ σέχω νὰ νιώνς! Χίτς δὲ νιώνς πιά. . .

νιώνουμ' = μὲ παίρνουν εἴδηση, μὲ καταλαβαίνουν.

- Δὲ θέλω νὰ νιωθοῦμ'. — Μιὰ χηργιὰ πέρασα τόσο χρονῶ, καὶ χίτς δὲ νιώθκα, καὶ σὺ τώρα ἀ μέ. . . — Κύτταξε νὰ μὴ νιωθῆς. — Σωπάτε νὰ μὴ νιωστοῦμ'.

νοματοὶ καὶ νομάτ' = ἄτομα, ὀνομαστοί.

- Δέκα νομάτ' ἦγταν. — Πόσοι νοματοὶ εἶστε; — Ὅσοι νομάτ' ἔνε ἄς νᾶρτινα. — Τάβαλες πὲ δέκα νομάτ'.

νοματίζω - βιάζω μὲ τὸ νοῦ μου κάτι καλὸ ἢ κακό.

- Γώ τὸ νομάτσα. — Μὴ νοματίζς κακό.
2) Μαντεύω τῶνομα κάποιου ἢ κάποιον ἀποτέλεσμα.
— Καθὼς τὸ νομάτσα, βγῆκε=ὄπως τὸ προφήτεψα.

νομή = συνήθεια.

- Παροιμία: Σὲ παλιὸ χωριὸ καινούργια νομὴ μὴ γκάνς.

νομπέτ λ. τ. = ἡ σειρά, βάρδια.

- Πὲ τὸ νομπέτ ἀ πάρουμ' νερό. — Φύλαξα νομπέτ. — Δὲ φυλάγω νομπέτ γώ.

νοννίζω = βιάζω στὸ νοῦ μου, συλλογιόυμαι.

- Αὐτὸς πολὺ τὸ νουνίζ' = πολὺ τὸ συλλογίζεται. Φιλήντας: νοῶ = : νοήσω = : πισώδρομος ἐνεστώς: νοῖζω = νουνίζω. — Κόττα πού τὸ νουνίζ', κόφτηννα. — Σὰν πολὺ τὸ νουνίζ'. — Μὴ τὸ νουνίζ', παιδί μ, πὲ τὸ νούνισμα τίποτε δὲ γίνται. — Τί νουνίζ' αὐτός; — Ξαίρω καὶ γώ τί νουνίζ'. — Γούλο πιά νουνίζς; — Μὴ νουνίζς καὶ τόσο βαθειά. — Τὸ πολὺ τὸ νούνισμα ἀ σὲ φάει — Σὰ νουνίζς τόσο, τί ἀ γέν' ;

νοτιζω = παθαίνω ἀπὸ νοτιί, ὑγραίνομαι.

- Νότσαν τὰ ροῦχα μ'. — Τὸ ἀλάτ' νότσε.

νοτισμένος = ὁ ὑγρός,

- Νοτισμένο ἀλάτ' δὲ θέλω.

νουρά = (ἡ) οὐρά, ὁ πισινός.

- Σὺ νουρά πέμκες. = τελευταῖος — Ἄλφα βῆτα γαυγαρά, τῆς Χατζέσσας ἢ νουρά κλπ. (λόγια παιδικά).

νιαβραντίζω = λ. τ. ἀναλαμβάνω ἀπὸ ἀρρώστεια, παίρνω πάνω μου.

- Νιαβράντισε τὸ παιδί μ' !

2) ἀντιστέκομαι, ὀρθώνομαι.

- Μὴ νιαβραντίζς καὶ σέφαγα. Οἱ Τοῦρκοὶ λένε στὴ ὁμοία περίπτωση: — Νιαβράγμα !

ντάγκα = ἡ γρίππη, ὁ πυρετός.

— Ντάγκα ἔχ. — Μᾶς ἤριτε ντάγκα. — Πέ τῆ ντάγκα πέθαναν γούλ'.

νταλωσιά = ἡ ζαλάδα.

— Ἔχω μιὰ νταλωσιά στὸ κεφάλ' μου. — Νταλωσιά μὲ κατέβηκε πὲ τις φωνές σας

νταντουλίζω = πηγαίνω δῶ κεῖ σὰ ζαλισμένος.

— Νταντουλίζ' σὰ μωρό.

νιάντουλα—**πουνιάντουλα** = περπάτημα ὄχι σταθερό, ὕστερα ἀπὸ ἀφρώ-
στεια.

νιάλια = (τὰ) κλαδιά, τὰ παιδιὰ, τὰ γγόνια.

— Τὰ νιάλιατ' (=τὰ παιδιὰ του) μεγάλωσαν. Παιδικό :—Ντάλια, μούδια, σού-
δια καὶ τοῦ Πάγγου ἢ γυναίκα.

νιαλώνουμ' = ζαλίζομαι.

— Νιαλώθκα, ἀ πέσω. — Στέκα νὰ ξεπονταλωθῶ = σιάσου νὰ ξεζελιστῶ. —
Ἄντε παιάντε πὲ κεῖ νά, νιαλώθκα.

νταλομίδα = (ἡ) ζάλιη, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ γύρισμα σῆναν τόπο, ὅταν
παίζουν τὰ παιδιὰ τραγουδώντας:

— Νταλομίδα καὶ σταπίδα καὶ κουκούτο' καὶ κιαραμίδα.

ντέ = παρακλειυστικό μόριο=ἐμπρός.

— Ντέ καὶ καλὰ νὰ πάγω. — Ντέ, ἔλα νὰ πᾶμ'. — Ντέ νὰ διοῦμ' τί ἔκανες.
Καὶ διπλό : — Ἄ νᾶρω νὰ σὲ δείρω, — Ντέ—ντέ, ἔλα !

νιεντώνω=ἀπλώνω.

— Ντέντωσε τὰ ποδιάρια τῆς ἢ ἀδιάντροπη.

νιεντώνουμ'=ἀπλώνουμαι.

νιηλικώνω=παραγεμίζω, χορταίνω, γεμίζω τὴν κοιλιά μου.

— Τὴν νιηλικώσα = ἠσύχασα τὴν πείνα μου.

νιηλίκ=ἡσυχία.

— Ἔχασα τὸ νιηλίκ τῆ σπιτιοῦμ'. — Μὲ χάλασε τὸ νιηλίκ' μου.

νιστηλώνω=(διστηλώνω) σιηρίχνω.

— Ἔφαγαμ' καὶ νιστηλώσαμ'. — Τὴν νιστηλώσα γώ, ἔλατε τώρα καὶ σεῖς.
— Φάγε νὰ νιστηλώσεις=(χορτάσεις).

ντιρ-ντιρ=φλυαρία.

— Μὲ πήρες τὸ κεφάλ' μου πὲ τὸ ντιρ-ντιρ σου. — Ντιρ-ντιρ, δὲ μπορῶ νὰ
σᾶς κούγω πιά. — Φιάν' μωρὴ πιά, πὲ τὸ ντιρ ντιρ σας.

νιρουβανίζω=δέρονω τὸ γάλα γιὰ νὰ βγάλω βούτυρο.

— Νιρουβάνσα σήμερα. — Ἄ νιρουβανίσουμ'.

νιρουβάν'=τὸ ἐργαλεῖο, ποὺ δέρονουν τὸ γάλα.

ντολαπιάζω = χτυπῶ στὸ ντολάπι τὸ πανί, δηλ. μετὰ τὸ φάσιμὸ τὸ στέλνω στὸ ποτάμι, ὅπου τὸ περνοῦν ἀπὸ ντολάπι καὶ παίρνει μορφὴ καλή. Ὑπῆρχαν οἱ ντολαπτοῦδες, ποὺ ἔκαναν τὴ δουλειὰ τούτη.

ντουγουσιζω = μαλώνω, πιάνομαι στὰ λόγια, φιλονικῶ.

— Ἐξ μωρῆ ντουγουσιζνα σάν τὰ προγόγια. — Ἐσὺ γούλο θὰ ντουγουσιζεις ;
— ἂ μά, ντουγουσιζματα δὲ θέλω πὲ σᾶς.

ντουκουριζούν' (τὸ) = ἓνα παιγνίδι ποὺ ἔπαιζαν τὰ παιδιά, ὅπως τὸ σκάκι. Τετράγωνα τῶνα μέσα στᾶλλο σημαδεμένα μὲ μολύβι, σῆνα μάρμαρο πάνω ἢ μιὰ πέτρα, ἐνωμένα μὲ κάθετες γραμμὲς στὶς τέσσερες πλευρὲς. Τὸ παίξιμο γινόταν μὲ φασόλια ἢ πετραδάκια.

ντουμνιαζω = κάμνω ντουμ—ντουμ χτυπῶ στὴ ράχη, ὅπου τὸ χτύπημα βγάζει αὐτὸ τὸν ἦχο.

— Τὸν ντουμνιασα μιάν να ! — Σὰ σὲ ντουμνιασω μιάν να, νὰ δεῖς ἐσὺ.

ντουμπανίζω = χτυπῶ δέρονοντας μὲ τὸ γρόνθο στὴ ράχη καὶ κάμνω τὸν ἦχο τοῦ τύμπανου.

— Τὸν ντουμπάν'σα. — ἂ σὲ ντουμπανίσω, μωρῆ !

ντουργκούν' (τὸ) = τὸ τηλεσκόπιο, τὰ κιάλια.

— Καημένε, ἂ καταντήσ πὲ τὸ ντουργκούν' νὰ γλέπς τὸ ψωμί — δηλ. θὰ πεινάσεις.

ντουιλικ = κάμπος ἀπὸ δέντρα μουριᾶς γιὰ τὰ κουκούλια. Γύρω στὰ ποτάμια τῆς Ἀντριανοῦς, στὸ Σουφλί, κιάλλου τῆς Θροῆκης φύτευαν τὸ δέντρο αὐτὸ γιὰ θροφὴ τῶν κουκουλιῶν.

ντυλίζω = τυλίγω, ἔξαπατῶ.

— Τί κάνς λεγώ ; — Ντυλίζω μασούρια. — Τὸν τύλιξε γιὰ καλά. — Τὸν ντύλιξαν = τὸν ἀπάτησαν.

ντυμάγκα = δυμάρικα, τὰ δίδυμα.

— Ἡ Ἀνθουλιὸ ἔχ' ντυμάγκα. — Ντυμάγκα ἦντανα, γιὰ αὐτὸ δὲν ἔζησαν. — Ἐκανα καὶ γὼ ντυμάγκα.

ντύνουμ' = βάνω τὰ ροῦχα μου, ἀποκτῶ ρουχικά.

— Ντύθηκες ἢ ὄχ' ; — Ἐλα νὰ ντυθῆς καὶ νὰ βάλς τὰ ροῦχα σ'. — Ἐαίρ' νὰ ντύνται. — Ντύθκαμ' καὶ μεῖς.

ντυχανίζω = (ἐντυγχάνω) περνῶ ἄδικα τὸν καιρὸ μου.

— Ποῦ, μωρέ, ντυχανίζ'ς. — Ντυχανίζ' σὰ ντὸ γιοβάδκο = (ἀδέσποτο) τὸ σκύλλο.

ντυπνιαζουμ' = βλέπω ἐνύπνιο· μάλιστα ὅταν βλέπω ἄγιους καὶ εἰκόνες.

— Ντυπνιασκα τὴ Παναγία.

νυφοστολίζω = στολίζω τὴ νύφ'. (Βλ. Θρ. Ἡθογρ. Δ' Τ' Ἡ Χαρά).

νυφοστόλια = (τὰ) δῶρα τοῦ γαμπροῦ ποὺ στελνότανε μέσα σὲ πανέρι.

Γαμπροστόλια = τὰ δῶρα τῆς νύφης γιὰ τὸ γαμπρό, πὸν στελνό-
τανε μέσα σὲ πανέρι. (Βλ. λέξη *πανέρια*).

νυχτερεύω = περνῶ τὴ νύχτα ἄγρυπνος δουλεύοντας.

— Ἐπόψε νυχτέρεψα. — ἂ νυχτερέψουμ'.

νυχτέρ' (τὸ)

— Ἐνα χειμῶνα γούλο νυχτέρια! — Τὰ νυχτέμια τὸν ἔφαγαν.

νῶμος = ὄμος.

— Μὲ χτύπησε στὸ νῶμό μ'. — Πά στὸ νῶμοτ', πάττσε. — Πόνεσαν οἱ νῶμ' μου.

— Ἐπεσε ὁ νῶμος μου πὲ τὴ δουλειά.—Δὲ σκῶν' ὁ νῶμος τσου.

(Ἀκολουθεῖ)

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸν προηγούμενο τόμο καὶ τέλος *)

Λ

- Λάβδας** (δ) = βλάξ, ἡλίθιος.
- Λαγάρα** (ή) = Τὸ καθαρὸν καὶ ἄνευ ξένων οὐσιῶν ἀπεσταλαγμένον ὑγρόν.
- Λαῖνα** καὶ **λαγίνα** = ἡ στάμνα, ὑδρία ἢ λάγιον.
- Λαλαγκίτα** (ή) = ζυμαρικὸν = ἡ τυγανίτα.
- Λαλήματα** (τὰ) = τὰ μουσικὰ ὄργανα β') καὶ αὐτοὶ οἱ μουσικοὶ π. χ.
— Ἡριαν τὰ καλήματα = οἱ μουσικοὶ.
- Λαλῶ** = παίζω μουσικὸν ὄργανον 2) βιάζω τὰ ζῶα νὰ προχωρῶσι ταχέως :
= Λάλατα γέμ=βιάζέ τα τὰ ζῶα, τέκνον μου.
- Λανὰρ** (τὸ)=1) τὸ ἐργαλεῖον, δι' οὗ ξαίνουσι τὰ μαλλία καὶ κάμνουσιν αὐτὰ κατάλληλα διὰ γνέσιμον· καὶ ρῆμι λαναρίζω = ξαίνω τὰ ἔρια· ἀποτελεῖται δὲ τὸ λανάρι ἐκ δύο σειρῶν ἐξεχουσῶν βελονῶν, τεθειμένων παραλλήλως ἐπὶ σανίδος· διὰ τῶν βελονῶν τούτων διασχίζουσι τὸ ἔριον (ξαίνουσιν αὐτὸ) καὶ καθαρίζουσι καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ καθαρῶσ σχηματίζουσι τὰς τολύπας, τὸ δὲ ὑπόλειμμα μεταχειρίζονται εἰς δευτερευούσας χρείας· τοῦτο λέγεται : κουρουκύθ. 2) Τὸ βαρέλιον, ἐν ᾧ ὑπάρχει πληθὺς βελονῶν, ἐνθα οἱ Ἰβραῖοι κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν παράδοσιν ρίπτοντες τοὺς παῖδας τῶν χριστιανῶν, ἀφαιροῦσι τὸ αἷμα αὐτῶν.
- Λαχάρα** (ή) **λαχταρῶ** καὶ **λαχταρίζω** = ἔχω σφοδρὰν ἐπιθυμίαν 2) σφαδάζω, σπαρταρῶ.—Λαχταρεῖ σὰν τὸ ψάρι.
- Λαχανιάζω** = ἀσθμαίνω διότι ἔτρεξα πολὺ καὶ λαμβάνω χρῶμα λαχάνου.
- Λαχοῦρ** (τὸ) = τὸ ἐκ Περσίας ἢ Λαχώρης σιάλι τῶν κυριῶν.
- Λαλάντρα** (ή) ἐν Ὁρτάκοι.
- Λάγκυρους** (δ) = τὸ δριμὺ ὄξος, ὄπερ προσφάτως κατεσκευάσθη ἐκ σταφυλῶν ἢ λ. ἐν χρήσει ἐν Στενημάχῳ.

* Τὸ χειρόγραφο σταματᾷ ἕως τὸ γράμμα Μ. (Σ. ε. Δ)

- Λίγδα** = τὸ πάχος μετὰ προσδιορισμὸν πάντοτε· χοίρινη, ἀγελαινὴ, πρόβεια κλπ.
- Λίγδας** = σκοιπτικῶς ὁ πρόουτος μὲν, ἀλλὰ πολυπραγμῶν καὶ βουλόμενος νὰ φαίνεται κατὶ.
- Λαύρα** = ὑπερβολικὴ θερμότης, πυρετός.
- Λυγαριὰ** = λύγος.
- Λάκκος** = ὁ λάκκος· — Τὸν ἔσκαψε τὸν λάκκο τ'.
- Λάκρον** = ὁ λαιμός.
- Λιγούρα** = ναυτίαση.
- Λιγοθυμῶ** = λιποθυμῶν καὶ λιγουθυμιὰ—λιποθυμία.
- Λίκα** (ἦ) = ὁ μαλακὸς φλοιὸς τῶν δένδρων, ὃν μεταχειρίζομεθα.
- Λιπανέβατον** = ἄζυμον.
- Λόξυγγας** (ὁ) = λῆξ.
- Λυκουπόρτα** = ἔφοδος τοῖς πολεμίοις, λέγει ὁ Ξενοφ., εἰ βούλοιντο φεύγειν.
- Λιῶ** = ἀντὶ λέγω—Νινὲ λιῶ = μητέρα λέγω.
- Λέρα** (ἦ) = κηλὶς λιρόνω = κηλιδόνω β')—Εἶνι μιὰ λέρα! δηλ. πονηρός, κακότροπος.
- Λημόρια** = ἀντὶ μνημόρια. = Τάφοι, νεκροταφεῖον.
- Λειτουργιὰ** (ἦ) = ἡ προσφορὰ ἢ διδομένη ὑπὲρ ὑγείας τῶν ζώντων ἢ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν τεθνεώτων.
- Λιανὸ** (τὸ) = μικρόν, ἰσχύον· ὡς οὐσιαστ. τὸ 1/4 τοῦ παρὰ τὸ ἄλλως ἄσπρον λεγόμενον. Λιανίζου = τέμνω, μιστύλλω εἰς μικρὰ τεμάχια.
- Λιχοῦδ** (τὸ) = νεογέννητον = καὶ ἡ μήτηρ λιχοῦσα.
- Λιχνίζω** = λιμνίζω, λιχνιστήρ = λιμνητήριον.
- Λίμα** (ἦ) = 1) βουλιμία καὶ λιμάζω=βουλιμιῶ καὶ λιμαρῆς = ὁ λαίμαργος, ὁ βουλιμιῶν β) τὸ ρινίον.
- Λιμπίζουμι** = ὀρέγομαι.
- Λιμπὰ καὶ ἀχαμνὰ** = οἱ ὄρχεις.
- Λυσεντερία** = ἀντὶ δυσεντερία.
- Λοῦτσα**· — Ἐγεῖνα λοῦτσα = κατεβράχην μέχρις ὀστέων.
- Λουκάνκου** = ὁ ἀλλᾶς. Τουρκ. σουτζιούκ.
- Λουλοῦδ** (τὸ)=ἄνθος. β') Τετραπέρατος ἄνθρ.—Εἶνε ἓνα λουλοῦδ'!—᾽Ανθίζει καὶ λουλουδίξει· φράς. ἐπὶ ἀσθενοῦς μόλις ἀρχίσαντος νὰ ἀναρρώνηται.
- Λουλὰκ** (τὸ) = ἰνδικόν, κυανὴ βαφή.
- Λουλᾶς** (ὁ) = τὸ εἰς τὸ ἄκρον τῆς καπνοσύριγγος τεθειμένον πῆλινον δο-

χειόν, ἐν ᾧ ἔλλείπει τσιγαροχάρτου ἔθετον τὸν καπνόν. Λουλᾶν ἔχει καὶ ὁ ναργιλῆς.

Λούγκα ἡ (=) ἐξοίδημα τοῦ λαιμοῦ.

Λουξάνδρα = Ῥωξάνδρα.

Λουσέρνα—τὸ ἐκ τῆς ὁμωνύμου πόλεως τῆς Ἑλβετίας κατὰ πρῶτον εἰσαχθὲν εἶδος λάμπας.

Λυμάγκα (τὰ) = (διδυμάγκα) δίδυμα.

Λατίν (τὸ) τροπαίολον γνωστὸν ἄνθος, ὅπερ ἐν Σουφλίῳ ὀνομάζεται *καρδαμούδ*, διὰ τὴν γεῦσιν ὁμοίαν οὔσαν τῷ καρδάμῳ.

Λειψὸ = ἔλλειπῆς.—Τοῦ ψωμί εἶνι λειψὸ α') ἀνάβατον καὶ β') δὲν ἔχει τὸ προσδιωρισμένον βάρους γ')—Αὐτὸς τᾶχ' λειψά=πάσχει τὰς φρένας.

Λεύθερος (ὁ) = ὁ μὴ νυμφευμένος. Λευθεριά = ὁ τοκετὸς τῆς γυναικός, ἣτις ἐλευθερόνεται = τίττει.

Λάστιχον = ἔλαστικόν· καὶ πληθ. λάστιχα. Τὰ ἐξ ἔλαστικοῦ ὑποδήματα.

Λίξουρος = λαίμαργος.

Λίξουριά = λαιμαργία.

M

Μάδα καὶ ἀλλαχοῦ ἁμάδα. Τὸ γνωστὸν διὰ λίθου παίγιον.

Μαδῶ καὶ κουτσουμαδῶ = 1) ξεπουπουλίζω, ἐκβάλλω δηλ. τὰς τρίχας ἢ τὰ πύλα τῶν πτηνῶν ἢ τῶν ζώων. β) Ἐκμεταλλεύομαι τὴν ἀνάγκην ἢ τὴν ἄγνοιάν τινος καὶ ἀφαιρῶ μὲ εὐσημον τρόπον τὴν περιουσίαν του:—Θὰ τὸν μαδῆσουν = θὰ τὸν κλέψουν.

Μαδάνα (ἡ) = ἡ πόρνη. ἡ λέξις (ἐκ τοῦ Madame) δεικνύει τὴν προέλευσιν τοῦ προϊόντος τούτου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Μπωμπὸ = φροῦτον, λέξις πεποιημένη διὰ τὰ νήπια ἔπειτα καὶ εἰς τὴν φράσιν:—Εἰς τὴν φακὴ μπωμπό ἐπὶ πραγμάτων ἀναξίων λόγου, τὰ ὅποια ὁμως θέλει τις νὰ ὑψώσῃ.

Μαγκάλ (τὸ)=1) πύρανον λ. τουρκικὴ β) οἱ ἐν αὐτῷ ἄνθρακες π. χ.—Τοῦ μαγκάλ μοι χτύπι στοῦ κιουφάλ.

Μαξεύου καὶ **μαξόνου**=συλλέγω, ἀθροίζω.—Μάξιμι τὸν νοῦσ' στοῦ κιουφάλ=σύνελθε.—Μάσι τὸν στόμας=μὴ φλυαρῆς.—Ἀνιμουμαζώματα διαβουλουσκουρπίσματα.—Ὅταν βρέχ, πρέπ' κανεῖς νὰ μαζό'ν.—δηλ. ἐκ τῶν εὐνοϊκῶν περιστάσεων πρέπει τις νὰ ὠφελῆται.—Μάξιβι ἄς εἶν κὶ ρῶγες ὅμοιον μὲ τὸ: Φασούλ στοῦ φασούλ γιμιζ τὸ σακκούλ.

Μάγκανους (ὁ) = τὸ τελάρων, ἐφ' οὗ κεντῶσιν αἱ νεάνιδες.

Μαϊδανδῆ (τὸ) = μακεδονίσι λ. Τουρκικὴ.

- Μαθὲ** καὶ **μαθὲς** = πρὸ διαφόρων προτάσεων καὶ ἐπιβεβαιωτικῆ τῆς γνώμης τοῦ ὑποκειμ.—Μαθὲς τάλα γώ.—Μαθὲς ἄνθρωπος χωρὶς γνώσι.
- Μαλὰκ** (τὸ) = τὸ νεογνὸν τοῦ βουβάλου ἢ λέξις πεπονημένη.
- Μαλακὸς** = μαλακὸς β) ὁ εὐένδοτος, ἀσθενὴς τὸν χαρακτῆρα. = Ἐμαλάκωσ', ὁ κωφὸς = ἔγεινεν ἥπιος καί:—Θὰ μαλακῶσ' = θὰ παύσῃ νὰ εἶναι ἄγριος καὶ ἐπίμονος.—Εἶνι μαλακὸς ἄνθρωπος = πολνεύσπλαχνος, εὐένδοτος.
- Μάγνα** (ἡ) = Ἡ προσπάθεια στὴν ἀφόδευσι.
- Μανιόνουμι** = καταλαμβάνομαι ὑπὸ μανίας, ἀγανακτῶ, ἔχου μάνιτα, ἀντὶ μανίαν.
- Μανιτάτα** = εἰς τὴν φρ.—Κακὰ μανιτάτα = κακαὶ εἰδήσεις.—Τί μανιτάτα; = Τί νέα;
- Μαγνὰδ** = ἴδε ἀγνουμέταξου.
- Μαμονδ** (τὸ) = οὗτω καλοῦνται τὰ μικρὰ κολεόπτερα ἔντομα β) μικρόσωμος, ἀφανής, ἀσήμαντος ἄνθρωπος.
- Μαντὰρ** (τὸ) = 1) ὁ μύκης 2) πᾶν ὅ,τι ὁμοιάζει τὸν μύκητα κατ' οὐσίαν δηλ. ἀνούσιον, ἄθλιον.—Τοῦ καρποῦς βγήκε μαντὰρ = ἄνοστον.
- Μανταριάξου** = γίνομαι σὰν μανιτάρι δηλ. χάνω τὴν ὠραιότητά μου, τὴν εὐκαμψίαν καὶ εὐστροφίαν μου 3) ὁ φελλὸς καὶ ἡ τάπα τῶν φιαλῶν.
- Μέλιους** (ὁ) = ἡ μελία δένδρον ἄκαρπον, εὐλύγιστον καὶ στερεώτατον ἐν Τοκμάκ.
- Μυστηράκου** = ἐν Τοκμάκ τὸ ἀποχωρητήριον. παρ' ἡμῖν: ἀναγκαῖον καὶ χρεία.
- Μέλαγγα** (τὸ) ἐν Καραμπάγ = κίτρινον ἀργιλλῶδες χῶμα.
- Μηλάβδα** (τὰ) πληθ. ἐν Ὁρτάκιοϊ = τὰ ἀχλάδια.
- Μιλῶ** ἀντὶ ὁμιλῶ μιλιὰ = σιωπή, ἀλλαγῶ τσιμουδιά: ἦταν μιλημένους = προειδοποιημένος.
- Μαλλὶ** καὶ πληθ. **μαλλιὰ** = 1) τὸ μαλλίον, ἡ κόμη, μαλλιαρὸς = δασύθριξ. Μαλλούδια = Τὰ πρὸς κέντημα χρησιμεύοντα μαλλία β) ἀνατομ. μαλλιά.
- Μαλλιὰξου** = τριχοφυῶ 2) — Ἐμάλλιασεν ἢ γλῶσσά μου φρ. λεγομένη, ὅταν ἐπὶ πολὺ ἀναγκάζηται τις νὰ ὁμιλῇ, ὅπως πείσῃ τινά.
- Μαλόνου** = ἐπιπλήτω 2) διαπληκτίζομαι:—Μὴ μαλόντι δὲν θέλου νὰ εἶσι μαλουμέν' = ἐχθρικῶς διακείμενοι.
- Μάτ** (τὸ) = 1) ὁ ὀφθαλμὸς καὶ πληθ. μάτια ὑποκ. ματάκια:—Ρίξι μιὰ ματιά = ἴδε προχείρως, 2) ὁ ὀφθαλμὸς τῶν φυτῶν, 3) φρ.—Κακὸ μάτ νὰ μὴ σε δγῇ = νὰ μὴ βασκαθῆς.—Δέν μοι τρῶς τοῦ μάτ = οὐ σεῦμεθέομαι κοιτέοντος.—Τὰ μάτια ποῦ δὲν φαίνονται γλήγγορα λησμονιοῦντι.

4) Ματούδια=τὰ ἄλλως ψηφωτὰ καλούμενα ὑφάσματα, 5)—Μ' ἔκαμι μὴ τοῦ μάτ' = ἔκλεισε τὸν ὀφθαλμὸν εἰς σημεῖον εὐνοίας ἢ ἐρωτοτροπίας.—Μὲ μάτιασαν=μ' ἐβίασαν· 6)—'Ἐχ' κακό μάτ' = βίασαν ὀφθαλμόν.—Καλλίτερα τ' ἀνθρώπου νὰ βγῆ τοῦ μάτιτ' παρὰ τοῦ ὄνοματ'. Σύνθ. Καστανομάτα, μαυρομάτι, γαλανομάτα, γκουρλομάτα, ἀνοιχτομάτις, στραβοζιμάτις, ἀγγομάτια, ματόπουνος, ματόκλαδα καὶ ματουτσίναρα = βλεφαρίδες.

Μπάμπου (ἦ)=1) ἡ γραῖα· 2) εἶδος φαγητοῦ συνισταμένου ἐκ κρέατος κοπανισμένου κατὰ τὸ ἥμισυ βοείου καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ χοιρίνου μεθ' ἰλάτος καὶ ὀρυζῆς τεθειμένου ἐντὸς τοῦ παχέος ἐντέρου νεοσφαγέντος χοίρου. Ὁ οἶτω δὲ χρησιμοποιοθεῖς ἄλλᾳς βράζεται ἐντὸς χύτρας καὶ εἶνε τὸ ἐντρυφήμα τῶν χωρικῶν κατὰ τὰ Χριστούγεννα. Ἄλλαχοῦ λέγεται: *Μπουμπάρ*.

Μπαστραβίτσα (ἦ) = εἶδος ἐκφύματος τοῦ δέρματος ἰδίᾳ ἐν ταῖς χερσίν = ἀκροχορδῶν ἄλλαχοῦ λέγεται: *Κότσι*.

Μιλίγγια = οἱ μίνιγκες.

Μυρμήγκ (τὸ) — 1) ὁ μύρμηξ καὶ μεγεθ. μέρμηγκας· μερμηγκουφουλιά = ἡ μυρμηκιά· 2) εἰς ἔκφρασιν πλήθους: Ἔρχονται σὰν μυρμήγκια.

Μπουμπουκ (τὸ) = ὁ κάλυξ· 2)—Μπουμπουκίσι τοῦ κουρμίμ=ἀνετριχίασε =μοὶ ἐπῆλθε ῥῖγος.

Μπούσμπας (ὄ) = σκωπτικῶς ὁ πολὺ παχύς.

Μπουμπουνα (ἦ) = 1) ἡ πυρά, ἣν ἀνάπτουσι οἱ παῖδες ἰδίᾳ κατὰ τὴν 24 Ἰουνίου ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλατείας, καὶ εἶτα πηδῶσιν ἐπ' αὐτῆς· β) ἡ μεγάλη φλόξ τῆς πυρκαϊᾶς.

Μπουμπουνίξ ἀπρόσ.= βροντᾶ, λεποημένη λέξις καὶ *μπουμπουναριά* = ἡ βροντή.

Μπάτσου (τὸ) = κόλαφος, ἡ πυγμή· λέγεται Τουρ. γουμπρούκ.

Μπουντούρς σκωπτ.=μικρὸς τὸ δέμας.

Μπλιγοῦρ (τὸ) =χονδροαλεσμένον σιτάρι, χρησιμεῖον ἀντὶ ὀρυζῆς.

Μπουρῶ καὶ *εἰμπορῶ* = δύναμαι.—Μπουρεῖς δὲν μπουρεῖς = ἐκὼν ἄκων = ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ πράξῃς τι.

Μπουρτίξου = 1) στρέφω σῶμά τι οὐχὶ σκληρὸν περὶ ἑαυτό, ὡς τὰ φορέματα, ἅτινα στραγγίζουσι αἱ γυναῖκες, ὅταν τὰ πλύνωσι· 2) εὐνοχίζω.—Τοῦ ἄτι μας τοῦ μπούρτσαμι· 3) Ἐν Σουφλίῳ μπούρτσα=μετενόησα.

Μπουκάλ = ἡ βουκάλη—φιάλη· λέγεται καὶ μπουτίλα.

Μπόλ (τὸ)=1) φέλι (ἐξ οὗ καὶ παράγεται)· 2) Μπουλιάζω=ἐνοφθαλμίζω· 3),

μτφ. ἀναπληρῶ τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἄλλου ἔν τε τῷ λόγῳ καὶ τῇ πράξει π. χ.—Τὸ μπόλιασες=τὸ διώρθωσες.

Μπουμπό (τὸ) = ὀπωρικόν· λέξις πεποιημένη διὰ τὰ βρέφη. β) φρ.—Καὶ τὴν φακὴ μπουμπό. Ἐπὶ ἀναρμόστων καὶ ἀνοικειῶν πραγμάτων.

Μέρα—1) ἡμέρα· 2) κατὰλληλος ἢ ἀκατὰλληλος καιρὸς· π. χ.—Τέτοιες μέρις ὄλ' χαίρουντι καὶ τέτοια μέρα βρήκεις νάρθηξ = δηλ. ἀκαταλλήλως. Ἄσπρη μέρα δὲν εἶδγια=εὐτιχῆ.—Ἡ καλὴ μέρα ἀπ' τοῦ πουρνὸ φαίνιτι.—Μέρασ' καὶ μέραμ' καὶ χρουνιά σ' καὶ χρουνιά μ' = δηλ. σήμερον ἢ τύχη προσμειδιά εἰς σέ, αὔριον θέλει προσμειδιάση εἰς ἐμέ.—Σὲ τί μέραις φθάσαμι=δυστυχεῖς.—Ὁ ἄρροιστους πάει μέρα τὴν ἡμέρα καλλίτερα.—Κόντιψαν οἱ μέρες τ' = εἶνε ἐτοιμοθάνατος.

Μιρονκάματου καὶ μιρούσιο=τὸ ἡμερομίσθιον· 2) εἰρωνικῶς· Ἐβγαλα σήμερα τοῦ μιρούσι! = ὅταν ὑπέστην καμμίαν ζημίαν.

Μπιμπίλα (ἡ) = τὸ διὰ τῆς βελόνης κατασκευαζόμενον τρίχαπτον πρὸς κόσμον τοῦ κεκρυφάλου ἢ τοῦ ὑποκαμίσου τῆς γυναικός.

Μπιμπιλόνου = κοσμῶ διὰ μπιμπίλας· 2) εὐφημ. συγγίγνομαι γυναικί, ἄλλως καί: οἰκονομῶ.

Μισουκακόμοιρους (ὁ) = ὁ προσποιούμενος τὸν κακόμοιρον, ἀπατεῶν.

Μούντζα (ἡ) = σφάκελος ἢ συνήθως κατ' ἀναγκρ. φάσκελα.

Μουντζόνου—1) φασκελόνω· 2) Τὰ μούντζουσε = τὰ ἄφησεν ἡμιτελῆ καὶ ἔφυγε.

Μουντζούρα (ἡ) = μαύρισμα· ἢ μαύρη κηλὶς· 2) Μᾶς μουντζούρουσες τοῦ πρόσωπου = ἐκηλίδωσας τὴν ὑπόληψίν μας.

Μοῦτρα καὶ μούτσουνα (τὰ) = τὸ πρόσωπον.—Κύτταξε μοῦτρα γιὰ παναγύρ; = δηλ. ἀκατὰλληλος ἄνθρ. λέξεις σκωπτικαὶ συνήθως.—Δὲν ἔχ' μοῦτρα γιὰ νάρθη=ἐντρέλεται.—Στὰ μοῦτρα σ' = ὅταν δὲν θέλωμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ἴνπερ μᾶς ἀπηύθυναν ὕβριν· καὶ κακομούτσουρος· ὥστε πάντοτε νὰ λέγεται ἡ λέξις εἰρωνικῶς.—Ἡ μοιτσουνάρα σου τί ἀγαπάει; εἰρωνικῶς.

Μαισαλῶ=μασῶ.—Τὰ λόγια σ' τὰ μαισαλᾶς=ὅταν εὐρισκόμενος εἰς ἀδημονίαν, ἀγνοεῖς τί νὰ ἀπαντήσης.

Μαντζάνα (ἡ) ἢ μελιτζάνα = 1) στρύχνος ὁ ἐδώδιμος· 2) πᾶν ὅτι ὁμοιάζει μὲ αὐτήν: -- Ἡ μύτη του εἶνι σὰν μαντζάνα.

Μαραγκιάζω = μαραίνομαι — Ὁ βασιλικὸς μαράγκιασι.

Μάρμαρον (τὸ) = τὸ μάρμαρον—β')—Ἐχ' καρδιὰ σὰν μάρμαρον· ἐπὶ σκληροκαρδίου ἀνδρός· γ') Οἱ τοιχογράφοι διὰ τινος ἰδιαιτέρας ὕλης καθιστῶσι τοὺς τοίχους σκληροτάτους, διὰ νὰ ἐπιδέχωνται πλειοτέραν στιλπνότητα, ἢ ὕλη αὕτη λέγεται μάργαρον.

Μαρμαροδιμιτον = παραλλαγή ὑφάσματος ψηφωτοῦ.

Μεγαλουσιᾶνος = ἐπίσημος ἀνὴρ.

Μέρα-μισμέρ = ἐν πλήρει μεσημβρία.

Μαζόνου καὶ **μαζεύου** = συλλέγω. Ἐνεμουμαζώματα ἴδε λέξι.

Μιλίνα = πλακοῦς μὲ φύλλα· ἄλλως λέγεται πῆττα.

Μαμαλίγκα = ψωμί ὠμόν.

Μασουράδραχτους (δ) = ἄτρακτος, ἐν ἣ θέτοντες τὰ μικρὰ πινία περιτυλίσσουν εἰς αὐτὰ τὸ πρὸς ἐξύφανσιν νῆμα.

Μασούρ (τὸ) = τὸ πινίον, ὅπερ θέτουσιν εἰς τὴν κερκίδα.

Μιρουδουλ-μιρουφάγ (ἡμέρα-δουλεύεις ἡμέρα-φαγ.) φρ. λεγομένη ἐπὶ τῶν ἐχόντων μικρὸν ἡμερομίσθιον.

Μιρουκάματου καὶ μιρούση = τὸ ἡμερομίσθιον.

Μπρούμα ἐπίρ. = πρηγῆς. Τοῦναντίον ἀνάσκελα—ὑπτιος.

Μουτρα (τὰ) πρόσωπον· φρ.—Κρέμασι τὰ μουτραί· ἢ τὰ κατέβασε=ἐσκυθρόωπασε.—Νὰ φᾶς τὰ μουτραί·=ὑβρις.—Μουτρα γιὰ δημογέροντας! ἴδε μουτσούνα.

Μιταξουπούλια = οἱ μεταξοσκώληκες.

Μοῦρ (ἡ) = τὸ ῥύγχος τῶν ζώων. Ἐπὶ ἀνθρ.—Παντοῦ θὰ χάσῃ τὴ μούρη τ' καὶ ἄλλως.—Σὲ κάθι φαγὶ πιπὲρ γίνιτι = παντοῦ ἀναμινύεται.

Μοῦ = μόριον ἐρωτηματικόν: —Τσιαί μου θέλς; — Μένα μου θέλς;

Μαντάτα = εἴδησις: — Τί μαντάτα; = Τί νέα;

Μάντρα (ἡ) = 1) μάνδρα· 2) *φαμίλια* — Καὶ σκυλι ἀπὸ μάνδρα: δηλ. ἀπ' οἰκογένειαν 3) =ξύλο· Τοὺν ἔδουσαν μιὰ μάνδρα=τὸν ἐξυλοφόρτωσαν.

Μυσερός = πηρός, βεβλαμμένος τοὺς ὀφθαλμούς.

Μύτ (ἡ) = ἡ ῥίς.—Σήκουσι τὴ μύτη τ' = ὑπερηφανεύθη· σκωπτ.—Μᾶς τῶβγαλ' ἀπ' τὴ μύτ. *Μυταράς* μεγεθυντικῶς, καὶ κύρ μυτάριος.

Μούσμουλου = τὸ μέσιλον.—Ἐτρωγι τὰ μούσμουλα = ἐπὶ τῶν ἀποκρουομένων γαμβρῶν.

Μιτάρια (τὰ) = ἐξαρτήματα τοῦ ἀργαλειοῦ, ἔχοντα μεταξὺ λεπτῶν ῥάβδων δεδεμένως κλωστής, δι' ὧν διέρχονται αἱ κλωσταὶ τοῦ στήμονος. Ἀνιγμα: Χίλια, χίλια δέματα, χίλια κουμπουδέματα, χίλια νὰ πῆς, δὲν θὰ τοῦ βρῆς.

Μούχλα (ἡ) = σηπεδῶν. Μουχλιάζου = σήπομαι.

Μουσκεύου = ἀρχίζω νὰ βρέχω τι.—Τὰ μουσκεψις τὰ ῥοῦχα; εἶνε ἡ προηγούμενη τῆς πλύσεως ἐργασία.—Ἐγεινα μούσκιμα ἢ μουσκίδ = κα-

τεβράχην:—Ἐο μουσικιμένος δὲν φοιβάτι ἀπ' τὴν βρουχή—δὲν μὲ τρομάζει ὁ κίνδυνος.

Μουνάχους καὶ μουναχὸς καὶ ὄλουμόναχους=μόνος. Μουνάχα ἐπίρ.—Μουνάχα σὺ θὰ φᾶς = μόνον σὺ δηλ.

Μουνιάζου = ὁμονοῶ καὶ διαλλάττω:—Μόνιασάμι καὶ θὰ τοὺς μουνιάσου.

Μούτσιους ἐν Σουφλίῳ = μικρούτσιους παρ' ἡμῶν = λιάν μικρός.

Μαξιλάρ (τὸ) = τὸ προσκεφάλαιον καὶ προσκεφαλάδα.

Μαναστήρ (τὸ) = μοναστήριον ἐκ τοῦ τουρκ. Μαναστήρ.—Τὸ μαναστήρ εἶναι φτουχὸ = μὴ ἔχετε δηλ. πολλὰς ἀπαιτήσεις.

Μιστρι (τὸ) = ἐργαλεῖον τῶν τοιχογράφων = ξυστήρ.

Μόμτσις (ὁ) — λέξις Σλαβική. Οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ ἐκ Βουλγαρίας λαμβανόμενοι δοῦλοι τῆς οἰκίας, οὐχὶ τῶν ἐργαστηρίων.

Μακὰρ ἐπίρ.=Εἶθ' ὠφελε.—Μακὰρ νὰ πιθάν! δηλ. τοῦτο θὰ ἦτο τὸ πάντων κάλλιστον.

Μαρούλια (τὰ)=ὁ θριδάς· φρ.=Μαρούλια μι τοῦ ξίδ=λέγεις ἀνοησίας.

Μιλάδελφος (ὁ)=ἑτεροθαλῆς ἀδελφός—Εἶνε μιἀδέλφια.

Μιλάλευρον (τὸ) = ἄλευρον πεφριγμένον καὶ μετὰ μέλιτος ἀναμειγμένον, χρῆσιμεῖον διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν κολλύβων.

Μαυροτύγανου (τὸ) ἴδε ἀνεμουπύρουμα.

Μογκούφς (λέξ. ὑβριστικὴ) = πρόστυχος, ἔλεινός.

Μουγκρίζου = μηκῶμαι σὰν θηρίον.

Μούρτσουφλους. = ὁ ὄνειδισμένος (μοιρτσουφλῶ).

Μαρκούτς (τὸ) = λέξις Περσικὴ = Εἶνε τῶν ναργκιλέδων ὁ καπνοσύρηγς. Περιέργον, ὅτι καὶ ὁ κατὰ τὸ 1267 ἀκμάσας ἀρχιερεὺς ἡμῶν Γερμανὸς καὶ κατόπιν ἐπ' ὀλίγον πατριαρχεύσας ἐπωνομάζετο: Μαρκουτῆς ὑπὸ τῶν ὑβριζόντων αὐτὸν ὡς παπολάτρην.

Μουριά ἐν Σουφλίῳ ἢ συκαμινέα καὶ **μουρα** ὁ καρπός παρ' ἡμῶν ἀσκάμνια καὶ ἀσκάμνα.

Μουρὸ = μουρὸ πηδὶ = τὸ νεογνόν.

Μούστους (ὁ) = τὸ γλεῦκος, καὶ **μουσταληγριά** = ὁ πολτός. καὶ **μουστολαμπάδα**, ὁ πολτός ὅταν ἔχη σχῆμα λαμπάδος καὶ ἐντὸς περικλείει κάρνα ἢ μίγδαλα, δι' ὧν διέρχεται κλωστή, ἐξ ἧς ἐξαερίζεται ἡ μουστολαμπάδα.

Μουστάκια (τὰ=1) ὁ μύσταξ β') καὶ πᾶν ὅ,τι ὁμοιάζει μὲ αὐτόν π.χ. τοῦ κλήματος τῆς ἀμπέλου τὰ ἄκρα βλαστάρια.

Μαγκαφᾶς = λ. ὑβριστικὴ, χονδροκέφαλος.

Μανταλώνω = κλειδώνω και ἀσφαλίζω διὰ μανδάλου.

Μαξούλ = ὁ καρπός, τὸ προϊόν, ὁ καρπός.

Μαξιλάρι = τὸ προσκέφαλον λέγεται και προσκεφαλάδα.

Μπαμπάτσικους = μεγαλόσωμος. λ. τ.

Μουλώνου=σιωπῶ, μουλουχτός=σιωπηλός.—Νὰ μουλώνς! = νὰ σιωπαίνης!

Μανιώνω = ἔχω θυμόν, μῆνιν κατά τινος.

Μηνῶ = εἰδοποιῶ.

Μαραγκιάζω = μαραίνομαι.

Μισεύω = ἀναχωρῶ, ξεκινῶ.

Μουσκέω = Βάζω τὰ ροῦχα στὸ νερὸ και τὰφίνω.

Μελέμια = οἱ ἐτησίαι (ἄνεμοι).

Μάλαμμα (ἀντὶ μάλαγμα) = ὁ χρυσός. β') και ἐπὶ λαμπροῦ ὡς ὁ χρυσὸς χαρακτῆρος :—Αὐτὴ εἶνε ἓνα κομμάτ' μάλαμα. Μαλαματένιος, μαλαματουκαπνισμένος = μαλαμοκαπνισμένος (=ἐπίχρυσος), και μαλαματώνω.

Μάστουρης = 1) ὁ τοῦ καταστήματος διευθυντής· β') ἐπιτήδειος τεχνίτης και μαστουριά = τέχνη και σύνθετον Μαστουρ-Γιάννης — Γεώργης, Δημήτρης κλπ. Μαστόρσα = τεχνίτρια, ἐπιτηδειοτάτη.

Μαστραπᾶς = χάλκινον ποτήριον πρὸς πόσιν ὕδατος· ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχη και λαβήν.

Μόσχος=1) ὁ μόσχος, ἡ εὐωδία αὐτοῦ. 2) Εὐχή.—Μόσχος — μόσχος=ὄταν κανὲν παιδίον ὑπάγῃ εἰς τὸ σχολεῖον και 3) εὐφημία και: Μόσχος, κανέλλα, γαρούφαλα=ὄταν συμβῇ κάτι προξενοῦν κακὴν ὁσμὴν.

Μοσκοσάπουνου = σάπων περιέχων και εὐωδίαν μόσχου· ἦσαν περίφημα τὰ τῆς Ἀνδριανουπόλεως.

Μαλάθα = κόφινος.

Μοῦτρα=πρόσωπον—Στὰ μοῦτρας σ'.—Μοῦτρα ἀσιδέρωτα! Πάντοτε ἔχει σημασίαν προσβλητικὴν.

Μπλαστρώνω = 1) κάμνω μασάζι, αλείρω 2) ξυλοκοπῶ.

Κ Α Τ Α Λ Ο Γ Ο Σ

Ἀπὸ ὀνόματα καὶ προσηγορικά, ποὺ βρίσκονται στὶς «Θρακικὲς Ἠθογραφίαις» μου (1) καὶ μερικὰ γλωσσικὰ συμπεράσματα.

Μέσ' ἀπὸ τὶς «Θρακικὲς Ἠθογραφίαις» πέρασεν ὄλος ὁ γυναικόκοσμος τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ἄλλης Θράκης κῶχι λίγος ἀνδρόκοσμος, ποὺ εἶταν χρειζοῦμενος. Τὰ τόσα γυναικίσια ὀνόματα καὶ τᾶλλα τόσα ἀντρικία, μοῦ ἔδωκαν τὴν ἰδέα, πῶς θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ σὲ μικρὴ συλλογὴ τὸ καλόθεμά τους, ἢ «κατάταξή τους» ὅπως θάλεγαν ἄλλοι, καὶ πάνω σαυτὴ τὴ δουλειὰ μιὰ γλωσσικὰ ἐξήγησι γιὰ τὰ φαινόμενα, ποὺ μπορεῖ νὰ δῆ ἕνας ἐπιστήμονας γλωσσολόγος.

Ἡ ἐξέτασι τῆς καταγωγῆς τους, οἱ μεταβολὲς ποὺ ἔγιναν στὴ ρίζα τους, οἱ κατάληξές τους, ποὺ πῆραν μὲ τὸν καιρὸ, καὶ τὰ πολὺ παλιὰ ὀνόματα, ποὺ ἔφρασαν ὡς ἐμᾶς καὶ αὐτὰ ποὺ τώρα πλάστικαν ἀπὸ τὸν λαὸ τῆς Θράκης, δὲν εἶναι θέμα δικό μας, γιατί ὁ μακαρίτης Στ. Ψάλτης στὰ «Θρακικά» του, τὴ γραμματικὴ του, μὲ πολλὴ ἐπιστημονοσύνη τὰ ἐξήγησε ὅλ' αὐτά.

Ὅσο γιὰ τὶς οἰκογενειακὲς ἐπωνυμίες δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ κανένας λόγος, ὅπως σημειώνει ὁ ἴδιος «διότι αἱ πλείσται τούτων λήγουσιν ἢ εἰς τὴν Τουρκ. κατάληξιν -ογλους ἢ εἰς τὰς ἑλληνικὰς -άδης, -ίδης, -πουλλος ἢ τέλος περιορίζονται εἰς ἀπλὴν γενικὴν δηλοῦσαν τὸ ὄνομα τοῦ πατρός, ὀλίγιστοι δέ, καὶ αὐταὶ οὐδὲν τὸ ἄξιον προσοχῆς παρέχουσαι, εἶναι ἐκεῖναι, αἵτινες παρήχθησαν κατ' ἄλλον τρόπον».

Κι ἄληθινά. Τὸ καλόθεμά τους αὐτὸ σὲ οἰκογένειες, φανέρωσε κάποια γλωσσικὰ φαινόμενα, ποὺ δὲν εἶναι ὅλως διόλου γιὰ πέταμα καὶ ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ σταθοῦν στῆς ἐπιστήμης τὸ βασάνισμα.

Καὶ τὰ καλόθεσα ὡς ἐξῆς :

1) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξιν —ίγια καὶ —ειγια Ἐναστασίγια, Βαλασίγια, Βασιλείγια, Θεοδοσίγια, Εὐλαμπία, Παρουσίγια, Πολυχρονίγια, Εὐ-

1) Τόμοι πέντε ἀπὸ ἠθογραφικὰ διηγήματα.

θυμίγια, Εὐφημίγια, Πλουχερίγια, Σταματίγια, Πελαγίγια, Ζηνοβίγια, Φεβρονίγια, Εὐσεβείγια, Ἀντίκλειγια, Θεγόκλειγια, Ροδόκλειγια.

Στὰ ὀνόματα αὐτὰ παρατηροῦμε πὼς ξεφυτρώνει ἕνας ὑγρὸς φθόγγος -γι στὸν παγαυμὸ ἀπὸ τὸ ι στὸ α.

2) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξη -ός.

Σταθός; Δημητρός, Θεωδωρός, Ἀνεστός, Σωτηρός.

Αὐτὰ ἀνήκουν στὸ γενικὸ γραμματικὸ νόμο τῆς νέας Ἑλληνικῆς, πού τὰ εἰς -ης κύρια ὀνόματα κατέβασαν τὸν τόνο τους καὶ σὲ πολλὰ μέρη ξανασηματίστηκαν εἰς -ος· ὅπως Γιάννης Γιαννῆς—Γιαννός, Νικόλας—Νικολῆς—Νικολός, Στρατής—Στρατῆς—Στρατός, Δημήτριος—Δημητρός, Θεωδωρῆς—Θεωδωρός, Στάθης—Σταθός, Σωτήρης—Σωτηρός, Ἀνέστις—Ἀνεστός, Μανώλης—Μανωλιός. Τὸ κατέβασμα τοῦ τόνου ἔγινε ὅπως στὰ παλιότερα εἰς -ης ἰδιόκλητα τῆς πρώτης κλίσεως σὰν τὸ Θαλῆς, Ἰωνῆς, Μωϋσῆς, κλπ.

3) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξη -ούδα.

Ἡ Δουκαρούδα, ἡ Μπιμπούδα, ἡ Ραδούδα, ἡ Χατζηστρατούδα, ἡ Ἀμερσοῦδα.

Καὶ μὲ τὴν κατάληξη -ούδ'. Ἡ Λουλούδ'.

Αὐτὰ πάλι σηματίστηκαν μὲ τὴν ὑποκοριστικὴν κατάληξη -ούδα, πού εἶναι πολὺ κοινὴ στὰ βόρεια ἰδιώματα, ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά δὲ μεταφέρθηκε καὶ στὰ κύρια σὰ χαϊδευτικά, ὅπως ἡ Ροδῆ ἢ Ραδῆ—Ραδούδα. Πιὸ παρέκει δὲ μαζὶ μὲ τὰ πολλὰ πού τελειώνουν σὲ -η, ἢ παραγωγικὰ κατάληξη -ούδα ἔγινεν -ούδη, ὅπως Λουλούδ(η) ἀπὸ τὴ Λουλούδα, αὐτὸ δὲ ἀπὸ τὸ λουλούδι πβ. καὶ τὸ προσηγορικὸ Λουλούδω.

4) Σὲ ἄλλα ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξη -ελλ', ἢ Βαρσαμέλλ'.

Ἡ κατάληξη -έλλη εἶναι Ἰταλικιά, καὶ ἀπὸ τὰ ὑποκοριστικά ὀνόματα προχώρησε καὶ στὰ κύρια.

5) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξη -ιά. Ἡ Λεμονιά, ἡ Γαρουφαλιά, ἡ Τριανταφυλιά, καὶ μὲ κατάληξη -ίκα. Ἡ Ἀννίκα, ἡ Φωτίκα, ἡ Μαρίκα.

6) Σὲ ὀνόματα μὲ κατάληξη -ίτσα ἢ Ζαφειρίτσα, ἢ Θεωδωρίτσα.

Ἡ κατάληξη εἶναι ἡ ἴδια καὶ στὰ ἢ Ἀθίτς, ἢ Φωτίτς, πού εἶτανε καὶ αὐτὰ Φωτίτσα—Φωτίτση—Φωτίτς, Ἀνθίτσα—Ἀθίτση—Ἀθίτς.

Τὸ δὲ προσηγορικὸ Ἀφεντίτς εἶτανε τὸ Ἀφεντίτης—Ἀφεντίτς μὲ τὸ φάγωμα τοῦ -η.

7) Σὲ ὀνόματα προσηγορικὰ μὲ τὴν κατάληξη -έσσα ἢ Πλατανέσσα, ἢ Ραδέσσα, ἢ Ρουμπέσσα, ἢ Χατζηπαρασκευέσσα, ἢ Ζονναρέσσα. ἢ Μαυροδέσσα.

Κ' ἢ κατάληξη αὐτὴ φαίνεται Ἰταλικιά.

8) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξη -ών καὶ -όν' -όμ' -όπ' ἢ Κοκκών', ἢ Ἐρμιόν', ἢ Ἐδρυνόμ', ἢ Ἀντιόπ', ἢ Μηλιόπ', ἢ Καλλιόπ', ἢ Μπολόπ' (Πηγελόπ').

9) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξιν —ένια. Ἡ *Ματένια*, (Σταματίνα, Ματίνα, Ματένια), ἢ *Συροματένια*, ἢ *Χρυσοαφένια*, ἢ *Μαλαγματένια*.

Ἐδῶ ἡ μετουσιαστικὴ κατάληξις —ένιος χρησίμευε, σὰν παραγωγικὴ, γιὰ νὰ σχηματιστοῦν κύρια ὀνόματα.

10) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξιν —οῦ. Ἡ παραγωγικὴ αὐτὴ κατάληξις —οῦ, ποῦ χρειάζεται γιὰ νὰ σχηματιστοῦν τὰ θηλ. τῶν ἀνδρωνυμικῶν ὅπως ὁ *Μυλωνᾶς* — ἢ *Μυλωνοῦ*, ὁ *Σαμαρᾶς* — ἢ *Σαμαροῦ*, τὰ θηλ. τῶν, προσηγορικῶν, ὅπως *ἀβγουλλᾶς* — *ἀβγουλλοῦ*, χρειάστηκε καὶ γιὰ νὰ σχηματιστοῦν κύρια θηλυκά, ὅπως *Λημητρὸς*—*Λημητροῦ*, ἀντὶ *Δήμητρα*, ὅπως λένε ἄλλοῦ.

11) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξιν —αίν' —έν' —οίν' —ίν' —άν'. Ἡ *Δουκαίν'*, ἢ *Ἐλέν'*, ἢ *Συροματέν'* ἢ *Δεσποίν'*, ἢ *Σταματίν'*, ἢ *Διοξάν'*, ἢ *Σουλτάν'*, ἢ *Τζιβάν'*.

12) Σὲ ὀνόματα μὲ κατάληξιν —γιάς, —γάς, ὁ Ἄντριγιάς, ὁ Παρασκεβγάς.

Ὅπως εἶπαν στὴ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὁ *βασιλιάς*, ὁ *σκαφτιάς*, ὁ *γραφιάς*, ὁ *χαλκιάς* ἀπὸ τὸ *βασιλέας*, *σκαφέας*, *γραφέας*, *χαλκέας*, ἔτσι καὶ τὸ Ἄντρεάς ποῦ τελειώνει ὅμοια, ἔπαθε συνίζησι καὶ κατέβασμα τοῦ τόνου. Τὸ Παρασκεβγάς ἔγινε ἀνάλογα μὲ τὸ Παρασκεβγή, ὅπου τὸ γ ξεφύτρωσε ἀπὸ τὸ β, ποῦ εἶναι προτιότερα, καθὼς καὶ στὰ ῥήματα σέ—γω: *γυρεύγω*, *κλαδεύγω*, *κόβγω*.

13) Σὲ ὀνόματα μὲ κατάληξιν —ής ὁ Ἄγγελής, ὁ Θαλής, ὁ Ραδής, ὁ Βεργής, ὁ Μαυροδής, ὁ Θεωδωρής. Αὐτὰ μπορεῖ νὰ ἐξηγηθοῦν ὅπως καὶ τὰ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξιν —ός.

14) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξιν —ή, —γή, ἢ *Μαλτή*, ἢ *Σουλτή*, ἢ *Ξανθή*, ἢ *Πλουμή*, ἢ *Ροδή*, ἢ *Σμαραγδή*, ἢ *Χρυσή*, ἢ *Χουσή*, ἢ *Ζαφειρῆ*, ἢ *Χρυσανγή*, ἢ *Φερσαγή* (*Βηρσαβαίε*).

15) Σὲ ὀνόματα μὲ κατάληξιν —ούδα ἢ Ἄμερσοῦδα. Ἡ κατάληξις αὐτὴ εἶναι ὑποκοριστικὰ, καὶ συνηθέστατη στὰ βόρεια ἰδιώματα: Ἄμερσῶ—Ἄμερσοῦδα, Ἀνεζῶ—Ἀνεζοῦδα, Βαλασῶ—Βαλασοῦδα.

16) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξιν —αινα, ἢ *Χατζηκαλούδαινα*, ἢ *Χατζηστρατιοῦδαινα*, ὅπως καὶ τὰ: ἢ *Μάνθαινα*, ἢ *Στυροιδόδαινα*, ἢ *Γκιούραινα*, ἢ *Σταμάνταινα*, ἢ *Μπίμπαινα*, ἢ *Σαράφαινα*. Ἡ κατάληξις εἶναι παραγωγικὴ καὶ παλιὰ κληρονομία (πβ. τὰρχαῖα: *δράκαινα*, *λέαινα*, *θεράπαινα*).

17) Σὲ ὀνόματα μὲ κατάληξιν —ίνα, ἢ *Χατζηνταντίνα*. Ἡ κατάληξις —ίνα εἶναι λατινικὴ, κοινὴ δὲ σὰν παραγωγικὴ κατάληξις, γιὰ τὰ θηλυκά κύρια καὶ τ' ἀνδρωνυμικά, λ. χ. *Κατερίνα*, Ἄντωνίνα κλπ.

18) Σὲ ὀνόματα μὲ κατάληξιν —ώ —ιώ: ἢ *Βαλασώ*, ἢ *Βαρσαμώ*, ἢ *Κιαρατσώ*, ἢ *Ζαφειρῶ*, ἢ *Θεανώ*, ἢ *Μαργώ*, ἢ *Ξαθώ*, ἢ *Σμαραγδώ*, Ἡ

Τριανταφλιώ, ἢ Καλλιῶ, ἢ Βδοκιῶ, ἢ Γαρουφαλιῶ, ἢ Δαρφυῶ, ἢ Δοξα-
νιῶ, ἢ Ντομνιῶ, ἢ Ἐλενιῶ, ἢ Ζωγιῶ, ἢ Θεοδωριῶ, ἢ Τελιῶ.

Ἡ πρώτη κατάληξις —ῶ εἶναι κληρονομία ἀρχαία γὰρ κατάληξις στὰ
θηλυκὰ πβ. ἢ Κλειῶ—Σαφῶ.

Ἡ ἄλλη βγῆκε ἀπὸ τὸ συμφυρομὸ τῶν ὀνομάτων σέ —ιά καὶ ῶ· (-ιῶ),
ὅπως κατὰ τὸ Βδοκιά, βγῆκε τὸ Βδοκιῶ. Ἄλλαι τέτοια εἶναι : ἢ Κιαρανιῶ,
ἢ Καλλιῶ, ἢ Δαμπριῶ, ἢ Δεμονιῶ, ἢ Μαλαματενιῶ, ἢ Ματενιῶ, ἢ Μη-
λιῶ, ἢ Μορφενιῶ, ἢ Πουλιῶ κλπ.

19) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξις —ᾶς· ὁ Ζωναροῦς, ὁ Ζαχαροῦς, ὁ Πα-
πασαμαροῦς.

Εἶναι ἡ ἴδια κατάληξις —ας τῶν ἰδιόκλητων τῆς πρώτης κλίσεως, ποὺ
τὴν μεταχειρίζονται σὲ μεταγενέστερους χρόνους, πβ. Ἀλεξᾶς, Θωμᾶς, Θε-
οδᾶς κλπ.

20) Σὲ ὀνόματα προσηγορικά μὲ τὴν κατάληξις —όπλο· τὸ Ζαχαρόπλο,
τὸ Παπαμοσχόπλο, τὸ Μπιλντιρόπλο.

Ἐδῶ εἶναι ἡ λατινικὰ κατάληξις —πουλλος (pullus), ποὺ εἵτανε τὸν
δέκατο αἰῶνα συχνή. Τὸ Ζαχαρόπουλλο—Ζαχαρόπ'λλο εἶναι τὸ οὐδέτ. τοῦ
Ζαχαρόπουλλος, ὅπως ὀλόσωστα σχηματίστηκε ἡ θηλυκὰ σέ —πούλλα· βασι-
λοπούλλα, ἀγγελοπούλλα κλπ.

21) Σὲ ὀνόματα μὲ κατάληξις —τάρ· ἢ Μαργαριτάρ·.

(Τὸ Μαργαριτάρη, ἢ Μαργαριτάρη—Μαργαριτάρ· καὶ Μαριγατάρ·).

22) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξις —οῦδ'ς καὶ —οῦδ'· ὁ Καλοῦδ'ς, ἡ
Λουλοῦδ'.

Ἡ κατάληξις —οῦδης σχηματίστηκε ὑποχωρητικὰ ἀπὸ τὸ οὐδέτερο
—οῦδι καθὼς καὶ τὸ θηλ. —οῦδα καὶ —οῦδη.

23) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξις —ούλλ'· ἢ Ζουμπούλλ, ἢ Σταμούλλ.

Αὐτὰ πάλι παρασχηματίστηκαν ἀπὸ τὰ παραπάνω σέ —ούλλα ἀνάλογα
μὲ ἄλλα θηλ. σέ —η : τὸ Ζουμπούλλι—ἢ Ζουμπούλλη.

24) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξις —ίτσα ἢ Ἐλενίτσα, ἢ Θεοδωρίτσα, ἢ
Καινίτσα, ἢ Ζαφειρίτσα.

Ἡ κατάληξις εἶναι μεσαιωνικὰ καὶ ξένη ὅπως καὶ τὸ οὐδέτ. —ίτσι· τὸ
κορίτσι —βρωμίτς, τὸ βρωμίτσι—βρωμίτς.

25) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξις —ίξ' ---ί· —άνθη —άνν'.

Ἡ Ἐλινικ', ἢ Ἐριφύλ', ἢ Τζεβάν', ἢ Μελάνθη, ἢ Μαριάνθη, ἢ Ρο-
δάνθη, ἢ Στεργιάν' ἢ Σουλτάν', ἢ Κιαράν'. (Ὁ Φιλῆντας λέει πὼς τὸ Ἐρι-
φύλ' εἶναι ἀπὸ τὸ Ἐρύω φίλη, ἄρα γράφεται : Ἐρυφίλη, ποὺ θὰ πεῖ : αὐτὴ
ποὺ φέρνει φίλες).

25) Σὲ ὀνόματα προσηγορικά μὲ τὴν κατάληξις ἀκ'ς· ὁ Ἀγγελάκ'ς, ὁ
Χρησιάκ'ς, ὁ Ματζαράκ'ς, ὁ Μητιάκ'ς, ὁ Τζηθανάκ'ς, ὁ Ἀργυράκ'ς, ὁ Νι-
κολάκ'ς, ὁ Κωσιτάκ'ς, ὁ Σιαθάκ'ς, ὁ Στεφανάκ'ς, ὁ Δημητράκ'ς, ὁ Σταυ-

θάς. Ἡ κατάληξι τους εἶναι ἡ κοινὴ ὑποκοριστικὴ κατάλ. —άκις καὶ οὐδ. —άκι.

26) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξι —άκις, —ήφις, ὁ Ἀβράάκις, ὁ Γιωσήφις, ποὺ κατὰ τὸ Γιάννης, Γιώργης, Βασίλης πῆραν κατάληξι καὶ τὰ ξενικά αὐτά, ὁ Ἀβράαμης, ὁ Γιωσήφης, ὁ Ἀδάμης.

27) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξι —άνις, ὁ Γιορδάνις, ὁ Ντουμάνις, ὁ Γιάνις, ὁ Γιοβάνις, ὁ Γιωῆς, ὁ Μηνῆς, ὁ Κρουωνῆς, ὁ Θανάσις. Τὸ Θανάσις βγήκε ἀπὸ τὸ Θανάσις μὲ τὴν ἀποβολὴ τοῦ ι.

28) Σὲ ὀνόματα μὲ τὴν κατάληξι —όλις, ὁ Ἀποστόλις ὁ Νικόλις ὁ Χριστόλις. Κατὰ τὸ Δημήτρις, Στάθης κ.τ.τ. ξαναπλάστηκε καὶ τὸ Ἀπόστολος σὲ Ἀποστόλης, ὁ Νικόλαος σὲ Νικόλης.

Ἐλπίζω πὺς οἱ εἰδικοί γλωσσολόγοι θὰ μᾶς διαφωτίσουν καλύτερα γιὰ τὰ φαινόμενα αὐτὰ στὰ ὀνόματα καὶ προσηγορικά τοῦ γλωσσ. ἰδιώματος τῶν Σαρανταεκλησιῶν.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΕΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΩΝ
ΑΠΟ ΤΑ ΣΑΡΑΝΤΑΕΚΚΛΗΣΙΩΤΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ*

αὔρι = αἴριο.

— Ὡς αὔρι τὸ πουργὸ νὰ κάθῃσαι, δὲ μπόρς νὰ τὸ πάρς,

ἀρνίθια = ὀρνίθια.

ἀβόλετο = ἀδύνατο.

— Ὅ,τι ἄλλο θέλς γύρεψ' νὰ σὲ κάνω, αὐτὸ ἔν ἀβόλετο.

— Ἐβόλετο στάθηκε νὰ τὸ πάρ'.

ἀρκινεύγω = κάμνω ἀρχή.— Ἐρκίνεψε πάλ' τὰ κλάματα.

ἀχοῦρ (τὸ) = ὁ στάβλος. — Εἶχε μέσα στάχοῦρ μινὰ ἀρκούδα.

ἀμὰ = ἀλλά. — Ἐμὰ κιαυτὸς ἅμα ἔφρασε, τὸν δῶκε νὰ καταλάβ'.

ἀρι = ἀραιό.

— Ρίχνει τὸ χτέν' ντου τὸ ἀρί, καὶ γίνεται ἕνα πέλαγο.

ἀγκανὸς = γαῖδουράγαθο.

— Γίνεται ἕνας ἀγκανὸς (= ἀγκαθότοπος), κόμ' πυκνός.

ἀφορμὲς = τάχα, δῆθεν.

— Ἐφορμὲς ἂ πὰ νὰ πάρ' τὴ μάννα τ', τῶκοψε λάσπη. — Ἐφορμὲς, πὺ πῆγε πρὸς νεροῦ τ' καὶ τῶκοψε λάσπη.

βολετὸ = δυνατό.

— Δὲ στάθηκε βολετὸ τὸ κατοῦδ' (τὸ γατί) νὰ πελύσ' τὰ σαντάνια.

βροντῶ = χτυπῶ στὴ γῆς, κάνοντας βρόντο.

— Καὶ σὰν ἀρεψε νὰ τὸν βροντῶ στὴ γῆ.

βγῆκα = (βγαίνω) ἀόρ.

— Δῆθτσε (δέσου) σὺ καὶ βγῆκα (ἔβγα).

— Γιατί, νὰ βγῆκω γώ ;

βγῆκα = (προσταχτ.) — Βγῆκα πὲ δῶ, κ' ἔλα σὲ μένα.

*) Τὰ παραδείγματα τοῦ γλωσσάρου εἶναι παρμένα ὅλα ἀπὸ τὰ παραμῦθια.

γαργαλεύω = κινουμαι σιγά, σιγά.

— Ἀρκίνεψε κι αὐτὸς νὰ γαργαλέβ', ἄμα ἢ φλόγα ἀρκίνεψε νὰ νάβ'.

γήτεψε = μάγεψε.

για ταῦτο = γιά τοῦτο, γιάτὸ τὸ σκοπό.

— Καὶ γιά ταῦτο ἔβαλε πὲ τὸ νοῦ τ'... — Γιά ταῦτο δά, μπαινο-
θγαίνς!

γιῶς = ὄπως, ἄμα

— Γιῶς ἔσφαξε καὶ τὶς ἀδερφές ντης, πέμκε μονάχ' ντης.

— Γιῶς τὸν εἶδε ζαλίσκε.

γιούκσανα (κούγω—ἀκούγω) ρ. κούγω, ἀκούγα, ἄκσα καὶ γιούκσα, ἀ κούσω.

— Τὸν γιούκσανα κεῖν' (κεῖνοι) καὶ δὲ τὴν γκρέμισάνα.

γκαλιάζω = ἀγκαλιάζω.

— Ἀρκεψε σὰ δο ντρελλόννα νὰ τὴν γκαλιάζ'.

γνεύνα = (γνεύω) κάνω σημάδι μὲ τὸ μάτι.

— Τὴν ἔγνεψε μόν' κιαῦτὴ ἤρτε κοντά.

Γού! = ὦ! (ἀπορία)

— Γού, γιὰμ' τί ἤδανα ἢ δουλειὰ σ' καὶ γῆρτες δῶ μέσα;

γούλ = ὄλοι καὶ ὄλη. — Γούλ' ἤρτανα μέσα.—Γούλ' (ὄλη) μερίτσα ἔφαινε
τὸ κορίτσο!

γουλνοῦς = ὄλους.

— ἤρτανα γούλ'.—Γούλ γούλ καὶ τὸ μπουλμπούλ'.

— Πήρανε καὶ τὶς παράδες ντου γουλνοῦς=ὄλα του τὰ χρήματα.

δά = δὲ θά, δὲ á, δὰ = ὄχι.

— Δὰ νᾶρτω. = Δὲ θὰ ἔρθω.—Δὰ νᾶρτς μὰ καὶ γῶ ἂ σὲ δεῖξω!

δρέχω — τρέχω, γυρίζω, περιπλανιοῦμαι.

— Ἐδρέξε δυὸ χρόνια.— Ποῦ δρέχς μπρῆ;

ἔτσινὰ καὶ ἔδεπῶς = ὡς ἔξης.

— Καὶ φηγιέται ἔτσινὰ καὶ ἔδεπῶς.

ἔχτε = χθές.

— Ἐχτε γῆρτε τῆ βασιλὲ ὁ γιός.

ζαμάν' = καιρὸς λ. τ.

— Ἐνα γκαιρὸ κῆνα ζαμάν', πάντρευγαν τὸ γκαλπαζάν', μέσ' τὸ
τρούπιο τὸ καζάν', κῆτρεχαν οἱ λίγδες ντου καὶ οἱ κουρελίδες ντου.
ἔμμετρη ἀρχὴ παραμυθιοῦ.

ζαριφιὰ = ὁμορφιά. λ. τ.

— Σάστσε πὲ τὴ ζαριφιὰ ντης. — Ἡ ζαριφιὰ ντης παχὰ (τιμὴ) δὲν
εἶχε!

- ζὸρ - κολαῖ = δυσκολία, εὐκολία, λ. τ.
 — Καὶ πὲ τὸ ζὸρ πὲ τὸ κολαῖ, τῶβγαλε.
- ζόρια = δυσκολιές.
 — Ἄνοιξε δρόμο πὲ τὰ χιλια τὰ ζόρια καὶ πέρασε.
- ἦλά = ἤθελα.
 — Ἦλα νᾶρτω. — Ἦλα νᾶρτ' ἢ θίτσα, μὰ δὲ μπόρσε.
- κυρβενῶ = κυβερνῶ (κυρβένησ') = διατροφή.
 — Δὲ μποροῦσε νὰ κυρβενήσ' τὰ κορίτσια τ' = νὰ τὰ θρέψει.
- κουκουρίζω = χτυπῶ τὸ κούκουρο.
 — Γι ὡς πῆγε κουκουρίζε, κουκούριξε στὴ θύρα, ἀμὰ δὲ ντὸν ἄνοι-
 ξάνα.
- κάμνω = ποτὲ φκιάνω, σημαίνει νήθω γιὰ τὶς γυναῖκες, καὶ γιὰ τὶς ἄντροι
 δργίωνα.
 — Ἔκαμνάνα χτὲς τὸ χωράφ' μας=ᾠργωσαν.
 — Ἢ μάννα μ' κάμνει=γενέθει.
- κάπα = κλίνη, στρῶμα ὕπνου.
 — Σκῶνται πὲ τὴ γκάπατ' καὶ τὸν ἄρπαζ' λήγωρα.
- καγιῶ = καίγουμ'.
 — Λίγο ἔλειψε νὰ καγιῶ.
- κάμνω = δουλεύω τὰ μαλλιὰ στὴ ρόκα.
 — Νὰ ξεκάμνω τὴ ντουλούπα μ' καὶ ἂ νᾶρτω.
- καματεῖγω = δουλεύω τὴν τουλάπα καὶ κάνω κλωστή.
 — Σὰ καματεῖκε ἡ τουλούπα = σὰν τελείωσε τὸ δούλεμά της.
- κάτσνα (κάθουμ') = καθήσουν.
 — Νὰ πάνα νὰ κάτσνα ὅπου θέλνα.
- καντερνίζω = καταπείθω. λ.τ.
 — Σὰ γεῖδε πὸν δὲ μποροῦσε νὰ καντερτίσ' (=νὰ πείσει)τὴ θυγατέ-
 ρα της.
- κλοῦθσες = ἀκολούθησες, κλουθῶ.
 — Φῆκες μένα καὶ κλοῦθσες αὐτόν να.—Τί τὸν κλοῦθσες, μορῆ;
- κάνεμ = τοῦλάχιστο.
 — Στέκα νὰ σὲ πῶ κάνεμ γὼ ἕνα λόγο.
- καταλαχῶς = κατὰ τύχη.
 — Καταλαχῶς πῆγε κιαυτὸς σὲ κείνο τὸ σπίτι'.
- κατουδόπλο = γατὶ μικρό.
 — Ἢ κάτα καὶ τὸ κατουδόπλο ντης.

Παιδικό: Κούνιε Μανώλη,
 νὰ πᾶμε στήν Πόλη,
 νὰ φέρομε λάδι,
 νὰ λείψουμ' τὴν γκάτα
 καὶ τὸ κατουδόπλο —
 κι ὅτι πομεῖκ',
 τὸ χρυσὸ παιδόπλο.

κονιόρτος = (;)

— Κι ὀλοκόρδοτος σὰ γκονιόρτος.

κάται = κάθεται.

— Δῶ πέρα κάται νε ὁ δράκος; ρώτσε.

καβές = καφενεῖο, καφές.

— Ἔφτασε σένα γκαβέ=σένα καφενεῖο.

κὰ = καθόλου, διόλου, κατὰ συγκοπή.

— Κὰν κανεῖς. — Κεῖνος κὰ δὲ μπλογιούνταν. — Κὰ δὲ γροικᾶ—
 Κὰ δὲ ντὸ κούν'σε.

λουλάς = κικνοσύριγγα. λ. τ.

— Γιομῖζ τὸ λουλά τ'.

λόγερα = δλόγυρα.

— Καὶ λόγυρα στὸ κορίτσ' ἦντανα οἱ παράνφες.

ληγορῶστε = κίνετε γρήγορα, βιαστῆτε.

— Ληγορῶστε. βγάλτε μ', γιατί κήκα.

κουπριγιά = ἡ κοπριγιά.

— Τὴν σαβούρτσα (πέταξα) πὰ στή γκουπριγιά.

ληγορούσκα = γλήγορα.

— Ληγορούσκα, ληγορούσκα παγαίν' στὸ μπαμπάτ'.

λιαλιά = φωνή, ὀμιλία καὶ λαλιά.

— Σά με δῶκε λιαλιά=σὰ μίλησε.

λεγένια = λεκάνες.

— Εἶδε λογιῆς λογιῆς πράματα: ἀσημένια λεγένια, μαλαματένια καν-
 τηλέρια...

λογιάζω = συλλογίζομαι, λογαριάζω.

— Κάντανα (= κάθονταν) καὶ λόγιαζε.

μπριμι = προτοῦ.— Ἄμὰ μπιριμι νὰ τὸ τραβήξανα πάν', γριζ' καὶ λέγ'.

μανιώθηκε = (μανιώνουμ') θυμώνω.

— Μανιώθηκε(=θύμωσε) καὶ ἀρκίνσε νὰ τὸν κυτάζ'.

μούλωμα = σκέπασμα

— Πλογάται δὰ κὴ νύφ' μόν' πὲ κάτ' πὲ τὸ μούλωμα.

μπελίδα = μαχαιράκι.

— Τὸ κορίτσο ἄμὰ (= ὁμως) εἶχε ἓνα κατοῦδ' καὶ μιὰ μπελίδα.

μεράκ' = σκέψη, πίκρα.

— Ἔβαλε μεράκ'.—Τόσο δὰ μεράκ' δὲ χρειάζεται.

μικρινιάζονται = χειρονομοῦν.

— Ἄρχινεῦνα νὰ μικρινιάζονται τὰ μαϊμόπλα.

μαϊμόπλα = μικρὰ μαϊμουδάκια.

— Τὰ μαϊμοπλα πὲ τὸ ράφ πού κάδανα μίλσαν = μίλησαν.

μπάξ = στοίχημα.

— Ἔλα νὰ βάλουμ' μπάξ.—Βάνω πὲ τὰ σένα μπάξ, ὡς τε νὰ ἤρω τὰ δεκάξ.

μπερτζερντίζω = λ.τ. κατορθώνω.

— Ἐφτὰ χρόνια πολεμοῦσε καὶ δὲ μποροῦσε νὰ τὸ μπερτζερντίσ' = νὰ τὸ κατορθώσει.

μαζίτσα = μαζί.

— Καὶ τώρα διάβκανα μαζίτσα.

νοίγω = ἀνοίγω.

— Ἔνοιξε ἡ γῆ καὶ τὸν κατάπτε.

ντουνιας = κόσμος, λ.τ.

— Στὴ μπὰν τῆ ντουνια. = Τοῦ ἐπάνω κόσμου (λέγ' ὁ πεθαμένος).

νέβα = (νεβαίνω) ἀνέβα.—Νέβα το τὸ λάφ'.

νοίγ' = ἀνοίγει.

— Νοίγ' τὸν ἔναννα, βρίσκει μέσα δυὸ πρόβατα.

νειδίξω = ὀνειδίξω.

— Ἄρχινεῦνα νὰ τὸν νειδίξω.

νουνίζω = ἔχω στὸ νοῦ μου, θυμάμαι.

— Γιὰ νὰ σὲ νουνίσ' μὴ ντὸ περιμένς = (νὰ σὲ θυμηθῆ).

νεγκάζω = ἀναγκάζω, βιάζω.

— Ἦλὰ σὲ φυλάξω, σὰ δέ με νέγκαζάνα.

νεκατωμένος = ἀνακατωμένος

— Δὲν ἤδανα νεκατωμένος σαυτὴ τῆ δουλειά.

νεπλιοῦμ' = φοβερίζω.

— Τὴν νεπλίσκε διαβαίνοντας.

νεσαινώ = ἀναπνέω.—Ἄσκημα νέσαινε ἡ ἄρραστ'.

ντουγουσιτζ' = μαλώνει.—Μὴ ντουγουσιτζς, τίς εἶπα.

νάφτω = ἀνάβω.—Ἔναψε τὸ σιναναί (=τὸ καντήλι).

νεβαίνω = ἀναβαίνω.

— Πῆ ποῦ ἦλὰ νέβ;

— Ρίξε μ' τὰ μαλλιά σ' νὰ νέβω, τῆς γείπα.

ντζουκούρα

— Σκόν' τὴν τζουκούρα τ' καὶ τὸν δίν' μιάν να.

νταγκὰς (ὁ) = λ. τ. τὸ κῦμα.

— Ὁ νταγκὰς πῆρε τὸ σεντουκ' καὶ τῶγαλε σᾶλλ' μεριά.

νύχτιασε = νύχτωσε, ἔφτασε ἢ νύχτα. — Σὰ νύχτιασε πιά, ξέβκα καὶ πῆρα τὸ δρόμο.

— Ποδες (=ὄταν) νύχτιασε.

ξήβ = ξεβαίνω-βγαίνω.

— Τὸ παλλικάρ' δὲν ἤθελε νὰ ξήβ.—Ξέβα, μπρέ, τὸν λέγω.

— Ἄ ξήβς ἦ δὲ ἂ ξήβς; — Δὲ ἂ ξήβω, νὰ διοῦμ' τί ἂ κάνς.

ξεπεβγάζω = ξεπλερώνω.

— Τί θέλς γιὰ νὰ σὲ ξεπεβγάλω;

— Οἱ καλοσύνες μου δὲ ξεπεβγάζνται.

ὄλογκουτζος = ὁ πιὸ ὕστερνός, ὁ τελευταῖος.

— Καὶ μόν' τὸν ὄλογκουτζόννα νὰ μὴ νοῖξ'ς.

παλιουργιά = θάμνωμα.—Ρίχνει τὸ χτέν τὸ ἀρι καὶ γίνται μιὰ παλιουργιά.

πεσκιρ = προσώπι λ.τ.

— Τὸ κορίτσ' εἶχε μαζίτσα τὰ χτένια τ' καὶ τὸ πεσκιρ' ντου.

πελω = ἀπολύω.

— Σὰ γειδε πὺ δὲ τὰ πελοῦσε, τρέχ' τὸ κατόπ' ντου.

ποδες = ὄταν.

— Πόδες ἀνοιξε, τί νὰ δγιῆ! τίποτε δὲν εἶχε μέσα.

ποσταίνουμ' = κουράζομαι, ἀποσταίνω.

— Πῶς δὲ μποσταίνται (κουράζεται) αὐτὸ τὸ κατουδόπλο;

προποδιά = κλωτσιά.

— Δῶκε τὸ ντέτζερε μιὰ προποδιά (λάχισμα).

πράματα (τὰ) = ζῶα.

— Πῆ τῶνα γήτειρε τίς ἀνθρώπ' καὶ πῆ τᾶλλο τὰ πράματα.

πὲ γάλια = ἀπὸ ἀγάλια—γάλια.

— Πῆ γάλια, πὲ γάλια (=σιγὰ σιγὰ) ἔγινε μεγάλ'.

πεμνίσκω = ἀπομένα, ὑποφέρω.

— Νὰ πεμείνς ἕνα χρυσὸ κορίτσ'.

— Ἦθελε δὲν ἤθελε καὶ πέμνε ἕνα χρυσὸ κορίτσ'.

- πρέπος** = τὸ πρέπον.
— Οἱ νύφες δὲν ἔν πρέπος νὰ μιλοῦνα.
- πλιερών'** = πληρώνει, τελειώνει.
— Πήγανα, πήγανα, πλιέρωσε τὸ κριγιὰς γοῦλο.
- ποτκοί** = ποντικοί.
— Βγάζ πὲ τὸ στόματ' τῖς ποτκοί.
— Κόβ' τῖς ποτκοὶ τ' πὲ τὴ τζουκούρα (τσεκούρα).
- πόψε** = ἀπόψα..
- πλογοῦμ** = ἀπολογοῦμ'.
— Πλογαῖται μόν' ὁ μεσιὸς καὶ τὸν λέγ'.
- πεκμέζια** = γλυκὰ ἀπὸ μοῦστο, αἷματα, λ. τ.
— Καὶ τὸν πήρανα τὰ πεκμέζια = ἔτρεχαν τὰ αἷματα.
- πηγάδ** = πηγάδι
— Ἦρτανα σένα πηγάδ' κι ὁ δράκος ἔπεσε μέσα.
- πλώνω** = ἀπλώνω.
— Ἔπλωσε τὰ χέργια τ'.
- πλιέρωσάνα** = τελείωσαν.
— Πλιέρωσάνα γοῦλα τὰ κορίτσια μας καὶ δλόκαταπόδ' (= ὑστερνά).
- πλιαλιῶ** = τρέχω, πηλαῶ.
— Πλιαλιξάνα γοῦλος ὁ κόσμος.
- ποσταίθνα** = ποσταίνουμ' (ἀποσταίνω) κουράζομαι.
— Ποσταίθκι νὰ πορπατῶ.
— Δὲ ποσταίνιτανα πὲ τὸ πορπάτημα.
- ρέζω** = ἀρέζω, ἀρέσκω.
— Μένα δὲ μὲ ρέζ'.
— Ἔρεσε καὶ στέκντανα νὰ τὰ κυτῶτ'.
— Ρέζω δὲ ρέζω τὶ ἀ κάνω.
— Σὰ μὲ ρέσ' ἀ φάγω, σὰ δὲ μὲ ρέσ' δὲ ἀ φάγω.
— Ρέζ' δὲ ρέζ' τὶ ἀ τὸν κάνω;
- στοχῶ** = ξεχνῶ, λησιμονῶ.
— Ἄ τὸν φιλήσ' ἢ μάννα τ' καὶ ἀ σὲ στοχῶτ'.
- σαβούρτσε** = λ.τ. (σαβουρντίζω) ἐκσφενδονίζω, ρίχνω.
— Σαβούρτσε νὰ τὸν χτυπήσ', μὲ δὲ μπόρσε.
- σαμντάνια** = τὰ κηροπήγια.
— Ἄναψε ἢ βασιλοπούλα τότε τὰ σαμντάνια κέφεξε τὸ παλάτ'.
- σάστε** (λ. τ.) σαστίζω = τὰ χάνω.
— Ποδὲ τὸν εἶδα, αὐτὸς σάστσε (= τᾶχασε).

σεβντάς (λ. τ.) = ἀγάπ'.

— Γιώς σὲ εἶδα τότε στὸ μποταμιό, κέρριξα σεβντὰ πάν' σου.

σεμπαίνω — (εἰσθαίνω) μπαίνω μέσα.

— Τόμ' (ὅταν) σέπκε μέσ' τὸ χωριό, τράβηξε ἴσα στῆς νύφς.

— Πὲ κεῖ μόν' ποὺ σέπκε, τὸν ἄρπαξε πὲ τὸ σθέροκο, «Τί γυρεὺς δῶ μέσα;» ρώτηξε, «πῶς σέπκες;»

σινι = δίσκος μπακιρένιος, ὅπου ἔτρωγαν.

— Ἔστρωσά να τὸ σινι νὰ φάιννα.

σισὲ = τὸ μπουκάλι.

— Τῆ σισὲ τὸ νερὸ πάρ'.

— Φέρ' μιὰ σισὲ νερό.

σκύφτω = (σκύβω) κύπτω.

— Σκύφτ', γλέπ'.

— Σκύψς νὰ διῶ· καὶ κεῖνος ἔσκυψε νὰ δεῖ μέσ' τὸ πηγάδ', μὰ τίποτε δὲν ἔγλεπε.

σουρμαλίζω = σέρνω δῶ κεῖ θυμωμένα.

— Τράβηξε πὲ δῶ, σουρμάλιξε πὲ κεῖ, ὡς που τὸν ζάλ'σε.

στάθηκε = ἔγινε δυνατό

— Δὲ στάθηκε βολετό, νὰ τὸν καταπέισ'.

στέκονμ'.

— Στέκδανα στὸ ποδάρ' τρεῖς ὥρες.

— Τί στέκεσαι τόσ' ὥρα στὸ ποδάρ';

στοιχίζω = συμφωνῶ ὡς δοῦλος.

— Τὸ παίρνει καὶ τὸ πάγ' σένα χωργιὸ νὰ τὸ στοιχίσ'.

— Ἄ πα νὰ τὸ στοιχίσ' σὲ καμιὰ τέχνη, εἶπε, καὶ τὸ στοίχσε νὰ δουλέψ'.

σύρνω = (σύρω) καὶ σύρνονμ'.

— Τὸν ἔσυρνε σὰ σκούπα.

— Σύρκε, σύρκε, ὡς που ἔφτασε στῆ ρεματιά.

σχαίνομμ' = συχαίνομαι.

— Τὸ κορίτσ' σχαίνντανα νὰ φάγ' τῆ γκοκκάλα.

τὰ = τί θά.

— Τὰ (=τὶ θὰ) σὲ πῶ καὶ τὰ σὲ μολογήσω!

ταμάμ = λ. τ. σωστά, μόλις.

— Καὶ ταμάμ πεκοιμήθηκε, νὰ κιαυτὸς ἔρηκεται.

ταμπάχανας = βυρσοδεφεῖο. λ. τ.

ταξοπίσ' = πίσω.

— Γύρσε ταξοπίσ' = πήγε πίσω.

ταπιὸ = καί.

— Ταπιὸ γιὰ νὰ μὴ τὸ ποῦνα, παίρνει καὶ διαβαίν'.

— Ταπιὸ νάτος, φανερώθηκε.

τσὰκ = ἕως.

— Τσὰκ γκοῦτζος=ὀλοτελευταῖος.

— Τσὰκ στὰ ὕστερα = στὰ ὕστερνά.

ταμπλάδες = δίσκοι.

— Μαλαματέν' ταμπλάδες γιομάτ' ζαχαρκὰ καὶ λεγοῦδια (τρογάλια).

τρανεύγω = μεγαλώνω, ἀναθρέφω.

— Τὰ εἶχανα καὶ τὰ τράνεψάνα.

— Πῶς τὰ τράνεψα γώ, νὰ ξαίρτε! εἶπε ἡ γριά.

τελιάζω = στολίζω μὲ τέλια τῆ νύφ'. Τὰ τέλια εἶταν μακρὲς κλωστὲς ἀπὸ χρυσάφι ἢ ἀσημι ποὺ σχηματίζαν τὸ κυριώτερο στόλισμα τῆς νύφης στὴ Μακεδονία καὶ Θράκη. Τὰ κρεμοῦσαν ἀπὸ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια γιὰ «πρεποῦδ'» δηλ. γιὰ στόλισμα τῆς νύφης. Τὰ τέλια τᾶστελνε ὁ γαμπρὸς μέσα στὸ πανέρι μαζὶ μὲ τᾶλλα νυφιάτικα δῶρα.

— "Ὀδες ἔφτασε, τέλιαζάνα τῆ νύφ'.

— 'Ἡ νύφ' τελιασμέν' στέκουντάνα σὰ κοκόνα (ἀκίνητη).

τοεσμὲς = βρύση. λ. τ.

— Κεῖ ποὺ κατέθκανα ἦντανε ἕνας τοεσμὲς.

τότσα = λίγο.

— Δόμ' τότσα νερὸ τὴν λέγω.

— Κοιμούδανα πὲ τότσα καὶ πάλ' ξυπνοῦσε.

— Δὸμ καὶ μένα τότσα = λιγάκι.

τσορμπὰς (λ. τ.) = σούπα κάθε εἶδος σούπας, κυρίως μὲ τραχανά. Τὰ χαράματα οἱ δουλευταῖδες πρὶν φύγουν ροφοῦσαν ἕνα-δυὸ πιάτα, γιὰ νὰ ζεσταθοῦν.

— Καὶ ἤθελε νὰ τὸν πάνα (τὸν φέρουν) γοῦλος ὁ κόσμος τσορμπά.

— Σήκω, παιδί μ', νὰ φᾶμ' τσορμπά.

φῆξ (ἡ) = ἡ λάμψη, τὸ φῶς.

— Εἶπε πὲ τὸ νοῦ τ', ἀτζαμπια (ἀρά γε) τί φῆξ ἔν αὐτή;

φηγοῦμ' = ἀφηγοῦμαι.

— 'Ο κακότκος φηγῆθηκε τὰ βάσανά τ'.

φίνω = ἀφίνω.

— Μὴ φίνς τίς βοῦκες σου — Ταπιὸ φίν' καὶ διαβαίν'.

φοῦμσες = χύμηξες (χούμηξες).

— Φοῦμσες καὶ φῆκες καὶ διάβκες.

χάνω = κάνω τι νὰ χαθῆ.

— Ἦθελά νὰ νὰ χάσνα τὸ παιδί — Βουλήθκανα νὰ τὸν χάσνα.

χαρὰ = γάμος.

— Ὁ βασιλὲς ἔκανε τότε μνιὰ χαρὰ σαράντα μέρες.

χρηματεῖ = ἀξίζει.

— Σὺ καῦμέν' δὲ χρηματεῖς χίτς=δὲν ἀξίζεις τίποτε.

χωρατεύγω = ὀμιλῶ.

— Δυὸ χρόνια ἔχουμ' πὸν τὸν ἔχουμ', καὶ κόμ' δὲ χωράτεψε.

ψεματίζω = ἀπατῶ, λέγω ψέματα.

— Μὴ λίχ' καὶ μὲ ψεματίζς — Δὲ μπόρς μένα νὰ με ψεματίς σὺ.

— Τὸν ψεμάτσα = τὸν γέλασα.

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΚΑΛΛΙΠΟΛΕΩΣ

(*Ἐκ τοῦ λεξικογραφικοῦ ἀρχείου*)

Φθογγολογία τοῦ ιδιώματος αὐτῆς καὶ τῶν πέριξ.

1) Ἐν μὲν τῇ Καλλιπόλει παρατηρεῖται ὀρθὴ χρῆσις τῶν ἄρθρων, πλὴν τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἅτινα ἐκφέρονται ἀνάρθως π.χ. *Ἄννα πῆρε, Βασίλης ἦρθε* κτλ. ἐν δὲ τοῖς περιχώροις τὸ ἄρσενικὸν ἄρθρον παντελῶς ἀναπληρούμενον ὑπὸ τοῦ θηλυκοῦ ὡς ἡ *ἀσθέσις, ἡ Νικόλας, ἡ Δημήτρης* κλπ.

2) Ἐν τῇ Καλλιπόλει ἐπίσης παρατηρεῖται ἡ ὀρθὴ χρῆσις τῶν καταλήξεων ἐν τε τοῖς ὀνόμασι καὶ ρήμασιν, ἐν δὲ τοῖς χωρίοις αὐταὶ ἢ σιγλόπτονται ἢ ὄλαι ἀφαιροῦνται. Ἐν τε τῇ Καλλιπόλει καὶ τοῖς πέριξ τὸ *αε* συναίρειται εἰς *ου* ὡς *γελοῦτε, χαθοῦτε, κατοῦτε, πηλαλοῦτε* κλπ.

3) Ἐν Ταῦφυρίῳ δὲν ὑπάρχουσι τὰ ὑγρά *λ* καὶ *ρ*. μετὰ δὲ τὴν ἀφαίρεσιν αὐτῶν ἡ λέξις ἢ ἔχουσα ταῦτα προσκτᾶται ἰδιάζουσάν τινα προφορὰν π.χ. *πλάτανος* προφέρεται *πουνάτανος, καλάθι*—*καουάθ, ὠρίσατε*—*οὔϊσατε, δάσκαλος*—*δάσκαους* κλπ. Φαίνεται δ' ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου εἰσὶν ἄποικοι ἐκ Σαμοθράκης, διότι ἡ αὐτὴ προφορὰ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῇ ἱστορικωτάτῃ ἐκείνῃ νήσῳ.

Τὸ διαμαντένιο γεφύ(ρ)ι.

Μίνια φουά⁽¹⁾ κ' ἓνα καὶ εἴταν ἓνας καπιτάνος. Αὐτός ὁ καπιτάνος εἶχε τεῖς θ(υ)γατέες. Κι αὐτὸς ἡ καπετάνος ἦθεε νὰ πάγ' στὸ ταξίδ'. Οἱ δυὸ οἱ πιὸ μεγάες καθοῦνταν στὸ σπίτι', μὰ ἡ μικὴ πάγαινε σὰ μίνια δασκάισσα. Τῶα ἡ βαβάς τς ωτᾶ αὐτές:—Τι θέετε νὰ σᾶς φέω ποὺ θὰ πάγω στὴ Πόη. Ἡ πιὸ μεγάλη εἶπε:—Μένα νὰ με φέεις ἓνα δαχτυλίδ'. Ἡ δευτέρα εἶπε:—Μένα νὰ με φέεις μίνια φούστα. Τὴν πιὸ μικὴ τὴν οὐμούνεψε νὰ

1) Ἐν Ταῦφυρίῳ τὰ ὑγρά *λ* καὶ *ρ* ἦσαν ἄγνωστα ἐν τῇ τῶν γυναικῶν διαλέκτῳ π.χ. λέγουσιν αὐταὶ *φουά*—*φορά, καάθι*—*καλάθι, πάτανος*—*πλάτανος, νεό*—*νερό, ἀωνάκια*—*ἀλωνάκια, δῖσιτε*—*δορίστε, ἀγονικό*—*ἀρχοντικό* κτλ. Τὸ παρὸν παραμῦθιον ἐλήφθη ἐκ τοῦ εἰρημένου χωρίου.

πῆ (=ώρμηνεψε):—Ἐμένα νὰ μὲ φέεις (φρέεις) τὸ ζαχαυτσιμπέι (Ζαχαρίτσιμπέρι) καὶ τὸν εἶπε:—Σὰ δὲ μὲ τὸ φέεις θὰ μαμαώσῃ (μαρμαρώσει) ἡ θάατα.

Σὰ πῆγε στὴ Πόη ἀγόασε τς μεγάς (μεγάλης) τὸ δαχτυίδῃ καὶ τ' μεσιᾶς τὴ φούστα. Ξέχασε μὰ ν' ἀγοᾶσῃ τς μικῆς τὸ ζαχαύτσιμπέι. Σὰ μπῆκε στὸ καᾶθῃ νὰ φύγῃ μαμαώσῃ ἢ θάασσα καὶ τὸ καᾶθῃ δὲ μπάγαινε μποστά. Τότες θμῆθηκε καὶ τὸ ζαχαύτσιμπέι καὶ γύισε πίσω καὶ πῆγε στὸ τσασι καὶ γύειψε τὸ ζαχαύτσιμπέι. Σὰ τὸν ἄκσαν οἱ ἄθῶπῃ πού γύειψε τὸ ζαχαύτσιμπέι, τὸν πιάσανε καὶ τὸν πῆγαν στὸ βασιῆ μποστά, γιὰ τὸ βασιῆ τὸν ἔγανε τῆνομά τ' Ζαχαύτσιμπέι. Σὰν τὸν εἶδῃ ἡ βασιῆς τὸν ὠτησε:—Εἶνῃ ἔμοφῃ ἢ θγατέα σῃ; —Ξαίω γῶ σάνας εἶνε.—Τότες πάρε αὐτὰ τὰ τίγια κτιά. Τῶνα εἶνε ἄσπο, τᾶο μαῦο καὶ τᾶο πάσνο καὶ νὰ τὴ πῆς: Τὸ ἄσπο νὰ τ' ἀνοῖξῃ νὰ κυτᾶξῃ καὶ νὰ μὴ ν' ἀνοῖξῃ τὸ μαῦο γιὰ τ' οὔοι σας θὰ χαθοῦτῃ.

Αὐτὸς ἡ μπαμπᾶς τς, σὰ πῆγε στὸ τόπο τ', ἔδωκε τὸ δαχτυίδῃ στ' μεγάλη τὴ θυγατέα τ' καὶ τὴ φούστα στὴ μεσιᾶ καὶ τὴ μικὴ τὴ πῆγαν μέσα στὰ ἔφτᾶ βνὰ καὶ κεῖ τὴν ἀφήκαν γὰ νὰ τὴ φάνε τᾶγίμια οὐάπια (ἄγρια θηρία). Τότες αὐτὴ ἀνοῖγῃ τὸ ἄσπο τὸ κτὶ καὶ ἐν τῷ ἄμα καὶ τὸ θᾶμα χίσκε ἕνα ὄμοφο παᾶτῃ μὲ δοῦες καὶ δοῦοι κ' αὐτὴ γίνκε βασιῆσσα ἄνοιξῃ καὶ τὸ πάσνο καὶ γίνκε ἕνα διαμαντένιο γιοφύτῃ.

Μίνια μέρα εἶπαν οἱ ἀδιριῆς τς στὸ μπαμπᾶς τς:—Μπαμπᾶ, ἄγεδε (ἄιντε) νὰ πᾶμῃ νὰ διοῦμῃ τι γίνκε κείνῃ ἡ βῶμα.

Πᾶνῃ, πᾶνῃ, πᾶνῃ (πῆγαν) φτάσανῃ στὸ μέος πού τὴν ἀφήκαν. Κτάζουν πὸ μακνὰ, κτάζουνε ἕνα παᾶτῃ φτάνε κοντὰ κτάζουνε τὴν ἀδεφῃ τς κῆτανε μέσα βασιῆσα. Τὸ παᾶτῃ εἶχε σαάντα κάμαες, οὔες ἦτανε γιομᾶτες βιό, μόν μίνια κάμαα ἦτανε κειδομένῃ, (κλειδομένη) γιὰ τὴν εἶχε μέσα τὰ τίγια κτιά. Σὰ κμῆθκῃ ἡ ἀδεφῃ τς πῆαν τὰ κειδιὰ (κλειδιὰ) ἄπῃ τὴ βακουζῶνα τς, ἀνοῖξανε τὴ κάμαα, ἦσαν τὰ τίγια κτιά, ἀνοῖγουνε τὸ πάσνο, γίνκε ἕνα διαμαντένιο γιοφύτῃ, καὶ τὸ ζαχαύτσιμπέι πού ἦχονταν (ἦρχονταν) ναῖει τὴν ἀγαπητικιὰ τ' μὲ πονὺ (πολὺ) ἄσκέι.

Αὐτῆς ὕστερα ἀνοῖξανε καὶ τὸ μαῦο, τότες χάλασε τὸ γιοφύτῃ, χάλασε τὸ παᾶτῃ καὶ αὐτῆς μείνανε μέσῃ στὰ βνὰ καὶ τὸ Ζαχαύτσιμπέι ἄπῃ τὰ διαμάντια τ' γιοφουγιοῦ ἔκαμε στὸ κομί τ' (κορμί τ') γιὰ ἄδες κ' ἔπεσε βαῖα ἄωστος.

Τότες ἡ βασιοποῦα πῆε τὰ μάτια καμμένα (κλαμμένα) καὶ τὴν καδιὰ καμίνῃ καὶ πῆγε ναῖει τὴ σωτηριὰ τ' ἀγαπητικοῦ τς.

Κεῖ πού πάαινε βίσκῃ ἕνα νέο πού ἦθεε νὰ πεᾶσῃ ἕνα ποτάμῃ καὶ δὲ μποοῦσε, τὸν πιᾶνῃ ἀπὸ τὸ χεῖ καὶ τὸν πενᾶ. Καὶ κεῖνος τὴν εἶπε:—Γιαυτὸ τὸ καὸ πού μέκανες ἄνοιξε τὸ στόμα σῃ νὰ σὲ φτύσω μέσα καὶ θὰ καταθαίνς τις σιγαῆς (συντυχίες—ὄμιλιες) πού θὰ μιοῦν ποστά (μιλοῦν μπροστά).

Βάδυσῃ ἡ Θεὸς τὴ μέα κ' ὑπῆγῃ ἡ βασιοπούα νὰ κμῆθῃ πὸ κατῃ ἄπῶνα δέντο, κεῖ ἦταν δυὸ πεῖστέγια νὰ κτάζουνε: Λέγῃ τῶνα:— Αὐτὸ τὸ

βασίλοπο ποῦνε ἄωστο θὰ γιαιτευτῆ σὰ μᾶς σφάξουνε καὶ τὰ δύο μας καὶ μᾶς κάψουνε καὶ μὲ κείν' τῆ ἀχρὰ πού θὰ κάμωμε νὰ τὴν πάουνε καὶ νὰ τὸν (λ)ούσουνε καὶ νὰ τὸν ἀείψουνε καὶ θὰ γιαιτευτῆ.

Ἄμα κμήθηκαν τὰ δυὸ πουλιά, σκώθηκε ἡ βασιοπούα τὰ πῆε τᾶσφαξε, τᾶκαψε, πῆρε τὴν ἀχ(λ)υὰ τς καὶ πάγ' ἀπ' κάτ' ἀπὸ τὰ πανάθια τοῦ βασιῆ καὶ φωνάζ':— Καὸς γιατός. Καὸς γιατός!

Τὸν φωνάξανε κιαυτὸν τὸ γιατό. Κι' ἄμα ἔουσε τὸ βασιόπουο εὐτὺς γιάνανε οἱ γιαάδες τ' καὶ τότες εἶπ' εἰς τὸ γιατό.— Τὶ θέεις νὰ σὲ δίνω γιαιτὸ τὸ καὸ πού μῆκαμες; Κιαυτὸς γύεψε τὸ διαμαντένιο τὸ σπαθὶ πῶχ' τῆ χρυσῆ (χρυσῆ) τῆ κοῶνα (κορῶνα) νὰ τοῦ δώκ'. Κεῦτὺς τὸ ἔδωκε.

Σὰν τὸ πῆρε κῆφνε (ἔφυγε) καὶ πῆε (πῆγε) κεῖ πού τὴν ἀφήκαν οἱ γιάδεφάδες (ἀδερφάδες) τς, ἀνοιξ' τῆνα τὸ κτὶ (κουτὶ) καὶ γίνκε (γίνηκε) τὸ παάτ (παλάτ'), ἀνοιξε τὸ πάσινο (πράσινο) καὶ γίνκε τὸ γιοφύϊ (γιοφύρι) κῆρχονταν τὸ βασιόπουο μὲ τὸ θυμὸ (θυμό) γιὰ νὰ τὴν κόψ'. Σὰν ἔφτασε κειδε τὸ σπαθὶ τ' τὸ διαμαντένιο, τὴν ὠτησε (ρῶτησε):—Ποῦ τὸ ηῦες; (ηῦρες). Καὶ κείν' τὰ εἶπε οὔα (οὔλα) χατὶ (χαρτὶ) καὶ καμαί (καλαμάρι) καὶ τότες τὸ Ζαχαύ (Ζαχαρὶ) Τσεμπέϊ (τσεμπέρι) κατάαβε (κατάλαβε) ποιὸς εἶχε τὸ ἔντιμα (ἔντιμα=ἐλάτωμα, σφάλμα, φταιξιμο). Τῆ σχώεσε (σχώρεσε) καὶ κανε γάμο καὶ χαὰ (χαρὰ). Κῆμνα καὶ γὼ καὶ σᾶς καονύχιζα (καλονύχιζα).

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Κωνσταντίνου Γ. Κουρτίδου, 'Ιστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 46 μ. Χ. Τόμος Πρῶτος. Ἐν Ἀθήναις 1932. Σελ. 422. Σχ. 8ον.

Εἶναι γνωστὸ πὺς ἀπὸ τὸν περασμένο αἰῶνα κινήθηκε τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν λογίων τοῦ Ἑθνους γιὰ τὴ μελέτη τῆς τοπικῆς ἱστορίας τῆς ἰδιαίτερης τους πατρίδας καὶ τοὺς κεντήθηκε ἡ εὐγενικὴ φιλοδοξία νὰ συνεισφέρῃ ὁ καθένας τους κατὰ δύναμη γιὰ τὴ διαφώτιση τῶν ποικίλων σκοτεινῶν ἱστορικῶν ζητημάτων, πού ἀναφέρονται σὲ κάθε γωνιὰ τῆς ἑλληνικῆς γῆς. Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ δὲ στάθηκε μονόπλευρο· ἐκδηλώθηκε προσπάθεια παράλληλα μὲ τὴ γενικὴ πολιτικὴ ἱστορία τοῦ κάθε τόπου νὰ μελετηθοῦνε κ' οἱ πνευματικῆς ἐκδηλώσεις του. Ἔτσι οὔτε τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τοῦ κάθε τόπου περιφρονήθηκε ἀπὸ τοὺς μελετητές, οὔτε τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα. Πλουτίστηκε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ νεοελληνικὴ ἐπιστημονικὴ βιβλιογραφία μὲ βιβλία ἀρκετά, πού ἂν δὲν ἔχουνε τὸ πλεονέκτημα νὰ λύνουνε τελειωτικὰ τὸ κάθε τοπικὸ ζήτημα, πού σ' αὐτὸ εἶναι ἀφιερωμένα, μολαταῦτα βοηθοῦνε στὴ συγκέντρωση ὁλοένα καὶ πὺς πλούσιου ὕλικου, πού αὔριο θὰ σταθῇ πολύτιμο στὰ χέρια τῶν ἐρευνητῶν ἐκείνων, πού θὰ θελήσουνε νὰ δώσουνε τὴν ἀπὸ κάθε ἀποψη τελειωτικὴ ἱστορία τοῦ τόπου μας.

Στὰ βιβλία, πού τὰ χρωστοῦμε σὲ μιὰ τέτοια ἀξιόπαινη προσπάθεια, καταλέγεται καὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κωνσταντίνου Γ. Κουρτίδη «Ἱστορία τῆς Θράκης ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 46 μ. Χ.». Ὁ συγγραφέας μᾶς εἶναι γνωστὸς καὶ ἀπὸ ἄλλες ἱστορικῆς ἐργασίες του, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ προηγουμένον βιβλίον του «Τὰ Θρακικὰ» (Θεσσαλονίκη 1926). Πάνω στὸ τελευταῖον του ἔργον θὰ διατυπώσω μερικῆς μου παρατηρήσεις.

Τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Κουρτίδη εἶναι ἀφιερωμένο στὴν ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων τῆς Θράκης ὡς τὸ 46 μ. Χ., ὡς τὴν ἐποχὴ δηλαδὴ πού ἡ κοσμοκρατορίσσα Ρώμη πλάτυνε τὸ κράτος της, προσαρτώντας καὶ τὴ θρακικὴ χώρα στὴν ἐπικρατείᾳ της. Τὸ βιβλίον, καθὼς φαίνεται, εἶναι ἀπαρχὴ πλατύτερου ἔργου, πού θὰ περιλάβῃ ὁλόκληρην τὴν ἱστορίαν τῆς Θράκης ὡς τις ἡμέρες μας.

Ἐκεῖνον πού ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ προκαλεῖ τὴν ἐκπληξὴ τοῦ ἀναγνώστη εἶναι ἡ ἔλλειψη ἐνὸς προλόγου. Ὁ συγγραφέας δὲ φρόντισε νὰ κατα-

τοπίση τὸν ἀναγνώστη πάνω στὸ σκοπὸ καὶ τὴ μέθοδο τῆς ἐργασίας του καὶ νὰ τοῦ κάμη γνώριμες μερικὲς κάπως γενικώτερες σκέψεις του πάνω στὸ θέμα, πὸν μ' αὐτὸ καταπιάστηκε. Τὴν ὑπαρξὴ προλόγου τὴ θεωρῶ ἀπαραιτήτη γιὰ τὸ βιβλίον, μάλιστα ἀφοῦ δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ λιγοσέλιδη μονογραφία πάνω σ' ἓνα λεπτομερειακὸ θέμα, ἀλλὰ γιὰ ἐργασία πλατεῖα πάνω στὴν ἱστορία ἑνὸς περίφημου λαοῦ, πὸν γι' αὐτὸν τόσα γραφτήκανε, γράφονται καὶ θὰ γράφονται, ὥσπου ξεκαθαριστοῦνε τὰ πολὺπλοκα ζητήματα (γλωσσικά, ἐθνολογικά κλπ.) πὸν δημιουργεῖ στοὺς ἐρευνητὲς ἡ ἱστορία του.

Ἐξαιρετικὰ σημαντικὴ εἶναι ἡ παράλειψη ἑνὸς βιβλιογραφικοῦ πίνακα, πίνακα δηλ. καταγραφῆς τῶν πηγῶν καὶ βοηθημάτων, πὸν χρησιμοποίησε ὁ συγγραφέας στὴ συγγραφὴ τοῦ ἔργου του. Τὴν οὐσιώδη αὐτὴ παράλειψη βέβαια δὲν τὴν ἀναπληρῶνουν οἱ παραπομπὲς τοῦ συγγράμματος, πὸν γι' αὐτὲς θὰ μιλήσω παρακάτω.

Ἄκομη ἐντύπωση κάνει ἡ ἀπουσία στὸ τέλος τοῦ βιβλίου ἑνὸς εὐρετήριου προσώπων καὶ πραγμάτων. Δὲ μπορεῖ σήμερα νὰ νοηθῆ βιβλίον μεθοδικὰ γραμμὲν χωρὶς νὰ ἐκπληρῶνῃ τὴ στοιχειώδη τούτη ἀπαίτηση. Ἐπίσης ἀναγκαῖος ἦταν καὶ ἓνας χάρτης τῆς Θράκης, πὸν πολὺ θὰ διευκόλυνε τὸν ἀναγνώστη στὴ μελέτη τόπων καὶ γεγονότων.

Ἡ «Ἱστορία τῆς Θράκης» εἶναι χωρισμένη σὲ δεκατρία κεφάλαια, τὰ ἐξῆς : 1) «Ὅρια καὶ φύσις τῆς Θράκης». 2) «Τὰ Θρακικὰ ἔθνη». 3) «Πόλεις τῆς Θράκης». 4) «Περὶ τῆς μεταναστεύσεως ἐν γένει Πελασγῶν, Θρακῶν καὶ Ἑλλήνων». 5) «Οἱ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν Θρακῆς». 6) «Καταγωγὴ τῶν Θρακῶν». 7) «Περὶ Πελασγῶν». 8) Γλῶσσα τῶν Θρακῶν». 9) «Χαρακτὴρ, ἦθος, ἔθιμα καὶ πολιτισμὸς τῶν Θρακῶν». 10) «Θρησκεία τῶν Θρακῶν». 11) Πανάρχαιοι Θρακῆς βασιλεῖς—ἡγεμόνες». 12) «Πανάρχαιοι Θρακῆς ἄοιδοι—ραψῶδοι—μουσικοὶ» καὶ 13) «Ἡ Σαμοθράκη».

Ὡς πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ βιβλίου θὰ ἔχω νὰ παρατηρήσω τὰ ἐξῆς : Τὸ τέταρτον κεφάλαιον, πὸν ἀναφέρεται στὴν ἐξέταση τοῦ ζητήματος τῆς μετανάστευσης τῶν Πελασγῶν, τῶν Θρακῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἔχει, νομίζω, τὴ θέσιν του στὸ σημεῖον πὸν βρίσκεται. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο θὰ μπορούσε ν' ἀποτελέσῃ τὴν «Ἐισαγωγὴν» στὴν Ἱστορίαν τῆς Θράκης, εἴτε μόνο του, εἴτε συνταιριασμένο μὲ ἄλλα κεφάλαια, πὸν θ' ἀναφέρονταν στὴν ἐξέταση ἄλλων σχετικῶν ζητημάτων. Ἄκομη τὸ ἕβδομον κεφάλαιον «Περὶ Πελασγῶν» θὰ μπορούσε νὰ χωρέσῃ στὴν «Ἐισαγωγὴν» τούτη, πὸν λείπει ἀπὸ τὸ βιβλίον.

Ὅπως ἀντιλήφθηκε τὸ ἔργο του ὁ συγγραφέας, δὲν ἔγραψε, μπορῶ νὰ πῶ, ἱστορίαν τῆς Θράκης. Μόνον στὸ δεύτερον κεφάλαιον «Τὰ Θρακικὰ ἔθνη», σελ. 19—112, μιλώντας γιὰ τὸ θρακικὸ ἔθνος τῶν Ὀδρουσῶν, σελ. 49—86, ἀναφέρει χρονολογικὰ τοὺς ἡγεμόνες των, προσθέτοντας καὶ μερικὰ ἱστορικὰ γεγονότα, πὸν σχετίζονται μὲ τὸν κάθε ἡγεμόνα. Ὁ συγγραφέας στατικὰ

ἐπεξεργάστηκε τὸ θέμα του, ὄχι ἐξελεγκτικά, ἱστορικά. Ὁ τόμος πού μᾶς ἔδωσε μορεῖ νὰ χαρακτηριστῆ σὰν ἕνας τόμος, πού περιέχει διάφορες πραγματεῖες (κι αὐτὲς εἶναι τὰ διάφορα κεφάλαια τοῦ βιβλίου) μὲ θέματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀρχαία Θράκη καὶ τὸ λαό της. Ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ προέρχεται καὶ τὸ ὅτι δὲ βλέπουμε καμιά διαίρεση τοῦ βιβλίου σὲ ἱστορικὲς ἐποχές, μόλο πού ὁ συγγραφέας θεώρησε σκοπὸ του τὴν παρακολούθηση τῆς τύχης τῆς Θράκης μέσα σὲ διάστημα δυὸ τουλάχιστο χιλιετηρίδων.

Μετὰ τὶς γενικὲς αὐτὲς παρατηρήσεις, ἔρχομαι στὰ μερικώτερα. Στὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου («Ὅρια καὶ φύσις τῆς Θράκης»), σελ. 5—18, ἀντὶ νὰ περιγράψῃ ὁ συγγραφέας συστηματικὰ τὴ φύση τῆς χώρας, περιορίζεται στὸ ν' ἀναφέρῃ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἀρχαίους συγγραφεῖς, πού πολλὰς φορὲς βέβαια μᾶς δίνουν ἀληθινὴ περιγραφή τῆς θρακικῆς φύσης, μὰ πού ὄχι σπάνια ποικίλλουν τὶς περιγραφές τους μὲ παράδοξες φανταστικὲς ἱστορίες ἀνώφελες, πιστεύω, σ' ἕνα σοβαρὸ ἱστορικὸ σύγγραμμα. Τελειώνοντας κανεὶς τὴν ἀνάγνωση τοῦ πρώτου κεφαλαίου, μὲ τὰ ἀσυστηματοποιήτα πού διάβασε, δὲν κατορθώνει δυστυχῶς νὰ σχηματίσῃ μιὰ καθαρὴ εἰκόνα τῆς Θρακικῆς φύσης, μὰ οὔτε καὶ τῶν ὁρίων τῆς Θράκης, πού τόσο διαφέρανε κατὰ τὶς διάφορες ἐποχὲς τοῦ ἱστορικοῦ της βίου. Ὁ συγγραφέας δυστυχῶς δὲ χρησιμοποίησε τὴν ἐργασία τοῦ καθηγητῆ κ. Ἀδ. Ἀδαμαντίου «Αἱ γεωγραφικαὶ περιπέτειαι τοῦ ὀνόματος Θράκη», (Θρακικά, τόμ. 1, σελ. 374 κέ.), οὔτε τὴν ἄλλη τοῦ καθηγητῆ κ. Κωνστ. Ἀμάντου «Παρατηρήσεις εἰς τὴν Μεσαιωνικὴν Γεωγραφίαν» (Ἐπετηρ. Ἑταιρ. Βυζαντ. Σπουδ. τόμ. 1, σελ. 41 κέ.), ὅπου (σελ. 45—46) ὁ κ. Ἀμαντος πραγματεύεται τὴ χρῆση τοῦ ὀνόματος Θράκη στοὺς Βυζαντινοὺς.

Στῇ σελ. 41 ὁ συγγραφέας ἀφιερώνει μόλις λίγες γραμμὲς γιὰ τὶς οικονομικὲς σχέσεις ἀνάμεσα Θρακῶν καὶ Ἀθηναίων, ἐνῶ τὸ τόσο σπουδαῖο τοῦτο ζήτημα θὰ μπορούσε ν' ἀναπτυχθῆ πολὺ πλατιὰ σὲ ἰδιαίτερο κεφάλαιο.

Στῇ σελ. 82 κέ. τοῦ βιβλίου μιλώντας ὁ συγγραφέας γιὰ τὸ βασιλιὰ τῶν Θρακῶν Κότυν Ε' ἀποφεύγει νὰ παραπέμψῃ στὴ μελέτη τοῦ κ. Ἀχιλλ. Σαμοθράκη γιὰ τὸ βασιλιὰ τοῦτο («Βασιλεὺς—Ποιητὴς Κότυς Ε'»), τὴ δημοσιευμένη στὰ Θρακικά (τόμ. 1, σελ. 89—105), μολοντί ἀπὸ τὴν ἐργασία τούτῃ τοῦ Σαμοθράκη ἀντλεῖ τὴ μετάφραση τῆς ἐπιστολῆς, πού ἔστειλε στὸ βασιλιὰ Κότυν Ε' ὁ ἐξορισμένος στοὺς Τόμους ποιητὴς Ὀβίδιος, καὶ τὴν ἀντιγράφει μάλιστα καὶ μὲ μερικὰ ὀλισθήματα.

Γράφοντας ὁ συγγραφέας στὸ ἕνατο κεφάλαιο γιὰ τὸ χαρακτῆρα, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὸν πολιτισμὸ τῶν Θρακῶν, πολλὰ θὰ μπορούσε νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὸ μεθοδικώτατο βιβλίον τοῦ κ. Σπήλιου Χ. Σακελλαριάδη «Πόλεις καὶ Θέσμια Θράκης καὶ Ἰωνίας ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Τόμ. Πρῶτος Θράκη», Ἀθήνα 1929, ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ συγγραφέας τῆς Ἱστορίας τῆς Θράκης οὔτε πὸ ἀναφέρει.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον πὸν ὁ κ. Κουρτίδης πραγματεύεται τὸ κάθε μερικώτερον θέμα πὸν τὸν ἀπασχολεῖ, ἔχω νὰ παρατηρήσω τὸ ἑξῆς: Ἐκ τὸ συγγραφέα λείπει ἡ συνθετικὴ ἐκείνη ἱκανότης στὴν ἐξιστόριση τῶν γεγονότων, πὸν θὰ βοηθοῦσε τὸν ἀναγνώστη εὐκολώτερα νὰ κατατοπιστῇ στὸ θέμα. Ὁ συγγραφέας γιὰ τὸ κάθε λεπτομερειακὸ ζήτημα φιλοτιμείται νὰ μᾶς παρουσιάσῃ πῶς τὸ ἐκθέτει καθέννας ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς (ἀκόμη καὶ ἂν πολλοὶ συγγραφεῖς τὶς ἴδιες πληροφορίες μᾶς δίνουν γι' αὐτό), πολλὰς φορὰς μάλιστα καταντᾷ τὸ βιβλίον σὲ ἀπαισιωδῆ σελίδες συλλογῆ ἀπὸ ἀποσπάσματα ἀρχαίων συγγραφέων, μὰ ἀκόμη καὶ νεωτέρων (Παπαρηγοπούλου, Καρολίδη, Τσουντα, Κουρτίου κ. ἄ.).

Στὴ σελ. 52 ὁ συγγραφέας μᾶς ἀναφέρει τὸ γεγονὸς πὸς ὁ βασιλεὺς τῶν Ὀδρουσῶν Κότυς Α' κάποτε ἔφρασε σὲ τέτοια ὠμότητα, πὸν κομμάτιασε σὲ δύο τὴ γυναῖκα του. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ μᾶς τὸ ἀναφέρουν καὶ ὁ Σουΐδας καὶ παλιότεροι συγγραφεῖς. Λοιπὸν στὴ σελ. 52 βρισκόμεναι τί λέει ὁ Σουΐδας γιὰ τὴ θηρωδίαν τούτην. Ἀκολουθοῦν κατόπι γεγονότα ἄσχετα μὲ τὸ προκείμενον. Στὴ σελ. 53 πάλι ξαναγυρίζομεν στὸ γεγονὸς τοῦ τεμαχισμοῦ μὲ παραπομπὴν σ' ἄλλους συγγραφεῖς. Ὁ συγγραφέας, κατὰ τὴ γνώμην μου, ἔπραξε, ἀφοῦ μελετήσῃ ὅλες του τὶς πηγὰς, νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἔρευνάς του, παραθέτοντας βέβαια τὶς σπουδαιότερες καὶ σοβαρότερες πηγὰς. Τοῦτο σπανιώτατον γίνεται μὲ τρόπον, πὸν εὐκόλως ὁ ἀναγνώστης νὰ κατατοπιστῇ στὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας.

Ἐν' ἄλλῳ σημείῳ πὸν σ' αὐτὸ δὲ μπορῶ νὰ συμφωνήσω μὲ τὸ συγγραφέα εἶναι τὸ σημεῖον τῶν παραπομπῶν. Ὁ κ. Κουρτίδης ἄπειρες φορὰς παραπέμπει σὲ γνώμης συγγραφέων, παραλείποντας ἄλλοτε καὶ σύγγραμμα καὶ σελίδα συγγράμματος, ἄλλοτε μόνον σελίδα. Οἱ περιπτώσεις αὐτὲς εἶναι πάρα πολλὰς στὸ βιβλίον τοῦ κ. Κουρτίδου. Παραπέμπω πρόχειρα στὶς σελίδας 29, 54, 225, 226, 235, 236, 269, 406.

Στὴ σελ. 42 ἀναφέρει πὸς θὰ παραθέσῃ πληροφορίες ἀπὸ τὸ Θουκυδίδου γιὰ τὸ κράτος τῶν Ὀδρουσῶν. Καὶ πράγματι οἱ σελ. 42—46 περιέχουν σχετικὰ χωρία τοῦ Θουκυδίδου μεταφρασμένα στὴ νεοελληνικὴ. Μετὰ τὴν παράθεσιν τῶν χωρίων ἀκολουθοῦν σὲ ὑποσημείωσιν οἱ παραπομπές: Θουκυδ. Β, 29, 67 καὶ 95—100.—Ἡρόδ. Ζ, 137, ἐνῶ κανένα χωρίον τοῦ Ἡροδότου δὲ μεταφράσθηκε, οὔτε καν τ' ὄνομα του ἀπ' τὸ συγγραφέα ἀναφέρθηκε.

Στὴ σελ. 43 μεταφράζει χωρίον τοῦ Θουκυδίδου τόσο... πιστά, ὥστε δὲν τοποθετεῖ χρονολογικὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Θουκυδίδου (2,67) «Καὶ τοῦ αὐτοῦ θέρους τελευτῶντος...». Γράφει στὴ μετάφρασιν: «Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ θέρους...». Ἀλλὰ τίνος θέρους;

Στὴν ἴδιαν σελ. 43 ἀπαντοῦμεν στὴν μετάφρασιν ἀνάλογον πιστότητα: Γράφει ὁ Θουκυδίδης (2, 95): «Υπὸ δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις, τοῦ χειμῶνος τοῦ-

του ἀρχομένου...» μεταφράζει ὁ κ. Κουρτίδης: «Περὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος ἐκείνου...».

Τὰ χωρία ποὺ παραθέτει ὁ συγγραφέας ἄλλοτε τὰ παραθέτει αὐτούσια, στὸ πρωτότυπο, ἄλλοτε πρόχειρα τὰ μεταφράζει. Θὰ κέρδιζε, μοῦ φαίνεται, τὸ βιβλίο τοῦ κ. Κουρτίδη, ἂν κανεῖς τὰ χωρία τουλάχιστο τῶν ἀρχαίων συγγραφέων τὰ ἔβρισκε ὁμοίμορφα, εἴτε ὅλα ἀμετάφραστα, εἴτε ὅλα μεταφρασμένα. Γιὰ τὰ ἀποσπάσματα μάλιστα, ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἀρχαῖα ἔργα καὶ ποὺ τῶν ἔργων αὐτῶν ἔχουμε διαλεχτὲς μεταφράσεις στὴ νεοελληνικὴ (Ἱλιάδα κλπ.) θὰ ἔπρεπε ὁ συγγραφέας ν' ἀποφεύγει τὴν πρόχειρη μετάφραση. Γιὰ μένα προτιμότερο εἶναι νὰ παραθέτουμε τὰ χωρία αὐτὰ στὴν ἀρχαία γλῶσσα. Δυστυχῶς τὴν ταχτικὴ αὐτὴ δὲν ἀκολούθησε πάντοτε ὁ κ. Κουρτίδης.

Πολλὲς ἀπὸ τὶς παραπάνω παρατηρήσεις μου ἀναφέρονται σὲ ζητήματα μεθοδολογικά. Θεώρησα καθήκον μου νὰ μὴν τὶς παρασιωπήσω, μὰ καὶ δὲν ἤμουν βέβαια ὁ εἰδικὸς νὰ διατυπώσω γνώμη πᾶνω στὰ εἰδικώτερα προβλήματα τοῦ θρακικοῦ ἱστορικοῦ βίου, ποὺ θίγονται στὸ βιβλίο τοῦ κ. Κουρτίδη.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς τὸ βιβλίο ποὺ μᾶς ἔδωσε ὁ κ. Κουρτίδης δὲν εἶναι ἡ «Ἰδεώδης» Ἱστορία τῆς Θράκης. Μολαταῦτα εἶναι ἀξιέπαινος, γιατί μὲ ἔξαιρετικὴ ἀγάπη καὶ ἐργατικότητά φρόντισε νὰ συγκεντρώσῃ στὸ βιβλίο του τὸ καθεὶ ποὺ ἀπὸ ξένους ἢ δικούς μας, παλιότερους ἢ νεώτερους, γράφτηκε γιὰ τὴ Θράκη, χωρὶς νὰ περιφρονῆσῃ πολλὰ φορὲς οὔτε τὴν παραμικρότερη λεπτομέρεια. Ἀσφαλῶς χρόνια πολλὰ θὰ δούλεψε γιὰ νὰ συγκεντρώσῃ τὸ πλουσιώτατο αὐτὸ ὕλικό. Ἡ γενέτειρα Θράκη πρέπει νὰ τὸν εὐγνωμονῇ. Ἄν δὲν πέτυχε κάτι τὸ ἀπόλυτα ἐπιστημονικό, ὡς πρὸς τὸν τρόπο τουλάχιστο ποὺ χειρίστηκε τὴν πλοῦσια συγκομιδὴ του, δὲν πρέπει βέβαια ν' ἀποθαρρυνθῇ.

«Καθ' δύναμιν δ' ἔρδεν ἰεὺς ἀθανάτοισι θεοῖσι», εἶπεν ὁ παλαιὸς Ἱσίοδος.

ΣΥΜΒΟΛΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΝ *

1) *Ἀβράμωφ Β.* Ὁ κατά τοῦ Βυζαντίου τῆς Βουλγαρίας ἐν ἔτει 1190 πόλεμος καὶ ἡ πᾶρά τῆ Τρέβνη τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαὰκ Ἀγγέλου ἦτα. Σόφια, ἔτ. 1929, σελ. 236 εἰς δον. Βουλγαριστί.

2) *Ἀνδρέεφ Α.* Ἀρχαῖος ἐκ Βάρνης δακτύλιος. Ἐν τῷ Byzantinoslavica, τόμ. I. ἔτ. 1929, σελ. 151—158. Ὁ δακτύλιος εἶναι ὀρειγάλκινος καὶ φέρει κεχαραγμένην τὴν εἰκόνα ἀγγέλου, κρατοῦντος σταυρόν· προέρχεται ἀπὸ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ἔκτου μ. Χ. αἰῶνος.

3) *Ἀνδρέεφ Στ.* Νεωστὶ ἀποκαλυφθὲν στρατιωτικὸν δίπλωμα, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Βεσπασιανοῦ. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ βουλγαρ. ἀρχαιολογ. ἰνστιτούτου Σοφίας, (Bulletin de l'institut archéologique Bulgare) τόμ. VI, ἔτ. 1930—31, σελ. 142—152, Βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ Γαλλικῇ. Τὸ δίπλωμα εὐρέθη ἐν ἀγρῷ 5 χιλιομ. νοτιοανατ. τῆς πόλεως Βρέζνικ τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐξεδόθη τῇ 7 Μαρτ. τοῦ 70 χάριν τοῦ ἀναπήρου (causarius) στρατιώτου Δούλον (Dules), υἱοῦ τοῦ Λάτον (Datuus), Βησσοῦ. Κατετέθη ἐν τῷ Μουσείῳ Σοφίας, δέκατον ἡδη.

4) *Ἀποστολίδου Μυρτίλου* : Ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Φιλιππουπόλεως ἄλωσις, 1363. Ἐν τῇ ἐπισήμῳ τοῦ δήμου τῆς Φιλιππουπόλεως ἐφημερίδι (Plovdivenski obshtinski vestnik), ἔτ. 1929, ἀρ. 22, σελ. 3—5, βουλγαριστί.

5) *Τοῦ αὐτοῦ* : Τὸ ἀρχαῖον τῆς Φιλιππουπόλεως ὄνομα *Εὐμολτίας*. Αὐτόθι, ἔτ. 1929, ἀρ. 23, σελ. 4—6, βουλγαριστί.

6) *Τοῦ αὐτοῦ* : Τὸ ἀρχαιότατον τῆς Φιλιππουπόλεως ὄνομα *Κε(ν)δρισός*. Αὐτόθι, ἔτ. 1929, ἀρ. 24, σελ. 4—6, βουλγαριστί.

7) *Τοῦ αὐτοῦ* : Πονηρόπολις—Φιλιππόπολις ἢ Φιλίππου πόλις—ἀνίδρουσις τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Αὐτόθι, ἔτ. 1930, ἀρ. 36, σελ. 1—5, βουλγαριστί.

8) *Τοῦ αὐτοῦ* : Τὰ ἀρχαιότατα τῆς Φιλιππουπόλεως ὀνόματα. Αὐτόθι, ἔτ. 1930, ἀρ. 40, σελ. 5—7. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ ἀρχαιολόγου Μαυροδήνωφ, αὐτόθι, ἔτ. 1930, ἀρ. 37, σελ. 5—6, βουλγαριστί.

9) *Τοῦ αὐτοῦ* : Ἡ λαμπρότης τῆς ἀρχαίας καὶ μεσαιωνικῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τὰ ἀνάκτορα αὐτῆς. Αὐτόθι, ἔτ. 1930, ἀρ. 60, σελ. 3—5, βουλγαριστί.

10) *Τοῦ αὐτοῦ* : Ἡ ὑπὸ τῶν Γόθων πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Φιλιππουπόλεως 250. Αὐτόθι, ἔτ. 1931, ἀρ. 91, σελ. 5—7 βουλγαριστί.

(*) Σ. Θ. Ἡ ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ Γ' τόμου καταχωρηθεῖσα βιβλιογραφία ἦτο κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἢ τοῦ κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου εἶναι κατὰ συγγραφέα· ἴδις ἐκ τούτου ἐθεωρήθη καλὸν εἰς τὸ τέλος νὰ προστεθῇ χρονολογικὸς πίναξ.

11) *Τοῦ αὐτοῦ* : Ἡ Φιλιππούπολις ἐπὶ τοῦ δευτέρου (1186—1393) τῶν Βουλγάρων βασιλείου. Αὐτόθι, ἔτ. 1931, ἀρ. 99—100, σελ. 5—9, βουλγαριστί.

12) *Τοῦ αὐτοῦ* : Ἡ τῆς Φιλιππουπόλεως ἐπὶ ρωμαιοκρατίας ἀκμή, ναοὶ καὶ ἀγάλματα θεῶν, στάδιον, θέατρον, ὠρολόγιον, Ἀσκληπιεῖον. Αὐτόθι, ἔτ. 1932, ἀριθ. 108, σελ. 1—5, βουλγαριστί.

13) *Τοῦ αὐτοῦ* : Χρονογραφικαὶ εἰδήσεις, ἤτοι ἡ ἱστορία τοῦ τῆς Ἑλληνικῆς κεντρικῆς σχολῆς κειρίου (1780—1906) ἐν Φιλιππουπόλει κατὰ τοὺς κώδικας τῆς Ἑλληνικῆς μητροπόλεως. Αὐτόθι, ἔτ. 1932, ἀρ. 108, σελ. 8—9, βουλγαριστί. Τὸ κτίριον ἀπὸ τοῦ 1906 χρησιμοποιεῖται ὡς παράρτημα τοῦ παρακειμένου βουλγαρικῆς τῶν θηλέων γυμνασίου, ἐσφαλμένως δὲ ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς ἐφημερίδος ἐσημειώθη ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ κτιρίου, ὅπερ κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τῶν Σχοινοβατῶν καὶ ἐχρησίμευεν ὡς Ζαρίφειον τῶν ἀρρένων οἰκοτροφείον, — πρῶην μέγαρον τοῦ ζαπλοῦτου πρωτομαῖστορος τῶν ἀμπατζήδων Σαρη Σταύρου Κοσμά, Ἕλληνας ὑπηκόου καὶ εὐεργέτου τῆς Ἑλλήν. κοινότητος Φιλιππουπόλεως.

14) *Τοῦ αὐτοῦ* : Τὰ ὀνόματα τῆς ἡμετέρας πόλεως Πούλπου—δέβα, Πούλπου—δένα, Πλόουδην, Πλόβδην, Πλόβδηφ. Αὐτόθι ἔτ. 1932, ἀρ. 110, σελ. 2—4, βουλγαριστί.

15) *Τοῦ αὐτοῦ* : Τὰ ἀρχαῖα ἐν Φιλιππουπόλει δημόσια ὠρολόγια. Αὐτόθι, ἔτ. 1932, ἀρ. 112—114, σελ. 9—12, βουλγαριστί.

16) *Τοῦ αὐτοῦ* : Τὰ ἀρχεῖα τοῦ ρουφετίου τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ἀμπατζήδων μετὰ παρσλήλου εἰς τὴν Βουλγαρικὴν μεταφράσεως ὑπὸ τοῦ δ-ρος Ἀλεξ. Πέεφ, ἐν τῇ ἐπετηρίδι τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Φιλιππουπόλεως. (Godischnik na narodnata biblioteka vif Ploudiv). Βιβλίον πρῶτον (1685—1772), ἔτ. 1928 καὶ 1929, σελ. 5—64. Βιβλίον δεύτερον (1772—1818), αὐτόθι, σελ. 65—170. Βιβλίον τρίτον, (1811—1856), αὐτόθι, ἔτ. 1930, σελ. 1—186.

17) *Τοῦ αὐτοῦ* : Ἀνεκδοτοὶ ἢ μὴ ἐρμηνευθεῖσαι ἐκ Θράκης ἐπιγραφαὶ (23). Αὐτόθι, σελ. 231—271. Βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ Γαλλικῇ.

18) *Τοῦ αὐτοῦ* : Πάλιν περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ δοκτιλίου ἀπὸ τῆς κόμης Ἐξέροβο ἐπιγραφῆς. Ἀπάντησις εἰς κριτικὴν τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Σοφίας, δ-ρος Β. Βεσεβλήεφ, διασαφήσεις καὶ προσθήκαι. Πλόβδηφ, ἔτ. 1930, σελ. 39 εἰς 8ον, βουλγαριστί.

19) *Βασίλεφ Γ2*. Ἡ Βάρνα ἀπὸ κρατικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀπόψεως. Ἐν τῇ Βουλγαροαγγλικῇ ἐπιθεωρήσει (Bulgaro-britanski pregled). ἔτ. 1932, τεύχ. 42—43. Σόφια, βουλγαριστί καὶ ἀγγλιστί.

20) *Βάτσκαωφ Ἰβάν* καὶ *Ζλατάρεφ Β*. Τὰ σχολεῖα τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ἄλλο-εθνῶν μειονοτήτων καὶ τῶν προσηλυτικῶν ἀποστολῶν. Βουλγαριστί, ἐν τῇ ἐπισήμῳ τοῦ δήμου τῆς Φιλιππουπόλεως ἐφημερίδι, ἔτ. 1932, ἀρ. 110, σελ. 4—7, ἀρ. 112—114, σελ. 1—9.

21) *Bayet J*. Un nouvel Hercule funéraire et l'héroïsation gréco-romaine en Thrace. Ἐν τῷ Mélanges d'archéol. et d'histoire, τόμ. XLVI, ἔτ. 1929, σελ. 1—42. Περιγραφή ἀνεκδότου ἀναγλύφου ἐν τῷ μουσεῖῳ Σοφίας ἀγνώστου τοπικῆς προελεύσεως.

22) *Βέλκαωφ Ἰβάν*. Σημειώσεις περὶ τοῦ ἀποικισμοῦ καὶ τῶν πόλεων ἐν τοῖς Βουλγαρικοῖς τοῦ Εὐξείνου Πόντου παραλλοίς. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας Σοφίας, (Izvestia na istoritschesko droujestvo), βιβλ. XI—XII, ἔτ. 1932. Βουλγαριστί.

23) *Τοῦ αὐτοῦ*. Ἀρχαῖα Ρωμαϊκαὶ ὁδοὶ καὶ κῶμαι ἐντὸς τῶν νῦν ὁρίων τῆς

Βουλγαρίας. Ἐν τῇ Βουλγ. ἱστορικῇ βιβλιοθήκῃ, τόμ. II ἔτ. 1929, σελ. 44—71 (Bulgarska istoritscheska biblioteka) βιβλ. 4, Βουλγαριστί.

24) *Τοῦ αὐτοῦ*. Ρωμαϊκὴ πόλις ἐν Βουλγαρίᾳ : Nicopolis ad Istrum (Νικιούπ). Αὐτόθι, τόμ. III, ἔτ. 1930, βιβλ. 2, σελ. 1—28. Βουλγαριστί.

25) *Τοῦ αὐτοῦ* : Σερδική—Σρέδειτς. Ἐκ τῶν περιγραφῶν «τῶν νεκρῶν πόλεων». Ἐν τῷ περιοδικῷ : Βουλγαρικὴ σκέψις (Bulgarski missil), τόμ. IV, ἔτ. 1929, σελ. 418—427. Βουλγαριστί.

26) *Τοῦ αὐτοῦ*. Πουλπουδέβα—Πλόβδηφ. Αὐτόθι, τόμ. V, ἔτ. 1930, σελ. 177—188. Βουλγαριστί.

27) *Τοῦ αὐτοῦ*. Εὐρήματα τάφων ἐντὸς χωμάτων ἀπὸ τῆς κόμης Δουβανλῆ (βορειῶς τῆς Φιλιππουπόλεως περὶ τὰ 25 χιλίόμε.) Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ Βουλγ. ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VI, ἔτ. 1930—31. Βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ γερμανικῇ. Πρόκειται περὶ κτερισμάτων (ἀργυρῶν καὶ κεραμείων ἄγγειων, μετὰ εἰκονικῶν παραστάσεων λεπτῆς ἐπεξεργασίας, χρυσοῦν ἐνωτίων καὶ περιδεραίων καὶ ἄλλων ὀρειχαλκίων σκευῶν) ἑλληνικῆς τέχνης τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος, ἀνευρεθέντος ἐντὸς δύο ἀνασκαφέντων τάφων—χωμάτων παρὰ τῇ προειρημένῃ κόμῃ.

28) *Τοῦ αὐτοῦ*. Εὐρήματα τάφου ἐντὸς χώματος ἀπὸ τῆς κόμης Ζλοκούτσεν (νοτιῶς τῆς Σούμλας περὶ τὰ 20 χιλίόμε.) Αὐτόθι, σελ. 251—256. Βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ κτερισμάτων (ἀργυρῶν ὀρειχαλκίων καὶ κεραμείων ἄγγειων) Ἑλληνικῆς τέχνης τοῦ τετάρτου π. Χ. αἰῶνος, ἀνευρεθέντων ἐντὸς ἀνασκαφέντος τάφου—χώματος παρὰ τῇ προειρημένῃ κόμῃ.

29) *Τοῦ αὐτοῦ*. Νεωστὶ ἀποκαλυφθεῖσαι ἀρχαιότητες. Αὐτόθι, σελ. 302—313. Βουλγαριστί. Σύντομος περιγραφή τῶν ἀνευρεθεισῶν ἀρχαιοτήτων ἐσχάτως (ἐνεπιγράφων στηλῶν, ἀναγλύφων, ἀγαλματίων, λυχνιῶν, πηλίνων πλαγγόνων κτλ.) ἐν διαφόροις τῆς Βουλγαρίας τόποις. Τὰ εὐρήματα προέρχονται ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ἐν τῇ Θράκῃ καὶ τῇ Μοισίᾳ.

30) *Βεσεβλῆφ Β.* καθηγητοῦ τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπ. Αἱ περὶ τὸν Μαδάμιον ἱππέα (ἑλληνικαὶ) ἐπιγραφαί. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας Σοφίας, βιβλ. XI—XII, ἔτ. 1932. Βουλγαριστί.

31) *Τοῦ αὐτοῦ*. Ἡ θρησκεία τῶν Προβουλγάρων. Ἐν τῇ Βουλγ. ἱστορικῇ βιβλιοθήκῃ τόμ. III, ἔτ. 1930, βιβλ. 2, σελ. 29—60. Βουλγαριστί.

32) *Τοῦ αὐτοῦ* : Ἑλληνικαὶ καὶ Λατινικαὶ πηγαὶ περὶ τῆς θρησκείας τῶν Προβουλγάρων. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ ἐθνογραφικοῦ τῆς Σοφίας μουσείου, (Izvestia na etnogr. muzei vif Sophia) τόμ. VIII—IX, ἔτ. 1930, σελ. 149—192. Βουλγαριστί.

33) *Τοῦ αὐτοῦ*: Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐπὶ τοῦ δακτυλίου ἀπὸ τῆς κόμης Ἐξέροβο ἐπιγραφῆς. Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῆς Πλόβδηφ, ἔτ. 1927 (1929), σελ. 171—182. Βουλγαριστί.

34) *Braümann G. J.* Recherches sur le commerce génois dans la mer Noire au XIII siècle. Paris, ἔτ. 1929, σελ. VIII+359, εἰς ὄον, τύπ. Geuthner.

35) *Buday A.* Zur Frage des sog. thrakischen Reitergottes und des Königs Rhesos. Ἐν τῷ περιοδ. Travaux (Doizozatok) de l'Inst. archéol. de l'Université à Szeged, τόμ. V ἔτ. 1929, σελ. 14—26.

36) *Τοῦ αὐτοῦ* : Neuere Daten zu den Problemen der Darstellungen des sogenannten Reitergottes. Αὐτόθι, τόμ. VI, ἔτ. 1930, σελ. 1—48.

37) *Γεωργήεφ Σβ.* Δύο ἐπιστολαὶ ἐπισήμων σταυροφόρων ἐκ Φιλιππουπόλεως ἐν ἔτει 1189. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας Σοφίας βιβλ. XI—XII, ἔτ. 1932. Βουλγαριστί.

38) *Δ-ρος Γιργίνωφ Ἀλ.* Ἡ Βουλγαρία κατὰ τὸν διεθνή πόλεμον. Σελ. 316 εἰς 8ον, Σόφια, ἔτ. 1932. Βουλγαριστί.

39) *Detschew D.* (1) Eine neue Deutung der thrakischen Ringinschrift, ἐν τῷ annuaire de l'université de Sophia, faculté historico-philologique, τόμ. XXVII, 9, 1931 σελ. 10, γερμανιστί μετὰ περιλήψεως ἐν τέλει ἐν τῇ βουλγαρικῇ.

40) *Τοῦ αὐτοῦ.* Ροδόπαι καὶ Ροδόπη. Ἐν τῷ περιοδικῷ «Μητρικὴ γλῶσσα» (го-дина ретсh), τόμ. II ἔτ. 1929, σελ. 225—229, Βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ὀνόματος τοῦ ὄρους *Ροδόπη*, ὅπερ βουλγαριστί δέον νὰ λέγηται *αἱ Ροδόπαι* (rodopite) πρβλ. *Ἄλπεις καὶ οὐχὶ *Ροδόπα* (Ροδόπη).

41) *Τοῦ αὐτοῦ.* Der angeblich thrakische genetiv Θρακαλεζᾶν. Ἐν τῷ περιοδικῷ Indogerm. Forschungen, τόμ. XLIX, ἔτ. 1931, σελ. 111. Πρόκειται περὶ κακῆς ἀναγνώσεως ἐπιγραφῆς ἐπὶ μεταλλίου Φιλιππουπόλεως ἐπὶ τοῦ Καρακάλλα, ἣτις ἔχει : *Κοινὸν Θρακ.* Ἀλεξαν. ἐν Φιλίππ. τ.δ. Κοινὸν Θρακῶν. Ἀλεξάνδρεια ἐν Φιλιππουπόλει.

42) *Δημήτρωφ Π. Α.* Περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Αὐγούστης Τραιανῆς (Βερόνης Στάρα Ζαγόρας). Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας Σοφίας, βιβλ. XI—XII, ἔτ. 1932. Βουλγαριστί.

43) *Τοῦ αὐτοῦ.* Ἱστορικὰ στοιχεῖα ἐν τῷ δράματι (τοῦ Εὐριπίδου). *Ροῖσος*. Αὐτόθι, βιβλ. X, ἔτ. 1930, σελ. 1—19. Πρόκειται περὶ τῆς ἱστορικῆς βάσεως τοῦ περὶ τοῦ βασιλέως τῶν Θρακῶν Ροῖσου μύθου. Βουλγαριστί.

44) *Τοῦ αὐτοῦ.* Ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ Στάρα-Ζαγόρας (Τραιανῆς Αὐγούστης). Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ Βουλγαρο. ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VI, ἔτ. 1930—31, σελ. 135—141, βουλγαριστί.

45) *Τοῦ αὐτοῦ.* Ἀρχαῖα εἶδησις περὶ τῆς φυλετικῆς συγγενείας Θρακῶν καὶ Τρῶων. Αὐτόθι, σελ. 279—281. Βουλγαριστί.

46) *Διάκοβιτς Μπορίς.* Θρακικὸς τάφος παρὰ τῇ κόμῃ Ὀπάλτσενετς (περιφερείας Τσιρπάν). Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τῆς βιβλιοθήκης τῆς Πλόβδηφ, ἔτ. 1930, σελ. 187—193. Κτερίσματα ἑλλ. τέχνης τοῦ πέμπτου π. χ. αἰῶνος. Βουλγαριστί.

47) *Τοῦ αὐτοῦ.* Εὐρήματα ἐντὸς χωμάτων παρὰ τῇ Φιλιππουπόλει. Αὐτόθι, σελ. 195—209. Βουλγαριστί. Πάντα προέρχονται ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας. Πενιχρά. Τὰ ἀνασκαφέντα χῶματα 8.

48) *Διλιτόφσκη Γ.* Ὁ κατὰ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας τοῦ τσάρου Συμεὼν ἐν ἔτει 996 πόλεμος. Ἐν τῇ βουλγ. ἑφημερίδι «Μίρ» ἐν 8 ἐπιφυλλίσιν ἀπὸ 29 Αὐγ. μέχρι 7 Σεπτεμβρ. 1933, ἀρ. 9640—9648 μετὰ τοπογραφικῶν χαρτῶν. Ἐν τούτῳ ὑποτιμᾶται ἡ τοῦ Νικηφόρου Οὐρανοῦ παρὰ τῷ Σπερχιῶν νίκη καὶ ἐξάιρονται αἱ τῶν βουλγάρων στρατιωτικαὶ ἀρεταὶ καὶ ἡ στρατηγικὴ τοῦ Συμεὼν μεγαλοφυΐα.

49) *Ἐντσεφ Βίδιου Ἰβ.* Ἡ τῶν ρόδων κοιλὰς καὶ τὸ Καζανλίκιον. Σόφια, ἔτ. 1927. σελ. 88 εἰς 8ον μετὰ 77 σχεδιαγραμμάτων καὶ ἐνὸς γεωγραφικοῦ χάρτου. Βουλγαριστί. Ἀναφέρονται καὶ αἱ σωζόμεναι ἀρχαιότητες.

1) Καθηγητὴς τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπιστημίου ἀσχολούμενος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ τοὺς νόμους περὶ τῆς γλώσσης τῶν ἀρχαίων Θρακῶν.

50) *Zlatárcsku N. B.* καθηγητοῦ τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπ. Ὅποιον ἔθνος ἐννοεῖται παρά τῆ Ἄννη Κομνηνῆ ὑπὸ τὸ ὄνομα τὸ *Σκυθικὸν γένος*. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας Σοφίας, βιβλ. XI—XII, ἔτ. 1930. Βουλγαριστί.

51) *Τοῦ αὐτοῦ*. Τὸ μολυβδόβουλον τοῦ Ἀλουσιανοῦ. Αὐτόθι, βιβλ. X, ἔτ. 1930, σελ. 49—63. Βουλγαριστί.

52) *Τοῦ αὐτοῦ*. Ἡ ἐν Τυρνάβῳ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἰβάν Ἀσέν II. Ἐν τῇ Βουλγαρικῇ ἱστορικῇ βιβλιοθήκῃ, τόμ. III, ἔτ. 1930, βιβλ. 3, σελ. 56—64. Βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ τῆς ἀναμνηστικῆς ἱστορικῆς βουλγαρικῆς ἐπιγραφῆς, ἣν ἐχάραξεν ὁ Τσάρος ἐπὶ μαρμαρίνης κίονος ἐν τῷ ναῷ τῶν 40 μαρτύρων ἐν Τυρνάβῳ πρὸς διαιώνιον τῆς ἐν Κλοικονίτση μάχης (1230) καθ' ἣν ἐνίκησε καὶ ἠχμσλώτισε τὸν αὐτοκράτορα Θεόδωρον Κομνηνόν.

53) *Ἰσίγκωφ Α.* καθηγ. τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπ. Τὸ μέλλον τῆς πόλεως Βάρνης. Ἐν τῇ Βουλγαροαγγλικῇ ἐπιθεωρήσει, ἔτ. 1932, τεύχ. 42—43, Σόφια, βουλγαριστί καὶ ἀγγλιστί.

54) *Jireček K.* Βουλγαρικὸν ἡμερολόγιον (1879—1884), μετὰφρασις εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐκ τοῦ ἰσχυικοῦ χειρογράφου ὑπὸ Στ. Ἀργύρωφ (1930—1932), τόμ. 2, σελ. 1060, εἰς 8ον, Σόφια, τύπ. Χρ. Δάνωφ. Σπουδαία πηγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεοπαγοῦς ἡγεμονίας τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς αὐτονομίας ἐπαρχίας Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας (βορείου Θράκης) κατὰ τὰ πρῶτα πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεώς των. Πληθὺς σημειώσεων περὶ προσώπων, πραγμάτων, γεγονότων, πόλεων, ἐθῶν καὶ ἐθίμων.

55) *Jokl N.* Thraker: Sprache. Ἐν τῷ Reallexikon der Vorgeschichte τοῦ Μ. Ebert, XIII, ἔτ. 1929, σελ. 278—298.

56) *Jorga N.* Deux inscriptions grecques inédites de Silistrie. Ἐν τῷ Revue Hist. du Sud-Est européen, τόμ. VIII, ἔτ. 1931, σελ. 226—227.

57) *Karadža C.* Le voyage de Michel Eneman de Bander à Constantinople en 1709. Ἐν τῷ Revue historique du Sud-Est européen, τόμ. VI, ἔτ. 1929, σ. 365—372. Λιῆλθε διὰ τῶν πόλεων Προβαδίας, Ἀετοῦ, Σαράντα ἐκκλησιῶν καὶ Ἡρακλείας. Ἐνδιαφέρουσαι λεπτομέρειαι περὶ τοῦ γυναικείου ἀμφιεμοῦ ἐν Προβαδίᾳ καὶ Ἀετῷ.

58) *Καραμαντζούκωφ Χρ.* Ἡ Ροδόπη καὶ οὐχὶ αἱ Ροδόπαι. Ἐν τῷ περιοδικῷ «Μητρικὴ γλῶσσα», τόμ. III, ἔτ. 1930, σελ. 214—218. Ὑποστηρίζεται ὅτι τὸ ὄρος δέον καὶ βουλγαριστί νὰ ὀνομάζηται ἡ Ροδόπη (Rodopa) καὶ οὐχὶ κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν αἱ Ροδόπαι (Rodopite). ὡς γράφεται ὑπὸ πολλῶν, ἐν οἷς καὶ ὑπὸ τοῦ καθηγ. Δ. Δέτσεφ.

59) *Κατσάρωφ Γαβρ.* (1). Ἐκ τῆς ἀρχαίας τῆς Βάρνης ἱστορίας. Ἐν τῇ Βουλγαροαγγλικῇ ἐπιθεωρήσει, ἔτ. 1932, τεύχος 42—43, Σόφια, βουλγαριστί καὶ ἀγγλιστί.

60) *Τοῦ αὐτοῦ*. Ἡ Θράκη ἐν τῷ Ὀμηρικῷ ἔπει. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας Σοφίας βιβλ. XI—XII, ἔτ. 1932. Βουλγαριστί.

61) *Τοῦ αὐτοῦ*. Ἀρχαῖαι εἰδήσεις περὶ τοῦ ποταμοῦ *Μαρίτσα* (Ἐβρου). Ἐν τῷ πρὸς τιμὴν τοῦ μητροπολίτου τῆς Πλόβδης Μασίμου ἐκδοθέντι πανηγυρικῷ τεύχει, ἔτ. 1931, Σόφια, σελ. 81—86. (Sbornik vif tschest na metropolit Maxime). Βουλγαριστί.

1) Καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Σόφιας, ἐδημοσίευσεν πολλὰ καὶ εἰς τὸ δελτίον τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας Σόφιας, ὃ ἀπὸ δεκαετίας δεδέξατο τὸ δελτίον τοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου.

62) Τοῦ αὐτοῦ. Ἀρχαία μνημεῖα ἐκ Βουλγαρίας. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ Βουλγαριστικῆς ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VI, ἔτ. 1930—37, σελ. 117—134. Βουλγαριστὶ μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ γερμανικῇ. Περιγραφή διαφόρων ἀναγλύφων, ἀγγείων καὶ τεχνουργημάτων, ἀνευρεθέντων ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ καὶ προερχομένων ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας καὶ ἀνάγνωσης ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν

63) Τοῦ αὐτοῦ. Ἀρχαία μνημεῖα ἐκ Θράκης. Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῆς Πλόβδης, ἔτ. 1930, σελ. 213—230. Βουλγαριστὶ μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ γερμανικῇ. Περιγραφή διαφόρων ἀναγλύφων καὶ τεχνουργημάτων εὐρεθέντων ἐν Θράκῃ καὶ προερχομένων τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαϊκῆς κυριαρχίας καὶ ἀνάγνωσης ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

64) Τοῦ αὐτοῦ. Voŕgeschichtliches aus Bulgarien. Ἐν τῷ Zeitschrift, τόμ. XIX, ἔτ. 1928, σελ. 305—307. Πρόκειται περὶ δύο συνοικισμῶν ἀπὸ τῶν νεολιθικῶν χρόνων παρὰ τῇ κόμῃ Κιουπεκλή περιφερείας Ἄετοῦ καὶ παρὰ τῇ κόμῃ Ζορά τῆς περιφερείας Στάρα Ζαγόρας.

65) Τοῦ αὐτοῦ. Zum Kult des Thrakischen Reiters in Bulgarien. Ἐν τῷ Jahresheft des Österr. Archäol. Institut, τόμ. XXIV, ἔτ. 1929, ἐν τῷ παραρτήματι. σελ. 129—141. Περιγραφή 21 ἀναγλύφων καὶ ἀγαλματίων τοῦ θρησκ. ἱππέως εὐρεθέντων ἐν Βουλγαρίᾳ.

66) Τοῦ αὐτοῦ. Ein neues Relief des dreiköpfigen Reiters. Ἐν τῷ Archäol. Anzeiger, ἔτ. 1929, σελ. 232—235. Περιγραφή τρικεφάλου ἀναγλύφου τοῦ Θρησκ. ἱππέως εὐρεθέντος ἐν τῇ κόμῃ Κομάτεβο Φιλιππουπόλεως.

67) Τοῦ αὐτοῦ. Neue Denkmäler zur Religions geschichte Thrakiens. Αὐτόθι, σελ. 303—324.

68) Τοῦ αὐτοῦ. Contribution à la geographie de l'ancienne Thrace. Ἐν τῷ περιοδικῷ *Eos*, τόμ. XXXII, ἔτ. 1929, σελ. 143—144.

69) Τοῦ αὐτοῦ. Grabstele von Mesembria. Ἐν τῷ Jahresheft des Österr. Archäol. Inst. τόμ. XXVI, ἔτ. 1930, σελ. 111—114.

70) Τοῦ αὐτοῦ. Thrace. Ἐν τῷ Cambridge Ancient History, τόμ. VIII, σελ. 536—560. Cambridge, ἔτ. 1930. Περιεχόμενα: Κρατικὴ καὶ κοινωνικὴ διοργάνωσις τῶν Θρακῶν, γεωργία καὶ μεταλλωρυχία, ἀμφισβόμος, φυσιογνωμία, ἀγῶνες καὶ πόλεμος, θρησκεία καὶ ἐπιτάφια ἔθιμα

71) Τοῦ αὐτοῦ. Notes sur la sculpture rupestre de Madara. Ἐν τῷ Recueil Th. Uspenskii. Paris, ἔτ. 1930, σελ. 87—91. Πρόκειται περὶ τοῦ ὑπερφυσικοῦ ἐπὶ τοῦ βράχου ἀναγλύφου τοῦ Μαδαρίου λεγομένου ἱππέως παρὰ τῇ Σούμλα.

72) *Κεσιάνωφ Χρ.* Οἱ Φιλιππουπολίται προὔχοντες Τσαλίκογλου. Αἱ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πολιτικὴν τῶν Βουλγάρων ἀνεξαρτησίαν καὶ ἰδίως πρὸς τὴν ἀναχίτησιν τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ Φιλιππουπόλει ὑπηρεσίαι αὐτῶν. Ἐν τῇ ἐπισήμῳ τοῦ Δήμου τῆς Φιλιππουπόλεως ἑφημερίδι, ἔτ. 1932, ἀρ. 103—104, σελ. 1—4, βουλγαριστί.

73) Τοῦ αὐτοῦ. Τὸ πρῶτον βουλγαρικὸν ἐν τῇ Φιλιππουπόλει σχολεῖον (1848). Αὐτόθι, ἔτ. 1932, ἀρ. 107, σελ. 3—5 βουλγαριστί.

74) Τοῦ αὐτοῦ. Αἱ ἐν τῷ παρελθόντι ἐκκλησίαι τῆς Φιλιππουπόλεως. Αὐτόθι, ἔτ. 1932, ἀρ. 108, σελ. 5—8 βουλγαριστί.

75) *Collart P.* Le sanctuaire des dieux égyptiens à Philippes. Ἐν τῷ Bulletin de corresp. Hellenique. τόμ. LIII, ἔτ. 1929, σελ. 70—100.

76) Τοῦ αὐτοῦ. Inscription de Seliam-Mésoréma. Αὐτόθι, τόμ. LIV, ἔτ. 1930,

σελ. 376—391. Ἀξιοσημείωτος ἐπιτομβία ἐπιγραφή ἐκ τῆς περιφέρειας τῶν Φιλίππων λατινιστὶ μεθ' ἑλληνικῶν γραμμάτων. Περιέχει θρακικὰ ὀνόματα.

77) *Lebzelter K.* Rasse und Volk in Südosteuropa. Ein paläo-ethologische Studie. Ἐν τῷ Mitteil. der anthropol. gesellschaft, Wien. τόμ. LIX, ἔτ. 1919, σελ. 61—126.

78) *Malkina K.* Zu den skythischen Pferdegeschirrschmuck aus Craïona. Ἐν τῷ περιοδ. Prähistorische Zeitschrift, τόμ. XIX, ἔτ. 1928, σελ. 125—185. Ἐξετάζονται καὶ τὰ σκυθοθρακικὰ (!) εὐρήματα ἐκ Βουλγαρίας (σελ. 177—179).

79) *Ματζάρωφ Ἰβ. Μιχ.* Διπλωματικὴ εἰς τοὺς πολέμους μας (Βαλκανικοὺς καὶ τὸν διεθνή) παρασκευή. (Ἀναμνήσεις—ἀτομικαὶ ἐπιστολαὶ—κρυπτογραφικὰ τηλεγραφήματα καὶ ἐμπιστευτικαὶ ἐπιστολαὶ). Σελ. 372 εἰς 8ον Σόφια, ἔτ. 1932. Βουλγαριστί.

80) *Μήκωφ Β.* Χῶμα (tumulus) ἀπὸ τῆς ὀρειχαλκίνης ἐποχῆς παρὰ τῇ κόμῃ Ἀζάρκιοι (Υαμπόλεως). Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1928 καὶ 1929, σελ. 171—183, βουλγαριστὶ μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ Γαλλικῇ ἐν τέλει.

81) *Τοῦ αὐτοῦ.* Συμβολὴ εἰς τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Θραξί ταφὴν τῶν νεκρῶν. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς ἐταιρείας Σόφιας, βιβλ. XI—XII, ἔτ. 1932, βουλγαριστί.

82) *Τοῦ αὐτοῦ.* Τὰ ἐν Βουλγαρίᾳ χῶματα. Ἐν τῇ βουλγ. ἱστορικῇ βιβλιοθήκῃ τόμ. II, ἔτ. 1929, βιβλ. 4, σελ. 1—43. Βουλγαριστί.

83) *Τοῦ αὐτοῦ.* Νεκροπόλεις ἐκ χωμάτων ἐν τῇ περιφερείᾳ Λόβτζης καὶ Τετεβέν (Μοισίας). Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ βουλγαρικοῦ ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου Σόφιας, τόμ. VI, ἔτ. 1930—31, σελ. 153—170. Βουλγαριστὶ μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ Γερμανικῇ.

84) *Τοῦ αὐτοῦ.* Θρακικοῦ τύπου πόρπαι (μετ' εἰκόνων πάντων τῶν εἰδῶν). Αὐτόθι, σελ. 171—182. Βουλγαριστὶ μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ Γερμανικῇ.

85) *Μήκωφ Β.* Χισάρ (λουτρά τοῦ Χισάρ), ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ σημεῖωματα. Σόφια, ἔτ. 1932, σελ. 50, βουλγαριστί. Πρόκειται περὶ τοῦ βορείως τῆς Φιλιππουπόλεως 40 χιλιομ. ἀπέχοντος ρωμαϊκοῦ φρουρίου μετὰ θερμῶν μεταλλικῶν πηγῶν παρὰ τῷ Μέσῳ ὄρει (Ἀνθαίμῳ), οὗ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα δὲν εἶναι ἀκόμη ἐξηκριβωμένον, ἐπικρατήσαντος τοῦ τουρκωνύμου *Αἰζα-Χισάρ* (=φρούριον Ἰαματικῶν πηγῶν).

86) *Μιάτσεφ Χρ.* Τὰ Μάδαρα καὶ ὁ Μαδάριος ἱππεύς. Ἐν τῇ βουλγαρικῇ ἱστορικῇ βιβλιοθήκῃ, τόμ. III, ἔτ. 1930, βιβλ. 1, σελ. 24—51. Βουλγαριστί.

87) *Τοῦ αὐτοῦ.* Νεαὶ μαρτυρίαι περὶ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ βουλγ. ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου Σόφιας, τόμ. VI, ἔτ. 1930—31, σελ. 281—283. Βουλγαριστί.

88) *Μούσσωφ Ν.* Τὸ ἐν Καζανλικῷ μουσεῖον. Ἐν τῇ ἐφημ. Σόφιας «Μίρ», ἀρ. 8835, 14 Δεκεμβρ. ἔτ. 1929. Κατάλογος τῶν ἐν τῷ μουσεῖῳ ταξιθετηθέντων ἀρχαίων νομισμάτων. Βουλγαριστί.

89) *Τοῦ αὐτοῦ.* Νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Βουλγαρίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1929 καὶ 1930. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ βουλγαρ. ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου Σόφιας, τόμ. VI, ἔτ. 1930—31, σελ. 314—317. Βουλγαριστί.

90) *Τοῦ αὐτοῦ.* Un nouveau boullotirion byzantin. Ἐν τῷ περιοδ. Byzantion, τόμ. IV, ἔτ. 1927—28, σελ. 188—191. Εὐρέθη παρὰ τῇ κόμῃ Ἀλβανλάρ περιφερείας Σούμλας καὶ κατετέθη εἰς τὸ μουσεῖον Σόφιας.

91) *Τοῦ αὐτοῦ.* Monnaies inédites de Moesie et de Thrace. Ἐν τῷ περιοδικῷ Revue numismatique, τόμ. XXXII, ἔτ. 1929, σελ. 153—157 μεθ' ἑνὸς πίνακος.

92) *Τοῦ αὐτοῦ* : Une trouvaille de monnaies antiques près du village de Reka Devna (Marcianoupolis). Ἐν τῇ ἐφημερίδι La Bulgarie Σοφίας, ἀρ. 1907, 29 Νοεμβρίου, ἔτ. 1929.

93) *Τοῦ αὐτοῦ* : Une monnaie d'argent de l'empereur Alexandre. Ἐν τῷ περιοδ. Byzantion, τόμ. VI, ἔτ. 1931, σ. 99—100. Τὸ νόμισμα εὐρέθη ἐν Βουλγαρίᾳ.

94) *Τοῦ αὐτοῦ* : Une trouvaille de monnaies de la Mésie inferieure et de la Thrace. Ἐν τῷ περιοδ. Revue numismatique, τόμ. XXXIV ἔ, 1931 σελ. 85—95 μεθ' ἑνὸς πίνακος.

95) *Μουταφτσήφ Π.* Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐπὶ τοῦ Αἴμου μονῶν σημειώσεις καὶ ὕλη, σελ. XVI+279 μετὰ 16 εἰκόνων καὶ σχεδιαγραμμάτων. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ περιοδικοῦ τῆς βουλγαρικῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (Sbornik na bulg. akad. na naukite), ἔτ. 1931, Σόφια, τόμ. XXVI, σελ. 122. Βουλγαριστί.

96) *Τοῦ αὐτοῦ*: Der Byzantinismus im mittel-alterlichen Bulgarien. Ἐν τῷ Byzantinische Zeit schrift, τόμ. XXX, ἔτ. 1929—30, σελ. 387—394.

97) *Μπατακλήφ Ἰβ.* Τὰ Τσέπενα. Εἰδικὴ γεωγραφικὴ μελέτη. Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπιστημίου, (Godischnik na Sophiski ouniversitet κλάδος ἱστορικοφιλολογικῆς. τόμ. XXVI, ἔτ. 1930, σελ. 120. Ἴδιον κεφάλαιον ἀφιερῶνται διὰ τοὺς κατοίκους καὶ τὰς κόμας κατὰ τὸ παρελθόν. Βουλγαριστί.

98) *Νέδεφ Στ.* Ὁ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος ἐναντίον τοῦ Τσάρου Κρούμου (ὁ μεταξὺ Βυζαντίου καὶ Βουλγαρίας ἐν ἔτει 811 πόλεμος). Ἐν τῇ βουλγαρικῇ ἐφημερίδι Σοφίας «Μίρ» ἐν 11 ἐπιφυλλίσιν ἀπὸ 19 Ἰουλίου μέχρι 2 Αὐγούστου 1932, ἀρ. 9605—9617, μετὰ τοπογραφικῶν χαρτῶν καὶ σχεδιαγραμμάτων στρατοπέδων καὶ στρατιωτικῶν παρατάξεων. Βουλγαριστί.

99) *Νικόλωφ Τ. καὶ Τσόντσεφ Δ.* Νέα τοῦ Θρηκὸς ἱππέως ἀνάγλυφα. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ βουλγαρικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VI ἔτ. 1930—31, σελ. 246—249, βουλγαριστί. Εὐρέθησαν περὶ τὰ 7 χιλιόμε. μακρὰν τῆς ἐν Μοισίᾳ Νικοπόλεως πρὸς Ἰστρον.

100) *Ραρβαν V.* Sur un relief inedit du VII siècle représentant la sainte Vierge. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας, τμ. ἱστορικόν, τόμ. XI, ἔτ. 1924 (1931), σελ. 217—227. Τὸ ἀνάγλυφον προσέρχεται ἐκ τῆς περιφερείας τῆς Σιλιστρίας.

101) *Πετκώφ Ν.* Προϊστορικὴ κεραμογραφία ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Σοφίας. Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τῆς ἔθνικ. βιβλιοθ. Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1928 καὶ 1929, σελ. 185—198, μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ Γαλλικῇ ἐν τέλει. Βουλγαριστί.

102) *Ποπώφ Ρ.* Οἱ τῶν χωμάτων τάφοι παρὰ τῇ κόμῃ Ἐνδζέ (περιφερείας Σούμλας). Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ βουλγ. ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου Σοφίας, τόμ. VI, ἔτ. 1930—31, σελ. 89—116. Βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ γερμανικῇ.

103) *Ρασμποϊνίκωφ Σπ.* Ἡ πόλις Σωζόπολις καὶ ὁ ἐν αὐτῇ παραθερισμὸς τῶν ἐκ Φιλιππουπόλεως παιδικῶν ἀποικιῶν. Πλόβδηφ, ἔτ. 1927, σελ. 72 εἰς ἕον Βουλγαριστί. Ἐκτίθενται καὶ λεπτομερεῖς εἰδήσεις περὶ τοῦ παρελθόντος τῆς πόλεως.

104) *Σαλας Α. Ζ.* Malé Asie. Samothraky a Thrakie. Ἐν τῷ Niederlun Sbornik, Praha, ἔτος 1925 (Obror Praehist, τόμ. IV), σελ. 156—160. — Ἐπιγραφαὶ ἐκ Κιτοίκ, Σαμοθράκης καὶ Μαρωνείας.

105) *Τοῦ αὐτοῦ.* Le grand dieu d'Odessos-Varna et les mystères de Samothrace. Ἐν τῷ Bull. de corresp. hellen. τόμ. LII, ἔτ. 1928, σελ. 395—398.

106) *Τοῦ αὐτοῦ μετὰ τοῦ Skorpil K.* (Relicfy | bronzové vâsy musea ve Varnéa mythos v Ifigenii v Tauride. Ἐν τῷ Listy filol. τόμ. LVII, ἔτ. 1930, τμ. ἀρχαιολ. σελ. 421—436.

107) *Seure G.* Archéologie thrace, III série (suite). Ἐν τῷ Revue archéol. ἔτ. 1929 I, σελ. 51—83.

108) *Τοῦ αὐτοῦ.* Inscriptions grecques du pays des Astiens. Ἐν τῷ Revue des études anciennes, τόμ. XXXI, ἔτ. 1929, σελ. 297—313.

109) *Τοῦ αὐτοῦ.* Inscriptions ignorées du littoral balkanique de l'Euxin. Ἐν τῷ Revue de philol. τόμ. LV, ἔτ. 1929, σελ. 97—121.

110) *Severeano G.* Un mobilier funéraire trouvé à Kallatis et datant du second siècle après J. C. σελ. 12, εἰς δον. Ἀνατόπωσις ἐκ τοῦ Buletinul Soc. Numism. Romane, τόμ. XXIII, ἔτ. 1929.

111) *Seyrig H.* Note sur un texte relatif aux Rosalies. Ἐν τῷ Revue de l'histoire des religions, τόμ. XCVII ἔτ. 1928, σελ. 275—277. Ἐξέτασις ἐπιταφίου ἐπιγραφῆς ἐκ Μοισίας.

112) *Skok P.* Beiträge sur thrakisch-illyrischen Ortsnamenforschung: Scupi, Βεδερλιανὰ und Ταυρήσιον. Ἐν τῷ περιοδ. Zeitschrift für Ortsnamenforsch. τόμ. VII, ἔτ. 1931, σελ. 34—35.

113) *Σκορπίλ Κ. (').* Ὁ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς πόλεως Βάρνης βασιλείων τύπος ἐν τῇ νομισματικῇ συλλογῇ τοῦ μουσείου τῆς Βάρνης. Ἐν τῷ ὑπ'ἀριθ. 229 παραρτήματι τῆς ἐφημερίδος τοῦ δήμου Βάρνης, ἔτ. 1929. Βουλγαριστί.

114) *Τοῦ αὐτοῦ.* Ἐπιγραφαὶ ἀπὸ τοῦ πρώτου τῶν Βουλγάρων βασιλείου ἐν τῇ παρευξεινοποντίῳ περιφερείᾳ τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ἐν τῷ Byzantinoslavica τόμ. II, ἔτ. 1930, σελ. 189—195 καὶ τόμ. III, ἔτ. 1931, σελ. 1—6. Τσεχιστί.

115) *Τοῦ αὐτοῦ.* Στρατηγικὰ κτίρια ἐν τῇ παρευξεινοποντίῳ περιφερείᾳ τῆς Βαλκαν. Χερσονήσου. Αὐτόθι. τόμ. II, ἔτ. 1930, σελ. 167—230 καὶ τόμ. III, ἔτ. 1931, σελ. 11—32.

116) *Τοῦ αὐτοῦ.* Ἀρχαιολογικαὶ σημειώσεις ἀπὸ τῶν εὐξεινοποντίων παραλίαν. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ βουλγαρικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου Σόφιας, τόμ. VI, ἔτ. 1930—31, σελ. 57—88. Βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ γερμανικῇ.

117) *Στεφανῶφ Στ.* Τὰ ρωμαϊκὰ ἐν Νούαις (Novae) ὑδραγωγεία. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ βουλγαρικοῦ ἀρχαιολογικοῦ ἰνστιτούτου Σόφιας. τόμ. VI, ἔτ. 1930—31, σελ. 265—279. Βουλγαριστί.

118) *Στοιγιάνωφ Ἰβάν,* καθηγ. τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπ. Ἡ Βάρνα, ὁ λευκὸς τοῦ Εὐξείνου πόντου μαργαρίτης. Ἐν τῇ βουλγαροαγγλικῇ ἐπιθεωρήσει ἔτ. 1932, τεύχ. 42—43, Σόφια, βουλγαριστί μετὰ παραλλήλου ἐν τῇ ἀγγλικῇ μεταφράσεως.

119) *Τόντωρωφ Γιάν.* Ὁ ἀρχαῖος ἐν Βουλγαρίᾳ πολιτισμός. Ἐν τῇ βουλγαρικῇ ἱστορικῇ βιβλιοθήκῃ, τόμ. II, ἔτ. 1929, βιβλ. 2, σελ. 25—63, βουλγαριστί.

120) *Τοῦ αὐτοῦ.* Τὰ ρωμαϊκὰ ἐρείπεια παρὰ τῷ Γίγεν. (Οἰσκος). Ἐν τῇ ἐφημερίδι «Σλόβο» (λόγος) Σόφιας, ἀρ. 2349, 14 Ἀπριλίου 1930, βουλγαριστί.

121) *Τόντωρωφ Πέτροφ.* Αἱ ἤττει τῆς Βουλγαρίας, μέρος 2, σελ. 234+240, εἰς 4ον Σόφια, ἔτ. 1932, βουλγαριστί

1) Τσέχος καθηγητῆς ἐν Βουλγαρίᾳ, ἄλλοτε καὶ νῦν ἔφορος τοῦ Μουσείου Βάρνης.

122) *Τόσσαφ Α.*, πρῶν πληρεξουσίου ὑπουργοῦ. Οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι, τόμ. 2 εἰς δον, σελ. 436+496. Ὁ πρῶτος τόμος περιλαμβάνει τὰ προϊστορικά τοῦ πολέμου γεγονότα καὶ τὰς αἰτίας. Σόφια, ἔτ. 1932, βουλγαριστί.

123) *Τρύφωνωφ Ἰορδ.* Ἡ παρὰ τῷ Σύρω πρεσβυτέρω Κωνσταντίνω εἰδησις περὶ τῆς ἥττης τῶν βυζαντινῶν ὑπὸ τοῦ Ἀσπαρούχ (τοῦ πρώτου τῶν βουλγάρων ἡγεμόνος ἐν τῇ νῦν Βουλγαρίᾳ) Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς ιστορικῆς ἐταιρείας Σοφίας, βιβλ. XI - XII, ἔτ. 1932, βουλγαριστί.

124) *Τοῦ αὐτοῦ.* Ἡ Πλεῦνα ἐπὶ τῶν Θρακορωμαϊκῶν καὶ παλαιοβουλγαρικῶν χρόνων. Αὐτίθι, βιβλ. X, ἔτ. 1900, σελ. 20—48. Βουλγαριστί.

125) *Φάσμερ Μ.* Εὔξεινος Πόντος. Ἐν τῷ δελτίῳ τῆς βουλγαρ. ιστορικῆς ἐταιρείας, τόμ. X, ἔτ. 1930, σελ. 133—135. Ἑτυμολογία τοῦ ὀνόματος ἀπὸ τῆς Ἰρανικῆς γλώσσης.

126) *Φέχερ Γ.* Ἡ τοῦ Μοδαρίου ἱππέως ἐπιγραφή. Ἀποκατάστασις καὶ ἐρμηνεία ἐν τῇ βουλγαρικῇ τῆς πολυθρῦλτου ταύτης ἐπιγραφῆς, Σόφια, ἔτ. 1928, σελ. 144 εἰς 4ον μετ' εἰκόνων. Ἐκδοσις πολυτελῆς τοῦ ἐν Σόφια ἔθν. μουσείου.

127) *Τοῦ αὐτοῦ.* Προέλευσις, ἱστορία, ἔθιμα καὶ πολιτισμὸς τῶν Προβουλγάρων, Σόφια, ἔτ. 1929, σελ. 110 εἰς 16ον, βουλγαριστί.

128) *Τοῦ αὐτοῦ.* Les monuments de la culture proto-bulgare et leur relations hongroises, Budapest, ἔτ. 1931, σελ. VIII+174 εἰς 4ον, μετὰ 108 σχεδιαγραφημάτων. Οὐγγριστί καὶ γαλλιστί.

129) *Φίλωφ Μπογδ.* καθηγ. τοῦ ἐν Σόφια πανεπ. Ἡ Βάρνα καὶ ἡ ἀρχαία τέχνη, Ἐν τῇ Βουλγαροαγγλικῇ ἐπιθεωρῆσει, ἔτ. 1932, τεῦχ. 42—43, Σόφια, βουλγαριστί καὶ ἀγγλιστί.

130) *Τοῦ αὐτοῦ.* Ἀρχαῖος τάφος παρὰ τῇ κόμῃ Ντιλμπόκι, περιφερείας Στάρα-Ζαγόρας (Βερόης-Τραιανῆς Ἀδγούστης). Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ Βουλγ. ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου Σόφιας, τόμ. VI, ἔτ. 1930=31, σελ. 45—56. Βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ Γερμανικῇ. Πρόκειται περὶ τάφου ἀνοιχθέντος τῷ 1879 ὑπὸ Ρώσσου ἀξιωματικοῦ καὶ περιγραφέντος μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ εὑρεθέντων κτερισμάτων ὑπὸ τοῦ Β. Προχόρωφ ρωσιστί ἐν τεύχει ἐκ σελ. 8 εἰς 4ον καὶ πινάκων 6, ἐκδοθέντι ἐν Περουπόλει τῷ 1880 ὑπὸ τὸν τίτλον: Βουλγαρικαὶ ἀνασκαφαὶ παρὰ τῷ Ἐσκι-Ζαγορά. Νῦν γίνεται λεπτομερῆς περιγραφή τῶν κτερισμάτων (χρυσοῦν ἐπιστήθιον πέταλον, ἀργυρὰ κύπελλα, ὄρειχάλκιναι ὕδρῳι καὶ ἑλληνικοῦ τύπου θώραξ, σιδηροῦς λυχνοστάτης, ἀμφορεῖς καὶ φιάλαι κεράμειοι) ἑλληνικῆς τέχνης τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος.

131) *Τοῦ αὐτοῦ* μετὰ τοῦ Ἰβ. Βέλωφ. Grabhügelfunde aus Duvanli in Süd-Bulgarien, ἐν τῷ Jahrbuch des Deutschen Archäol. Institut, τόμ. XLV, ἔτ. 1930, σελ. 281—322 μετὰ 4 πινάκων.

132) *Τοῦ αὐτοῦ.* Chapitiaux de marbre avec décorations de feuilles de vigne en Bulgarie. Ἐν τῷ Mélanges Ch. Diehl, τόμ. II, Paris, ἔτ. 1930, σελ. 11—18.

133) *Τοῦ αὐτοῦ.* Die Miniaturen des Evangeliums Iwan Alexander's in London. Ἐν τῷ Buzantion τόμ. IV, ἔτ. 1927—28, σελ. 313—319.

134) *Τοῦ αὐτοῦ.* Κεράμειον τῆς Ἀρτέμιδος ἀγαλμάτων ἐκ τῆς νοτίου Θράκης Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ βουλγ. ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου Σόφιας, τόμ. V, σελ. 1—12. Βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ Γερμανικῇ.

135) *Τοῦ αὐτοῦ.* Ἡ ρωμαϊκὴ ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ κυριαρχία. Ἐν τῇ βουλγ. ιστορικῇ βιβλιοθήκῃ, τόμ. I, ἔτ. 1928, βιβλ. 1, σελ. 22—28. Βουλγαριστί.

136) *Τῶν αἰτοῦ*. Ἀρχαία ἐν τῇ Σόφια μνημεῖα Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τῆς πόλεως Σόφιας, ἔτ. 1928, σελ. 46—55, Σόφια. Βουλγαριστί.

137) *Τῶν αἰτοῦ*. Αἱ μικρογραφαὶ τῶν Χρονικῶν τοῦ Μανασῆ ἐκ τῶν κωδίκων τοῦ Βατικανοῦ (Codices e Vaticanis selecti, vol XVII) ἔτ. 1927, Σόφια. σελ. 86 in folio μετὰ 44 πινάκων. Βουλγαριστί. Τὸ αὐτὸ ἐξεδόθη συγχρόνως καὶ γαλλιστί ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: Les miniatures de la chronique de Manassès à la bibliothèque du Vatican.

138) *Τῶν αἰτοῦ*. Νέα εὐρήματα ἐκ τοῦ παλαιοῦ παρὰ τῷ Δουβανλῆ τάφου. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ βουλγ. ἀρχαιολ. ἰνστιτούτου Σόφιας, τόμ. IV, ἔτ. 1927, σελ. 27—60, Βουλγαριστί μετὰ περιλήψεως ἐν τῇ γερμανικῇ.

139) *Τῶν αἰτοῦ*. Παλαιὰ γλυπτά ἐκ Φιλιππουπόλεως. Ἐν τῇ συλλογῇ Διάκοβιτς, Σόφια, ἔτ. 1926, σελ. 111—120. Βουλγαριστί.

140) *Τῶν αἰτοῦ*. L' art antique en Bulgarie, Sophie, ἔτ. 1925, σελ. 76 εἰς 160ν.

141) *Τῶν αἰτοῦ*. Θρακῶν καὶ Μυκηναίων σχέσεις, Ἐν τῷ πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγ. Σισμάνωφ ἐκδοθέντι πανηγυρικῷ τεύχει, ἔτ. 1920, Σόφια, σελ. 40—53. Βουλγαριστί.

142) *Τῶν αἰτοῦ*. Archäologische Funde in Bulgarien. Ἐν τῷ Arch. Anzeiger, τόμ. XXV, ἔτ. 1910, σελ. 391—404, 1910, τόμ. XXVI, ἔτ. 1911, σελ. 349—370, τόμ. XXVII, ἔτ. 1912, σελ. 557—576, τόμ. XXVIII, ἔτ. 1913, σελ. 344—363, τόμ. XXIX, ἔτ. 1914, σελ. 416—429, τόμ. XX, ἔτ. 1915, σελ. 217—236.

143) *Χαρίτωνος, ἐπισκόπου Δραγοβιτίας*: Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Φιλιππουπόλει ἐκκλησιῶν, ἐν τῷ πρὸς τιμὴν τοῦ Μητροπολίτου τῆς Πλόβδηφ Μαξίμου ἐκδοθέντι ἐπὶ τῇ ὀγδοηκονταετηρίδι του πανηγυρικῷ τεύχει (Sbornik vif tschest na Plovdivskia mitropolit Maxim), ἔτ. 1931, σελ. 31. Ἐν τῇ πραγματεία καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ λευίτου κατὰ τὴν βουλγαρικὴν νοοτροπίαν προσπάθεια, ὅπως διὰ διερμηνευομένων κατὰ τὸ δοκοῦν κειμένων τῶν κωδίκων τῆς ἱεράς ἑλλην. Μητροπόλεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μυθοπλασιῶν τοῦ ψευδολόγου Κ. Μπροβένωφ (ὑπομνήματα περὶ τοῦ χριστιανικοῦ τῆς Φιλ.) πόλεως πληθυσμοῦ ἐν ἀνεκδότῳ χειρογράφῳ ἀπὸ τοῦ 1860) καταδειχθῆ ὅτι πάσαι αἱ ἐν Φιλιππουπόλει ἑλλην. ἐκκλησῖαι, αἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀνακτισθεῖσαι, ἀνηγέρθησαν δαπάνῃ τῶν εὐσεβῶν βουλγάρων (!) καὶ δικαίως ἄρα περιῆλθον εἰς τοὺς νομίμους αὐτῶν κυρίους καταληφθεῖσαι ὑπ αὐτῶν τῷ 1906, πρᾶγμα ὅπερ δὲν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῆς Χάγης.

144) *Childe, V. G.* The Danube in Prehistory. Oxford, Clarendon Press, ἔτ. 1929, σελ. XX+418, εἰς 80ν, μετὰ 15 πινάκων.

145) *Τῶν αἰτοῦ*. New views on the relation of the Aegean and the north Balkans: Ἐν τῷ Journal of Hell. Stud. τόμ. L, ἔτ. 1930, σελ. 255—262. Ἀντικρούεται ἡ τοῦ Frankfort γνώμη ὅτι ὁ παρίστριος νεολιθικὸς πολιτισμὸς χωρῆσας πρὸς νότον ἐπέξετάθη καὶ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. Τοῦναντίον τὸ πρῶτον τούτου τοῦ πολιτισμοῦ κέντρον ὑπῆρξεν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὁπόθεν οὗτος διεδόθη εἰς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς βορρῶν πρὸς τὸν Ἴστρον.

146) *Weiss J.* Bericht über die Landesund Völkerkunde Südosteuropas im Rahmen der antiken Geographie, 1911—1927, ἐν τῷ περιοδικῷ geograph. Jahrb. τόμ. XLIH, ἔτ. 1928, σελ. 136—179. Τὰ περὶ Μακεδονίας καὶ Θράκης ἐν ταῖς σελ. 168—179.

147) *Vulpe R.* L' âge du fer dans les régions thracées de la péninsule balkanique. Paris, Gamber, ἔτ. 1930, σελ. X+186 εἰς 80ν. Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν Mélanges de l' école roumaine en France, ἔτ. 1929.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

1910—15	Ἄρ. 142.
1920	141.
1925	104. 140.
1926	139.
1927	49. 103. 137. 138.
1928	64. 78. 90. 105. 111. 126. 133. 135. 136. 146.
1929	1. 2. 4. 5. 6. 16. 21. 23. 25. 33. 34. 35. 40. 55. 57. 65. 66. 67. 68. 75. 77. 80. 82. 88. 91. 92. 101. 107. 108. 109. 110. 113. 119. 127. 144.
1930	7. 8. 9. 16. 17. 18. 24. 26. 31. 32. 36. 43. 46. 47. 51. 52. 58. 63. 69. 70. 71. 76. 86. 89. 96. 97. 106. 114. 115. 120. 124. 125. 131. 132. 134. 145. 147.
1931	10. 11. 27. 28. 29. 39. 41. 44. 45. 56. 61. 62. 83. 84. 87. 93. 94. 95. 99. 100. 102. 112. 116. 117. 128. 130. 143.
1932	3. 12. 13. 14. 15. 19. 20. 22. 30. 37. 38. 42. 48. 50. 54. 59. 60. 72 73. 74. 79. 81. 85. 98. 118. 121. 122. 123. 129.

**Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ χειρογράφων
Μαργαρίτου Κωνσταντινίδου Μεσημβριανοῦ.**

- 1) Δοκίμιον Ἑβραϊκῆς Γραμματολογίας. Τρία Τεύχη.
- 2) Ἡ Μεσημβρία, Ἀγχιάλος καὶ Ἀπολλωνία ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐποικίσεως μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Τρία Τεύχη.
- 3) Ἀπολλωνία (Σωζόπολις νῦν) (1).
- 4) Ἡ ἔρις τῶν τριῶν κεφαλαίων καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀναφυέν φερώνυμον σχίσμα ἐν τῇ Δύσει.
- 5) Στίχοι καὶ ἐπιγράμματα ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος ἀκμασιάντων συγγραφέων, ἀπαντώμενα ἐν τοῖς προοιμίοις ἢ ἐν τῷ τέλει διαφόρων ἐκδόσεων.
- 6) **Σύμμικτα.** Διατριβαὶ καὶ μονογραφίαι κατὰ τὸ πλεῖστον δημοσιευθεῖσαι ἐν Νεῇ Ἡμέρᾳ ἢ ἀλλαχοῦ (δέκα πέντε).
Ἐνδιαφέροντα τὴν Θράκην.
- 7) Σύμμικτα ἀρ. 11 (σ. 169).
- 8) Δύο ἀνέκδοτα Πατριαρχικά συγγίλια περὶ τῆς ἱεραῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Ἑμμονα.
- 9) Ἀρ. 4 σ. 59—97. Μεσημβρία.
- 10) Ἀρ. 2 σ. 41. Ἡ Ἀγχιάλος.
- 11) **Ἀπολλωνία.** Ἐνδιαφέροντα:
 - α) Βιογραφία ἐπισήμων Σωζοπολιτῶν διακριθέντων ἐν τῇ ἱστορίᾳ (Πατρ. Κων)λεως Ἰωάννης ΙΒ' 1295 — 1303) Ἰωαν. Κομνηνός, Κωνστ. Θαλείδης).
 - β) Ἡ Σωζόπολις ὡς ἐπισκοπὴ καὶ μητρόπολις φ. 66. Κατάλογος ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν.
- 12) **Μεσημβρία.** α) Ἱστορία. β) Μονὴ ἁγ. Νικολ. Ἑμμονα.
- 13) **Αγχιάλος.** Ἱστορία.

1) Ἐδημοσιεύθη «Θρακικά» τόμ. Γ'. σελ. 150—171.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

B. A. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ

Τὰ «Θρακικά» ἐστερήθησαν πολυτίμου φίλου. Περὶ τὰ μέσα Φεβρουαρίου ἐνεστῶτος ἔτους ἀπεβίωσεν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅπου ἐφησίχαζεν, ὁ αἰεὶ ἠστος καθηγητὴς καὶ Ἄρχων διδάσκαλος τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Βασίλειος Α. Μυστακίδης. Ἀσθενῶν καὶ ἐκ τῆς κλίνης μοὶ ἔγραψεν εἰς τὰ τέλη Ἰανουαρίου διὰ νὰ συγκαρῆ τὸ «Θρακικὸν Κέντρον» ἐπὶ τῇ βραβεύσει του παρὰ τῆς Ἀκαδημίας, προσθέτων: «ὁ Θεὸς βραβεύει τοὺς εὐλοκίως κοπιῶντας καὶ ψάλλοντας ὑπὲρ τῶν πατρίων» καὶ εἰς τὸ τέλος ἔλεγε: «παρακαλῶ ἵνα, ἐὰν παρουσιασθῇ τις ἀνάγκη διὰ διορθώσεις ἢ τι ἄλλο σχετικόν, μὴ μοῦ ἀρνηθῆτε τὴν ὑπηρεσίαν».

Βιογραφικαὶ σημειώσεις περὶ τοῦ ἀειμνήστου ἐδημοσιεύθησαν εἰς σελ. 183—185 τοῦ Παραρτήματος τοῦ Γ' τόμου, εἰς τὸ τέλος τοῦ ὁποίου ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ πρωσοπογραφία του. Εἰς τὰ δημοσιευθέντα προσθέτομεν τὰς κατωτέρω:

Ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης ἐπὶ τῇ 45ῃ ἐπετείῳ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ (24 Ἰουλίου 1927) ὠνόμασεν αὐτὸν καὶ ἐχαίρεισεν ὡς πιστὸν υἱὸν τῆς Ἀκαδημίας «unermütlichen und erfolgreichen Erforscher der Crusius Handschriften» καὶ ἀπέστειλε χρυσόδετον τόμον τῆς ἐκδόσεως τῶν ἡμερολογίων τοῦ Κρουσίου κεκοσμημένον τῇ ὑπογραφῇ τοῦ κοσμήτορος Ο. Κτοη καὶ τῇ ἐπισήμῳ σφραγίδι τῆς Σχολῆς. Ἐκτοτε ὁ ἀειμνήστος Μυστακίδης ἐφιλοτιμήθη, ἵνα, κατὰ τὸ δυνατὸν αὐτῷ, συνεχίσῃ τὰς ἐκ τῶν ἡμερολογίων τοῦ φιλέλληνος Κρουσίου σχετικὰς πρὸς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα δημοσιεύσεις μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων σχολίων καὶ ἐξηγήσεων, ὡς γνωστόν.

Ὁ πρίγκιψ Γεώργιος Μαυροκορδάτος ἀνέλαβε τὰς δαπάνας ἐκτενοῦς διατριβῆς γερμανιστὶ «περὶ τῶν Βυζαντινο-γερμανικῶν σχέσεων ἐπὶ Ὀθῶνων» 1892.

Προσθετέα εἰς ὅσα ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ Γ' τόμου ἀναφέρονται, ὅτι ἐξέδωκε οὐχὶ μόνον τὸν Γεωγραφικὸν χάρτην τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας κλπ. 1908 ἐν Μονάχῳ, ἀλλὰ καὶ Γεωγραφίας: μεγάλην δίτομον μετὰ χαρτῶν καὶ μικροτέραν. Καὶ Τσεχοσλοβακικὰ ἐν 40 σελίσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἅτινα

ἐπροκάλεσαν ἐπίσημον ἐντολὴν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Πράγας κ. Βένες εὐχαριστιῶν καὶ ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς ἐργασίας τοῦ συγγραφέως ἐν μικρᾷ ἐπιφυλλίδι τῆς Narodni Listy 20 čerwna 1922 ὑπὸ τοῦ τουρκολόγου καθηγητοῦ Rypka ἐν Πράγα.

Αἱ δὲ ἐπιφυλλίδες περὶ τῶν ἐν Τροίᾳ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ «Νεολόγῳ» καὶ τῇ «Ν. Ἐφημερίδι» τοῦ Σπ. Καραγιαννίδη, οὐχὶ τοῦ Κορομηλά, ὡς ἐδημοσιεύθη.

Τὸ *Θρακικὸν Κέντρον* καὶ ἡ Διεύθυνσις τῶν *Θρακικῶν* ἐκφράζον τὰ εὐλακρινῆ των συλλυπητήρια εἰς τὴν ἐρίτιμον χήραν τοῦ ἀειμνήστου καὶ εἰς τὸν ἀξιότιμον ἐν Θεσσαλονίκῃ υἱὸν τοῦ ἱατρῶν κ. Ἀθανάσιον Μυστακίδην

M. A. Σ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΟΓΛΟΥΣ

Ὁ Γεώργιος Χατζηγιαννάκογλους ἐγεννήθη ἐν 40 Ἐκκλησίαις τῷ 1880 καὶ ἐν Κωνσπόλει μετέβη πρὸς συμπλήρωσιν τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν, ἦτο δὲ μαθητὴς τῆς τελευταίας τάξεως τῆς γεραρᾶς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, ὅτε ἐξεργράγη ὁ ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897.

Ἐπέθετον τότε ὅλοι οἱ ἐν τῇ δούλῃ Πατρίδι, ὅτι ἤδη ἐσήμανεν ἡ ὥρα τῆς συμπληρώσεως τοῦ ἔργου τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 21 καὶ πρῶτος μεταξὺ τῶν πρώτων ὁ 17ετής περίπου Γ. Χατζηγιαννάκογλους ζητεῖ νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν ἀγωνιζομένην ἐλευθέραν Πατρίδα. Ὁ πατὴρ του ἀρνείται νὰ δώσῃ τὴν συγκατάθεσίν του καὶ ἐκεῖνος καταφεύγει πρὸς τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία, ἵνα τῷ ἐξοικονομήσῃ τὰ ἐξοδα τοῦ ταξιδίου, ἐνεχυρίασε τὰ κοσμήματά της.

Πλέων ἤδη εἰς πέλαγος εὐτυχίας ὁ ὠραῖος ἔφηβος ἔρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ μετὰ πολλὰς θερμὰς παρακλήσεις γίνεται δεκτὸς ὡς ἐθελοντῆς, ἀκριβῶς καθ' ἃς ἡμέρας εἶχε γίνεῖ ἡ ὑποχώρησις τῆς Λαοῖσης, τὴν ὁποίαν ἐπηκολούθησεν ἡ ὑπογραφή τῆς ἐπαισχύντου εἰρήνης.

Ὅλοι τότε εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ ἀπογνώσεως καὶ ἡ ἀποθάρρυνσις συνεῖχε τοὺς πάντας· μόνος ἴσως ὁ Χατζηγιαννάκογλους ἐκ τῆς ἐθνικῆς ταύτης συντριβῆς ἦντιλε νέον θάρρος καὶ νέας δυνάμεις διὰ νὰ ριφθῆ εἰς νέους ἀγῶνας διὰ τὴν ἠθικὴν ἐξυγίανσιν τοῦ τόκου καὶ ἐξυψηρέτησιν τῶν ἰδεωδῶν, ποὺ ἐθέρμαινον τὰ στήθη του καὶ πραγμάτωσιν τῶν ὠραίων ὀνειρῶν, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἴδει πρὸ ὀλίγου τόσον οἰκτρῶς διαψευδόμενα, ἐγγράφεται εἰς τὴν Νομικὴν σχολὴν καὶ ἐπιδίδεται εἰς τὴν δημοσιογραφίαν τῷ δὲ 1904 ἐκδίδει καὶ ἴδιον δημοσιογραφικὸν ὄργανον τὸν «Πύρρον» χορηγούσης τῆς μητρὸς του.

Καὶ καθιστᾷ τὸν «Πύρρον» ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐμφανίσεώς του μοναδικὸν ἐθνικὸν βῆμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκηρύχθησαν μετὰ πρωτοφα-

νοῦς παρρησίας καὶ ὑπεστηρίχθησαν δι' ἀκαταγωνίστων ἐπιχειρημάτων ἀλήθειας καὶ σκέψεις, τῶν ὁποίων ἡ πλήρης ἐπικράτησις θὰ εἶχε μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἑν γένει ἐξέλιξιν τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων.

Ἐπικρίνει δι' ἀσυνήθους δριμύτητος ἀρθρογραφίας ὅ,τι ἐξ ἀντικειμενικῆς καὶ ἀμερολήπτου ἐρεῦνης θεωρεῖ ἄξιον ἐπικρίσεως εἴτε παρὰ φίλων εἴτε παρ' ἀντιπάλων διεπράχθη, ἀλλὰ καὶ ἐπαινεῖ καὶ ἐπιδιοκίμαζει ἐπίσης ὅ,τι εὖρη ἄξιον ὄθεν δῆποτε προερχόμενον.

Γεώργιος Δ. Χατζηγιαννάκογλου

Ἦτο ξένον πρὸς τὴν γραφίδα του ὅ,τι συνεδέετο μὲ ὑστεροβουλίαν καὶ προσωπολατρείαν καὶ μόνον ἢ μετ' αὐταπαρνήσεως ἐπέτελεις τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ ἡ προαγωγή τῶν συμφερόντων αὐτῆς ἦτο τὸ ἐλατήριον ποῦ ἐκίνει ταύτην.

Κάτοχος τῆς Γαλλικῆς, τῆς Ἀγγλικῆς, τῆς Ἰταλικῆς καὶ τῆς Τουρκικῆς παρηκολούθει μετὰ πάσης προσοχῆς πᾶν τὸ γραφόμενον ἐν τῷ ξένῳ τύπῳ

σχετικῶς πρὸς τὰ πράγματα τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου καὶ μὲ τὴν λεπτότητα τῆς παρατηρήσεως καὶ τὴν ὀξυτάτην ἀντίληψιν, ποὺ τὸν διέκρινον καὶ τὴν ἔξαιρετικὴν ἱκανότητα εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν ὑπολανθανόντων εἰς διπλωματικῆς φύσεως ὑποθέσεις ἐπετύγχανε νὰ παρέχη διὰ τῶν σχετικῶν ὑποδείξεόν του καὶ ἐμπιστευτικῶν ἀνακωνώσεών του ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν Πατρίδα.

Ἡ βαθεῖα μελέτη καὶ ἐπιμελεστάτη παρακολούθησις τῶν διαφόρων ζητημάτων τὸν καθίστων ἱκανὸν εἰς τὴν συζήτησιν αὐτῶν ἀπὸ περιωπῆς καὶ εἰς τὴν συναγωγὴν συμπερασμάτων ἐδραζομένων ἐπὶ ἀσαλεύτων καὶ ἀρραγῶν ἐπιχειρημάτων.

Δημοκρατικῶν ἀρχῶν συνεκρούσθη πολλάκις πρὸς τὴν Αὐλὴν καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ ὄρκωτοῦ Δικαστηρίου τῆς Χαλκίδος προασπίζων τὰς ἰδέας του διὰ ν' ἀθωωθῇ παμψηφεί.

Ἐν τῷ ζητήματι τῶν ἐθνικῶν διεδικήσεων ἐπὶ τῆς Μακεδονίας εἶχε ταχθῆ ἀμειλικτος καὶ ἀδιάλλακτος πολέμιος τῆς πολιτικῆς τοῦ Στεφ. Δραγούμη ὑποστηρίζοντος τὴν εἰς ζώνας ἐπιρροῆς διανομὴν τῆς Μακεδονίας, ὅπερ καὶ ἐδέχοντο οἱ Βούλγαροι. Διὰ διαλέξεων, φυλλαδίων καὶ σθεναρᾶς ἀρθρογραφίας μὲ συνεργάτας τὸν Κεντρ. Μακεδ. Σύλλογον, τὸν Ἐθνικὸν χαρτογράφον Μ. Χρυσόχοον καὶ ἄλλους ἐξέχοντας κατώρθωσε νὰ κλονίσῃ ἐκ βάθρων τὴν ἐν λόγῳ πολιτικὴν, καὶ ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ ὀρθότης καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς πολιτικῆς τοῦ «Πύρρου».

Ἐπολέμησε τὴν κακῶς καὶ σήμερον ἔτι παρατηρουμένην τάσιν νὰ χαρακτηρίζωνται ὡς Βούλγαροι οἱ Μακεδόνες οἱ ὀμιλοῦντες τὸ γνωστὸν μακεδονικὸν ἰδίωμα καὶ διὰ περισπουδάστου γλωσσολογικοῦ ὑπομνήματος ἀπέδειξε τῇ συνεργασίᾳ καὶ ἄλλων εἰδικῶν ὅτι ἡ ὀμιλουμένη ἐν Μακεδονίᾳ γλῶσσα εἶνε παραφθορὰ τῆς ἀρχαίας Μακεδονικῆς πύρρω ἀπέχουσα νὰ εἶνε Σλαβικὸν ἰδίωμα.

Ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν εἶχε πολύτιμον ἔρεισμα τὸν «Πύρρον» καὶ εἰς τὰ γραφεῖά του συνέτρεχον οἱ Μακεδονομάχοι καὶ πάντες οἱ διωκόμενοι Μακεδόνες, Ἄλβανοί, Ἡπειρῶται, ὑπόδουλοι ἐν γένει, διὰ νὰ εὔρουν πᾶσαν ἠθικὴν καὶ οὐκ ἵστανίως καὶ ὑλικὴν βοήθειαν. Ἦσαν τρόπον τινὰ τὰ γραφεῖα τοῦ «Πύρρου», ἕνα παράρτημα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν.

Εἰς τὸ Ἄλβανικὸν ζήτημα ἐπρωτοστάτησεν ὑπὲρ τῆς ἰδέας ὅτι Ἕλληνες καὶ Ἄλβανοί εἶνε δύο ἀδελφοὶ λαοὶ καὶ κατέβαλεν ὑπερανθρώπους προσπαθείας πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἰδέας ταύτης καὶ παρὰ τοῖς ἐξέχουσι Τουρκαλβανοῖς καὶ ὑπέδειξεν εἰς αὐτοὺς ὅτι κακῶς ἐφραντάζοντο τὰ συμφέροντα τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος των συνυφασμένα πρὸς τὸ Χαμητικὸν καθεστῶς. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ προήχθησαν αἱ ἐνέργειαι του αὐταί, ὥστε ν' ἀποφασισθῇ ὑπὸ Ἄλβανῶν φυλάρχων ἐν συμβουλίῳ ἐν Σκόδρα ἡ κήρυξις τῆς Ἄλβανικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ν' ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἐξέυρεσις Ἑλληνοσ στρατηγοῦ διὰ

ν' ἀναλάβῃ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγῶνος. Ὁ ἔκτραγος ὁμως μετ' ὀλίγον Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος ἐματαιώσῃ τὰς σχετικὰς διαπραγματεύσεις.

Διὰ τὴν ἐκτιμηθῆ ὁμως καλύτερον τὸ ἔργον τοῦ «Πύρρου» σημειώσω ἐνταῦθα, ὅτι καὶ δι' εἰδικῶν ἰραδὲ ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν κυκλοφορίαν του ἐν Τουρκίᾳ, ὃ δὲ Χαμίτ δι' ἐμπίστου ἀπεσταλμένου ἐξήτησε νὰ παραπεισῇ τὸν Χατζηγιαννάκογλου νὰ διακόψῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Πύρρου» ὑποσχόμενος τιμὰς καὶ ὑπατά αξιώματα, εἰς ἃ εἶχεν ἀνέλθει καὶ ὁ Κωστάκης Πασσᾶς ἸΑνθόπουλος, ἀδελφὸς τῆς μητρὸς του.

Ἐννοεῖται βεβαίως ὅτι αἱ προτάσεις ἀπερρίφθησαν ἀσυζητηταὶ καὶ τὸ ἔργον ἐσυνεχίσθη μετὰ μείζονος ὀρμῆς καὶ φανατισμοῦ κατὰ τοῦ Χαμητικοῦ καθεστῶτος.

Διότι πρέπει νὰ παρατηρήσω ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἀρθρογραφία τοῦ «Πύρρου» δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὴν καταβάρθρωσιν τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους ἀλλ' ἀντιθέτως εἰς τὴν ἐνίσχυσιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Σλαυικοῦ κινδύνου ἐξ ἴσου σοβαροῦ καὶ διὰ τοὺς Ἕλληνας. Ὑπεδεικνύετο δὲ ἡ ἀνάγκη τῆς στενῆς συνεργασίας τῶν δύο λαῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τούτου καὶ ἐν γένει πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῶν ἐκμεταλλευτῶν ξένων. Ἀκόμη καὶ διὰ θεατρικοῦ ἔργου του ὑπὸ τὸν τίτλον «οἱ ὁμογάλακτοι ἀδελφοὶ» ὑπεστήριξε τὴν ἰδέαν ταύτην ὁ Χατζηγιαννάκογλος. Τὴν ἀνάγκην δὲ ταύτην ἀντελήφθησαν βραδύτερον καὶ οἱ Νεότουρκοι καὶ δι' ἐπιτροπῆς των ὑπὸ τὸν βουλευτὴν τοῦ Κομητάτου Ἕλληνα Χαρίσην ὑπέβαλον σχετικὰς προτάσεις εἰς τὴν Ἑλλην. Κυβέρνησιν πρὸς συνεννόησιν διὰ τὴν δημιουργίαν ἑνὸς κράτους κατὰ τὸ σύστημα τῆς Αὐστροουγγαρίας· δυστυχῶς αἱ προτάσεις αὗται ἀπερρίφθησαν ὡς μὴ ἐμπνεύσαι ἀρκοῦσαν ἐμπιστοσύνην, ὡς γενόμενα εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου. Τὸ συμπέρασμα ὁμως εἶνε ἐν τούτοις ὅτι ἤδη μετὰ τόσας περιπετείας καὶ συμφορὰς ἐπετεύχθη μία εἰλικρινὴς μεταξὺ τῶν δύο λαῶν φιλία.

Ὡς μνημειῶδες ἔργον του δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ δευτέρα ἔκδοσις τοῦ πολιτικοῦ βίου τοῦ Δηλιγιάννη καὶ τῶν λοιπῶν πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ ὁ Χατζηγιαννάκογλος ἀναδεικνύεται βαθύτατος γνώστης τῆς πολιτικῆς, διπλωματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους καὶ βαθυστόχαστος μελετητὴς καὶ ἐρευνητὴς τῶν μεγάλων ζητημάτων πού τὸ ἀπασχόλου καὶ θὰ τὸ ἀπασχολοῦν. Τὰ πορίσματά του ἀποτελοῦν πολυτιμώτατα στοιχεῖα διὰ πάντα θέλοντα ν' ἀποκτήσῃ σαφὴ εἰκόνα τῶν παρ' ἡμῶν.

Νομίζων δὲ ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν καὶ θετικώτερον νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἰδέας του ἐξετέθη ὡς ἀνεξάρτητος βουλευτὴς κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς Α' ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς καὶ συνεκέντρωσε χιλιάδας ψήφων προσωπικῆς ἐκτιμῆσεως. Ἀπέτυχεν, ὡς ἦτο ἐπόμενονον, κατὰ τὴν ἀγρίαν ἐκείνην τῶν δύο πολι-

τικῶν κόσμων πάλην καὶ οὕτως ἐστερήθη τὸ ἔθνος ἐνὸς φωτισμένου συμβούλου καὶ πολυτίμου προασπιστοῦ τῶν συμφερόντων του.

Ἐκρήγνυται τέλος ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος καὶ παρὰ τὰς πεποιθήσεις του ὡς πρὸς τὸ σύμφορον τῆς γενομένης συμμαχίας σπεύδει καὶ κατατάσσεται ὡς ἐθελοντῆς εἰς ἓν ἐκ τῶν ὑπὸ τὸν κ. Κατεχάκην ἀνταρτικῶν σωμάτων, ἔχων σκοπὸν νὰ ἐξευγενίσῃ τὸν ἀνταρτικὸν ἀγῶνα καὶ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν φημολογούμενον ρύπον τῆς ἀταξίας, τῆς σκληρότητος καὶ βιαιότητος ἀπέναντι πραγματικῶν ἢ ὑποθετικῶν ἀντιπάλων.

Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τῆς Σιατίστης, λόγῳ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ τῶν Τούρκων, τραυματίζεται θανασίμως εἰς τὴν κοιλίαν τὴν 4ην Νοεμβρίου 1912 καὶ ἡ μεγάλη καὶ ὄραία του ψυχὴ ἐπέταξε πρὸς τὸν Δημιουργόν της, ἐνῶ τὸ σκῆνωμά του φιλοστόργως εἰς τὰς ἀγκάλας της περιεπύχθη ἡ γῆ τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀφιερῶσει ζῶν πᾶσαν σκέψιν τῆς ὑπερόχου του διανοίας καὶ πάντα παλμὸν τῆς μεγάλης καὶ γενναίας του καρδίας.

Ὁ θάνατος τοῦ Γ. Χατζηγιαννιάκογλου, ὅσον καὶ ἂν εἶνε ὁ ὀριμότερος, ἦτο μεγίστη ἀπώλεια διὰ τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς χιλιεποὺς μάλιστα καιροὺς πρὸ σήμερον διανύει πολὺ δυσκόλως δύναται νὰ εὔρη ἄνδρας τῆς δυναμικότητος καὶ τῆς βαρύτητος αὐτοῦ.

Δ. Γκαστῆς.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Ἀγιασματαζίῳ (ἐπαρχίας Δέρκων) Ἀνατολικῆς Θράκης ἐν ἔτει 1861 ἐκ πτωχῶν μὲν ἀλλὰ τιμίων καὶ εὐσεβῶν γονέων. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἐξεπατρίσθη καὶ διήλθεν ὅλα τὰ στάδια τῆς σκληρῆς βιοπάλης ἐν ἔτει δὲ 1885 ἐγκατασταθεὶς ἐν Αἰκατερινοδάρ (Ρωσία), ἐπεδόθη ἀρχικῶς εἰς τὸ μικροεμπόριον δερμιάτων. Νέος πτωχὸς μὲν, ἀλλὰ προικισμένος μὲ πνεῦμα πρακτικὸν καὶ ἐκτάκτως ἰδιοφυῆς καὶ δημιουργόν, κατόρθωσε ν' ἀποκτήσῃ ἐντίμως, ἐργασθεὶς ἀόκνως καὶ μετὰ ζήλου ἐξαιρετικοῦ, μεγάλην περιουσίαν κινήτην καὶ ἀκίνητον. Ἐν ἰδρωτι πλουτίσας, πάντας τοὺς προσερχομένους εἰς αὐτὸν ἀφειδῶς εὐηργέτει δι' ὃ καὶ δικαίως ἐπωνομάζετο Πατριάρχης καὶ εὐεργέτης τοῦ ἐν Καυκάσῳ Ἑλληνισμοῦ. Γενναῖος καὶ προθύμος εἰς πᾶσαν θυσίαν πρὸς κοινωφελεῖς δωρεὰς καὶ πατριωτικὸς σκοποῦς, οὐδέποτε ἠρνήθη τὴν καταβολὴν ποσῶν ἀξίων λόγου, ὑπὲρ παντὸς ὅτι ἐθνικόν. Διὰ τὰς ὑπὲρ τῶν ἐν Καυκάσῳ Ἑλλήνων δωρεὰς αὐτοῦ, ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ ἐν Αἰκατερινοδάρ Ἑλληνικῆς Κοινότητος εὐεργέτης αὐτῆς, ἐτιμῆθη δὲ ὑπὸ μὲν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ παρασήμου, ὑπὸ δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, διὰ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Παναγίου Τάφου.

Οἱ ἐκ Ρωσσίας προερχόμενοι καλῶς γνωρίζουσιν εἰς ποῖον περιβάλλον καὶ ἐν μέσῳ ποίας εὐμαρείας τιμώμενος ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ρώσων καὶ τῶν ἀνωτάτων τῆς Πολιτείας λειτουργῶν, ἔδρα καὶ ἔζη ὁ ἀείμνηστος Χρήστος Φωτιάδης μέχρι τοῦ 1919 καὶ ποίαν χρῆσιν ἔθνικὴν ἔκαμε τοῦ πλούτου καὶ τῶν μέσων ἃ διέθετε.

Ἐχρημάτισε ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν Πρόεδρος τῆς ἐν Αἰκατερινοδάρ Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ ἀναπληρωτῆς τοῦ Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἑλλάδος, Πρόεδρος καὶ σύμβουλος Τραπεζῶν καὶ Ἑταιριῶν καὶ διαφόρων ἐπιχειρήσεων, καὶ καίπερ Ἕλληνας ὑπήκοος, ἔτυχε τῆς τιμῆς νὰ διορισθῆ ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς Τσαρικῆς Κυβερνήσεως σύμβουλος τῆς αὐτοκρατορικῆς Τραπεζῆς. Ἡ μεγαλυτέρα τῶν ἐπιχειρήσεων του, βιομηχανία παραγωγῆς 1500 ζευγῶν ὑποδημάτων, ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν ν' ἀναλάβῃ τὴν προμήθειαν δερματίνων εἰδῶν τῆς Ρωσικῆς στρατιᾶς εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Καυκάσου, μετέπειτα δὲ καὶ τοῦ ἐπισιτισμοῦ τῆς πόλεως Αἰκατερινοδάρ, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ πολέμου. Εἰς τὰ ἐργοστάσια αὐτοῦ εὗρισκον ἐργασίαν, προτιμώμενοι, οἱ ἐν Καυκάσῳ ἐρχόμενοι Ἕλληνες, πλεῖστοι τῶν ὁποίων διεκρίθησαν μετέπειτα ὡς ἔμποροι καὶ ἀπεκατεστάθησαν ἐν εὐμαρείᾳ. Αἱ σχέσεις του δὲ μὲ τὰς ἐπιτολίους στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς Ρωσικὰς ἀρχὰς συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ φαίνεται διαρκῶς χρήσιμος εἰς πάντα Ἕλληνας, ἔχοντα ἐν Καυκάσῳ ἀνάγκην προστασίας καὶ ὑπερασπίσεως.

Ἄτυχῶς σκληρὰ μοίρα ἀνεμένετό δι' αὐτόν, γέροντα ἤδη κατὰ τὴν ἐνσηήφασαν ἀπὸ τοῦ 1919 λαίλαπα τοῦ Μπολσεβικισμοῦ. Διαχθεὶς τότε ἐγκατέλειπε τὴν κολοσιαιάν περιουσίαν του, φεύγων πτωχὸς πρὸς τὴν φιλάτην πατρίδα. Μολοντί ἐξηντηλέμενος ἐκ τοῦ καμάτου τῆς ἐπελθούσης δυστυχίας τῶν κακουχιῶν καὶ τοῦ πολὺ πλέον τρομεροτέρου πόνου τῆς ψυχῆς, ἐδέχετο ἀγογγύστως τὰ πλήγματα τῆς τύχης καὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὗρισκόμενος, ἐξηκολούθει νὰ παρέχῃ τὴν ἠθικὴν του ὑποστήριξιν εἰς τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας ὁμογενεῖς. Μέλος ἐπίλεκτον τοῦ Ἑρακικοῦ Κέντρου, ἐνέπνεε αἰσιοδοξίαν, ἄχρῃς οὐ, ἀγαπητὸς τοῖς πᾶσιν καὶ ὑπόδειγμα ἑλληνικῆς ἀρετῆς, ἐξέπνευσε μὲ πίστιν καὶ ἐλπίδα τῇ 17 Ἰουλίου 1931.

* *

*

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΟΤΖΟΡΗΣ

Μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Ὁρφανοτροφείου τῆς Καβάλλας συγκαταλέγεται ἀπὸ τοῦ παρελθόντος μηνὸς καὶ ὁ Δημήτριος Μποτζόρης. Τὸ ὄνομά του πρῶτην φορὰν ἀναμφιβόλως τὸ μαθαίνουν οἱ ἀναγνώσται τῶν «Ἑρακικῶν», διότι οὗτος ἀνῆκεν εἰς τὴν πολυπληθεῆ κατηγορίαν τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, οἱ ὅποιοι δὲν φροντίζουν ποτὲ νὰ καταλάβουν ἐξέχουσαν θέσιν

εἰς τὴν κοινωσίαν, στεροῦνται δὲ πολλάκις καὶ τῆς στοιχειώδους παιδείας, ἀλλ' ἐμφοροῦνται ἀπὸ αἰσθήματα ἑλληνοπρεπῆ καὶ διατηροῦν ἀκμαίαις τὰς ἔθνικὰς παραδόσεις.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Τσεντώ, τὴν γνωστὴν κωμόπολιν τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας ἐκ γονέων ὄχι πλουσίων, ἀλλὰ καλῶν χριστιανῶν, τοῦ Ἀποστόλου καὶ τῆς Ἀνθῆς. Παρέμεινεν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ὄρφανός πατρός καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τῆς μητρός του, οἰκοκυρᾶς ἀξιολόγου. Ἀφοῦ δὲ ἔμαθεν ελάχιστα γράμματα εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, ἐπεδόθη εἰς τὸ μικρεμπόριον γενόμενος παντοπώλης, καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ἐξήσκησε μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τῆς ζωῆς του, ἀσχολούμενος συγχρόνως καὶ εἰς τὴν ἀμπελοργίαν. Διήλθε λίαν ἥσυχον καὶ μονότονον βίον, εὐρισκόμενος εἰς ἀγαθὰς πρὸς ὅλους σχέσεις. Λόγῳ δὲ τοῦ τοιοῦτου χαρακτῆρός του ἀπέφυγεν ἐπιμόνως ν' ἀναμιχθῆ καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν διοίκησιν τῶν κοινωτικῶν πραγμάτων, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ ἀφορμὰς ἀντιθέσεων μεταξὺ τῶν ὁμοχωρίων του, οἱ ὅποιοι τὸν ἠγάπων γενικῶς καὶ τὸν ἐξετίμων διὰ τὴν τιμιότητά του, διὰ τὴν παραδειγματικὴν του φιλοκαλίαν καὶ διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν στοργὴν πρὸς τοὺς οἰκείους του, διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ὁποίων ὑπεβάλλετο εἰς διαρκεῖς θυσίας. Μολαταῦτα κατώρθωσε μὲ τὴν ἐργατικότητά του καὶ μὲ τὴν οικονομίαν νὰ σχηματίσῃ ὑπολογίσιμον σχετικῶς περιουσίαν, τὴν ὁποίαν διεχειρίζετο μὲ ζηλευτὴν ἐπιμέλειαν, διότι ἔτρεφεν εἰς τὴν ζωὴν του ἓνα πόθον διακαῆ, πῶς νὰ φανῆ θεικώτερον χρήσιμος εἰς τὴν μικρὰν του πατρίδα καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ νυμφευθῆ.

Ὅταν δὲ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Θράκης κατέφυγεν εἰς τὸ Σαρί-σαμπὰν καὶ προσηθάνθη ὅτι δὲν θὰ ἐσώζετο ἀπὸ τὴν προσβολοῦσαν αὐτὸν ἀσθένειαν, διέθεσε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς περισωθείσης περιουσίας του (καὶ προῖδον τοῦ ἐντίμου ἰδρώτος του) ἐξ 100 χιλιάδων δραχμῶν εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τῆς Καβάλλας, χωρὶς νὰ λησμονήσῃ καὶ τὴν περιθάλασσαν αὐτὸν ἀνεψιάν, διὰ τὴν προικοδότησιν τῆς ὁποίας κατέλιπε 50 χιλιάδας δραχμᾶς. Ὁ αἰμύνηστος Μποτζόρης ἀπέθανε περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου 1932 εἰς ἡλικίαν 65 περίπου ἐτῶν. Καὶ τὸ μὲν Ὀρφανοτροφεῖον τῆς Καβάλλας τὸν ἀνεκῆρυξε μέγαν εὐεργέτην του, καὶ ἀπεφάσισε τὴν ἀνέγερσιν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἰδρύματος ἐργαστηρίων, ἀνωθι τῆς εἰσόδου τῶν ὁποίων τιμῆς ἔνεκεν θὰ ἐντοχισθῆ μαρμαρίνη πλάξ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ αἰμύνηστου. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἐκ Τσεντῶς συμπατριῶταί του ὀφείλομεν αἰώνιον εἰς τὴν μνήμην του σεβασμὸν διὰ τὴν μεγάλην τιμὴν, πού περιεποίησεν εἰς τὴν πτωχὴν μας πατρίδα.

Φώτιος Γ. Ἀποστολίδης

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ Γ' ΤΟΜΟΝ

1. Ὁ ἀπὸ Σηλυβρίας Φιλιππουπόλεως Παῖσιος

Ὁ κ. Κ. Μυρτίλος Ἀποστολίδης εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν περὶ τοῦ ἀπὸ Σηλυβρίας Φιλιππουπόλεως Μητροπολίτου Παΐσιου, εἰς τὰ «Θρακικὰ» τόμος Γ' σελ. 17 ἐν τῇ ὑποσημειώσει λέγει: «Ὁ Μ. Ι. Γεδεὼν ἀναφέρει ὅτι ὁ Παῖσιος ἔγραψε στίχους πολλοὺς περὶ διαφόρων Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἔξ αὐτῶν ἐξεδόθησαν 18 στίχοι καὶ τὸ Προσκυνητᾶριον τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Δοχειαρίου τοῦ ἐν τῷ Ἁγιωνύμῳ Ὁρει ἐν Βουκουρεστίῳ 1843».

Χάριν τῆς ἀκριβείας τῆς ἱστορίας ἀναφέρω ὅτι ὁ μητροπολίτης Παῖσιος ἔγραψε 18 στίχους εἰς τὸ Προσκυνητᾶριον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Δοχειαρίου, δὲν συνέγραψεν ὅμως καὶ τὸ Προσκυνητᾶριον, διότι τοῦτο συνέγραψεν ὁ Μέγας Πρωτοσύγγελος τῆς τοῦ Χρ. Μεγάλης Ἐκκλησίας κ. Κύριλλος, ὁ ἐκ Σμύρνης, ἐφησυχάζων ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ ἡμῶν τοῦ Δοχειαρίου, ἧς γνήσιον πνευματικὸν τέκνον ἐτύχχανεν, ὅστις προήχθη εἰς μητροπολίτην καὶ κατὰ τὸ 1842 ἤξιώθη ποιμαίνειν τὸ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Θεοσώστου ἐπαρχίας Ἀργολίδος.

Ὡστε εἰς τὴν ρηθεῖσαν ὑποσημείωσιν ἔπρεπε νὰ τεθῆ ἀντὶ τοῦ καὶ ἡ πρόθεσις εἰς, ἵνα χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας μὴ θεωρηθῆ ὁ Παῖσιος συγγραφεὺς ἔργου ἐτέρου συγγραφέως.

Οἱ δὲ στίχοι οὓς ἔγραψεν ὁ Παῖσιος ἐν τῷ μνησθέντι Προσκυνηταρίῳ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς τοῦ Δοχειαρίου εἶναι οἱ ἑξῆς:

Στίχοι Πολιτικοὶ τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ Θεοφιλεστάτου Ἁγίου Σταγῶν κ. κ Παΐσιου, καθ' ὃν καιρὸν περιήρχετο τὰ Ἱερὰ Μοναστήρια τοῦ ἁγιωνύμου Ὁρους:

- «Ὅσοι ὄρος τὸ ἅγιον ὑπάγετε νὰ ἰδῆτε,
- » τοῦ Δοχειαρίου τὴν Μονὴν πλέον εὐλαβηθῆτε.
- » Ἡ ἐκκλησία θαυμαστὴ καὶ παλαιοκτισμένη,
- » μῆκος καὶ πλάτος ἀρκετόν, καὶ καλοστολισμένη.
- » Γίνονται θαύματα πολλὰ τῶν θείων Ἀρχαγγέλων,
- » Καὶ ἂν τις τοὺς ἐπικαλεσθῆ θερμῶς καὶ γιὰ τὸ μέλλον,
- » Εὐρίσκει τούτους βοηθοὺς, ἡμέρα καταδίκης,
- » Πρὸς τὸν κριτὴν τὸν δίκαιον καὶ ὅλως πλήρης φρίκης.
- » Εἶναι ἔκει θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου,
- » Αὕτη Γοργοῦπήκως μὲ θαύματ' ἄνευ κόπου.
- » Ἄν ἔχῃς εἰς τὸ σῶμα σου νόσον κεφαλαλίαν,
- » Πίνε ὕδωρ ἀγγελικόν, θὰ εἶρῃς ἰατρείαν.

» Κτίρια ἔχει ὄμορφα, θαλάσσης θεωρίαν,
 » Ἀρχονταρίτη ἄριστον, μὲ πᾶσαν ἁρμονίαν.
 » Ὅταν λοιπόν, προσκυνητά, ἔλθῃς εἰς Δοχειαρεῖον,
 » Πάντα μὲ σέβας κοίταξε καὶ μὲ σκοπὸν τὸν θεῖον.
 » Πατέρες δ' ἑνασκούμενοι τοῦδε Μοναστηρίου,
 » Κἀμοῦ πάντοτε μέμνησθε Σταγῶν τοῦ Παΐσιου».
 Ταῦτα χάριν τῆς ἀληθείας.

Γέρον Ἱερόδωτος Δοχειαρίτης Σαράντα-ἐκκλησιώτης

2. Γρηγόριος Ἀγαθόβουλος (σ. 376-377)

Ὡς μᾶς γράφει ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τυρολόης, κατὰ πληροφορίας τὰς ὁποίας ἔχει ἐκ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ παραμενόντων συγγενῶν τοῦ ἀειμνήστου, οὗτος ἐγεννήθη ἐν Στράνδζῃ τῷ 1800. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολὴν καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του ἐν Λειψία τῆς Γερμανίας. Ἡ περιουσία του ἀπετελεῖτο α) ἀπὸ 79 ὁμολογίας τοῦ

Γρηγόριος Ἀγαθόβουλος

ἠνοποιημένου Αἰγυπτιακοῦ δανείου, β) ἀπὸ 44 ὁμολογίας τοῦ προνομιούχου Αἰγυπτιακοῦ χρέους, γ) ἀπὸ 5 ὁμολογίας τοῦ λαχειοφόρου δανείου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῶν 60 ἑκατομμυρίων.

3. Παρασκευᾶς Νικολάου.

Τὸ ἐν τῇ σελ. 406 δημοσιευθὲν ἐν τῷ Γ' τόμῳ τῶν Θρακικῶν ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα εἰς τὸν μέγαν εὐεργέτην τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βάρνης, ἔχει σφάλματά τινα, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ μέτρου, καὶ νομίζω ὅτι δεόν νὰ δημοσιευθῇ κατὰ ἐπιμέτρους στίχους, διότι εἶναι ἠρωελεγεῖον.

Κατ' ἐμὲ τὸ ἐπίγραμμα, ὅπερ προφανῶς ἐτρίβη, δεόν νὰ εἶχεν ὡς ἑξῆς:

«Τὴνδε Παρασκευᾶς πόλιν | ἔκπαγλα Νικόλεω παῖς
κόσμησεν νηῶ | νουσοκόμῳ τε δόμῳ.
Ἐγλόθῃ μὲν νούσοισι δαμεις | πάρος κεῖτ' ἐν Ὀδησσῶ,
εὐλογίαις κοσμῶν | λάρνακα νεκροδόχον
νῦν δὲ πόθῳ φθιμένοιο | κέανδρον δείματο κείνῳ
ὄρφανικῇ πατρὶς | μνήμ' ὀλοφυρομένη,
ὡς ἂν τις καὶ ἔπειτα πάτραν | ἐθέλῃσιν ἀγάλλειν
καὶ πτωχοὺς φιλέειν | καὶ τὰ θεοῖο σέβειν».

αοξς'.

Κατὰ ταῦτα τὸ ἐπίγραμμα ἔχει καλῶς καὶ κατ' ἔννοιαν καὶ κατὰ μέτρον, πλὴν τοῦ ἐν τρίτῳ στίχῳ τετάρτου ποδὸς (—μεις πάρος), ὅστις ἀντιδακτύλου μετρικῆ ἀνάγκῃ εἶναι ἀμφίμακρος. Τὸ ἐπίγραμμα πρὸ τριῶν εἰῶν εἶχον διορθῶσαι κατ' αἰτήσιν τοῦ Δημ. Βογαζλῆ μέλους τῆς μικτῆς ἐν Σοφίᾳ ἐπιτροπείας ἐπὶ τοῦ καθαρισμοῦ τῶν περιουσιῶν, τῶν διαλυθεισῶν ἐν Βουλγαρίᾳ Ἑλλ. κοινοτήτων.

Μυρτίλος Ἀποστολίδης.

4. Ἐγράφετο ἡ γλώσσα τῶν Θρακῶν;

(ἀπόσπασμα ἐξ ἰδιωτικῆς ἐπιστολῆς)

Οἱ γνωστοὶ μελετηταὶ Θρακικῶν ζητημάτων Κύριοι Seure καὶ Μυρτίλος Ἀποστολίδης ὁμιλοῦντες περὶ τοῦ δακτυλίου Ἐξέρροβο παρατηροῦσι, δικαίως ἴσως, ὅτι ἡ γλώσσα τῶν Θρακῶν δὲν ἦτο γραφομένη.

Εἶναι ἐν τούτοις γνωστόν, ὅτι οἱ Βησσοὶ ἐκχριστιανισθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἁγίου Νικήτα 335—414, ἐπισκόπου πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 367 Ρεμεσιάνων (Remesiana, τῆς νῦν Βέλα Παλάνκα, τουρκιστὶ Μουσταφᾶ Πασᾶ Παλάνκα, 24 μίλια ΝΑ. τῆς Ναῖσσοῦ, Νύσσων (τιμωμένου τὴν 22 Ἰουνίου καὶ συγχρόνου τοῦ Οὐλφίλα (†381), ἐτέλουν τὴν θεῖαν μυσταγωγ-

γίαν, μέχρι τοῦ ἕκτου αἰῶνος εἰς τὴν ἰδίαν των διάλεκτον, ἔχοντες παρεκκλήσιον καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ Νικήτας Ρεμεισιάνων «ὑπέθηκε τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ φύλων τὰ ὁποῖα οὐδέποτε ἔκυψαν τὸν αὐχένα εἰς μάχας» Παυλῖνος ἐπίσκοπος τῆς Nola *capm.* 17, 205, 249 καὶ ἐξῆς. Ἱερώνυμος *op.* 69, 4 (*Migne P. L. XXII* 592). Ἴδου τί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει : «Τὰ τῶν ἀλιέων καὶ σκηνοποιῶν οὐκ ἐν Ἰουδαίᾳ μόνον. ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν βαρβάρων γλώττῃ διαλάμπει. Καὶ Σκῦθαι καὶ Θραῖκες καὶ Σαυρομάται καὶ Μαῦροι καὶ Ἰνδοὶ καὶ οἱ πρὸς αὐτὰς ἀπωκισμένοι τὰς ἐσχατίας τῆς οἰκουμένης πρὸς τὴν οἰκίαν ἕκαστος μεταβάλλοντες γλώτταν τὰ εἰρημμένα φιλοσοφοῦσι ταῦτα, (τὰ τῆς χριστιανωσύνης)».

Ὁ δὲ καθηγητὴς κ. Iorga (*Revue Historique du Sud-Est t. V.* 1930) ἀναφέρει κατὰ τοὺς Οὐγγυροὺς *alphabet des Bessini*.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλῶσσαν τῶν Θρακῶν ἔγραφέ τις, ὅτι ἦτο ὁ ἐνωτικὸς κριτικὸς τῶν Ἰνδο-Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ἢ καλλιτέρα ἐξήγησις τῆς μεγάλης συγγενείας, τὴν ὁποίαν αὕτη δεικνύει πρὸς ὅλας τὰς Ἰνδο-Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἦσαν ὅλοι αἱ Θρακικαὶ φυλαὶ εἰς λαός; Διόλου ἀπίθανον νὰ ἦσαν διάφοροι λαοί. Καὶ τότε θὰ ὁμίλουν καὶ διαφόρους γλώσσας. Τοῦλάχιστον αὐτὸ εἰκάζεται διὰ τοὺς βασιλεῖς των, οἵτινες κατὰ τὸν Ἡρόδοτον εἶχον διάφορα χαρακτηριστικὰ καὶ δὲν ἐλάτρευον τοὺς αὐτοὺς θεοὺς μὲ τὸν λαόν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν δακτύλιον Ἐζέροβο, οἱ μελετήσαντες αὐτὸν μᾶς πληροφοροῦσι, ὅτι ἡ λέξις Ἀριζία εἶναι τοπικόν. Φαίνεται ὅμως, ὅτι κανεὶς δὲν ἔχει παρατηρήσει τὴν ὁμοίτητα τῆς λέξεως αὐτῆς, ἂν μὴ τὴν ταυτότητα, μὲ τὸ Ἐζέροβο.

Νέα Ὑόρκη 1932.

A. A. Σταμούλης.

B'.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ Γ'. ΤΟΜΟΥ

1. Σωματεῖα.

Σωματεῖα (Σ. 13) καλῶς συγκεκριημένα καὶ διὰ τῆς ἑξωτερικῆς αὐτῶν ἐμφανίσεως ἢ παραστάσεως ἐπιβαλλόμενα, ἐλέγοντο *ἐονάφια*, *συντεχνία*, *ρουφέτια* καὶ οὐχὶ *ρουσφέτια* ὡς ἐγράφη ἐν τοῖς «Θρακικοῖς» καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ Ν. Ἑλληνομνήμονι ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Λάμπρου. Τὸ *ρουφέτιον* τῶν *γουναράδων* ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων καὶ τῶν εὐεργετικωτάτων τῷ γένει ἐγένετο, ὡς γνωστόν. Πρωτοστατούσης τῆς συντεχνίας ταύτης *ιδίους αὐτῆς ἀναλώμασι* διω-

χευέθη ὕδωρ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ δὴ ἐπὶ Γρηγορίου τοῦ Ε΄ κατὰ τὸ 1798, ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ ὀκταστίχῳ ἐπιγράμματι «τοῦ ρουφετίου τῶν γουναράδων εὐσεβῆ γνώμη» κλπ. δημοσιευομένῳ ἐν τοῖς «Χρονικοῖς τοῦ Π. Οἴκου καὶ Ναοῦ» ἔργῳ τοῦ κ. Γεδεῶν (ΚΠ. 1884 σ. 110). Ὅρα τελευταῖον καὶ πραγματεῖαν τοῦ κ. Β. Α. Μυστακίδου ἐν Ἑφημερίᾳ Θεσσαλονίκης 1932. «Τὰ ἑσνάφια, ἦτοι Ρουφέτια τῆς Θεσσαλονίκης». (Β.Α.Μ.)

2. Σχολεῖα

1) Διὰ τὴν Σχολὴν Ἀρχιάλου σημειοῦται εἰς σ. 59 ὅτι ἐδίδαξεν ὁ ἐξ Ἄνδρου Γρηγόριος Ροῖθης ἀνεψιὸς τοῦ ἐν Κυδωνίαις παιδαγωγοῦντος Γρηγορίου, ἐνῶ εἶναι ὁ ἴδιος καὶ ὁ ἄνεψιός. Πρὸβλ. Δημητρίου Π. Πασχάλη: Ἡ ἐν Κάτω Κάστρῳ τῆς Ἄνδρου Σχολὴ Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ ἡ ἐν Κορθίῳ τῆς Ἁγίας Τριάδος Ἀθ. 1925 σ. 41—42. (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπου καὶ βιογραφία τοῦ ἴδιου σ. 37—46).

2) Εἰς τὴν ὑποσημείωσιν 3 Σχολῶν Ἀρχιάλου (σελ. 59) ἐσφαλμένως ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἱατροφιλόσοφος Θ. Παρασκευόπουλος ἀπέθανεν, ἐνῶ ἀπολαύει ἀκρας ὑγείας διαμένων ἐν Νέᾳ Σμύρνῃ.

3) Ὁ συγγραφεὺς τῆς περὶ Σχολείων πραγματείας κ. Τρύφων Εὐαγγελίδης εὐηρεστήθη νὰ μᾶς ἀποστείλῃ ὀλίγας γραμμὰς περὶ τῶν σχολείων Διδυμοτείχου καὶ Περιστασέως καὶ ὀλίγας προσθήκας εἰς τὰ σχολεῖα Καλλιπόλεως καὶ Μαδύτου :

Καλλιπολις. Αὐτόθι τῷ 1779 ἐδίδασκεν Ἀντώνιος τις διατηρῶν ἀμοιβαίαν ἀλληλογραφίαν πρὸς τὸν Ἀντώνιον Παλλαδοκλῆ, λόγιον Μυτιληναῖον, πρόξενον τῆς Ρωσίας ἐν Δαλαματῖα καὶ ποιητὴν ὕμνων εἰς τὸν Ἀλέξιον καὶ Γρηγόριον Ὀρλώφ (Πετρούπολις 1771). Τὴν εἶδῃσιν ταύτην ἔχομεν ἐξ ἐγγράφου τοῦ Ἀγγελῆ Ταβουλλαρίου Καλλιπολίτου (παρὰ Ἀθανασίῳ Παπαδοπούλῳ Κεραμεῖ, ἐν Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κωνσταντινουπόλεως τόμ. ΙΖ' σ. 6 σημ.). Ἐπίσης τῷ 1801 ἐδίδασκεν ὁ Μανασσῆς (αὐτόθι).

Μάδντος. Ἡ σχολὴ ὑπῆρχεν ἤδη τῷ 1776 καὶ διδάσκαλος ἦτο Νεόφυτὸς τις, τῷ δὲ 1779 Γρηγόριος, ἀμφοτέροι μοναχοὶ (αὐτόθι) ἀλλ' ἰδιαίτερον σχολικὸν κτίριον δὲν ὑπῆρχε καὶ ἵδρυσεν τῷ 1784 ὁ ἀναφερόμενος Χατζῆ Κάλφας Ἀνδρέας.

Σχολὴ Διδυμοτείχου. Αὕτη ὑφίστατο ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν τοὺς διδάξαντας. Διατηρεῖται μέχρις ἡμῶν, ἀπὸ δὲ τῆς καταλήψεως προήχθη εἰς ἡμιγυμνάσιον.

Σχολὴ Περιστασέως. Ἰδρύθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἀλλὰ τῶν ἀρχείων αὐτῆς καέντων, δὲν γνωρίζομεν τὰ κατ' αὐτήν. Ὁ δὲ τὰ «Θρακικὰ»

γράφας Εὐστράτιος Δράκος Ἰ. 1892 σ. 86 ἀναφέρει μόνον τὰ νεότερα αὐτῆς καὶ τὰ σύγχρονα.

Ὁ κ. Μανουὴλ Ἰωάν. Γεδεών ἀναφέρει τινὰ περὶ σχολῶν εἰς τὰ παρὰ τὴν Κων)πολιν χωρία Λύτραι, Σεφρά, Νύμφαι, Ἀβίασις, Αἰπᾶς, Γλόπαι, Ρήγιον (Μικρ. Τσεκμετζέν) καὶ Πύργος εἰς τὰ «Ἀπομνημονεύματα Χρονογράφου» (Ἀθῆναι 1932 σ. 120—122 καὶ 146) ὡς καὶ τῶν σχολῶν Ἀγχιάλου καὶ Μεσημβρίας (σ. 146).

3. Λόγιοι Θράκες

1. Εἰς τὰ περὶ Ἰερεμίον τοῦ Β' (σ. 28) γραφέντα προσθέτομεν κατὰ πληροφορίας παρασχεθείσας ἡμῖν ὑπὸ φίλου ὅτι τὸ περὶ σχέσεως τῶν Λουθηρανῶν καὶ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κ)πόλεως ἰδιαίτατα, πατριαρχοῦντος Ἰερεμίον τοῦ Β', διεξοδικῶς ἀναγράφονται ἐν ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς Ἱστορίας τοῦ Δ. Κυριακοῦ (τομ. Γ' 237, 238 ἢ σ. 85 καὶ 8.) ἀναλυτικώτερον δὲ καὶ σπουδαιότερον ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ Γ' τόμου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ σ. μητροπολίτου Λιδυμοτείχου (νῦν Ἡρακλείας) κ. κ. Φιλαρέτου Βαφείδου 207, 208 σ. 45. Ἐπίσης ἐν τῇ Συμβολικῇ τοῦ κ. Ι. Μεσολοῦ. Ἐγράψε καὶ προηγουμένως ὁ Σάθας. Δικαίως ἴσως ὁ λόγιος συγγραφεὺς τῆς περὶ τῶν λογίων τῆς Θράκης μελέτης αὐτοῦ παρέλιπεν αὐτά, κατὰ περιεργον ὅμως λάθος ἀνέγραψεν ὅτι «δύο καθηγηταὶ ὁ Ἰάκωβος Ἀνδρέου καὶ ὁ Μαρτίνος Κρούσιος... ἦλθαν εἰς Κ)πολιν». Ἐπίσης λελανθασμένως ἀναφέρει χρονολογίας. Ὁ ἡμέτερος συνεργάτης Β. Α. Μυστακίδης ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ (ἔτος 1894) ἐμπεριστατωμένως ταῦτα ἐξηκρίβωσεν.

Προσθετέον ὅτι καὶ ὁ Φίλιππος Μελάγχθων ἐν Τιβίγγῃ ἐσπούδασε καὶ ἀνεδείχθη ὁ Praeceptor Germaniae ὁ τοῦ Λουθήρου τοῦ ἀναμορφωτοῦ δεξιὸς βραχίον.

Τῇ 24 Μαΐου 1575 ὁ ἐφημέριος τῆς Γερμανικῆς πρεσβείας Στέφανος ὁ Γερλάχιος, μαθητὴς τοῦ Κρουσίου καὶ μετὰ ταῦτα σπυρίδης ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ παρουσιασθεὶς τῷ Ἰερεμίᾳ ἐπέδωκε τὴν Αὐγουσταίαν Ὁμολογίαν. Τὰ κατὰ τὴν συνάντησιν διαζωγραφεῖ ὁ Γερλάχιος εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ, ὡς ἀναφέρει ὁ ἴδιος ἀείμνητος Μυστακίδης καὶ εἰς τὰ Germanograeca αὐτοῦ ἐν Κ)πόλει 1922.

2. Ἀναστάσιος Γεωργιάδης Λευκίας (σ. 120). Τὴν ἐπωνυμίαν Λευκίας προσέλαβεν πρεσβύτης ἤδη τῷ 1832. Τὸ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἀξίωμα διέτηρσεν ἐπὶ πέντε συναπτά ἔτη (1837—1841). Ἀπηλλάγη τῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ διδασκαλίας ἔνεκα τοῦ γήρατος τῷ 1847, ἀπονεμηθείσης αὐτῷ τῆς τιμητικῆς προσωνυμίας τοῦ ἐπιτίμου καθηγητοῦ μετὰ μηνιαίας συντάξεως δρ. 150 ἰσοβίως. Ἐδωρήσατο εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῷ 1846 ἄγρον ἐκ δέκα

στρεμμάτων ἐν τῇ πάλαι Κωλιίδι (Καλαμάκιον Φαλήρου), δι' ὃ ἀνεγράφη μεταξὺ τῶν δωρητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. (Ἴδε καὶ Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν ἐν τῇ λ. Λευκίας (Γεωργιάδης Ἀναστάσιος). (Κ. Μ. Α.)

Ἴδε καὶ τὸ λαμπρὸν περιοδικὸν «Ἑλληνικὴ Ἱατρικὴ» Θεσσαλονίκης 1931, τεῦχος Δεκεμβρίου σελ. 1291 περὶ αὐτοῦ καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ὑπὸ Πουρναροπούλου. (Β. Α. Μ.)

3. Ὁ Ἀθανάσιος Μεγακλῆς (σελ. 159) ἔνεκα κομματικῶν λόγων προήχθη ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν μητρόπολιν Κυζίκου καὶ ὡς Κυζίκου ἀπέθανεν ἐν Κων/πόλει χρηματίσας καὶ πρόεδρος τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου. (Β. Α. Μ.).

4. Ὁ Μιχαὴλ Κλεόβουλος (σελ. 159) ἐκλήθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Θεολογικῆς διατηρῶν καὶ τὴν τῆς Μ. Σχολῆς, ἀφ' ἧς δὲν ἀπεχωρίσθη μέχρι θανάτου. (Β. Α. Μ.).

5. Ὁ Φίλιππος Παπαδόπουλος (σ. 170) ἦτο καθηγητὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς ἐν ἣ διδάσκων κάλλιστα, ἐξέδωκε σύγγραμμα χρησιμώτατον τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Ρητορικὴν» ἐν Κων/πόλει 1888 σ. 302. Τὴν «Χριστιανικὴν Ἀρχαιολογίαν» ἐξέδωκε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συγγραφέως ὁ Ν. Καλογερεῆς (Πατρῶν) τῷ 1901 μετὰ συμπληρώσεων. Ὅρα καὶ σελ. 166 τῶν Ἐναισίων τοῦ Μακαριωτάτου. (Β. Α. Μ.).

6. Χρυσόστομος Χρυσομαλλίδης (σ. 189) κατὰ παραδρομὴν ἀναφέρεται ὅτι εἶναι ψευδώνυμον τοῦ Παπαδράκου, ἐνῶ τὸ τελευταῖον εἶναι ψευδώνυμον τοῦ κ. Χρυσομαλλίδου.

7. Βεβαίως εἰς τοὺς λογίους Θράκας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μνημονευθῶσιν ὅλοι ὅσοι ἔπρεπε ἐλησημονήθησαν ἢ παρελείφθησαν ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὁ ἀειμνηστος γυμνασιάρχης Γρηγόριος Παπαδόπουλος, ὁ Ἀθανάσιος Δημητριάδης Μαδύτιος ἔκδοσας «Ἱστορικὸν Δοκίμιον τῶν Ἀλεξανδρινῶν Βιβλιοθηκῶν» Λειψία 1871, σ. 80ν, ὁ Χρυσόστομος ἱεροδιάκονος Λαυριώτης περὶ οὗ ὄρα (καὶ τὴν εἰκόνα) εἰς σελ. 60—65 ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Κτενᾶ, ἱερατικῶς προϊσταμένου τῆς ἐν Γαλαζίῳ ἑλληνικῆς κοινότητος «Ἡ σύγχρονος Ἀθωνιάς Σχολὴ καὶ οἱ ἐν αὐτῇ διδάξαντες ἀπὸ τοῦ 1845—1916 (Ἀθῆναι 1930) ἰ). Καὶ μεταξὺ τῶν ἐπιζώντων πολλοὶ ὡς ὁ ἐκ Μαρωνείας ἀρχιμανδρι-

1) Ἀρκεταὶ πληροφορίαι δι' ἄρκετοὺς ἐκ Θράκης λογίους ἀναφέρονται εἰς τὸ κατὰ τὸ 1932 ἐκδοθὲν Α' μέρος «Ἀποσημειωμάτων Χρονογράφου» τοῦ κ. Μανουὴλ Γ. Γεδεῶν εἰς ὃ μεταξὺ ἄλλων περιλαμβάνονται καὶ εἰκόνες τῶν Γρηγορίου Μιχαήλου (σ. 95) Βλασίου Σκορδέλη (σ. 103), Δωροθέου Πρωτοῦ (σ. 107) καὶ Ἰωάννου Λιοντοπούλου (σ. 112).

της κ. Μιχαήλ Κωνσταντινίδης (νῦν ἐν Λονδίνῳ), ὁ ἐκ Σαζουπόλεως σοφὸς ἐλονοσολόγος κ. Ἰωάννης Καρδαμάτης, οἱ ἐκ Πύργου κ. Κλέων Παράσχος καὶ Κ. Βάρναλης ποιηταί, ὁ Περ. Παπαχριστοδοῦλου ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν διασκευαστὴς τοῦ Αἰσώπου, ὁ ἐκ Ραιδεστοῦ κ. Μ. Βισσάνθης, ὁ ἐκ Ξάνθης κ. Ἀργύρης Κόρακας (Α. Ἀργης), ὁ ἐκ Σκεπαστοῦ ἱατρὸς κ. Δ. Ἐλευθεριάδης, ὁ ἐκ Σαζουπόλεως ζωγράφος κ. Γ. Γουναρόπουλος, ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἑλλ. Ὡδείου κ. Πίνδιος, ἡ ἐκ Φιλιππουπόλεως ἱατρὸς κ. Ἄννα Κατσιγρα κλπ. Ἄλλὰ καὶ πάμπολλοι ἐλησμονήθησαν ἐκ τῶν λογίων ἀρχιερέων ὡς ὁ σχολάζων σοφὸς μητροπολίτης ἅγιος Ἡρακλείας κ. Φιλάρετος Βαφείδης, ὁ συγγραφεὺς τῆς πολυτόμου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας (-1908), ὁ ἐκ Κομοτηνῆς μητροπολίτης Τραπεζοῦντος κ. Χρῦσανθος Φιλιππίδης, ὁ μητροπολίτης Φλωρίνης Χρυσόστομος, ὁ Λεοντουπόλεως Χριστόφορος, ὁ Διοκαισαρείας Ἀρίσταρχος καὶ ἄλλοι καὶ ἐκ τῶν ἀποθανόντων ὁ ἀείμνητος μητροπολίτης Διδυμοτείου Κωσταντίνος Βαφείδης ἀδελφὸς τοῦ νῦν Ἡρακλείας κλπ. Ἄλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας Θράκας ἀρχιερεῖς, τὰ «Θρακικὰ» παρεκάλεσαν εἰδικοὺς ἀξιότιμους συνεργάτας ὅπως πραγματευθῶσι περὶ αὐτῶν.

4. Θράκες μουσικοί.

Εἰς τοὺς ἐν τῷ Πανηγυρικῷ τεύχει τῶν Θρακικῶν σ. 222—227 καταχωρισθέντας Θράκας Μουσικοὺς δύνανται νὰ προστεθῶσι καὶ οἱ ἀκόλουθοι, ἐκ τῶν δύο κατωτέρω πηγῶν ληφθέντες :

[P] Cardinal Jean Baptiste Pitra (1812—1889) : «Hymnologie de l'Eglise Grecque» ἐκ πέντε διαφόρων χειρογράφων Ρώμης 1867.

[T] Jean Baptiste Thibaut (des Augustins de l' Assumption Πετροπόλεως) : «Monuments de la Notation Ekphonetique et Hagiographie de l' Eglise Grecque. Exposé Documentaire des Manuscrits de Jerusalem, de Sinai et de l' Athos, conservés à la Bibliothèque Imperiale de Saint-Petersburg. Πειτρούπολις 1913.

Μελωδοί :

Ἰωσήφ Ἀπρων (Gosephus Aprensis) [P].

Ὁ Ἡρακλείας Νικήτας, ὁ ἐπικαλούμενος Σερρῶν [P].

Μελουργοί :

Ἐξ Ἀγχιάλου.

Ἀναστάσιος [T].

Γαβριήλ [P, T], 17ος αἰών.

Γεννάδιος [P, T] 17ος—18ος αίων.

Κωνσταντῖνος [P, T] 18ος αίων.

Ἀθανάσιος Τουμποβος, Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, εἶτα Οἰκου-
μενικὸς Πατριάρχης [T] 17ος αίων.

Γεώργιος, πρωτοψάλτης Γάνου καὶ Χώρας [P]. Ἴδε καὶ κατάλογον Βι-
βλιοθήκης Μονῆς Λειμῶνος. Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. Κ)πόλεως τ. ΙΗ', παράρτημα
σ. 118. Καὶ Μονῆς Λαύρας. Χειρόγραφον 1786 ἔτους ἀρ. 1016. Εὐστρα-
τιάδου Κατάλογος σ. 447 καὶ 157.

Γεώργιος Πλαγιώτης [P].

Γρηγόριος Πλαγιώτης [T].

Μανουὴλ Παπᾶς Πλαγιώτης [P].

Οἱ τρεῖς ἀνωτέρω εἶναι ἄρα γε ἀπὸ τὰ Πλάγια, χωρίον παρὰ τὸν Με-
γάλον Τσεκμετζέν;

Δημήτριος Ραιδεστηνός, πρεσβύτερος [T] 14ος—15ος αίων.

Μελχισεδέκ ἐπίσκοπος Ραιδεστοῦ [T] 18ος αίων.

Διονύσιος Ἡρακλείας [P].

Γεώργιος Μρουκί Ἀλιάντης, Ἱερομόναχος Σηλυβρίας [T] 16ος αίων.

Ἰωάννης ὁ Βιζύης [P].

Ἰωακείμ Μητροπολίτης Βιζύης [T] 18ος αίων.

Θεόδωρος Κλαδάς, Δομέστικος Καλλικρατείας [P, T] 14ος, 15ος αίων.

Χ. Κεσσανιεύς. Ἔχει ἐκδόσει ἀπάνθισμα Μουσουργημάτων του, Ὁρ-
θρου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ Βασίλειον Χ' Ἐθαγγέλη, ψάλτην.

Νέα Ὑόρκη.

Ἀντώνιος Α. Σταμούλης.

Προσθετέα εἰς τὴν Συμβολὴν εἰς τὴν Θρακ. Βιβλιογραφίαν

148. **Δέισσα Δ.** Τὸ παρελθὸν τοῦ Τσεπελαρίου, ἔτ. 1929, Σόφια, βουλ-
γαριστί. Πρόκειται περὶ τῆς ἱστορίας τῆς κωμοπόλεως Τσεπελάρι, κειμένης ἐπὶ
τῆς Ροδόπης ὑπερθεῖν τοῦ Στενιμάχου παρὰ ταῖς πηγαῖς τοῦ ποταμοῦ τοῦ
Στενιμάχου. Ἐν τῷ βιβλίῳ μικρὸς γίνεται λόγος κατὰ νέας ἱστορικὰς ἐρεῦ-
νας καὶ περὶ τῶν ἀνὰ τὴν Θράκην καὶ Βουλγαρίαν ληστροικῶν κατὰ τὰ ἔτη
1793—1839 ἐπιδρομῶν τῶν παρὰ τῷ ποταμῷ Ἀρδα ἐπὶ τῆς Ροδόπης
οἰκούντων πολεμοχαρῶν Μωαμεθανῶν Κυρτζαλήδων.

149. **Συμεὼν μητροπολίτου Βάρνης καὶ Πρεσθλάβας:** Ἐπιστολαὶ
τοῦ ἐξ Ἀχρίδος Θεοφυλάκτου ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, Sbornik (συλλογὴ)
Βουλγ. ἀκαδημ. ἐπιστημῶν, ἔτ. 1931, ἀρ. 27, σελ. XIII+279. Μετάφρασις ἀπὸ
τῆς Ἑλλην. εἰς τὴν Βουλγαρικὴν μετὰ διεξοδικῶν σχολίων ἐν ἐκάστη ἐπιστολῇ.

Ὡς εἰσαγωγή προτάσσεται ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ καὶ σχολιαστοῦ ἢ τοῦ Θεοφυλάκτου βιογραφία ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἀναφερομένων εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰδήσεων, ἐν τῷ τέλει προστίθεται καὶ τὸ μαρτυρολόγιον τῶν ἐκ Τιβεριοπόλεως 15 μαρτύρων.

150. **Καραγιόβωφ T.** Οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι καὶ αἱ δι' αὐτοὺς εὐθύναι. Ἐν τῷ Βουλγαρικῷ περιοδικῷ «Βουλγαρική διανόησις» (Būlgarskī missil), ἔτους 1932, τεύχ. VII—IX.

M. Ἀποστολίδης

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ
ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

- *Αβδήμι 240.
 ἄβλαντάω 225.
 *Αβρος (ὄν. θρακ.) 187.
 *Αβρότονον (ὄνομ. θρακ.) 90.
 *Αβρόπορις (ὄνομ. θρακ.) 88.
 *Αγαθάγγελος (πατριαρχ.) 45—56.
 *Αγαθόβουλος Γρηγόρ. 364.
 ἀγέρας κακός (=ἀνεμοστρόβιλος) 223.
 ἀγιαρντίζω 251—266.
 ἄγκαθος, 257.
 ἀγκανός 324.
 ἀγλαγός 224.
 *Αγχιάλος 42—354. 367.
 *Αδα (ἡ) 90.
 *Ατζά "Άγιος (Σουλτάν) 116.
 *Αδριανούπολις 45. 48. 66. 68. 69. 70.
 115. 117. 135. 150.
 *Αθανάσιος *Αδριαν)λεως 131.
 *Αθως (συνών. "Αθως) 90.
 Αἰγαῖον πέλ. 35.
 *Αἰδημητριάτς 234.
 Aïdus 65.
 Αἶνος 4. 5. 123. 135.
 Αἰπιμώης 90.
 Albanais Monts 65.
 *Αλεξανδρούπολις 3.
 *Αλιάτης Γεώργ. 371.
 *Αμάδοκος 90.
 ἄμαρα (δακικ. λ.) 73 (59) 85.
 ἀναρσεέ, τὸ (δακικ. λ.) 75 (59) 81.
 *Ανα Κιολού 38.
 *Αναστάσιος *Αγχιάλου 370
 *Αναστασιούπολις — 39.
 *Ανθιμος (πατρ. ἀρχ.) 45.
 *Ανθιμος *Αλέξανδρ. *Αμασειας 68.
 *Ανδρος 45. 46—48. 49. 50. 52. 54.
 ἄνπεκί 210.
 ἄντερή 213.
 *Απολλωνία 354.
 ἀποτεκνάδι 269.
 arpus (λεξ. δακικ.) 73 (59) 84.
 arpter 85.
 *Αρδας 90. 116. 123.
 ἀρκίδι 225.
 ἀρκουδιάζω 237.
 ἀρμύρισμα νύφης 229.
 ἀρμυροκουρούνα 238.
 arp 85.
 arporria 73 (59).
 ἀρτηρντίζω 228.
 *Αρτίλας 90.
 ἄσα (τὸ) 73 (59)
 *Απβόλις (ὁ) 90.
 *ΑΣδης 91.
 Asdula (θρακ. ὄνομ.) 87.
 *ΑΣδούλης 87.
 ἄσπρομαχῶ 232.
 *Ατας 91.
 *Ατος 87.
 Αἶλος 91.
 Αὔλοξένης 88.
 ἄκτα 91.
 *Αφφη 87. 91.
 ἀψίνθιον βαθύπικρον 72 (58)
 Βαγιαζήτ (σουλτάνος) 117. 118 121.
 Βαζις—ὄς 87—91.
 Walsh Robert 57.
 Βάρνα 46.
 Varsudicentis 107.
 βασκαμὸς 225.
 Βάσταρις 32.
 Βδήκουρος 91.
 Βειθύκευθος 88.
 Belon (περιηγητ.) 5.
 Βενδίς 87.

- Βενδῶ (ή) 91.
 Benly 66.
 Βεργαῖον 91.
 Βεργούλη (ή) 92.
 Bertrandon dela Broquiére (περιη-
 γητ.) 4.
 Βεσοδεύθης 92.
 Βετέσιος 92.
 βήλα 85.
 βήρα 3. 4. 5. 6. 7. 9. 10. 11. 12. 16.
 20. 26. 29. 30. 32.
 Βηρισιάδης 92.
 Βησσοὶ 365.
 Βίαρτος 92.
 βίδα—ἴδη (= ξύλον) 85.
 Βίθυς 87. 88—92.
 Βίστας 88.
 Βίτα 87.
 Βλέπτης 88.
 βλίτ 85.
 Βλουκία (ή) 93.
 βοιλά 85.
 Βόσις 93.
 Βούβας 93.
 Βουκέντιος 93.
 Βρασήτραλις 93.
 Βιζύη 45. 46. 47. 49. 51. 52. 53. 55. 57.
 Βιζοῦ 45.
 Βυθάς 87.
 Βιστονίς 39.
 βλίσ (ή) = βλίτον 73 (59) 85.
 Βλουκία 87.
 Βογιούκ Σαντζάκ—τεπέ 59.
 Wood 57—58.
 Βοσκείδης—άδης 87.
 βουδάθλα 74 (60) 85.
 βρίλος 93.
 βροῦζος 93.
 Βύζας 44.
 Βύζης 87. 94.
 Βυζάντιον 42. 43. 44. 68.
 βώτριδα 277.
 Γαβριήλ Ἀγχιάλου 370.
 γαλαζουλουράτ 265.
 Γαλατᾶς 259
 Galgesta 94.
 γαμπροστόλια 309.
 γανιάζω 266.
 γαργαλεύω. 325.
 Γάρουλος 94.
 (du) Gange (περιηγητ.) 5.
 γεμιτζής 236. 242. 266.
 Γέννα 217.
 Γενίκελος 94.
 Γεννάδιος Ἀγχιάλου 370.
 Γέροικς 94.
 Γέται 71.
 Γεώργιος (Πρωτοψάλτης—Γάνου) 370:
 Γηπαίπορις 88.
 Γίλυρο(ρ)ις 87. 94.
 γερλεσιζω 277.
 γιά = ἦ 234.
 γιούκσана 325.
 γίζμα 277.
 γιοργάν' 278.
 γιοφκάς 278.
 γιώς 325.
 γκάιντα 228—230.
 γκάτα 266.
 γκεξερντιζω 228.
 γκερντάνι 236.
 γκιουγιούμ 278.
 γκιουζέλ ντουινιά 266.
 γκιουζέλ ντουινιάς 253.
 γκιτζιρ 278.
 γκούμ 211.
 γκούτζος 278.
 γλυτήρι 253. 266.
 Γολείους 94.
 γονολήτα 74 (60) 85.
 γόνυ 85.
 Γορτάσης 94.
 γοῦ 278.
 γρατσούνα 278.
 Γρηγόριος Ε' (πατριάρχ.) 57.
 Γρόσος Σεραφειμ (μητροπολ. Σμύρ-
 νης) 48.
 Δάδας ἢ Δαδᾶς 87. 94.
 δάθλα 85.
 Δαίκωσος 95.
 δάκινα (τά) 74 (60) 85.
 Δακοὶ 71.
 δάκος 85.
 Δαλέπορις 95.

- Δαρζάλας. 95.
 Δεβελτός 70.
 Delhi Khatri πασᾶς 57. 58.
 Δέλτις 95.
 Δεμύντις 95.
 Δεμιρδὰς (Σιδηρόπετρα) 116.
 Δένδελος 95.
 Δεόσπορις 95.
 Δερεϊζενίς 95.
 Δερξελάτης 95.
 δήλα 85.
 Δήσυρος 88.
 Δίδας 96.
 Didix — εὖς 87
 Διδυμότειχον 116. 117. 119. 124. 367.
 διελεία (ἦ) 74. (60).
 διέλεινα 85.
 diesapter 75 (61)
 διέσεμα 74 (60) 85.
 Διεύς — α· 87. 96.
 Δίξα 87.
 Διξάλας 87.
 Δίξας 96.
 Διλίπορις 96.
 Dilusius 96.
 Δίνας 96.
 δινούβιλα 85.
 Διονύσιος Ἡρακλείας 371.
 Διονύσιος Πατριάρχ. 130.
 Δίξας — ᾶς 87.
 Διοσκοριδῆς 71. 72
 Διοσκύθης 88.
 διπλοτριπλοκάγκιλα 265.
 Dizala 87
 Διτώβιστος 96.
 Δογάνκισι 228.
 Δόλης 87—96.
 Doolath Haghe χωρ. 62. 64.
 Δόρξας 96.
 Δορόσταμος Ἀθαν. 140. 142. 145. 146.
 148. 151. 176. 181. 190. 197.
 Δόρυς 97.
 Δουμπιώτης 203.
 δουσεμές 213.
 δουόδηλα (τά) 75 (51) 85.
 draconotos 75 (61).
 Δρινσώστας 97.
 Δρούλης 88.
 Δρωδήγης 97.
 Δύδης καὶ Δούδης 97.
 δύ(η), ἦ 75 (61).
 δύν 85.
 Λύτενις 97.
 Ἐβλιγιά ἐφέντης τσελεπῆς 113. 114. 115.
 Ἐβρος 3. 4. 5. 8. 97.
 ἐγκλαβή 278.
 Ἐξέροβο 365.
 Ἐμίνακος 97.
 Ἐμιρλή 116.
 Ἐπτήπορις 97
 Erekla 66.
 Εὔξεινος Πόντ. 35. 47.
 Ζάκατο 279.
 ζακόνι 279.
 ζακουμιά 279.
 Ζαλδάπα 89.
 ζαμακώνω 279.
 Ζάμολξις 87. 97.
 Ζαντιάλα 97.
 ζαριφιά 325.
 ζάρφια 210, 211.
 ζαχαυτσιμπεί 335.
 Ζβέλουρδος 97.
 Ζέλιμις 88.
 Ζενδελ (κρήνη) 125.
 ξερβοκουτέλλα 279.
 Ζέλης 97.
 ξερνεκαντές 272.
 ξερντέλ* 279.
 Ζευποίτης 98.
 ζήλα 86
 Ζήμαρχος 98.
 ζήνα (τά) 75 (61) 85.
 Ζήνις—ις 87, 98.
 Ζιακατράλις 98.
 Ζιβέλιμις 98.
 Ζίπα 98.
 Ζίχνα 3.
 ζολότα 279-
 ζουλούφια 279.
 ζουούστηρ 76 (62) 84.
 ζουπούνι 280.
 ζουρεϊ 280.
 Ζούρης 98.

- ζούφι 280.
 ζωντίμ'κις 280.

 ἡλά = ἡθελα 326,
 Ἡράκλεια 148,

 Θεαβῶ -ίδης 87.
 Θεαθῶ 98.
 Θεοδώρητος (πρωτοσύγκελος) 53.
 θήρα 45—50.
 θίντος 98.
 θύλης 98.
 Θεραπειά 241
 θρίβγω 280.

 Ἰαμβαδοῦλη 98.
 Ἰερεμίας Β' 368.
 ἰζαριές 280.
 ἴλερι 280.
 ἴσμπα 280.
 Ἰστρος 71,
 Ἰωακείμ Βιζύης 371.
 Ἰωάννης Βιζύης 371.
 Ἰωάσαφ Βιζύης 45. 46. 47. 48. 49.
 51. 52.
 Ἰωσήφ Ἀπρων 370.

 Kabalneck 65.
 καθραντίζω 281.
 Καίγεισος 99,
 Καίρης Θεόφ. 54. 55. 56.
 Καίσηας 281.
 Κακοῦδος 99.
 Kanata 66.
 Καλλιπόλις 367,
 καλομάνα 239,
 καμπωτά (ὑφάσμ.) 281.
 Κάναρας 266.
 Κάνεμ 326.
 Καντίνα 226.
 κάπα 326.
 κάπια 281.
 καποτνός 281.
 Καπουτζής 116.
 καπτιζω 281.
 Καρακάλλας 44.
 Kararunar 66.
 κάργα 281.

 Καρδένθης 99.
 καρίδες 281,
 Καριστηράν 57. 58.
 Κάρκος 99.
 καρντάς 228. 229.
 καρντασίνα 228. 229.
 καρωπίθλα (τά) 76 (62). 85.
 Κάρωσσος 99.
 Κασαμπάς 218.
 Κατάλικος 269.
 Κασίγνακις 99,
 κασίδα 281.
 κασσατούρα 282.
 καταλαχῶς 326.
 κατανάς 282.
 κατέρατα 282
 καταβάκια 282.
 κατοῦνια 282,
 κατρακέφαλα 282.
 Κατσιβελος 218.
 Κεδρόπολις 99.
 Κενδριός 99.
 Κένθης 88.
 Κέρζα 87. 99.
 κέρκερ (ό) 76 (62). 84.
 κεσία 282.
 Κεσσανεύς X 371.
 Κεψές 210. 211.
 Κηζήλ Δελι 118. 119. 1 3.
 Κιλιμάκι 230.
 κιλίμι 210—211.
 κινιάζω 282.
 κινούβιλα (ή) 76 (62).
 Kirklesi 60. 61. 62. 65.
 κιρμπάτις 282.
 κίτκος 282.
 Κλαδάς Θεόδ. 371.
 Clarke 60.
 Κλεόβουλος Μιχαήλ 369.
 κλήδονας 238. 239.
 κλιόδουντου 256.
 κλούστικο 282.
 κλώκα 282.
 κλωστρό 282.
 κνυπό 282.
 κοαλάμα (ή) 77 (63) 85. 86.
 Κοικοδίλα 85.
 κοικολίς (ή) 77 (63).

- κολύμπα 282.
 Κομιξόπουλος 201.
 Κόμμοδος 43.
 κομπάνω 283.
 κοντογούνι 213.
 κοντσές 266.
 κόρζα 283.
 Κόρθιον 48—53.
 Κοσμοσώτεια Θεοτόκος (μονή) 4, 5, 6, 28, 29, 33.
 Κόσσοσ 87—99.
 Κόσων—ὠ 87.
 κοτάρα 284.
 κοτήματα 283.
 κοτιάτα (τά) 77 (63), 85.
 κότσαλα 283.
 κοτσάνια 283.
 κότσι 283.
 Κότυς 87, 99.
 κουβαλαντίζω 285
 κουγι 283.
 κούκερος 284.
 κουκουρίζω 326.
 κουλαβούζ' 284,
 κουλάστρα 285.
 κουλίκι 271,
 κουλπανάδικα (συνθηματικὴ γλῶσσα) 295—301.
 κουμανταρῶ 285.
 κουμάρ 285.
 κουμέρκι 266.
 κοῦντρος 284.
 κουράδα 286.
 κουριοννηκούμ (τὸ) 78 (64) 84.
 κουρκουντῶ 286.
 κουρπάνι 285.
 κοῦρμπες 286.
 κουρουλντίζουμ' 286,
 κουρτσουλιὰ 286.
 κουσοῦρι 243.
 Κουτίλας 100.
 κουτσουλιὰ 286.
 κουχτή 286.
 κράντας 287.
 Κράνοιχτα 287.
 κρη-κιλισέ 66.
 Κριτόπουλος 174, 176.
 Κροῦμος 68, 69, 70.
 κρουσταίη (ἡ) 78 (64), 84.
 Κυδωνίαι 45.
 Κύζικος 43.
 Κύρσας 100.
 Κωβήλας 87.
 Κωνσταντίνος 'Αγχιάλου 370.
 Κωνσταντίνος (πατριάρχ. ὁ ἀπὸ Σι-
 ναίου) 49.
 Κωνσταντινούπολις 4, 7, 10, 20, 21, 49-
 57, 58, 59, 60, 61, 64, 65, 113, 142-
 146, 202.
 κωλοφωτιά 255.
 Λάβδας 310.
 λαγάρα 310.
 Λάγγαρις 100.
 λαγγομαχῶ 287.
 λάγκυρους 310.
 λαγόγερος 287.
 λαίνα 310,
 Λάιος Γ. 201, 203.
 λάκρον 311.
 λαλάγγια 287.
 λαλαγκίτα 310.
 λαλεμεκές 291.
 λαλήματα 310.
 λαλῶ 310.
 λαμπουρίτ' 287.
 λανάρ 310.
 λάξ (ἡ) 78 (64) 84.
 Λαπέπωρ 100.
 Λαπίθης 100.
 λάπτσοσ 287.
 λαρδι 288.
 λάσπη 288.
 λαύρα 311.
 λάψη 288.
 λαχανιάζω 288.
 λαχτάρα 288.
 λεγένι 210.
 λειψὸ 312.
 λέλεγκας 235—236.
 λεμονίζω 258.
 λεντζιπέρος 288.
 λεγνός 288.
 λεκές 288.
 λέρα 288.
 Λευκίας Γεωργιάδης 'Αναστάσιος 368.

- λήγορα 289.
 λημόρια 311.
 λιαλιά 327.
 λίγδα 311.
 λίγδας 311.
 λιγούρα 311.
 λίκρα 311.
 λιμπά (τά) 311.
 λιξουριά 312.
 λίξουρος 312.
 λιπανάβατος 290.
 λιπανέβατον 311.
 Λιτζάκιοι 4.
 λιχούδ' (τό) 311.
 λογκαιρόγερα 290.
 λόθρα 290.
 λούγκα 312.
 λουλᾶς 361.
 Λουλὲ Βουραγᾶζ 57. 58. 59. 60.
 λουντρι 290.
 λουσέρνα 312.
 λούτσα 311.
 λυγαριά 311.
 λυκοπρόγονα 290.
 λυκουπόμτα 311.
 λυμάρα 312.

 μαγαράς 292.
 μαγίστρα 223—224.
 μάγκανους (δ) 312.
 μαγκαφᾶς 317.
 μαγκώνω 292.
 μάγνα (ἦ) 313.
 μάδα 312.
 μαδάνα 312.
 μαδίζω 292.
 Μάδυτος 367.
 Μαδὰς Ζαχαρίας ἐπίσκοπ. Θήρας 45.
 Μάϊδω 225.
 μάϊνα 293.
 Μαῖς 100.
 Μαισάδης 87. 100.
 μαῖχόσκος 294.
 Μακεδονία 85.
 Μάκεσσα 100.
 Μάκρη (Θράκης) 5.
 μαλάκ (τό) 313.
 μάλιστρα 294.

 Mama 100.
 μαμαλίγκα 316.
 Μανίμαζος 100.
 Μαννίς 100.
 μαντία (ἦ) 78 (64). 85.
 μαντάρ 313.
 μανταριάζου 313.
 μαντήλωμα 231. 232.
 μαντιάνα 315.
 μαξούλι 223. 224. 318.
 μαργιλιμένους 249. 250. 266.
 Μαρίτσα 4. 116. 123. 127.
 Μάρκος Αὐρηλῖος Ἀντώνιος 41.
 Μαρμαρᾶς Αὐξέντιος 45.
 Μαρμαρᾶς 245. 247.
 Μαρώνεια 35. 37. 38. 39.
 μασουράδραχτους (δ) 316.
 μάστορης 318.
 μαστραπᾶς 318.
 Ματαράγκα (χωρ. Θεσσαλ.) 201. 203.
 Μαύρη θάλασσα 45.
 Μεγακλῆς Ἀθαν. 369.
 Μεγάλος = Ἰανουάρ. 235.
 Μέγαρα 42.
 μέλαγγα 313.
 Μελέτιος Κίτρους 202.
 μέλιους (δ) 313.
 Μένας 101.
 Μέντης 101.
 μερομήνια 234.
 Μεσημβρία 354.
 Μεστόν 87. 101.
 Μήδεια 48.
 Μηδιξεὺς 101.
 μηλάβδα 313.
 Μήνιος 101.
 Μητροφάνης (πατριάρχ.) 136.
 μίξηλα (ἦ) 79 (65) 85.
 μιλάδελφος 317.
 μιλίνα 316.
 Μιλτοκύθης 101.
 μιταξοπούλια 316.
 μόμτσης 317.
 Μούκα 87. 101.
 Μουκατράλης 88.
 Μουκάτρουλις 88.
 μούλωμα 327.
 μουλώνω 318.

- Μουράτων 68. 70.
 Μουσά σουλτάνος 118.
 μουστετζής 237.
 μουτάστρα 84.
 baïra 227.
 baïri 228.
 μπαμπάτσικους 318.
 μπαμπόγερος 226. 227.
 μπάμπου 314.
 μπάξ 328.
 μπαστραβίτσα (ή) 314.
 μελίδα 328.
 βέλι 227.
 μερμή 327.
 μερτζερνίτζω 328.
 μελιούρ 266.
 μπιμπίλα (ή) 315.
 μινίσι 211.
 μπλάστηρ 229.
 μπλαστρώνα 318.
 μπόνους 213.
 Μποσταντζήμπασης 45. 46. 49.
 Μποτζόρης Δημ. 361. 362.
 Μπουράζ 66.
 Μπουρού - καλέ 39.
 μποχιάς 210
 μπρομπλι 256. 257. 266.
 μπουμπό (τό) 315.
 μπουμπούνα (ή) 314.
 μπουντούρτζ 314.
 μπουραγιά 255—266.
 μπουρετίζου 314.
 μπωμπό 312.
 μυσερός 316.
 Μύσκελος 101.
 Μυστακίδης Α. Β. 355. 356.
 μυστηράκους 313
 Μύστις 101.
 ναγός 302.
 ναζλαντίζω 302.
 Νάνα (ή) 102.
 Natororus 102.
 νεγνοιάζω 303.
 νεδιάζω 303.
 νειδίζω 328.
 νεκομποδίνω 305.
 νεκούλκοντος 305.
 Νεόφυτος Ζ' πατριάρχ. 53.
 νεπλιούμ' 328.
 Νερένης 102.
 νεσπῶ 305.
 Νέσιος 102.
 νευτ-ρακεϊ 305.
 Νήση 87.
 νιάζουμ' 305.
 νιάνιαρο 305.
 νιανιαρίζω 305.
 Νίκαια 42.
 Νικήτας Ἡρακλείας 270.
 Νικόλαος Κίτρος 201. 202. 204. 205.
 Νικολάου Παρασκευᾶς 365.
 νινέ 305.
 νισάφ 305.
 νιτσιτσάρκο 305.
 νιτσιτσιά 305.
 Νιχώρ* 257.
 νιώνουμ' 306.
 νιώνω* 306.
 νοματοί 306.
 νοματίζω 306.
 νομή 306.
 νομπέτ 306.
 νοτίζω 306.
 νουνίζω 306.
 νοῦνος 230.
 νούρι 243. 266.
 νταβραντίζω 306.
 ντάγκια 307.
 νταλγάς (δ) 329.
 ντάλια 307.
 νταλομίδα 307.
 νταλώνουμ' 307.
 νταλωσιά 307.
 ντάντουλα πουντάνταλα 307
 νταντουλίζω 307.
 ντιπώρι 244.
 ντυρλικ 307.
 ντυρλικώνω 307.
 ντιρ—ντιρ 307.
 ντιστηλώγω 307.
 ντολαπιιάζω 308.
 ντουρβανίζω 224.
 ντουγουσιτίζω. 308.
 ντουγουσιτίζ' 328.
 ντουκουριτζούν' (τό) 308.

- ντουμνιάζω 308.
 ντουμπανίζω 308.
 ντουτλίκ 308.
 ντουργούν' (τὸ) 308.
 ντρουβάν' 307.
 ντρουβανίζω 307.
 ντυλίζω 308.
 ντυμάρα 308.
 ντυχανίζω 308.
 νυπνιάζουμ' 308.
 νυφοστόλια 308.
 νυφοστολιζώ 308.
 νυχτέρ' (τὸ) 309.
 νυχτερεύγω 309.

 Ξεπεβγάζω 329.
 Ξουμπλάρα 265.

 Ὀδροόων 102.
 Οἰκονίξερικ 102.
 Ὀκονόης 102.
 Οἰκονόμος Κων. 207. 208. 212.
 ὄλμα (ή) 79 (65) 85.
 ὀλόγκουτζος 329.
 ὄνοβρυχίς 73 (59).
 ὄρμάν 266.
 ὄρμεα (ή) 79 (65) 84.
 Ὀρσάλκος 87. 102.
 Ὀσμάν σουλτάν 122.
 Οὐγιουντζικ 4.
 ucus 107.
 usarila 79 (65).
 Οὐτάσπιος 102.

 Παίβης 103.
 Παῖσιος Σηλυβρίας—Φιλιππου 363.
 Παῖσιος πατριάρχ. 132. 147.
 πάνα 224.
 Παναχράντου (μονή Ἰ. Ἀνδρου) 45. 51. 53.
 Παπαδόπουλος Φίλιπ. 369.
 Παπᾶς Μανουήλ Πλαγιώτης 371.
 Παρδάλας 103.
 Παρθένιος πατριάρχ. 129.
 Πάσα (τὰ) 266.
 Παχμιστής 234.
 Πέρινθος 43.
 Περίστας 367.
 Πεσκένιος Νίγρος 43.

 πεσκίρι 231.
 πεσιμάλι 213.
 πετρίνα 84.
 Πείστος 103.
 Petoporos 103.
 Ριέporos 103.
 πίθλα 86.
 Πίννας 103.
 Πίστους 87.
 Πλανιώτης Γεώργ. 371.
 Παναγιώτης Γρηγόρ. 371.
 Πόλη 103. 220. 257.
 Πολλῆς 103.
 Πολυείδης 129. 130. 134. 140. 146.
 147. 148. 149. 150. 152. 153. 154.
 155. 156. 157. 159. 160. 162. 163.
 166. 167. 168. 170. 172. 175. 178.
 179. 180. 180. 183. 184. 185. 186.
 188. 119. 190. 191. 192. 194. 195.
 196.
 πόλπουμ (τὸ) 79 (65) 84.
 Πόλτς 87. 103.
 Potazis 103.
 προπομαχει 232.
 προιάδιλα (ή) 80 (66) 85.
 προδιάρνα (ή) 80 (66) 85.
 προποδιά 329
 προπόδιλα (τὰ) 80 (66) 85.
 Πυρμηρούλης 103.
 Πωγωνάτος Πάσιος 139. 147.

 Rabocentus 103.
 ραγιατεύω 226.
 ραθβίδα 85.
 ραθβίς (ή) 80 (66).
 Ραιδεστηνὸς Δημήτρ. 371.
 Ράσκος 103.
 ρέγκι 243. 266.
 Ρέμπιτις 222.
 Ρηβούλης 103.
 ρίξιμο 270.
 ripurasta 81.
 Ροιμηξεύς 87.
 Ροιμητάκης 88.
 Ροίμος 104.
 ροκομπογεύω 265.
 Robert de Dreux (περιηγητ.) 4.
 ρομποκολογή 265.

- ρουμπίδα 265.
 Russukessé 66.
 Ρῶλις 104.
 Ρωμυλία 114.
 Σαβάζιος 87
 σαβουρντίζω 30.
 Σαγηρεὺς 87
 Σαδάλας 104.
 Σάδιος 87.
 Σάδοκος 88.
 Σαίκους 87, 104.
 Σάλας 104.
 σαλία (ἡ) 81, 85.
 σαλντουῶ 228.
 Σαμακόβ' 257.
 Σαράντα Ἐκκλησίαι 57, 60, 64, 66.
 Σάρατος 104.
 σαταμάρικα 213.
 Σατροκείτης 104.
 σέβα (ἡ) 81—85.
 Sedila 104.
 Sempor 104.
 Σεπτίμιος Σεβήρος Καρακάλλας 41, 43, 44.
 Σεραφεῖμ Α' πατριάρχ. 141.
 Σεραφεῖμ Μυτιληναῖος 188.
 Σερχίς 104.
 Σεύθης—ις, 87, 104.
 Σηλυβρία 267.
 Σῆλγυς—ίος—ία 87, 104.
 σικουπνοῦξ (τὸ) 81, 85.
 Σίλμους 87, 105.
 σιλτζά 213.
 σινί 210, 211, 213, 331.
 Siroax 81.
 σισέ 331.
 Σίσυρος 105.
 Σίτας 105.
 Σιτάλκης 88.
 Σιτᾶς 87.
 σιφέρτασι 210.
 σκατοπούλι 224.
 Σκέλης 105.
 Σκήψη Τρωάδος 40.
 σκιάρη (ἡ) 82, 84.
 Σκόστοκος 105.
 Σμακλίκι 213.
 Σμύρνη 259.
 Σούδιος 105.
 Σουθίας, 105.
 Σούκοκος 105.
 Σουλεϊμάν Α' 59.
 Σούρα 105.
 σουρμαλίζω 331.
 Σουσίων 106.
 Σοῦττος Σκαρλάτος 201.
 Σπάρτοκος 106.
 Σπόκης 106.
 Σταυράκιος Νικηφόρου 68.
 Στενήμαχος 201, 267.
 σύντεκνος 231, 272.
 συντζαπὸ 250, 266.
 σύντραφλο 224.
 συρμοσύνη 262.
 Σύρος 49, 50, 51.
 συρτός 269.
 Σωζόπολις 354.
 ταμάμ 331.
 ταμπακίερα 210, 211, 213.
 ταμπάχανὰς 331.
 ταμπλάδες 332.
 Τανγρη βερδῆ=Θεόδοτον ὄρος 123, 127.
 ταπιὸ=καί 332.
 Ταρσᾶς—ῆς 87.
 Τάρσος 106.
 Τάτα 87.
 Tataza—ιχ, 87.
 Ταταζία—ων, 87.
 Τατάρ—κουντου 222, 223.
 Τάτας 106.
 Tausius 106.
 τελιάζω (τῆ νύφη) 332.
 τερληκάκι 226.
 Τερτίπης Δημ. 201.
 τεύδιλα 82, 85.
 τζεβερές 213.
 τζελιμπής 266.
 τζιρῆς 253, 266.
 τζοβάννα 264.
 Τηλέξυπτα 116.
 Τήρης 106.
 Τιλθάδης 106.
 Τιούτη 106.
 Τόμις 43.
 Τορολίς 106.

- Τοτός 87. 106.
 Τούλα 84.
 τούλβηλα 85.
 τούλβητα (τά) 82.
 τουμάνι 213.
 Τούνοβος Ἀθανάσιος Ἀδριανουπολίτης 370.
 Τούτζας 116. 123.
 Traibitus 107.
 Τραϊανούπολις 4.
 Τράλης 107.
 Τρανός 234.
 τρουράστρα 83.
 Τρυγητής 234.
 τσάκ=έως 332.
 Τσεντώ 267. 268. 272.
 τσεσμές 332.
 τσιγκιριά 250. 266.
 τσιφβούλ 258.
 τσίτσα = λίγο 332.
 Τσορλού 58.
 τσορπατζής 228.
 Ὕψαλα 124.
 Fakih 62. (Χωρ.)
 Facki 65. 66.
 Φέρα (τά) 34.
 Φεραί 125. 127. 128.
 φερετζές 210. 213.
 Φερετζικ 3. 4. 5. 6. 8. 22.
 φιθοφθέθελα (τò) 83.
 Φιλιπούπολις 202. 208.
 φιτν—φθελα 84.
 φοῦμσες 333.
 Fekler 62. (Χωρ.)
 Φωτιάδης Χρῆστ. 360. 361.
 Χαζναντάρχης 228.
 Χαλκηδών 45.
 Χαμαίμηλον 72 (58).
 Χαμσίπιτυς 73 (59).
 Χαντζέσσα 217. 218.
 Χαρτοι 228.
 Χατζηγιαννάκογλου Δ. Γεώργ. 3i
 360.
 χαυλίο 213.
 χόδελα 83.
 χορδέλα 84.
 χρηματεῖ 333.
 Χρυσομαλλίδης Χρυσόστομος 360.

ΔΙΟΡΘΩΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ Δ' ΤΟΜΟΝ

- Σελ. 68 στίχ. 4 ἀντὶ 800—813 ἀναγνωστέα 788—813.
- » 69 στίχ. 19 ἀντὶ αἰτίας γράφε αἰκίας.
- » 71 : ἐξοβελιστέα ἢ σημ. 6.
- » 72 σημ. 10 μεταφραστέα XXXIII.
- » 73 ἐν τῷ *αῖροφρία* ἀντὶ *preiφr* γραπτέον *prei, pr-*.
- » 77 ἐν τῷ *κιοκολίδα* » *cuculas* » *cuculus*.
- » 78 *κρουσταίη* μεταγραφτέον *κρουστάνη* καὶ ἄλλαχοῦ.
- » 78 σημ. 5 μεταγραφτέα XIV.
- » 80 ἐν τῷ *προδιάονα* ἀντὶ Ἑλληνικὰ γραπτέον Σλαβικά.
- » 82 ἐν τῷ *τούλβητα* ἀντὶ *φίτη* γραπτέον *φίτυ* καὶ ἄλλαχοῦ.
- » 85 ἐν τῇ § 8 ἀντὶ εἰς τὰς ἀντιστοιχοὺς διορθ. καὶ τὰς ἀντιστ.
- » 87 ἀντὶ *Θεαβῶ* γραπτ. *Θεαθῶ*.
- » 91 ἐν τῷ *Αυσα* ἀντὶ *Αῦζάκινθος* διορθ. *Αῦζάκενθος*.
- » 93 ἐν τῷ *Βρασήτοραλις* ἀντὶ *ἀρχίφιλος* διορθ. *ἀρχίφιλος*.
- » 94 » *Αάδας* ἀντὶ *Daras+Zenis* διορθ. *Dazas+Zenis*. Προσθετέον δὲ *Δαδαλέμης*, γεν. ους, οὗ τὸ β' συνθετ. πιθανῶς τὸ ἀλεμὸς (=κόμβος).
- » 95 *Δεμόντις*, μεταγραπτ. *Δεμόντης*.
ἐν τῇ σημ. 3 *Δαλέπομις* διορθ. *Δαλέπορις* καὶ ἐν τῷ προτελευταίῳ στίχ. συμπληρωτ. διὰ τοῦ ἀήχου Π καὶ διὰ τοῦ Τ ἀντὶ Ε.
- » 96 ἐν τῷ *Διτύβιστος* διορθ. ἀντὶ (δύο)—(δύω)
- » 99 » *Κεδρόπολις* ἀντὶ *κέρδος* διορθ. *κέρδος*.
- » 102 » Ὁκονόης διορθ. ἐκ τοῦ *οἶκος+νοέω*. ἀντὶ τοῦ *Οἰκονόης*,
- » 104 » *Ροῖμος* διορθ. ἀντὶ *Ροιμηξεύς—Ροιμηζεύς*
saeculum ἀντὶ *caeculum*.
- » 107 ἀντὶ *Πανταλία* διορθ. *Πανταλία*.
- » 110 ἐν τῷ α' μετὰ τὸ *ὡς Γετικῆς* προσθετ. καί. ἐν τῷ β' διορθ. ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν—*Niederle* ἐν τῷ δ' *Θρακῶν* ἀντὶ *Θρακικῶν*.
- » 130 στ. 6 κάτ. γρ. oder ἀντὶ eber. μέσ. Ἀκαδημίαν καὶ ἄ. γρ. Ἀκαδήμειαν.
- » 137 στ. 10 κάτω πρόσθετος: σελ. 274 ὑπάρχει ἀντόθι συστατικὸν γράμμα τοῦ βασιλέως τῆς Πολωνίας *Στεφάνου* πρὸς τὸν Πάπαν *Σίξτον Ε'*. Τὸ ὑπὲρ τῶν Παντοκρατορικῶν ἐδημοσιεύθη ὑπὸ *Hurtmuzaki* ἐν

- τῷ III τόμῳ τῶν *Ducumante privitoare la Istoria Românilor* τόμ. III μέρ. I σ. 383 (Βουκουρέστιον 1880).
- Σελ. 157 στ. 4 κάτω. Ὁ τῷ 1780 ἐκδότης τῶν Γλωσσαρίων εἰς Ἴπποκράτην τοῦ Ἑρωτιανοῦ καὶ Γαληνοῦ *J. G. Fr. Franzius* ἀναφέρει καὶ *protomedicus* (σ. XVIII)
- » 162 στ. 15 ἄν. πρόσθετος: δόξαν πολεμικῆν.
- » » στ. 14 κάτω γρ. *Summi*, ἄ. *Lummi*.
- » 165 στ. 9 ἄν. γρ: *Μυλλέρον*.
- » 179 στ. 10 κάτω: ἡ οἰκογένεια *Wied* ἀρχικῶς ἦν ἐγκατεστημένη εἰς Λογκάου παρὰ τὸν Ρῆνον ἀπὸ τοῦ 1226 καὶ ἐκυριάρχει τῆς *Roncal*.
- » 182 στ. 11 ἄν. γρ. *hoc*, ἄ. *hoh*.
- » 183 στ. 12 ἄν. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο νοθετικὸν ἔργον ἐξεδόθη ἐκ τῶν πρώτων ἐν Εὐρώπῃ βιβλίων καὶ ἐπανελήφθη πλείστον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκθεσις κεφαλαίων παραινετικῶν» καὶ ἐν τέλει τῶν Αἰσωπ. μύθων (Βενετία 1844 σ. 163 — 177. Τὸ ἐνταῦθα ἐν σ. 174 κφ. 58.
- » 184 στ. 7 κάτω γρ. μετὰ τὸ εἶχε: σκοπὸν καὶ τὴν . . .
- » 193 στ. 7 κάτω γρ. ἰσαριθμῶν ἐτῶν.
- » 342, σημείωσις ἀντὶ καταχωρηθεῖσα γραπτέον καταχωρηθεῖσα.
- » 344, ἀριθμ. 27 ἀντὶ ἀνευρεθέντος γραπτέον ἀνευρεθέντων.
- » » 30 τὸ αὐτὸ γερμανιστὶ ἐν τῷ *Byz-neugriech Jahrbüchern*, IX, 81, 1932, σελ. 1—35.
- » 345 ἀριθμ. 43 ἀντὶ Ροῖσος γραπτέον Ρῆσος.
- » » 48 » Συμεὼν » Σαμονήλ.
- » 352 » 143 » Μπροβένωφ γραπτέον Μωροβένωφ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Δ' ΤΟΜΟΥ

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ε Ι Α Ι

	Σελίς
Ἀναστ. Κ. Ὀρλάνδου : Τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Βήρας	3— 34
Κ. Μ. Κωνσταντοπούλου : Κάστρον Μαρωνείας	35— 39
Ειρήνης Βαρούχα Χριστοδουλοπούλου : Ἀρχαῖο μετάλλιο τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τῆ συλλογῆ Σταμούλη	40— 44
Δημ. Π. Πασχάλη : Βιζύης Ἰωάσαφ Μαρμαρᾶς	45— 56
Α. Α. Σ. : Ἀπὸ τὴν περιήγησιν τοῦ Robert Walsh—Ἀπὸ τὴν περιήγησιν τοῦ Michel Epeman—Σημείωσις ριανουπόλεως	57— 67
Κων. Γ. Κουρτίδου : Ὁ Ἀδριανουπόλεως Μανουήλ . . .	68— 70
Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου : Περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν	71—112
Ἰ. Σπαθάρης : Ἡ Δυτικὴ Θράκη κατὰ τὸν Ἐβλιγιὰ Τσελε- πι, περιηγητὴν τοῦ XVII αἰῶνος	113—128
Εὐλόγιου Κορύλα Λαυριώτου : Θεόκλητος ὁ Πολυείδης .	129—199
Ἰεζεκιήλ Βελανιδιώτη Μητροπολίτου Φαναριοφερσάλων : Ἡ ἔθνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1878 καὶ ὁ Θραξ ἐπί- σκοπος Κίτρος Νικόλαος	200—206
Ν. Γ. Οἰκονομίδου : Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος	207—216

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΑ — ΓΛΩΣΣΙΚΑ

Μόσχου Παπαχριστοδούλου : Τραγοῦδια τῆς Γέννας . . .	217—221
Β. Ν. Ντεληγιάννη : Σύμμικτα λαογραφικά	222—233
Ἑλληνικῆς Σταμούλη Σαραντῆ : Προγνωστικά	234—239
Ἐφφης Πλιάτσικα : Σύμμικτα λαογραφικά Ἀβδημίου Θρα- κῆς	240—266
Φωτίου Γ. Ἀποστολίδου : Ἐορτασμοὶ τῶν γάμων στὴν Τσεντώ	267—276
Μ. Φιλήνια : Ἐτυμολογίαι σὲ θρακικὰς λέξεις	277—294
Ν. Ροδόινου : Κουλπανάδικα (συνθημ. γλωσσικ. ἰδίωμα Ὀρτάκιοι Ἀδριανουπόλεως)	295—301
Πολυδώρου Παπαχριστοδούλου : Γλωσσάριον Σαράντα Ἐκ- κλησιῶν	302—309
Γεωργίου Λαμπουσιάδου : Γλωσσάριον Ἀδριανουπόλεως .	310—318
Πολυδώρου Παπαχριστοδούλου : Κατάλογος ἀπὸ ὀνόματα καὶ προσηγορικά, ποὺ βρίσκονται στὶς «Θρακικὰς Ἠθο- γραφίαις» καὶ μερικὰ γλωσσικὰ συμπεράσματα . . .	319—323
Θρακικὰ Δ'	25

Ἰδίου : Γλωσσάριο Ἑρμηνευτικὸν λέξ. ἰδιωματικῶν ἀπὸ τὰ Σαραντακκλησιώτικα παραμύθια	Σελίς 324—333
Ἀποστόλου Β. Οἰκονομίδου : Παραμύθι Καλλιπόλεως	334—336

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ—ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<i>Μανόλη Κριαρᾶ</i> : Βιβλιοκρισία εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Θρά- κης τοῦ Κωνστ. Κουρτίδου	Σελίς 337—341
<i>Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου</i> : Συμβολὴ εἰς τὴν Θρακικὴν βιβλιογραφίαν	342—354 καὶ 371

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

<i>Μ. Α. Σ.</i> : Β. Α. Μυστακίδης	Σελίς 355—356
<i>Α. Γκαστή</i> : Γ. Δ. Χατζηγιαννάκογλους	356—360
* * * Χρῖστος Ἰωάν. Φωτιάδης	360—361
<i>Φωτ. Γ. Ἀποστολίδη</i> : Δημήτρ. Μποτζόρης	361—362

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Ἑθν. Βιβλιοθήκῃ χειρογράφων Μαργ. Κωνσταντινίδη Μεσημβριανοῦ	Σελίς 354—
---	---------------

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕἰΣ ΤΟΝ Γ' ΤΟΜΟΝ

{ Ἀπὸ Σηλυβρίας Φιλιππουπόλεως Παΐσιος, Γρηγόριος Ἀγαθόβουλος, Παρασκευᾶς Νικολάου. Ἐγράφετο ἡ γλῶσσα τῶν Θρακῶν; }	Σελίς 363—365
Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὸ παράρτημα τοῦ Γ' τόμου { Σωματεῖα, Σχολεῖα, Λόγιοι Θραῖκες, Θραῖκες Μουσικοὶ . . . }	366—371

Εὐρετήριος πίναξ ὀνομάτων καὶ ἰδιωματικῶν λέξεων	Σελίς 373—382
Διορθώματα	383—384

ΕΙΚΟΝΕΣ

	Σελίς
Ἐπίσημος καθολικοῦ τῆς Βῆρας ἀπὸ Β. Α.	6
Κάτοψις καὶ κατὰ μῆκος τομὴ τοῦ ναοῦ	9
Κατὰ πλάτος τομὴ τοῦ ναοῦ εἰς τὸν δεῦτερον ἄξονα	10
Κατὰ πλάτος τομὴ τοῦ ναοῦ εἰς τὸν νάρθηκα	11
Ὁριζοντία τομὴ τῶν τρούλλων καὶ κάτοψις τῶν στεγῶν τοῦ ναοῦ	12
Πλαίσιον τῆς δυτικῆς θύρας τοῦ ναοῦ	14
Κίονες μετὰ γυψίνων μεταγενεστέρων κιονοκράνων	17
Κίονες μετὰ μαρμαρίνων κιονοκράνων	18
Λεβητοειδὲς κιονόκρανον ἐκ Βῆρας	19
Κιονόκρανον καὶ ἐπίκρανον ἐκ Βῆρας	20
Πυραμιδοειδὲς κιονόκρανον	21
Ἐπιστύλια τοῦ τέμπλου	21
Τομὴ ἐπιστυλίων	22
Τοιχογραφία ἱεράρχου	23
Προτομὴ ἀγίου	24
Προτομὴ ἀγίου	25
Ἀρχάγγελος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ	26
Χαλκοῦς σταυρός	27
Ἐπιγραφὴ ἐπιτυμβίου πλακόσ	28
Τοπογραφικὸν διάγραμμα τῆς ἐν Βῆρα ὠχρωμένης μονῆς	30
Ὁ Ν. Δ. Πύργος	31
Νότιος πύργος	32
Τὸ πρὸς Δ. τῆς μονῆς ὑδραγωγεῖον	32
Τόξα τοῦ ὑδραγωγείου	33
Ποδαρικὸν τοῦ ὑδραγωγείου	34
Αἱ ἀνωτέρω εἰκόνες εἶναι τῶν Βυζαντινῶν μνημείων τῆς Βῆρας.	
Σφραγίς Βυζαντινῆ	36
Μετάλλιον Βυζαντινὸν	41
Ὁ Κίτρος Νικόλαος	206
Τίτλος στασιδίου	210
Γεώργ. Δ. Χατζηγιαννάκογλου	357
Γρηγόριος Ἀγαθόβουλος	364

ΤΥΠΟΙΣ "ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ,"
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 36